

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

Έκδοση: Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών

Άδεια διανομής: Ελεύθερη διάθεση

<https://www.openbook.gr/arxeion-iwannou-kapodistria/>

== ΚΕΡΚΥΡΑ 1976 ==

JEAN CAPPODISTRIAS

Président de la Grèce

Né à Corfou en 1780

Δύχρυσί μου βχέφαρα

Καταχυθέντα, τέρνεται οἱ Τύχα

1800

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Α Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΚΕΡΚΥΡΑ 1976

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ τὸ ἀπόφθεγμα ὅτι «δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσό-
τερο ἄγνωστο ἀπὸ τὸ γνωστό». Ἡ παραδοξολογία αὐτή, παρὰ τὴν ἀντί-
φασή της, κρύβει πολλὴ ἀλήθεια. Ὁ καθένας μας διαθέτει μιὰ μικρό-
τερη ἢ μεγαλύτερη ἐμπειρία πάνω σ' αὐτό. Πόσες φορές δὲ βρεθή-
καμε σὲ ἀμνηχανία γιὰ πράγματα ποὺ νομίζαμε ὅτι ἀποτελοῦν κοινούς
τόπους γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅταν μᾶς ζητήθηκε νὰ προσδιορί-
σουμε μ' ἀκρίβεια τὸ περίγραμμα καὶ τὴν οὐσία τους! Καὶ συχνὰ δοκι-
μάζεται ἡ νοημοσύνη μας ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν ποὺ
ζητοῦν ὀρισμούς καὶ ἐξηγήσεις γιὰ τὸ κάθε τί. Ἔτσι κυκλοφοροῦμε σ'
ἕναν κόσμο ὅπου πολλὰ ἄγνωστα τὰ νομίζουμε μὲ βεβαιότητα γνωστά.
Ἔνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Εἶναι συγχρόνως ὁ με-
γάλος γνωστός καὶ ὁ μέγας ἀγνωστός. Κι' αὐτὸ συνθέτει τὸ μεταθα-
νάτιο δρᾶμα του.

Ἡ βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ τὸν Καποδίστρια εἶναι ἀπέραντη. Τόσο
στὰ ἑλληνικὰ ὅσο καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες. Αὐτὸ ὑπῆρξε ἀπόλυτα φυσικὸ
γιατὶ ὁ Καποδίστριας κυριάρχησε στὴν ἑλληνικὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ σκηνὴ
ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν δεκαετίες. Ἀπ' ὅταν, σὲ ἡλικία 25 μόνον χρόνων, ἡ
Γερουσία τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας τὸν ἔστειλε στὴν Κεφαλληνία γιὰ
νὰ ἐπιτύχη τὴν εἰρηνοποίησή της, ὡς τὴν στιγμὴ ποὺ ἔπεφτε νεκρὸς
στὸ ἀνηφορικὸ δρομάκι τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνα στὸ Ναύπλιο ὑπὸ τὰ
πλήγματα τῶν ἀντιπάλων του. Ἀνάμεσα στὴν ἀφειρηρία καὶ στὸ τέρμα,
στὸ ξεκίνημα καὶ τὴν πώση, ποὺ διαδραματίστηκαν στὴν ἑλληνικὴ γῆ,
ὑπουργὸς τῆς Ρωσίας σὲ μιὰ ἀναταραγμένη Εὐρώπη, ὅπου στὰ παρασκή-
νια τῶν ἀνακτοβουλιῶν καὶ τῆς μυστικῆς διπλωματίας θυσιάζονταν τὰ
δίκαια καὶ οἱ ἐλευθερίες τῶν λαῶν. Ἡ συμμετοχὴ του σ' ὅλα τὰ συνέ-
δρια, ποὺ ἔκριναν τὴν τύχη τῆς Εὐρώπης μετὰ τοὺς Ναπολεοντεῖους πο-
λέμους, ὑπῆρξε ἀποφασιστικὴ καὶ τὰ κείμενα, ποὺ σφραγίζουν τὴ δι-
πλωματικὴ του δραστηριότητα — ὑπομνήματα, ἐπιστολές, σημειώματα—
μαρτυροῦν γιὰ τὴν προσωπικότητά του, ποὺ σφυρηλατήθηκε μέσα σὲ
μιὰ συνεχῆ ἀγωνιστικὴ προσπάθεια.

Ἐν τούτοις ἡ πλοῦσια αὐτὴ βιβλιογραφία δὲν μᾶς ἔχει δώσει ἀκόμα
τὸ συνθετικὸ ἔργο, ποὺ θὰ πρόβαλε ἀκέραιη τὴν προσωπικότητά του, χω-
ρὶς τὴν ὑπερβολὴ τοῦ ἐγκωμίου ἢ τὴν αὐστηρότητα τῆς κατάκρισης,
χωρὶς ἔθνικες ἢ προσωπικὲς προκαταλήψεις. Αὐτὸ ὀφείλεται κατὰ με-
γάλο μέρος στὴν ἑλλειψη ἀθηντικῆς ὑποδομῆς τῆς ἱστορικῆς του τοπο-

θέτησης. Οί συγγραφείς, δικοί μας καὶ ξένοι, πού ἔγραψαν γιά τόν Καποδίστρια σέ διάστημα ἐνάμιου αἰῶνα, χρησιμοποίησαν τίς ἐπιστολές καί τὰ ἔγγραφα, πού συμφέρανε στήν ὑποστήριξη τῶν ἀπόψεών τους, ἀποσιωπήσανε ἄλλα, ἀπομονώσανε παραγράφους καί δώσανε δικές τους ἐρμηνεῖες στίς ἀπόψεις τοῦ μεγάλου Ἑλληνα. Σέ ὠρισμένες μάλιστα περιπτώσεις ξένοι συγγραφείς ἀποκρύψανε ἐκ προθέσεως αὐθεντικά καποδιστριακά κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀνέτρεπαν θέσεις, πού ἀπέβλεπαν, μέ τήν συκοφάντηση τοῦ Καποδίστρια, στή συκοφάντηση τῆς Ἑλλάδος.

Μέχρι σήμερα δὲν ἔχει ἐπιχειρηθεῖ συστηματικὴ ἔρευνα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, μέ στόχο τὴν ἀπογραφή, ταξινόμηση καί ἀποδελτίωση τῶν καποδιστριακῶν ἐγγράφων, ὅπουδήποτε κι' ἂν βρίσκονται. Ἐχουν βέβαια πραγματοποιηθεῖ ἐκδόσεις καποδιστριακῶν κειμένων, ὅπως ἡ τετράτομη ἀλληλογραφία τοῦ Κυβερνήτη ἀπὸ τὸν Βεταντ καί ἡ δίτομη ἀλληλογραφία Καποδίστρια — Ἐϋνάρδου, ἀλλ' αὐτές, ὅπως καί ἡ δημοσίευση ἄλλων κειμένων, καλύπτουν ὠρισμένες μόνον περιόδους τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητος. Συγχρόνως ἔχουν ἀποσπασματικὸ χαρακτῆρα γιὰτὶ δὲν συμπεριέλαβαν οὐσιώδη ἔγγραφα ἢ γιὰτὶ λείπουν ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα κείμενα ὁλόκληρες παράγραφοι. Στάθηκαν περισσότερο ἐκδόσεις πολιτικῆς σκοπιμότητος παρὰ ἱστορικῆς ἀποκαταστάσεως.

Οἱ πηγές τῶν καποδιστριακῶν κειμένων εἶναι πολλές. Μία πρώτη καὶ σημαντικὴ πηγὴ εἶναι τὸ Ἄρχειο Καποδίστρια, πού βρίσκεται κατατεθειμένο στὸ Ἄρχειο τῆς Ἰονίου Γερουσίας τῆς Κερκύρας. Ἀποτελεῖ δωρεὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κυβερνήτη καί στοὺς 585 φακέλλους του περιλαμβάνονται ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα ἀναφερόμενα κυρίως στὴν περίοδο 1826—1831. Στὸ ἄρχειο αὐτὸ διασώζονται τὰ σχέδια τῶν ἐγγράφων τῶν ὁποίων ἀποστολεὺς ἦταν ὁ Καποδίστριας καί τὰ πρωτότυπα τῶν ἐπιστολῶν τῶν ὁποίων γίνονταν ἀποδέκτης. Τὰ ἔγγραφα τῶν 585 φακέλλων δὲν εἶναι ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ αὐθεντικοῦ καποδιστριακοῦ ἀρχείου. Πολλὰ καί σημαντικά, ἀναφερόμενα στὴν ἐξωκυβερνητικὴ του δράση, κρατήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του. Καί τελικὰ κήκαν, τίς 14 Σεπτεμβρίου 1943, ὅταν οἱ Γερμανοὶ πυρπόλησαν τὴν Κέρκυρα καί, μαζί μέ ἄλλα κτίσματα, καταστράφηκε καί τὸ σπίτι ὅπου ἔμεινε ὁ τελευταῖος κάτοχος τοῦ ἀρχείου. Εὐτυχῶς ὅτι ὠρισμένοι φάκελλοι βρέθηκαν σὲ ἄλλα χέρια, ὅπως ὁ φάκελλος γιὰ τὴ Φιλόμουσο Ἐταιρεία τῆς Βιέννης, πού διασώζεται στὴν οἰκογένεια Γ. Κοζώνη καί πού χρησιμοποίησε ἡ Ἑλ. Κούκκου, καί τὰ γράμματα πρὸς τὸν πατέρα του, πού δημοσίευσε ὁ Καθηγητὴς Π. Ἐνεπικίδης.

Μία ἄλλη ἀξιόλογη πηγὴ εἶναι τὸ Ἄρχειο τῆς Ἰονίου Γερουσίας, πού καλύπτει τίς δραστηριότητες τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ τὸ 1801 ὡς τὸ 1807, στὰ πλαίσια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Τὰ καποδιστριακά κείμενα, πού βρίσκονται σ' αὐτό, εἶναι ἰδιαίτερα πολὺτιμα. Γιὰτὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν, μέ τὰ ἴδια τὰ γραπτά τοῦ Καποδίστρια, τὴν πολιτικὴ του σκέψη,

τὴν ψυχολογία του, τὶς ὀργανωτικὲς καὶ διοικητικὲς του ἱκανότητες. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐπιτυχία του ὡς Γραμματέως τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας τοῦ ἄνοιξε τὸ δρόμο τῆς Εὐρώπης. Τὰ ἔγγραφα τῆς περιόδου ἐνέχουν βαρύνουσα ἱστορικὴ σημασία γιατί μᾶς δίνουν τὸ ὑλικό, ποὺ διαμόρφωσε τὴν προσωπικότητα τοῦ Καποδίστρια. Ἀλλὰ καὶ στὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας δὲν ἔχουμε ὄλο τὸ ἀρχικὸ ὑλικό. Πολλὰ ἔγγραφα, ποὺ προκύπτει ἀπὸ τοὺς καταλόγους ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ποὺ ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ κατὰ καιροὺς ἀπὸ διάφορους μελετητές, σήμερα «ἐλλείπουν».

Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες πηγὲς στὸν ἑλληνικὸ κῶρο, εἶναι πολλές. Εἶναι τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Μουσεῖο Μπενάκη, τὸ Ἀρχεῖο Μουστοξύδη καί, πρὸ παντός, τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα τῶν ὁποίων μέλη ὑπῆρξαν ἀποδέκτες ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων τοῦ Καποδίστρια. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μητροπολίτη Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου, ποὺ γιὰ χρόνια ἀγνοοῦσαμε τὴν ὑπαρξή του, μιὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μητροπολίτη δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τὴν ἀξία του. Μόνον ὅταν ἀγοράστηκε ἀπὸ τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ ὁ Καθηγητὴς Ε. Πρωτομάλης δημοσίευσε τὶς σχετικὲς μὲ τὸν Ἰγνατίο ἐργασίες του, τότε προέκυψε ἡ σημασία του γιὰ τὶς καποδιστριακὲς μελέτες.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ὑλικό, ποὺ μπορεῖ νὰ ὑποδομήσῃ τὴν ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸν Καποδίστρια. Ὑπάρχουν ἀκόμα τὰ Ἀρχεῖα τῆς Πετροπόλεως, τῆς Βιέννης, τῆς Γενεύης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου. Ἐκεῖ καταγράφεται κυρίως ἡ διπλωματικὴ δραστηριότητα τοῦ Κυβερνήτη. Πολλὰ ἀπὸ τὰ καποδιστριακὰ κείμενα, ποὺ βρίσκονται σ' αὐτὰ ἔχουν ἀξιοποιηθεῖ σὲ μονογραφίες καὶ μελέτες, ποὺ εἴτε ἀναφέρονται εἰδικὰ στὸν Καποδίστρια εἴτε σχετίζονται μὲ αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς στόχος τῶν μελετητῶν δὲν ἦταν ἡ βιογράφηση τοῦ Καποδίστρια ἀλλὰ ἡ ἐξυπηρέτηση ἄλλων ἐπιδιώξεων. Ἔτσι ἔχουμε ἕνα εὐρὸ φάσμα δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ πλουτίζουν τὴν καποδιστριακὴ βιβλιογραφία, ἀλλὰ δὲν μᾶς δίνουν τὸ γνήσιο Καποδίστρια. Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς, στὸ ἐξαίρετο προλογικὸ του κείμενο, ποὺ ἀκολουθεῖ παρέχει τὸ πλαίσιο τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή.

Αὐτὸ τὸ κενὸ ἔρχεται νὰ πληρώσῃ ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπάρξῃ τὸ πραγματικὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια χρειάζεται νὰ δοθοῦν ὅλα τὰ κείμενά του — ὑπομνήματα, ἐπιστολές, ἐκθέσεις, λόγοι— ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὑπηρεσίας του στὴν Ἑπτανήσο Πολιτεία ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ τραγικοῦ τέλους, ταξινομημένα στὴ χρονικὴ τους ἐξέλιξη, μεταγραμμμένα ἀπὸ τὸ πρωτότυπο καὶ μεταφρασμένα, μὲ τὶς ἀναγκαῖες διευκρινήσεις καὶ συμπληρώσεις, ὅπου κρίνεται σκόπιμο. Μόνον ἔτσι θὰ γνωρίσουμε τὸν Κα-

ποδίστρια στην πραγματική του μορφή. Γιατί σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἄρχείου δὲν εἶναι ὁ ἐξωραϊσμός τοῦ Καποδίστρια, ἀλλὰ ἡ σωστὴ ἱστορικὴ του ἀποκατάσταση. Ὁ τόμος, ποὺ κυκλοφορεῖ, δίνει τὸ μέτρο καὶ παρέχει τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου, ποὺ ἀνελήφθη. Δὲν ὑποστηρίζουμε ὅτι πετύχαμε τὴν πλήρη, τὴν ὀλοκληρωμένη ἐκδοσὴ. Θὰ ὑπάρξουν ἴσως καὶ λάθη καὶ παραλείψεις. Κανεὶς ὅμως δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἀναζητήσαμε μὲ συνέπεια τὴ «χρυσὴ τομῆ».

Τὸ πόσο χρήσιμη εἶναι μιὰ τέτοια ἐκδοσὴ τὸ ἀποδεικνύουν δυὸ γεγονότα. Ἡ δημοσίευση τῆς Αὐτοβιογραφίας τοῦ Καποδίστρια σὲ ἑλληνικὴ μετάφραση ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Λάσκαρη. Διέλυσε πολλὰς πλάνες καὶ μᾶς βοήθησε νὰ ἀναθεωρήσουμε πολλὰς ἀπόψεις. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνακάλυψη στὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἰωάννη Βαπτιστῆ Θεοτόκη ἐνὸς ἀγνωστοῦ ὑπομνήματος τοῦ Καποδίστρια μὲ παραινέσεις πρὸς τοὺς ἀγωνιζόμενους Ἕλληνες, τὸ ὁποῖον χρονολογεῖται στὰ 1822, ἀποσαφηνίζει τὶς πραγματικὰς προθέσεις τοῦ Κερκυραίου διπλωμάτη ἀπέναντι στὴν προπαρασκευὴ τοῦ Εἰκοσιένα καὶ στὴν ἐπαναστατικὴ ἐξόρμηση τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων.

Ἡ ἐκδοσὴ τῶν καποδιστριακῶν κειμένων πραγματοποιεῖται ἔπειτα ἀπὸ μακρὰ προπαρασκευή. Προγραμματίζοντας τὸ τεράστιο αὐτὸ ἔργο ἡ Ἐταιρεία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν εἶχε ἐπίγνωση τῶν μεγάλων δυσκολιῶν ποὺ θὰ ἀντιμετώπιζε καὶ ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσει. Θεώρησε ὅμως τὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ σὰν ἐθνικὸ χρέος. Ἡ προσπάθεια ξεκίνησε μὲ τὴ φωτογράφηση τῶν κειμένων τοῦ Καποδίστρια, ποὺ βρίσκονται στὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Ἐπειτα προχώρησε στὴ χρονολογικὴ ταξινόμηση. Καὶ τέλος στὴ μεταγραφὴ καὶ στὴ μετάφραση ἀπὸ φιλόλογους, εἰδικευμένους σὲ τέτοιου εἴδους ἐργασίες. Γιὰ καιρὸ προβληματιστήκαμε ἂν ἔπρεπε νὰ δώσουμε μιὰ ἀπλὴ φωτογραφικὴ ἐκδοσὴ τῶν καποδιστριακῶν κειμένων, ἀποφεύγοντας μεταγραφὰς καὶ μεταφράσεις. Τὸ ἔργο τότε θὰ ἦταν πιὸ ἀπλό καὶ θὰ ὀλοκληρώνοταν σὲ συντομότερο χρονικὸ διάστημα, δὲν θὰ ἐκάλυπτε ὅμως τὴ γνωριμία τοῦ κάπως εὐρύτερου κοινοῦ μὲ τὸν Καποδίστρια. Ἐνῶ μὲ τὴ μέθοδο, ποὺ τελικὰ προκρίθηκε, ἐξυπηρετεῖται καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐπιστῆμη καὶ ἡ ἱστορικὴ πληροφόρηση μὲ ἀπόλυτη αὐθεντικότητα.

Ὅπως σημειώσαμε, ἡ δημοσίευση στηρίζεται σὲ χρονολογικὰ κριτήρια. Ὅποιαδήποτε ἄλλη μέθοδος καὶ τὴν ἐκδοσὴ θὰ καθιστοῦσε ἐλάχιστα χρηστικὴ καὶ θὰ διασποῦσε τὴν ἐνότητα τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ Καποδίστρια. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν παρουσίαση πολλῶν κειμένων σὲ αὐτοτελεῖς ἐνότητες, ὅταν ἡ κοινότης τοῦ θέματος τὸ ὑπαγορεύει. Ἔτσι στὸν Α΄ τόμο δημοσιεύονται τὰ ἔγγραφα ποὺ ἀνήκουν σὲ δυὸ ἐνότητες: Τὴν ἀποστολὴ του στὴν Κεφαλληνία καὶ τὴ δράση του ὡς ὑ-

πεύθυνου γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκπαιδεύσεως στὴν Ἑπτάνησο Πολιτεία. Στὸ δεύτερο τόμο θὰ περιληφθοῦν δυὸ ἄλλες ἐνότητες: Τὰ ἔγγραφα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ὑπηρεσία του ὡς Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας καὶ στὴν ἀποστολὴ στὴ Λευκάδα.

Ἐξαίρεση στὴ χρονολογικὴ αὐτὴ ταξινομήση ἀποτελεῖ τὸ Ὑπόμνημα ποὺ ὑπέβαλε ὁ Καποδίστριας στὸν Τσάρο Νικόλαο, ὅταν ἀποχώρησε ἀπὸ τὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία τῆς Ρωσίας, περισσότερο γνωστὸ ὡς «Ἀυτοβιογραφία» στὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία, καὶ ποὺ δημοσιεύεται πρῶτο σ' αὐτὸ τὸν τόμο. Πρόκειται, παρὰ τὸν ἐπίσημο χαρακτήρα του, γιὰ καθαρὰ ἐξομολογητικὸ κείμενο ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, ποὺ μᾶς πληροφορεῖ καὶ μᾶς κατατοπίζει ὑπεύθυνα. Μ' αὐτὸ ὁ Καποδίστριας προσφέρει τὴν προσωπικὴ του μαρτυρία γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα μᾶς ὀλόκληρης ἐποχῆς, ἀναπόσπαστα δεμένῃς μὲ τὴ δική του τύχη. "Ὅσο κι' ἂν σ' αὐτὸ μιλεῖ περισσότερο ὁ διπλωμάτης παρὰ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτοις ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης θὰ βρῆ στὶς σελίδες του ἀπαντήσεις σὲ ἀπορίες καὶ ἐρωτηματικά, ποὺ εἶχαν δώσει λαβὴ σὲ διαστροφὲς καὶ παρερμηνεῖες ὠρισμένων ἐνεργειῶν τοῦ Καποδίστρια, ὡς ὑπουργοῦ τοῦ Τσάρου. Ἡ θέση τοῦ βαρυσήμαντου αὐτοῦ κειμένου, ποὺ καλύπτει περίοδο εἰκοσαετίας, δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλη ἀπ' αὐτὴ ποὺ τοῦ δώσαμε. Ἐξω ἀπὸ χρονολογικὰς ταξινομήσεις, στὴν κεφαλὴ τοῦ ὅλου Ἄρχειου.

• • •

Χρωστᾶμε μὴ ἀκόμη διευκρίνηση γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν μεταφράσεων τῶν καποδιστριακῶν κειμένων. Τὸ θέμα μᾶς προβλημάτισε ἀρκετά. Τελικὰ προτιμήθηκε ἡ καθαρὴ ὡς γιὰ δυὸ λόγους. Ὁ ἕνας εἶναι ὅτι ἀρκετὰ κείμενα δὲν σώζονται πιά στὸ πρωτότυπο. Ἀναγκαστικά, λοιπόν, δημοσιεύονται στὶς μεταφράσεις τῶν μελετητῶν ποὺ τὰ χρησιμοποίησαν καὶ ποὺ κατὰ κανόνα ἔχουν γίνῃ στὴν καθαρὴ ὡς. Ὁ ἄλλος ἀναφέρεται σὲ ὅρους καὶ ἐκφράσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδίστρια, ποὺ ἔχουν πιά καθιερωθεῖ στὴ βιβλιογραφία καὶ ποὺ ἡ μεταφορὰ τους στὴ δημοτικὴ δὲν θὰ ἦταν οὔτε εὐκόλῃ οὔτε εὐστοχῇ. Αὐτὸ βέβαια δὲν συμβιβάζεται μὲ τὶς γλωσσικὰς ἀπόψεις τοῦ Καποδίστρια καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴ σημερινὴ γλωσσικὴ πραγματικότητα. Ἡ δημοσίευσή ὅμως, παράλληλα πρὸς τὴ μετάφραση, τοῦ πρωτότυπου ἐπιτρέπει στοὺς μελετητὰς νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ὁποιαδήποτε δική τους γλωσσικὴ ἀπόδοσιν. Ἴσως μάλιστα παρατηρηθεῖ ὅτι δὲν χρειάζοταν κἄν ἡ μετάφραση. Ἐξηγήσαμε ὅμως τὸ λόγο ποὺ τὴν ἐπέβαλε.

• • •

Τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἀντιβασιλείας ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας Δημήτριος Χρηστίδης, φανατικὸς ἀντικαποδιστριακός, περιώδευε στὴν ἐπαρ-

χία του. Φθάνοντας στην Κυπαρισσία διάβασε στὸν τοῖχο τοῦ σχολείου τὴν ἐπιγραφή:

«Ζῆς καὶ μετὰ θάνατον στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων, ἀείμνηστε Καποδίστρια».

Ὁ Χρηστίδης ἐξεμάνη κι' ἔδωσε διαταγὴ νὰ σβήσουν τὴν ἐπιγραφή. Καὶ ὁ δάσκαλος, ποὺ δὲν ἔρχοταν ἀπὸ τὸ Φανάρι, ἀλλὰ ἦταν γέννημα καὶ θρέμα τοῦ λαοῦ, τοῦ ἔδωσε τὴν ἀπάντηση:

— Ἐὰν ἐδῶ σβήνει εὐκόλα, κύριε Νομάρχα, ἀλλὰ δύσκολα σβήνει ἀπὸ τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἀνώνυμος δάσκαλος τῆς Κυπαρισσιᾶς εἶχε ἐκφράσει τὸν παλμὸ τοῦ ἀνώνυμου πλήθους καὶ εἶχε ἀπαγγεῖλει, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ συναισθάνεται, τὸν ὠραιότερο ἐπικήδειο τοῦ Κυβερνήτη.

Ἀπὸ τότε ὅμως ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια. Καὶ ὁ Καποδίστριας, ποὺ ἔπρεπε νὰ στέκεται πάντα ἀνάμεσά μας ὡς ἡ ζωντανὴ παρουσία ποὺ θεμελίωσε τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἔχει σβήσει ἀπὸ τὶς καρδιές τοῦ ἀνώνυμου πλήθους. Ἐγίνε μουσειακὸ ἀντικείμενο, ποὺ ὑφίσταται κάθε τόσο τὴν ἀνατομικὴ ἐπεξεργασία τῶν ἱστορικῶν ἐρευνητῶν. Τότε τὸν πολεμοῦσαν οἱ λίγοι καὶ τὸν ἀγαποῦσαν οἱ πολλοί. Τώρα τὸν θυμοῦνται οἱ λίγοι καὶ τὸν ἀγνοοῦν οἱ πολλοί. Κι' αὐτὸ στάθηκε, καὶ τότε καὶ τώρα, τὸ δράμα του, ποὺ εἶναι καὶ τὸ δράμα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Τὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια σκοπεύει στὴ βαθύτερη γνωριμία μὲ τὸν Καποδίστρια διὰ μέσου τῶν κειμένων του. Ἄν τὸ πετύχει, θὰ ἔχη προσφέρει θετικὴ ὑπηρεσία, ὄχι μονάχα στὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ στὴν ἔθνικὴ αὐτογνωσία.

Κ. ΔΑΦΝΗΣ

Πρόεδρος Ἑταιρείας Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν

ΚΟΝΤΕΥΟΥΝ διακόσια χρόνια από την γέννηση του Ἰωάννη Καποδίστρια 31 Ἰανουαρίου, 11 Φεβρουαρίου 1776. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι προκειμένον γιὰ μιὰ τέτοια προσωπικότητα, αὐτοὶ οἱ δύο αἰῶνες, ὅσο κι ἂν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴ πυκνότητα φαινομένων, πὸν διασποῦν τὴν ἔρευνα, θὰ ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ ἔχουμε ἀποκτήσει μιὰ κάπως ξεκαθαρισμένη εἰκόνα του. Ἄλλὰ πρῶτα πρῶτα, αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ ἀκτινοβολία τὴν ὁποία ἐξέπεμπε ἐδημιούργησε θαυμασμοὺς μεγάλους, ὄξειτες ἀποστροφές, ὄχι κὰν μόνο στοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταγενεστέρους· δηλαδὴ ἐδημιούργησε καταστάσεις πὸν προκαλοῦν ἀναστολές στὴν ἄνετη ἱστοριογραφικὴ ἐνατένιση. Ὑστερα δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι συνολικά, κανονικά, ἡ προγενέστερή μας ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία ἔδωσε τὴν προτίμησή της στὸν πανηγυρικό, στὸ ἐγκώμιο, στὶς ρητορικὲς ἐπιδειξίσεις, κάποτε στὴν ἀντιδικία, στὸν λίβελλο, κοντολογίης, παραμερίζοντας ἀντίστοιχα τὴν ἀναλυτικὴ πορεία. Τέλος, χωρὶς ἄλλες ἐξηγήσεις, μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε ὅτι, μὲ μοναδικὴ ἐξαιρεση τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῖ τῷ Διονυσίῳ Θερεϊανῷ, ἡ νεοελληνικὴ λογιόσση, παρὰ τὴν ἡρωολατρεία της, δὲν μᾶς ἔχει ἀφήσει ἄξια λόγου βιογραφήματα. Ἀσύντακτα, ἀσυνάρτητα, σκοτεινά, ἀντιφατικά καὶ σφαλερὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα ὅσα κατέχουμε γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο Παπαρηγόπουλο.

Ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαναλάβουμε τὰ λόγια τοῦ Δημητρίου Βερεαρδάκη, ὅταν ἔγραφε, πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια αὐτός, στὰ 1875, ὅτι «ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ἐπὶ τριετίαν διατελέσας κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πρόσωπον ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς»¹. Ἄγνωστος: δυσκολευόμαστε νὰ τὸν ἀνασυγκροτήσουμε, νὰ φθάσουμε σὲ ὅ,τι κατέγραφε ὁ ἀρχαῖος θεωρητικὸς ἀνάμεσα στὶς εὐθύνες τοῦ ἱστοριογράφου, δηλαδὴ στὶς ἀδηλες καὶ ἀδήλωτες αἰτίες τῶν πράξεών του. Μόνο ὡς συμβατικὴ ἔκφραση μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε τὰ λόγια πὸν φηγουράρουν παράθεμα στὴν προμετωπίδα τῆς βιογραφίας του ἀπὸ τὸν Α. Παπαδόπουλο Βρετό, «*Le comte Capodistrias appartient désormais à l'histoire*». Ὁ Κόντες, τώρα

1. Εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπιστολιμαία βιβλιοκρισία του τῶν Ἰστορικῶν Ἀναμνήσεων τοῦ Ν. Δραγοῦμη, δημοσιευμένη τὸ 1875. Χρησιμοποιῶ τὴν ἔκδοση Γαλαξία, 1962. Τὸ παράθεμα, στίς σσ. 61 - 62.

μόλις έτοιμάζεται να μπει στην ιστορία, και μάλιστα από την μεγάλη πύλη πού του ταιριάζει.

“Όχι ότι και παλαιότερα, και πρόσφατα ακόμη, ως τις ημέρες μας, δέν έδημοσιεύθηκε ένας μεγάλος αριθμός από τεκμήρια και μαρτυρίες, αναφερόμενα στην ζωή του και στην δράση του². Μάλιστα στους καιρούς μας, τα τελευταία, ως πούμε, πενήντα χρόνια, ήρθαν στο φώς και πολλά και σημαντικά στοιχεία, τα όποια διευκολύνουν κάπως πιδ κλιμακωμένες αποχρώσεις, από τις μονολιθικές κρίσεις στις όποίες όπαδοί του και αντίπαλοί του είχαν ως τους καιρούς μας συνηθίσει τους άναγνώστες τους. Την καμπή, ίσως θά είταν σωστό να την τ ποθετήσουμε στα 1929, όταν ό Σπ. Θεοτόκης δημοσιεύει την ‘Αλληλογραφία ‘Ι. Α. Καποδίστρια - Ι. Γ. Έυνάρδου, 1826-1831³: από εκεί και πέρα πκνώνει ή δημοσίευση τεκμηρίων σχετικών με την ζωή και με την δράση του Καποδίστρια. “Ίσως, σε μιá τέτοια τοποθέτηση, να μην με αφήνει αδιάφορο και μιá όχι ανάξια λόγου ιστορική συγκυρία, πού μās επιτρέπει να σταθμίσουμε την συμβολή της Κερκύρας όχι πια μόνο στα ιστορικά του Κυβερνήτη, αλλά γενικότερα στην ελληνική ιστοριογραφία και στην ποιότητά της: ύστερα από την μελέτη του Μάρκου Θεοτόκη, ‘Ο ‘Ιωάννης Καποδίστριας έν Κεφαλληνία και αί στάσεις αυτής έν έτεσι 1800, 1801, 1802»⁴, κριτική και στοχαστική στην μαχητικότητά της, ό γιος έφερε την δική του προσφορά, με τον δικό του τρόπο, με την δική του ιδιοσυγκρασία, πάντοτε στο ίδιο κεφάλαιο, ένα, δηλαδή, από τα πιδ αποφασιστικά της νέας μας ιστορίας.

Αυτήν την ποιότητα δέν την ξαναβρίσκουμε εύκολα. ‘Όστόσο, ανεξάρτητα από θέματα εκδοτικής τεχνικής, και μένοντας ακόμη στα σχετικά με την αλληλογραφία του, ως εξαιρετικό σημαντικό περιστατικό για την γνωριμία μας με τον Καποδίστρια, νομίζω ότι πρέπει να εξαρθεί ή ανακοίνωση των έπιστολών του πρός τον πατέρα του. Την όφείλουμε στον Π. Κ. Ένεπεκίδη⁵: τα γράμματα αυτά μās επιτρέπουν, επιτέλους, να προσεγγίσουμε κάπως πρός τον απλησίαστο Κυβερνήτη. Τόν βλέπουμε εδάλωτο σε κάτι, πού πριν μπορούσαμε να ύποπτεύσουμε μόνο: είναι ή οικογένεια, τα άδέρφια, ή τοπική πατρίδα. ‘Εξάλλον, ό Π. Ένεπεκίδης ξενίζεται για τον θαυμασμό τον όποιο φαίνεται να τρέφει ό Καποδίστριας πρός τον ‘Αλέξαν-

2. ‘Όραία και χρήσιμη απογραφή των ελληνικών καποδιστριακών έρευνών, έχει δώσει ή Δόμνα Δοντά: John Capodistrias and the Greek Historians: A Selective Bibliographical Review», ανάπτυπο από το π. «Balcan Studies», Τ. 7, 1966.

3. ‘Αθήνα, ΤΤ 1 - 2. Σύλλογος πρός διάδοσιν όφελίμων βιβλίων, ‘Ιστορική και Λαογραφική Βιβλιοθήκη. (‘Ο δεύτερος τόμος είναι του 1930).

4. Κέρκυρα, 1889. Καλό χαρακτηρισμό των δύο Θεοτόκη, πατέρα και γιου, βλ. στην εργασία του Κ. Δαφνή: «Κερκυραίοι ιστορικοί και ό Σπυρ. Μ. Θεοτόκης», π. Κερκυραϊκά Χρονικά, Κέρκυρα, Τ. 5, 1956, σσ. 143 - 187, στην σ. 175.

5. ‘Ιωάννης Καποδίστριας’ 176 γράμματα πρός τον πατέρα του, 1809 - 1820. Έκ του έν Κερκύρα αρχείου της οικογενείας Καποδίστρια. 1972.

δρο τῆς Ρωσίας, ὅπως τὸ ἐξάγουμε ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτά. Βέβαια, μεγάλο μέρος τῆς ἀφοσίωσης πηγαίνει στὸν θεσμό, ἀλλὰ καὶ μεγάλο μέρος, χωρὶς ἀμφιβολία, πηγαίνει πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἄλλὰ εὐκολο εἶναι νὰ δεχθοῦμε ὅτι στὴν αἴσθησι τοῦ νεαροῦ Κερκυραίου ὁ ἄνθρωπος ὑλοποιεῖ τὸν θεσμό καὶ δέχεται κάτι ἀπὸ τὴν αἴγλη του. Ἐπειτα, ὅταν βλέπουμε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ παρέχει τόσα, καὶ ἀλλεπάλληλα, δείγματα τιμῆς καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν Καποδίστρια, καταλαβαίνουμε, ξέροντας ὅτι συχνὰ ἢ ἐδγνωμοσύνη παίρνει τὸ σχῆμα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὅτι κάτι τέτοιο ἔχει γίνει κι ἐδῶ. Τέλος, ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ζοῦμε τώρα ὄχι μόνον στὸ κλίμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ, πολὺ πιὸ συγκεκριμένα, στὸ κλίμα τῆς βαρόνης Krüdenep⁶, μὲ ὅλες τὶς ἀπορροὲς τὶς ὁποῖες ἓνα τέτοιο κλίμα προϋποθέτει.

Κατὰ τὰ ἄλλα, μένοντας πάντοτε στὸν τομέα τῶν τεκμηριώσεων, θὰ ἤθελα νὰ μνημονεύσω, ὀλίγα τουλάχιστον, τὰ σπουδαιότερα. Βέβαια, προκειμένου γιὰ τὸ κατεξοχὴν καιρὸ κείμενο, ἐκεῖνο ποὺ ὀρθὰ ὀνοματίσθηκε, ἀπὸ τὸν ἐκδότη του, τὸν Μιχαὴλ Λάσκαρη, *Αὐτοβιογραφία τοῦ Καποδίστρια*, δὲν μποροῦμε νὰ μιλήσουμε καθαυτὸ γιὰ φιλολογικὴ ἀνακάλυψη, ἀφοῦ ἡ ἔκθεσι αὐτή, τὴν ὁποία ὁ Καποδίστριας ὑπέβαλε τὸ 1826 στὸν αὐτοκράτορα Νικόλαο τῆς Ρωσίας, εἶταν κιάλας γνωστὴ⁷. Ἄλλὰ ἡ ἔκδοσή της δείχνει, ἀκριβῶς, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ ἀσττηρῶν ἱστοριοφιλολογικῶν μεθοδεύσεων στὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κυβερνήτη εἶχε ὑστερήσει, συνεπῶς ὅτι ἡ ἐπαφὴ μὲ τὰ τεκμήρια εἶταν λειψή, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου διαγραφόταν μία ἀφετηρία, καὶ ὅτι, τελικὰ, ἡ ὥρα γιὰ νὰ ἐρθοῦμε σὲ γνωριμία μαζί του δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Γιὰ νὰ μετρήσουμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀφορμὴ τὰ κενὰ τῆς σοφίας μας, σύμφωνα τουλάχιστον, μὲ τὰ μέτρα τὰ δικὰ μου, σημειῶνω ὅτι γιὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Καποδίστρια, εἶχα γράψει πρὶν ἀπὸ καμμὶὰ τριανταπενταριὰ χρόνια ὅτι, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς νεότερης ἱστορίας μας, ἀνήκει στὴν πρώτη δεκάδα τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἐκδοθεῖ στὴν Ἑλλάδα. Σὲ ἄλλη ποιότητα, ἀλλὰ ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἐπίσης ἀφορμὴ μεθόδευσι μὲ τὴν ὁποία παρουσίασε τὸ κείμενο ὁ Ἐλευθέριος Πρεβελάκης, θὰ εἶχα ἀκόμη νὰ ἀναφέρω τὴν λεγόμενη *Ἐγκύκλι* α

6. Δὲν συντρέχει αἰτία γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐδῶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴ Ρωσίδα βαρῶνη De Krüdenep (1764 - 1824). Ἡ θρησκευτικὴ τῆς ἔξαρσι ἐνίσχυσε στοὺς καιροὺς τῆς τὸ ἀντίστοιχο εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα ποὺ τελικὰ αἰσθητοποιήθηκε στὴν Ἱερὴ Συμμαχία. Κοινὸς τόπος τῆς ἱστοριογραφίας εἶναι ἡ πεποιθήσι ὅτι ἡ βαρῶνη ἐπηρεάσε τὸν Ἀλέξανδρο τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτήν. Στὰ τελευταῖα τῆς χρόνια βοήθησε πολὺ τὴν φιλελληνικὴ κίνησι στὴν Ρωσία.

7. Ὁ Μ. Λάσκαρης ἐπαρουσίασε σὲ μετάφρασι τὸ ἀρχικὰ γαλλόγλωσσο τοῦτο κείμενο, τὸ 1940. Στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ ἔργου ἐκθέτει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀποκατέστησε φιλολογικὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδίστρια ὅς σημειώσεις τὶς ὁποῖες προσθέτει στὴν μετάφρασι του παρέχουν πρότυπο λιτοῦ σχολιασμοῦ. Δεύτερη ἔκδοσι ἔχει γίνει στὸν Γαλαξία, 1962.

Ἐπιστολή τοῦ Καποδίστρια, 1819⁸. Κι ἐκεῖνη δὲν εἶταν ἀνέκδοτη, ἀλλὰ κι ἐκεῖνη, τώρα μόνις, γίνεται μπορετὸ νὰ ἀξιοποιηθεῖ ἐπιστημονικά.

Ἄλλα κείμενα εἶταν κατὰ ἔμμεσο μόνο τρόπο γνωστά· ἔτσι ἡ ἔκθεση τὴν ὁποία εἶχε ὑποβάλει στὰ τέλη τοῦ 1811 πρὸς τὸν τότε προϋστάμενό του στὴν Βιέννη, τὸν πρέσβη Στάκελμπεργκ: ἐγνωρίζαμε, ἀπὸ τὴν Αὐτοβιογραφία του πάντοτε, ὅτι εἶχε συντάξει τὸ κείμενο τοῦτο, ἀλλὰ μόνις πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια ἔφθασε στὴν δημοσιότητα⁹. Τὸ καινούργιο ἀπόκτημα τῶν ἐρευνῶν τῶν ἀναφορικῶν μὲ τὸν Καποδίστρια, εἶναι χρήσιμο ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις - ἰδίως ὅταν δὲν ξεχνοῦμε ὅτι γιὰ νὰ διαβάσουμε τὴν διπλωματικὴ γλώσσα, σκόπιμο εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἀρμόδια κλεῖδα· ὅμως, ὅπως συμβαίνει πάντοτε μὲ τὶς ζητήσεις μας σὲ τέτοιους χώρους, ἀνοίγει καινούριες δυνατότητες, προκαλεῖ νέους προβληματισμοὺς καὶ μεταθέτει περαιτέρω τοὺς στόχους τῶν ἐπιδιώξεόν μας. Σημειῶνω ὅτι ἐδῶ εὐρύνεται μία παραγωγὴ συγγραφικῆ, ἡ ὁποία ξέραμε κιόλας ὅτι δὲν ἐστάθηκε μικρῆ. Ὑστερα, ἔχουμε, τουλάχιστον, γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὴν βεβαιότητα ὅτι κάτι πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸ βροῦμε: τὸ ζητούμενο εἶναι πολὺ πιὸ ἀλωτὸ ἀπὸ τὸ μὴ ζητούμενο¹⁰. Ὡστόσο, ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδίως νὰ διαπιστώσουμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν νέα ἀφορμῆ, εἶναι ὅτι ἀκόμη ὡς τοὺς καιροὺς μας δὲν εἶχαν συναχθεῖ τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν μία πειστικὴ σύνθεση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Καποδίστρια¹¹.

Ὡστόσο, στὸν πολὺπλευρο αὐτὸν χαρακτήρα, τὸν ὁποῖο, μάταια, ἐχθροὶ καὶ φίλοι ἐπροσπάθησαν νὰ ἀπλουστεύσουν, ὀφείλουμε νὰ διακρίνουμε

8. «Ἡ ἐγκύκλια ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια τῆς 6/18 Ἀπριλίου 1819». Ἀνάτυπο ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Τρίτου Πανιωνίου Συνεδρίου, 1967.

9. «Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία» Τ. Ι (Συμπλήρωμα), ἐπιμέλεια Κ. Α. Δημάδη, Θεσσαλονίκη 1973, σσ. 279 - 310.

10. Αὐτ. 289 (βλ. καὶ αὐτ. σ. 299). «Δὲν θὰ μὲ ἀναζητοῦσες ἂν δὲν μὲ εἶχες κιόλας βρεῖς» τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Πασκάλ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς ἐπιστήμης μας.

11. Ἀναφέρομαι στὸ δημοσίευμα τῆς «Βαλκανικῆς Βιβλιογραφίας» (ὄπου ἡ σημ. 9). Προέρχεται ἀπὸ εὔρημα τοῦ G. L. Ars στὰ ρωσικὰ κρατικὰ ἀρχεῖα. Ὁ Α. F. Miller εἶχε ἐπισημάνει, στὰ ἴδια αὐτὰ ἀρχεῖα, τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ· ἐκεῖνο, βέβαια, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπαρξὴ εἶχε ἀνακοινώσει ὁ Ἄνδρῆς Παπαδόπουλος Βρετὸς στὸ ἔργο του «Mémoires Biographiques — Historiques sur le Président de la Grèce, Le Comte Jean Capodistrias», Παρίσι, ΤΤ 1 - 2, 1837 - 1838, στὴν σ. 130 τοῦ πρώτου τόμου. Γιὰ τοῦ Α. F. Miller τὴν ἀνακοίνωση, βλ. τὸ ἔργο του Mustapha Pacha Bairaktar, Βουκουρέστι 1975, σ. 265 (ση. 40). Ὁ Ἐ. Πρεβελάκης, ἔ. ἀ., σ. 328, σημείωση, προσανατολίζει τὶς ἔρευνές μας πρὸς τὴν κατεῦθυνση τῶν ρωσικῶν κρατικῶν ἀρχείων· γιὰ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ἔχουμε τώρα δύο ὄργανα μελέτης: Β. G. Spiridonakis; Empire Ottoman — Inventaire des mémoires et documents aux archives du Ministère des Affaires Etrangères de France, Θεσσαλονίκη 1973, καὶ J. A. Nicolopoulos; Inventaire du fonds grec au quai d'Orsay — Correspondance politique 1707 - 1833. Mémoires et documents 1821 - 1862, Ἀθήνα 1975.

καὶ κάποιες σταθερές. Ἄλλοι, ἀσφαλῶς, θὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ ἄλλες: ἐσημειώσαμε τὸ κλεισιμο στὸν οἰκογενειακὸ ἢ τὸν τοπικὸ πυρήνα, καθὼς ἐπίσης ἐμνημονεύσαμε τὴν θρησκευτικὴν ἐγγύτητα· ἐγὼ θὰ ἤθελα ἰδιαίτερα νὰ τονίσω τὴν μέριμνα τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὰ πράγματα τῆς παιδείας. Καὶ τοῦτο γιὰ δύο λόγους: ὁ ἓνας εἶναι, φυσικά, ὑποκειμενικός: αὐτὰ εἶναι τὰ θέματά μου, καὶ σ' αὐτὰ εἶμαι ἐδαισθητοποιημένος· μὰ ὁ ἄλλος εἶναι ἀντικειμενικός: μέσα σὲ λογῆς πλέγματα, σὲ διακνύμάνσεις, πὸν ὀφείλονται πολὺ καὶ στὴν ἰδιάζουσα φύση τῆς σταδιοδρομίας του, οἱ φροντίδες τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὴν παιδεία παρουσιάζουν ὄχι μονάχα μονιμότητα ἀλλὰ καὶ συνοχή, εἶναι σὰν ἓνα νῆμα χρυσὸ πὸν διατρέχει ἀκέρια τὴν ζωὴ του. Ἡ διαπίστωση αὐτῆ, τὴν ὁποία μπορεῖ κανεὶς ἀδιάκοπα νὰ θεμελιώνει ἐπάνω σὲ ἀδιάσειστα τεκμήρια, φαινομενικὰ μόνο ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν περιφημὴ ὑπόθεση πὸν ἀμαύρωσε τὰ ἔσχατα χρόνια τῆς ζωῆς του, σχετικὰ μὲ τὴν ἀπαγόρευση τῆς διδασκαλίας ἐνίων ἀρχαίων κειμένων· μὰ, τελειώνοντας, θὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα αὐτό. Στὸ μεταξὺ μποροῦμε νὰ πάρουμε τὸ ζήτημα χρονολογικά· ἡ μελέτη του θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ πλησιάσουμε καὶ πρὸς ἄλλες ἀπόψεις τῆς ιδιοσυστάσις τοῦ Καποδίστρια.

* * *

Φυσικά, ὅταν μιλοῦμε γιὰ παιδεία καὶ γιὰ τὸν Καποδίστρια, ὁ λόγος δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι γιὰ διαφωτισμένον δεσποτισμό. Ἐπανερχομαι πρόθυμα στὸν Μάρκο Θεοτόκη· σχολιάζοντας τὴν πρώτη πολιτικὴ δραστηριότητα τοῦ μεθαρριανοῦ Κυβερνήτη, στὴν Κεφαλληνία, τὸν ἀρχόμενον αἰῶνα, γράφει ὅτι τότε «ἔδωκε τὰ πρῶτα δείγματα τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ εὐφυΐας, καὶ ἔκτοτε διεκρίθη ὅτι ἐγίνωσκε νὰ ἐπαναφέρῃ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ διοικῆ λαὸν ἐν ἀναρχίᾳ, ἀδελφομαχίᾳ καὶ διχονοίᾳ διατελοῦντα»¹². Τὸ λιοντάρι πὸν ξέρει νὰ ζωγραφίζει· ὅ,τι εἶχα σκεφθεῖ ἄλλοτε διαβάζοντας τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη. Ἄλλωστε, ὅταν λέμε διαφωτισμένον δεσποτισμό ἀναφορικὰ μὲ τὰ πράγματα τῆς παιδείας, μποροῦμε, χωρὶς καμμία διάθεση γιὰ λογοπαίγνιο, νὰ κάνουμε λόγο γιὰ δεσποτικὸν διαφωτισμό: θὰ ὑπάρχει μέριμνα γιὰ νὰ ὑψωθεῖ ἡ στάθμη τῆς παιδείας τοῦ μεγάλου πλήθους, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ κάποια θέληση αὐταρχικῆ, ἀνεξέλεγκτη, δεσποτικῆ. Γιὰ τὸν λαό, ἀλλὰ ὄχι διὰ τοῦ λαοῦ. Κι ἀκόμη, ἀναρωτιέμαι ποιὲς καὶ πόσες εἶναι οἱ ἀναγνώσεις, γιὰ νὰ μένουμε στὰ ὄργανα παιδείας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πὸν δὲν εἶναι προκαθορισμένες ἀπὸ συλλογικὰ σώματα, ἀπὸ κάποια συλλογικὰ σώματα: τὸ σχολεῖο πρῶτα, μὲ τοὺς δικούς του καθορισμούς, τὸ ἔντυπο ὕστερα, ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς διαμορφώσεις, ἴσως κάποια στιγμὴ ἐλευθερίας, ἐκεῖ κάπου, γύρω στὰ εἴκοσι χρόνια.

12. Μ. Θεοτόκης, ἔ. ἀ. σ. 151.

Πλησιάζω ξανά στον Κυβερνήτη. Απτά όλα, και τὰ προσωπικά του και τὰ γενικά, νομίζω ότι είναι φρόνιμο νὰ τὰ ἔχουμε ὑπόψη μας ὅταν μελετοῦμε τὴν πολιτεία του στὴν Ἑλλάδα, ἢ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν δραστηριότητά του, τὶς ἀντιδράσεις τὶς ὁποῖες ἐπροκάλεσε, τὴν φαινομενικὴ ἀντίφαση ἀνάμεσα στὴν φανερὴ καὶ ἀλύγιστη θέλησή του γιὰ τὴν προαγωγὴ τῆς παιδείας καὶ τὴν ἀπουσία τοῦ δημοκρατικοῦ στοχασμοῦ πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὴν γνώμη μας, λογικὰ καὶ ψυχολογικὰ, νὰ ὀδηγεῖ μιὰ τέτοια θέληση. Τὸ νὰ ἀφήνει κανεὶς τοὺς ἄλλους νὰ κάνουν, εἶναι μιὰ σκέψη ποὺ δὲν τοῦ ἐρχόταν φυσικῶς ἔπρεπε γιὰ ὅλα νὰ φροντίσει μόνος, νὰ μάθει τὶς ἀνάγκες τῆς κάθε καλῆς, νὰ μεριμνήσει γιὰ τὰ ὄρφανά, ὡς πρὸς τὰς ἐλαχίστας σχετικὰς λεπτομερείας¹³, νὰ κανονίσει ἀκόμη καὶ τὰ ἀναφερόμενα στὰ ἀβάκιά τους καὶ στὸ σχῆμα ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν¹⁴.

Εἶπαμε: τὸ χρυσὸ νῆμα. Στὴν μακρὰ σειρὰ τῶν τόμων τὴν ὁποία εὐαγγελιζόμαστε τώρα, θὰ περνοῦν σὲ πυκνὰ διαστήματα τὰ ἐνδιαφέροντά του γύρω στὰ θέματα τῆς παιδείας. Ἐκεῖνο ποὺ θέλω νὰ κάνω ἀκόμη ἐδῶ, εἶναι νὰ ἐπισημάνω πρὸς ἔντονα τὰ παιδευτικὰ ὅσα ἀνήκουν στὴν περίοδο τὴν ὁποία στεγάζει ὁ πρῶτος αὐτὸς τόμος, καὶ πρὸς ἀγνά, ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν στοὺς ἐπομένους. Ἀλλὰ πρὶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέξουμε τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τὸν ὁποῖο ἔχει ἡ παιδεία, καὶ μάλιστα ἡ ἐκπαίδευση, στὴν σκέψη τοῦ Καποδίστρια. Ὑπαινίχθηκα κιόλας πρὶν τὴν ἔντονη θρησκευτικὴ, χριστιανικὴ, χροιά τῆς διαφωτισμένοιο δεσποτισμοῦ, ναί. Ἀλλὰ ἂν γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐξηγεῖται, καὶ ὑποκειμενικὰ γιὰ τὸν Ἑπτανήσιο τὸν γεννημένο στὰ 1776, καὶ ἀντικειμενικὰ γιὰ τὸν Κυβερνήτη μιᾶς νεοσύστατης ἑλληνικῆς πολιτείας στὰ 1830, τὰ πράγματα μέσα στὴν γενικὴ συγκυρία εἶναι πρὸς περίπλοκα, ἢ ὥρα τοῦ ὁποιοῦδήποτε διαφωτισμοῦ ἐκ τῶν ἄνω, φαίνεται ὀλότελα ἀνεπίκαιρη.

Μιλοῦμε γιὰ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, τὸν ἰδιαίτερος ἐννοούμενο τοῦ τσάρου, στὰ κρίσιμα χρόνια ὅπου ἡ Εὐρώπη ἀνασυντάσσεται ὕστερα ἀπὸ τὸν συναγεροῦ ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα. Προρωμαντισμός, ρωμαντισμός, τὸ διευρωπαϊκὸ κύμα πιετισμοῦ, ἡ Ἱερὴ Συμμαχία. Αὐτὸς εἶναι ὁ χῶρος μέσα στὸν ὁποῖο ζεῖ ὁ Καποδίστριας. Ἡ ἀλληλογραφία του εἶναι γεμάτη ἀπὸ πίστη στὴν Θεία Πρόνοια, τὰ ἐκπαιδευτικὰ του προγράμματα συσχετίζονται πάντοτε, καὶ σὰν μὲ κάποιον αὐτοματισμό, τὴν ἀγωγή μὲ τὸ χριστιανικὸ βίωμα. Τὴν γραμμὴ του στὰ θέματα αὐτὰ τὴν ἐκφράζει καλὰ μιὰ συνάντηση: οἱ πρῶτες τοῦ δραστηριότητες στὴν Κέρκυρα καὶ οἱ τε-

13. Δ. Σ. Μπαλάνος, Ὁ Καποδίστριας διὰ τὰ ὄρφανά. Τέσσαρες ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ του. Ἀνάτυπο ἀπὸ ΠΑΑ, Τ. 19, 1948 (σ. 315).

14. Βλ.: Ν. Ἐξαρχόπουλος, Λόγος περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ θρησκευτικῆς δράσεως τοῦ Καποδίστριας, 1917, σ. 23. Ἡ ἐργασία αὐτὴ προσφέρει χρήσιμη συναγωγή ἀπὸ σχετικὰ κείμενα τοῦ Καποδίστρια.

λευταῖες του, στήν ρύθμιση τῶν τυχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, συνδέονται μὲ τὴν ἴδια μέριμνα: νὰ συνταχθεῖ μία Κατήχηση.

Ἔτσι, στήν ἀφετηρία, ὅταν εἶχε ἀναλάβει τὴν εὐθύνη τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων, στὰ Ἐπτάνησα, δημοσιεύεται τὸ 1806, μία Κατήχησις γενικὴ, προορισμένη γιὰ σχολικὴ ἰδίως χρῆση. Ἡ ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτὸν μᾶς δίνει τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐστάθηκε ὁ ἐμπνευστὴς τοῦ ἔργου, πὺ εἶναι, ὅσο γνωρίζουμε, τὸ πρῶτο δημοσιευμένο σχολικὸ ἐγχειρίδιο, στὰ χρόνια τῆς ἐξουσίας τοῦ Καποδίστρια: τὰ σχετικὰ λόγια ἐκφράζουν, νομίζω, κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι θὰ ἐξέφραζε μία τυπικὴ, συμβατικὴ, προσφώνηση πρὸς προϊστάμενο: ... «ἐδέχθηκα μὲ μεγαλωάτην μου χαρὰν τὴν προσταγὴν παρὰ τῆς Ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος εἰς τὸ νὰ μεταφράσω τὸ παρὸν σύγγραμμα»...¹⁵

Ὡς πρὸς τὴν τελευταία περίοδο, ἀναφέρομαι στήν Κατήχηση τῆς ὁποίας τὸ σχέδιο εἶχε συντάξει ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, σύμφωνα μὲ γραμμὴ ὑπαγορευμένη ἀπὸ τὸν Καποδίστρια. Ἡ ἐκτύπωση τοῦ ἔργου εἶχε ἀρχίσει τὸ 1831, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἔμεινε ἀτέλειωτη μετὰ τὸν φόνο τοῦ Κυβερνήτη: τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου, τὸ πνεῦμα τοῦ διαφωτισμένου δεσποτισμοῦ, δὲν ἐπιδοκιμάσθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθεῖ ὁ ἐνεργητικὸς ρόλος τοῦ Καποδίστρια σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα, ἀκόμη καὶ στὰ προσκείμενα πρὸς τὴν Ἐκκλησία¹⁶.

Δὲν εἶναι τριάντα ἐτῶν ὁ Καποδίστριας ὅταν ἡ νεοσύστατη Πολιτεία τοῦ ἀναθέτει, ἀνάμεσα σὲ ἄλλες εὐθύνες, τὴν φροντίδα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Βεβαίως, ὑπὸ τέτοιους ὅρους, καὶ σὲ μία πολιτικὴ διαμόρφωση ἢ ὁποῖα βολεύεται, ὅπωςδήποτε, μέσα στήν σκλήρωση, οἱ ἀρμοδιότητες τοῦ νεοροῦ πολιτικοῦ δὲν μοροῦσαν νὰ εἶναι οὔτε πολλές, οὔτε σημαντικὲς, οὔτε ἀποφασιστικὲς: ὅμως, ἀκριβῶς γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, καὶ τὰ ὀλίγα τὰ ὁποῖα ἔγιναν τότε, ἢ ἐπαράδοθησαν ὡς τὶς ἡμέρες μας, παίρνουν στὰ μάτια τοῦ ἱστοριογράφου ἀξιομνηνὴ σημασία.

Σκέπτομαι πρῶτιστα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πρόθεση τοῦ νομοθέτη γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας μέσα στήν ἐπανησιακὴ διοίκηση. Ἄν αὐτὸ δὲν ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὸν Καποδίστρια, πάντως ἐκφράζει τὴν διάθεση τῆς κοινωνικῆς ομάδας στήν ὁποία ἀνήκει, μέσα στήν ὁποῖα

15. Δανεῖζομαι τὸ παράθεμα ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς Ἑλένης Κούγκου, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία 1803 - 1822. Α', Ἡ Φιλόμουσος Ἐταιρεία τῆς Βιέννης, 1958, σελ. 3, σημ. 10. Τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν ἔχει ἐπλύσει ἐρευνητικὰ καὶ κριτικὰ ὅσα ζητήματα θέτει τὸ ἴδιο ἢ ἔχουν τεθεῖ ἀπὸ ἀλλοῦ, ἀλλὰ ἀποτελεῖ πολύτιμη συναγωγή ὕλικου. Ἡ Κατήχηση γιὰ τὴν ὁποῖα ὁ λόγος, τιτλοφορεῖται, ὅπως σημείωσα, Κατήχησις γενικὴ, καὶ εἶναι χρονολογημένη στὰ 1805, ἐνῶ προφανῶς εἶναι τοῦ 1806. Βλ. Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία ΓΜ, ἀρ. 353.

16. Βλ.: Κ. Θ. Δημαρᾶς, Καποδίστριας - Μουστοξύδης - Κουτλουμουσιανός, π. Ἐθναυρίσματα, Βενετία, Τ. Ι, 1962, σσ. 14 - 62.

κινείται, και στις ιδέες της οποίας μετέχει. Στα κρίσιμα χρόνια κατά τα οποία εκυβέρνησε την Ελλάδα, οι καταγγελίες ότι ήταν Ρώσος, ή περισσότερο Ρώσος από Έλληνας, ακούσθηκαν επίμονα από την μεριά του γαλλικού κόμματος, όπως και από την μεριά των Γάλλων παρατηρητών. Για να αρθεί οποιαδήποτε σχετική αμφισβήτηση, για να φανεί καλά ότι δεν ἐδέχθηκε μεταγενέστερες ρωσικές επιδράσεις, πρέπει πάντοτε να πηγαίνουμε στην αρχή της σταδιοδρομίας του και να εξετάζουμε τις πράξεις του και την έκδηλη συνείδησή του, και ύστερα να διαγράψουμε την καμπύλη της σταδιοδρομίας του. Από την πρώτη στιγμή της πολιτικής του ζωής, τον βλέπουμε, με επιμονή και με συνέπεια, να μένει πάντοτε εξαρτημένος από το ἄρμα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και της ρωσικής πολιτικής, ἀλλὰ με την ἔθνική του θέληση δοσμένη ἀκέρια, ἀδιανέμητη, στον ἑλληνισμό. Ἡ ἰδιοσυγκρασία του, ἡ ἀνατροφή του, ὁ περιγυρός του, οἱ πολιτικές και θρησκευτικές του πεποιθήσεις, τὸν εἶχαν πείσει ὅτι ἡ λύση τῶν ἑλληνικῶν προβλημάτων θὰ ἐρχόταν ἀπὸ τὴν ὁμόδοξη Ρωσία· μόλις ὀρθώθηκε δίλημμα σχετικά, ἐγκατέλειπε συμφέροντα, σταδιοδρομία, φίλεις, για να μείνει πιστὸς σὲ ὅ,τι εἶταν ἡ συνείδησή του.

Κρατούμενα, λοιπόν, στην ἀρχὴ και στὸ τέλος, ἔχουμε αὐτά. Ὡστόσο ἡ ἔντονη δράση του στὰ χρόνια της Κερκύρας, ὅσον καιρὸ μετεῖχε στην διαχείριση τῶν κοινῶν, ἔχει, γενικὰ ἕναν χρωματισμὸ σχετικὸ με τὴν κάθε εἴδους, σὲ ποικίλα ἐπίπεδα, ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ¹⁷. Τὴν μεγάλη του ἀπασχόληση με τὰ θέματα αὐτά, τὴν ξαναβρίσκουμε σὰν σὲ μιὰ πρώτη ὁμάδα, ὅταν στὰ πρῶτα χρόνια της σταδιοδρομίας του στην ρωσικὴ Ὑπηρεσία, βρίσκεται, ἀπὸ τὴν μία μεριά, σὲ ὑποαπασχόληση, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὀφείλει νὰ γίνει χρήσιμος στην αὐτοκρατορία ἡ ὁποία τὸν ἔχει καλέσει. Στὰ 1809, τὸν χρόνο, ἀκριβῶς, ὅπου φθάνει στην Ρωσία, ἔχει ἐπαφὴς με τὸν Ἰωάννη Δόμπωλη γύρω σὲ θέματα πὸ ἀναφέρονται στην ἐκπαίδευση τῶν συμπατριωτῶν τους¹⁸. Ἀμέσως ὕστερα ἔχουμε μαρτυρημένα ἢ δημοσιευμένα τεκμήρια ἀπὸ δράση πολυσήμαντη, μέσα στην ὁποία ἐντάσσονται και θέματα σχετικά με τὰ ἴδια αὐτὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐνδιαφέροντα· δὲν πιστεύω για λόγους τυχαίους, ἀλλὰ ἀπὸ αἰτίες πὸ θὰ ξεκαθαρίσουν ὅταν θὰ ἔχουμε στὰ χέρια μας τὸ σύνολο της ζητουμένης ὕλης, τὸ 1811 φαίνεται ἰδιαίτερα πλούσιο μέσα στην ζωὴ τοῦ Κυβερνήτη, ἀπὸ τὴν ἀποψη τὴν ὁποία σημειώ-

17. Σημειῶνω εἰδικὴ βιβλιογραφία: Σπ. Θεοτόκης, Περὶ τῆς ἐκπαίδευσεως ἐν Ἑπτανήσῳ (1453 - 1864), π. Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ, Κέρκυρα, Τ, 5, 1956, σσ. 7 - 142· Α. Ἰδρωμένος, Περὶ τῆς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐκπαίδευσεως ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς Ἐνετοὺς ὑποταγῆς μέχρι τῆς ἔθνικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως (1386 - 1864), π. Ἀττικόν Ἡμερολόγιον, Τ. 8 1874, σσ. 198 - 237· Α. Ἰδρωμένος, Ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ Δημοσία Σχολή, 1805 - 1824, ἀνάτυπο ἀπὸ π. Παρνασσός, Τ. ΙΓ', 1890. Καὶ ἰδίως Ε. Κούκου, ἔ. ἀ.

18. S. Lascaris, Capodistrias avant la Révolution Grecque. Sa carrière politique jusqu'en 1822, Λωζάννη, 1918, σ. 30.

νομε ἐδῶ, ἢ καί, πιό γενικά, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν συγγραφικῶν ἢ συντακτικῶν δραστηριοτήτων. Ἔνια ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ὅσα διαθέτομε μορεεῖ νὰ εἶναι ὀλίγο παλαιότερα, ἀλλὰ, στὸ σύνολο, ἔχομε μία ἀξία λόγον πυκνότητα ἐνεργειῶν. Εἶναι, σὲ πιθανὴ χρονικὴ τάξη, τὸ «ὐπόμνημά του γιὰ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία (Αὔγουστος τοῦ 1809)¹⁹, ἢ ἐκθεσὶ τοῦ, γιὰ τὸν Ἄλῃ Πασᾶ, μὲ «λεπτομερειακὴ βιογραφία τοῦ Ἄλβανοῦ σατραπῆ»²⁰. Ἐπὶ αὐτὴν φαίνεται ὅτι μᾶλλον πρέπει νὰ διακρίνομε μία ἄλλη ἐκθεση «σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ τωρινοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Τουρκίας»²¹. Περαιτέρω ἔχομε τὸ π ο ν η μ ᾶ τ ι ο ν, πὸν δὲν μορεεῖ νὰ ταυτισθεῖ μὲ κανένα ἀπὸ τὰ προηγούμενα, καί, τέλος, τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὸν Στάκελμπεργκ. Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ μεγάλη ἀναλογία φροντιδῶν γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ πὸν βρῖσκεται ἢ δηλώνεται στὰ κείμενα αὐτά.

Δεύτερη, πολὺ χαρακτηριστικὴ πύκνωση τῶν παιδευτικῶν του ἐνδιαφερόντων, ἔχομε νὰ τοποθετήσομε γύρω στὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης. Γιὰ πρῖν, θὰ ἐσημεῖωνα τὴν ἐπίσκεψή του στὸ ἐκπαιδευτικὸ κατὰστημα τοῦ Em. de Fellenberg καὶ τὸ ὑπόμνημα πὸν προέκυψε ἀπὸ αὐτὴν²². ἐπάνω στὸ Συνέδριο, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτό, τοποθετοῦνται οἱ δραστηριότητες τοῦ Καποδίστρια, ἀναφορικὰ μὲ τὴν Ἐταιρεία τῶν Φιλομούσων²³, καὶ τὸ ὑπόμνημά του πρὸς τὸν ὑποκόμητα Castlereach²⁴. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτὲς ἐκδηλώσεις ἔχομε, ἂν ὄχι ἀποκλειστικὰ, πάντως ἔντονα παιδευτικὸ χαρακτήρα.

Ἔτσι φθάνομε στὴν Ἐπανάσταση. Στὰ πρῶτα χρόνια, ἀπὸ τὴν ὥρα ὅπου ἐγκαταλείπει τὴν ὑπηρεσία τῆς Ρωσίας καὶ πρῖν ἀναλάβει ὑπηρεσία στὴν Ἑλλάδα, βέβαια οἱ φροντιδες του ἔχομε τὴν ἀμεσότητά τους προσανατολισμένη πρὸς τὸν Ἀγῶνα. Ὅμως κι ἐκεῖ ἀκόμη δὲν τὸν ἀπολείπουν οἱ φροντιδες γιὰ τὰ θέματα τῆς παιδείας: ἔχει ἀναλάβει μέριμνες ὑποτρόφων καὶ ἔχει ἐπαφῆς πὸν δείχνουν τὴν προσήλωσή του πρὸς αὐτὲς τὶς ἀπόψεις τῶν ἐλληνικῶν προβλημάτων²⁵. Μὰ ἀπὸ τὴν ὥρα πιά, ὅπου παίρνει στὰ χέρια του τὴν κυβέρνηση τοῦ τόπου, εἶδαμε κιόλας τὰ πολλὰ τεκμήρια πὸν δείχνουν ὅτι καὶ στὶς πιὸ δύσκολες ὥρες τῶν εὐθυνῶν γιὰ τὰ κοινά, δὲν ξεχνάει ποτε τὰ θέματα πὸν σχετίζονται μὲ τὴν ἐκπαίδευση. Τὰ παραδείγματα ἐδῶ θὰ μοροῦσαν νὰ πολλαπλασιασθοῦν· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ προσπαθῆσομε νὰ προλάβομε τὰ κείμενα: ἡ συνέχεια τῶν τόμων θὰ δείξει πολὺ σαφέστερα τὴν γραμμὴ αὐτὴν, ἀπὸ ὅ,τι θὰ μοροῦσε νὰ κάνει ὁποιοσδήποτε σχολιασμός. Ὅπως καὶ νὰ τὸ ποῦμε, ὁ διαφωτισμένος δε-

19. Βλ. Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία, ἔ. ἄ., σ. 299.

20. Βλ. ἐδῶ σημ. 11. Τὸ παράθεμα ἀπὸ τὸν A. F. Miller, ἔ. ἄ.

21. Βλ. Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία ἔ. ἄ., σ. 289.

22. Ε. Κούγκου, ἔ. ἄ., πολ.

23. Αὐτ. πολ.

24. Ἡ ὑπόθεση αὐτὴ, Castlereach, Maitland, εἶναι ἀπὸ αὐτὲς τῶν ὁποίων θὰ περιμῆνομε τὴν ἐπίλυση ἀπὸ τὴν ἐκδοση τὴν ὁποία προλογίζω ἐδῶ.

25. Ε. Κούγκου, ἔ. ἄ., πολ.

σποτισμός του Κυβερνήτη συνδυασμένος με τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, εϋνοεῖ, με μία αποκλειστικότητα στην ὁποία ἄλλος σχολιαστής ἴσως θὰ εἶχε τὴν διάθεση νὰ διαγνώσει φρόνηση — ἐγὼ ὄχι — εϋνοεῖ, λέω, ἰδίως τὴν πρώτη ἐκπαίδευση, τὴν πρωτοβάθμια. Ὑπάρχει, βέβαια, κάποιος πραγματισμός στὴν ἐκπαιδευτικὴ του πολιτικὴ. Ὁ πραγματισμός αὐτός, συνδυασμένος με τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ἐρμηνευτῶν, ἴσως ἐξηγεῖ τὴν στάση τὴν ὁποία ἔδειξε ὑπὸ τὴν διακυβέρνησή του ἡ πολιτεία ἀπέναντι στὴν μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων. Ὁ Δ. Βερναρδάκης ἀσπάζεται τὴν ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Μουστοξύδης ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκη μελέτης τῶν ἀρχαίων μέσα ἀπὸ συγγραφεῖς πιὸ προσιτούς²⁶· δὲν ἀποκλείεται, ἀλλὰ ἡ ὑπόθεση ἢ ὁποία ἐρχεται νὰ ἐντάξει τὴν περίπτωση αὐτὴν μέσα σὲ μιὰ παραδοσιακὴ γραμμὴ, αὐτὴν ποὺ δὲν δέχεται τὴν μετάφραση τῶν Γραφῶν, νομίζω ὅτι ἐρμηνεύει περισσότερα φαινόμενα, δηλαδὴ εἶναι ἢ πιὸ πιθανή. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι, φίλος του καὶ συνεργάτης του, ὁ Ἀλέξανδρος Στούρζας εἶχε δείξει ἀνάλογη δυσπιστία πρὸς τὴν ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία, σὲ ἓνα κείμενο ποὺ πιθανότατα ἀποδεχόταν καὶ ὁ Καποδίστριας.

* * *

Ἄλλὰ τώρα ἀνοίγει ἡ ἀδλαία: ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα θὰ μᾶς μιλήσει ὁ Κυβερνήτης, ὄχι ἀποσπασματικά, ὄχι τυχαῖα, ἀλλὰ ἀκολουθώντας ἀστηρῆ τὴν διαχρονία, παρέχοντας, δηλαδὴ, μιὰ καθαρὴ εἰκόνα τῶν σκέψεών του, τῆς πορείας τὴν ὁποία ἀκολούθησαν, τῶν ἀντιδράσεων τους ἀπέναντι στὰ ἐξωτερικὰ περιστατικά. Στὸ τέλος αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἢ ὁποία εὐχόμεστε νὰ ολοκληρωθεῖ τὸ ταχύτερο, θὰ μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι τὸν γνωρίζουμε.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

26. Δ. Βερναρδάκης, ἔ. ἀ., σ. 64.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

<i>Ἡ ζωὴ του</i>	<i>Ἡ ἱστορία</i>
<p>1776 Φεβρουαρίου 10 : Γέννηση Καποδίστρια στήν Κέρκυρα. Πατέρας του ὁ Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας. Μητέρα του: Ἡ Διαμαντίνα Γολέμη. Ἦταν τὸ ἕκτο παιδί τους.</p>	<p>Μάϊος: Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' διώχνει τὸν Turgot γιὰ γὰ νὰ προσλάβει τὸν Necker. Ὁ Adam Smith ἐκδίδει: τὸ βιβλίο του Inquiry on the nature and causes of the wealth of nations.</p> <p>Ἰούλιος 4: Ἀμερικανικὴ διακήρυξη ἀνεξαρτησίας.</p> <p>1777 Νοέμβριος: Γέννηση Ἀλέξανδρου Α' Ρωσίας.</p> <p>1778 Φεβ. 6: Ὑπογράφηκε συμμαχία καὶ ἐμπορικὴ συμφωνία ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὶς 13 πολιτεῖες τῆς Β. Ἀμερικῆς.</p> <p>Μάϊος 11: Θάνατος τοῦ κόμη Chatham. 30, θάνατος τοῦ Voltaire.</p> <p>Ἰούλιος 2: Θάνατος Rousseau, 3. Πρωσία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Αὐστρία.</p> <p>1779 Μάϊος 13: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Teschen ἀνάμεσα στὴν Πρωσία καὶ Αὐστρία.</p> <p>Ἰούνιος 16: Ἡ Ἰσπανία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Ἀγγλία. Τῆ χρονιά αὐτὴ μπῆκε σὲ λειτουργία ὁ πρῶτος ἀτμόμυλος.</p> <p>1780 Μάρτιος 10: Ρωσία κηρύσσει ἔνοπλη οὐδετερότητα στὸν πόλεμο ἀνάμεσα Ἀγγλίας καὶ τὶς 13 πολιτεῖες, στὴν ὁποία προσχώρησε ἡ Ὁλλανδία.</p> <p>Νοέμ., 20: Ἀγγλία κη-</p>

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
1781 Ὁ Καποδίστριας ἀρχίζει νὰ διδάσκεται τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ Λατινοδιδάσκαλους τῆς ἐποχῆς.	<p>ρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Ὀλλανδία. 29: Πεθαίνει ἡ Μαρία Θηρεσία.</p>
	1781 Μάϊοϛ: Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ΄ διώχνει τὸν Necker. Ἡ Πρωσία μπαίνει στὸν συνασπισμὸ γιὰ τὴν ἔνοπλη οὐδετερότητα.
	1782 Φεβ. 5: Οἱ Ἰσπανοὶ παίρνουν τὴ Μινόρκα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς.
	Μάρτ. 19: Ὁ Λόρδος North παραιτεῖται.
	Ἰούλιοϛ: Ἡ Πορτογαλία μπαίνει στὸ συνασπισμὸ γιὰ τὴν ἔνοπλη οὐδετερότητα.
	1783 Σεπτ. 3: Ὑπογράφεται στὶς Βερσαλλίες συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰσπανία καὶ τὶς 13 πολιτεῖες. Ἡ Ἀγγλία ἀναγνωρίζει τὶς 13 ὡς Ἠνωμ. Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς.
	Δεκ. 19: Πρῶτο ὑπουργεῖο μὲ Pitt τὸ νεώτερο. Τῆ χρονιᾷ αὐτὴ πέταξε τὸ πρῶτο ἀερόστατο, ποὺ εἶχαν ἐφεύρει οἱ ἀδελφοὶ Montgolfier.
	1785 Ἡ ὑπόθεση γιὰ τὸ διαμαντένιο περιδέραιο, τὸ πρῶτο κτύπημα γιὰ τοὺς Βουρβόνους τῆς Γαλλίας.
	Ἰαν. 7: Τὸ ἀερόστατο πετάει πάνω ἀπὸ τὴν Μάγχη καὶ φτάνει στὴν Ἀγγλία.
	Ἰούλιοϛ 23: Συγκροτήθηκε ὁ βορειογερμανικὸς συνασπισμὸς ἐναντίον τοῦ Ἰωσήφ Β΄ τῶν Ἀψβούργων.
	1786 Αὐγ. 17: Πεθαίνει ὁ Φρειδερίκος ὁ μεγάλος.
	1787 Αὐστριακοὶ καὶ Ρῶσοι ἀρχίζουν πόλεμο κατὰ τῆς Ὀθω-

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1788 Σὲ ἡλικία δώδεκα χρόνων ἀναπτύσσεται ἔντονα τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα στὸ νεαρὸ Καποδίστρια. Συχνάζει στὴ Μονὴ Πλατυτέρας, ὅπου ὁ μοναχὸς Συμεὼν τὸν κατηχεῖ μὲ πάθος στὴν ὀρθόδοξη πίστη.

μανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Patrick Miller ἐφευρίσκει τὸ ἀτιμόλοιο.

1788 Ἀρχίζει ρωσοσουλδικὸς πόλεμος.

Αὐγ. 8: Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' καλεῖ γιὰ τὶς 5 Μαΐου 1789 Les États Généraux.

Αὐγ. 27: Ὁ Necker ξανάρχεται στὴν ἐξουσία.

1789 Ἀπρ. 7: Ὁ Σελίμ Γ' ἀνεβαίνει στὸ θρόνο. 30: Ὁ Οὐάσιγκτων γίνεται πρῶτος πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.

Μάϊος 5: Les États Généraux συγκεντρώνονται στὶς Βερσαλλίες.

Ἰούλιος 14: Πέφτει ἡ Βαστίλλη.

Αὐγ. 4: Ἡ διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ὀκτώβριος: Ἐπανάσταση στὶς Κάτω Χῶρες.

Δεκ. 13: Οἱ Κάτω Χῶρες ἀνακηρύσσονται ἀνεξάρτητες μὲ τὸ ὄνομα Βέλγιο.

1790 Φεβ. 20: Πεθαίνει ὁ Ἰωσήφ Β'.

Δεκ. 2: Οἱ Αὐστριακοὶ καταστέλλουν τὴ βελγικὴ ἐπανάσταση.

1791 Ἀπρ. 4: Πεθαίνει ὁ Mirabeau.

Αὐγ. 27: Διακήρυξη τοῦ Pillnitz. Αὐστρία καὶ Πρωσία ἔτοιμες νὰ ἐπιτεθοῦν στὴ Γαλλία.

Αὐγ. 30: Συνθήκη εἰρήνης τῆς Sistona ἀνάμεσα στὴν Αὐστρία καὶ τὴν Ὄθωμ. Αὐτοκρατορία.

Σεπτ. 3: Τὸ πρῶτο γαλ-

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1792 Κάνοντας ἱππασία ὁ Καποδίστριας πέφτει ἀπὸ τὸ ἄλογο, τὸ ὅποιον τὸν παρασύρει ἀρκετὸ διάστημα στὸ χαλικοστρωμένο δρόμο. Ἡ διάσωσή του ἀποδίδεται σὲ θαῦμα τῆς Παναγίας τῆς Πλατυτέρας. Ἡ θρησκευτικότητά του γίνεται πῦρ ἐντονη κι' ἀπὸ τότε χρονολογεῖται τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ ὁμώνυμο μοναστήρι, τὸ ὅποιον προίκισε μὲ πολλές δωρεὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς σταδιοδρομίας του. Σώζεται ἀκόμη στὸ μοναστήρι ζωγραφιὰ λαϊκοῦ καλλιτέχνη, ποὺ ἀναπαριστάνει τὴν σκηνὴ τοῦ ἀτυχήματός.

λικὸ σύνταγμα ἀρχίζει νὰ ἰσχύει.

Δεκ. 15: Ἀρχίζουν νὰ ἰσχύουν οἱ πρῶτες δέκα τροποποιήσεις στὸ ἀμερικανικὸ σύνταγμα.

1792 Ἰαν. 9: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Ἰάσιο ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ τὴν Ὀθωμ. Αὐτοκρατορία. Ἡ Ρωσία κερδίζει τὴ θέρεια ἀκτὴ τῆς Μαύρης Θάλασσας.

Φεβρ. 7: Αὐστροπρωσικὴ συμμαχία ἐναντίον τῆς Γαλλίας.

Μάρτιος 1: Πεθαίνει ὁ Λεοπόλδος Β' τῶν Ἀψβούργων.

Μάρτιος 29: Δολοφονεῖται ὁ Γουσταῖος Γ' τῆς Σουηδίας.

Ἀπριλ. 20: Ἡ Γαλλία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Αὐστρία.

Μάιος 19: Ἡ Ρωσία εἰσβάλλει στὴν Πολωνία.

Ἰούλιος 24: Ἡ Πρωσία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία. Τὴν ἐπομένη, μὲ τὸ μανιφέστο τοῦ Κόμπλεντς, οἱ σύμμαχοι ἀπειλοῦν νὰ καταστρέψουν τὸ Παρίσι.

Αὐγ. 10: Τὸ πλῆθος μπαίνει στὸ ἀνάκτορο τῶν Tuileries καὶ σκοτώνει τοὺς Ἐλβετοὺς φρουροὺς.

Αὐγ. 13: Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Γαλλίας φυλακίζεται στὸν πύργο τοῦ μοναστηριοῦ Temple.

Σεπτ. 2: Οἱ σφαγὲς στὶς γαλλικὲς φυλακὲς.

Σεπτ. 20: Οἱ Γάλλοι νι-

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1793 Συστηματοποιεῖ τὴ σπουδὴ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς γλώσσας.

κοὺν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Πρώσους στὸ Valmy.

Σεπτ. 22: Ἡ Γαλλία ἀνακηρύσσεται Δημοκρατία.

1793 Ἰαν. 21: Ἐκτέλεση τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄.

Φεβ.: Συγκροτήθηκε ὁ πρῶτος ἐναντίον τῆς Γαλλίας συνασπισμὸς ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, Αὐστρία, Πρωσία, Ὀλλανδία, Ἰσπανία, Σαρδηνία, Τοσκάνη καὶ Νεάπολη.

Ἀπρ. 6: Συγκροτεῖται στὴ Γαλλία ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Σωτηρίας καὶ ἀρχίζει ἡ τρομοκρατία.

Μάϊος 7: Δεύτερος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας.

Ἰούνιος 24: Τὸ δεῦτερο γαλλικὸ σύνταγμα.

Ἰούλιος 13: Ἡ Charlotte Corday σκοτώνει τὸν Marat.

Ὀκτ. 16: Ἐκτέλεση τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας.

Δεκ. 26: Οἱ Γάλλοι νικοῦν τοὺς συμμάχους στὴ Weissenburg.

1794. Ὁ πρῶτος ὀπτικὸς τηλεγράφος μὲ τὸ σύστημα Σὰπ λειτουργεῖ μεταξὺ Παρισίων καὶ Lille.

Ἀπρ. 5: Ἐκτέλεση τοῦ Danton καὶ τῶν φίλων του.

Ἰούνιος 25: Οἱ Γάλλοι κατακτοῦν τὸ Βέλγιο.

Ἰούλιος 28: Ἐκτέλεση Robespierre καὶ Saint-Just.

Σεπτ. 28: Ὑπογράφεται στὴν Πετροῦπολη συμμαχία Ἀγγλίας — Ρωσίας — Αὐστρίας.

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
1794 Φθινόπωρο: Ὁ Καποδίστριας πηγαίνει στὴ Βενετία γιὰ νὰ σπουδάσει στὴν Padova. Στὴ Βενετία διδάσκεται λατινικά.	Ὁ κ τ ω β. 25: Ἡ Πρωσία ἐγκαταλείπει τὸν πρῶτο συνασπισμό. Δ ε κ. 27: Οἱ Γάλλοι μπαίνουν στὴν Ὀλλανδία.
1795 Φθινόπωρο: Ὁ Καποδίστριας ἐγγράφεται στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova.	1795 Α ὁ γ. 22: Τὸ τρίτο γαλλικὸ σύνταγμα. Ὁ κ τ. 24: Ὁ τρίτος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας, ποὺ ὀδήγησε στὴν κατάλυση τῆς ἀνεξαρτησίας της. Ν ο ε μ β. 3: Ἀρχίζει νὰ λειτουργεῖ στὴ Γαλλία τὸ Πανεπιστήμιο.
1797 Ἰούνιος 10: Ὁ Καποδίστριας γίνεται διδάκτορας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova. Ἀμέσως ἔπειτα γυρίζει στὴν Κέρκυρα.	1796 Ὁ Βοναπάρτης κατακτᾷ τὴν Βορ. Ἰταλία. Α ὁ γ. 19: Ἡ Ἰσπανία συμμαχεῖ μὲ τὴν Γαλλία καὶ κηρύσσει: (Ὀκτ. 5) τὸν πόλεμο στὴν Ἀγγλία. Ν ο ε μ. 16 Πιεθαίνει ἡ Αἰκατερίνη Β' ἢ μεγάλη. 1797 Ἀ π ρ. 16: Ἡ ἀνακωχὴ τοῦ Loeben ἀνάμεσα Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. Μάϊος 16: Ἡ Βενετία παραδίδεται στὸ Βοναπάρτη. Ἰούνιος 28: Οἱ Γάλλοι φτάνουν στὴν Κέρκυρα. Ὁ κ τ ω β. 17: Ἡ συνθήκη τοῦ Campo Formio. Ἡ Γαλλία παίρνει τὴν Λομβαρδία, τὸ Βέλγιο καὶ τὰ Ἐπτάνησα, ἢ Αὐστρία τὴν Ἰστρία, τὴν Δαλματία καὶ τὴ Βενετία.
	1798 Μάϊος 19: Ὁ Βοναπάρτης ἐκστρατεύει στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν κατακτᾷ. Α ὁ γ. 1: Ὁ Νέλσον καταστρέφει τὸ γαλλικὸ στόλο στὸ Ἄμπουκίρ.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1798 Ὁ Καποδίστριας, μαζί μὲ ὀλόκληρη τὴν οἰκογένειά του, διαφεύγει ἀπὸ τὴν πολιορκημένη πόλη καὶ καταφεύγει στὴν κερκυραϊκὴ ὕπαιθρο, ὅπου ἀγωνίζεται παρὰ τὸ πλευρὸ τῶν Ρωσοτούρκων ἐναντίον τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων.

Σεπτ. 7: Ἡ Πύλη κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία.

Ὁκτ. - Νοεμ. Οἱ στόλοι τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ὀθωμ. αὐτοκρ. καταλαμβάνουν τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, πού τὴν πολιορκοῦν.

Δεκ. 29: Συμμαχία Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας.

1799 Ἰαν. 3: Συμμαχία Ρωσίας καὶ Ὀθωμ. αὐτοκρατορίας.

Μάρτιος 3: Ἡ Γαλλικὴ φρουρὰ στὴν Κέρκυρα συνθηκολογεῖ καὶ παραδίδει τὴν πόλη στοὺς Ρωσοτούρκους.

Μάρτιος 12: Ἡ Αὐστρία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία.

1799 Ὁ Καποδίστριας (Ἀπρ. 12) διορίζεται διευθυντῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ νοσοκομείου στὴν Κέρκυρα.

Ἰούνιος: Συγκροτεῖται ὁ δεύτερος συνασπισμὸς ἐναντίον τῆς Γαλλίας ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, τὴν Αὐστρία, τὴ Ρωσία, τὴν Ὀθωμ. αὐτοκρατορία, τὴν Πορτογαλία καὶ τὴ Νεάπολη.

Σεπτ. 25—27: Οἱ Γάλλοι νικοῦν τοὺς Ρώσους στὴ Ζυρίχη.

Ὁκτ. 9: Ὁ Βοναπάρτης γυρίζει στὴ Γαλλία.

Ὁκτ. 22: Ἡ Ρωσία ἐγκαταλείπει τὸν συνασπισμὸ.

Νοεμ. 9: (18 Brumaire) : Τὸ πραξικόπημα πού ἔδωσε τὴν ἐξουσία στὸ Βοναπάρτη.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

- 1800 Ἰούλιος 14: Νίκη τοῦ Βοναπάρτη στὸ Marengo.
 Ἰούλιος 2: Ἡ Ἰρλανδία ἐνώνεται μὲ τὴν Μεγ. Βρεταννία.
 Σεπτ. 5: Οἱ Βρεταννοὶ καταλαμβάνουν τὴ Μάλτα.
 Μὲ τὴν συνθήκη τῆς 21 Μαρτίου ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ στὴν Πύβλη, ἰδρύεται τὸ κράτος τῶν «Ἑπτὰ Ἠνωμένων Νήσων, καὶ ὀρίζεται τὸ συνταγματικὸ καθεστῶς του.
- 1801 Φεβ. 9: Συνθήκη εἰρήνης τῆς Lunéville ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Αὐστρία.
 Μάρτιος 3: Ὁ Τζέφερσον γίνεται πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.
 Μάρτιος 23: Ὁ Παῦλος Α΄ δολοφονεῖται. Ἀνέρχεται στὸ ρωσικὸ θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος Α΄.
 Ἀπριλ. 2: Ὁ Νέλσον καταστρέφει τὸ στόλο τῆς Δανίας μέσα στὸ λιμάνι τῆς Κοπεγχάγης.
 Ἰούλιος 15: Ἀποκατάσταση τοῦ καθολικισμοῦ στὴ Γαλλία.
 Οκτωβ. 9: Συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ὀθωμ. Αὐτοκρατορία.
- 1802 Μάρ. 27: Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῆς Ἀμιένης ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία.
- 1802 Ἰούνιος 4: Ὁ Καποδίστριας ἰδρύει τὴν ἰατρικὴ ἑταιρεία Κερκύρας.
 Αὐγ. 28: Ὁ Γ. Μοτσενίγος φθάνει στὴν Κέρκυρα ὡς πληρεξούσιος τοῦ Τσάρου.
- 1801 Ἀπὸ 9 Μαΐου ὡς 27 Αὐγούστου ὁ Καποδίστριας ὀργανώνει τὴ διοίκηση τῆς Κεφαλονιάς σύμφωνα μὲ τὸ σύνταγμα ποὺ καταρτίστηκε ὕστερα ἀπὸ τὴ συνθήκη τοῦ 1800. Φθινόπωρο: Κίνηση γιὰ αὐτοδιοίκηση τῆς Κερκύρας. Τὸ σύνταγμα τῆς Deputazione della città, borgi e contado.

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
1802 Ὀκτ. 4—21: Δεύτερη ἀποστολὴ τοῦ Καποδίστρια στὴν Κεφαλλονιά.	1803 Μάϊος 18: Τὸ Ἑνωμ. Βασίλειο κηρύσσει τὸν πόλεμον στὴν Γαλλία. Ὁ Βοναπάρτης ἀμέσως καταλαμβάνει τὸ Ἀννόβερο. Τὴ χρονιά αὕτη ὁ Robert Foulton ἔκαμε πειράματα μὲ ἀτμόπλοιο στὸ Σηκουάνα.
1803 Ἀπρίλιος: Ὁ Καποδίστριας διορίζεται γραμματέας τοῦ Κράτους.	Δεκ. 5: Ψηφίστηκε καινούργιο σύνταγμα γιὰ τὰ Ἑπτάνησα.
1804 Μάρτιος 15: Ὁ Ἀλέξανδρος Α' δίνει στὸν Καποδίστρια, πού εἶχε γίνει ἐν τῷ μεταξύ γραμματέας γιὰ τίς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴ ναυτιλία, τὸ βαθμὸ τοῦ κολεγιακοῦ συμβούλου.	1804 Μάρτ. 20: Ἐκτέλεση τοῦ Δούκα D' Enghien. Μάρτ. 21: Ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα. Δεκ. 2: Ὁ Βοναπάρτης στέφεται αὐτοκράτορας τῶν Γάλλων ὡς Ναπολέον Α'.
	1805 Ἀπρ. 11: Συμμαχία Ἑν. Βασιλείου καὶ Ρωσίας δημιουργεῖ τὸν τρίτον συνασπισμὸν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὀκτωβ. 19: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Ulm.
	Ὀκτ. 21: Νίκη τοῦ Νέλσωνα στὸ Trafalgar. Δεκ. 2: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Austerlitz.
	Δεκ. 26: Συνθήκη εἰρήνης τοῦ Pressburg ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Αὐστρία. Ἡ Βαυαρία καὶ ἡ Βυρτεμβέργη γίνονται βασίλεια.
1806	Ἰαν. 23: Θάνατος Pitt τοῦ νεώτερου.
	Μαρτ. 31: Ὁ Ἰωσήφ Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Νεάπολης καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ναπολέοντα παίρνουν διὰ ἄφορα πριγκιπάτα.
	Ἀπρ.: Τὸ Ἑν. Βασίλειον

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

κηρύσσει τὸν ἀποκλεισμό τῶν γαλλικῶν ἀκτῶν.

Ἰούλιος 5: Ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Ὀλλανδίας.

Ἰούλιος 12: Συγκροτεῖται ἡ συνομοσπονδία τοῦ Ρήνου.

Αύγ. 6: Ὁ Φραγκίσκος παραιτεῖται ἀπὸ αὐτοκράτορας τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ μένει μόνο αὐκράτορας τῆς Αὐστρίας, τίτλο πού πήρε στίς 11.8.1804.

Ὁκτ. 14: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὴν Ἰένα καὶ στὴν Auerstädt.

Νοέμ. 21: Τὸ διάταγμα τοῦ Βερολίνου. Ὁ Ναπολέων κλείνει τὰ λιμάνια τῆς Εὐρώπης στοὺς Βρεταννοὺς.

Δεκ. 11: Ἡ Σαξωνία γίνεται βασιλείο.

Δεκ. 27: Ἡ Πύλη κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Ρωσία, γιὰ τὰ ρωσικὰ στρατεύματα μπῆκαν στίς Ἡγεμονίες.

Δεκ. 28: Ψηφίζεται νέο σύνταγμα γιὰ τὰ Ἐπτάνησα.

1807 Φεβ 7—8: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Ἐθλῶ.

Μάρτος 29: Ἀνατρέπεται ὁ Σελίμ Γ'.

1807 Ἰούλιος 14: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Friedland.

Ἰούλιος 9: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Τιλσίτ ἀνάμεσα στὸ Ναπολέοντα καὶ τὸν Ἀλέξανδρο Α'.

Ἰούλιος 28: Ὁ Μαχμούτ Β' γίνεται σουλτάνος.

Αύγ.: Οἱ Ρῶσοι εἰσβάλλουν στὴ Φινλανδία (σουη-

1807 Ἰούλιος 2: Ὁ Καποδίστριας διορίζεται στὴ Λευκάδα ἑκτακτος ἐπίτροπος καὶ συντομιστὴς τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων στὴν περιοχὴ ἐναντίον τῆς Πύλης.

Σεπτ. 12: Ὁ Καποδίστριας γυρίζει στὴν Κέρκυρα.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

- 1808 Ὁ Καποδίστριας φεύγει γιὰ τὴν Πετρούπολη ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση, πού τοῦ ἔστειλε ὁ Ρῶσος Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν.
- 1809 Ἰαν. 28: Ὁ Καποδίστριας φτάνει στὴν Πετρούπολη.
Μάϊος 2: Ὁ Καποδίστριας τοποθετεῖται στὸ ρωσικὸ ὑπουργεῖο ἐξωτερικῶν καὶ προδιδάσκεται στὸ βαθμὸ τοῦ συμβούλου τοῦ κράτους.
- 1811 Ὁ κ.τ.: Ὁ Καποδίστριας στέλνεται στὴ Βιέννη ὡς ἀκόλουθος τῆς ρωσικῆς πρεσβείας.
- δικὸ ἔδαφος). Ὁ Ἰερώνυμος Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Βετσαλίας.
- 1808 Μάϊος — Ἰούνιος: Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ διάδοχός του ἀναγκάζονται νὰ παραιτηθοῦν. Ὁ Ἰωσήφ Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ Murat, σύζυγος τῆς Καρολίνας Βοναπάρτη, βασιλιάς τῆς Νεαπόλεως.
- Αὐγ. 1: Ἀγγλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα ἀποβιβάζεται στὴν Πορτογαλία, ἀπ' ὅπου στίς 13.11.1807 ὁ Ναπολέων εἶχε διώξει τὴ νόμιμη δυναστεία τῶν Braganza.
- 1808 Ὁ κ.τ.: Συνάντηση Ναπολέοντα καὶ Ἀλέξανδρου στὴν Erfurt.
- 1809 Μάϊος 1: Ὁ Ναπολέων συλλαμβάνει τὸν πάπα Πίο Ζ΄.
Ἰούλιος 5—6: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Wagram.
Σεπτ. 17: Εἰρήνη ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ τὴ Σουηδία. Ὁ Ρωσία παίρνει τὴ Φινλανδία.
Ὁ κ.τ. 8: Ὁ Metternich διορίζεται ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας.
Ὁ κ.τ. 14: Εἰρήνη ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Αὐστρία.
- 1810 Γάμος Ναπολέοντα μὲ Μαρία-Λουίζα τῶν Ἀψβούργων.
- 1811 Ἀπρ. 29: Γεννιέται ὁ βασιλιάς τῆς Ρώμης (κατόπιν δούκας τοῦ Reichstadt).
Μάϊος: Νίκαια τῶν Βρεταννῶν στὴν Ἰσπανία.

Ἡ ζώή του	Ἡ ἱστορία
1812 Ἰ ο ύ ν ι ο ς 1: Ὁ Καποδίστριας διευθυντής τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τῆς ρωσικῆς στρατιᾶς στό Δούναβη.	1812 Μάϊος 28: Συνθήκη εἰρήνης στό Βουκουρέστι ἀνάμεσα Ρωσίας καί Πύλης.
1812 Νοέμ. 21: Ὁ Καποδίστριας προβιβάζεται σέ ἐνεργό κρατικό σύμβουλο.	Ἰ ο ύ ν ι ο ς 18: Αἱ Η.Π.Α. κηρύσσουν τόν πόλεμο στό Ἕν. Βασίλειο.
	Ἰ ο ύ ν ι ο ς 24: Ὁ Ναπολέων εἰσβάλλει στή Ρωσία.
	Αὐγ. 12: Ὁ Οὐέλλιγκτων καταλαμβάνει τή Μαδρίτη.
	Σεπτ. 14: Ὁ Ναπολέων μπαίνει στή Μόσχα.
	Ὁκτ. 18: Ὁ Ναπολέων φεύγει ἀπό τή Μόσχα.
1813 Νοεμ. 15: Ἀρχίζει ἡ ἀποστολή τοῦ Καποδίστρια στήν Ἑλβετία.	1813 Φεβ. 28: Συμμαχία Ρωσίας — Πρωσίας.
	Μάϊος: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στό Lutzen καί στό Bautzen.
	Αὐγ. 12: Αὐστρία κηρύσσει τόν πόλεμο στή Γαλλία.
	Αὐγ. 26—27: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στή Δρέσδη.
	Ὁκτ. 7: Ὁ Οὐέλλιγκτων εἰσβάλλει ἀπό τήν Ἰσπανία στή Γαλλία.
	Ὁκτ. 16—18: Ἦττα τοῦ Ναπολέοντα στή Λειψία.
1814 Ὁκτ. ἀρχές: Ὁ Καποδίστριας φτάνει στή Βιέννη ὡς μέλος τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας.	1814 Ἰαν. 1: Οἱ σύμμαχοι περνοῦν τὸ Ρήνο καί εἰσβάλλουν στήν Γαλλία.
	Ἀπριλ. 11: Ὁ Ναπολέων παραιτεῖται ἀπό αὐτοκράτορας τῆς Γαλλίας καί γίνεται ἡγεμόνας τῆς νήσου Ἑλλάδα. Στό θρόνο ἀνεβαίνει ὁ Λουδοβίκος ΙΗ' ἀδελφός τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'.

‘Η ζωή του

‘Η ιστορία

Μάϊος 30: Συνθήκη ειρήνης στο Παρίσι ανάμεσα στους συμμάχους και τή Γαλλία.

Ιούλιος 25: ‘Ο Stephenson χρησιμοποιεί άτμομηχανή για έλξη.

Σεπτ. τέλη: Αρχίζει τó συνέδριο στη Βιέννη.

Δεκ. 24: Συνθήκη ειρήνης στη Γάνδη ανάμεσα στις Η.Π.Α. και τó ‘Ην. Βασίλειο.

1815 Μάρτιος 1: ‘Ο Ναπολέων ξαναγυρίζει στη Γαλλία.

Ιούνιος 8: ‘Υπογράφηκε ή τελική πράξη τής Βιέννης.

Ιούνιος 18: Βατερλώ.

Ιούνιος 22: Δεύτερη παραίτηση του Ναπολέοντα.

Ιούλιος 7: Οί σύμμαχοι μπαίνουν στο Παρίσι και ξαναφέρνουν στο θρόνο τó Λουδοβίκο ΙΗ’.

Αύγ. 8: ‘Ο Ναπολέων παραδίδεται στους Βρεταννούς που τόν έξορίζουν στην ‘Αγία ‘Ελένη.

1815 Σεπτ. 11: ‘Ο ‘Αλέξανδρος ονομάζει τόν Καποδίστρια γραμματέα του κράτους για τις έξωτερικές ύποθέσεις.

1815 Σεπτ. 26: ‘Ο ‘Αλέξανδρος Α’, ό Φραγκίσκος τής Αύστριας και ό Φρειδερίκος-Γουλιέλμος τής Πρωσίας ύπογράφουν τήν ‘Ιερή Συμμαχία. Τó ‘Ην. Βασίλειο άρνιέται να τήν προσυπογράψει.

Νοεμ. 5: ‘Υπογράφεται συνθήκη στο Παρίσι που άναγνωρίζει τó ‘Ην. Βασίλειο ως προσάτιδα δύναμη για τά ‘Επτάνησα.

Νοεμ. 20: ‘Υπογράφεται στο Παρίσι ή δεύτερη συνθήκη ειρήνης ανάμεσα στους

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
	συμμάχους καὶ στὴ Γαλλία καὶ ἡ ὀριστικὴ συνθήκη συμμάχιας ἀνάμεσα στὸ Ἦν. Βασιλείο, τὴ Ρωσία, τὴν Αὐστρία καὶ τὴν Πρωσία.
1816 Ἰαν. 31: Ὁ Καποδίστριας προβιάζεται σὲ μυστικὸ σύμβουλο (3ος βαθμὸς στὴ ρωσικὴ ἱεραρχία).	1818 Ὁκτ. — Νοεμ.: Συνέδριο τοῦ Aachen.
1819 Μάρτιος 10 — Μάϊος 18: Ὁ Καποδίστριας στὴν Κέρκυρα. Ἰούλιος — Αὐγ.: Ὁ Καποδίστριας στὸ Παρίσι καὶ στὸ Λονδίνο.	1819 Σεπτ. 20: Τὰ διατάγματα τοῦ Carlsbad. Αὐτὴ τὴ χρονιά καθιερώνεται στὴν Ἀγγλία ἡ δωδεκάωρη ἐργασία γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἔφηβους.
	1820 Ἰαν. 1: Ἀρχίζει ἡ ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία. Ἰαν. 29: Θάνατος τοῦ Γεωργίου Γ' τῆς Ἀγγλίας. Φεβ. 14: Δολοφονία τοῦ δούκα de Berry. Ἰούλιος 2: Ἐπανάσταση στὴ Νάπολη. Αὐγ. 24: Ἐπανάσταση στὴν Πορτογαλία. Ὁκτ. — Δεκ.: Τὸ συνέδριο τοῦ Troppau. Αὐτὴ τὴ χρονιά ναυπηγεῖται στὴν Ἀγγλία τὸ πρῶτο ἀτμόπλοιο ἀπὸ σίδηρο.
	1821 Ἰαν. ἀρχή: Τὸ συνέδριο τοῦ Troppau μεταφέρεται στὴ Laibach. Μαρτ. 6: Ὁ Ὑψηλάντης περνάει τὸν Προῦθο. Μάρτιος 7: Οἱ Αὐστριακοὶ νικοῦν στὸ Rieti τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Νεάπολης. Μάρτιος 10: Ἐπανάσταση στὸ Πεδεμόντιο. Οἱ Αὐστριακοὶ τὴν καταστέλλουν. Μάρτιος 25 — Ἀπρ. 6: Ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1822 Αὐγ. 19: Ὁ Καποδίστριας φεύγει ἀπὸ τὴν Πετρούπολη, ἀφοῦ παραιτήθηκε ἀπὸ γραμματέας τοῦ κράτους.

Δεκ. τέλη: Ὁ Καποδίστριας ἐγκαθίσταται στὴ Γενεύη.

Μάϊος 5: Ὁ Ναπολέον πεθαίνει στὴν Ἁγία Ἐλένη.

Μάϊος 12: Τελειώνει τὸ συνέδριο τῆς Laibach.

1822 Ἰαν. 1—13: Ἡ Ἑλλάδα κηρύσσεται ἀνεξάρτητη. Ψηφίζεται καὶ δημοσιεύεται τὸ πρῶτο σύνταγμα.

Αὐγ. 12: Ὁ Βρεταννὸς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν (ἀπὸ τὸ 1812) Castleregh αὐτοκτονεῖ. Τὸν διαδέχεται ὁ George Canning.

Ὁκτ. — Δεκ.: Τὸ συνέδριο τῆς Verona.

1823. Ἀπρ. 7: Οἱ Γάλλοι εἰσβάλλουν στὴν Ἰσπανία γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀπόλυτη μοναρχία.

Ἀπρ. 25: Ψηφίστηκε τὸ δευτέρου Ἑλληνικὸ σύνταγμα.

Δεκ. 2: Ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος Monroe ἐξαγγέλει ὅτι οἱ Η.Π.Α. δὲν ἐπιτρέπουν στὶς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις νὰ παρεμβαίνουν στὶς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῶν ἀμερικανικῶν δημοκρατιῶν. Σύγχρονα ἀναγνώρισε τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

1824 Ἀπρ. 14: Συνοριακὴ συνθήκη ἀνάμεσα στὶς Η.Π.Α. καὶ τὴν Ρωσία.

Σεπτ. 16: Θάνατος Λουδοβίκου ΙΗ'. Ἀνεβαίνει στὸ θρόνο ὁ ἀδελφὸς του Κάρολος Ι'. Αὐτὴ τὴ χρονιά ἀναγνωρίστηκε στοὺς Ἄγγλους ἐργάτες τὸ δικαίωμα νὰ συνεταιρίζονται.

1825 Φεβ. 23: Ὁ Ἰμπραὴμ πασὰς ἀποβιβάζεται στὴ Μεθώνη.

- 1827 Ἀ π ρ. 14: Ὁ Καποδίστριας ἐκλέγεται κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας γιὰ ἑπτὰ χρόνια.
Ἰ ο ύ λ ι ο ς 12: Ὁ Καποδίστριας παραιτεῖται ἀπὸ τῆ ρωσικῆ ὑπηρεσία.
- 1828 Ἰ α ν. 18: Ὁ Καποδίστριας φθάνει στὸ Ναύπλιο.
- 1829 Ἰ ο ύ λ. 23: Ἀρχίζει τίς ἐργασίες τῆς ἡ Δ' Συνέλευση. Θὰ υἱοθετήσῃ: ὅλα τὰ μέτρα ποῦ εἶχε πάρει ὁ Καποδίστριας καὶ θὰ τὸν ἐξουσιοδοτήσῃ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο του σύμφωνα μὲ τὰ ψηφίσματα ποῦ ἡ συνέλευση ἐνέκρινε.
- 1831 Ἰ ο ύ λ ι ο ς 26 — Α ὕ γ. 13: Ἀνταρσία τοῦ Μιαούλη κατὰ τοῦ Καποδίστρια φέρνει τὴν καταστροφὴ τοῦ καλλίτερου ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ τῆς φρεγάτας «Ἑλλάς».
- Δ ε κ. 1: Ὁ Ἀλέξανδρος Α' πεθαίνει.
Δ ε κ. 26: Στρατιωτικὴ ἐξέγερση στὴν Πετρούπολη καταστέλλεται. Τῆ χρονιὰ αὐτή: 1) Ἀναγνωρίστηκαν στὴν Ἀγγλία τὰ Trade Unions, 2) Κινήθηκε τὸ πρῶτο τραῖνο ἀνάμεσα Stockton καὶ Darlington στὴν Ἀγγλία.
- 1826 Ἀ π ρ.: Ὑπογράφεται ρωσο-αγγλικὸ πρωτόκολλο στὴν Πετρούπολη γιὰ τὴν παροχὴ αὐτονομίας στὴν Ἑλλάδα.
Ἀ π ρ. 22: Ἐξοδος ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι.
- 1827 Ἰ ο ύ λ ι ο ς 6: Συνθήκη στὸ Λονδίνο ἀνάμεσα στὸ Ἦν. Βασίλειο, τὴ Γαλλία καὶ τὴ Ρωσία γιὰ τὴν ἀναγνώριση ἑλληνικοῦ κράτους ποῦ θὰ πλήρωνε φόρο ὑποτελείας στὴν Πύλη.
Α ὕ γ. 8: Θάνατος G. Canning.
Ὁ κ τ. 20: Ναυμαχία Ναυαρίνου.
- 1830 Φ ε β. 3: Ἡ διάσκεψη τοῦ Λονδίνου (Ἦν. Βασίλειο, Γαλλία, Ρωσία) ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ἀνεξάρτητο κράτος καὶ τῆς ὀρίζει ὡς ἡγεμόνα τὸν πρίγκιπα Λεοπόλδο τοῦ Sachsen-Coburg.
Μ ά ρ ο ς 21: Ὁ Λεοπόλδος ἀρνιέται νὰ δεχθῆ τὸ ἑλληνικὸ στέμμα.
Ἰ ο ύ λ ι ο ς 27—29: Ἐπανάσταση στὴ Γαλλία. Ὁ Κάρολος Ι' παραιτεῖται ὑπὲρ τοῦ ἔγγονοῦ του.
Ἰ ο ύ ν. 4: Ὁ Λεοπόλδος τοῦ Sachsen-Coburg ἐκλέγεται βασιλιάς τοῦ Βελγίου.
- 1831 Ὁ κ τ. 9: Ὁ Καποδίστριας πέφτει νεκρὸς ὑπὸ τὰ δολοφονικὰ πλήγματα ἀντιπάλων του πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος στὸ Ναύπλιο.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η «ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ τῆς πολιτικῆς μου σταδιοδρομίας ἀπὸ τοῦ 1798 μέχρι τοῦ 1822» (Aperçu de ma carrière publique depuis 1798 jusqu'à 1822) εἶναι τὸ ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον ὑπέβαλε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1826 ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας εἰς τὸν Τσάρον Νικόλαον τὸν Α', ζητῶν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἢ παραίτησις του ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας, ἢ ὁποία οὐσιαστικῶς εἶχε ὑποβληθεῖ τὸν Αὐγούστου 1822 εἰς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος ἐφυλάσσετο εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Πετρουπόλεως, τὸ δὲ ἀρχικὸν σχέδιον αὐτοῦ εἰς τὸ προσωπικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Κυβερνήτου ἐν Κερκύρα. Περὶ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ πρώτου καὶ τῆς τύχης τοῦ δευτέρου μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἱστορικὸς Μιχαὴλ Λάσκαρις, ὁ ὁποῖος ἔδωσε πλήρη μετάφρασιν τοῦ ὑπομνήματος εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ὀνομάσας μάλιστα αὐτὸ «Αὐτοβιογραφίαν τοῦ Ι. Καποδίστρια».¹

«Τὸ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Πετρουπόλεως φυλασσόμενον γαλλικὸν κείμενον, γράφει ὁ Λάσκαρις, ἐδημοσιεύθη τῷ 1868 μετὰ ρωσικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Κ. Κ. Ζλοβίν εἰς τὸ Περιοδικὸν τῆς Ρωσικῆς Ἱστορικῆς Ἐταιρείας (Sbornik russkago istoriceskago obsestna, τόμ. III, 1868, σελ. 162 - 292). Ἄλλ' ἢ τσαρική λογοκρισία δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἄνευ περικοπῶν δημοσίευσιν ὀλοκλήρου τοῦ κειμένου. Λόγω προφανῶς τῆς κατ' ὀλίγα ἔτη προηγηθείσης πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1863 παρελείφθησαν δύο ὀλόκληροι σελίδες περὶ τῆς πρώτης πολωνικῆς Διαιτίης τοῦ 1818 καὶ τινες φράσεις ἀφορῶσαι εἰς τὸν λόγον τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν δευτέραν πολωνικὴν Δίαιταν τοῦ 1820. Τὴν σπουδαίαν περικοπὴν τὴν σχετικὴν μὲ τὴν πρώτην πολωνικὴν Δίαιταν τοῦ 1818 εὗρομεν δημοσιευμένην εἰς τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ στρατηγοῦ Silder περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

»Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ γαλλικοῦ πρωτοτύπου, ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐστίαν» (Τόμ. Γ' (1877) σελ. 281 - 284) ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει τὸ τέλος τῆς Αὐτοβιογραφίας. Ὀλόκληρον δὲ τὸ κείμενον τῆς Αὐτοβιογραφίας (οἷον ἐξεδόθη τῷ 1868) μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ἐν τῇ «Νέα Ἡμέρα» Τεργέστης τοῦ 1901, ἀνεδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ «Νέα Ἡμέρα» Ἀθηνῶν τοῦ 1912. Ἄλλ' ἢ ἀνώνυμος αὕτη μετάφρασις θρίθει ἀνακριθειῶν καὶ παρανοήσεων. Διὰ τοῦτο δὲν ἐθεωρήσαμεν ἄσκοπον νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέαν μετάφρασιν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ὅπως γνωρίσουν καὶ οἱ ἐπιστημονικοὶ κύκλοι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐρύτερον ἀναγνωστικὸν κοινὸν πῶς ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης ἐκθέτει ἐν σημαν-

1. Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια. Εἰσαγωγή, μετάφρασις καὶ σχόλια Μιχαὴλ Λάσκαρι, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἀθῆναι 1962.

τικόν μέρος τοῦ πολιτικοῦ του βίου. Εἰς τὴν ἡμετέραν μετάφρασιν συμπεριελάβομεν ὡς εἰκότος καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Silder δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα ὅπερ δὲν περιέχεται εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ρωσικῆς Ἱστορίας, οὔτε, ἐννοεῖται, εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς «Νέας Ἡμέρας». Ἐπὶ πλέον χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ καλωσύνην τοῦ ἐν Κερκύρα Ἰωάν. Καποδίστρια ἠδυνήθημεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸ ἐν τῇ κατοχῇ του ἰδιόγραφον σχέδιον τῆς Αὐτοβιογραφίας, ὅπερ ἐκάη κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς Κερκύρας ὑπὸ γερμανικῶν ἀεροπλάνων τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1943. Μολονότι δὲ τὸ διὰ χειρὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυβερνήτου γραφὲν σχέδιον, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ὀριστικῶς ὑποβληθὲν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐπίσημον κείμενον, δὲν παρουσίαζε σημαντικὰ παραλλαγὰς οὐχ ἦττον εἰς τινα σημεία μᾶς ἐπέτρεψε νὰ ἐμβαθύνωμεν καλύτερον εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Κυβερνήτου. Εἰς μίαν μάλιστα περίπτωσιν, ἣτις ἀφορᾷ εἰς τὴν δραματικὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου (Ἰουνίου τοῦ 1822) καθ' ἣν ἐφάνη ὅτι ὁ Καποδίστριας δὲν ἀπέλαυε πλέον τῆς εὐνοίας του, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν ἐν ὑποσημειώσει τὴν ἀρχικὴν διατύπωσιν, ἣν ὁ Καποδίστριας ἀντικατέστησε κατόπιν δι' ἄλλης φράσεως.».

Ἐὸ Λάσκαρις χαρακτηρίζει τὸ ὑπόμνημα ὡς «τὴν κυριωτέραν πηγὴν τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἰδίᾳ δράσεως τοῦ Κυβερνήτου, πολὺ σπουδαιοτέραν ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν πρώτων αὐτοῦ βιογράφων. . . .». Ὁ δὲ Κ. Θ. Δημαρᾶς θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἓνα ἐκ τῶν «δέκα ἔργων ποῦ θὰ ἔπρεπε ἄφευκτα νὰ εἶχαν δημοσιευθεῖ στὴν Ἑλλάδα μέσα στὰ ἐλευθέρᾳ ἑκατὸν τόσα χρόνια ποῦ ζοῦμε, ἓνα ἀπὸ τὰ πρώτα ποῦ θὰ ἀνέφερε ὁ προσεκτικὸς ἱστορικὸς. . . Ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ ξεκινάει ἡ ἱστορία τοῦ νοῦ ἐλληνικοῦ κράτους».¹

Ἡ δημοσίευσίς τῆς Ἐπισκοπήσεως ἢ Αὐτοβιογραφίας εἰς τὸν παρόντα Α' Τόμον τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια γίνεται ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Μιχ. Λάσκαρι, ἡ ὁποία εἶναι καὶ πλήρης καὶ ἀρτία. Ἡ καταστροφὴ τοῦ αὐτογράφου τοῦ Κυβερνήτου κατὰ τὸ 1943 δὲν παρέχει τὴν εὐχέρειαν οὔτε τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρωτοτύπου οὔτε νέας μεταφράσεως αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀναδημοσίευσίς ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ρωσικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1868 καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ νέα ἀπόδοσις εἰς τὴν ἑλληνικὴν, θὰ ἐστερεῖτο τῆς πληρότητος τῆς μεταφράσεως τοῦ Λάσκαρι, ὁ ὁποῖος συνεπλήρωσε τὰς παραλείψεις τῆς ἀρχικῆς δημοσιεύσεως καὶ ἦτο ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος συνεβουλεύθη τὸ αὐτόγραφον κείμενον πρὶν ὀλοκληρώσει τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσίν του.

1. Ὁ. ἄ. Κ. Θ. Δημαρᾶ: Πρόλογος.

Πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΟΥ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΟΥ 1798 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1822

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΥΣΙΝ τοῦ Βενετικοῦ Κράτους, οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὰς Ἴονιους Νήσους καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἠπείρου ἐξαρτήματα αὐτῶν. Τῷ 1798 Ρωσοτουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου Οὐσακῶφ¹ κατέπλευσεν εἰς τὰς Νήσους, ἀφοῦ προηγουμένως δι' ἐγκυκλίου του² ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας, εἶχε προτρέψει τοὺς Ἑλληνας νὰ λάβουν τὰ ὄπλα καὶ νὰ ἐλευθερώσουν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Γάλλων. Οἱ Ἐπτανήσιοι, οἱ ἀνδρεῖοι κάτοικοι τοῦ Σουλίου, τῆς Πάργας, τῆς Πρεβέζης, τῆς Βονίτσας καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ ἀνταπεκρίθησαν θαρραλέως εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν πάσας τὰς ὀχυρὰς θέσεις καὶ νὰ παραδώσουν διὰ συνθήκης τὰ φρούρια τῆς Ἁγίας Μαύρας καὶ τῆς Κερκύρας. Ὁ ναύαρχος Οὐσακῶφ, ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυναμειῶν (Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Πύλης), ἀνεγνώρισε τὴν ἐκ προκρίτων συσταθεῖσαν ἐν ταῖς Νήσοις προσωρινὴν Κυβέρνησιν, καλέσας τούτους νὰ ἀποστείλουν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀντιπροσώπους, ὅπως μετᾶσχουν τῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες ἔμελλον νὰ ρυθμίσουν τὴν τύχην τῆς πατρίδος των. Τῆς ἀντιπροσωπείας ταύτης ἡγεῖτο ὁ πατὴρ μου³.

Καὶ πράγματι, διὰ τῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1800 συνομολογηθείσης συνθήκης μεταξὺ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγγλίας, ἡ Ἐπτανήσος ἀπετέλεσε δημοκρατίαν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς δημοκρατίας τῆς Ραγούζης. Ἡ τελευταία αὕτη ἦτο ἀριστοκρατικὴ καὶ ὑποτελὴς εἰς τὴν Πύλην⁴ καὶ ἡ νέα δὲ δημοκρατία ὄφειλεν ὁσαύτως κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης νὰ πληρώνῃ φόρον εἰς τὴν Πύλην καὶ νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἡπειρωτικῶν παραλίων ἔμελλον ἐπίσης νὰ κυβερνῶνται

1. Θεόδωρος Θεοδώροβιτς Οὐσακῶφ (1743 - 1817). Διακριθεὶς εἰς τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ δευτέρου ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Τῷ 1798 διετάχθη νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Τῷ 1807 ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας διὰ λόγους ὑγείας.

2. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη τοῦ Γρηγορίου Ε' ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἔργον τῶν Γ. Γ. Παπαδοπούλου καὶ Γ. Π. Ἀγγελοπούλου, Τὰ κατὰ τὸν αἰμόμον... Γρηγόριον Ε', τόμ. Α', Ἀθήναι 1865, σελ. 201 - 204.

3. Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας (1741 - 1821).

κατὰ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου καὶ νὰ καταβάλλουν εἶδος κεφαλικοῦ φόρου πρὸς τὴν Πύλῃν, ἵνα ἀντ' αὐτοῦ παραμένουν ἀπηλλαγμένοι τῆς παρουσίας τῶν μουσουλμανικῶν ἀρχῶν, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν.

Ἄλλ' ὁ πολιτικὸς οὗτος συνδυασμὸς, δι' οὗ ἐφαίνοντο τερματισθεῖσαι ἐπιτυχῶς αἱ μακρὰ καὶ δυσχερεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποστῇ τὴν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου. Ἐξωτερικῶς, μετὰ τινὰς μῆνας ἢ πρῶην Βενετικὴ παραλία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ, ἐν δὲ ταῖς Νήσοις δ' ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης τῶν συνθηκῶν ἐμπνευσθεὶς φόβος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαί, αἵτινες ἐπηκολούθησαν, παρώρμησαν τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῆς Ρωσσίας. Ὁ ἐνδόξου μνήμης Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐπένευσε ἐἰς τὰς εὐχὰς τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ὁ Μονάρχης οὗτος ἀπέστειλεν ἐἰς τὰς Νήσους τῷ 1803 πληρεξούσιον ὑπουργόν⁴, συνοδευόμενον ὑπὸ δύο μονοκρότων καὶ τινῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων. Τότε ἡ Ἑπτανήσος Πολιτεία ἀναδιωργανώθη, ἢ δὲ ἐσωτερικὴ εἰρήνην διέχυσεν ἐπὶ τῶν Νήσων τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν μέχρι τοῦ 1870, ὅτε ἡ χώρα αὕτη παρεχωρήθη, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς, εἰς τὸν Βοναπάρτην, Αὐτοκράτορα τότε τῶν Γάλλων⁵.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπτὰ τούτων ἐτῶν, νέος ἔτι, ἤρχισα τὸν δημόσιον βίον μου, κατ' ἀρχὰς ὡς ἔκτακτος ἐπίτροπος τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς Νήσοις, μετὰ ταῦτα ὡς Ὑπουργὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως καὶ τέλος ὡς γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ναυτικῶν καὶ τοῦ Ἐμπορίου.

Καθ' ἣν στιγμήν τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ἀντικατέστησαν τὰ Ρωσσικά, ἐγὼ εὐρισκόμην ἐν Ἁγίᾳ Μαύρᾳ⁶, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἰονίου ἔθνοφυλακῆς καὶ τῶν ἐν Ρωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ Σουλιωτῶν καὶ Ρουμελιωτῶν, ἡσχολούμην δὲ περὶ τὰ μέτρα ἅτινα ἐπρόκειτο νὰ ληφθοῦν πρὸς ἀπόσπασιν τῶν ὀχυρῶν τῆς παρα-

4. Τὸν Γεώργιον Μοτσενίγον, ἐκ Ζακύνθου, βραδύτερον διατελέσαντα πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας ἐν Νεαπόλει καὶ Τουρίνῳ (†1836).

5. Διὰ τῆς ἐν Τίλειτ εἰρήνης.

6. Τὰς περὶ τῶν γεγονότων τούτων πρὸς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν ἐκθέσεις τοῦ Καποδίστρια ἐκ Λευκάδος παραθέτει ὁ Ε. Λ ο υ ν τ ζ η ς, *Della Repubblica Settinsulare*, Βολωνία 1863, σελ. 215 - 218, καὶ μεταφράζει ἑλληνιστὶ ὁ Κ. Μ α χ α ι ο ρ ᾶ ς, Πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Λευκάδος (1797 - 1810) τόμος Β', Ἀθήνα 1954, σελ. 550 - 553 καὶ 556 - 559. Εἰς μίαν τῶν ἐκθέσεων τούτων, ὅπου ἀναφέρει ὀνομαστὶ τὸν «σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον [Κίτσον] Μπότσαρην» καὶ τὸν «ἀρεϊμάνιον Κατσαντώνην», ὁ Καποδίστριας ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ γεύματος ὅπερ παρέθεσεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐν Λευκάδι συγκεντρωθέντας ὀλαρχηγούς. Ἄλλ' ἢ δῆθεν διασωθεῖσα ἐν Λευκάδι παράδοσις καθ' ἣν ἐν τῷ συμποσίῳ τούτῳ ὁ Καποδίστριας προέπειν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐκεῖνοι δέ, σύραντες τὰ ξίφη, ὤμοσαν νὰ ἀποθάνουν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος, μᾶλλον ὀφείλεται εἰς τὴν φαντασίαν δύο ποιητῶν, τοῦ Ἰωσήφ Ρεγάλη καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

λίαις θέσεωσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῶν Γάλλων, τῶν τότε συμμάχων αὐτοῦ.

Αἱ σχέσεις μου λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἠπείρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Αἰγαίου χρονολογοῦνται ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα μου, ὑπηρετοῦν συγχρόνως καὶ τὴν Ρωσσίαν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ σκοπῇ τοῦ νὰ προσταξῶ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς⁷. Χάρη εἰς τὰ ἰσχυρὰ μέσα, ἅτινα ἡ γενναϊόδωρος πολιτικὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, μοὶ ἦτο εὐκόλον νὰ ἐκπληρῶσω τὸ καθήκον τοῦτο, διεγείρων ἐν τῇ γενναίᾳ καὶ ἐξόχως χριστιανικῇ ψυχῇ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος τὰ ἔμφυτα εἰς αὐτοὺς αἰσθήματα καὶ πείθων αὐτοὺς περὶ τοῦ ὅτι μόνη ἡ Ρωσσία εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν νὰ θελιώσῃ βαθυηδὸν τὴν τύχην των. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μεγαλοφῶνως ὠμίλει εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν φαντασίαν των, ἐὰν δὲ ἡ ἐν Τίλισι εἰρήνη ἡδυνήθη πρὸς στιγμὴν νὰ κλονίσῃ τὴν ἐπὶ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας πεποιθήσιν αὐτῶν, ἄλλαι ὅμως περιστάσεις ἐπελθοῦσαι ἀνεξωπύρωσαν τὴν πεποιθήσιν ταύτην καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἐνδομυχωτέραν καὶ βαθυτέραν.

Ἀναμφιβόλως εἰς τὰ ἔμματα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ἰσχὺς τοῦ Βοναπάρτου ἦτο κολοσσιαία· ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ὁρίζοντός των, ἡ ἰσχὺς αὕτη ἦτο πρόσκαιρος, διότι τὸ σκῆπτρον τῆς θαλάσσης παρέμενεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἐξ ἄλλου δέ, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν τότε οἱ Ἄγγλοι νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἑλλήνων, οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ὡς ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι, οὐδέποτε ἡδυνήθησαν νὰ εὕρωσιν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ ἔθνει προστασίαν τόσον συμπαθῆ καὶ τόσον ὠφέλιμον ὅσον ἡ προστασία ἐκείνη, ἀνεκτίμητα εὐεργετήματα τῆς ὁποίας εἶχε παράσχει εἰς αὐτοὺς ἡ Ρωσσία.

Ἡ ἀνατροπὴ λοιπὸν, ἡ καταπνίξασα τὴν Ἰόνιον Πολιτείαν εἰς τὰ σπάργανα αὐτῆς, ὄχι μόνον δὲν ἀπεθάρρυνε τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἔτι πλέον συνεκέντρωσε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ρωσσίας. Συμμεριζόμενος δὲ τὸ αἶτημα τοῦτο ὁ πατήρ μου, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ μᾶλλον ἰσχύοντες ἐν ταῖς Νήσοις καὶ ἐν Ἑλλάδι ἄνδρες, ἐθεώρησαν τὴν γενομένην μοι τῇ 1808 πρόσκλησιν τοῦ νὰ ἀπέλθω εἰς Ρωσσίαν ὡς τὸν ἄριστον οἰωνὸν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐγκαταληφθείσης πατρίδος των.

Ἀπ' ἐμοῦ ἐξηρτάτο ν' ἀκολουθήσω τὸν Ρωσσικὸν στρατὸν, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐγκατέλειπε τὰς Νήσους, ἀφοῦ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ προέτρεπόν με πρὸς τοῦτο. Προυτίμησα ἐν τούτοις νὰ μείνω ἐν τῇ πατρίδι μου, διαθεβαιώσας ὅμως αὐτοὺς ὅτι οὐδέποτε θὰ συγκαταλεγόμην εἰς τὰς τάξεις τῶν θεραπόν-

7. Γράφων τῇ 1826 πρὸς τὸν Τσάρον περὶ «πειρασμῶν τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς τῇ 1807», ὁ Καποδίστριας ἐπιθυμῆι προφανῶς νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν πατρίδα του κάθοδος «θὰ προσταξῆ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς Ἄ γ γ λ ι κ ῆ ς πολιτικῆς» βλ. ὅσα κατωτέρω, λέγει διὰ τὴν ἑλληνικὴν αἴτησιν τοῦ 1815 περὶ Ἀγγλικῆς προστασίας.

των τοῦ Βοναπάρτου καὶ ἔτι μόνον εἰς τὸν ἀληθῆ προστάτην τῶν Ἑλλήνων, τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἤθελον ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν μου δλόκληρον, ἔάν ἡ ταπεινὴ αὐτῆ προσφορά ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀρεστὴ εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ ὁ στρατηγὸς Καίσαρ Μπερτιέ⁸, ἀρχηγὸς τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, προσεφέρθη νὰ μὲ προτείνῃ εἰς τὸν Ναπολέοντα ὡς ὑποψήφιον διὰ τὴν θέσιν εἰσηγητοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἠὐχαρίστησα τὸν στρατηγὸν διὰ τὰς καλὰς αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ διαθέσεις, ἔδωκα ἕμῳ εἰς αὐτὸν νὰ ἐννοήσῃ ἔτι ἔάν ἐμελλόν ποτε νὰ ὑπηρετήσω ἐκτὸς τῆς πατρίδος μου, δὲν θὰ ἔπραττον τοῦτο προκειμένου περὶ Δυνάμειος ἡτις δὲν μοι ἐφαίνεται ἀρκούντως ἰσχυρὰ κατὰ θάλασσαν ὅπως στηρίξῃ ἐπὶ στερεᾶς καὶ ἀκλονήτου βάσεως τὴν προστασίαν, ἣν ὑπέσχετο ἡμῖν. Ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, μοι προέτειναν μετὰ ταῦτα θέσεις ἐν τῇ διοικήσει, χωρὶς ἕμῳ νὰ δεχθῶ αὐτάς, μὴ ἀρνηθεὶς ἐν τούτοις ἐργασίας τινάς, ἃς μοι ἀνέθεσαν πρὸς διαφώτισίν των, περὶ τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῶν γειτονικῶν χωρῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐζήσα ἡσύχως ἐν Κερκύρᾳ περὶ ἕν ἔτος μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ κόμης Ρουμιάντσεφ⁹, Καγκελάριος τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας, μοι ἀνήγγειλε δι' ἐγγράφου του¹⁰, ἔτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος μὲ ὠνόμασεν ἱππότην τοῦ παρασήμου τῆς Ἁγίας Ἄννης ὁ τάξεως, καὶ ἔτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε νὰ μοι ἀποσταλοῦν τὰ ὀδοιπορικὰ ἔξοδα, ὅπως ἀναχωρήσω εἰς Ρωσίαν καὶ διορισθῶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Ἑλληγες ἐσχολίασαν συμφώνως πρὸς τὰς ἐλπίδας ἃς ὑπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς ἡ κατάστασις των, τὸ παρελθὸν καὶ τὰ προσφιλέστερά των συμφέροντα. Εἶναι φυσικὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἰδίᾳ ὁ κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς δυστυχίας, νὰ συσχετίξῃ πρὸς ἑαυτὸν πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἀνακουφίξῃ τὰ δεινὰ του.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1809 ἔφθασα εἰς Πετροῦπολιν. Ὅτε παρουσιάσθην ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, οὗτος ἠδῶδκησε νὰ ἐπιστήσῃ ἐπ' ἐμοῦ τὸ εὐμενὲς αὐτοῦ βλέμμα, νὰ μοι ἀποτείνῃ τὸν λόγον καὶ νὰ μοι εἴπῃ ὅτι εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸν ζῆλον μου. Τότε διωρίσθην σύμβουλος τοῦ Κράτους μὲ ἐτήσιον μισθὸν 3.000 ρουβλίων χαρτίνων¹¹.

Ἡ πενιχρότης τῶν πόρων μου, ἡ κακὴ κατάστασις τῆς υγείας μου, καὶ

8. Καίσαρ Berthier (1769 - 1819), ἀδελφὸς τοῦ ἐνδόξου ἐπιτελάρχου τοῦ Ναπολέοντος Ἀλεξάνδρου Μπερτιέ, διοικητῆς τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1808.

9. Ὁ κόμης Νικόλαος Πετρόβιτς Ρουμιάντσεφ (1754 - 1826) διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῷ 1807, τῷ δὲ 1808 καγκελάριος τῆς Αὐτοκρατορίας.

10. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο, σωζόμενον εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀρχεῖον Καποδίστρια, φέρει χρονολογίαν 15 Μαΐου 1808.

11. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 20 Ἀπριλίου 1809.

ἔτι μᾶλλον ἢ ἀγάπη τῆς μονώσεως καὶ τῆς μελέτης δὲν μοι ἐπέτρεπον νὰ ἐπιζητῶ τὰς κοσμικὰς ἐμφανίσεις. Εἰς τὸν Καγκελλάριον παρουσιαζόμην τακτικὰ κατὰ τὰς Κυριακάς. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης μὲ ἐκάλει ἐνίοτε παρ' ἑαυτῆ καὶ μοι ἀνέθετε ποικίλας ἐργασίας.

Ἐξαιρέσει δὲ τῶν ἐν Πετρούπολει ἐγκατεστημένων Ἑλληνικῶν καὶ Μολδαδικῶν¹² οἰκογενειῶν οὐδεμίαν ἄλλην γνωριμίαν ἔκαμα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διερχόμενος τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐν τῇ δωματίῳ μου μεταξὺ τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἐλάμβανον χάρις εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ κ. κόμιστος Ρουμιάντσεφ, ὡς καὶ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἑρμιτάζ καὶ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Α. Μ. τῆς μητρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐν τούτοις μετὰ δύο ἔτη ἡ ὑγεία μου ἤρχισε νὰ κλονίζεται, οἱ δὲ ἱατροὶ μὲ προέτρεπον νὰ μεταβῶ πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς ἄλλας χώρας. Παρεκάλεσα θερμῶς τὸν κ. Καγκελλάριον νὰ μὲ διορίσῃ ἐπὶ οἰφδῆποτε βαθμῶ παρὰ τῆ ἐν Βιέννῃ πρεσβεΐα, διότι μόνον ἐκεῖ ἠδυνάμην νὰ εὐρίσκωμαι ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας, ἣν ὁ Βοναπάρτης ἐξῆσκει ἐπὶ πάντων τῶν καταγομένων ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτοῦ χωρῶν. Διορίσθην ὡς ὑπεράριθμος ὑπάλληλος παρὰ τῆ ἐν Βιέννῃ πρεσβεΐα ἐπὶ ἀντιμισθία 1.200 ρουβλίων ὑπερτιμημένων¹³.

Μετέβην εἰς τὴν θέσιν μου κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1811. Ὁ κ. κόμις Στάκελβεργ¹⁴ μὲ ὑπεδέχθη πλέον ἢ ψυχρῶς, ἐκφράσας τὴν ἐκπληξιν ἣν προὔξενεἰ εἰς αὐτὸν ἢ εἰς Βιέννην ἄφικξίς μου, ἔνθα ἀναμφιβόλως οὐδεμίαν εἶχεν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας μου. Βραχεῖα συνομιλία συνετέλεσεν ὥστε ὁ κόμις νὰ ἐννοήσῃ κάλλιον τὰ αἷτια τὰ ὅποια μὲ ἔπεισαν νὰ δεχθῶ τὴν ταπεινὴν θέσιν ὑπεραρίθμου ὑπαλλήλου παρὰ τῆ ὑπ' αὐτὸν πρεσβεΐα, ἐφάνη δὲ ἱκανοποιημένος ἐκ τῶν ἐξηγήσεων ἃς παρέσχον αὐτῷ.

Ἐξῆσα ἐν Βιέννῃ, ὅπως καὶ ἐν Πετρούπολει, ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν μελέτην δὲν ἐπεξήγησα δὲ γνωριμίας καὶ σχέσεις πλὴν τῶν Ρώσων οἵτινες διέμενον ἐκεῖ ὡς ταξιδιωτὰι καὶ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ.

Ὁ τρόπος τοῦ βίου μου καὶ ἡ διαγωγὴ μου παρώρμησαν τὸν κ. κόμιτα Στάκελβεργ νὰ μὲ τιμήσῃ διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ νὰ μοι ἀναθέσῃ ποικίλας ἐργασίας. Ἐκ τούτων πρώτη ὑπῆρξεν ὑπόμνημα περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν, ὅπερ προφανῶς ἔτυχε τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τοῦ κ. πρεσβευτοῦ δι' ὃ καὶ διεβιδάσθη πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα.

Ἐκτοτε ὁ κ. Στάκελβεργ μοι ἐνεπιστεύετο ὑπομνήματα περὶ διαφορῶν σχεδίων, ἅτινα ἀψηχόλουν τότε τὰ ἀνακτοβούλια τῆς Εὐρώπης, μὲ σκοπὸν νὰ παρασκευασθοῦν αἱ θάσεις νέου συνασπισμοῦ κατὰ τῆς Γαλλίας. Μὲ ἐπεφόρ-

12. Ἐννοεῖ τὴν οἰκογένειαν Στούρτζα.

13. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1811.

14. Γουσταῦος Ἐρνεστος κόμις Stackelberg, πρεσβευτῆς τῆς Ρωσσίας ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1810, κατόπιν δὲ ἐν Βιέννῃ.

τιζε νὰ ἀναλύω τὰ σχέδια ταῦτα καὶ νὰ προσθέτω καὶ τὰς ἰδικὰς μου παρατηρήσεις. Εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐργασίας μου ἐπεφύλαξε τελικῶς εἰς ἐμὲ μόνον τὰς τοιοῦτου εἶδους ἀσχολίας, ἣ δὲ ἐμπιστοσύνη αὐτοῦ κατέστη τοσοῦτον ἀποκλειστικὴ, ὥστε δὲν μοὶ ἐπέτρεπε πλέον νὰ χρησιμοποιοῦ ὀδῆνα ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τῆς πρεσβείας πρὸς ἀντιγραφήν τῶν ὑπομνημάτων μου καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς Πετροῦπολιν. Εἰς ἓν ἐκ τῶν σχεδίων τούτων, ἕπερ οὐχὶ ἄπαξ ὑπεβλήθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἀνεφέροντο τὰ καταλληλότερα μέτρα πρὸς παρασκευὴν μεγάλων πολεμικῶν ἐνεργειῶν ἐν Ἰταλίᾳ, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν Τυρολῶν, τῶν Μαυροβουνίων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἰλλυρίας¹⁵ πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ Γαλλικοῦ ζυγοῦ. Ὁ στρατὸς τοῦ Δουνάβεως, ὅστις ὑπέτιθετο ὅτι θὰ ἐτεριμάτιζε ταχέως τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον, θὰ ἐδοῦθη τὰ ἐπαναστατικὰ ταῦτα κινήματα κατευθυνόμενος διὰ τῶν ὁρέων τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης πρὸς τὰς Ἰλλυρικὰς ἐπαρχίας τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Ὁ κόμης Στάκελθεργ μοὶ ἀνέθεσε νὰ ἀναλύσω τὸ σχέδιον τοῦτο, νὰ ἐξακριβώσω τὰ μέσα τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ καὶ τὰς πιθανότητας τῆς ἐπιτυχίας κατὰ τὰς ἐνδείξεις τὰς ὁποίας παρείχεν ἡ πείρα. Ἐκπληρῶν τὴν ἐντολὴν ταύτην προσεπάθησα ν' ἀποδείξω ἐν τῇ πρώτῃ μέρει τοῦ ὑπομνήματός μου ὅτι ἡ πείρα κατεδίκαζεν ἐντελῶς τὰ ρισκοκίνδυνα καὶ πολύπλοκα ταῦτα σχέδια. Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἐπέμμενέ τις νὰ ἐφαρμύσῃ αὐτά, ἀνέπτυσσον ἐν τῇ δευτέρῃ μέρει τοῦ ὑπομνήματός μου τὰς προφυλάξεις, αἵτινες ἔδει νὰ ληφθοῦν πρὸς πρόληψιν τῶν μεγάλων δεινῶν, ἅτινα ὑφίσταντο οἱ λαοί, ὁσάκις ὤπλιζον αὐτοὺς πρὸς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς τοῦτο δὲ ὄφειλω τὸν διορισμὸν μου εἰς τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως. Περὶ τοῦτου μὲ διεβεβαίωσε ρητῶς ὁ ναύαρχος Τσιτσάγωφ¹⁶, ὅτε, μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Βουκουρέστιον, ἐγκατεστάθην ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ νέα μου καθήκοντα.

Ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου εἶχεν ὑπογραφῆ, ὁ δὲ Βοναπάρτης μετὰ στρατοῦ 500.000 ἀνδρῶν ἠτοιμάζετο νὰ διαβῆ τὸν Νιέμεν.

Ἡ διπλωματία δὲν εἶχε πλέον νὰ πράξῃ τι τὸ σοβαρὸν ἐκεῖθεν τοῦ Δουνάβεως. Ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, καίπερ ἀνεφάρμοστος, ὄφειλε νὰ ἐπικυρωθῆ, ἕπερ καὶ ἐγένετο. Ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἐρησικεία καὶ ἡ Φιλανθρωπία ἀπήτουν ἐν τούτοις παρηγορίαν τινὰ διὰ τοὺς λαοὺς, οὓς ἡ Ρωσσία διὰ τετάρτην φορὰν ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων καὶ εἰς τὰς ἀσθενεῖς ἐγγυήσεις συμβάσεως ἣν ἡ μουσουλμανικὴ ἐπιμονὴ εἶχεν ἀπο-

15. Δηλαδὴ τῶν «Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν» τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας, ἧτοι τῆς σημερινῆς Σλοβενίας, τμήματος τῆς Κροατίας καὶ τῆς Δαλματίας.

16. Παῦλος Βασίλειεβιτς Τσιτσάγωφ (1765 - 1849). Ἐπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κατὰ τὰ ἔτη 1807 - 1809, διωρίσθη τῷ 1812 ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Κουτούζωφ, ὅστις ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ συνῆψε μετὰ τῶν Τούρκων τὴν εἰρήνην τοῦ Βουκουρεστίου (Μάιος 1812).

σπάσει ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν Ρώσων πληρεξουσίων¹⁷. Αἱ παρηγορίαι αὐταὶ ἐδόθησαν. Οἱ Σέρβοι ἔλαβον μεγάλας βοηθείας εἰς χρήματα, εἰς ὄπλα καὶ εἰς πολεμφοδία. Οἱ Μολδαβοὶ καὶ οἱ Βλάχοι ἔλαβον τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι εἰς εὐνοϊκωτέρους καιροὺς ἢ τύχη των θὰ ἐρρυθμίζετο κατὰ τὰς δικαίας αὐτῶν εὐχάς, ἣ δὲ προσωρινὴ ὀργάνωσις τῆς Βεσσαραβίας παρεῖχεν αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἐχέγγυον τῆς εἰλικρινείας τῶν προθέσεων τούτων. Τέλος οἱ ὁμόδοξοι τῆς Ρωσσίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐβεβαιώθησαν ἐπίσης περὶ τῆς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀναλλοιώτου Ρωσικῆς προστασίας, διὰ τοῦ διορισμοῦ πολλῶν προξενικῶν πρακτόρων, οἵτινες ἀπεστάλησαν ἄνευ ἀναβολῆς ἐκ τοῦ ἀρχηγείου τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως, ὡς καὶ διὰ τῶν ὁδηγιῶν αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τοὺς πράκτορας τούτους καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικὴν Πρεσβείαν.

Πάσας τὰς ἐνεργείας ταύτας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἀνέφερεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἣ δὲ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης εἰς ἔνδειξιν τῆς ὑψηλῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου ἠὲ δόκησε νὰ μοὶ ἀπονεύμῃ¹⁸ τὸν βαθμὸν τοῦ «ἐν ἐνεργείᾳ κρατικοῦ συμβούλου» (conseiller d'état actuel).

Κατὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν Βολυνίᾳ, ἐν Λιθουανίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Βερεζίνα, κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς πολιορκίας τοῦ Θόρν, αἱ ἐνεργεῖαι τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου εἶχον πάντοτε σκοπὸν τὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης περὶ τῆς πορείας τῶν συμβάντων τοῦ πολέμου. Αἱ ἐνεργεῖαι δὲ αὐταὶ ἐγένοντο μέσφ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας καὶ ἐμπίστων πρακτόρων οἵτινες ἔδρων ἐν ταῖς παραμεθορίαις ἐπαρχίαις τῆς Αὐστρίας καὶ ἐν Βιέννῃ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπληροφορήθη ἐν Βίλνα τὸ σύστημα τοῦτο μεταδόσεως πληροφοριῶν καὶ τὰ μέσα ἅτινα ὁ ναύαρχος Τσιτσαγῶφ ἐχρησιμοποιοῦσε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης τοσοῦτον ἠὲ χαριστήθη ἐξ αὐτοῦ, ὥστε, ὅταν ὁ ναύαρχος παρητήθη καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάυ - δὲ - Τόλλυ¹⁹, ὁ τελευταῖος οὗτος διετάχθη νὰ μὴ ἐπιφέρῃ οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸ διπλωματικόν του γραφεῖον, νὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ πρότερον, καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐμπίστων πρακτόρων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης μοὶ ἀπένευμε τὸ παράσημον τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου γ' τάξεως.

Δὲν εἶχον τότε τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω τὸν στρατηγὸν Μπαρκλάυ - δὲ - Τόλλυ. Ἡ γνωριμία μας ἐγένετο ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Θόρν²⁰. Κατὰ τὸ θραχὺ δὲ διάστημα ἑβδομάδων τινῶν ἔτυχον τῆς πλήρους αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης.

17. Βλ. κατωτέρω.

18. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1812.

19. Ὁ Μιχαὴλ Μπογδόνοβιτς Barclay de Toly (1761 . 1818) ἀντικατέστησε τὴν 16 Φεβρουαρίου 1813 τὸν Τσιτσαγῶφ, μετ' οὐ πολὺ δὲ (τὴν 26 Μαΐου) διώρισθη ἀρχιστράτηγος τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων.

20. Ἡ πολιορκία τοῦ Θόρν διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 8 μέχρι τῆς 16 Ἀπριλίου 1813.

Μετά τήν παράδοσιν τοῦ Θόρν, τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου προυχώραί διὰ συντόνου πορείας, ἵνα καταλάβῃ τήν ὀρισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Μπάουτσεν²¹. Μετά τήν μάχην, τὸ σῶμα τοῦτο ἐκάλυπτε τήν ὀπισθοχώρησιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων μέχρις οὗ ἢ ἀνακωχῆ τοῦ Ράιχενμπαχ²², χορηγήσασα εἰς τὸ στράτευμα ἀνάπαυσιν τινα, ἠῤῥῆσε τὰς ἐργασίας τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου, διορισθέντος τότε ἀρχιστρατήγου τῶν Ρωσικῶν καὶ Πρωσικῶν στρατευμάτων.

Ἡ μεγάλη σπουδαιότης ἦν ἀπέκτησεν ἔκτοτε ἡ δρᾶσις τοῦ γραφείου παρῶρμα διπλωμάτας παλαιότερους ἑμοῦ νὰ ἐπιζητοῦν τήν θέσιν ἣν εἶχον ἐγώ. Ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν, οἵτινες κατεῖχον καὶ βαθμοὺς καὶ προσόντα ἀνώτερα τῶν ἰδικῶν μου, ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάου προτίμησε τήν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλόν μου, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἠδῶκεν νὰ συναινέσῃ εἰς τοῦτο.

Ὅτε ἡ Αὐστρία προσετέθη εἰς τήν συμμαχίαν²³, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῆς ἤρχισε²⁴ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, τὸ γραφεῖον τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου κατέστη ἔτι δραστηριώτερον. Μετά τήν ἔνδοξον μάχην τοῦ Κοῦλμ²⁵ ὁ στρατὸς διέτριψεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐν Βοημίᾳ. Τότε ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάου ὑπέβαλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὐρίσκοντο αἱ σχέσεις τῆς Ρωσσίας πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, παρεκί-νει δὲ νὰ γίνουσι ἐπίσημα πρὸς τὴν Πύλην διαβήματα πρὸς μετρίασιν τῶν αἰματηρῶν ἐκτελέσεων, αἵτινες ἐπηκολούθουν τήν ἐν νέου ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰληψιν τῆς Σερβίας²⁶. Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότης ὑπεδέχθη μετὰ

21. Ὁ στρατὸς τοῦ Μπαρκλάου ἔφθασεν εἰς Μπάουτσεν τὴν 16 Μαΐου. Τὴν 20 καὶ 21 Μαΐου διεξήχθη ἡ μάχη τοῦ Μπάουτσεν καθ' ἣν ὁ Ναπολέων κατετρόπως τοὺς Ρώσους καὶ Πρώσους.

22. Ὁ Καποδίστριας ἔννοεῖ προφανῶς τὴν ἀνακωχὴν τὴν συναφθεῖσαν ἐν Plesswitz τὴν 4 Ἰουνίου. Βλ. καὶ ἐπομένην σημείωσιν.

23. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ράιχενμπαχ τῆς 27 Ἰουνίου 1813.

24. Ἀπὸ τῆς 10 Αὐγούστου 1813.

25. Ἡ μάχη τοῦ Κοῦλμ (30 Αὐγούστου 1813), εἰς ἣν ἠττήθη ὁ Γάλλος στρατηγὸς Vandamme, ἔσχε διπλωματικὴν κυρίως σπουδαιότητα, ὡς καταστήσασα στενωτέρους δεσμοὺς μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἀντιγαλλικοῦ συνασπισμοῦ.

26. Οἱ Σέρβοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Καραγιώργη εἶχον λάβει τὰ ὄπλα τῷ 1804, μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1806 - 1812) ἐπολέμησαν ὡς σύμμαχοι πλεόν τῶν Ρώσων. Ἀλλὰ τῷ 1812 ἡ ἐπικειμένη ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῆς Ρωσσίας ἠνάγκασε τοὺς Ρώσους νὰ συνάψουν ἐσπευσμένην εἰρήνην μετὰ τῶν Τούρκων ἐν Βουκουρεστίῳ. Οἱ Ρῶσοι ἠρεκέθησαν εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Βεσσαραβίας, ἀφήσαντες ἐκκρεμῆ ἄλλα ζητήματα ὧν τὴν λύσιν ἐπεφύλαττον δι' εὐθετώτερον χρόνον. Ἰδίᾳ δὲ ὡς πρὸς τοὺς Σέρβους, οὗτοι ἐγκατελείφθησαν εἰς τὴν τύχην τῶν, μολοντί τὸ ἄρθρον 8 τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου προέβλεπεν ἀμνηστίαν καὶ εἶδος διοικητικῆς αὐτονομίας. Τὴν ἐκτέλεσιν ὁμοῦ τοῦ ἄρθρου 8 ἀπέφυγον σκοπίμως οἱ Τούρκοι, πεπεισμένοι ὅτι ἡ Ρωσσία, ἀπερροφημένη ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐν Εὐρώπῃ γεγονότα, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι τὸ σοβαρὸν χάριν τῶν Σέρβων. Μετὰ δὲ τὰς νίκας τοῦ Ναπολέοντος ἐν Λύτσεν καὶ Μπάουτσεν, οἱ Τούρκοι ἔκριναν τὴν στιγμὴν κατάλληλον νὰ λύσουν τὸ σερβικὸν ζήτημα διὰ τῶν

ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τὴν ἔκθεσιν ταύτην, ἠυδόκησε νὰ μοι ἀπονεύμῃ τὸ παράσημον τῆς Ἀγίας Ἄννης α' τάξεως, διέταξε δὲ τὸ Ὑπουργεῖον Αὐτοῦ νὰ συνεννοηθῇ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐκθέσεως μετὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ στρατὸς ἐβάδιζε πρὸς τὴν Λειψίαν. Ἡμέραν τινὰ ἀναπαύσεως ὁ ἀρχιστράτηγος, ἐγκατασταθεὶς ἐν καλύβῃ τῶν περιχώρων τῆς πόλεως ταύτης, εἰργάζετο μετ' ἑμοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔρχεται αἴφνης πρὸς ἡμᾶς. Ἐγείρομαι πάραυτα μετὰ τῶν ἐγγράφων μου. Ὁ Αὐτοκράτωρ λέγει πρὸς τὸν στρατηγόν:

«Αυποῦμαι διότι σᾶς διακόπτω. Μὲ ποῖον ἐργάζεσθε;»

«Μεγαλειότατε, μὲ τὸν κόμιστα Καποδίστριαν.»

«Ἄ, χαίρω πολὺ νὰ κάμω τὴν γνωριμίαν του.»

Τότε στραφεὶς πρὸς ἐμέ, ὅστις ἤμην ἔτοιμος νὰ ἐξέλθω, μοι ἔδωκε τὴν χεῖρα καὶ μετ' εὐμενείας, ἣ ὅποια ἐχώρει κατ' εὐθείαν εἰς τὴν καρδίαν, μοι ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκεϊαν ἣν ἠσθάνετο τοῦ νὰ μὲ γνωρίσῃ πλησιέστερον.

«Δὲν φαίνεσθε εἰς τὸ Στρατηγεῖόν Μου.»

«Μεγαλειότατε, μένω εἰς τὴν θέσιν τὴν ὅποιαν ἡ Ὑμετέρα Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ἠυδόκησε νὰ μοι ἐμπιστευθῇ καὶ ἐν τῇ ὅποιᾳ εὕρισκω ἑμαυτὸν εὐτυχῇ.»

«Πολὺ καλὰ. Ἄλλὰ θὰ δύνασθε», εἶπε τότε πρὸς τὸν στρατηγόν, «νὰ ἀναθέτετε εἰς τὸν κόμιστα νὰ Μοὶ κάμνῃ προφορικὰς ἀνακοινώσεις, ἀντὶ νὰ ἀναγκάζεσθε νὰ Μοὶ ἀποστέλλετε τόσον συχνὰ ἐγγράφους ἐκθέσεις.»

Ὁ στρατηγὸς ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς Του. Ἐκφράσας δὲ πάλιν τὴν εὐνοϊάν Του ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἐπέτρεψε νὰ ἀποσυρθῶ, μείνας μόνος μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου.

Τὴν ἐσπέραν ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάν μοι εἶπε: «Σᾶς συγχαίρω ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ὠμίλησε περὶ τῆς γνώμης τὴν ὅποιαν ἔχει σχηματίσει περὶ ὑμῶν δι' ἐκφράσεων αἰτινες μὲ ἐνθαρρύνουν πλήρως ὡς πρὸς τὸ μέλλον σας. Αἱ ἀποστολαί, τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἀναθέτω τοῦ λοιποῦ, θὰ χρησιμεύσουν ὅπως ὁ Αὐτοκράτωρ σᾶς γνωρίσῃ καὶ ἐκτιμῆσῃ καλύτερον· οὕτω μὲ πρώτῃν εὐκαιρίαν θὰ σᾶς χρησιμοποίησῃ εἰς ὑποθέσεις σπουδαιοτέρας τῶν μέχρι τοῦδε.»

Παρεκάλεσα τὸν στρατηγόν, ὅπως μοι ἀναθέτῃ ὅσον τὸ δυνατόν σπανιώτερον τὴν νέαν ταύτην ὑπηρεσίαν τοῦ ἀπεσταλμένου. «Ἐάν», εἶπον εἰς αὐτόν, «αἱ ἀνακοινώσεις δὲν παρουσιάζουν μέγα ἐνδιαφέρον, δὲν πρέπει δι' αὐτῶν νὰ ἐνοχλῇ τις διαρκῶς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐάν δὲ τὸναντίον αἱ ἀποστολαὶ αὗται εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος, τότε θὰ διεξάγω αὐτὰς ἐγγράφως, διότι οὕτω μόνον θὰ φέρουν τὴν ἔγκρισίν σας.»

ὄπλων. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1813 τὰ τουρκικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον πανταχόθεν εἰς τὴν Σερβίαν καὶ κατέπιξαν τὴν πρώτην ταύτην ἐπανάστασιν. Ἐχρησίευσθη νέα ἐπανάστασις ὑπὸ τὸν Μίλος Ὁθρόνοβιτς (1816), ἵνα τὸ Σερβικὸν ζήτημα ἔλθῃ πάλιν ἐπὶ τάπητος εἰς τὰς μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας σχέσεις.

Ἦμην τόσον ὀλίγον διατεθειμένος νὰ θαμβωθῶ ἐκ τῶν πρώτων τούτων ἐνοιῶν τῆς τύχης, ὥστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, συναντήσας ἡμέραν τινὰ τὸν κόμιστα Νεσσελρόδε²⁷, παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μὲ τοποθετήσῃ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐκστρατείας ὑφ' οἰανδήποτε ἰδιότητα εἰς θέσιν τινὰ παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ Ρωσικῇ πρεσβείᾳ, ὃ δὲ θαρῶνος Ἄνστεττ²⁸, ὅστις συνώδευε τότε τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐνέκρινε τὸ συνετὸν τῆς αἰτήσεώς μου καὶ μοὶ ὑπεσχέθη τὴν μεσολάβησιν καὶ προστασίαν του.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας²⁹ ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάυ διώκησε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν διὰ τοῦτο δὲν μοὶ ἐδόθη εὐκαιρία ἐκτάκτων ἀποστολῶν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα.

Ἄφικόμεθα εἰς Φραγκφούρτην τὴν ἐπὶ τοῦ Μάιν, τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ στρατηγὸς μοὶ εἶπεν, ὅτι ἂν καὶ δὲν εἶχε νὰ μοὶ ἀναθέσῃ οὐδεμίαν ἀνακοίνωσιν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα οὔτε προφορικὴν οὔτε γραπτὴν, ἐν τούτοις μὲ διατάσσει νὰ παρουσιασθῶ τὴν ἐσπέραν καὶ ὄραν 7 ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

Παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μοὶ εἶπῃ ἂν ἐγνώριζε τὴν αἰτίαν, εἰς ἣν ὤφειλετο ἡ τιμὴ αὕτη.

«Τὴν ἀγνοῶ», ἀπήντησεν· «ὑποθέτω ὅμως ὅτι θὰ μὲ ἐγκαταλείψετε· ὁσηδήποτε δὲ καὶ ἂν εἶναι ἡ λύπη μου, χαίρω πολὺ δι' ὑμᾶς.»

Δὲν θὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα ὅσα φιλόφρονα καὶ κολακευτικὰ μοὶ εἶπεν ὁ σεβαστὸς στρατηγὸς Μπαρκλάυ, ἐπιθυμῶν νὰ μοὶ ἐκφράσῃ τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐμπνεύσω εἰς αὐτόν.

Τὴν ὀρισθεῖσαν ὄραν μετέβην εἰς τὸ μέγαρον ὅπου κατῴκει ὁ Αὐτοκράτωρ. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀναμονῆς εἰσῆχθη εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἦτο μόνος καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ τόσης εὐμενείας, ὥστε, ἂν καὶ ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν Τὸν ἐπλησίαζον ἵνα λάβω ἀπ' εὐθείας τὰς διαταγὰς Του, οὐδεμίαν ἠσθάνθη συστολήν.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοὶ εἶπεν, ὅτι ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς ἐμὲ ὅπως μοὶ ἐμπιστευθῇ μεγάλῃ σπουδαιότητι ἐντολήν, ἣν μὲ ἐθεώρει ἱκανὸν νὰ φέρω εἰς πέρασ. «Διηγῶσάτε ἐντιμὸν στάδιον ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι. Εἶμαι δὲ λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς εὐθυκρισίας καὶ τοῦ ζήλου, μεθ' ὧν εἰργάσθητε τόσον ἐν Βιέννῃ, ὅσον καὶ παρὰ τῷ ναυάρχῳ Τσιτσαγῶφ καὶ τῷ στρατηγῷ

27. Κάρολος κόμης Nesselrode (1780 - 1862), ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ 1811, ἀντικαγκελλάριος ἀπὸ τοῦ 1826 καὶ καγκελλάριος τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1856.

28. Ἰωάννης d'Anstett (1760 - 1835). Ἐγκαταλείψας τὴν πατρίδα του Ἄλσατίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ρώσων εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ βαρῶνου. Μετέσχεν τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης, μεθ' ὃ διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας παρὰ τῇ Γερμανικῇ Διαιτῇ ἐν Φραγκφούρτῃ.

29. 16 - 19 Ὀκτωβρίου 1813.

Μπαρκλάυ. Αἱ ἀρχαί σας καὶ τὰ αἰσθήματά σας Μοὶ εἶναι γνωστά. Ἀγαπάτε τὰς δημοκρατίας καὶ Ἐγὼ ἐπίσης τὰς ἀγαπῶ. Πρόκειται νῦν νὰ σώσωμεν μίαν ἐξ αὐτῶν ἣν ὁ Γαλλικὸς δεσποτισμὸς ὑπεδούλωσε καὶ εἰς ἣν ἐπιφυλάττει βραδύτερον τὴν τύχην τῶν ἐλευθέρων Γερμανικῶν πόλεων, τῆς Γενούης ἢ τῆς Βενετίας. Πρόκειται περὶ τῆς Ἑλβετίας³⁰. Πρὶν ἢ διαδοῦν τὸν Ρῆγον μετὰ τῶν στρατευμάτων των, οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες πρέπει νὰ βεβαιωθοῦν περὶ τῶν διαθέσεων τοῦ χρηστοῦ καὶ πολεμικοῦ τούτου ἔθνους, νὰ βοηθήσουν αὐτὸ πρὸς ἀνάγκησιν τῆς αὐθυπαρξίας του καὶ νὰ καταστήσουν αὐτὸ ἰκανὸν ὅπως συνεργασθῆ μεθ' ἡμῶν, ὡς ἐπραξάν ἤδη οἱ ἡγεμόνες τοῦ Γερμανικοῦ συνδέσμου, εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀνορθώσεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος. Νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἕκαστον ἔθνος ἢ πλήρης καὶ ἀπόλυτος χρῆσις τῶν δικαίων καὶ θεσμῶν αὐτοῦ, νὰ τεθοῦν πάντα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν γενικῆς συμμαχίας, νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἑαυτοὺς καὶ νὰ προφυλάξωμεν τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας τῶν κατακτητῶν, — ἰδοὺ αἱ θάσεις ἐφ' ὧν ἐλπίζομεν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ στηρίζωμεν τὸ νέον τοῦτο σύστημα. Ἡ Θεία Πρόνοια ἔθεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδόν, ἣτις ἄγει κατ' εὐθεϊαν πρὸς τὸν σκοπόν. Μέρος τῆς ὁδοῦ διετρεῖξαμεν ἤδη. Ἡ ὑπολειπομένη εἶναι τραχεῖα καὶ πλήρης σοβαρῶν προσκομιμάτων. Πρέπει νὰ τὰ ἐξομαλύνωμεν, εἰς δὲ τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον πρόκειται νὰ συνεργασθῆτε καὶ ὑμεῖς.»

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐξήγησε πῶς ἐσχηματίσθη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας συνασπισμὸς. Παρέβαλεν αὐτὸν πρὸς σφαῖραν χιόνος διαρκῶς ἐξογκουμένην ἐφ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω. Μοὶ ἐξήγησεν ἐκ τίνος φύσεως στοιχείων ἀποτελεῖτο ὁ συνασπισμὸς, καὶ πόση, κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς καὶ ἰδίᾳ ἐν μέσῳ τῶν ἀβεβαίων περιπετειῶν τοῦ πολέμου, ἐχρειάσθη καὶ ἐχρειάζετο ἀκόμη προσοχῆ, μετριπάθεια καὶ καρτερία, ἵνα συνδεθοῦν ἀρρήκτως οἱ σύμμαχοι εἰς τρόπον ὅστε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ δυνηθῆ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς νὰ διασπᾶσθαι αὐτοὺς καὶ νὰ ἀντιτάξῃ τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ, ὡς εἶχε συμβῆ κατὰ τὸ παρελθόν.

Προβαίνων δὲ ἐκ τῶν γενικῶν τούτων παρατηρήσεων εἰς τὴν ἐντολήν, ἣν ἐμελλε νὰ μοὶ ἀναθέσῃ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐχάραξεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν εἰκόνα τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ καταστάσεως, καταδείξας πῶς καὶ διατί εἰσεχώρησεν ἐκεῖ τὸ ἐπαναστατικὸν μικρόδιον καὶ ποῖαι προήλθον ἐκ τούτου ὀλέθρια συνέπειαι διὰ τὸ ἔνδοξον τοῦτο ἔθνος καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην ὀλόκληρον.

30. Διὰ πάσας τὰς ἐνταῦθα καὶ ἐφεξῆς λεπτομερείας περὶ τῶν πολυπλόκων (ὡς ὀρθῶς ὀνομάζει αὐτὰ ὁ Καποδίστριας) ζητημάτων τῆς Ἑλβετίας ὧν ὁ ὑπομνηματισμὸς θὰ ἦγε πολὺ μακρὰν καὶ ἐκτὸς τοῦ θέματος, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ διαφωτισθῆ ἐγκόλως καὶ ἀκριβῶς ἐκ τοῦ ἔργου του Σ. Θ. Λάσκαρι, Carpodistrias avant la revolution grecque Λωζάνη 1918, ἢ ἐκ τοῦ Η. Μάρτιν, La Suisse et l'Europe 1813-1814, Γενεύη 1931. Ἐνδιαφέρον ὁμοῦ εἶναι νὰ παραβληθοῦν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια μὲ τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Λεπτσέλτερν, ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ E. de Levis Mirepoix (δισέγγονος τοῦ Λεπτσέλτερν) εἰς τὰ δύο ἔργα του Une mission diplomatique austro-russe en Suisse (1813-1814) Ἄνζε 1931, καὶ Mémoires et papiers de Lebzelter, Παρίσι 1949.

«Ἡ ἀριστοκρατία τῆς Βέρνης», ἐξηκολούθησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν της οἱ μεγαλοαστοὶ τῶν ἄλλων καντονίων ἐπιμόνως ἠρνήθησαν νὰ κάμουν τὴν ἐλαχίστην ἐκουσίαν ὑποχώρησιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς προόδους τοῦ Ἑλβετικοῦ ἔθνους. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐπαναστατικὸν κόμμα ὅπερ ἡ Γαλλία προσεπάθησε νὰ σχηματίσῃ εἰς τὰ μέρη τὰ ἄξιοτῶμενα ἐκ τῶν μεγάλων καντονίων ὑπερίσχυσεν, ὁ δὲ Γαλλικὸς στρατὸς εὐκόλως ἐγίνε κύριος τῆς Ἑλβετίας καὶ, ὅπερ σπουδαιότερον, τῶν θησαυρῶν τῆς Βέρνης.

»Μετὰ τὰς μακρὰς συμφορὰς ἃς ὑπέστη ἡ χώρα, ἡ Συνθήκη δ ι α ι τ η σ ί α ς (Acte de médiation), ἣν ἐπέβαλεν ὁ Βοναπάρτης, ἐπανέφερε τὴν εἰρήνην καὶ ὑπῆρξεν ἀληθῆς εὐεργεσία. Ἐὰν ἡ συνθήκη αὕτη εἶχε πηγῆν ἀγνοτέραν, ἐὰν ἡ Δύναμις, ἣτις τὴν ἐπέβαλεν, ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην, οἱ Ἑλβετοὶ θὰ εἶχον μέγα ἄδικον νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ παρελθὸν ὡς καὶ τὰς ἐπικινδύνους περιπετείας νέας πολιτικῆς ὀργανώσεως. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα, ἡ λύσις του δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις πρέπει νὰ σεβασθοῦν καὶ νὰ καταστήσουν σεβαστὴν τὴν νῦν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἑλβετίας ὑφισταμένην κατάστασιν. Ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἣτις ἐπεκράτησεν ὀριστικῶς μεταξὺ τῶν συμμάχων Μου καὶ Ἑμοῦ, ἐπιθυμοῦμεν νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἰθὺνοντας τὰ τῆς Ἑλβετίας περὶ τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος των καὶ νὰ τοὺς πείσωμεν βαθμηδὸν νὰ ταχθοῦν μεθ' ἡμῶν. Ἄλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου, πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ ζητήσωμεν πραγματικὴν οὐδετερότητα κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον.

»Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς ὑμῶν. Ἄγνοοῦμεν τί συμβαίνει νῦν ἐν Ἑλβετίᾳ, ποιοὶ ἀποτελοῦν τὴν Ὅμοσπονδιακὴν Κυβέρνησιν καὶ ποιοὶ τὴν κατευθύνουν εἰς τὰς ἐνεργείας της. Καὶ ἂν εἶχομεν ἀκόμη θετικωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν δύο τούτων ζητημάτων, πάλιν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ σᾶς διαπιστεύσωμεν παρὰ τῇ Ὅμοσπονδιακῇ Κυβερνήσει συμφώνως πρὸς τοὺς καθιερωμένους τύπους. Τίς μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι αὕτη ἔχει ἀρκετὴν ἀνεξαρτησίαν ὥστε νὰ δεχθῆ ἀντιπρόσωπον κράτους εὐρισκομένου εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν; Θὰ ἀναχωρήσετε λοιπὸν ὡς ἄπλοους ταξιδιωτῆς. Μόλις δὲ εὐρεθῆτε ἐπὶ τόπου θὰ Μοὶ ἀποστείλετε τὰς ἐκθέσεις σας, αἵτινες θὰ χρησιμεύουν ὅπως καθορίσωμεν τὸν χαρακτήρα τῆς ἀποστολῆς σας. Ἡ Αὐστρία ἀποστέλλει μετὰ τῶν αὐτῶν προφυλάξεων τὸν βαρῶνον Λεπτσέλτερν³¹ μεθ' οὗ θὰ ἐνεργῆτε ἀπὸ κοινῆς. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο θὰ συντάξετε ἄνευ ἀναβολῆς τὰς

31. Λουδοβίκος βαρῶνος (εἶτα κόμης) von Lebztern (1771 - 1854). Ἀποσταλεὶς τῷ 1810 εἰς Πετροῦπολιν ὡς σύμβουλος παρὰ τῇ Αὐστριακῇ πρεσβείᾳ, κατόρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου. Μετὰ τὸ 1815 διωρισθὴ πρεσβευτῆς εἰς Πετροῦπολιν ὅπου καὶ παρέμεινεν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁπότε, ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ νέου Τσάρου Νικολάου, ἐστάλη πρεσβευτῆς εἰς Νεάπολιν.

δι' ὑμᾶς ὀδηγίας καὶ θὰ ὑποβάλετε αὐτάς πρὸς Ἐμέ. Θὰ τὰς ἴδωμεν ὁμοῦ, μεθ' ὃ θὰ ἀναχωρήσετε εἰς Ἑλβετίαν.»

Ἐπειδὴ ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἠρώτησεν ἂν εἶχον νὰ παρατηρήσω τι ἐπὶ τῶν ὄσων μοι εἶπεν ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑπογραμμίσω τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ὅπερ ἠδῶκε νὰ μοι ἐμπιστευθῆ καὶ νὰ ἐκφράσω ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὰς ἰκανότητάς μου, αἵτινες μοι ἐφαίνοντο ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν προσδοκιῶν Του. «Τὴν Ἑλβετίαν, Μεγαλειότατε, γνωρίζω μόνον ἐκ τῶν διβλίων, ταῦτα δὲ πενιχρὰν βοήθειαν παρέχουν προκειμένου περὶ διαπραγματεύσεων μετ' ἀνθρώπων μεθ' ὧν οὐδεμίαν ἔσχον ποτὲ σχέσιν. Δὲν ὁμιλῶ τὴν γερμανικὴν καὶ τοῦτο εἶναι δεύτερον ἐμπόδιον. Τέλος θὰ ἔχω καὶ συνάδελφον. Ἄρα γε θὰ εἴμεθα πάντοτε σύμφωνοι ἀμφοτέροι, ἢ δὲ Αὐστριακῆ Κυβέρνησις ἔχει κανονίσει μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος τὰς λεπτομερείας εἰς τρόπον ὥστε οἱ λόγοι τοῦ κ. Λεπτσέλτερ καὶ ἐμοῦ νὰ μὴ ἀφήσουν εἰς τοὺς Ἑλβετοὺς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς πλήρους ταυτότητος τῶν προθέσεων τῶν συμμάχων Δυνάμεων;»

«Θὰ ἀπαντήσω», ὑπέλαθεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «μόνον ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην δυσχέρειαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς λοιπὰς, ἐπαινῶ τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν περίσκεψίν σας. Ἄλλ' εἶμαι βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ σας δρᾶσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, θὰ ἐπιτύχετε ἐν Ἑλβετίᾳ καλύτερον παντὸς ἄλλου διπλωμάτου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν συνάδελφόν σας θὰ ἐνεργῆτε πάντοτε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ὀδηγιῶν σας. Ἐὰν οὗτος ἐνεργήσῃ ἀντιθέτως πρὸς ταύτας, θὰ ἐξακολουθήτε τὸ ἔργον σας καὶ θὰ μοι ἀποστέλλετε τὰς ἐκθέσεις σας. Θὰ εὐρισκώμεθα οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἑλβετίας. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἔχετε λάβει τὰς διαταγὰς Μου.» Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι ἐπέτρεψε τότε νὰ ἀποσυρθῶ.

Τὴν μεθεπομένην ὑπέβαλον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὸ σχέδιον τῶν πρὸς ἐμὲ ὀδηγιῶν. Ἐμεινε τελείως εὐχαριστημένος καὶ ἐνέκρινεν αὐτάς, μὲ διέταξε δὲ νὰ τὰς ἀνακοινώσω εἰς τὸν κόμιστα Νεσσαερόδε, ἵνα τὸ γραφεῖον αὐτοῦ διεκπεραιώσῃ αὐτάς κατὰ τὰ καθιερωμένα καὶ μὲ ἐφοδιάσῃ διὰ παντὸς ἀναγκαίου εἰς τὸ ταξίδιον μου.

Ἐγνωρίσθην τότε μετὰ τοῦ βαρῶνου Λεπτσέλτερ, μετέβην δὲ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσαερόδε παρὰ τῆ κ. Μέττερνιχ³². Ὁ τελευταῖος μοι εἶπεν, ὅτι εἶχεν ὑποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας τὰς δοθείσας μοι ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὀδηγίας, αἵτινες ἐμελλον τοιοῦτοτρόπως νὰ χρησιμεύσουν καὶ διὰ τὸν συνάδελφόν μου.

Ἐπὶ τοιοῦτους οἰωνοὺς ἔφθασα εἰς Ἑλβετίαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1813. Ἐῦρομεν ἐν Ζυρίχῃ τὴν Δίαιταν συνελθοῦσαν ἐκτάκτως ἐκεῖ καὶ ἀσχολομέ-

32. Κλήμης Λοθάριος κόμισ (εἶτα πρίγκιψ) Metternich (1773 - 1859), ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τοῦ 1809 καὶ καγκελλάριος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1848.

νην περί τὰ στρατιωτικά μέτρα, δι' ὧν ἠλπίζε νὰ περιφρουρήσῃ τὴν οὐδετερότητα τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλβετικῆς Ὀμοσπονδίας.

Συνωμολήσαμεν ἐμπιστευτικῶς μετὰ τοῦ Προέδρου (Landamman) κ. Ράινχαρντ³³ καὶ τῶν σπουδαιότερων ἐκ τῶν βουλευτῶν. Εὐρομεν αὐτοὺς λίαν προθύμους νὰ ἀκούσουν ἡμᾶς, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας κατωρθώσαμεν νὰ πείσωμεν αὐτοὺς ὅπως διαπραγματευθοῦν μεθ' ἡμῶν σύμβασιν διὰ τῆς ὁποίας τὸ ὑπ' αὐτῶν υἰοθετηθὲν σύστημα οὐδετερότητας, τροποποιούμενον εἰς τινα σημεία, ἡδύνατο νὰ γίνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ ζωτικά τῆς Ἑλβετίας συμφέροντα. Ἐζητήσαμεν τὴν διὰ Βασιλείας διάβασιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης αἱ Δυνάμεις ὑπισχνοῦντο ὅτι δὲν θὰ ἐπινοῦντο χρῆσιν ἐὰν ὁ Ναπολέων ἀπέδιδεν εἰς τὴν Ἑλβετικὴν Ὀμοσπονδίαν τὴν Βαλεσίαν καὶ ἄλλα τμήματα τῆς Ἑλβετίας ἅτινα εἶχε προσαρτήσῃ εἰς τὸ ὑπ' αὐτὸν «Βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας».

Ἐναντιπροσωπεῖα τῆς Διαιτήσεως μετέβη εἰς Φραγκφούρτην, ἵνα χαιρετίσῃ τοὺς συμμάχους μονάρχας ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλβετίας καὶ λάθῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς οὐδετερότητας ὑπερ ἢ Δίαιτα εἶχεν υἰοθετήσει. Ἐπιστρέψαντες εἰς Ἑλβετίαν οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Δίαιταν ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀναγνώρισις τοῦ συστήματος τούτου ὄφειλε προηγουμένως νὰ συζητηθῇ μετὰ τοῦ κ. Λεπτσέλτερν καὶ ἐμοῦ. Ἐνθ' ἡσχολούμεθα εἰς τοῦτο, δύο ἀπρόοπτα συμβάντα παρενέβησαν καὶ παρεκώλυσαν τὰς προσπάθειάς μας. Τὸ καντόνιον τῆς Βέρνης ἐπανήρχετο εἰς τὸ παλαιὸν ἀριστοκρατικὸν σύνταγμα τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν ἄλλοτε 13 καντονίων καὶ τοιοῦτοτρόπως διεδήλου συγχρόνως τὰς παλαιὰς του ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν καντονίων τοῦ Vaud καὶ τῆς Ἀργοβίας. Ὁ κόμισ Ζένφτ³⁴, ἔχων μυστικὴν ἀποστολὴν ἐν Βέρνην, παρεκίνησε τοὺς ἄρχοντας τῆς παλαιᾶς ἀριστοκρατίας νὰ λάβουν τὴν ἀπερίσκεπτον ταύτην ἀπόφασιν, ὑποσχόμενος τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐστρίας. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ στρατὸς τοῦ πρίγκιπος Σδάρτσενδεργ³⁵ ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Διακήρυξις ἀπευθυνθεῖσα³⁶

33. Ἰωάννης von Reinhard (1755 - 1835). Ἐπὶ ἤρξεν ἐκ τῶν ὑπογραψάντων τὴν «Συνθήκην διαιτησίας» καί, λόγῳ τῆς ἐμπιστοσύνης ἧς ἔχαιρε παρὰ τοῖς Γάλλοις, εἶχεν ἐκλεγῆ πρόεδρος (Landamman) τῆς Ἑλβετικῆς Ὀμοσπονδίας τῷ 1807 καὶ 1813.

34. Λουδοβίκος βαρῶνος (εἶτα κόμισ) Senfft von Pilsach, (1774 - 1853). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σαξονίας (1809 - 1813), ἀλλ' ἐπαύθη ὡς φίλος τῆς Αὐστρίας. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας ὁ βασιλεὺς τῆς Σαξονίας, μολονότι πιεζόμενος ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἠνότηθη νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ παρὰ τοῖς Συμμαχοῖς, ἐστάλη δὲ τότε ὁ Ζένφτ ὑπὸ τοῦ Μέντερνιχ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐκεῖ ραδιοῦργιῶν του, ἔζησεν ὡς ἰδιώτης ἐπὶ τινα χρόνον. Τῷ 1825 εἰσηλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐστρίας, διατελέσας μέχρι τοῦ 1847 πρεσβευτὴς ἐν Τουρίνῳ, Φλωρεντίᾳ, Χάγῃ καὶ Μονάχῳ.

35. Κάρολος πρίγκιψ Schwarzenberg (1771 - 1820), ἀρχιστρατήγος τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων.

36. Ἐπὶ τοῦ Schwarzenberg τῇ 21 Δεκεμβρίου 1813, καθ' ἣν στιγμὴν παρεβιβάζετο ἡ Ἑλβετικὴ οὐδετερότης.

εἰς τὴν Δίαιταν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐδήλου εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅτι οἱ ἠνωμένοι στρατοὶ θὰ προχωρήσουν πανταχοῦ, ὅπου αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἤθελον τοῦτο ἀπαιτήσῃ. Τὸ Αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον ἔστειλε τὴν διακήρυξιν ταύτην πρὸς τὸν κ. Λεπτσέλτερν μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ υπογράψῃ ταύτην καὶ νὰ μὲ προτρέψῃ νὰ πράξῃ τὸ αὐτό, διότι εἰς τοῦτο εἶχε συναινέσει ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, ὡς ἀπεδείκνυετο ἐξ ἐγγράφου τοῦ ὁποίου ἐγένετο μὲν μνεῖα ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ συναδέλφου μου ληφθεῖσιν ἐγγράφοις ἀλλ' ὅπερ ὁμῶς δὲν περιείχετο ἐν αὐτοῖς.

Ὁ κ. Λεπτσέλτερν ἠσθάνθη στενοχωρίαν ἀνακοινῶν εἰς ἐμὲ τὰς διαταγὰς ταύτας. Ἐδίστασα ἐπὶ τινὰς ὥρας, ἀλλ' ὑπέγραψα τὴν διακήρυξιν καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησα ἐκ Ζυρίχης, ἵνα μεταβῶ εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος, εὐρισκομένου τότε ἐν Φρειδούργῳ τῆς Βάδης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη καὶ αἱ πρῶται τοῦ λέξις ἦσαν:

«Ἐλπίζω ὅτι δὲν ὑπεγράψατε τὴν Αὐστριακὴν διακήρυξιν.»

«Ὅλως τοῦναντίον, Μεγαλειότατε, τὴν ὑπέγραψα καὶ ἔρχομαι νὰ Σὰς υποβάλλω παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὑπόθεσις δύνανται νὰ ἀποκομίσουν ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης περιπλοκῆς.»

«Δὲν ἐπερίμενα νὰ σὰς ἴδω νὰ ἀρχίσετε μὲ πλήρη παράδασιν τῶν ὀδηγιῶν τὰς ὁποίας σὰς εἶχον δώσει.»

«Εὐδόκησατε, Μεγαλειότατε, νὰ μὲ ἀκούσετε καὶ ἔπειτα κατακρίνατέ με.»

«Καλὰ, ἄς ἴδωμεν.»

Λέγουσα ταῦτα ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὸ γραφεῖόν Της, μὲ ἐτοποθέτησε πλησίον Της καὶ μὲ διέταξε νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῆς πράξεώς μου.

«Ἡρώτησα ἐμαυτὸν, Μεγαλειότατε, διατί ἄρα γε ἡ Αὐστρία παρεβιάζετο τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλβετίας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καθ' ὃν ἀκριδῶς χρόνον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἠδύναντο νὰ διαβοῦν διὰ Βασιλείας. Ἡ μυστικὴ ἀποστολὴ τοῦ κόμιστος Ζένφτ ἐν Βέρνῃ ἐξηγεῖ ἐντελῶς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐὰν δὲν ὑπέγραψον ἐγὼ τὴν διακήρυξιν, οἱ Ἑλβετοὶ θὰ ἀντελαμβάνοντο τὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων Δυνάμεων διαφωνίαν καὶ, φοβούμενοι τὰς συνεπείας τοῦ διαθήματος τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης, θὰ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βοναπάρτου. Ὑπογράψων τὴν διακήρυξιν καὶ ἐγκαταλείπων τὴν θέσιν μου διὰ νὰ ἔλθω καὶ νὰ λάβω τὰς διαταγὰς Ὑμῶν, ἀφήνω ἐν Ἑλβετίᾳ τὰς φατρίας ἐν ἀδυναμίᾳ ὅπως προβοῦν εἰς ἐνέργειάν τινα, λαμβάνω δὲ τὸ θάρρος νὰ υποβάλλω εἰς Ὑμᾶς λύσιν ἣτις θὰ κάμῃ τοὺς Ἑλβετοὺς νὰ συμφωνήσουν εἰς τὰ ἐθνικὰ τῶν ζητήματα καὶ εἰς τὸ σύστημα τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δύναται νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν ἐν ἐκ τῶν δύο: ἢ νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ κόμιστος Ζένφτ ἢ, ἐὰν ἀρνηθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ Αὐστρία, τότε ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ μὴ ἐπικυρώσῃ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ὑπογραφὴν τῆς διακηρύξεως. Ἡ Αὐστρία

θμως ἔφερεν ἑαυτὴν εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἐπίσημον τὴν ἀποστολὴν τοῦ μυστικοῦ τῆς πράκτορος. Θὰ ἀναγκασθῇ λοιπὸν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ ἐν Φραγκφούρτῃ συμφωνηθὲν σχέδιον ἐνεργείας. Καὶ ἐν ἡ ἀκόμῃ περιπτώσει ἡ Αὐστρία θελήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ ἀντιθέτως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο, οὐδεὶς πλέον ἐν Ἑλβετίᾳ θὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ὑποδείξεις τῆς. Ἐφ' ἑτέρου ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς εἰσῆλθεν ἤδη εἰς Ἑλβετίαν, καὶ τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα ἀκόμῃ νὰ πράξωμεν εἶναι νὰ προφυλάξωμεν τὰ 19 καντόνια ἀπὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ στρατεύματα ἀπὸ τῶν κινδύνων ὅτινες θὰ ἦσαν ἀναπόφευκτος τοῦτου συνέπεια.»

«Συμφωνῶ ἐντελῶς μεθ' ὑμῶν τῇ ὄντι θὰ εἶναι ἡ μᾶλλον συμφέρουσα διέξοδος ἐκ τοσοῦτον δυσαρέστου ἐμπλοκῆς. Ἀλλὰ πῶς νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς Ἑλβετοὺς νὰ ἐννοήσουν ὅλας αὐτὰς τὰς αἰτιολογίας, καὶ νὰ τηρήσωμεν τὸν δοθέντα λόγον;»

«Τοῦτο θὰ κατορθωθῇ, ἐὰν γνωσθῶν εἰς αὐτοὺς αἱ εὐμενεῖς διαθέσεις τῆς Ἑμετέρας Μεγαλειότητος δι' ἐγγράφου ὕπερ θὰ εὐδοκήσετε νὰ ἀπευθύνετε πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἀνακοινώσω ἐν Ἑλβετίᾳ εἰς τοὺς ἰθύνοντας οὓς θὰ κρίνω ἀξιόους ἐμπιστοσύνης.»

«Πολὺ καλὰ· ἀλλὰ δύνασθε εἰς διάστημα 48 ὥρων νὰ συνεννοηθῆτε μετὰ τὸ Αὐστριακὸν Ἑπουργεῖον, νὰ συντάξετε τὰς ὁδηγίας τὰς ὁποίας θὰ πρέπει τοῦτο νὰ δώσῃ εἰς τὸν κ. Λεπτσέλτερν καὶ εἰς τὸν κ. Σράουτ³⁷, νὰ ἐτοιμάσετε τὰς ἰδίας ὑμῶν ὁδηγίας καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφον; Δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἐνταῦθα πλησίον Μου ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ σᾶς βοηθήσῃ.»

«Οἱ Αὐστριακοί, Μεγαλειότατε, οὐδόλως θὰ δυσκολευθῶν νὰ υπογράψουν ὅ,τι θελήσετε, ὁ δὲ χρόνος εἶναι ἀρκετὸς.»

«Πηγαίνετε λοιπὸν καλὴν ἀντάμωσιν αὔριον εἰς τὰς ἔνδεκα· ἐὰν δὲ δὲν τελειώσωμεν ἕως τότε, θὰ ἐργασθῶμεν καὶ τὴν ἐσπέραν.»

Ὡς προέβλεπον, οἱ Αὐστριακοὶ μὲ ἠὐχαρίστησαν θερμότατα διὰ τὸν ἐπιτυχῆ τρόπον δι' οὗ διέλυσα τὰ νέφη τὰ ἐγερθέντα μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων συνεπείᾳ τῆς ἀκατανοήτου (ὡς διετείνοντο) διαγωγῆς τοῦ κόμιτος Ζένφτ.

Τὸ σχέδιον τῶν διὰ τοὺς κ. κ. Λεπτσέλτερν καὶ Σράουτ ὁδηγιῶν ὅπερ ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κόμιτα Μέττερνιχ ἐνεκρίθη ἀσυζητητί, τὴν δὲ 11ην πρωινήν τῆς ἐπαύριον παρουσίασα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα πάντα τὰ ἔγγραφα διεκπεραιωμένα. Μᾶς διέκοψεν ἡ ἀφίξις τοῦ στρατοῦ τῆς Βάδης, τὸν ὅποιον ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπρεπε νὰ ἐπιθεωρήσῃ. Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξετάσας πάντα τὰ ἔγγραφα μου, ἠὐδόκησε νὰ μοὶ εἴπῃ: «Τὴν σταδιοδρομίαν σας δὲν θὰ τὴν κάμει ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ εὐχαρίστως σας προειδοποιῶ περὶ τούτου. Ἐν τούτοις ἐξακολουθήσατε ὅ,τι τόσον καλῶς ἔχετε ἀρχίσει, ὅταν δὲ ἔχετε ἀνάγκην νέων ὁδηγῶν θὰ ἀπευθύνεσθε π ρ ὀ ς Ἑ μ ἔ κ α ἰ μ ὀ ν ο ν π ρ ὀ ς Ἑ μ ἔ.»

37. Φραγκίσκος von Schraut (1746 - 1825), πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Ἑλβετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1825.

Ἐπιστρέψας εἰς Ζυρίχην εἰργάσθην μετὰ τοῦ κ. Λεπτσέλτερ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἐκόμιζον.

Μετὰ μακρὰς καὶ ἀκάρπους διαπραγματεύσεις ἐπέισθημεν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ χρῆσις ἰσχυροτέρων μέτρων πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ ὅπερ εἶχε προξενήσει ἢ ἀποστολὴ τοῦ κόμητος Ζένφτ. Μέχρι τότε δὲν εἶχομεν κατορθώσει νὰ συγκαλέσωμεν νέαν Δίαιταν, διότι τὰ ἀρχαῖα καντόνια δὲν ἤθελον πλέον νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ νέα, καὶ ἡ Ἑλβετία ἦτο διηρημένη καὶ ἐτοίμη πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐφ' ὅσον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα προυχώρουν ἐν Γαλλίᾳ, ἡ θέσις αὐτῶν θὰ καθίστατο κρισιμωτέρα ἐν ἡ περιπτώσει αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι ἠνάγκαζον αὐτὰ νὰ ζητήσουν στήριγμα ἐν Ἑλβετίᾳ. Οἱ φόβοι οὗτοι ἔπεισαν ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ Στρατηγεῖον ἵνα ἐκθέσωμεν τὴν κατάστασιν καὶ ζητήσωμεν νέας ὁδηγίας. Εὐρομεν τοὺς δύο Αὐτοκράτορας ἐν Troyes. ἐφθάσαμεν δὲ καθ' ὃν χρόνον ὁ στρατὸς ὑπεχώρει πρὸς τὸ Langres καὶ τὸ Chaumont. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει, μοὶ ἔδωκε τὰς ὀριστικὰς διαταγὰς διὰ τὰς ὁποίας εἶχον ἔλθει καὶ μεὶ διώρισεν ἔκτακτον Αὐτοῦ ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ Ὀμοσπονδίᾳ.

Κατὰ τὰς διαφόρους ἀκροάσεις, ὧν ἔτυχον τότε, ἔλαθον τὸ θάρρος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα σύντομον ὑπόμνημα περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων, δι' οὗ παρεκάλουν τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ὅπως μὴ ἀποφασίσῃ τι περὶ τῆς πατρίδος μου πρὶν ἢ μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκθέσω εἰς Αὐτὴν τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ὑπεσχέθη τοῦτο καὶ μεὶ διέταξε νὰ ἐπιστρέψω πάραυτα εἰς Ἑλβετίαν, ὅπως ἐπαναφέρω ἐκεῖ τὴν ὁμόνοιαν.

Πράγματι δὲ τὰ μέσα, δι' ὧν ἐφωδιάσθην ἐγὼ τε καὶ ὁ συνάδελφός μου, μεὶ διηυκόλυνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου.

Ἡμεθα κομισταὶ δηλώσεως τῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων δι' ἧς, καθ' ἣν περὶπτωσιν αἱ κυβερνήσεις τῶν κατ' ἰδίαν καντονίων ἠρνοῦντο νὰ ἀποστείλουν ἐν ὀρισμένῃ προθεσίᾳ τοὺς ἀντιπροσώπους των εἰς τὴν Δίαιταν, ἡμεθα ἐξουσιοδοτημένοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὡς ἀντιπροσώπους τῶν καντονίων τούτων τοὺς πολίτας οὓς θὰ ἐκρίνομεν ἡμεῖς καταλλήλους πρὸς τοῦτο.

Ἦρκεσε νὰ δεῖξωμεν ἐμπιστευτικῶς τὸ ἀποφασιστικὸν τοῦτο ἔγγραφον εἰς τινὰς ἐκ τῶν μᾶλλον ἰσχυόντων ἐν Ἑλβετίᾳ, ἵνα ἐπιτύχωμεν ἄνευ οὐδεμιᾶς περαιτέρω ἀναβολῆς τὴν κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ἐκλογὴν καὶ ἀποστολὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν 19 καντονίων εἰς τὴν Δίαιταν τῆς Ζυρίχης.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἠνοιξε τὴν ὁδὸν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ἐκείνας δι' ὧν ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ὁμόνοιαν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ νὰ παρασκευάσωμεν τὰς βάσεις τῶν διπλωματικῶν συμβάσεων αἵτινες ἐπηκολούθησαν καὶ αἵτινες συνέδεσαν τὴν Ἑλβετικὴν Ὀμοσπονδίαν μεὶ τὴν παλιγγόρθωσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος.

Ἡ εἶδησις τῆς εἰς Παρισίους εἰσόδου³⁰ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων

διηκόλυνε τὸ ἔργον ἡμῶν. Δὲν παρέλειψα νὰ ἐπιφεληθῶ τὸ εὐτυχὲς τοῦτο γεγονός χάριν τοῦ ἀνατεθέντος εἰς ἐμὲ συμβιβασμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἑλβετικῶν συμφερόντων, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησμονήσω καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος μου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπέστειλα πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν δι' ἧς ἐλάμβανον τὸ θάρρος νὰ ὑπομνήσω Αὐτῇ τὴν δοθείσάν μοι ἐν Troyes ὑπόσχεσιν καὶ νὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Παρισίους. Ἡ ἄδεια αὕτη μοι ἐδόθη μὲν ἀμέσως, ἀλλ' αἱ διαταγαὶ ἔφθασαν εἰς Ζυρίχην μετὰ 15 ἡμέρας, ὅτε οἱ ὄροι τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων εἶχον ἤδη ἀποκρυσταλλωθῆ, ὥστε τὸ ζήτημα τῶν Ἰονίων Νήσων εἶχεν ἤδη οὐσιαστικῶς ἀποφασισθῆ διότι ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη καὶ τὰ διαδοχικῶς ὑπογραφέντα ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυνάμεων πρακτικὰ παρεχώρουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ δικαίωμα τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τῶν Νήσων καὶ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς Μελίτης. Παρετήρησα τοῦτο πρὸς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, ἐκφράσας Αὐτῇ τὴν ζοηρὰν λύπην ἣν μοι προξένησε σύμβασις τόσοσ ὀλίγον σύμφωνος πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς δικαίας ἐλπίδας τῶν Ἑπτανησίων. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπήντησεν ὅτι τίποτε δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀριστικῶς ἀποφασισθῆ, καὶ ὅτι αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν τύχην τῆς πατρίδος μου διαπραγματεύσεις θὰ διεξήγοντο ἐν Βιέννῃ καὶ θὰ ἀνετίθεντο εἰς ἐμέ.

«Μεγαλειότατε, οὐδὲν θὰ ἐπιτύχωμεν. Οἱ Ἄγγλοι εἶναι κύριοι τῆς Μελίτης καὶ διατηροῦν φρουρὰν ἐν Κερκύρα. Γνωρίζουν ὅτι οὐδεὶς θὰ κάμῃ πόλεμον διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Κέρκυραν.»

«Δὲν πρέπει νὰ ἀποθαρρυνόμεθα. Ἐξετάσατε ἐν τούτοις τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων καὶ νὰ Μοὶ ὑποβάλετε ἔκθεσιν περὶ τῶν ὄρων οὓς περιέχει.»

Ἐξετέλεσα τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐντύπωσιν δὲ προξένησεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον ὠδήγει ἀναγκαιῶς ἡ ἀνάλυσις τῆς συνθήκης ταύτης. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ρωσσία παρουσιάζοντο εἰς τὸ μέλλον νὰ συνέλθῃ συνέδριον ὡς κράτη ἄτινα ἔμελλον εἰσέτι νὰ ἐπιτύχουν τὸ πᾶν, ἐνῶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία προσήρχοντο ἐκεῖ ὡς Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν πλέον εἶχον νὰ ζητήσουν καὶ ἐπομένως ἠδύνατο μόνον ὑποχωρήσεις νὰ κάμουν εἰς τοὺς ἄλλους· ὅτι εἰς τὸ συνέδριον ἡ θέσις τῶν πέντε Μεγάλων Δυνάμεων δὲν θὰ ἦτο πλέον ἐπὶ ἴσους ὄροις καὶ μάλιστα δὲν ὑπῆρχε κἄν ἰσότης οὔτε μεταξὺ τῶν τριῶν ἐκείνων Δυνάμεων αἱ ἀξιώσεις τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ ἰκανοποιηθοῦν ἐν τῷ συνεδρίῳ· διότι ἤρκει μία ἐξ αὐτῶν νὰ ταχθῆ μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἵνα αἱ συζητήσεις λάθουν ἀφεύκτως κατεύθυνσιν ἐπιβλαβῆ διὰ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπολοίπων δύο Δυνάμεων. Ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ σιωπὴν τινα μοὶ ἀπήντησεν: «Πάντα ταῦτα εἶναι θεωρία· μὴ ἀνησυχεῖτε· ἐγὼ θὰ διορθώσω τὴν ὑπόθεσιν. Ἄς ὁμιλήσωμεν μᾶλλον περὶ τῶν ἐνεργειῶν σας ἐν Ἑλβετία.»

Ἀνέγνωσα τότε εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν, ἐν ἣ ἀπεδείκνυον τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τοῦ νὰ τεθῆ εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῶν Ἑλβετῶν θάσις δικαία καὶ στερεὰ, ἰκανοποιουμένων τινῶν ἐκ τῶν δικαίων ἀξιώσεων τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης. «Ἴδου λοιπὸν ὅτι ἐγίνατε Βερναῖος ἐν ὄλῃ

τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως.» Μετὰ θαθείας συγκινήσεως ἀπήντησα τότε εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι ἐὰν τισαύτῃ ἦτο ἡ γνώμη Του δὲν ἠδυνάμην πλέον ἐγὼ νὰ ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ ὑπηρετῶ Αὐτὸν ἐν Ἑλθετίᾳ. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠγέρθη καὶ μοι εἶπε: «Διὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τοῦτο ἀρκεῖ, θὰ σὰς καλέσω ἀκόμη μίαν φορὰν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Μου.»

Πράγματι μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔλαβον διαταγὴν νὰ μεταβῶ παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι.

«Προτιμᾶτε ἀναμφιδόλως», μοι εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «νὰ ἐπιστρέψετε εἰς Ἑλθετίαν μᾶλλον ἢ νὰ Μὲ συνοδεύσετε εἰς τὴν Ἀγγλίαν.»

«Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἂν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ μοι παράσχη τὰ μέσα ὅπως ἐξακολουθήσω τὸ ἔργον μου.»

«Καὶ τὰ μέσα ταῦτα εἶναι», ὑπέβαλεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «εὐρεῖται παραχωρήσεις εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Βέρνης. Εἶδον τοὺς κυρίους τούτους καὶ ὠμίλησα ἄνευ περιστροφῶν μὲ τὸν δήμαρχον Μύλινεν³⁹. Δὲν συμμερίζομαι τὴν γνώμην σας. Δὲν βλέπετε λοιπὸν ἄλλο μέσον ὅπως ἐγκαταστήσωμεν τάξιν πραγμάτων μόνιμον καὶ διαρκῆ; Εἶναι ἐξάπαντος ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἡ Βέρνη ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς Ἑλθετικῆς ἀποκαταστάσεως;»

«Μάλιστα, Μεγαλειότατε, διότι μόνον ἀφοῦ συνέτριψε τὸν λίθον τοῦτον ἡ Γαλλία ἔγινε κυρία τῆς Ἑλθετίας.»

«Ἔστω, δὲν θέλω νὰ ἀντιστῶ εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὡς προσέξωμεν. Δὲν πρέπει νὰ καταργηθοῦν τὰ νέα καντόνια. Ὡς καὶ πρότερον δυνάμει τῆς Συνθήκης διαιτησίας, ταῦτα πρέπει καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος. Ἐὰν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Βέρνης καὶ ἀποκατάστασιν διαρκοῦς εἰρήνης πρέπει νὰ αὐξηθῇ ἡ ἑδαφικὴ αὐτῆς ἔκτασις διὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν συνορευόντων ἑδαφῶν ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συμμάχων καὶ διὰ συμφερούσης εἰς τὴν Βέρνην λύσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ κατατεθειμένων κεφαλαίων, τότε εἶμαι σύμφωνος.»

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ ἀπεχαιρέτισε τότε σφίγγουσα τὴν χεῖρά μου καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ὅτι εὐχαρίστως θὰ μὲ ἐπανέβλεπεν ἐν Βιέννῃ. Τὴν ἐπομένην ὁ κόμης Νεσελρόδε μοι ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἠδδόκησε νὰ μοι ἀπονεύμῃ τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, 6^{τῆ} τάξεως.

Μετ' ὀλίγον ἐγκατέλειπον τοὺς Παρισίους καὶ μετέβην εἰς Ζυρίχην, ἔνθα ἐξηκολούθησα τὰς διαπραγματεύσεις τὰς προωρισμένας νὰ προετοιμάσουν τὴν λύσιν τῶν πολυπλόκων τῆς Ἑλθετίας ζητημάτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ συμπεριληφθοῦν ταῦτα εἰς τὰς μελλούσας διαπραγματεύσεις τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης.

Ἐφθασα εἰς Βιέννην κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1814. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ ἐκθέσω ἀπ' εὐθείας εἰς Αὐτὸν τὰ Ἑλθετικὰ ζητήματα ἅτινα ἐπρό-

39. Νικόλαος Φρειδερίκος von Müllinen (1760 - 1833), πολιτικὸς τῆς Βέρνης καὶ ἱστορικὸς.

καιτο να συζητηθῶν ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ἐνεργῶ μόνον κατὰ τὰς ἰδίας Αὐτοῦ ἔδῃγίας. Πρὸς τοῦτο μοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀναγγέλωμαι εἰς Αὐτὸν ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ θαλαμηπόλου Του. Εἰς μίαν τῶν ἀκροάσεων τούτων ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοὶ ἀνεκοίωσε σχέδιον περὶ τῆς ἐλευθέρως ναυσιπλοίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Προτείνεται ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ ἀναγράφῃ τὸ μέγα τοῦτο καὶ γενικῆς ὠφελείας ζήτημα εἰς τὰ θέματα τοῦ συνεδρίου.

«Μήπως τὸ σχέδιον τοῦτο κρύπτει τι ἐπὶ πλέον;» μοὶ εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ.

«Τίποτε ὀλιγώτερον, Μεγαλειότατε, ἀπὸ τὴν ἐπέμθεσιν τῆς Εὐρώπης εἰς τὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεις Ὑμῶν.»

Ἐξετάζων τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑπομνήσω τὰς ἐκθέσεις τῶν στρατηγῶν παρ' οἷς ὑπῆρέτησα περὶ τῆς οἰκτρᾶς θέσεως εἰς ἣν ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου⁴⁰ κατέλιπε τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς Ρωσσίας καὶ τῶν ὁμοδόξων τῆς ἐν Ἀνατολῇ. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ εἶπε: «Κάθε πρᾶγμα εἰς τὸν καιρὸν του. Ἄς τελειώσωμεν τὸ ἐν Βιέννῃ ἔργον μας. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ τὸ τελειώσωμεν καλῶς καὶ ἔπειτα θὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὰ ἄλλα ζητήματα.» Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνέγνωσα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὑπόμνημα ὅπερ τῇ ἀδείᾳ του ἀπέστειλε πρὸς Αὐτὸν ὁ μητροπολίτης Ἰγνάτιος⁴¹. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἐξετίθετο λεπτομέρειαί τινες τοῦ τελευταίου πολέμου, ἐξητάζετο ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, ἀπεδεικνύετο ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῶν φρουρίων τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου⁴², τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ὁποίων ἀπήτουν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐτονίζετο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ μὴ ἐγκαταλειφθοῦν εἰς τὴν δύσμοιρον αὐτῶν τύχην οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς καθ' ὃν χρόνον πάντες οἱ λαοὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ἐτύγγανον τῶν εὐεργετημάτων μονίμου εἰρήνης καὶ ἐννόμου τάξεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ παρέσχεν εἰς τὸν μητροπολίτην ἔνδειξιν τῆς εὐνοίας Του αὐξήσας τὴν σύνταξίν του, διὰ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς καταβολῆς αὐτῆς εἰς ὑπερτιμημένα ρούβλια. Ἀπονέμων τὴν χάριν ταύτην ὁ Αὐτοκράτωρ προσέθεσε: «Τί δύναμεθα νὰ πράξωμεν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅπως ἀποδείξωμεν τὴν συμπάθειαν ἡμῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας; Ἐν Βιέννῃ οὐδὲν ἐκ τῶν ζητημάτων των

40. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 10, σμ. 26.

41. Ὁ πρῶν Ἄρτης, εἶτα δὲ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος (1765 - 1828).

42. Παρὰ τὸ γράμμα τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου ἡ Ρωσσία, καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην, διετήρησεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς τὰ φρούρια τῆς ἀκτῆς Καυκάσου, ἅτινα ὄφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς Τούρκους, ἐξῆτει δὲ ὅπως ἡ Πύλη παραδεχθῆ τὸ πρᾶγμα. Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκ παραλλήλου μὲ τὸ Σερβικόν, ἔμελλε νὰ δεσπόσῃ τῶν ρωσσοτουρκικῶν σχέσεων ἀπὸ τοῦ Βιενναίου Συνεδρίου μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, γινόμενον ἀντικείμενον τῶν μαζῶν καὶ ἀκόρων διαπραγματεύσεων ὧς διεξήγαγεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ καὶ περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Καποδίστριας κατωτέρω, σελ. 32 - 35 καὶ 41.

δύναται νὰ ρυθμισθῆ καὶ ὀτιδήποτε ἀποπειραθῶμεν νὰ πράξωμεν, θὰ ἐπέφερον ἀκριβῶς τὰς συνεπείας τὰς ὁποίας περισσότερο παντὸς φοβεῖσθε, τουτέστι τὴν ἐπέμβασιν τῶν ξένων Δυνάμεων εἰς τὰς πρὸς τοὺς Τούρκους σχέσεις ἡμῶν.»

«Διὰ τῆς εὐνοϊκῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τῶν Ἰονίων Νήσων θὰ ἡδύνατο ἡ Ρωσσία νὰ παρασκευάσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καλύτερον μέλλον. Ἄλλὰ δυστυχῶς αἱ νῆσοι αὗται κατέχονται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οὗτοι δὲ θὰ συγκατατίθεντο νὰ ἀφήσουν αὐτάς, μόνον προκειμένου νὰ ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ Αὐστριακὴ φρουρά. Ἄλλὰ τοιαύτη λύσις θὰ ἐπεδράδυνεν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα τὴν ἀποκατάστασιν ἔθνους εἰς τὸ ὅποιον, παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τῶν Τούρκων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν, ἀνήκει τὸ μέλλον.»

Ἐνταῦθα ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεσθήθη νὰ μὲ ἀκούσῃ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἀναπτύσσοντα τὰς ἰδέας ταύτας, ἐπιδοκιμάζων δὲ αὐτάς προσέθηκε:

«Δὲν δύναμαι, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀναλάβω ἐκ νέου τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων Νήσων. Τοῦτο θὰ ἐσήμαινε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ διεγείρω τὰς παλαιὰς ἀντιζηλίαις καὶ νὰ διακινδυνεύσω νὰ περιπλέξω τὰ πάντα. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν ἤδη ἀποφασισθέντων. Ἀφοῦ οἱ Ἄγγλοι εὐρίσκονται ἐν Κερκύρα καὶ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ τοὺς ἐκδιώξωμεν ἐκεῖθεν, προσπαθήσατε τοῦλάχιστον διὰ τῆς ἐπιμονῆς σας νὰ ἐπιτύχετε παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν ἑσῶν τὸ δυνατόν ἐπιωφελεστέρους διὰ τὴν πατρίδα σας ὅρους. Θὰ σᾶς ἀφήσω ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς ὑποστηρίξω εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδελφοὺς μας, ὁ Θεὸς δὲν θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ.»

«Δυνάμεθα παρὰ ταῦτα, Μεγαλειότατε, χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν τῆς γραμμῆς ἣν ἐχαράξατε, νὰ πράξωμεν κατὰ τι δι' αὐτοὺς. Οἱ Ἄγγλοι ἴδρυσαν ἤδη ἐν Ἀθήναις ἑταιρείαν⁴³ μὲ σκοπὸν τὴν περισυλλογὴν καὶ προστασίαν τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸ παράδειγμα τοῦτο, ἐφαρμιζόντες αὐτὸ οὐχὶ προκειμένου περὶ τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ παρέχοντες βοήθειάν τινα εἰς τοὺς πτωχοὺς Ἑλλήνας νέους τοὺς διψῶντας παιδείας.»

Ἐπέβαλον τότε πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὴν ἰδέαν τῆς συλλογῆς συνδρομῶν ἐν Βιέννῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἐπέτρεψε νὰ συντάξω τὸ πρόγραμμα⁴⁴ διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν συνδρομητῶν καὶ νὰ ὑποβάλω τοῦτο εἰς τὴν ἔγκρισίν Του. Ἀφοῦ τὸ ἐνέκρινεν, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνεγράφη διὰ τὸ ἐτήσιον ποσὸν τῶν 200 ὀλλανδικῶν δοκατῶν. Ἡ Α. Μ. ἢ Αὐτοκράτειρα ἐνεγράφη διὰ 100 δοκάτα. Οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἐξέχοντα πρόσωπα ὅσα τὸ συνέδριον συνεκέντρωσεν ἐν

43. Ἐννοεῖ τὴν ἐν Ἀθήναις ἰδρυθεῖσαν τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1818 Ἑταιρείαν τῶν Φιλομοσῶν. Βλ. Ἐ. Π. ρ. ο. ψ. ἄ. λ. τ. η, Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας, τομ. Α' (Μνημεῖα Ἑλλ. Ἱστορίας, Δ', 1959), σελ. 128 - 131.

44. Πρόκειται περὶ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ ὀργανισμοῦ (ἢ, ὡς λέγεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει, τῆς «Διαταγῆς») τῆς ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια συσταθείσης Φιλομοσοῦ Ἑταιρείας.

Βιέννη, έπραξαν τὸ αὐτό. Τὸ προκῦψαν ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐγγραφῆς συνδρομητῶν ποσὸν διηρέθη εἰς δύο καὶ ἀπεστάλη τὸ μὲν ἡμῖς εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δ' ἕτερον εἰς τοὺς προτιθεμένους νὰ ἰδρῦσουν σχολὴν εἰς τὸ Πήλιον.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς Ἑταιρείας τῶν φίλων τῶν Μουσῶν, τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀποκληθείσης Φιλομούσου Ἑταιρείας, ἣς τὴν φύσιν μετέπειτα ἀνήσυχοι καὶ ταραχοποιοὶ ἄνθρωποι ἀπεπειράθησαν νὰ διαστρέφουν συνδυάζοντες αὐτὴν πρὸς ἀρχαιότερας ἑταιρείας ἰδρυθείσας ὑπὸ τοῦ Ρήγα, αἵτινες πᾶσαι ἦσαν μοιραία καὶ ἀναπόφευκτος συνέπεια δύο μονίμων αἰτίων, ἧτοι τῆς φύσεως τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν εἰσηγήσεων ξένης πολιτικῆς εἰς τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν. Θὰ συνεχίσω κατωτέρω τὴν θλιβερὰν ἐξιστόρησιν.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1814 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀδιαθετῶν μὲ ἐκάλεσε ἡμέραν τινα καθ' ἣν αἱ ἀνατεθεῖσαι εἰς ἐμὲ ὑποθέσεις δὲν ἀπήτουν τὴν παρ' Αὐτῷ παρουσίαν μου. Ἦτο ἐσπέρα. Εὔρον Αὐτὸν ἀναπαύμενον ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἔχοντα πλησίον Του μικρὰν τράπεζαν πλήρη ἐγγράφων. «Καθίσατε ἐδῶ, κανεῖς δὲν θὰ μᾶς διακόψῃ καὶ ἄς ἀναγνώσωμεν ὀμοῦ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐγγραφα.» Ἦτο ἡ ἐμπιστευτικὴ ἀλληλογραφία ἢ διαμειφθεῖσα μεταξὺ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, τοῦ λόρδου Κάστλερεγ⁴⁵, τοῦ πρίγκιπος Μέρτερνιχ καὶ τοῦ πρίγκιπος Χάρδενβεργ⁴⁶, περὶ τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ λύσῃ τὸ συνέδριον προκειμένου νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Πρωσία εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1805⁴⁷, νὰ συμπληρωθοῦν οἱ προσαρτήσεις τῆς Αὐστρίας καὶ νὰ ἱκανοποιηθοῦν αἱ ἀξιώσεις τῆς Ρωσίας. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ὁ Αὐτοκράτωρ μοι εἶπε:

«Βλέπετε ὅτι ἡ πολυλογία αὕτη εἰς οὐδὲν ἄγει ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις εἶναι ἀνάγκη νὰ καταλήξωμεν καὶ ἐπείγει νὰ εὐρωμεν τὸν τρόπον.»

«Ὁ τρόπος, Μεγαλειότατε, θὰ εὔρεθῇ ἅμα ὡς αἱ διασκέψεις λάβουν χαρακτῆρα καὶ τύπους ἐπισήμου. Ἐν ὅσῳ αὐταὶ μένουν ἐμπιστευτικαί, ὅλη ἡ ζήτημα εὐρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Οἰανδῆποτε μορφὴν καὶ ἂν δώσετε εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, Ὑμεῖς μὲν θὰ εἴσθε πάντοτε συνεπῆς καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ μὲ τὸν λόρδον Κάστλερεγ· τὰ ἐγγραφα τὰ χαρακτηριζόμενα ὡς ἐμπι-

45. Ροβέρτος Stewart ὑποκόμης Castereagh (εἶτα μαρκήσιος Londonderry) (1768 - 1822). Γεννηθεὶς ἐν Ἰορλανδίᾳ ἤρχισεν ἐκεῖ τὸ στάδιόν του. Διετέλεσε δις ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους. Τῷ 1809 ἐλθὼν εἰς προσωπικὴν σύγκρουσιν μὲ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Κάννιγγ, ἐμονομάχησε μετ' αὐτοῦ, δι' ὃ ἀμφότεροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν τῆς Κυβερνήσεως. Τῷ 1812 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπερ διετήρησε μέχρι τῆς αὐτοκτονίας του.

46. Κάρολος Αὔγουστος πρίγκιψ Hardenberg (1750 - 1820), ἀπὸ τοῦ 1807 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1810 καγκελλάριος τῆς Πρωσίας.

47. Συμπεριλαμβάνουσα τὰς πολωνικὰς ἐπαρχίας τὰς ὁποίας ὁ Ναπολέων εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν Πρωσίαν διὰ τὴν ἰδρύσιν τὸ «Μέγα Δουκάτον τῆς Βαρσοβίας», ἀλλὰ τὰς ὁποίας τώρα (1814) διεξεδίκει ἡ Ρωσία.

στευτικά δὲν εἶναι προωρισμένα νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπὸ τοῦ ἐθήματος τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου. Μόνον δὲ ὁ φόβος τὸν ὅποιον ἐμπνέει ἡ δημοσιότης καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις δύναται νὰ ἀναγκάσῃ τὸν λόρδον Κάστλε-
 ρεη νὰ τηρήσῃ στάσιον τοιαύτην, ὥστε νὰ συμφωνήσῃ εὐκόλως μὲ τὴν Ὑμετέ-
 ραν Μεγαλειότητα. Ἡ ψήφος τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ μόνη ἀποφασιστικὴ. Ἄμα
 ὡς αὕτη ἀναγκασθῆ νὰ μὴ ἀρνηθῆ τὴν ψήφον τῆς εἰς τὰς ἐπισήμους προτά-
 σεις τῆς Ὑμετέρας Κυβερνήσεως, καὶ τὰ λοιπὰ κράτη θὰ ἀποδεχθοῦν αὐτάς.»

«Ἐχετε δίκαιον, συμμερίζομαι τὴν γνώμην σας. Πρέπει νὰ μεταβάλωμεν
 πορείαν καὶ νὰ δώσωμεν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μορφήν δημοσίαν καὶ ἐπί-
 στημον. Πρέπει λοιπὸν νὰ κάμωμεν πρότασιν περὶ τούτου εἰς τὰς ἄλλας Κυ-
 βερνήσεις;»

«Ἀναμφιβόλως, καὶ ἰδοὺ πῶς: Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ὀφείλει μίαν ἔτι
 ἀπάντησιν εἰς τὸν λόρδον Κάστλερεη. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δύναται νὰ συνοδευ-
 θῆ δι' ὑπομνήματος, ἕπερ θὰ ἀναίρη ἐπιτυχῶς πάντα τὰ ἐπιχειρήματα δι' ὧν
 ὁ Βρεττανὸς πληρεξούσιος ἀμφισβητεῖ εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸ δικαίωμα τῆς
 προσαρτήσεως τοῦ Μεγάλου δουκάτου τῆς Βαρσοβίας. Ἡ δὲ πρότασις του πε-
 ρὶ ἰδρύσεως Βασιλείου τῆς Πολωνίας, ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου, εἶναι ἀλλη-
 θῆς πρόκλησις δι' ἡμᾶς. Ἡμεῖς ὅμως δυνάμεθα, ἀπαντῶντες εἰς τὴν πρόκλη-
 σιν, νὰ συναινέσωμεν εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ τοιοῦτου Πολωνικοῦ βασιλείου
 ἐπὶ τῇ ἕρῃ, ὅπως αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις καὶ αὐτὴ ἡ Ἀγγλία θεωρηθοῦν
 ὡς ἐπανερχόμενοι κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν θέσιν καὶ τὰ σύνορα τὰ ὅποια κατεῖχον
 πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Πολωνίας⁴⁸. Καὶ ἐὰν μὲν τοῦτο γίνῃ δεκτὸν κατ' ἀρ-
 χὴν, τότε πάντα τὰ ὑφιστάμενα ζητήματα θὰ ἐλύοντο ἀνεξαρτήτως τῶν συμ-
 θάσεων δι' ὧν συνέστη ὁ συνασπισμὸς ὁ διαμορφωθείς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
 πολέμου. καὶ μὲ σκοπὸν τὸν κατὰ τοῦ Βοναπάρτου ἀγῶνα⁴⁹. Ἐν ἐναντίᾳ ὅμως
 περιπτώσει τὰ ὑπὸ συζήτησιν συμφέροντα θὰ ἠδύναντο νὰ λυθοῦν μόνον ἐπὶ
 τῇ θάσει τῶν συμβάσεων τούτων. Ἄλλ' εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ Ὑ-
 μετέρα Μεγαλειότης θὰ προσεκάλει τὸν πληρεξούσιον τῆς Ἀγγλίας, ὡς καὶ
 τοὺς πληρεξουσίους τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας, ὅπως συν-
 ερχόμενοι ἐν διασκέψει διατυπώσουν τὴν γνώμην τῶν Κυβερνήσεών των ἐν
 πρωτοκόλλῳ ἕπερ θὰ ἐπέτρεπε ἐν βραχεὶ χρόνῳ νὰ ἐκτιμηθῆ ἡ δυνατότης
 κοινοῦ συμβιβασμοῦ. Ἡ πρότασις δὲ αὕτη τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος δύ-
 ναται νὰ ἀποσταλῆ εἰς τὸν κόμιστα Λίβεν⁵⁰ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ἀνακοινώσῃ
 αὐτὴν εἰς τὰ σπουδαιότερα μέλη τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ εἰς

48. Ὅποτε αἱ εἰς τὸ μεσολαβῆσαν διάστημα γενόμενα προσαρτήσεις θὰ ἐτί-
 θεοντο ἐπὶ τάπητος.

49. Ἐνταῦθα ὁ Καποδίστριας ὑπανίττεται προφανῶς τὴν συνθήκην τοῦ Chau-
 mont τῆς 1 Μαρτίου 1814, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τῶν Συμμά-
 χων ἡ κατοχὴ τῆς Μελίτης καὶ τῶν ἄλλοτε Γαλλικῶν ἀποικιῶν.

50. Χριστόφορος κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Lieven (1777 - 1838), πρεσβευτῆς τῆς
 Ρωσίας ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τοῦ 1812.

τὰ μέλη τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἄτινα δικαιούνται τῆς ἐκτιμήσεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὴν ἰδέαν μου, μοὶ ἀνέθηκε τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐπεκύρωσε κατόπιν πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, ἅτινα καὶ διεξεπεραιώθησαν. Ὁ κόμης Ραζουμόβσκη⁵¹, ὡς πρῶτος πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας, ἀνήγγειλε τότε ἐγγράφως εἰς τοὺς πληρεξούσιους τῶν συμμάχων Κυβερνήσεων, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον εἰς τὰς διασκέψεις καὶ ὅτι ἐγὼ θὰ τὸν συνώδευον ἕνα τηρῶ τὸ πρωτόκολλον.

Αἱ διασκέψεις ἤρχισαν, κατὰ δὲ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὄρων οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης διετυπώθησαν καὶ ἐμονογραφήθησαν.

Αἱ καθημεριναὶ μου σχέσεις μὲ τὸν βαρῶνον Βέσσηνβεργ⁵², ὅστις ἦτο μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Ἑλβετικῶν ὑποθέσεων ἐπιτροπῆς καὶ δευτέρος πληρεξούσιος τῆς Αὐστρίας εἰς τὰς συνεδρίας τῶν πέντε Μεγάλων Δυνάμεων, μοὶ παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀντιληφθῶ μεταβολὴν τινα, ἐξ ἧς ὑπόπτεισα τὴν ὑπαρξίν μυστικῶν διαπραγματεύσεων στρεφομένων ἐναντίον τῆς Ρωσσίας⁵³. Ἀνέφερα τοῦτο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠστειεύθη διὰ τὰς ὑποψίας μου. Ἦλθεν ὁ Μάρτιος ὁ Βοναπάρτης μόλις ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ (Tuileries) ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τοῦ κ. Μπουτιάγκιν, τοῦ τότε ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας ἐν Παρισίοις, τὴν συνθήκην τῆς 3) 15 Ἰανουαρίου 1815, δι' ἧς ἡ Αὐστρία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία συνεμάχουν κατὰ τῆς Ρωσσίας, συμπεριλαμβάνουσαι εἰς τὸν μυστηριώδη τοῦτον συνασπισμὸν τὰς Κάτω Χώρας καὶ τὴν Βαυαρίαν. Ἦμην

51. Ἀνδρέας Κυρίλλοβιτς κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Ραζουμόβσκη (1752 - 1836). Διορισθεὶς πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ ἐπὶ Αἰκατερίνης Β', ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Τσάρου Παύλου (1799). Ἐπαναδιορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου (1801), παρητήθη τῷ 1816 καὶ ἔζη ἔκτοτε ἰδιωτεύων ἐν Βιέννῃ.

52. Ἰωάννης βαρῶνος von Wessenberg (1773 - 1858). Διετέλεσε μέχρι τοῦ 1814 πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Φραγκφούρτῃ, Κάσσελ, Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ. Κατὰ τὸ ἐν Βιέννῃ Συνέδριον ἀνέπτυξε μεγάλην δρασίαν, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Μέττερνιχ, δι' ὃ καὶ ἐπαύθη τῷ 1819, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1830, ἐπαύθη καὶ πάλιν τῷ 1835. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μέττερνιχ (1848) διετέλεσεν ἐπὶ τινὰς μῆνας ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργός.

53. Ὡς γνωστόν, ὁ Talleyrand, ἀντιπροσωπεύων ἐν Βιέννῃ τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΗ', κατόρθωσε νὰ διασπῇ τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας συνασπισμὸν καὶ νὰ συνάψῃ συνθήκην συμμαχίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας στρεφομένην ἐναντίον τῆς τε Ρωσσίας, ἣτις ἐξήτει ὀλόκληρον τὴν Πολωνίαν, καὶ τῆς Πρωσσίας, ἣτις ἐξήτει ὀλόκληρον τὴν Σαξονίαν. Μολονότι δὲ ἡ συνθήκη αὕτη παρέμεινε μυστικὴ, ἀνακοινοθεῖσα εἰς τὸν Τσάρου μόνον μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάς ἐπάνοδον ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος (ἐλπίζοντος οὕτω νὰ ματαίωσῃ τὸν νέον συνασπισμὸν ἐναντίον του), οὐχ ἤττον ὁμως ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη προσέγγισις τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἠνάγκασεν ἐν Βιέννῃ τοὺς Ρώσους καὶ Πρώσους νὰ περιορίσουν σημαντικῶς τὰς ἀξιώσεις των.

ὁ πρῶτος εἰς ὃν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠδύοκῆσε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

«Λοιπὸν, τί φρονεῖτε περὶ τούτου;»

«Τὸ ἐπερίμενα, Μεγαλειότατε.»

«Ἀναμφιβόλως», ὑπέλαβεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «οἱ ἄνδρες οἱ ὅποιοι διεπραγματεύθησαν τὴν συνθήκην ταύτην δὲν ἐλπίζουσι ὅτι θὰ τὴν θεωρήσω κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ὡς μὴ γενομένην. Ἐν τούτοις δὲν θὰ τοὺς εἴπω οὐδὲ λέξιν καὶ σὰς διατάσσω νὰ πράξετε τὸ αὐτό. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς τὸ νὰ φανῶ προσεκτικώτερος κατὰ τὴν συνθήκην ἤτις θὰ συνομολογηθῇ πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου καὶ ἔναρξιν τῆς ἐκστρατείας. Σὰς ἀναθέτω νὰ μετὰσχετε τοῦ ἔργου τούτου καὶ νὰ μοὶ ὑποβάλετε τὰς ἐκθέσεις σας.»

Τοιοῦτοτρόπως ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς 25 Μαρτίου 1815. Τὸ προσίμιον τοῦ ἐγγράφου τούτου, συνταχθὲν παρουσίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀπεφάσιζεν ἀνεκκλήτως τὴν ταχεῖαν λύσιν πάντων τῶν ἐν γένει ἐκκρεμῶν ζητημάτων καὶ καθόριζε ρητῶς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν διαπραγματεύσεων αἵτινες θὰ ἐπηκολούθουν τὴν εὐτυχεῖ ἔκθασιν τῆς δευτέρας ταύτης ἐκστρατείας. Τὸ προσίμιον τοῦτο, αἰτιολογοῦν τὸν νέον συνασπισμὸν, ἔθετεν ὡς ἀρχὴν ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐλάμβανον τὰ ὅπλα ἵνα διατηρήσουν ἐν ἰσχύϊ τὰ θεοπισθέντα ἐν Βιέννῃ καὶ τὴν γενικὴν εἰρήνην ἣτις ἦτο ὁ καρπὸς τοῦ ἐν Βιέννῃ ἔργου. Ἡ ἔναρξις τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπεσπεύδετο, τοῦτο δὲ ἐπετάχυνε τὴν ὑπογραφήν πάντων τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου. Βραδύτερον, ἐν Παρισίοις, εἰχομεν λόγον νὰ χαίρωμεν ὅτι διὰ τοῦ κειμένου τῆς συμβάσεως ταύτης ἀπεμακρύναμεν ἐγκαίρως τὰς ἀξιώσεις, ἃς αἱ Δυνάμεις θὰ ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν κατόπιν⁵⁴, οἰκειοποιούμεναι τὸ δικαίωμα τῆς κατακτήσεως Γαλλικῶν ἐπαρχιῶν.

Πράγματι αἱ συνθηκαὶ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1815 ἀπετέλεσαν μόνον συμπλήρωσιν τῶν ὀρισθέντων ἐν Βιέννῃ. Αἱ δὲ παραχωρήσεις ἃς ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ τότε ἡ Γαλλία εἶχον ὡς μόνην αἰτίαν καὶ σκοπὸν τὸ νὰ ἀποζημιώσουν τὰς συμμάχους Δυνάμεις διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου καὶ νὰ παράσχουν ἐγγύησιν διὰ τὴν μὴ ἐπανάληψιν ἀνατροπῶν ἐν τῇ μέλλοντι. Πρὸς τοῦτο, ἀνεξαρτήτως τῆς ὀργανώσεως συμμαχικοῦ στρατοῦ κατοχῆς, ὅστις ἔμελλε νὰ παραμείνῃ προσωρινῶς ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων⁵⁵, αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἀπὸ κοινοῦ ἀπηύθυναν ἐπίσης διακοίνωσιν πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν δι' ἣς ἐπέμενον ρητῶς ἐπὶ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης ὅπως ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας μηδέποτε ἀπομακρυνθῇ τῶν κανόνων νομοθεσίας καὶ διοικήσεως τοὺς ὁποίους ὁ Συνταγματικὸς Χάρτης (La Charte) εἴχεν ἐξασφαλίσαι εἰς τὸν Γαλλικὸν λαόν.

Συνώδευσα τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα κατὰ τὴν δευτέ-

54. Μετὰ τὸ Βατερώ.

55. Ἀρθοῦρος Wellesley, δούξ τοῦ Wellington (1769 - 1852), ὁ νικητὴς τοῦ Βατερώ.

ραν και βραχειαν ταύτην ἐκστρατείαν ὡς πληρεξούσιος ὑπουργὸς ἑμοῦ μετὰ τοῦ πρίγκηπος Ραζουμόβσκη και τοῦ κόμιστος Νεσεελρόδε. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν Τῆς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης συνέταξεν αὐτοπροσώπως τὴν συνθήκην τῆς 14) 26 Σεπτεμβρίου, τὴν μετὰ ταῦτα κληθεῖσαν Ἰερὰν Συμμαχίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ διετύπωσε τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης ἰδιοχείρως διὰ μολυβδίδος. Ἐγγχειρίζων μοι τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ σκεφθῶ ἐπ' αὐτοῦ και νὰ υποβάλω τὰς παρατηρήσεις μου. Τὴν ἐπαύριον ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ εἶπω Αὐτῷ ὅτι τὰ χρονικὰ τῆς διπλωματίας δὲν παρουσίαζον παρόμοιον ἔγγραφον και ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, συμφώνως μὲ τὰ ἀρχὰς Τῆς, ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃ τὰς κυρίας γραμμὰς οὐχὶ ἐν συνθήκῃ ἀλλ' ἐν διακοινώσῃ ἢ διαγγέλματι. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξετάσας τὰς ἐνστάσεις μου μοι ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἀπόφασίς Του εἶναι εἰλημιμένη και ὅτι ἀναλαμβάνει Αὐτὸς ὅπως υπογράψουν τὴν συνθήκην ταύτην οἱ σύμμαχοί Του, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας και ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν και τὰς ἄλλας Κυβερνήσεις, «τοῦτο θὰ εἶναι», εἶπε τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, «ἔργον ἰδικόν σας». Τὴν μεθεπομένην ἡ συνθήκη πράγματι ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας και τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας προσεχώρησε πλήρως εἰς αὐτήν. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐδέχθη τὴν γενομένην αὐτῇ πρότασιν, διὰ λόγους, ὡς ἰσχυρίσθη, κοινοβουλευτικῆς σκοπιμότητος.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως Αὐτοῦ διὰ τὸ ἐν Vertus στρατόπεδον ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐκάλεσεν εἰς τὸ γραφεῖόν Του. Ἦτο ἡ ἐνάτη ὥρα τῆς ἑσπέρας. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν και ἱκανοποίησιν Του ἐκ τῆς ἐπιτυχίας μεθ' ἧς ἐξεπλήρουν τὰς διαταγὰς Του· μοι ἐδήλωσεν, ὅτι ἀπεφάσισε νὰ μὲ κρατήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς πλεσίον Του, ὅτι θὰ μὲ διώριζε ὑπουργόν Του ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων και ὅτι ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐν Παρισίοις διαπραγματεύσεων, ὄφειλον νὰ ἀπέλθω εἰς Πετροῦπολιν, ἵνα διοργανώσω ἐκεῖ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τούτου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ και ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκάστοτε διαμονῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς εἶχον πράξει τοῦτο και ἐν Βιέννῃ και κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας και τελευταίως ἐν Παρισίοις.

Παρ' ὀλίγον νὰ μοι λείψουν αἱ λέξεις· θιάσας ἑμῶς ἑμαυτὸν εἶπον εἰς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὅτι ἡ συγκίνησίς μου παρεῖχεν Αὐτῷ τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης ὧν ἐνεφορούμην, ἀλλ' ὅτι θερμότερα ἰκέτεον Αὐτὸν νὰ μὲ ἀφήσῃ εἰς τὴν ἐν Ἑλβετίᾳ θέσιν μου· ὅτι εἰς τὸ Στρατηγεῖον και εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἠδυνάμην νὰ νοήσω τὸ ἀξίωμα εἰς τὸ ὅποιον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχεν εὐδοκήσει νὰ μὲ ὑψώσῃ, ἀλλ' ὅτι ἐν Πετροῦπόλει, παρὰ τῇ Αὐλῇ, ἐν τάξει πραγμάτων μονίμῳ και σταθερᾷ, ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ φαντασθῶ. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ ὠμίλησε διὰ μακρῶν εἰς τί θὰ συνίστατο τοῦτο. Εὐχαριστήσας Αὐτὸν ἄπαξ ἔτι διὰ τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα ἐμπιστοσύνης, ἐπέμενον και πάλιν ἐπὶ τοῦ πρώτου μου αἰτήματος και, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἄκρας Αὐτοῦ ἐπιεικείας, ἐξέθεσα Αὐτῷ λεπτομερῶς τοὺς λόγους τῆς ἐπιμονῆς μου. Ἰ-

δίᾳ διέτριψα ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως ἦν θὰ προυκάλουν εἰς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ τοὺς γείτονας αὐτῶν τὰ νέα καθήκοντα εἰς ἃ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἤθελε νὰ μὲ καλέσῃ.

«Μεγαλειότατε, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑποφέρουν καὶ ἐλπίζουν. Βλέποντές με πλησίον Ὑμῶν θὰ ἐλπίζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ θὰ μὲ πιέζουν διὰ τῶν δικαίων παραπόνων των. Θὰ ἦτο ἐκ μέρους μου ἀχαριστία, θὰ παρέβαινον τὰ καθήκοντά μου πρὸς τὴν γενέτειράν μου, ἐάν, ἵνα ἀπαλλαγῶ αὐτῶν, ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ξένον πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἀνίκανον πρὸς τοιαύτην θυσίαν. Θὰ εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ διατηρῶ τὰς προσωπικὰς μετ' αὐτῶν σχέσεις, ἀλλ' αἱ σχέσεις αὗται θὰ διεγείρουν τὴν δυσπιστίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων. Ἐκ τῆς τοιαύτης καταστάσεως οὐδὲν τὸ ἀγαθὸν δύναμαι νὰ προβλέψω, οὐδὲν τὸ ὠφέλιμον οὔτε διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος οὔτε διὰ τοὺς Ἕλληνας οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.»

«Πολὺ μεγαλοποιεῖτε τὰ πράγματα. Σέβομαι τὰ αἰσθήματά σας πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα σας καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς γνωρίζω τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς κρατήσω πλησίον μου. Οὐδὲν δικαιότερον καὶ ὠφελιμώτερον τοῦ νὰ ἔχουν οἱ Ἕλληνες συνήγορον παρ' Ἐμοὶ ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν. Σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι ἔλας τὰς ὑποθέσεις τόσον τὰς ἰδιωτικὰς ὅσον καὶ τὰς δημοσίας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀφοροῦν εἰς αὐτούς, θὰ τὰς ἐμπιστευώμαι εἰς ὑμᾶς. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχετε κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, διότι εἰς ὑμᾶς ἀποκλειστικῶς ἔχω ἀναθέσει τὰς διαπραγματεύσεις περὶ τῶν Ἴονίων Νήσων. Λοιπὸν, θάρρος, ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν καὶ καρτερίαν». Τότε ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος σφίγξασα τὴν χεῖρά μου μοι εἶπε: «Σύμφωνοι λοιπὸν, καλὴν νύκτα».

Τὴν ἐπαύριον ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπέγραψε τὸ διάταγμα δι' οὗ μὲ διώριξε Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας (Secrétaire d'État) ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐπιστρέψας δὲ ἐκ τοῦ ἐν Vertus στρατοπέδου ἀπεφάσισεν ὅτι θὰ παρέμενον ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ραζουμόδσκη πρὸς τερματισμὸν τῶν διαπραγματεύσεων, συνομολόγησιν καὶ ὑπογραφήν τῶν συνθηκῶν, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα θὰ μετέβαινον εἰς Πετρούπολιν, διατηρῶν ἐν τούτοις τὸν τίτλον καὶ τὸν μισθὸν τοῦ πρεσβευτοῦ παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ Ὀμοσπονδίᾳ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγκατέλειπε τοὺς Παρισίους, ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησα μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ραζουμόδσκη νὰ μετέχω τῶν διασκέψεων, ὧν ἐπεταχύνετο τὸ τέρμα. Αἱ πολυάριθμοι συμφωνίαι τῶν Παρισίων ὑπεγράφησαν τῇ 8) 20 Νοεμβρίου τοῦ 1815.

Εὐθὺς ὡς ὁ λόρδος Κάστλερεη καὶ ὁ πρίγκιψ Μέττερνιχ ἔμαθον τὸν διορισμὸν μου εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, μὲ περιέβαλον μὲ περιποιήσεις περισσοτέρας τοῦ συνήθους. Ὁ μὲν μοι προέτεινε νὰ διέλθω δι' Ἀγγλίας πρὶν ἢ μεταβῶ εἰς Πετρούπολιν, ἵνα, ὡς ἔλεγε, συνεννοηθῶ μετὰ τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς ἐφαρμογήν τῆς περὶ τῶν Ἴονίων Νήσων συνθήκης ἣν πρὸ ἐλίγου εἶχομεν ὑπογράψει. Ὁ δὲ πρίγκιψ Μέττερνιχ μοι προέτεινε δι' ἐνόδς ἐκ τῶν ἐμπιστοτάτων αὐτοῦ προσώπων, τοῦ κ.

Φλορέ⁵⁶, θέσιν, κατὰ τὴν γνώμην του, πλέον εὐχάριστον ἐκείνης ἤτις μὲ ἀνέμενον ἐν Πετροπόλει. Ὁ ἔμπιστος οὗτος τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστρίας ἐξέφρασε εἰς ἐμὲ τὴν γνώμην ὅτι τὸ κλῆμα τῆς Πετροπόλεως καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία θὰ ἐπετάχονον τὸ τέρμα τοῦ βίου μου· ὅτι θὰ ἦτο πολὺ προτιμότερον νὰ ἔλθω εἰς Βιέννην καὶ νὰ ὑπηρετήσω ἐκεῖ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἐξυπηρετῶν συγχρόνως τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης· ὅτι ἤρκει μόνον νὰ συναινέσω, καὶ θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ μοὶ δοθῇ ἔκτακτος ἀποστολὴ παρὰ τῆ Αὐλῆς τῆς Βιέννης μὲ σκοπὸν τὴν ἐδραΐωσιν τοῦ συστήματος τοῦ ἐγκαθιδρυθέντος ἐν Παρισίοις καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συνθηκῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν δάσιν αὐτοῦ· ὅτι ὁ κόμης Στάκελθεργ θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἀσχολῆται μὲ τὰς τρεχούσας ὑποθέσεις καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν διπλωματικὴν παράστασιν· ὅτι ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου θὰ ἠδυνάμην νὰ ὑπηρετήσω Αὐτὸν λυσιτελέστερον ἐν Βιέννῃ ἢ ἐν Πετροπόλει· καὶ ὅτι, τέλος, ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος Αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ὑπηρετήσω τὸν Αὐτοκράτορα ἄνευ συμμετοχῆς ἐτέρου προσώπου, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μοὶ δοθῇ ἡ θέσις τοῦ κ. Στάκελθεργ. Ἡ ἀπάντησίς μου ἦτο τόσον σαφῆς καὶ κατηγορηματικὴ, ὥστε ὁ κ. Φλορέ δὲν ἐπανήλθε πλέον ἐπὶ τῆς περιέργου ταύτης προτάσεως.

Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν ὁμοῦ τοῦ λόρδου Κάστλερεη ἐζήτησα τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε τὸν κόμητα Νεσσαλρόδε νὰ μοὶ γράψῃ ἐκ Βερολίνου, ὅτι ἔδιδε τὴν συναίνεσίν Του διὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἀναχώρησίν μου, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπανηρχόμην εἰς Ρωσίαν πρὸ τοῦ χειμῶνος. Ἐν τῷ μεταξῦ ὁ λόρδος Κάστλερεη ἐφάνη μεταβαλὼν γνώμην. Οἱ συνάδελφοί του, μοὶ ἔλεγεν οὗτος, ἐπεθύμουν νὰ μάθουν καλύτερον τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς Νήσοις πρὶν ἢ ἐξετάσουν μετ' ἐμοῦ τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης. Ἐὰν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀναβάλω ἐπὶ τινα χρόνον τὴν εἰς Ρωσίαν ἀναχώρησίν μου, οὗτοι θὰ ἠρκοῦντο νὰ μοὶ ζητήσουν ὑπόμνημα περιέχον τὴν περὶ τοῦ ζητήματος γνώμην μου. Ἐπέδωκα εἰς τὸν λόρδον Κάστλερεη τὸ ὑπόμνημα ὅπερ ἐζήτησαν οἱ συνάδελφοί του καὶ ἀνεκοίνωσα τοῦτο μετὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς συνθήκης εἰς τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν παρακαλέσας τὸν λόρδον Κάστλερεη νὰ διαδιβάσῃ τὸν φάκελλόν μου διὰ τῶν ἐν ταῖς Νήσοις ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.

Ἀνεχώρησα τότε ἐκ Παρισίων καὶ διελθὼν δι' Ἐλβετίας, ἔνθα ἔδει νὰ διευθετήσω τὰς ἰδιωτικὰς μου ὑποθέσεις, ἔφθασα εἰς Βιέννην περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου, ὅπως προσκαλέσω τὸν κ. Στούρτζαν⁵⁷ — ὅστις μὲ εἶχε βοηθήσει διὰ τοῦ καλάμου του καὶ τῆς ἰκανότητός του εἰς τὸ ἐν Μολδαβίᾳ στρατηγεῖον, κατὰ τὸ ἐν Βιέννῃ Συνέδριον καί, ἐπὶ τινας ἑβδομάδας, κατὰ τὰς διασκέψεις τῶν Παρισίων — νὰ μὲ συνοδεύσῃ εἰς Πετροῦπολιν καὶ νὰ μὲ βοηθῇ

56. Ἐγγελλδέριος Ἰωσήφ von Floret.

57. Ἀλέξανδρος Στούρτζας (1791-1854), ὁ στενὸς φίλος καὶ βιογράφος τοῦ Κυβερνήτου.

καὶ ἐκεῖ ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων εἰς τὰ ὅποια μὲ ἐκάλει ἢ ἐμπιστοσύνη τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἄνεχωρήσαμεν ὁμοῦ διὰ Πετρούπολιν ὅπου ἔφθασα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1816. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχε διατάξει ὅπως μοὶ ἐτοιμασθῇ κατοικία ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθην.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη μετὰ τῆς συνήθους εὐμενείας, μοὶ εἶπε δὲ ὅτι οὐδεμία ἐνέργεια ἀναγομένη εἰς τὴν διπλωματίαν εἶχε γίνεαι ἀπὸ τῆς ἐκ Παρισίων ἀναχωρήσεως Αὐτοῦ, ὅτι πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις θὰ παραπέμπωνται πρὸς ἐμέ, ὅτι ἡ ἐργασία θὰ διεξάγεται ἐν Πετροπόλει ὡς πρότερον ἐν τῷ Στρατηγεῖῳ καὶ ὅτι ὄφειλον νὰ διοργανώσω τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ γραφείου μου καὶ νὰ κανονίσω τὰ καθέκαστα.

Ἐξερχόμενος ἐκ τῆς ἀκρόασεως παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι συνωμίλησα μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε, συνεφωνήσαμεν δὲ καθ' ὅλα ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐμπιστευθείσης εἰς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ὑπηρεσίας. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εὕρισκετο ἐν πλήρει δράσει, διατηρήσαν τὴν τοιαύτην ὀργάνωσιν μέχρι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1822, ὅτε ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης μοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀποχωρήσω.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης ὑπηρεσιακῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς ἣν ὄφειλον νὰ μεταβῶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε, ἔσχον ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀστεϊζόμενος, ὠνόμαζε συνεργασίαν ad hoc. Κατὰ τὴν ἀκρόασιν ταύτην ὑπέβαλον εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν ἐν ᾗ ἐπεχείρουν νὰ ἐκθέσω τὴν κατάστασιν εἰς ἣν αἱ συνθήκαι τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων ἔθεσαν τὴν Εὐρώπην ἐν γένει καὶ ἕκαστον ἔθνος καὶ ἕκαστην Κυβέρνησιν κατ' ἰδίαν. Ἀνακεφαλαίωνων ἐν τῇ ἐκθέσει μου τὰς ἀρχὰς ἃς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐκ συμφώνου πρὸς τοὺς συμμάχους ἴης εἶχεν ἀκολουθήσει, προσεπάθουν νὰ ἐφαρμόσω τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰς τὴν πορείαν ἣν τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ ἵνα διατηρήσῃ καὶ κατοχυρώσῃ τὸ κύρος τῶν συνθηκῶν καὶ συγχρόνως τὰ μεγάλα συμφέροντα ἅτινα τὸ ἀπαραβίαστον τῶν συμβάσεων τούτων ὄφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ. Τὸ σπουδαιότερον καὶ γενικώτερον τῶν συμφερόντων τούτων, ἢ προφύλαξις δηλαδὴ τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐπαναστάσεων, ἦτο τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τῶν παρατηρήσεών μου. Δὲν παρέλειπον νὰ ἐξετάσω τὸ μέσον ἐκεῖνο ὅπερ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις εἶχον ἀναγνωρίσει ὡς τὸ μόνον δυνάμενον νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ μέγα τοῦτο εὐεργέτημα. Ἐξήταζον τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην τὸν χορηγηθέντα εἰς τὸν Γαλλικὸν λαὸν ὑπὸ τῆς Α. Μ. Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' καὶ πᾶν ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο ὑπηγόρευε καὶ ὄφειλε νὰ ὑπαγορευθῇ εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν προνοητικότητα τῶν λοιπῶν Κυβερνήσεων. Ἐπέρανα δὲ τὴν ἔκθεσίν μου μὲ σκέψεις τινὰς περὶ τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων καὶ περὶ τοῦ ἀντικτύπου ὃν προωρίζετο νὰ ἐξασκήσῃ ἐν Μολδαβίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὑπὸ τοὺς Τούρκους χριστιανικαῖς χώραις ἢ διοικήσεσι καὶ ἡ ἐσωτερικὴ

κατάστασις τῆς Βεσσαραβίας⁵⁸. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐκθέσεώς μου, μὲ διέταξεν ὅπως μοὶ χρησιμεύσῃ αὕτη ὡς θάσις εἰς τὰς περαιτέρω ἐνεργείας μου, μοὶ ἐνεπιστεύθη τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ὑποθέσεων τῆς Βεσσαραβίας καὶ μὲ διώρισε μυστικοσύμβουλον (conseiller privé).

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τῶν εἰς τὰς ξένας πρωτεύουσας Ρωσικῶν πρεσβειῶν σκοπὸν εἶχε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν συμπληρωματικῶν συμφάσεων τῆς 8/20 Νοεμβρίου 1815.

Οἱ παρὰ τῆ Αὐλῆ τῆς Γαλλίας καὶ τῆ Γερμανικῆ Διαιτή πρεσβεύται τῶν συμμάχων Δυνάμεων συνεχρότουσι δύο διασκέψεις ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἡσχολεῖτο μὲ τὰ ζητήματα τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, μὲ τὴν πληρωμὴν τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν δανείων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν «ιδιωτικῶν χρεῶν». Ἡ δὲ διάσκεψις τῆς Φραγκφούρτης ὤφειλε νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ νὰ ἀποπερατώσῃ τὰς διαπραγματεύσεις τὰς ἀναγομένους εἰς τὰ ἀμφισβητούμενα εἰσέτι ἐδαφικὰ ζητήματα μετὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Βαυαρίας καὶ τοῦ Μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης.

Ἐκτὸς τῶν ζητημάτων τούτων τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἔλαβε διαταγὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ μελετήσῃ καὶ τὰ ζητήματα τῆς Τουρκίας καὶ Περσίας. Ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ⁵⁹ ἐπρόκειτο νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν κ. Ἰταλίνσκη⁶⁰, ὁ δὲ στρατηγὸς Γιερμολῶφ⁶¹ ἐκλήθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰθηρίας⁶² ὡς καὶ εἰς τὰ καθήκοντα ἐκτάκτου πρεσβευτοῦ παρὰ τῆ Αὐλῆ τῆς Τεχεράνης. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παρασκευασθοῦν ὁδηγίαι δι' ἀμφοτέρους τοὺς πρεσβευτὰς τούτους καὶ νὰ γίνουσι νέοι διορισμοὶ καὶ μεταθέσεις εἰς τὰ Ρωσικὰ προξενεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς ἐμὲ ἀνετέθη εἰδικῶς ἡ σύνταξις τῶν διὰ τὸν βαρῶνον Στρόγανωφ ὁδηγιῶν, ὕστερον δὲ ἔλαβον τὴν διαταγὴν νὰ ἐναρμονίσω τὸ ἔργον τοῦτο πρὸς τὰς διὰ τὸν στρατηγὸν Γερμολῶφ ὁδηγίας ἃς εἶχεν ἐπεξεργασθῆ ὁ κόμισ Νεσσσελρόδε.

Πρὶν ἢ προῶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τούτων ἔτυχον ἰδιαίτερας ἀκρόασεως παρὰ τῆ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότητι, καθ' ἣν καθήκόν μου ἐθεώρησα νὰ υποβάλω ἅπαξ ἔτι τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδυνατοῦ εὐρέσεως ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ θάσεως ὠφελίμου καὶ στερεᾶς διὰ τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις ἃς ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότης ἐπεθύμει νὰ παγιώσῃ ἀποστέλλουσα τὸν κ. Στρόγανωφ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀφοῦ ἀπέδειξα ὅτι τὸ γράμμα⁶³ τῆς συνθή-

58. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 9 καὶ 10, σημ. 26.

59. Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβιτς βαρῶνος (εἶτα κόμισ) Στρόγανωφ (1770 - 1857), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Σουηδία, Ἰσπανία καὶ τελικῶς (1816 - 1821) ἐν Τουρκία.

60. Ἀνδρέας Ἰακώβλιεβιτς Ἰταλίνσκη (1743 - 1827), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1816, κατόπιν δὲ ἐν Ρώμῃ μέχρι τοῦ θανάτου του.

61. Ἀλέξιος Πετρόβιτς Γιερμολῶφ (1777 - 1861), ἀρχηγὸς τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων τοῦ Καυκάσου.

62. Γεωργίας.

63. Ἄλλ' οὐχὶ βεβαίως τὸ πνεῦμα.

κῆς ταύτης ἄφηνεν εἰς τὴν Τουρκίαν πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἔναντι τῶν Μολδοβλάχων καὶ τῶν δυστυχῶν Σέρβων, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προτείνω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα νὰ δοθῆ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ θαρῶνου Στρόγανωφ διάφορος χαρακτήρ.

«Ἀντὶ νὰ ἀποσταλῆ οὗτος, Μεγαλειότατε, ὅπως διαπραγματευθῆ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνερφαμύστου συνθήκης, ἃς λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν διακοίνωσιν ἣν ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως⁶⁴ ἐπέδωκεν εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρην κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς συνθήκης ταύτης. Ἡ διακοίνωσις αὕτη ἐδόθη εἰς τὴν Πύλην, ὅτι ἐὰν δὲν ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ρωσσίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἡ συνθήκη θὰ εἶναι ἄκυρος. Παρὰ τὴν δῆλωσιν ταύτην ὅμως, ἡ Πύλη διετήρησε πάντοτε τὰς φιλικὰς καὶ στενὰς αὐτῆς πρὸς τὸν Βοναπάρτην σχέσεις. Ὡστε μόνῃ τῆς διεκινδύνευσε τὴν ἀκύρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐπομένως ἡ Ρωσσία δικαιούται νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς Τούρκους νέαν συνθήκην εἰρήνης, συνοδεύουσα δὲ τὴν πρότασιν τῆς διὰ στρατιωτικῆς κινήσεως εἰς τὰ σύνορα καὶ ἐν τῷ Εὐξείνῳ, δύναται νὰ εἶναι βεβαία ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ παραδεχθῶν ταύτην. Οὕτω θὰ δυναθῆ τέλος ἡ Ρωσσία νὰ ἀπαλλάξῃ διὰ παντὸς τοὺς Μολδαβούς, τοὺς Βλάχους καὶ τοὺς Σέρβους ἀπὸ τῆς αὐθαιρέτου καὶ καταθλιπτικῆς διοικήσεως ἣτις τοὺς καταπιέζει. Ἡ Μολδαβία, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Σερβία δὲν δύναται ἄρᾳ γε νὰ σχηματίσῃ τρεῖς ὁμοσπόνδους ἡγεμονίας, κυβερνωμένας ὑπὸ ἡγεμόνων ἐκ τριῶν διαφόρων δυναστειῶν, οἵτινες δύναται νὰ ἐκλεγοῦν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν τῆς Γερμανίας, ἵνα οὕτω συμβιβασθῶν πάντα τὰ συμφέροντα καὶ ἀρθῆ πᾶσα ἀφορμὴ ζηλοτυπίας; Διὰ νὰ μὴ στερηθῆ δὲ ἡ Πύλη τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, δύναται νὰ ἀπονεμηθῆ εἰς αὐτήν, ὡς κυρίαρχον Δύναμιν, τὸ δικαίωμα τοῦ προμηθεύεσθαι διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ζυωτροφίας ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἡγεμονικῶν ἐπὶ μετρία τιμῇ. Ἐξ ἄλλου δέ, ἵνα ἐξασφαλισθῆ εἰς τὰς ἡγεμονίας ταύτας ὑπαρξίς εὐρωπαϊκῆ, δύναται νὰ τεθοῦν αὐταὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν οὐ μόνον τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν, ἐὰν δεήσῃ, καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας».

Ἀνέπτυξα τὴν ἰδέαν μου, ὑποδείξας ὅτι τοιοῦτός τις συνδυασμὸς θὰ θεραπεύσῃ τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῆς φόβων καὶ τῆς δυσπιστίας, ἣν ἐμπνέει αὐτῇ ἡ Ρωσσία καὶ ὅτι τέλος οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ μὴ θέλοντες νὰ ὑπομένουν πλεόν τὸν Μουσουλμανικὸν ζυγόν, θὰ εὕρουν εἰς τὰ τρία ταῦτα κράτη τὸ ἄσυλον καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ζητοῦν καὶ προσδοκοῦν μὲ τόσον μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἀνυπομονησίαν.

«Ἡ εὐφορία τῶν χωρῶν τούτων, οἱ περιεχόμενοι ἐν αὐταῖς θησαυροί, οἱ ἐκμεταλλευθησόμενοι διὰ τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως πλοῦ, θὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὡς καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὰ ἄλλα πολιτισμένα ἔθνη μεγίστας ὀφελείας. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὰ νέα ταῦτα κράτη,

64. Ὁ Τσιτσαγῶφ.

θά ὠφελήσουν αὐτὰ καὶ θ' καρπωθοῦν ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν, καὶ ἐκεῖνοι δέ, οἵτινες θά μείνουν εἰσέτι ὑπὸ τὸ συντετριμμένον σκῆπτρον τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, θά ὑπομένουν τότε τὸ παρὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μέλλοντος ἐξησφαλισμένου. Μὲ τὴν ἐλπίδα ταύτην ζοῦν ἤδη ἀπὸ αἰῶνων οἱ χριστιανοί, βλέποντες δὲ αὐτὴν πραγματοποιουμένην τέλος διὰ τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν Δᾶσας καὶ Σέρβους, πρὸς τί θά ζητήσουν ταύτην ἀλλαγῆς που καὶ οὐχὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἐλευθερίῳ τῆς Ρωσσίας; Ἄλλὰ τοῦτο θά εἶχε καὶ ἄλλας ἔτι συνεπείας. Παρέχουσα ἐνώπιον τοῦ Κόσμου τοιοῦτον παράδειγμα μετριοπαθείας, δὲν θά ἀφοπλίση ἄρα γε ἡ Ρωσσία τὴν ζηλοτυπίαν ὄλων τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων; Καὶ ἐὰν ἀκόμη αὐταὶ θά ὠνειροπόλουν τὴν ὥραν, ἣτις θά ἀπαλλάξῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς παρουσίας τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, δὲν θά διίδουν ἄρα γε ἐν τῇ πολιτικῇ, τῇ καλεσάσῃ αὐτάς νὰ συμμετάσχουν τῶν περὶ τῆς τύχης τῶν λαῶν τούτων διαπραγματεύσεων, τὸ ἐχέγγυον τοῦ συστήματος, ὅπερ ἡ Ρωσσία ἀναγκαιῶς θά ἀκολουθήσῃ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἡ κληρονομία τῶν προγόνων των; Ἄλλ' ὅποιας ἐγγυήσεις αἱ εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις δύνανται νὰ εὑρουν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες θά ἀνατεθοῦν εἰς τὸν βαρῶνον Στρόγανωφ, ἢ ἔστω καὶ εἰς τὰς ἐπιτυχίας αὐτοῦ, ἐὰν τοιαῦται ἐπιτυχία εἶναι δυνατὰ; Θά οἰκτίρουν τοὺς Τούρκους, διότι θά ἀναγκασθοῦν νὰ ὑποταχθοῦν καὶ πάλιν εἰς τὸν ἰσχυρότερον. Θά φοβηθοῦν τοὺς φανταστικούς κρυφίους σκοποὺς τῆς Ρωσσίας. Ἐν τῇ μεταξὺ οὐδὲν πραγματικὸν συμφέρον θά ἔχῃ σωθῆ, οἱ δὲ δυστυχεῖς χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς θά διατελοῦν εἰσέτι θύματα τάξεως πραγμάτων ἣν οὗτοι οὐδέποτε θά θεωρήσουν οὔτε ἐπιδεικτικὴν βελτιώσεως, οὔτε ὀριστικὴν, οὐδὲ μόνιμον».

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἤκουσεν ἀπαντῶν πολλάκις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά μου διὰ λίαν ἐνθαρρυντικῶν μειδιάματός. Ἐν τούτοις, ὅταν ἐτελείωσα, μοὶ εἶπεν:

«Αἱ σκέψεις αὐταὶ εἶναι πολὺ λογικαί, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τίς τι πρέπει νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ τηλεθέλον, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπιθυμῶ. Ἀρκετοὺς πολέμους ἔσχομεν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως· οἱ δὲ τοιοῦτοι πόλεμοι ἐπιδροῦν κακῶς ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν στρατευμάτων. Τοῦ τελευταίου τούτου σεῖς ὁ ἴδιος ὑπῆρξαι μάρτυς. Ἀφ' ἐτέρου ἡ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης δὲν ἔχει εἰσέτι στερεωθῆ, οἱ δὲ ὑποκινηταὶ τῶν ἐπαναστάσεων οὐδὲν θά ἐπεθῶμουν τόσον ὅσον νὰ μὲ ἰδοῦν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς Τούρκους. Καλὴ ἢ κακὴ, ἡ σύμβασις τοῦ Βουκουρεστίου πρέπει νὰ τηρηθῆ. Πρέπει νὰ τὴν δεχθῶμεν καὶ νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἐξ αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, ἵνα προξενήσωμεν κατὰ καλὸν εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ εἰς τοὺς Σέρβους καὶ ἰδίως ἵνα οἱ Τούρκοι μὴ μᾶς ἐνοχλοῦν διὰ τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο συνιστῶ νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ κ. Στρόγανωφ».

Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις ἄς ἐτόλμησα νὰ κάμω πρὸς λύσιν τῶν δυσχερειῶν ἄς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντέτεινεν εἰς τὸ ὑποβληθὲν Αὐτῷ ὑπ' ἐμοῦ σχέδιον, ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμενεν ἄκαμπτος. Ἀπῆλθον στενοχωρημένος, διότι ἔβλεπον ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθῶμει νὰ στερεώσῃ τὴν μετὰ τῶν

Τούρκων εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ πρὸ πάντων ἤθελε νὰ πεισθοῦν περὶ τούτου αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἄλλ' ἐγὼ προέβλεπον μετὰ θεβαιότητος, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ θὰ ἐπέφερον ἐν τέλει ὅλως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Πράγματι, ἔπρεπε νὰ ζητήσωμεν ἀφ' ἐνὸς ἱκανοποιήσιν καὶ ἀποζημιώσιν διὰ τὴν παράβασιν καὶ τὴν ἀτελεῖ ἐκπλήρωσιν τῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης ἅτινα ἀφεώρων εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ τὴν Σερβίαν, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ εὐρωμεν τὸν τρόπον πρὸς ἀπόρριψιν τῶν ἀξιώσεων ἃς ἡ Πύλη διετύπου ὡς πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς φρουρίων. Ἦτο πρόδηλον ὅτι αἱ συζητήσεις, εἰς ἃς θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν ἢ ἀποστολὴ τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ, θὰ ἐνέπνεον εἰς τοὺς Τούρκους καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ Ρωσσία ἀποκρύπτει τοὺς ἀληθεῖς αὐτῆς σκοπούς, ὅτι ἀπέχει τοῦ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἄρσιν τῶν δυσχεριῶν πρὸς διακανόνισιν καὶ στερέωσιν εἰρηνικῶν σχέσεων καὶ ὅτι τὸναντίον ζητεῖ δικαιολογητικὰς αἰτίας πρὸς νέας ἐν τῇ μέλλοντι ἐχθροπραξίας.

Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω' αἱ δὲ ὁδηγίαι τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ συνετάγησαν συμφώνως πρὸς τὰς προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐνέκρινε τὸ ἔργον μου, ὃ δὲ βαρῶνος Στρόγανωφ μετέβη εἰς τὴν θέσιν του.

Ὁ στρατηγὸς Γιερμολῶφ ἔλαβεν ἐπίσης συμπληρωματικὰς ὁδηγίας, οἱ δὲ παρὰ ταῖς κυριωτέρας Αὐλαῖς τῆς Εὐρώπης πρεσβεύται τῆς Ρωσσίας ἐξουσιοδοτήθησαν νὰ φέρουν εἰς γνῶσιν τῶν ξένων Κυβερνήσεων τὰ κατὰ τὰς δύο ταύτας ἀποστολάς καὶ τὸν σκοπὸν των.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν Του ἐκ Παρισίων εἰς Πετροῦπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ δημοσιευθῇ καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν ἡ συνθήκη τῆς 14/26 Σεπτεμβρίου⁶⁵. Ἡ δημοσιότης ἢ δοθεῖσα εἰς τὴν συνθήκην ταύτην καὶ αἱ ἐρμηνεῖαι ἃς ἡ κακοβουλία ἠρέσκετο δίδουσα εἰς αὐτήν, διήγειρον γενικὴν δυσπιστίαν μεταξὺ τῶν μικροτέρων κρατῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Τούρκων. Πρὸς πρόληψιν τῶν δυσαρέστων συνεπειῶν τοιούτων παρεξηγήσεων, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν προέτεινε εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα νὰ προσκληθοῦν πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Κυβερνήσεις ὅπως προσχωρήσουν εἰς τὴν συνθήκην τῆς 14/26 Σεπτεμβρίου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὴν ἰδέαν ταύτην, ἣτις καὶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας.

Τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν εἰς Μόσχαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βαρσοβίαν, ἐπιστρέψας μετὰ ταῦτα εἰς Πετροῦπολιν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ εἶχε διατάξει νὰ συνοδεύσω Αὐτὴν ἵνα μὴ ἐπιβραδυθῇ ἢ διεξαγωγῇ τῶν ὑποθέσεων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1817 ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξέφρασεν εἰς τὸν κόμιτα Νεσελρόδε καὶ εἰς ἐμὲ τὴν εὐαρέσκεϊαν ἣν ἠσθάνετο ἐργαζόμενος μεθ' ἡμῶν.

65. Τῆς Ἰ ε ρ ᾱ ς Σ υ μ μ α χ ί α ς.

Ἐπίσης εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀκροάσεις, ἃς μοι ἔδιδε διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας, ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεστήθη νὰ μοι ἐπαναλάβῃ πόσον ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τῆς πορείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐκ τῆς, κατὰ διαταγὴν Του, ἐνεργοῦ συμμετοχῆς μου εἰς τοῦτο.

Ἀπρόοπτον συμβῶν ἔθεσεν ὑπὸ δοκιμασίαν τὰς καλὰς διαθέσεις ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεστεῖτο ἐκδηλώνων εἰς ἐμέ. Νεαρὸς Ἕλλην, ὀνόματι Γαλάτης, ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης, ἔφθασεν εἰς Ὀδησσὸν καὶ μοι ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν ζητῶν τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς Πετρούπολιν, διότι, ὡς ἔλεγεν, εἶχε νὰ μοι κάμῃ ἀνακοινώσεις μεγάλῃς σπουδαιότητος. Ὑπέβαλον τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τὸν Αὐτοκράτορα:

«Τὸν γνωρίζετε;»

«Ὅχι, Μεγαλειότατε.»

«Φαντάζεσθε ποῖαι εἶναι αἱ ἀνακοινώσεις ἃς δύναται νὰ σᾶς κάμῃ;»

«Οὐδόλως. Κρίνων ὅμως ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του, δὲν περιμένω ἄλλο τι παρὰ καμμίαν ἀνοησίαν. Δὲν βλέπω ἄλλως τε, διατί, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς Ὀδησσόν, δὲν μοι ἔγραψεν ὅτι εἶχε νὰ μοι εἶπῃ.»

«Ἀδιάφορον», ἀπήντησε εἰς τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ. «Γράψατέ του νὰ ἔλθῃ. Καλὸν νὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τί εἶδους ἄνθρωπος εἶναι.»

Ὁ Γαλάτης ἦλθε λοιπὸν εἰς Πετρούπολιν καὶ παρουσιάσθη εἰς ἐμέ. Ἐφερε τὴν στολὴν τῆς Ἴονίου ἐθνοφυλακῆς καὶ εἰτιλοφορεῖτο κόμης! Ἡ ἐμφάνισίς του, οἱ τρόποι του καὶ οἱ πρώτοί του λόγοι μὲ ἔκαμαν κατ' ἀρχὰς νὰ νομίσω ὅτι ὁ νέος οὗτος ἦτο τυχοδιώκτης. Ἐν τούτοις αἱ ἐξηγήσεις ἃς ἐφαίνετο ἐπιγόμενος νὰ μοι δώσῃ μὲ ἤγαγον νὰ μεταβάλλω γνώμην.

Τὸν ἄφησα νὰ ὁμιλήσῃ καὶ τότε ἐνόησα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πράγματος σοβαρωτέρου. Πράγματι ὁ Γαλάτης ἦτο ἀπεσταλμένος μυστικῆς ἐταιρείας ἀποτελουμένης ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι ἐσχεδίαζον νὰ ἐλευθερώσουν διὰ γενικῆς ἐξεγέρσεως τὴν πατρίδα των ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Γαλάτης ἤρχετο νὰ μοι προτείνῃ νὰ γίνω ἀρχηγὸς τῆς ἐταιρείας ταύτης καὶ νὰ διευθύνω συνεπῶς τὰς ἐνεργείας τῆς. Μοὶ προέτεινε νὰ μοι ἀναγνώσῃ τὰς ὁδηγίας καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα ὧν ἦτο κομιστής.

Τὸν διέκοψε πάραυτα ἐκφράσας δριμύτατα τὴν ἔκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν μεθ' ἧς ἐμάνθανον τὰ τρελλὰ καὶ ἐπικίνδυνα σχέδια τῶν ἐντολέων του, τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου του καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τὰς ὁποίας ἐπεφορτίσθη νὰ μοι κάμῃ:

«Διὰ νὰ σκέπτεται κανεὶς, Κύριε, περὶ τοιούτου σχεδίου πρέπει νὰ εἶναι παράφρων, διὰ νὰ τολμήσῃ δὲ νὰ μοι ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ οἴκῳ τούτῳ, ὅπου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετῶ μέγαν καὶ κραταῖον Μονάρχην, πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως εἴσθε σεῖς, νέος μόλις ἐγκαταλείψας τοὺς θράχους τῆς Ἰθάκης καὶ παρασυρόμενος δὲν ἠξέυρω ὑπὸ ποίων τυφλῶν παθῶν. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ὁμιλῶ μαζί σας περισσότερον περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς σας, σὰς εἶδοποιῶ δὲ ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀναγνώσω τὰ ἔγγραφα σας. Ἡ μόνη συμβουλὴ ἦν δύναμαι νὰ σᾶς δώσω εἶναι νὰ μὴ ὁμιλήσετε περὶ αὐτῆς εἰς κανένα καὶ νὰ

ἐπιστρέψετε τὸ ταχύτερον ἐκεῖ ὁπόθεν ἦλθατε καὶ νὰ εἴπετε εἰς τοὺς ἐντολεῖς σας ὅτι, ἂν δὲν θέλουν νὰ καταστραφοῦν καὶ νὰ συμπαρασύρουν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸν ὄλεθρον τὸ ἄθῃον καὶ δυστυχὲς ἔθνος των, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας των καὶ νὰ ζήσουν ὡς πρότερον ὑφ' ἧς κυβερνήσεως εὐρίσκονται, μέχρις οὗ ἡ **Θεῖα Πρόνοια ἀποφασίσῃ ἄλλως.**»

Ἐξήγησα εἰς αὐτὸν τοὺς λόγους οἱ ὅποιοι μὲ παρεκίνουν νὰ τῷ δώσω τὰς συμβουλὰς ταύτας καὶ τὸν ἀπέπεμψα.

Ἀναφέρων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν δυσάρεστον ταύτην ὑπόθεσιν, παρέκλεσα τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ μοι ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γαλάτη. Ὁ Αὐτοκράτωρ, μολοντί ἐνέκρινε τὰ ὅσα εἶχον εἰπεῖ εἰς τὸν Γαλάτην, δὲν συνεμερίσθη τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ἐπιειγούσης ἀνάγκης τῆς ἐκ Πετροπούλεως ἀποπομπῆς αὐτοῦ. Τοναντίον μοι ἀνέθεσε νὰ ἴδω τὸν Γαλάτην καὶ νὰ προσπαθῆσω νὰ διερευνήσω βαθύτερον τὰ μέσα ἅτινα οἱ ἐντολεῖς του ἐνόμιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ διαθέσουν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Ὑπέκυψα εἰς τὴν ρητὴν ταύτην θέλησιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος καὶ ἐπέστρεψα οἴκαδε. Ἄλλ' ἤμην τόσο στενοχωρημένος ὥστε ἡ, ἄλλως τε οὐχὶ καλῆ, ὑγεία μου ἐπηρεάσθη ἐκ τούτου καὶ μὲ ἠνάγκασε νὰ διακόψω ἐπὶ τινὰς ἡμέρας πᾶσαν ἐργασίαν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὄργανα τῆς Ἀστυνομίας παρηκολούθησαν τὸν Γαλάτην. ὅτε δὲ ἐκ τῆς ἐκθέσεώς των ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμαθεν ὅτι ὁ νέος οὗτος ἀφηγεν εὐκόλως τοὺς πάντας νὰ διεισδύσουν εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς μυστικῆς ἐταιρείας ἧς ἦτο ὄργανον, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος διέταξε νὰ συλληφθῆ, εἰδοποιήσασά με περὶ τούτου διὰ τοῦ πρίγκιπος Βολκόνσκη⁶⁶.

Ἀπηύθυνα τότε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν ἐν ἧ ἔδεικνυον τὰς ἀναποφεύκτους συνεπείας τῆς συλλήψεως ταύτης, τόσο ὡς πρὸς τοὺς χριστιανούς τοὺς ὑπὸ μουσουλμανικῶν ζυγῶν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς ἐμὲ αὐτόν. Παρετήρησα ὅτι ἡ Ἀστυνομία τῆς Πετροπούλεως θὰ νομίσῃ ὅτι κατέστην ὑποπτος παρὰ τῆ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ μὲ θεώρουν ὡς τὸν αἷτιον πάντων τῶν δεινῶν ἅτινα ἔμελλον νὰ πέσουν ἐπ' αὐτῶν εὐθὺς ὡς ἡ Πύλη ἤθελε λάθει γνώσιν τοῦ ταξιδίου τοῦ Γαλάτη, τοῦθ' ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ ἐμάνθανε διὰ τοῦ λόρδου Κάθκαρ⁶⁷ καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βρετανικῆς πρεσβείας. Ἡ ἐπιστολὴ μου ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀργὰ τὴν ἐσπέραν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι ἀπέστειλε τὸν θαλαμηπόλον Τῆς, καλοῦσά με νὰ παρουσιασθῶ παρ' Αὐτῆ. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη λέγων:

«Διατί μοι ἐγράψατε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην; Μήπως δὲν θὰ ἠδύνασθε νὰ ἐξηγηθῆτε προφορικῶς;»

«Ὅχι, Μεγαλειότατε· ἡ θλίψις ἦν αἰσθάνομαι εἶναι τόσο βαθεῖα, ὥστε μόνον εἰς τὸν κάλαμον τολμῶ νὰ ἐμπιστευθῶ.»

66. Πιθανῶς ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου πρίγκιψ Πέτρος Μιχαήλοβιτς Βολκόνσκη (1776 - 1852).

67. Γουλιέλμος Shaw, ὑποκόμης Cathcart (1755 - 1845), πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Πετροπούλει.

«Ἐγνοῶ τὴν λύπην σας καὶ τὴν συμμερίζομαι. Αὕτη σὰς τιμὰ καὶ σὰς δικαιοῦνω πλήρως. Περὶ τούτου θὰ ἔχετε ἄμεσον ἀπόδειξιν. Ὁ στρατηγὸς Γοργόλη⁶⁸ θὰ σὰς ἀνακοινώσῃ πάσας τὰς καταθέσεις τοῦ Γαλάτη, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῆς ἀνακρίσεως ὁ νέος οὗτος θὰ ἀπολυθῇ, σεῖς δὲ θὰ τὸν στείλετε ὅπου κρίνετε φρονιμώτερον. Ὅλα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο μέσα θὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσίν σας.»

Ἡὐχαρίστησα τὸν Αὐτοκράτορα συγκεκινημένος.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Ἀστυνομία μοὶ ἀπέστειλεν ἀντίγραφον ἢ περίληψιν τῆς ἀνακρίσεως. Παρεκάλεσα νὰ μὴ κάμουν τὸν κόπον ἀνακοινοῦντές μοι τὴν συνέχειαν τῆς ἀνακρίσεως. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀνακρίσεως ὁ Γαλάτης ἤλθε παρ' ἐμοὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γοργόλη, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἀποσυρθῇ. Παρεκάλεσα τὸν στρατηγὸν νὰ μείνῃ, ὡμίλησα δὲ εἰς τὸν Γαλάτην γαλλιστὶ παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας. Ὁ ἀτυχὴς οὗτος νέος ἀπεστάλη ὑπὸ συνοδεῖαν μέχρῃ Βουκουρεστίου, ἔνθα, κατόπιον ἐγγράφου ἀπευθυνθέντος ὑπ' ἐμοῦ τῇ ρητῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἐκεῖ γενικὸν πρόξενον τῆς Ρωσσίας κ. Πίνη, ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ προξενείου μέχρις ὅτου ἠθελεν εὑρεθῆ τρόπος νὰ ἀποσταλῇ ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ ἀνάκρισις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἐκόμιζεν ὁ Γαλάτης, ἀπεκάλυψαν τὰ σχέδια τῆς μυστικῆς ἑταιρείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξήτασεν αὐτά, ἠὺδόκησε δὲ νὰ συζητήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τοῦ τί ἠδύνατο νὰ γίνῃ πρὸς προφύλαξιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς ἀπειλουμένης ἐκ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐπιχειρήσεως. Ἡ Ρωσσία οὐδεμίαν ἤσκει ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν μυστικὴν ταύτην ἑταιρείαν καὶ δὲν ἠδύνατο συνεπῶς οὔτε νὰ τοὺς συλλάβῃ οὔτε νὰ τοὺς θέσῃ ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ὅ,τι ἠδύνατο νὰ πράξῃ, συμφώνως πρὸς τοὺς νομικοὺς τύπους, θὰ ἦτο νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Πύλης ἐπὶ τῶν σκευωριῶν των. Ἀλλά, γνωρίζων ἐκ θλιβεραῶν πείρας τὰ φοβερά καὶ αἰμιόδωρα μέτρα δι' ὧν ἡ Πύλη θὰ ἀπήντα εἰς τοιαύτην προειδοποίησιν, καὶ πεπεισμένος ὅτι οἱ ἐντιμότεροι, οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἴσως οἱ μᾶλλον ξένοι πρὸς τὴν ἑταιρείαν Ἕλληνας, θὰ ἦσαν τὰ πρῶτα θύματα τῆς τουρκικῆς μανίας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ μὴ πράξῃ τίποτε.

«Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, οὐδὲν δυνάμεθα», μοὶ εἶπεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης. «Ἄς μείνωμεν ἄγνοί. Ἄς προσπαθῆσωμεν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐξουσίας μας νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ Ἕλληνας ἢ Θεῖα Πρόνοια θὰ σώσῃ τοὺς ἄλλους.»

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν προθέσεων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔγραψα τότε ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς θεωρηθείσας καὶ ἐγκριθείσας ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν παριστρῶν ἡγεμονιῶν καὶ τῆς Ὀδησσοῦ, ὅστινες ἔχαιρον ἐκτιμήσεως παρὰ τοῖς συμπατριώταις των, ἐπιστῶν τὴν προσοχὴν των

68. Ὁ Ἰωάννης Γοργόλης (1770 - 1858), ἑλληνικῆς καταγωγῆς, διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας Πετρούπολεως ἀπὸ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ 1821.

ἐπὶ τῶν ταραχοποιῶν ἐκείνων ὅτινες ἦσαν γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς καὶ προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἀντιδράσουσιν κατὰ τῶν σκευωριῶν των.

Θὰ ὁμολογήσω εἰλικρινῶς ἐνταῦθα ὅτι βραδύτερον, ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπαναστάσις, ἐμέμφθη ἐμαυτὸν διότι δὲν εἶχον προτείνει εἰς τὸν Αὐτοκράτορα νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Γαλάτῃ καὶ νὰ διαταχθῇ νὰ ἐπισύρῃ ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἑταιρείας τὴν ἐπιτήρησιν τῶν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας προξένων τῆς Ρωσσίας. Εἶναι ὁμοῦς ἀληθὲς ὅτι τοιαῦται ἀνακοινώσεις ἀπευθυνθεῖσαι εἰς τὸν ἐν ταῖς παριστρίας ἡγεμονίας γενικὸν πρόξενον οὐδὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα μὴ δυνηθεῖσαι νὰ διαλύσουσιν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τὰς πλάνας περὶ τῶν σχεδίων ἅτινα κακῶς ἀπεδίδοντο εἰς τὴν Ρωσσίαν.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δυσάρεστον ὑπόθεσιν ἦν διηγῆθην, ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπένευε τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέβσκη.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 1817 ἡ ὑγεία μου ἐκλονίσθη, οἱ δὲ ἱατροὶ μοι συνέστησαν νὰ μεταβῶ εἰς Κάρλσβαδ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσιν Του διατάξας με νὰ ἀφῆσω ἐν Πετροπόλει τὸ γραφεῖόν μου ὡς εἶχε, δίδων τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας εἰς τὸν διευθυντὴς τοῦ γραφείου κ. Στουρτζαν.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐν Κάρλσβαδ θεραπείας μου, μετέβην μέσφ Πετροπόλεως εἰς Μόσχαν, ἔνθα ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐλὴ ἐμελλον νὰ διέλθουν τὸν χειμῶνα.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του ὡς πρότερον. Ἀρχομένου τοῦ 1818, ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν ἱκανοποίησιν νὰ ἴδῃ συμφωνούσας τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις εἰς τὸ ὑπ' Αὐτοῦ προταθὲν εἰς τοὺς συμμάχους Του σχέδιον ὡς πρὸς τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν «ιδιωτικῶν χρεῶν» τῆς Γαλλίας.

Δὲν συνέθη ὁμοῦς τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν διάστασιν μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Βραζιλίας ἐξ ἀφοριμῆς τῆς κατοχῆς τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρίο-δὲ-λά-Πλάτα⁶⁹. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἐπεκαλέσθη τὴν μεσολάθειαν τῶν συμμάχων Αὐλῶν, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐδέχθη τὴν πρότασιν αὐτήν⁷⁰, τοσοῦτ' ἄλλο προθύμως καθ' ὅσον ἠλπίζεν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κοινῆς συμμαχίας, νὰ συμφιλιώσῃ οὐ μόνον τὴν Βραζιλίαν μετὰ τὴν Ἰσπανίαν ἀλλὰ καὶ τὰς Ἰσπανικὰς ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἀποικίας μετὰ τὴν μητρόπολιν. Οὐχὶ ἅπαξ ὁ Αὐτοκράτωρ εὐδοκήσας νὰ διμιλῆσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως

69. Ὁ γνωστόν, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας Ἰωάννης ὁ ΣΤ', πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐισβολῆς, εἶχε καταφύγει τῷ 1807 εἰς Βραζιλίαν, ἐπέστρεψε δὲ εἰς Λισσαβῶνα μόνον τῷ 1820. Τῷ 1816 εἶχε καταλάβει τὴν ἰσπανικὴν ἀποικίαν τὴν τότε γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα **Banda Oriental** (νῦν Οὐρουγουάνη), ἣτις καὶ παρέμεινεν ὑπὸ τὴν Βραζιλίαν μέχρι τοῦ 1825, ὅτε ἀνεκηρύχθη εἰς ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν.

70. Ἀνεξαρτήτως τῶν λόγων γενικωτέρας εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ὅτινες ὑπηγόρευον τὴν τοιαύτην ἐπέμβασιν συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἱεροῦ Συμμαχίας, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ Ρωσσία κατεῖχε τότε ἐν τῷ Νέφ Κόσμῳ τὴν Ἀλάσκαν μετὰ τάσεις ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν ἰσπανικὴν Καλιφορνίαν.

εις τὴν εὐρίσκατο ἢ Ἰβηρικὴ Χερσόνησος, ἀνεγνώρισεν ὅτι τὸ ἠθικὸν καὶ ὀλιγκὸν αἴτιον τῶν συμφορῶν τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ τύχη θεραπείας ἐφ' ὅσον ἢ τύχη τῶν ἀποικιῶν τούτων ἐξηρτᾶτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν κακῶν συνηθειῶν τοῦ Κάδιθ καὶ τῆς Μαδρίτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐμπόρων τοῦ Λονδίνου⁷¹. Τοιαύτης πεποιθήσεως ἐμπορούμενος ὁ Αὐτοκράτωρ κατενόει ποίαν εὐρύτητα καὶ ποίας σπουδαίας συνεπειᾶς θὰ εἶχεν ἢ ἐπέμβασις τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα καὶ ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τοῦτο ἐπιλαμβανόμενος κατὰ πρῶτον τῆς μεταξὺ Βραζιλίας καὶ Ἰσπανίας διαφορᾶς. Μὲ τοιαύτας γενναϊόφρονας σκέψεις, ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ συντάξῃ ὑπόμνημα ὑπερ θὰ ἔφερον εἰς γνῶσιν τῶν συμμάχων Αὐθῶν τοὺς λόγους ὅτινες ἤγαγον τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα νὰ δεχθῆ τὴν πρότασιν τῆς Αὐτοῦ Καθολικῆς Μεγαλειότητος⁷² καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτὰς νὰ ἐφοδιάσουν διὰ τῶν ἀναγκαίων ὀδηγητῶν τοὺς ἐν Παρισίοις πρεσβευτὰς των, ἵνα ἢ μεσολάβησις ἢ ζητηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας πρῶτον μὲν γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, εἶτα δὲ καταλήξῃ εἰς εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο διεβιβάσθη. Ἡ διάσκεψις τῶν Παρισίων⁷³ διετάχθη νὰ τὸ συζητήσῃ, ἀλλ' ἢ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς, κατώρθωσε νὰ ματαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν· αἱ δὲ ἐπαρχίαι τοῦ Ρίο - δὲ - λά - Πλάτα παρέμειναν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Βραζιλίας καὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς νέας περιπλοκάς. Αἱ Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἀμερικῆς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακόψουν πάντα δεσμὸν μὲ τὴν μητρόπολιν, ἢ δὲ τελευταία στερηθεῖσα τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς πεφωτισμένης καὶ ἀνιδιοτελοῦς ἀρωγῆς τῆς Ρωσσίας ἐξηκολούθησε νὰ παραπαύῃ εἰς δαίδαλον ἀπὸ πλάνας, χιμαίρας καὶ σφάλματα, εἰς τρόπον ὅστε οὐδεὶς νὰ δύναται πλέον νὰ προβλέψῃ τὸ τέρμα τῶν συμφορῶν τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Αὐστρία μετεχειρίσθησαν πάντα τὰ μέσα ὅπως ἀπομονώσουν καὶ ἐγκαταλείψουν εἰς τὴν τύχην τῆς τὴν Ἰσπανίαν. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπετεύχθη, ὁ δὲ κ. Τατίτσσεφ⁷⁴ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ. Ἡ ἐπιρροή ἦν ἐνεφανίζετο οὗτος ἐξασκῶν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ἢ ἀτυχῆς συμφωνία δι' ἧς ἐπώλησεν εἰς τὸν βασιλέα ρωσσικὰ πλοῖα, ἢ ἐνεργὸς συμμετοχὴ ἦν ἔσχε κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν πλοίων τούτων, μεταθὰς αὐτοπροσώπως (ἀλλ' ἄνευ ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας) εἰς Κάδιθ, — πάντα ταῦτα παρῴρμησαν ἕως τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ ὀριστικῶς τὴν πολιτικὴν τῆς εἰς τὸ ζή-

71. Τὸ μετὰ τῶν ἰσπανικῶν ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων ἐμπόριον διεξήγετο ἀρχικῶς μὲν διὰ τῆς Σεβίλλης, βραδύτερον δὲ καὶ διὰ τοῦ Κάδιθ· θεωρητικῶς δὲ ἀπεκλείοντο τοῦ ἐμπορίου τούτου οἱ μὴ Ἰσπανοί.

72. Τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδου Ζ'.

73. Ἡ διάσκεψις τῶν ἐν Παρισίοις πρεσβευτῶν· βλ. ἀνωτέρω σελ. 32.

74. Δημήτριος Παύλοβιτς Τατίτσσεφ (1768 - 1845), πρεσβευτῆς τῆς Ρωσσίας ἐν Μαδρίτῃ. Βλ. κατωτέρω τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐναντίον του ἐχθρότητος τοῦ Καποδίστρια.

τημα τῶν ἰσπανικῶν ἀποικιῶν καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τοὺς σκοποὺς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους τὸ συνέδριον τῆς Βερώνης καὶ ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ τῆς Χερσονήσου ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἀπεκάλυψαν τέλος εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Κόσμου.

Αἱ τελευταῖαι αὗται παρατηρήσεις ἀναφέρονται εἰς γεγονότα ἐπελθόντα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχον ἤδη ἀποχωρήσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ συνδέονται μὲ τὰ συμβάντα κατὰ τὰ ἔτη 1818 καὶ 1819 ἔκρινα σκόπιμον νὰ μνημονεύσω αὐτῶν ἐναυθῶτα.

Ἡ εἰς Περσίαν πρεσβεία ἔσχε πλήρη ἐπιτυχίαν, ἀλλ' ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν οὐδεμίαν ἔδιδεν ἐλπίδα. Αἱ μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεις ἐξηκολούθουν ὑπὸ οἰωνοὺς ἥκιστα εὐνοϊκούς, τυχαῖον δὲ περιστατικὸν ἔδωκε λαβὴν εἰς παρεξήγησιν. Μετὰ τὴν ἀφιξίν του εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ ἠθέλησε, διὰ λόγους πολὺ φυσικούς, νὰ παρουσιάσῃ τὰ διαπιστευτήριά του ἐν ἐπισήμῳ ἀκρόασει εἰς τὸν Σουλτᾶνον, μόνον ἀφοῦ θὰ ἀποπεράτωνε τελείως τὴν ἐν τῇ νέᾳ του πρεσβείᾳ ἐγκατάστασίν του. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὕψος ὅπερ ἐχρησιμοποίει ἡ Πύλη διὰ νὰ ἐκφράξῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς ἑκαμὲ τὸν κ. Στρόγανωφ νὰ σκεφθῇ ὅτι ἡ τελετὴ τῆς ἀκρόασεως, πάντοτε ταπεινωτικὴ διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Αὐτῶν, θὰ ἐνέπνεεν ἔτι μεγαλυτέραν ἔπαρσιν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἠδύνατο σημαντικῶς νὰ βλάψῃ τὰς διαπραγματεύσεις. Διὰ τοῦτο ἀνέβαλε νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκρόασιν, δίδων εἰς τὴν Πύλην νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, εὐθὺς ὡς αὕτη ἤθελεν ἐπιδείξει διαλλακτικωτέρας διαθέσεις, θὰ ἔσπευδε καὶ αὐτὸς νὰ υποβάλῃ τὰ σέβη του εἰς τὸν Σουλτᾶνον.

Ἀναμφιβόλως τὸ γεγονός τούτο θὰ ἐσχολιάσθη ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει ξένων πρεσβεῖων κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ καταστοῦν οἱ Τούρκοι ἔτι μᾶλλον εὐερέθιστοι· ἀφ' ἑτέρου οἱ ὀμόδοξοι τῆς Ρωσσίας, τὸσον οἱ Σλάβοι ὅσον καὶ οἱ Ἕλληγες τὸ γένος, θὰ ὑπέλαβον τοῦτο ὡς ἀσφαλῆ οἰωνὸν τοῦ μέλλοντος τὸ ὅποῖον τὸσον διακαῶς ποθοῦν ἀπὸ πολλῶν γενεῶν· ἴσως μάλιστα καὶ ἡ μυστικὴ ἑταιρεία νὰ ἐξεμεταλλεύθη τὸ πρᾶγμα ὅπως αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπαδῶν τῆς καὶ πείσῃ τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντας Ἕλληνας περὶ τῆς δυνατότητος τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ παράφρονος σχεδίου τῆς.

Περὶ τούτου θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχομεν ὑποφιασθῇ ἐκ τῆς εἰς Μόσχαν ἀφίξεως τῶν γνωστοτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ρουμέλης καὶ τῆς Ἡπείρου⁷⁵. Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι ἀγωνισταὶ εἶχον ὑπηρετήσῃ τὴν Ρωσίαν εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Παπαδοπούλου⁷⁶, εἶχον δὲ εὐρεθῇ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ στρατόπεδον κατὰ τὸ 1807. Οἱ Ἄγγλοι εἶχον πρὸ

75. Ὡς γνωστόν, «ἐνῶ διέτριβεν ὁ Σκουφᾶς ἐν Ὀδησῶ, ἔτυχε νὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν, ἀπερχόμενοι εἰς Πετρούπολιν ἐπὶ ἀντιμυσθία τῶν κατὰ τὴν Ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν των, καθ' ὃν χρόνον ἐτέλει αὕτη ὑπὸ τοὺς Ρώσους, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Χρυσοσπάθης, ὁ Π. Δημητρακόπουλος καὶ ὁ Ι. Φαρμάκης, οἵτινες κατηχήθησαν ὑπὸ τοῦ Σκουφᾶ». Τ ρ ι κ ο ὑ π η, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔκδ. 1925, τόμ. Α', σελ. 17.

76. Ἐμμανουὴλ Παπαδοπούλος (1760 - 1810)· πρβλ. Ζε ρ λ ἐ ν τ η ν, ἐν «Παρνασσῶ», τόμ. ΙΑ', 1887, σελ. 201 - 206.

λίγου ἀπολύσει αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶχον στείλει εἰς τὰς ἐστίαις των, ὅπου τοὺς ἀνέμενε τὸ ἐξῆς δίλημμα: ἢ νὰ ὑποστοῦν τὴν δουλείαν τοῦ Ἁλῆ Πασσᾶ, ἢ νὰ ἀντισταθοῦν ἐνόπλιως εἰς τοῦτον. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι ἤλθον νὰ μὲ ἴδουν, νὰ μοὶ ἐκθέσουν τὴν κατάστασίν των, νὰ ζητήσουν τὴν προστασίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὑλικὴν τινα βοήθειαν καὶ τὰ διπλώματα τῶν βαθμῶν, ἐφ' οἷς ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα. Ἐρωτηθέντες ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς μυστικῆς ἐταιρείας, ἐφάνησαν τελείως ξένοι πρὸς αὐτήν, ἐγὼ δὲ τοὺς ἐπίστευσα καλῆ τῆ πίστει. Δὲν παρέλειψα ἕμους νὰ ἐπαναλάβω πρὸς αὐτοὺς ὅσα κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος εἶχον γράψαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ὀδησσοῦ καὶ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν. Ἀπέδειξα εἰς αὐτοὺς περιτράνωσ πάντας τοὺς κινδύνους τόσοσ παραβόλου ἐγχειρήματος. Τέλος ἐξώρκισα αὐτοὺς νὰ μεταχειρισθοῦν πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐπιρροὴν ὅπως μεταπέισουν ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ ἐγγραφοῦν ὡς μέλη τῆς ἐταιρείας. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ μὲ ἤκουσαν μετὰ προσοχῆς, ἀλλ' ἀνωφελῶς· διότι ἡ συνέχεια τῶν γεγονότων μοὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἔστω καὶ ἂν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν μετείχον τῆς ἐταιρείας, βραδύτερον περιέπεσαν εἰς τὰ δίκτυα αὐτῆς καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ κελεύσματά της.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἀνδρειότεροι τῶν Ἑλλήνων εὐρίσκοντο τῷ 1818 εἰς θέσιν κρίσιμον καὶ ἀπελπιστικὴν συνεπέα τοῦ συστήματος ὅπερ ἠκολούθουν οἱ Ἄγγλοι ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις. Ἀνέφερα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις ἠυδόκησε νὰ παράσχη εἰς τοὺς Μόσχαν ἐλθόντας ὀπλαρχηγούς χρηματικὴν τινα βοήθειαν καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς πρὸς τὸν κ. Στρόγανωφ, ἵνα οὗτος ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ πατρίδι των προσωπικὴν τινα ἀσφάλειαν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης δὲν ἔκρινε ἀκόπιμον νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ζητούμενα διπλώματα, ἀλλὰ μὲ ἐξουσιοδότησε νὰ ὑποσχεθῶ εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν θὰ ἐφρόντιζεν ὅπως οὗτοι εὐρουν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως.

Πράγματι, ἐπὶ τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Ε', οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀποτελοῦντες τὰ καλούμενα μακεδονικὰ τάγματα, ὑπῆρξαν οἱ καταπνίξαντες ἐν Σικελίᾳ τὰς ἐξεγέρσεις τῶν φεουδαρχῶν. Ἐκτοτε μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Γάλλων εἰς Νεάπολιν καὶ τῶν Ἄγγλων εἰς Σικελίαν, ἡ πίστις καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν μακεδονικῶν ταγμάτων ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν ἐσωτερικὴν δύναμιν, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο τὸ Βασιλεῖον τῶν Δύο Σικελιῶν. Βασιζόμενος εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο προηγούμενον καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπαλλαγῆ βαθυηδὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μυρά⁷⁷, ἤρχισα, τῇ ρητῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος, σχετικὰς διαπραγματεύσεις μὲ τὸν δοῦκα Σερρακαπριόλα⁷⁸. Προέτεινα εἰς αὐτὸν νὰ συστήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του νὰ

77. Ἰωακείμ Murat (1767-1815), Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ τοῦ 1808 μέχρι τοῦ 1815.

78. Ἀντωνίνος Maresca, δοῦξ τῆς Serracapriola (1750-1822), πρεσβευτῆς ἐν Πετροῦπόλει τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου τῆς Νεαπόλεως.

μὴ παρίδῃ τοὺς Ἕλληνας ὅτινες εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσσίας ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, καὶ νὰ σχηματίσῃ ἐξ αὐτῶν στρατιωτικὸν σῶμα μὲ πίστιν ἀκλόνητον καὶ ἀπρόσιτον εἰς οἰονδήποτε πειρασμόν.

Ἀνεξαρτήτως τῶν λόγων τούτων, ὅτινες ἀπέβλεπον εἰς τὸ συμφέρον τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, εἶχομεν ὑπ' ὄψει καὶ ἄλλον, συνιστάμενον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τοῦ νέου τούτου σταδίου ὅπερ διηνοίγετο εἰς τὴν πολεμικὴν δρᾶσιν τῶν ὀρεσιθίων τῆς Ἑλλάδος· ὁ δὲ συνδυασμὸς οὗτος ἀνταπεκρίνετο πλήρως πρὸς τὴν προνοητικότητα μεθ' ἧς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντεμετώπιζε πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζεν ἀντίθετον πρὸς τὴν στερέωσιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συστήματος.

Ἡ εὐθυκρυσία καὶ γενναιοφροσύνη τοῦ δουκὸς Σερρακαπριόλα ἀντελήφθη ἐν ὄλῃ τῇ εὐρύτητι τὴν σπουδαιότητα τῆς τοιαύτης προτάσεως. Ἡσπάρθη αὐτὴν μετὰ θέρμης καὶ τὴν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιόν του. Τὸ ζήτημα ὅμως παρειλκύσθη, πιθανῶς διότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως ἠθέλησε προηγουμένως νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν, αἵτινες ἴσως ἐξέφρασαν γνώμην ἀντίθετον πρὸς τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπέκρουσε τὴν ἰδέαν ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, προτιμήσας τὸν στρατὸν τοῦ Μυρὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Nugent⁷⁹, τοῦθ' ὅπερ παρεσκευάσε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἔτους 1820.

Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψῃ τὴν Μόσχαν ἵνα μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν, ὁ Αὐτοκράτωρ συνειργάζετο συχνὰ μετ' ἐμοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Βεσσαραβίας. Ἐν μᾶ τῶν συνεργασιῶν τούτων ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι εἶπεν ὅτι θὰ συνώδευον αὐτὴν εἰς Πολωνίαν, ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῆς πρώτης συναγματικῆς Διαίτης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τότε μοι ἐνεχείρισε τὴν συλλογὴν τῶν λόγων οὓς ὁ βασιλεὺς τῆς Σαξονίας εἶχεν ἐκφωνήσῃ κατὰ τὰς ἐνάρξεις τῆς Πολωνικῆς Διαίτης, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυβέρνα τὸ Μέγα δουκάτον τῆς Βαρσοβίας.

«Ἰδέτε καὶ μελετήσατε τοὺς λόγους τούτους» ἀσχοληθῆτε κατόπιν μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου ὃν πρόκειται νὰ ἐκφωνήσω Ἐγώ», μοι εἶπε καὶ μοι ἐξέθεσε τὰς κυριωτέρας γραμμὰς του.

Μοι ἐπέτρεψε νὰ τὰς συζητήσω καὶ νὰ ὑποβάλω τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ δύο σημείων ἅτινα μοι ἐφαίνοντο λίαν ἄτοπα. Τὸ πρῶτον ἦτο ἡ σύγκρισίς ἢ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἤθελε νὰ κάμῃ μεταξὺ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Τὸ δευτέρον ἦτο ἡ ὑπόσχεσις τῆς μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας ἐκ νέου ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων αἵτινες εἶχον ἤδη προσαρτηθῆ εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐφάνη ἐγκρίνων τὰς σκέψεις μου. Οὐχ ἦτον μοι εἶπεν: «Ἐχομεν καιρὸν νὰ σκεφθῶμεν. Ἐτοιμάσατε πάντως τὸ σχέδιον τοῦ λόγου ὅπως νομίζετε καὶ θὰ ἴδωμεν κατόπιν.» Μετ' ὀλίγας ἡμέρας

79. Ὁ αὐστριακὸς στρατηγὸς κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Nugent (1772 - 1862) εἶχεν ἀναλάβει τῷ 1817 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδου, ἣν καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1820.

υπέβαλον εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸ ζητηθὲν σχέδιον, ὅπερ Αὐτῇ ἐκράτησε λέγουσα: «Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν Βαρσοβίᾳ», τοῦθ' ὅπερ ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐσήμαινεν ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης δὲν ἦτο εὐχαριστημένη.

Ἐν Βαρσοβίᾳ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης συνειργάσθη μετ' ἐμοῦ πλέον ἢ ἅπαξ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων, χωρὶς ὅμως νὰ μοὶ δώσῃ τὰς διαταγὰς Τῆς ὡς πρὸς τὸν λόγον Τῆς. Μόνον τὴν προηγουμένην τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐμελλε νὰ συνέλθῃ ἡ Δίαιτα, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης με' ἐκάλεσε καὶ μοὶ εἶπεν: «Ἴδου ὁ λόγος Μου.» Μοὶ ἀνέγνωσε τότε σχέδιον γραφὲν ἰδιοχειρῶς διὰ μολυβδίδος. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ τὸ παρέδωκε προσθέτων: «Σὰς ἐξουσιοδοτῶ νὰ διορθώσετε τὰς φράσεις σύμφωνα με' τὴν γραμματικὴν, νὰ θέσετε τὰς τελείας καὶ τὰ κόμματα, ἀλλὰ δὲν θὰ δεχθῶ καμμίαν ἄλλην μεταβολὴν.»

Ἐπέστρεψα εἰς τὸ δωμάτιόν μου στενοχωρημένος διὰ τὴν εἰς ἐμὲ ἀνάθεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, διότι τὸ σχέδιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος περιεῖχεν ἀκριβῶς τὰς ἰδέας ἃς μοὶ εἶχεν ἀνακοινώσει ἐν Μόσχᾳ. Ἐπέφερον τὰς ζητηθείσας διορθώσεις χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλω οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν διατύπωσιν τῶν ἰδεῶν τούτων· συγχρόνως ὅμως συνέταξα δευτέρον σχέδιον εἰς τὸ ὅποιον διατηρῶν τμήματά τινα τοῦ πρώτου σχεδίου, ἀφήρσα ἢ μετέβαλον ἕτερα ἅτινα μοὶ ἐφαίνοντο δυνάμενα νὰ γεννήσουν εἰς τοὺς Ρώσσοις καὶ εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν γειτονικῶν κρατῶν ἐντύπωσιν μηδὲλως ἀναποκρινομένην εἰς τὰς προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὴν ἐπομένην παρουσίασα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ δύο ταῦτα σχέδια. Εὐηρεστήθη νὰ τὰ ἀναγνώσῃ. Μετὰ τινὰς στιγμὰς αἰωπῆς μοὶ εἶπε: «Δὲν μεταπέψθεσθε' εἴθε καὶτι περισσότερον ἀπὸ ἐπιμονος. Λυποῦμαι διὰ τὸν κόπον ὃν κατεβάλατε. Σὰς εὐχαριστῶ, ἀλλὰ προτιμῶ τὴν διατύπωσίν Μου ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σας.» Τὸν ἰκέτευσά τότε νὰ με' ἀκούσῃ ἅπαξ ἔτι καὶ ἀνέπτυξα τοὺς λόγους οἵτινες με' εἶχον ἀναγκάσει νὰ γίνω τόσο ὀκληρός. «Πάντα ταῦτα εἶναι καλὰ», μοὶ εἶπεν, «ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς Μου εἶναι ἀμετάκλητος. Θὰ ἴδω ἕως αὔριον μήπως ἐκ τῶν δύο τούτων σχεδίων δὲν δύναται νὰ προκύψῃ τρίτον σχέδιον. Θὰ σὰς καλέσω.» Καὶ πράγματι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐνεχείρισε νέον σχέδιον ἀποκαλῶν αὐτὸ ultimatium. «Δώσατε», μοὶ εἶπε, τὸ σχέδιον τοῦτο εἰς τὸν γραμματέα σας Μύλλερ διὰ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ με' μεγάλα γράμματα. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τὸν ὅποιον θὰ ἀναγνώσω αὔριον.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀντικαταστήσει φράσεις τινὰς τοῦ σχεδίου Του δι' ἐτέρων ἐκ τοῦ ἰδικοῦ μου. Ἄλλ' ἡ οὐσία τοῦ σχεδίου Του παρέμεινεν ἀμετάκλητος. Οὕτω ἐξεφωνήθη ὁ λόγος⁸⁰ κατὰ τὴν πρώτην Δίαιταν τοῦ «Βασιλείου τῆς Πολωνίας». Εἰς τὰ ἀρχεῖα θὰ εὐρίσκωνται ἀναμφιβόλως ἅπαντα τὰ σχέδια ταῦτα καὶ δὴ τὰ ἰδιοχειρῶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος γραφέντα.

Ὅχι ὀλιγωτέρας συζητήσεις καὶ σχέδια ἀπήτησε καὶ ὁ λόγος τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῇ λήξει τῆς συνόδου τῆς Διαιτης.

80. Τῇ 27 Μαρτίου 1818 καὶ εἰς γλῶσσαν γαλλικὴν.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς Διαιτηγῆς ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης περιώδευσε τὰς ἐπαρχίας τῆς μεσημβρινῆς Ρωσσίας, μετέβη εἰς Βεσσαραβίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὀδησσόν. Διετάχθη νὰ φθάσῃ εἰς Κισινόβιον πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα προπαρασκευασάω τὴν ἐργασίαν τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ ζητήματα τῆς Βεσσαραβίας καὶ τὴν ὅποιαν ὁ Αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ ἀποπερατώσῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βραχείας ἐκεῖ διαμονῆς Του.

Οἱ ὁσοδάροι τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους διὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν Αὐτοκράτορα κατὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς τὰ σύνορα. Ἐκ μὲν τῆς Βλαχίας ἐστάλη ὁ πρίγκιψ Μαυροκορδάτος⁸¹, ἐκ δὲ τῆς Μολδαβίας, ἃν δὲν ἀπατώμαι, ὁ κ. Πανταζόγλου. Οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος μετ' ἄκρας εὐμενείας. Εἰς τὰς μετ' ἑμοῦ συνομιλίαις των, προσεπάθησαν νὰ μοὶ ἀποδείξουν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς μετὰ τῶν Τούρκων εἰρήνης ἦτο ἀδύνατος, καὶ ὅτι, ὡς Ἕλληγες, ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ μάθουν ὅτι τὰ Ρωσικὰ στρατεύματα ἦσαν ἔτοιμα νὰ διαδοῦν τὸν Προῦθον.

«Νομίζετε, λοιπόν», ἀπήντησα εἰς αὐτούς, «ὅτι θὰ τὸν διέβαινον διὰ νὰ σᾶς ἀνυψώσουν εἰς τὸ ἀξίωμα ἀνεξαρτήτων ἡγεμόνων; Δεῖξατέ μοι ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἀνάλογον παράδειγμα. Ἄφου τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει, φαντάζεσθε ὅτι ἡ τύχη σας θὰ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος; Ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ χυθῆ αἷμα πολὺ, νὰ γίνουσι θυσίαι μεγάλαι, νὰ καταστραφοῦν ὑπάρξεις καὶ παρουσίαι εἰς μέγαν ἀριθμόν, καὶ πρὸς τίνα σκοπόν; Διὰ νὰ ἀντικαταστήσετε τὸ τουρκικὸν σαρίκι μὲ πῖλον εὐρωπαϊκόν; Ὡς Ἕλληγιν μὲν ὀφείλω μόνον ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπιθυμῶ, ἣν οἱ Ἕλληγες ἤθελον ἀποκτήσει διὰ τῶν ἰδίων των δυνάμεων καὶ διὰ τῆς προηγουμένης προόδου των εἰς τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ κοινὴ ἡμῶν πατρίς εὐρίσκεται ἀκόμη μακρὰν δι' ὃ καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὀφείλει νὰ ἀφιερῶσιν πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, ἵνα προπαρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν ἣτις θὰ ἀναδείξῃ τὴν πατρίδα μας εἰς ἔθνος πολιτισμένον. Ὡς ὑπουργὸς ὁμοῦ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, σᾶς δηλώ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἔχει τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετάτρεπτον πρόθεσιν νὰ στερεώσῃ τὴν μετὰ τῶν Τούρκων εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν. Ἐὰν δὲ οἱ Ἕλληγες εἶναι εἰς θέσιν καὶ θελήσουν καλῆ τῇ πίστει νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τοῦ συστήματος τούτου, ὄχι μόνον δὲν θὰ χάσουν ἀλλὰ τοῦναντίον πολὺ θὰ κερδίσουν.» Ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξα εἰς αὐτούς τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκετο τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία τῶν Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ· κατέδειξα ἐπίσης πόσον ἦνθουν τὰ ἕως τότε λειτουργοῦντα ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, καὶ πᾶν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἔπραττε καὶ ἦτο διαθεμιμένη νὰ πράξῃ ἵνα εὐνοήσῃ τὴν πρόοδον τῶν νεαρῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ στάδιον τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν πρακτικῶν τεχνῶν. Τέλος, κατέληξα λέγων: «Ἀφήσατε νὰ ἐνεργήσουν τὰς ἰσχυρὰς

81. Ὁ γνωστὸς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791 - 1865), τότε γραμματεὺς τοῦ θεοῦ του Καρτζᾶ, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας.

ταύτας κινητηρίους δυνάμεις. Νὰ ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν χρόνον καὶ νὰ ἐλπίζετε μόνον εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.»

Οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἐφάνησαν συμεριζόμενοι τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ τρόπου κατ' ὃν ἔδει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ μέλλον τῆς. Ἀμφέβαλλον ὁμῶς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν λόγων των, διότι οἱ προκατειλημμένοι ἄνθρωποι δυσκόλως δέχονται τὴν ἀλήθειαν ὅταν αὕτη καταστρέφῃ τὰς ἐλπίδας των. Ἄφ' οὗ διεπραγματεύθησαν ἕκαστος χωριστὰ τὰ προσωπικὰ ζητήματα τῶν ἡγεμόνων Καρατζᾶ⁸² καὶ Καλλιμάχῃ⁸³ καὶ ἄφ' οὗ ἐζήτησαν εἰς μάτην τὴν παράτασιν τῆς ἐπταετοῦς ἡγεμονίας τούτων, ἔλαβον τὰ συνήθη δῶρα καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ Βεσσαραβίας.

Εὐθὺς ὡς διηυθετήθησαν τὰ ζητήματα τῆς πρὸ μικροῦ προσαρτηθείσης ἐπαρχίας ταύτης, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν ἐκ Βεσσαραβίας, ἐγὼ δὲ διετάχθη νὰ μεταβῶ κατ' εὐθείαν εἰς Ὀδησσόν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη εἰς δύο ἀκροάσεις, αἷτινες εἶχον ὡς μόνον σκοπὸν τὰς ἀπαντήσεις καὶ ὁδηγίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν βαρῶνον Στράγανωφ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ταχυδρόμου διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπέστρεψα κατ' εὐθείαν εἰς Πετρούπολιν, ἵνα ἐτοιμάσω διαφόρους ἐργασίας αἷτινες μοι εἶχον ἀνατεθῆ. Ὁ Αὐτοκράτωρ διηλθεν ἐκ νέου διὰ Μόσχας, συνητήθη ἐκεῖ μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ ἐπανήλθε κατόπιν εἰς Πετρούπολιν μετὰ τοῦ σεπτοῦ Αὐτοῦ συμμάχου.

Τὰ διπλωματικά ζητήματα ἅτινα ἀπησχόλουν τὴν προσοχὴν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ἀφείρων εἰς τὸ συνέδριον ὅπερ ἔμελλε νὰ συνέλθῃ ἐν Ἄχεν κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1818. Ἐπρεπε νὰ ἄρθουν αἱ δυσχέρειαι αἷτινες παρεκώλυον τὴν πορείαν τῶν περὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ ζητήματος διαπραγματεύσεων αἱ ὅποια εἶχον ἀνατεθῆ εἰς τὴν διάσκεψιν τῶν Παρισίων. Ἐπὶ πλέον ἦτο ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ρυθμισθοῦν τὰ ἑδαφικά ἐν Γερμανίᾳ ζητήματα καὶ νὰ ληφθῆ ἀπόφασις ὡς πρὸς τὴν ἀνάκλησιν ἢ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ στρατοῦ κατοχῆς.

Ἡ ὑγεία μου εἶχε πάθει ἐκ νέου, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ ἐπωφεληθῶ τὸ θέρος, ἵνα δοκιμάσω καὶ δευτέραν ἐν Κάρλσβαδ θεραπείαν. Ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ κανονίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν πορείαν τῆς ἐργασίας μας ἅμα τῇ ἐπανόδῳ Του εἰς Πετρούπολιν, εἰς τρόπον ὥστε πᾶσαι αἱ τρέχουσαι ὑποθέσεις ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ μὲ τὸ ἐν Ἄχεν συνέδριον νὰ τερματισθοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων.

Τοιοῦτοτρόπως ἤμην ἐλεύθερος νὰ μεταβῶ εἰς Κάρλσβαδ τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἀναλάβω ἐκ νέου τὴν ἐργασίαν μου τὸ φθινόπωρον, κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος εἰς Ἄχεν.

82. Ἰωάννης Καρατζᾶς (1765-1845), ἡγεμὸν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1818.

83. Σκαρλάτος Καλλιμάχης (1773-1821), ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1818.

Ἐν Κάρλσβαδ εἶδον ἑμαυτὸν περικυκλούμενον ὑπὸ παντὸς εἶδους ξένων πρακτόρων οἱ ὅποιοι δὲν μοι ἄφηναν οὐδὲ στιγμήν ἢ συχίας. Οἱ μὲν ἐφαίνοντο ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐξιχνιάσουν ἐκ τῶν προτέρων τὰς προθέσεις μὲ τὰς ὁποίας ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ ἔφθανεν εἰς Ἄχεν· οἱ δὲ μοι ἔστηναν παγίδας μὲ σκοπὸν νὰ μοι ἀποδοθοῦν ἰδέαι καὶ πολιτικὴ ἐπαναστατικαί. Ἄλλοι τέλος, ἐκμεταλλευόμενοι ἐκεῖνο ὅπερ ἐνόμιζον ὅτι εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα σκέψις μου (ἢ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος) προσεπάθουν νὰ γίνουν κύριοι τῆς συνεδήσεώς μου καὶ νὰ μὲ παρασύρουν νὰ παραβῶ τὰ καθήκοντά μου.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιβουλαὶ ἐνοχλήσεις ἔδωκαν τὴν ὑγείαν μου χάριν τῆς ὁποίας εἶχον μεταβῆ εἰς Κάρλσβαδ. Ἄνεχώρησα ἐκεῖθεν ὑποφέρων εἰσέτι ἐκ πυρετοῦ καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἔφθασα μετὰ κόπου εἰς Ἄχεν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθλίβη θλέπων με τόσον ἄρρωστον. Ἄλλ' ὁ πόθος μου νὰ φανῶ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης Του μοι ἔδωκε νέας δυνάμεις, ἀνέλαβον δὲ ἐκ νέου τὴν θέσιν μου εἰς τὰς διασκέψεις.

Εἰς τὰς διασκέψεις ταύτας ὁ πρίγκιψ Μέτερνιχ ἐνεφανίσθη μὲ δύο ἀξιώσεις. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τὰς ἐν Ἄχεν συζητήσεις πᾶν ζήτημα ἄσχετον πρὸς τὴν ἐκκένωσιν τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους καὶ πρὸς τὰς συμφωνίας αἵτινες θὰ τὴν ἐπηκολούθουν. Διὰ τῆς ἐτέρας τοῦ ἀξιώσεως ὁ ὑπουργὸς οὗτος ἐξήτει, ὅπως αἱ συμφωνίαι αὗται καταλήξουν εἰς ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Chaumont ἢ τῆς Τετραπλῆς συμμαχίας, εἰς τρόπον ὅστε, εἰς τὴν κλίμακα τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, νὰ καταλάβῃ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θαθμὸν ἐνδιάμεσον μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν δευτερευόντων κρατῶν ἅτινα εἰρωνικῶς ἀπεκάλει «ὑποσυμμάχους». Ὁ πρίγκιψ Μέτερνιχ ὑπελόγιζεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπερ εἶχε καταστρώσει ἐκ συμφώνου μὲ τὴν Βρεταννικὴν Κυβέρνησιν, θὰ παρέλυε τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα καὶ θὰ παρεσκευάζε συγχρόνως τὴν σύμπηξιν συνασπισμοῦ ὃν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ἀπομονώνων ἀφ' ἑνὸς τὴν Γαλλίαν, καὶ δεσμεύων ἀφ' ἑτέρου τὴν Ρωσίαν διὰ τῆς Τετραπλῆς συμμαχίας, ἤλπισε, χρείας τυχοῦσης, νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Αὐλὴν τῶν Παρισίων νὰ προσχωρήσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν διαβόητον συνθήκην τῆς 3 Ἰανουαρίου 1815. Ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ἀποκλείσεως παντὸς ἄλλου ζητήματος ἐκ τῶν ἐν Ἄχεν συζητήσεων, ἐπετυγχάνετο ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ μὲν Ἄγγλῖα νὰ ρυθμίσῃ μόνη τῆς τὰ ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἰσπανικὰ ζητήματα, ἢ δὲ Αὐστρία νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ διὰ τὰ ζητήματα τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας ἀπομακρύνουσα τὰ δευτερεύοντα κράτη ἀπὸ τῆς Ρωσσίας.

Μόλις ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντελήφθη τὴν τοιαύτην αὐστριακὴν πολιτικὴν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε τοὺς ὑπουργοὺς Τῆς νὰ μὴ ἐκφράσουν οὐδεμίαν ἀντίθετον ἀποψιν, ἀλλὰ μόνον νὰ προσκαλέσουν τὸν λόρδον Κάστλερεν καὶ τὸν πρίγκιπα Μέτερνιχ νὰ διατυπώσουν ἐγγράφως τὴν ἰδικὴν των. Ἡ Αὐστρία ἀνέθεσε τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τοὺς Βρεταννοὺς πληρεξουσίου, οἵτινες μᾶς ἐπέδωσαν ὑπόμνημα συνοδευόμενον μὲ σχέδιον διακηρύξεως. Εἰς τὸ περιθώριον τῶν ἐγγράφων τούτων ἐσημείωσα τὰς παρατηρήσεις μου καὶ ὑπέβαλον

εις τὸν Αὐτοκράτορα τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἀπαντήσεώς μας. Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ ἐνέκρινεν. Ἡ ἀπάντησις συνετάγη καὶ ἐπεδόθη. Αὕτη ἐμμέσως ἀπέρριπτε τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἀποδεικνύουσα ὅτι ἡ Τετραπλῆ συμμαχία ἔσχυεν εἰς μίαν μόνην περίπτωσιν: εἰς τὴν περίπτωσιν νέας ἐπαναστάσεως ἥτις θὰ ἔθετον ἐν κινδύνῳ τὴν παλινόρθωσιν τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας· ἀλλ' ὅτι, πλὴν τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ἰσότιμος μὲ τὰς λοιπὰς τέσσαρας Μεγάλας Δυνάμεις, οὐχὶ ἕνα σχηματίσῃ μετ' αὐτῶν ἰδιαιτέρον καὶ χωριστὸν σύστημα, ἀλλ' ἕνα ἀποτελέσῃ, ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν, τὸ κέντρον τοῦ γενικοῦ συνδέσμου πάντων τῶν κρατῶν ἅτινα εἶχον μετὰσχει τῶν ἐν Βιέννῃ ἀποφάσεων.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο συνεζητήθη εἰς πολλὰς ἐμπιστευτικὰς συνομιλίαις αἰτινες ἔλαβον χώραν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν πληρεξουσίων τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Τέλος αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν ἐβασίζετο ἡ γνώμη τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐγένοντο δεκταὶ καὶ τότε ἤρχισαν καὶ αἱ ἐπίσημοι συνεδριάσεις. Καρπὸς τῶν ὑπῆρξαν, ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῶν διαπραγματεύσεων, αἱ διακηρύξεις τοῦ Ἄχεν. Βλέπων ὅτι διὰ τῶν διακηρύξεων τούτων ἡ Ρωσσία διετήρει ὅλην τὴν εὐρωπαϊκὴν τῆς ἐπιρροήν, ὁ λόρδος Κάστλερεχ ἠθέλησε πρῶτος νὰ φέρῃ πρὸ τοῦ συνεδρίου τὴν πρότασίν του περὶ τῶν συμπληρωματικῶν μέτρων πρὸς κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας τῶν Μαύρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξεν ἡμᾶς νὰ τὸν ὑποστηρίξωμεν καὶ νὰ προτείνωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν λύσιν τῶν ἐδαφικῶν ἐν Γερμανίᾳ ζητημάτων καὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἰσπανικῶν ἀποικιῶν.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἐδαφικὰ ἐν Γερμανίᾳ ζητήματα οἱ Ἄγγλοι πληρεξούσιοι ὑπεστήριξαν ἡμᾶς διὰ τῆς ψήφου των, χωρὶς ὅμως νὰ συμφωνήσουν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα μὲ τὰς ρωσικὰς ἀπόψεις. Παρουσιάσαμεν εἰς τὸ συνέδριον ὑπόμνημα ὅπερ, συνοψίζον τὰς μακρὰς ἐν Φραγκφούρτῃ διαπραγματεύσεις, διετύπωνε ρητῶς τὴν ἄποψιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἥτις ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ γίνῃ πλήρως ἀσπαστὴ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Βερολίνου. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ τὴν δεχθῆ· ὁ δὲ Μέγας δούξ τῆς Βάδης⁸⁴, μετὰ τριετὴ σκληρὰν ἀνησυχίαν, κατήλθεν εἰς τὸν τάφον μὲ τὴν βεβαιότητα τοῦλάχιστον ὅτι τὰ μυστικὰ ἄρθρα τῆς συνθήκης τοῦ Μονάχου δὲν θὰ ἔθετον ἐν κινδύνῳ τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ δουκάτου.

Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρξαμεν ἐξ ἴσου εὐτυχεῖς εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἰσπανίας. Ἐπῆρξεν ἀδύνατον νὰ πείσωμεν τὴν Ἄγγλιαν νὰ ἀποδεχθῆ εἰλικρινῶς τὴν

84. Ὁ Μέγας δούξ τῆς Βάδης Κάρολος Φρειδερίκος (1811-1818) ἐπὶ τῇ προφύει ὅτι ἡ δυναστεία του θὰ ἐξέλειπε προσηχῶς, εἶχεν ἀναγνωρίσει τῷ 1817 ὡς ἐπιδόξους διαδόχους τοὺς ἐκ μοργανατικοῦ γάμου θεῖους του, κόμιστας Hochberg. Τὸ πῶγμα ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ ἡ Βαυαρία εἰς ἣν ἡ Αὐστρία, δι' ἣν περίπτωσιν ἐξέλειπεν ὁ οἶκος τῆς Βάδης, εἶχε ὑποσχεθῆ τὰ εἰς τὴν Βάδην περιελθόντα τμήματα τοῦ Παλατινάτου. Ἡ στάσις ὅμως τοῦ Τσάρου, οὐτινος ἡ σύζυγος ἦτο πριγκίπισσα τῆς Βάδης, ἐξησφάλισε τὴν ἀναγνώρισιν τῶν κομίτων Hochberg ὡς διαδόχων, περιέσωσε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Μεγάλου δουκάτου καὶ ἠνάγκασε τὴν Βαυαρίαν νὰ ἀρκεσθῆ εἰς χρηματικὴν ἀποζημίωσιν.

διατησίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, δι' ἧς ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἤλπιζε νὰ σταματήσῃ τὸν ὄλον ἐν προχωροῦντα διαμελισμὸν τῶν ἀπεράντων ἐν Ἀμερικῇ κτήσεών Του.

Ἐκ τῆς Θεᾶ Βερμουδεθ⁸⁵, πρεσβευτῆς τῆς Ἰσπανίας ἐν Πετρούπολει, μετέβη τῇ διαταγῇ τοῦ Βασιλέως του εἰς Ἄχεν ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν. Ἐκεῖ ἔφθασεν ἐπίσης ὁ υἱὸς τοῦ προέδρου τῆς Κολομβίας⁸⁶. Εἶναι δυσάρεστον γὰρ τὸ εἶπω, ἀλλ' εἶναι δυστυχῶς ἀληθές, ὅτι τῇ αἰτήσῃ τοῦ λόρδου Κάστλερεη καὶ τοῦ πρίγκιπος Μέττερνιχ, ὁ κ. Θεᾶ προσεκλήθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Σπᾶ, ἵνα ἢ ἐν Ἄχεν παρουσία του μὴ γίνῃ πρόσκομιμα εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Κολομβίας. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἐπανειλημμένων διακοινώσεων τῆς ἐν Μαδρίτῃ Κυβερνήσεως οὐδεμία ἐλήφθη ἀπόφασις. Μόνον δὲ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μας, οἱ Βρεττανοὶ πληρεξούσιοι προτείνοιν εἰς τὸ συνέδριον νὰ γίνῃ κοινὸν διάβημα παρὰ τῇ Αὐτοῦ Καθολικῇ Μεγαλειότητι, συγιστῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας νὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτων ὡς πληρεξούσιον διατητῆν μεταξὺ τῶν ἀποικιῶν καὶ τῆς μητροπόλεως. Καὶ ἐν ἧ μὲν περιπτώσει ἢ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ περιέβαλλον τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτων δι' ἀπεριορίστου ἐκ μέρους των πληρεξουσιότητος. Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει αἱ Δυνάμεις θὰ διεκήρυττον τὴν οὐδετερότητά των εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς διαφορὰν, τοῦθ' ὕπερ ἐσήμαινεν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι θὰ ἠκολούθουν τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν ἐπίδουλον πολιτικὴν ἣν αὕτη εἶχεν ἤδη ἐφαρμόσει. Ὁ λόρδος Κάστλερεη καὶ ὁ δούξ Οὐέλλιγκτων εἶχον ἀνακοινώσει ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνομιλίᾳ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν ἰδέαν των ἣν εἶχον διατυπώσει εἰς πρωτόκολλον ἐν σχεδίῳ. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μόλις ἐπρόφθασε νὰ ρίψῃ ἐν βλέμματι ἐπ' αὐτοῦ μᾶς διέταξε δὲ νὰ μὴ ἀντιδράσωμεν εἰς τοῦτο, ἐὰν τὰ ἄλλα μέλη τῆς διασκέψεως εὐρεθοῦν σύμφωνα. Μὴ θέλοντες ὅμως ὑπ' εὐθύνην μας νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ προχείρου τόσον σοβαρὰν ἀπόφασιν, προετίναμεν εἰς τοὺς συναδέλφους μας, ὅπως ἢ ἐξέτασις τοῦ ἀγγλικοῦ σχεδίου ἀνατεθῇ εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς διαπεπιστευμένους ἐν Βιέννῃ, ὁπόθεν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμελλε νὰ διέλθῃ πρὸ τῆς εἰς Ρωσσίαν ἐπιστροφῆς Του καὶ ὅπου εἶχον διαταχθῇ νὰ Τὸν συναντήσω.

85. Φραγκίσκος Zea Bermudez (1770 - 1834). Ἐφθασεν εἰς Πετρούπολιν τῷ 1810 ὡς μυστικὸς ἀπεσταλμένος τῶν Ἰσπανῶν βασιλοφρόνων τῶν ὑποκινησάντων τὸν ἐναντίον τοῦ βασιλέως Ἰωσήφ Βοναπάρτου ἐμφύλιον πόλεμον (guerra de la Independencia) καὶ παρέμεινεν ἐν Πετρούπολει μέχρι τοῦ 1824 ὡς πρόξενος, εἶτα ὡς ἐπιτεταμένος καὶ τέλος ὡς πρεσβευτῆς τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου Ζ' τῶν Βουρβόνων. Τὸ 1824 ἐστάλη πρεσβευτῆς εἰς Λονδίνον. Ἐπὶ τρεῖς φορές, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ διάστημα (1825, 1832, 1833) διετέλεσε πρωθυπουργός.

86. «Τὸς προέδρου τῆς Κολομβίας» δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ τῷ 1818. Σημειωτέον ὅτι ἡ Κολομβία εἶχε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Βολιβάρ (1830) πολὺ μεγαλυτέραν τῆς νῦν ἔκτασιν, περιλαμβάνουσα τὰς ἔκτοτε ἀποσχισθείσας δημοκρατίας τῆς Βενεζουέλας καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Πιθανῶς εἰς ἐκ τῶν Νοτιοαμερικανῶν πρακτόρων νὰ ἐνεφανίσθη ἢ νὰ ἐνομήσθη ἐν Ἄχεν ὡς κύριος τοῦ προέδρου τῆς Κολομβίας».

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἄχεν ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπένευμε τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, α' τάξεως, ἢ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας τὸ τοῦ Μέλανος Ἄετος καὶ ἢ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας τὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῆς Οὐγγαρίας.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰς διαπραγματεύσεις καὶ τὰς συμβάσεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν χρηματικῶν ζητημάτων μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων, δοθέντος ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἐν Ἄχεν διαπραγματεύσεων δὲν παρουσιάζει πλέον οὐδὲν ἐνδιαφέρον.

Ἐξ Ἄχεν μετέβην εἰς Μόναχον, ὅπου τὸ συνέδριον μὲ εἶχεν ἐπιφορτίσει νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας τὰς ἀποφάσεις περὶ τῶν ἑδαφικῶν ζητημάτων. Μολονότι τὸ πρᾶγμα ἦτο λίαν δυσάρεστον, ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη τὴν ἀνακοίνωσιν μετὰ ψυχραιμίας. Οἱ ὑπουργοὶ Του ὠμίλησαν μετ' ἐμοῦ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μοι δώσουν νὰ ἐγνοήσω ὅτι καίτοι οὗτοι ἀνεγνώριζον τὸ δίκαιον τῶν ἀρχῶν αἰτινες εἶχον ὀδηγήσει τὰς Δυνάμεις εἰς τὸ νὰ εὐνοήσουν ἐν Ἄχεν τὸ Μέγα δουκάτον τῆς Βάδης, οὐχ ἦττον ὁμως ἤλπιζον ὅτι οἱ Σύμμαχοι καὶ ἰδιαιτέρως ἢ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότης θὰ ὑπεστήριζον μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμεροληψίας τὰ δίκαια τῆς Βαυαρίας εἰς τὰς σχέσεις τῆς μετὰ τῆς Αὐστρίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Βαυαρὸς ὑπουργὸς ἐκλήθη εἰς Βιέννην καί, μετὰ τὴν ἀφιξίν μου εἰς τὴν αὐστριακὴν πρωτεύουσιν, ἐπανήρχισαν αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις. Ἄλλ' αὐταὶ εἰς οὐδὲν κατέληξαν, διότι ἢ Αὐστρία ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Βαυαρίαν μόνον τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν τὴν ὀρισθεῖσαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Μονάχου.

Ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀπεπεράτωσα κατὰ τὴν βραχείαν ἐν Βιέννῃ διαμονὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1819 καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀγγλικοῦ σχεδίου περὶ πρωτοκόλλου σχετικοῦ μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν μεσολάβησιν εἰς τὰς μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς διαφορᾶς. Ὡς μέση λύσις ἐνεκρίθη ὑφ' ὅλων ἢ ἀποστολῇ πρὸς τὸν κ. Ταττίσσεφ ἐπισήμου ἐγγράφου ἐκ μέρους τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ἐγγραφοῦν τοῦτο ἐξέθετε μετ' εὐκρινείας καὶ σαφηνείας τὴν γνώμην τῶν Δυνάμεων περὶ τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης τῆς εὐρωπαϊκῆς διαιτησίας, προέτεινε τὸν δούκα Οὐέλλιγκτων ὡς πληρεξούσιον διαιτητὴν, ἀλλ' ἄφηγεν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ δεχθῆ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν ταύτην ἄνευ ὄρων καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δι' Αὐτὸν συνεπειᾶς.

Ἡ κακὴ κατάστασις τῆς υἰείας μου καὶ ἐπιστολὴ τῶν γηραιῶν γονέων μου ἦν μοι εἶχε φέροι ὁ ἀδελφός μου⁸⁷ παρώρμησαν τὸν Αὐτοκράτορα νὰ μοι χορηγήσῃ ἄδειαν ἵνα μεταβῶ εἰς Κέρκυραν. Οἱ ὀγδοηκοντούεις γονεῖς μου ἤθελον, πρὶν ἢ ἐγκαταλείψουν τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν, νὰ μὲ ἴδουν καὶ νὰ μοι δώσουν τὴν εὐλογίαν των. Τὸ χειμερινὸν ταξίδιον εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἐ-

87. Αὐγουστίνος Καποδίστριας (1778 - 1857).

πτάνησον, ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς πατρίδος καὶ ἡ ἱκανοποίησις ἦν θὰ μοι ἔδιδεν ἡ ἐκτελέσις ἱεροῦ καθήκοντος, — πάντα ταῦτα μὲ ἔκαμαν νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἄδεια αὕτη θὰ συντέλει εἰς τὴν ἀνάγκησιν τῆς υἰείας μου.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεργασίαν ἧτις προηγήθη τῆς ἐκ Βιέννης ἀναχωρήσεώς Του (ἦτο ἡ 11/23 Δεκεμβρίου, ἀργὰ τὴν νύκτα) ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἔδωκε τὰς τελευταίας Του ὁδηγίας: «Σὰς συνιστῶ», μοι εἶπε, «νὰ προσέξετε πρὸ παντὸς τὴν υἰείαν σας. Περάσατε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ χειμῶνος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀναπαυθῆτε. Ἀφιέρωσατε μετὰ ταῦτα ἐβδομάδας τινὰς εἰς τοὺς γονεῖς σας καὶ τὴν ἀνοιξιν ἐτοιμασθῆτε διὰ τὴν ἐπάνοδον. Ἔως τότε θὰ ἴδωμεν διὰ ποίας ὁδοῦ θὰ εἶναι σκοπιμώτερον νὰ ἐπιστρέψετε παρ' Ἐμοί. Σὰς συνιστῶ νὰ μὴ ἐξέλθετε τῆς πορείας ἦν ἀκολουθοῦμεν. Προσπαθήσατε νὰ φέρετε τὴν γαλήνην εἰς τὴν πατρίδα σας. Δώσατε εἰς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας νὰ ἐννοήσουν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι λογικοί. Ἐπιθυμῶ θεοθαίως νὰ συντελέσω εἰς τὴν καλυτέρευσιν τῆς τύχης των, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θάσει τῶν συνθηκῶν. Ὁ Κόσμος ἔχει ἀνάγκην ἡσυχίας. Ταύτην δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν μόνον διὰ τῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων. Ὁ δὲ μέγας οὗτος καρπὸς τῶν προσπαθειῶν μας θὰ ἐξηφανίζετο εὐθὺς ὡς τὰ ἐν Ἀνατολῇ συμφέροντα ἤθελον ρίψει τὸ σπέρμα τῆς διχονοίας εἰς τὸ μέσον ἡμῶν. Πρέπει συνεπῶς νὰ ἀφήσωμεν τὰ πράγματα ὡς ἔχουν καὶ νὰ περιορισθῶμεν νὰ πράξωμεν ἰδιαιτέρως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ὅ,τι καλὸν δυνηθῶμεν, ἀλλὰ χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ τοὺς ἐνθαρρύνωμεν νὰ περιμένουν ἀπὸ Ἐμὲ ὅ,τι αὐτὴν τὴν στιγμήν δὲν ἔχω τὴν δυνατότητα νὰ πράξω ὑπὲρ αὐτῶν.» Ἠὐχαρίστησα μετὰ σεβασμοῦ τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τὰς διαταγὰς αἷς ἠυδόκησε νὰ μοι δώσῃ καὶ τὸν διεθεθαίωσα περὶ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῶν προθέσεών Του. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐνηγκαλίσθη μετὰ στοργῆς καὶ μοι εἶπεν: Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογῇ καὶ νὰ σὰς προστατεύῃ. Εἰς τὸ ἐπανιδεῖν πρὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἀλλὰ νὰ Μοὶ ἐπανέλθετε μὲ καλὴν υἰείαν.»

Συμφώνως πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ Αὐτοκράτορος, παρέτεινα ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ἐν Βιέννῃ διαμονήν. Μεθ' ὃ διέτριψα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Μαρτίου τοῦ 1819 ἐν Βενετίᾳ, Λομβαρδίᾳ, Τσκαῖνῃ, Ρώμῃ καὶ Νεαπόλει.

Εἰς Κέρκυραν ἔφθασα τελευταῖον τοῦ Μαρτίου. Ἡ μήτηρ μου δὲν εὐρίσκειτο πλέον ἐν ζωῇ. Ὁ πατήρ μου, ἐπαναδλέπων με μετὰ ὑπερδεκαετῆ ἀπουσίαν, ἀνέκτησεν ὀλίγους μῆνας ζωῆς καὶ ἠδυνήθη νὰ μοι δώσῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ μόνη παρηγορία ἦν ἔσχον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε ἐβδομάδων αἷς διήλθον ἐν τῇ πατρίδι μου.

Ἡ πατρίς μου πιεζομένη ἀπὸ τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν ἦν ἐξήσκει ἐν αὐτῇ ὁ στρατηγὸς Μαίτλανδ⁸⁸, ἐθρήνει ἐπὶ πλέον τὰς συμφορὰς αἷς ὑφίσταντο οἱ γείτονές της, οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας, ὡς καὶ οἱ Σουλιῶται καὶ Ρουμελιῶται, οἱ

88. Σερ Τόμας Maitland (1759 - 1824), ἄριστος Βρετανὸς Ἀρμοστής ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τοῦ 1824.

ἄλλοτε ἐν Ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, οἵτινες ὑφίσταντο τὸν πλέον ἀπηνῆ καὶ παράλογον διωγμὸν. Ἡ θυσία τῆς Πάργας συνετελέσθη ὑπὸ τὰ ὄμματά μου. Εἶχον τὴν δυστυχίαν νὰ βλέπω τοὺς Παργηγνοὺς καταφθάνοντας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κερκύρας, ἐκπατριζομένους λόγῳ τῆς κακῆς πίστεως καὶ τῶν ἐσφαλμένων ὑπολογισμῶν τῶν Βρεττανῶν πρακτόρων, ἀναγκαζομένους νὰ ἐγκαταλείψουν εἰς τὸν Ἄλῃ Πασσᾶν ἀντὶ εὐτελοῦς χρηματικοῦ ποσοῦ τὰς ἀρχαίας των ἐστίας καὶ συναπακομίζοντας μόνον τὰ ὄσα τῶν πατέρων των.

Οἱ Κολοκοτρωναῖοι, οἱ Μποτσαραῖοι καὶ οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τοῦ Αἰγαίου μὲ ἐπεσεκέφθησαν ὡς παλαιοὶ μὲν γνώριμοι, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μάθουν παρ' ἐμοῦ ὅτι ταχέως ἢ Ρωσσία θὰ τοὺς ἐπανέφερεν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν τῆς αἰγίδα.

Ἀναλογιζόμενος τὰς ἀναποφεύκτους συνεπειὰς τῆς πωλήσεως τῆς Πάργας καὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς θίας ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐστέναζον οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπτανήσου, ἀντελήφθη εἰς τί ἀπέβλεπεν ἡ πολιτικὴ τοῦ στρατηγοῦ Μαίτλανδ ὡς πρὸς τὴν Ἐπτάνησον καὶ ὡς πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες ἐπιμόνως ἐλπίζοντες εἰς τὴν ἐθνικὴν των ἀποκατάστασιν:

Διαγραφὴ ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν Ἐπτανησίων τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος· διωγμὸς καὶ κατασυκοφάντησις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἦσαν ζωντανοὶ μάρτυρες τῶν εὐεργετημάτων ἅτινα εἶχεν ἐπιτύχει ἡ Ἐπτάνησος χάρις εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας· διαστρέβλωσις καὶ ἐκρίξωσις ἐκ τῆς καρδίας τῶν Ἐπτανησίων παντὸς ἐθνικοῦ καὶ πατριωτικοῦ αἰσθήματος, διὰ τῆς ἀπομονώσεώς των ἀπὸ τῶν λοιπῶν γειτονεύοντων Ἑλλήνων· ἐξαναγκασμὸς τῶν τελευταίων τούτων ὅπως ζήσουν ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ, μὲ τὸν σκοπὸν τοιουτοτρόπως νὰ σθεσθοῦν οἱ ἀληθεῖς οὔτοι πυρσοὶ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἰσχύος τῶν Ἑλλήνων, — ἰδοὺ αἱ βασικαὶ σκέψεις τῆς πολιτικῆς ταύτης, ἰδοὺ τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς καταστροφῆς τῆς Πάργας καὶ τοῦ διωγμοῦ ὁ ὁποῖος ὄθει εἰς ἀπελπισίαν τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Ἡπείρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Αἰγαίου, τοὺς ἄλλοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ρωσσίας.

Συνομιλῶν μὲ τοὺς ἄνδρας τούτους, τοὺς τόσον δυστυχεῖς ὅσον καὶ σεδαστούς, μετεχειρίσθη τὴν γλῶσσαν ἣν μοι εἶχεν ὀρίσει ὁ Αὐτοκράτωρ, γλῶσσαν ἄλλως τε, ὑπὸ τὰς τότε συνθήκας, σύμφωνον καὶ πρὸς τὰς ἰδικὰς μου πεποιθήσεις. Προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας οὐδόλως ἦτο διατεθειμένος νὰ προκαλέσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων ἢ νὰ περιπλέξῃ τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς Ἀγγλίας· ὅτι πᾶν ὅ,τι ἦτο κατορθωτὸν νὰ γίνῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἄνευ κινδύνου προκλήσεως πολέμου, θὰ ἐγίνετο, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ ὀπλισθοῦν μὲ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν προσπαθοῦντες ἐν τῇ μεταξὺ νὰ ἀναθρέψουν καλῶς καὶ ἐθνικῶς τὰ τέκνα των, ἐπαφιέμενοι δέ, ὡς πρὸς τὰ λοιπά, εἰς τὸν χρόνον καὶ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.

«Τοῦτο μᾶς εἶναι ἀδύνατον», μοὶ ἀπήντησαν· «διότι οἱ Ἄγγλοι, οὗς ὑμεῖς ἐφέρατε εἰς τὴν Ἐπτάνησον, δὲν μᾶς ἀφήνουν οὔτε κἂν αὐτὴν τὴν παρηγορίαν. Μᾶς πιέζουν πανταχόθεν. Θέλουν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἡμῶν ὀριστικῶς. Γνωρίζετε

ἔτι μετὰ τὸ Σούλι, ἡ Πάργα καὶ ἡ Ἐπτάνησος ἦσαν τὸ μόνον μας καταφύγιον. Ἡ ἐξασφάλις τοιοῦτου ἀσύλου διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα μας μᾶς καθίστα δυνατὴν τὴν εἰς τὰ ὄρη ἄμυνάν μας, ὥστε νὰ μᾶς σεβασθοῦν οἱ Τούρκοι. Σήμερον ἡ τελευταία αὕτη δυνατότης μᾶς ἀφαιρεῖται. Ἡ Πάργα εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Τί θὰ ἀπογίνωμεν; Πῶς νὰ ἐγκατασταθῶμεν ἐν Ἐπτάνησφ ὅταν οἱ Ἀγγλοὶ μᾶς ἀρνοῦνται καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ μέσα νὰ κερδίσωμεν τὴν ζωὴν μας ἐκ τῶν ποιμνίων μας; Ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δὲν θέλει νὰ μᾶς προσλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Αἴ λοιπόν! Ἐάν ἡ Ρωσσία μᾶς ἐγκατέλειπεν, ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ. Ἀφ' οὗ οἱ ἰσχυροὶ τῆς Γῆς μᾶς θέτουν ἐνώπιον τόσον ἀπελπιστικοῦ διλήμματος, θὰ ὑψώσωμεν μίαν ἡμέραν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ καί, ἐάν δὲν δυνηθῶμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τῶν Τούρκων, τοῦλάχιστον ὅμως θὰ ἀποθάνωμεν ἀντάξιοι τῶν πατέρων μας. Μᾶς διμλεῖτε περὶ μέλλοντος καὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καθ' ἣν στιγμὴν στερούμεθα τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου καὶ δὲν ἔχομεν πῶς νὰ ἐορτάσωμεν τὰς ἁγίας ἡμέρας τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος.» Ἦτο ἡ ἐβδομὰς τοῦ Πάσχα.

Ἡ δριμεία αὕτη ἀπάντησις δὲν με ἀπεθάρρυνε· παρέσχον εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος ὄλας τὰς χρηματικὰς ἐνισχύσεις, ἃς ἠδυνάμην νὰ διαθέσω ὡς ἰδιώτης· ὑπεσχέθην εἰς αὐτοὺς ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ νὰ ἐπιζητήσω καὶ τὰς τοῦ Ἀυτοκράτορος χάριν τῶν οἰκογενειῶν των. Ἐπεισα τοὺς ἐλθόντας μακρόθεν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των καί, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης κακῆς ἐρμηγείας τῆς συνομιλίας μας, ἐπέδωκα εἰς αὐτοὺς γραπτῶς πᾶν ὅτι τοῖς εἶχον εἶπει προφορικῶς. Καί, ἵνα καταστήσω ἀποτελεσματικωτέραν τὴν προφύλαξιν ταύτην, ἀπέστειλα ἐμπιστευτικῶς ἀντίγραφον εἰς τὸν θαρῶνον Στρόγανωφ καὶ εἰς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ προξένους τῆς Ρωσσίας, πληροφορῶν αὐτοὺς περὶ τῆς καταστάσεως καὶ παρακαλῶν νὰ προσέξουν μήπως ἡ κακοβουλία ἐπιωφεληθῇ τὴν περίστασιν καὶ γεννήσῃ παρὰ τοῖς ὀμιδοῦχοῖς ἡμῶν ἰδέας ἐσφαλμένας ἢ ἐλπίδας ἐπικινδύνους.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἐπτανήσιους, προσεπάθησα νὰ τοὺς καθησυχάσω ὑποσχόμενος ὅτι θὰ μετέδιδον ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Βρεττανικὸν Ὑπουργεῖον τὰ δίκαια των παράπονα, διότι οἱ ὄροι τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων⁸⁹ εἶχον μείνει γράμμα νεκρὸν.

Ἀνεχώρησα ἐκ Κερκύρας. Ὁ στρατηγὸς Μαῖτλανδ ἠθέλησε νὰ μοι παράσχῃ τὴν εὐχαριστήσιν νὰ διαπλεύσω τὴν Ἀδριατικὴν μέχρι Βενετίας ἐπὶ ἀγγλικῆς φρεγάτας!

Μετέβην εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ρεκκόρο ἵνα ἐπιτύχῃ ἀνακούφισίν τινα τῆς ὑγείας μου. Ὁ αὐλικὸς σύμβουλος Μύλλερ, ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ γραφείου μου, ἦλθε πρὸς συνάντησίν μου. Ἐκόμιζε τὰς ἀνακοινώσεις ἃς μοι ἔκαμεν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀυτοκράτορος. Εὐρον ἐν ἀντιγράφῳ τὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου διαμειφθεῖσαν ἀλληλογραφίαν.

89. Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, δι' ἣς ἀνετίθετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ «ἀποκλειστικὴ προστασία» τῶν «Ἠνωμένων κρατῶν τῶν Ἰονίων Νήσων».

Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐγγράφων τούτων ἀφεώρων εἰς τὴν ἐν Γαλλίᾳ κυβερνητικὴν μεταβολὴν ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεώρει ἀντίθετον πρὸς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἄλλα ἀφεώρων εἰς τὴν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Γερμανίας κρατούσαν ἑξαψιν καὶ τὰς ἐκεῖ ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας, αἵτινες εἶχον ἐπισύρει εἰδικώτερον τὴν προσοχὴν τῶν Κυβερνήσεων κατόπιν ὑπομνήματος ὅπερ ὁ κ. Στούρτζας, τῇ συστάσει μου, εἶχεν ὑποβάλλει εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα. Ἡ δολοφονία τοῦ Κοτσεβού⁹⁰ ἤλθε νὰ ἐπαληθεύσῃ κατὰ τρόπον λυπηρὸν τὰς προβλέψεις τοῦ ὑπομνήματος τούτου, εἰς τὸ σύνολον τοῦ ὁποίου δὲν ἐδόθη, ἄλλως τε, ἡ δέουσα προσοχή.

Σκοπὸς τῶν ἀνακοινώσεων ἃς μοὶ ἀπηύθυνε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἦτο νὰ μοὶ γνωρίσῃ τὰς ἀπόψεις τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ κρίνω καλύτερον τὰ πράγματα τῶν χωρῶν ἃς ἐμελλον νὰ διασχίσω κατὰ τὴν εἰς Ρωσσίαν ἐπιστροφὴν μου. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἄφηνεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ δι' ἣς θὰ ἐπέστρεφον. Ἀπαντῶν, ὑπέβαλον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰς παρατηρήσεις ἃς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἐξήγησα τὴν ἀδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Ρωσσίαν διὰ θαλάσσης διερχόμενος ἐκ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Ἐπεθύμουν ζωηρῶς, μεταβαίνων εἰς Λονδῖνον, νὰ συνομιλήσω ἐμπιστευτικῶς μετὰ τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν περὶ τῶν χειρίστων συνεπειῶν τῆς πολιτικῆς ἣν ὁ στρατηγὸς Μαίτλανδ ἠκολούθει ἐν Ἑπτανήσῳ, παραβαίνων τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Ἐὰν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐνέκρινε τὸ εἰς Λονδῖνον ταξίδιον, παρεκάλουν νὰ μὲ ἐφοδιάσῃ μὲ δύο ἐκ μέρους Τῆς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν λόρδον Κάστλερεη καὶ τὸν δούκα Οὐέλλικτων, συνιστώσας νὰ λάβουν ὑπ' ὄψει ὅσα ἐμελλον νὰ μεταδώσω εἰς αὐτοὺς ἐν ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῶν συμπολιτῶν μου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ συνήνεσε εἰς τὸ ταξίδιον μου, μοὶ ἀπέστειλε τὰς δύο ἐπιστολάς καί, διὰ τὴν εἰς Ρωσσίαν ἐπιστροφὴν, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου ρωσικὴν φρεγάταν ἣτις εἶχε πρὸ μικροῦ φθάσει εἰς Γαλλίαν.

Ἀναμένων τὰς διαταγὰς ταύτας, ἐπωφελήθην τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν μου ἵνα ἀκολουθήσω θεραπείαν παρὰ τῷ ἰατρῷ Γάλλ⁹¹, ἣτις καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας μου.

Γνωρίζων πόσῃν ὀλίγῃν ἐμπιστοσύνην ἐνέπνεεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἡ ὑπὸ τὸν κ. Δεκάξ⁹² Κυβέρνησις ἐφρόντισα ὅπως ἀποφύγω πᾶσαν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τούτου καὶ τῶν συναδέλφων του συνομιλίαν. Ἐν τούτοις, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος ὁ ΙΗ', ἐν ἀκροάσει ἣν μοὶ ἐχορήγησε, μοὶ συνέστησεν ἐπιμόνως ὅπως ἴδω τὸν κ. Δεκάξ ἰδιαιτέρως. Συνεμορφώθην μὲ τὴν

90. Τῇ 23 Μαρτίου 1819 ὁ φοιτητὴς Sand ἐδολοφόνησεν ἐν Μάνναϊμ τὸν ἐν τῇ ἡπηρεσίᾳ τῆς Ρωσσίας Γερμανὸν ποιητὴν Αὐγουστον von Kotzebue (1761 - 1819).

92. Φραγκίσκος Ἰωσήφ Gall (1758 - 1828), διάσημος τότε ἰατρός.

92. Ἡλίας Decazes (1880 - 1860), πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1819 - 1820.

διαταγὴν ταύτην, ἣ δὲ συνομιλία ἦν ὁ πρωθυπουργὸς ἔσχε μετ' ἐμοῦ εἶχε τὸν σκοπὸν νὰ μοι γνωρίσῃ τὰς ἀποκαλύψεις τῆς ὑψηλῆς του ἀστυνομίας.

Αἱ ἀποκαλύψεις αὗται συνίσταντο εἰς ἀντίγραφα ἀρκούντως συχνῆς ἀλληλογραφίας μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος Μέντερονιχ καὶ μᾶς κυρίας⁹³ ἧς ὁ σύζυγος κατεῖχε μεγάλην θέσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ὠμίλει περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν δύο Κυβερνήσεων, περὶ τῶν ἐλπίδων ἃς οἱ πραγματικοὶ θεράποντες τῶν δύο Αὐτοκρατόρων ὄφειλον νὰ τρέφουν ὅπως ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπαναστατικῆς μου ἐπιρροῆς καὶ περὶ τῶν μέσων ἅτινα ὄφειλον νὰ τεθοῦν εἰς ἐνέργειον ἵνα ἐπιτευχθῇ τοῦτο.

Ἀπήντησα εἰς τὸν κ. Δεκάξ ὅτι εἰς τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας οὐδεμίαν ἀπέδιδον σημασίαν, πεπεισμένος ὢν ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ περὶ ὧν ὠμίλει ἦσαν πλασταί, ἔργον τῶν ἀστυνομικῶν του ὀργάνων, καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἐθεώρουν τὰς ἀνακρινώσεις του ὡς μὴ γενομένας.

Κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον ἀκράσιν μου ὁ Βασιλεὺς μοι ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι δὲν συνεμερίζετο τὸν τρόπον καθ' ὃν ἔκρινα τὰς ἀνακρινώσεις, ἃς ὁ κ. Δεκάξ, τῇ διαταγῇ Του, μοι εἶχε κάμει. Τὴν προειδοποίησιν δὲ ταύτην ἤλθε νὰ ἐπικυρώσῃ τυχαῖον γεγονός. Ἡμέραν τινὰ ἤλθε νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ ὁ πρίγκιψ Καστελταϊκάλα⁹⁴ μὲ πλείστας φιλοφρονήσεις καὶ συγχαρητήρια διὰ τὴν περὶ ἐμοῦ γνώμην καὶ ἀναγνώρισιν ἣν εἶχεν ἐκφράσει ἡ Κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως.

«Ἄλλὰ, πρίγκιψ μου, εἰς ποίαν περίστασιν καὶ ἐπὶ τίνι εὐκαιρίᾳ;»

«Θὰ σᾶς τὸ εἶπω ἀμέσως. Τὸ ὕγιον ἀρχῶν διπλωματικὸν σῶμα, δηλαδὴ οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἐγώ, εἶχομεν μεγάλως ἀνησυχῆσαι λόγῳ τῶν εἰδήσεων αἵτινες ἐκυκλοφόρουν ἐνταῦθα περὶ τῶν συνομιλιῶν ἃς εἶχετε κατὰ τὴν ἐν Νεαπόλει παραμονὴν σας μετὰ τοῦ μαρκησίου Τσιρτσέλλο⁹⁵ καὶ τοῦ ἱππότου Μένδιτσι⁹⁶. Μᾶς εἶχον γράψει ὅτι σεῖς εἶχετε ἐπιμόνως συστήσει ὅπως ὁ Βασιλεὺς μου παραχωρήσῃ εἰς τὸν λαόν Του σύνταγμα ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας εἶχε πρὸ μικροῦ χορηγήσει εἰς τὴν Πολωνίαν. Ἡ εἰδήσις αὕτη μᾶς ἀνεστάτωσεν. Ἐγγράψα σχετικῶς εἰς τὸν μαρκήσιον Τσιρτσέλλο, ἵνα μάθω τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ τὸ διάθημά σας τοῦτο. Ὁ μαρκήσιος μοι ἀπήντησεν ὅτι πρόκειται περὶ καθαρᾶς συκοφαντίας· ὅτι σεῖς οὐδὲν πολιτικὸν ζήτημα εἶχετε θίξει, οὔτε μετ' αὐτοῦ οὔτε μετὰ τοῦ

93. Προφανῶς τῆς κομισσῆς Δωροθέας Lieven (1788 - 1857), ἐρωμένης τοῦ Μέντερονιχ καὶ συζύγου τοῦ ἐν Λονδίῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας.

94. Φαβρίκιος Ruffo, πρίγκιψ τοῦ Castalcicala (1755 - 1832), πρεσβευτῆς τῆς Νεαπόλεως ἐν Παρισίοις.

95. Θωμᾶς di Somma μαρκήσιος di Cirello, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Νεαπόλεως.

96. Λουδοβίκος ἱππότης de' Medici, πρίγκιψ τοῦ Ottaiano καὶ δούξ τοῦ Sarno (1759 - 1830), πρωθυπουργὸς τῆς Νεαπόλεως.

Μέδιτσι· ὅτι συνεπῶς οὐδὲν εἶχετε εἶπει περὶ χορηγήσεως ἢ μὴ συντάγματος εἰς τοὺς Νεαπολίτας· ὅτι κατὰ τὴν θραχεῖαν ἐν Νεαπόλει διαμονὴν σας καὶ κατὰ τὸ δι' Ἀπουλίας εἰς Κέρκυραν ταξιδιὸν σας ἐξήσατε ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης, ξένος πρὸς τὴν πολιτικὴν.»

«Ἄλλὰ τότε, πρίγκιψ μου, τίς ὑπεβλήθη εἰς τὸν κόπον νὰ σᾶς ἐξαπατήσῃ;»

«Τοῦτο εἶναι μυστικόν μου.»

«Τόσον τὸ καλύτερον· κρατήσατε τὸ μυστικόν σας καὶ μὴ δμιλῶμεν πλέον περὶ τούτου.»

Ἡ δευτέρα αὕτη καὶ ὅλως ἀφελῆς ἀποκάλυψις θὰ ἔπρεπε νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἀποδώσω μεγαλύτεραν σοβαρότητα εἰς τὴν τοῦ κ. Δεκάτζ. Ἄλλ' ὅμως ἡ ἀγνή μου συνειδησις καὶ ἡ εὐθεῖα διαγωγὴ μου ἐνέπνεον εἰς ἐμὲ τοιοῦτον αἰσθημα ἀσφαλείας, ὥστε δὲν ἐσκέφθην ἕκτοτε τὰς ἀθλίαις ταύταις ραδιουργίας καὶ μόνον σήμερον τὰς ἐνεθυμήθην διὰ πρώτην φορὰν ἵνα τὰς ἀναγράψω ἐνταῦθα.

Ἐφθασα εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ λόρδος Κάστλερεν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐξοχήν, ἦλθεν εἰς Λονδίον ἵνα μὲ ἴδῃ. Μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Ἀντιβασιλεὺς⁹⁷ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λονδίον μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὅτι θὰ ἔσπευδε νὰ ζητήσῃ τὰς διαταγὰς Του, ἵνα μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα. Μοὶ προέτεινεν ἐπίσης συνομιλίας, αἰτινες, ὡς ἔλεγε, θὰ ἐχρησίμευον νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματικὴν ζητήματα καὶ νὰ μοὶ γνωρίσῃ ἐφ' ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἐδέχθην μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν πρότασιν τοῦ λόρδου μεθ' ἧς ἐπέδωκα εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιστολὴν ἣν τῷ ἀπηύθυνεν ὁ Αὐτοκράτωρ περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ καταστάσεως. Παρατήρησεν εἰς ἐμὲ ὅτι ἀρμόδιος νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἦτο ὁ λόρδος Bathurst⁹⁸, ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν· καὶ ὅτι οὗτος, ἀδιαθετῶν, θὰ μὲ ἐκάλει ἕμα τῇ ἀναρρώσει του νὰ διέλθω ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν ἐξοχὴν του ὅπου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ πᾶσαν ἄνεσιν.

Ὁ δοῦξ Οὐέλλιγκτων, μετὰ τὴν λήψιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, μοὶ ὠμίλησε ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ μοὶ ὑπεσχέθη τὴν μεσολάβησίν του.

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς μοὶ ἐχορήγησε ἀκρόασιν καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ μεγάλης εὐμενείας. Ὁ λόρδος Λίθερπουλ⁹⁹ καὶ πάντες οἱ συνάδελφοί του μοὶ ἐπέδειξαν φιλοφρονήσεις καὶ τιμὰς ὅλως ἐξαιρετικάς. Ἡ ἀνωτέρα κοινωνία τοῦ Λονδίνου μὲ περιποιήθη κατ' ἐξοχὴν ἰδιαιτέρως.

97. Ὁ μετὰ ταῦτα (1820-1830) βασιλεύσας Γεώργιος ὁ Δ' ἤσκει ἀπὸ τοῦ 1810 τὴν ἀντιβασιλείαν ἐν ὀνόματι ταῦ παθόντος τὰς φρένας πατρός του.

98. Ἐρρῶκος κόμης Bathurst (1762-1834), ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1827 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἀποικιῶν.

99. Ροβέρτος Jenkinson, κόμης Liverpool (1770-1828), πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1827.

Αἱ συνομιλίας, ἃς ὁ λόρδος Κάστλερεν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ μετ' ἐμοῦ καὶ εἰς τὰς ὁποίας παρεκάλεσα τὸν κόμητα Λίβεν¹⁰⁰ νὰ παραστῇ, ὑπῆρξαν εὐχάριστοι καὶ ἐποφελεῖς. Ὁ ὑπουργὸς οὗτος μοὶ ἐξήγησε μετὰ πάσης εἰλικρινείας τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεώς του περὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ καταστάσεως καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς ἣν προτίθετο νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἐκράτησα σημείωσιν τῶν ἀνακοινώσεων τούτων, ἵνα τὰς ἀναφέρω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα.

Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς Ἀνατολῆς, μὲ παρεκάλεσε νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τοῦ λόρδου Bathurst εἰς τὸν πύργον τοῦ τελευταίου τούτου ἐφιλοξενήθην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ συνεζήτησα μετ' αὐτοῦ τὰ παράπονα τῶν συμπατριωτῶν μου, παρουσίᾳ καὶ τοῦ κόμητος Λίβεν.

Ὁ λόρδος Bathurst ἐδέχθη μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ παρατηρήσεις μου καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὰς ἐπιδώσω ἐγγράφως. Ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐγώ, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, εἶχον παρεμβάλει προσκλήματα εἰς τὴν πορείαν ἣν οἱ Ἄγγλοι ἠκολούθουν εἰς τὰς ἐν τῇ Μεσογείῳ κτήσεις των.

«Ἡ εἰλικρινὴς αὕτη ὁμολογία, μιλῶνδε, ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσῃ ὅτι γνωρίζετε ὅτι ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων δὲν ἐφηρμόσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μαϊτλανδ.»

«Ἀφήσατε πάντα ταῦτα καὶ ἃς τὰ συζητήσωμεν γραπτῶς.»

Τῷ ἀπήντησα, ὅτι, λόγῳ τῆς προσεχοῦς μου ἀναχωρήσεως, δὲν ἤδυνάμην τόσον ταχέως νὰ διατυπώσω ἐγγράφως τὰς παρατηρήσεις μου, ἀλλ' ὅτι θὰ τὰς ἐλάμβανεν ἅμα τῇ εἰς Ρωσίαν ἀφίξει μου· τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲν ἤθελον νὰ παραδῶσω οὐδὲν τοιοῦτον ἔγγραφον ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας μετὰ τῶν Ἄγγλων ὑπουργῶν ἐμπιστευτικὰς συνομιλίας μου, προσεπάθησα νὰ τοὺς κάμω νὰ ἐννοήσουν ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ γενικώτερον οἱ Ἕλληνας εἶχον σχηματίσει ὀλεθρίαν ἰδέαν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, καὶ ἐπέστησα τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τῶν ἀναποφεύκτων τοῦ πράγματος συνεπειῶν.

«Ἐπιθυμεῖτε», τοῖς εἶπον, «νὰ κάμετε τοὺς Ἕλληνας νὰ λησμονήσουν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος, καὶ τὸ σύστημά σας τοὺς ὀδηγεῖ εἰς ὄλωσιν ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Παρεδῶσατε τὴν Πάργαν εἰς τὸν Ἀλή Πασσᾶν ἐλπίζοντες νὰ ἀπλοποιήσετε τὰς μετὰ τῆς Πύλης σχέσεις σας, ἀλλ' αὐταὶ θὰ περιπλακοῦν λόγῳ τῶν ταραχῶν ἃς ἡ παράδοσις τῆς Πάργας θὰ προκαλέσῃ τόσον ἐν Ἠπειρῷ ὅσον καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ὁ στρατηγὸς Μαϊτλανδ μεταχειρίζεται τοὺς συμπατριώτας μου ὡς Ἴνδούς. Ἄλλ' οὗτοι θὰ ἀντιδράσουν καὶ θὰ ἔχετε λίαν σοβαρὰς δυσχερείας εἰς ἣν στιγμὴν δὲν θὰ τὸ περιμένετε. Τέλος πάντων προσέξτε καὶ ὑπολογίσατε ἐκ τῶν προτέρων τοὺς καρποὺς τῆς ἀπελπισίας. Τὸ ἰδικόν σας σύστημα κυβερνήσεως θέτει τοὺς

γειτονεύοντας Ἑλληνας εἰς τὸ δίλημμα ἢ νὰ καταστραφοῦν ἢ νὰ λάβουν τὰ ὅπλα. Μοιραίως θὰ προστρέξουν εἰς τὸ τελευταῖον καὶ θὰ σὰς ἐμβάλουν εἰς περιπλοκάς μακρὰς τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν δύναται νὰ προῖδῃ τὴν λύσιν.»

Αἱ ἀλήθειαι αὗται μικρὰν προὐκάλεσαν ἐντύπωσιν τότε. Βραδύτερον, ὅτε τὰ γεγονότα κατέδειξαν τὸ ὀρθὸν τῶν παρατηρήσεών μου καὶ τὴν εὐθύτητα τῶν λόγων μου, ἔν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εἶπεν, ὅτι ἐγὼ εἶχον προείπει τῷ 1819 τὰ γεγονότα τοῦ 1821, διότι ταῦτα ἦσαν ἔργον ἰδικόν μου.

Ἀνεχώρησα ἐκ Λονδίνου ἐπὶ ρωσικῆς φρεγάτας καί, μετὰ τετραήμερον πλοῦν, ἤγκυροβολήσαμεν πρὸ τῆς Κοπεγχάγης. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας μὲ ἐτίμησεν δι' ἀκροάσεως καὶ μοι ἀπένευμε τὸ παράσημον τοῦ Ἐλέφαντος.

Ἀπεδιβάσθην εἰς Δάντσιγ, ὅπουθεν μετέβην εἰς Βαρσοβίαν, ἵνα ἀναμείνω τὴν ἐκεῖ ἀφίξιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἧτις εἶχεν ἀναγγελοθῆ διὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔφθασεν εἰς Βαρσοβίαν καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ τῆς συνήθους εὐμενείας, ἀλλὰ δὲν ἐδείχθη ἱκανοποιημένη ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς υἰείας μου. Ἡ ἔκθεσις ἦν ὑπέβαλον περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ταξιδίου μου ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς καὶ τὸ περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπόμνημα καὶ τὸ σχέδιον ἐμπιστευτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν λόρδον Bathurst. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἅτινα καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Λονδίνον.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχε πρὸ μικροῦ λάθει ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας δι' ἧς ὁ μονάρχης οὗτος ἐζήτηε τὴν συγκατάθεσιν τῆς διὰ πάντα τὰ ἀστυνομικὰ μέτρα ἅτινα εἶχον ἀποφασισθῆ εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Κάρολσβαδ¹⁰¹. Κατ' ἀρχὰς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη διατεθειμένος νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν Του διὰ γραπτῆς ἀπαντήσεως. Ἐν τούτοις, ὅτε συνεζήτησε μετ' ἐμοῦ τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπόψεων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἃς μοι εἶχεν ἀνακοινώσει ὁ λόρδος Καστλερεν, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐπεμβαίνουσα, συμφώνως μὲ τὴν αὐστριακὴν πρότασιν, εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τῆς Γερμανίας ὑποθέσεις, ἡ Ρωσσία θὰ ἐξέκλινε τῆς χαραχθείσης πορείας, θὰ ἠνάγκαζε τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀπομονωθῆ, καὶ θὰ ἔθετεν ἑαυτὴν εἰς ἀδυναμίαν νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τὴν περίπτωσιν τὰ ληφθέντα μέτρα ἀπεδεικνύοντο ἀνεπαρκῆ ἢ ἄστοχα. Ὁ Αὐτοκράτωρ συνεπῶς ἀπεφάσισε νὰ ἀποποιηθῆ τὴν αὐστριακὴν πρότασιν καὶ νὰ ἐκθέσῃ εἰλικρινῶς

101. Εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Κάρολσβαδ, εἰς ἣν μετέσχον πάντα τὰ γερμανικὰ κράτη (Αὐγουστος 1819), ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία εἶχον ἐπιβάλλει τὴν λήμην κοινῶν ἀσθηροτάτων ἀστυνομικῶν μέτρων κατὰ πάσης φιλελευθέρου ἐκδηλώσεως. Τινὰ ὅμως ἐκ τῶν μικροτέρων γερμανικῶν κρατῶν θεωρήσαντα τοῦτο ὡς περιορισμὸν τῶν κυριαρχικῶν των δικαιωμάτων ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Τσάρου, τοῦ ὁποῦ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Αὐστρία ἐζήτηε τὴν συγκατάθεσιν διὰ τὰ ἐν Κάρολσβαδ ληφθέντα μέτρα.

τοὺς λόγους Του. Ἄφ' οὗ συνετάγη καὶ ἀπεστάλη τὸ σχετικὸν ἔγγραφον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀνεχώρησεν ἐκ Βαρσοβίας, μετέβημεν δὲ εἰς Πετρούπολιν.

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπανέλαβε τότε τὴν συνήθη πορείαν, ἡ δὲ ἐξέλιξις τῆς ἐν Γερμανίᾳ καταστάσεως ἐδικαιολόγησε τὰς σκέψεις, ἐφ' ὧν εἶχον βασίσει τὸ ἐκ Βαρσοβίας ἔγγραφόν μου.

Ἄλλ' ἡ ἐπαναστατικὴ διάλυσις τῆς Ἰσπανίας, ἡ δολοφονία τοῦ δουκὸς τοῦ Βερρὺ¹⁰² καὶ ἄλλα παρεμφερῆ γεγονότα ἤγαγον τὸν Αὐτοκράτορα νὰ δλέπη εἰς ὅλα τὰ πράγματα τὴν ἐνέργειαν ἐπαναστατικοῦ τινος διευθυντηρίου, τὸ ὅποιον, ὡς ἐνομιζέτο, ἐπεξέτεινεν ἐκ Παρισίων τὴν ἐπιρροήν του ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Εὐρώπης μὲ σκοπὸν νὰ ἀνατρέψῃ καθεστῶτα καὶ κυβερνήσεις καὶ νὰ εἰσαγάγῃ ἐπαναστατικούς θεσμούς καὶ τυραννίαν.

Ἐκτοτε πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἀφιερώθησαν εἰς τὴν καταπολέμησιν τοιούτων πηγῶν ἀναρχίας καὶ δυστυχίας. Οὐχ ἤττον ὁμως αἱ ἀρχαὶ ἄς ἠκολούθει ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ προλάβῃ τοιαύτας συμφορὰς καὶ ταραχὰς ἐστηρίζοντο πάντοτε ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς παλινρθώσεως τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας καὶ ἐπὶ τῆς οὐχ ἤττον νομίμου βάσεως τῶν διεθνῶν πράξεων τοῦ ἔτους 1815¹⁰³.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἠκολούθει τότε τὴν ἀρχὴν ὅτι εἰς πάσας τὰς χώρας, ὅπου ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸ παρελθόν, ἡ προσπάθεια ἐπιστροφῆς εἰς τοῦτο ἦτο ἀδύνατος καὶ ἐπικίνδυνος· ὅτι ἐπομένως αἱ συνωμοσίαι τῶν ἐπαναστατῶν ἔπρεπε νὰ προληφθοῦν καὶ νὰ καταπολεμηθοῦν διὰ συντεῶν θεσμῶν ἐνισχυόντων τὰς παλινρθωθείσας κυβερνήσεις· καὶ ὅτι οἱ θεσμοὶ οὗτοι¹⁰⁴ διὰ νὰ εἶναι νόμιμοι καὶ συντηρητικοὶ ἔπρεπε νὰ χορηγηθοῦν ἐκ τῶν ἄνω καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιβληθοῦν ἐκ τῶν κάτω.

Τοιαύτη ἦτο ἡ σκέψις συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἐσχεδιάσθησαν καὶ διευτυπώθησαν, μέχρι τῶν συνεδρίων τοῦ Τρόππαου καὶ τοῦ Λάυδαχ, πᾶσαι αἱ ἀνακοινώσεις ἄς ἡ Κυβέρνησις τῆς Πετροπόλεως ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς συμμάχους τῆς ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῶν κρατῶν ἅτινα ὑφίσταντο ἢ ἠπειλοῦντο νὰ ὑποστοῦν ἐπαναστατικὴν κρίσιν.

Τελευτῶντος τοῦ ἔτους 1819 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1820 ἀλλεπάλληλα δυσάρεστα περιστατικὰ ἦλθον νὰ περιπλέξουν τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις.

Ἡ ἐπταετὴς ἡγεμονία τῶν ὀσποδάρων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἤγγιξε πρὸς τὸ τέλος. Ἡ Πύλη προέβαινεν εἰς τὸν διορισμὸν νέων ὀσποδάρων. Ὁ ἡγεμὼν Καρατζᾶς ἐδραπέτευσεν ἐκ Βλαχίας καὶ μετέβη εἰς Ἑλβετίαν χάρις εἰς τὴν μυστικὴν προστασίαν τῆς Αὐστρίας. Ὁ ἡγεμὼν Καλλιμάχης

102. Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1820 ἐδολοφονεῖτο ὁ ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, δούξ τοῦ Berry.

103. Πρὸβλ. ἀνωτέρω, σελ. 27.

104. Ἐννοεῖ τὰ συντάγματα ἅτινα εἶχον χορηγήσει ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ τινες μικρότεροι Γερμανοὶ ἡγεμόνες.

ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Καραγιώργης¹⁰⁵ εὐρισκόμενος ἐν Ρωσσίᾳ ἀπέδρασεν ἐκεῖθεν καὶ ἐνεφανίσθη ἐν Σερβίᾳ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι κατὰ τοὺς μὲν νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν πατρίδα του, κατ' ἄλλους δὲ νὰ ἐπανεύρῃ τοὺς θησαυροὺς οὓς εἶχε κρύψει εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ἀπέλθῃ κατόπιν ἐκ Σερβίας. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦσαν τὰ σχέδιά του, ὁ Μίλος¹⁰⁶ διέταξε νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ. Ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἦτο ὅλως ξένη πρὸς τὰ γεγονότα ταῦτα. Αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι τῆς τὸ ἀπεδείκνυον. Ἄλλ' ἢ ἔμφυτος εἰς τοὺς Τούρκους δυσπιστία καὶ ἴσως αἱ εἰσηγήσεις τῶν ξένων πρεσβευτῶν ἤγαγον τὸν Σουλτᾶνον νὰ διίδη εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα, συμπτώματα τῶν ἐχθρικῶν τῆς Ρωσσίας διαθέσεων, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ὑπὸ τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ διεξαγόμεναι διαπραγματεύσεις περιεπλάκησαν ἐκ νέου.

Ἄφ' ἑτέρου ὁ λόρδος Bathurst ἀπήντησε μετ' ὀξύτητος εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς βολιδοσκοπήσεις αἰτινες ἀφεώρων εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ὁ στρατηγὸς Μαϊτλανδ ἐνέτεινε τὰς πιέσεις ἐναντίον τῶν Ἑπτανησίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν. Ταραχαὶ ἐξερράγησαν ἐν Ἁγία Μαύρα καὶ Ζακύνθῳ. Δύο Σουλιῶται καὶ ὁ ἐμπιστος τοῦ Πετρόμπεη, ἀρχηγοὺ τῶν Μανιατῶν, Καμαρηνός, ἐφθασαν εἰς Πετροῦπολιν.

Ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ ἔλαβε νέας ὁδηγίας καὶ αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τὸ Διδάνιον ἐπανήρχισαν. Ἡ μετὰ τοῦ λόρδου Bathurst ἀλληλογραφία συνεχίσθη ἐκ μέρους μας μὲ πνεῦμα συμφιλιωτικόν. Περὶ τούτου εἰδοποιήθησαν οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ἑπτανησίων ἵνα δυνηθοῦν νὰ καθησυχάσουν τὰ πνεύματα καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν γαλήνην εἰς τὴν πατρίδα των καὶ τὰς γειτονικὰς χώρας.

Οἱ δύο Σουλιῶται οἱ ἐλθόντες νὰ ζητήσουν χρηματικὴν τινα ἐνίσχυσιν πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν συμπατριωτῶν των, ἐπέτυχον τὸ ζητούμενον ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ παρέμενον ἡσυχοὶ ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκοντο, ὁ δὲ βαρῶνος Στρόγανωφ ἐπεφορτίσθη νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ ὄρου τούτου.

Τέλος ὁ Καμαρηνός, ὅστις ἐκόμιζεν ἐπιστολὴν τοῦ Πετρόμπεη ζητούντος παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἴδρυσιν προκαταρκτικῆς σχολῆς ἐν Μάνη, ἀπεστάλη ταχέως εἰς τὰ ἴδια μεθ' ἱκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως. Ἄλλ' ὁ κ. Στρόγανωφ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ παράσχω τὸ χορηγηθὲν ποσόν, ἐνετάλη νὰ προσέξῃ καὶ θεβαιωθῇ ὅτι τοῦ βοηθήματος τούτου, ὡς καὶ τοῦ δοθέντος εἰς τοὺς Σουλιώτας, δὲν θὰ ἐγίνετο κακῆ χρήσις, οὐδὲ θὰ ἐκρίνετο τοῦτο ὡς μέσον πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλλήνων νὰ λάβουν τὸ ὅπλα ἐναντίον τῆς Πύλης.

Ἐγκρίνων τὰ μέτρα ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἠγγόει ὅτι οἱ ταραξίαι θὰ

105. Καραγιώργης Πέτροβιτς (1752-1817), ἀρχηγὸς τῆς πρώτης Σερβικῆς ἐπαναστάσεως (1804 - 1813). Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 10, σημ. 26.

106. Μίλος Ὁδρένοβιτς (1780-1861), ἡγεμὼν Σερβίας ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1839 καὶ ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1861.

προσεπάθουν νὰ τὰ διαστρέψουν διαδίδοντας ὅτι ἡ Ρωσσία ἐμμέσως ἠνόθει τὰ σχέδια τῆς μυστικῆς Ἐταιρείας. Ἴνα, κατὰ τὸ δυνατόν, διαλύσω τοιοῦτον ἔνοχον ὑπολογισμόν, ἐξήγησα ἐξ ὀνόματος τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς τὴν πρὸς τὸν Πετρόμπεγν ἐπιστολήν¹⁰⁷, τὰς ἀληθεῖς Αὐτοῦ προθέσεις. Τὰς ἀνέπτυξα καὶ προφορικῶς εἰς τὸν Καμαρηνὸν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του.

Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἀγγελιαφόρος δὲν ἐφθασεν οὔτε εἰς Κωνσταντινούπολιν οὔτε εἰς Μάνην. Ἐμαθον πρὸ διετίας ὅτι ἀπέθανε θῦμα τῆς ἀληθείας τῶν ἐξηγήσεων ἃς ἐκόμιζε καὶ αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξαγάγουν ἐκ τῆς πλάνης των τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπείρου περὶ τῆς φανταστικῆς ὑποστηρίξεως δι' ἧς ἐδουκάλιζον αὐτοὺς μερικοὶ παραξίται, ἵνα τοὺς ἀναγκάσουν νὰ λάθουν τὰ ὅπλα. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Γαλάτης ἔλαβε τὴν αὐτὴν τύχην. Ἡ δὲ ἐξαφάνισις τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν δικαιολογεῖ τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι οὗτοι ἐθανατώθησαν ὡς ὀχληροὶ μάρτυρες τῆς ἀληθείας ἢ ἄλλοι προσεπάθουν νὰ κρύψουν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Ὅτε, τῷ 1824, ἔμαθον τὰ θλιβερά ταῦτα γεγονότα, ἅτινα ἦσαν συνέπαισι θέσεως ἀπελπιστικῆς, ἔσχον εὐκαιρίαν νὰ πεισθῶ ὅτι ἡ γενομένη ἐν Βιέννῃ τῷ 1815 συλλογὴ συνδρομητῶν ὑπῆρξε μία τῶν τυχαίων ἀφορμῶν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς μυστικῆς ὀργανώσεως ἣτις ἐκαλεῖτο Ἐ τ α ι ρ ε ί α. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς προσεῖλκον πλῆθος προσηλύτων θεσπιούντες αὐτοὺς ὅτι ἡ ἐν Βιέννῃ ἐγκαινιασθεῖσα συλλογὴ συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν ἰδρυμάτων δημοσίας ἐκπαιδεύσεως σκοπὸν εἶχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος μέσῳ μυστικῆς ἑταιρείας καὶ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἐνέκρινε καὶ ἐνεθάρρυνε τὸ ἔργον τοῦτο.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1820 καὶ ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἐξήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν παραίτησιν ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ὡς καὶ τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιχειρήσῃ πρὸς ἀνάρρωσιν ταξίδιον ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας. Ἡ οἰκογένεια τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου ἔτυχε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πλείστων εὐεργετημάτων, ἅτινα ἐγὼ εἶχον ἀναγγεῖλει εἰς αὐτὸν τῇ διαταγῇ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, τοῦθ' ὅπερ μὲ εἶχε φέρει εἰς στενοτέρας σχέσεις μὲ τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον. Μὲ ἐπεσκεφθῆ πρὸ τῆς ἐκ Πετροπόλεως ἀναχωρήσεώς του. Ὅμιλῶν περὶ τοῦ ταξιδίου του, ὅπερ προϋτίθετο νὰ κάμῃ τὴν ἄνοιξιν, μοὶ ἐξήτησε συστατικὴν ἐπιστολήν διὰ τὸν δοῦκα Ρισελιέ¹⁰⁸, τότε πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας, προκειμένου νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῆς πατρικῆς του οἰκίας, ἣν οἱ Τοῦρκοι εἶχον δημεύσει καὶ δωρήσει εἰς τὴν Γαλλικὴν πρεσβεῖαν ἐπὶ Ναπολέοντος. Ὑπεσχέθη τὴν ἐπιστολήν ταύτην ἦν καὶ ἔδωκα ἄνευ δυσκολίας. Ἐπανῆλθεν ἐκ νέου καὶ μοὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἀπελπιστικῆς καταστάσεως εἰς

107. Ἡ ἐπιστολὴ ἐ δημοσιεύθη ἐν τῷ γαλλικῷ πρωτοτύπῳ εἰς τὸ *Sbornik russkago istoriceskago obscestva*, III, σελ. 297-303 καὶ ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει εἰς τὸ ἀνώνυμον (τοῦ Κ. Ζησίου) ἔργον: *Οἱ Μαυρομάλα*, Ἀθήναι 1903, σελ. 50-53.

108. Ἀρμάνδος du Plessis δούξ Richelieu (1766-1822).

ἦν εὐρίσκοντο οἱ Ἕλληγες συνεπείῳ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ λόγῳ τοῦ πολέμου ὃν ἡ Πύλη ἠτοίμαζε κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε κηρυχθῆ ἀντάρτης.

Ἀπήντησα εἰς τὸν πρίγκιπα, ὅτι οὔτε ἐκεῖνος οὔτε ἐγὼ εἶχομεν ἀρμοδιότητα νὰ κρίνωμεν περὶ τοιούτων ζητημάτων, καί, ἐὰν ἔτι τὴν εἶχομεν, ἡ γνώμη ἡμῶν οὐδόλως θὰ μετέβαλλε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων· ὅτι ἀφ' οὗ ἐκεῖνος εἶχε θίξει τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐθεώρουν καθήκον μου νὰ συστήσω εἰς αὐτὸν νὰ προσέξῃ καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ παρασυρθῆ ὑπὸ ραδιούργων οἰτινες ἐνεφανίζοντο, ἄνευ οὐδενὸς δικαιώματος, ὡς ἀντιπροσωπεύοντες τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

«Μὴ τοὺς θέτετε ὅλους εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν», μοὶ εἶπεν. «Γνωρίζω μερικῶς οἰτινες εἶναι ἄνδρες σεβαστοί, καὶ θὰ σὰς τὸ ἀποδείξω ἀμέσως.»

Μοὶ ἔδειξε τότε ἔγγραφον εἰς τὸ ὁποῖον προετείνετο ἡ ἴδρυσις ἐταιρείας μὲ σκοπὸν τὴν διὰ συνδρομῶν συλλογὴν ποσοῦ ὑπερ θὰ κατατίθετο ἐπὶ τόκῳ μέχρις οὗ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀπῆται τὴν χρησιμοποίησίν του. Μὲ παρεκάλεσε νὰ κρατήσω τὸ ἔγγραφον τοῦτο, νὰ τὸ ἀναγνώσω καὶ νὰ τοῦ εἶπω κατόπιν τὴν γνώμην μου.

«Σὰς τὴν λέγω ἀμέσως καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνώσω τὸ ἔγγραφόν σας. Ἀκριβῶς οἱ καταστρώνοντες τοιαῦτα σχέδια εἶναι οἱ περισσότερον ἔνοχοι καὶ αὐτοὶ ὠθοῦν τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸν ὄλεθρον. Εἶναι ἐλεεινοὶ ἐμποροῦπάλληλοι καταστραφέντες λόγῳ τῆς κακῆς των διαγωγῆς καὶ ἀφαιροῦντες νῦν τὸ χρῆμα τῶν ἀφελῶν ψυχῶν ἐν ὀνόματι μιᾶς πατρίδος ἣν αὐτοὶ δὲν ἔχουν. Θέλουν νὰ πᾶς ἔχουν εἰς τὴν συνωμοσίαν των διὰ νὰ ἐμπνεύσουν πίστιν εἰς τὰ ἐγχειρήματα των. Σὰς ἐπαναλαμβάνω· προφυλαχθῆτε ἀπὸ τοιοῦτους ἄνδρας.»

«Καὶ τί θὰ γίνουιν τότε οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληγες; Οἱ Τούρκοι θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τοὺς σφάζουν καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης δὲν θὰ πράξῃ δι' αὐτοὺς τίποτε;»

«Οἱ Ἕλληγες, ὅσοι φέρουν ὄπλα, θὰ ἀνθίστανται εἰς τὰ ὄρη των ὡς ἔπρατον τοῦτο ἀπὸ αἰῶνων. Καὶ ἐὰν εἰς τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ κατορθώσουν νὰ γίνουιν κύριοι τοῦ Σουλίου καὶ ἄλλων ὁμοίων ὄχυρῶν σημείων, θὰ ἀντιτάξουν μακρὰν ἀντίστασιν. Οὕτω, εὐρισκόμενοι εἰς θέσιν εὐνοϊκὴν, δὲν θὰ περιμένουν τίποτε ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν, ἴσως δὲ ὁ χρόνος καὶ τὰ γεγονότα μεταβάλλουν τὴν κατάστασιν καὶ ἐπιφέρουν περιστάσεις αἰτινες θὰ εἶναι εὐμενεῖς διὰ τοὺς Ἕλληγας. Τότε μόνον ἡ Ἑλλάς θὰ δύναται νὰ ἐλπίζῃ βελτίωσιν τῆς τύχης της. Ἐὰν ὁμως ἀξιοῦν τινες νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν τοῦτον προκαλοῦντες ταραχὰς καὶ θαυκαλιζόμενοι ὅτι δύνανται νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν Αὐτοκράτορα πρὸς δρᾶσιν ὅχι μόνον οἰκτρῶς ἀπατῶνται, ἀλλὰ καὶ κατακρημνίζουιν τὸ δυστυχὲς τοῦτο ἔθνος εἰς ἄβυσσον συμφορῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς εἰς τὸν κόσμον θὰ δυνηθῆ νὰ τὸ σώσῃ.»

Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ἀπεχαιρέτισα τὸν πρίγκιπα παρακαλῶν ἐκ νέου

αὐτὸν νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅσα τῷ εἶχον εἶπει· διότι οἱ λόγοι του μὲ ἔκαμαν νὰ ὑποπτεύσω ὅτι τὸν περιεστοίχιζον ἄνδρες ἐπικίνδυνοι καὶ ἐπιτηδειότεροί του. Ἄνεχώρησεν ἐκ Πετροπόλεως, μετέβη εἰς Κίεθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κισινόβιον ὅπου διέμενον ἢ οἰκογένειά του. Δὲν ἤκουσα πλέον περὶ αὐτοῦ μέχρις ὅτου ἔγινε τυφλὸν καὶ παράτολμον ὄργανον τῆς καταστροφῆς τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν.

Προκειμένου νὰ μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1820 διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς δευτέρας Διαιτήτης, ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Προηγουμένως περιώδευσε τὰς ἀνατολικὰς καὶ μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐξετάσῃ ἐν Πολτάβα καὶ νὰ ἐγκρίνῃ τὰς νέας ὁδηγίας δι' ὧν ἔπρεπε νὰ ἐφοδιασθῇ ὁ θαρῶνος Στρόγανωφ πρὸς ἐπανάληψιν τῶν μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων. Ἄφ' οὗ ἐπερατώσαμεν τὸ ἔργον τοῦτο ἐν Πολτάβα, ἠτοιμαζόμεθα νὰ λάθωμεν τὴν πρὸς Βαρσοβίαν ἄγουσαν, ὅτε ταχυδρόμος τῆς ἐν Βιέννῃ Ρωσικῆς πρεσβείας ἐκόμισε τὴν εἶδησιν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Νεαπόλεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας αὐτοπροσώπως ἔγραψε σχετικῶς πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα προσκαλῶν Αὐτὴν εἰς συνάντησιν, ἵνα ἐκ συμφώνου καθορίσουν τὴν πορείαν ἣν αἱ δύο Κυβερνήσεις ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν σοβαρὰν ταύτην περίστασιν.

Λόγῳ τῶν ἀσχολιῶν αἵτινες ἀνέμενον Αὐτὸν ἐν Βαρσοβίᾳ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέβαλε τὴν συνάντησιν ταύτην διὰ τὸν Ὀκτώβριον ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου, ὅποτε θὰ ἔληγον αἱ ἐργασίαι τῆς Πολωνικῆς Διαιτήτης. Ἐκτὸς τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἵνα λάθῃ γνώσιν τῶν ἀπόψεων τῶν λοιπῶν Κυβερνήσεων ὡς πρὸς τὴν σχεδιαζομένην συνάντησιν καὶ ἵνα προσκαλέσῃ ταύτας νὰ ἀποστείλουν εἰς αὐτὴν ἀντιπροσώπους των, ἐὰν ἤθελον κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον ἢ σκόπιμον.

Πρὶν ἢ συντάξω τὰ ἐγγράφα ἅτινα ἔδει νὰ ἀποσταλοῦν πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλὰς, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ συζητήσω ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος περὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ζητήματος, ὅπερ αἱ συμφοραὶ τῆς Ἰσπανίας καὶ αἱ τῆς Νεαπόλεως ἔθετον ὁλονὲν περισσώτερον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν.

Ἐπρόκειτο ἄφ' ἐνός μὲν νὰ καθορίσωμεν τὴν φύσιν τῶν ἀνατροπῶν τούτων καὶ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰ αἷτια αὐτῶν· ἄφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀναζητήσωμεν θεραπείαν εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσωμεν συμφώνως πάντοτε πρὸς τὸ πολιτικὸν σύστημα ὅπερ αἱ συνθήκαι τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Ἄχεν εἶχον κατοχυρώσει.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ θάσις ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ἡ παλινόρθωσις τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας ἀπετέλει γερονδὸς δεσποζούσης σημασίας, ὅπερ ἐξήσκει γενικὴν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Εὐρώπης καὶ ἀνατρέχοντες εἰς τὰ συμδάντα ἅτινα εἶχον ἀναγκάσει, τρόπον τινά, τὰς Δυναμείας νὰ ἀναγνωρίσουν τῷ 1814 καὶ 1815 τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπὶ ἄλλης θάσεως ἐξασφαλίσεως τῆς γαλήνης ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἀγόμεθα κατ'

ἀδύρητον ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐπίσης ὅτι πᾶσαι αἱ χῶραι αἱ ὑποστᾶσαι ἐπαναστατικὰς ἀνατροπὰς δὲν ἠδύναντο ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ πρὸλάβουν τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἀνατροπῶν τούτων κατ' ἄλλον τρόπον ἢ μόνον διὰ συνετῶν θεσμῶν ἱκανῶν νὰ συνδυάσουν τὰ συμφέροντα τῶν παλινορθωθέντων θρόνων καὶ τὰ παρόντα συμφέροντα τῶν λαῶν.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο σύμφωνος καὶ πρὸς τὸ γράμμα ἀκόμη τῶν συνθηκῶν αἵτινες εἶχον ἀποτελέσει τὴν γενικὴν συμμαχίαν· συνεπῶς ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι αἱ πέντε Μεγάλαι Δυνάμεις θὰ συνεφώνουν ὅπως ἐφαρμόσουν τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὸ ζήτημα τῆς Νεαπόλεως, ἀκολουθῶς δὲ καὶ εἰς τὸ Ἰσπανικόν.

Ἐπὶ τοιοῦτον πνεῦμα συνετάγησαν αἱ ἀνακοινώσεις ἅς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπηθύνουε πρὸς τὰς συμμαχοὺς Αὐτῆς προσκαλοῦν αὐτάς νὰ ἐξετάσουν τὴν πρότασιν συγκλήσεως νέου συνεδρίου¹⁰⁹.

Εἰς τὴν Αὐτῆς δὲν ἤρρεσεν οὔτε ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκρίναμεν τὰ ἐν Νεαπόλει γεγονότα, οὔτε ἡ πρότασις νέου συνεδρίου. Προετίμα μερικὴν μόνον συνάντησιν μεταξὺ τῶν δύο Αὐτοκρατόρων. Ἐν τούτοις ὁμοῦ συνεμορφώθη πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος. Αἱ λοιπαὶ Αὐταὶ ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν, τὸ συνέδριον τοῦ Τρόππου ἀπεφασίσθη, καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῆς Πρωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας μετέσχον μετὰ τῶν Κυβερνήσεων Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας εἰς τὰς διασκέψεις αἵτινες ἤρχισαν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1820.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πορεία τῶν συζητήσεων εἰς τὴν Διαιταν τῆς Βαρσοβίας προῦκάλεσε τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ Αὐτοκράτορος, διότι κατὰ τὰς συνεδρίας ἡ ἀντιπολίτευσις εἶχεν ἐκφρασθῆ συχνὰ κατ' ἀνοίκειον τρόπον. Εἰς τὸν λόγον Του ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαιτης ὁ Αὐτοκράτωρ ἠθρόκησε νὰ διατρέψῃ ἐπὶ τούτου δηλῶν ὁμοῦ συγχρόνως ὅτι ἀνεγνώριζε τὸ ὠφέλιμον ἀντιπολιτεύσεως ἐντίμου, διαπνεομένης ὑπὸ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν κοινὸν ἀγαθὸν ἀγάπης καὶ ὅτι πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ κατακρίνῃ τοιοῦτον εἶδος ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Αὐτοκράτορος ἀνεκοινώθη εἰς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ρωσικῆς πρεσβείας· βραδύτερον δὲ ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις παρεπονέθη διὰ τοῦτο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, διότι ἐνόμιζε ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης θὰ ἐνεθάρρυνε τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας τῶν Γερμανῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀνέφερεν ἐν Τρόππου τὸ παράπονον τοῦτο. Διέταξε νὰ φέρουν τὸ σχέδιον τοῦ λόγου καὶ τῆς πρὸς τὰς πρεσβείας ἐγκυκλίου. Εὔρεν ὅτι αἱ φράσεις διὰ τὰς ὁποίας εἶχε παραπονεθῆ ἡ Αὐστρία ἦσαν ἀκριβῶς ἐκείναι τὰς ὁποίας ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης εἶχεν ἰδιοχείρως προσθέσει διὰ μολυβδίδος. Βλέπων τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ διαπράξω μίαν ἀδιακρίσιν: «Δεῖξατε, εἶπε, «τὰ σχέδια ταῦτα εἰς τὸν κ. Λεπτοσέλτερν.»

Αἱ διασκέψεις τοῦ Τρόππου ὑπῆρξαν μακραι καὶ ἀκανθώδεις. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Βιέννης δὲν ἐτόλμα παρρησίᾳ νὰ καταπολεμήσῃ τὰς ἀπόψεις

τοῦ Αὐτοκράτορος· ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότης δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ, ὅπως αὐταὶ συζητηθοῦν ἐπισήμως καὶ ὀριστικῶς.

Ἡ Αὐστρία ἤξιον νὰ καταλάβῃ στρατιωτικῶς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ νὰ παλινρθώσῃ ἐκεῖ τὴν μοναρχίαν, στηριζομένην ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ προέτεινε τὴν μεσολάβησιν τοῦ Πάπα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸ ζήτημα ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς θάσεως τῶν συνθηκῶν καὶ ἐδίδοτο εἰς αὐτὸ λύσις ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως ὄλων τῶν Κυβερνήσεων καὶ ἰδίᾳ τῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Πάπα ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως θὰ διετήρει ὄλον του τὸ γόητρον ἐνώπιον τῶν ὑπηκόων του· τὸ ἔργον τῆς Βουλῆς τῆς Νεαπόλεως θὰ ἀπεδοκιμάζετο καὶ θὰ ἠκυροῦτο· οἱ ἀποδεδειγμένως ἔνοχοι θὰ ἐτίθεντο εἰς τὸ περιθώριον ἢ θὰ ἐτιμωροῦντο· ἡ παλινόρθωσις θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐθνικῶν θεσμῶν· ἡ δὲ στρατιωτικὴ κατοχὴ¹¹⁰ θὰ ἐλάμβανε ὄλως διάφορον χαρακτῆρα. Τέλος ἡ εἰρήνευσις τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου θὰ προελάμβανε πιθανῶς τὰς παραχὰς τοῦ Πεδεμοντιῦ καὶ θὰ παρεσκευάζε τὸν τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν ἐξ ἴσου ἰκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἄλλως ὅμως ἔκριναν ἡ ραδιουργία καὶ ἡ κακὴ πίστις. Ὁ κ. Λεπτοσέλτερον ἀπεστάλη εἰς Ρώμην¹¹¹ μὲ τὴν ἐντολήν, φαινομενικῶς, νὰ προτρέψῃ τὸν Πάπαν νὰ ἀναλάβῃ τὸ τιμητικὸν ἔργον τοῦ διαιτητοῦ. Οὐσιαστικῶς ὅμως ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ μέσα ἵνα ἀποτρέψουν ἀπὸ τούτου τὸν Πάπαν· ὁ Ἅγιος Πατὴρ δὲν ἐδέχθη τὰς γενόμενας εἰς αὐτὸν προτάσεις. Ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος ἐγκατέλειπε τὴν Νεάπολιν, κληθεὶς ὑπὸ τῶν συμμάχων· μόλις δὲ ἔφθασεν Οὗτος εἰς Λάυβαχ, ὅπου μετεφέρθη ἡ διάσκεψις, ὁ αὐστριακὸς στρατὸς κατέλαβε τὸ κράτος Του.

Ὀλίγον πρὶν ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχε λάβει τὴν εἶδησιν περὶ τῆς δυσαρέστου ὑποθέσεως τοῦ συντάγματος «Συμεώνοβσκη»¹¹². Μετ' ὀλίγον αἱ παραχαλὰ τοῦ Πεδεμοντιῦ ἤλθον νὰ δυσχεράνουν τὴν κατάστασιν. Ἐκτοτε, εἰς τὰς διασκέψεις, πᾶσαι αἱ ἀποφάσεις ἔφερον τὴν σφραγίδα τῶν αὐστριακῶν ἀπόψεων. Τὸ συνέδριον δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ τὰς ἐγκρίνῃ καὶ πράγματι τὰς ἐνέκρινε.

Καὶ οἱ μὲν Γάλλοι πληρεξούσιοι προσηρμόσθησαν πρὸς τὴν μεταβληθεῖσαν ταύτην πορείαν, ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἔπραξαν τὸ αὐτό. Ἐπαυσαν νὰ παρίστανται ἐπισήμως εἰς τὰς διασκέψεις· ἄλλως τε ἤδη κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐν Τρόππαου συνόδου, ὁ λόρδος Κάστλερεν, δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς εἰς ὄλας τὰς Αὐλὰς τῆς Εὐρώπης Ἀγγλοὺς πρεσβευτάς, δι ε μ α ρ τ υ ρ ἦ θ η, ἐν ὀνό-

110. Δηλαδή ἡ στρατιωτικὴ ἐπέμβασις τῆς Αὐστρίας.

111. Ὁ Λεπτοσέλτερον προηγουμένως εἶχε διατελέσει ἐπανειλημμένως ἐπιτετραμμένος καὶ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας παρὰ τῷ Πάπᾳ Πίῳ Ζ'.

112. Εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου εὐνοηθὲν σύνταγμα τοῦτο τῆς Αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς εἶχε λάβει χώραν στάσις τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1820. Ὡς γνωστόν, ἡ εἶδησις συνεκλόνησε βαθέως τὸν Τσάρον καὶ τὸν κατέστησεν εὐάλωτον εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Μέττερνιχ.

ματι τῆς Κυβερνήσεώς του, κατὰ τῶν ἀρχῶν ἃς οἱ Σύμμαχοι εἶχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην υἰοθετήσῃ. Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης διελύετο οὐσιαστικῶς ἡ εὐρωπαϊκὴ συμμαχία ἢ συσταθεῖσα διὰ τῶν συμφωνιῶν τοῦ Ἄχεν. Ἀπομονώνουσα ἑαυτὴν, ἡ Ἀγγλία ἐτίθετο ἀντιμέτωπος τῶν Δυνάμεων τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης καὶ ἠτοιμάζετο νὰ προστατεύσῃ τὰ συμφέροντα τῶν λαῶν, ὑπολογίζουσα τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἐπιρροῆς τῆς. Ἀκριβῶς δὲ τὸ πολιτικὸν σύστημα ὑπερ εἶχε γίνεαι δεκτὸν πρὸ μικροῦ ἐν Τρόππαου εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπομόνωσιν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐξησφάλιζεν οὕτω τὴν ὑποστήριξιν γιγαντιαίου συμμάχου εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα τοῦ ὁποῦ ἐπεδιώκετο ἢ συντριβῆ τόσον ἐν Εὐρώπῃ ὅσον καὶ ἐν Ἀμερικῇ.

Ἐλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑποβάλω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πάσας τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, αἵτινες ἐφάνη ὅτι προῤξένησαν εἰς Αὐτὸν βαθεῖαν ἐντύπωσιν· ἐν τούτοις μοὶ ἀπήντησε: «Θὰ τὰ διορθώσωμεν ἀργότερα· προσπαθήσατε ἐν τῷ μεταξὺ νὰ τελειώσετε διὰ νὰ φεύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ.»

Ἡ ζώῃ μου εἶχεν ἤδη δηλητηριασθῆ ἀπὸ τὰς περιπλοκάς ταύτας καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν διχογνωμίας, ὅτε αἱ ταραχαὶ ἐν Μολδοβλαχίᾳ καὶ αἱ ἄγριαι ἐν Κωνσταντινουπόλει θανατώσεις, ἐν τέλει δὲ ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασις ἐπεσώρευσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τὸ βάρος εὐθυνῶν ὧν αἱ πράξεις μου οὐδαμῶς ὑπῆρξαν ὑπαίτιοι.

Ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἀπετάθη πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ταυτοχρόνως δὲ ἔγραψε καὶ πρὸς ἐμέ. Ἡ ἀπάντησις ἦν ἔλαβεν ὁ πρίγκιψ καὶ αἱ ὁδηγίαι αἵτινες ἐδόθησαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τὸν βαρῶνον Στρόγανωφ ἀπέδειξαν εἰς τὰς ἐν Λάυβαχ συνελθούσας Κυβερνήσεις, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐδίσταζε νὰ ἀποδοκιμάσῃ ἐπισήμως τὸ ἐγκληματικὸν τῶν Ἐταιριστῶν κίνημα ὡς καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, ὅστις εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ καταστῆ τυφλὸν τῆς Ἐταιρείας ὄργανον.

Οὐχ ἦττον ὅμως ἡ ἔντονος αὕτη ἀποδοκιμασία καὶ πᾶσα ἄλλη τοιαύτη, δὲν ἤρκουν πλέον ὅπως ἀνακόψουν τὴν πρόοδον τῆς ἐπαναστάσεως οὔτε νὰ ἀποτρέψουν τὰς ὀλεθρίας συνεπειάς τῆς, διότι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἤρχισε τὸ κίνημά του ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους. Εἶχε παραμείνει ἐπὶ μακρὸν ἐν Ὀδησσῷ καὶ Κισνοβίῳ. Ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τινῶν, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν εἶχε προπαρασκευάσει πάντα τὰ μέτρα ἅτινα ἐφήρμοσε μετὰ τὴν εἴσοδόν του εἰς Ἰάσιον καὶ Βουκουρέστιον. Μολονότι δὲ φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ στρατηγὸς Ἰνζῶφ¹¹³ καὶ ὁ κόμισ Λανζερὸν¹¹⁴, γενικαὶ διοι-

113. Ἰβάν Νικίτις Ἰνζῶφ (1768-1845), διοικητὴς τῆς Βεσσαραβίας (Κισνοβίου).

114. Ἀλέξανδρος Langeron (1763-1831), Γάλλος εὐπατοῖδης, ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1822 διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας τῆς «Νέας Ρωσσίας» (Ὀδησοῦ).

κηταί τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν, δὲν ὑπόπτεισαν ποτὲ τὰ σχέδια τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, τὸ γεγονός εἶναι· ὅτι οὔτε ὁ Αὐτοκράτωρ οὔτε τὸ Ὑπουργεῖον Αὐτοῦ οὐδέποτε εἰδοποιήθησαν σχετικῶς.

Τὸ πραγματικὸν τοῦτο γεγονός δὲν ἠδύνατο καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πιστεύσουν οἱ Τούρκοι· πᾶσαι δὲ αἱ δηλώσεις τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ καὶ τὰ πλήρη εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας διαδήματά του, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σταματήσουν οὐδεμίαν τῶν τυφλῶν βαιοπραγιῶν δι' ὧν ἡ Πύλη ὄθει τοὺς Ἑλληνας εἰς ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν.

Ὁ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ πόλεμος ἔθετεν ὀλόκληρον τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔθνος εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ θανάτου, ἐξωμοσίας καὶ δουλείας· ἦτο συνεπῶς εὐκολον νὰ προῖδῃ τις ὅτι οὐδὲν διπλωματικὸν διάδημα θὰ εἶχε τὴν ἐλαχίστην πιθανότητα νὰ ἀποκαταστήσῃ οἰανδήποτε τάξιν εἴτε εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας εἴτε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε ἡ διάσκεψις τοῦ Λάουβαχ ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπαντήσεών μας πρὸς τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ τῶν ὀδηγιῶν ἃς ἐμελλε νὰ λάβῃ ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ, οἱ συνάδελφοί μας ὑπουργοὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων μοὶ ἐξέφρασαν τὰ συγχαρητήριά των διὰ τὰ μέτρα ταῦτα ἅτινα ἀσφαλῶς θὰ ἐστέφοντο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἐφαντάζοντο ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας δὲν θὰ ἐγίνετο πλέον λόγος οὔτε περὶ Τούρκων οὔτε περὶ Ἑλλήνων καὶ ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὸ statu quo ante.

«Πολὺ θὰ ἐπεθύμουν, κύριοι», τοῖς ἀπήντησα, «νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην σας. Ἐὰν ὅμως θέλετε τὴν ἰδικήν μου, θὰ σᾶς εἶπω ὅτι, ἀκολουθοῦντες τὸ νῦν υἱοθετηθὲν σύστημα, μόνον μετὰ εἰκοσιπενταετίαν θὰ ἔχετε τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ νὰ μὴ ἀκούετε πλέον νὰ γίνεται λόγος περὶ Ἑλλήνων καὶ περὶ Τούρκων· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ statu quo, τοῦτο παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί».

Ἐκοιτάχθησαν, ὕψωσαν τοὺς ὄμους καὶ ἴσως μὲ ὄκτιραν διὰ τὰς ὑπερβολὰς εἰς τὰς ιδέας μου. Ἀνέφερα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὰ αἷτια ἐφ' ὧν ἐβάσιζον τὴν γνώμην μου. Ἀνέπτυξα αὐτά. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀπήντησε τότε: «Ἄς ἴδωμεν ἐν τῷ μεταξὺ τί θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὰ πρῶτα μας διαδήματα· ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν παρατηρήσεών σας».

Αἱ περιστάσεις αἵτινες προηγήθησαν ἢ ἐπηκολούθησαν τὰς ταραχὰς εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἤλθον ἔτι μᾶλλον νὰ αὐξήσουν τὸ κεφάλαιον τῶν κατηγοριῶν ἃς τὸ αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπεσώρευσε ἐναντίον τῶν δῆθεν ἀρχῶν μου καὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐπιρροῆς ἣν αὐταὶ ἐξήσκουν ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ προειδοποιήσῃ λέγων: «Σᾶς προκαλοῦν προσέξατε.»

Ταξιδιωταί, οἵτινες ὑπετίθετο ὅτι ἔφερον ἐπιστολὰς δι' ἐμέ, συνελήφθησαν· οὐδεμία ἐπιστολή εὐρέθη. Ταυτοχρόνως ὅμως ἀφήνοντο νὰ διέλθουν ἐκ Λάουβαχ, Βιέννης καὶ Τεργέστης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνὸς καὶ ἡ ἀκολουθία των, οἵτινες ἐπεβιάσθησαν φανερὰ

ἐν Τεργέστη πρὸς μετάδασιν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου καὶ πράγματι μετέδησαν. Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι πασίγνωστα ὅσον καὶ ἀνεξήγητα.

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκ Λάυβαχ ἀναχωρήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπιστολαὶ τῆς οἰκογενείας μου μοὶ ἀνήγγειλαν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς μου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν ἄκραν καλωσύνην νὰ διατάξῃ ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ αὗται παραδοθῶν εἰς Αὐτὸν καὶ ἠυδόκησε νὰ ἀναλάβῃ αὐτοπροσώπως νὰ μοὶ ἀναγγείλῃ τὸ πρᾶγμα.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεργασίας μας, ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ εἶπε: «Περιμένετε...» Ἐμείναμεν μόνοι. Τότε δὲ μοὶ ὠμίλησε μετ' ἐκφράσεων χριστιανικῆς συμπαθείας περὶ τοῦ δυστυχήματος ὅπερ ἤγγονον. Ἐξῆλθον μὲ τὴν καρδίαν συντετριμμένην ἀλλὰ καὶ πλημμυρίζουσαν ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης ἣν μοὶ ἐνέπνεεν ὁ Αὐτοκράτωρ.

Τὴν ἐπομένην ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀνήγγειλε διὰ τοῦ κόμιστος Νεσσαερόδε ὅτι μοὶ ἐχορήγει ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἐτήσιον ἐκ γαιῶν εἰσόδημα ἀνάλογον τοῦ βαθμοῦ μου¹¹⁵. Ἀπήντησα ἐγγράφως ὅτι δὲν εὕρισκον λόγους ὅπως ἐκφράσω εἰς Αὐτὸν τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ ἐδεχόμεν τὰς εὐεργεσίας Του, διότι, διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν οἰκείων μου εἰς αὐτάς, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐξοφλήσω τρόπον τινὰ ἱερὸν χρέος ὅπερ μοὶ ἐπέβαλλεν ἡ οἰκογενειακὴ στοργή.

Ἐπιστρέφων εἰς Πετρούπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσταμάτησεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν Βαρσοβίᾳ. Ἐκεῖ συνηντήθη καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, καθ' ὃν χρόνον ἔφθασον αἱ θλιβεραὶ εἰδήσεις ἃς ἐκόμιζεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διπλωματικὸς ταχυδρόμος¹¹⁶. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἠσχολήθη μὲ αὐτάς, μοὶ ἔδωκε τὰς διαταγὰς Του, ἀνέβαλε δὲ μέχρι τῆς εἰς Πετρούπολιν ἐπιστροφῆς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ὁδηγίας αἵτινες ἦτο ἐπεῖγον νὰ δοθῶν εἰς τὸν θαρῶνον Στρόγανωφ λόγῳ τῆς ὁσημέραι δυσχερεστεράς καὶ κινδυνωδεστεράς καταστάσεως.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Πετρούπολιν ἐπάνοδόν μας ἀνεκεφαλαίωσα εἰς ὑπόμνημα, ὅπερ εἶχομεν τὴν συνήθειαν νὰ ἀποκαλῶμεν agenda, τὴν εἰκόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καταστάσεως καὶ τὰ ραγδαῖα καὶ δραστήρια μέτρα ὧν τὴν λήψιν ἐπέβαλλεν ἡ κρίσιμος αὕτη κατάστασις. Ἡ ἰδέα τοῦ πρώτου τελεσιγράφου¹¹⁷, τοῦ ἐπιδοθέντος εἰς τὴν Πύλην διὰ τοῦ θαρῶνον Στρόγανωφ, περιείχετο δλόκληρος εἰς τὸ ὑπόμνημα (agenda) τοῦτο, ὅπερ ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ταχυδρόμος ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινούπολιν, εἰς δὲ τὰς συμμάχους Αὐλὰς ἀνεκοινώθη τὸ καίμενον τῆς δια-

¹¹⁵. Διὰ διατάγματος ὑπογραφέντος τῇ 10 Ἰουνίου 1821 ἐχορηγήθη εἰς τὸν Καποδίστριαν ἐπὶ δωδεκαετίαν, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐν Τροπικαίου καὶ Λάυβαχ, τὸ εἰσόδημα διαφόρων ἐν Βολυνίᾳ κτημάτων ἐκ τῶν γαιῶν τοῦ Στέμματος, ἀνερχόμενον εἰς 6.169 ρούβλια ἐτησίως.

¹¹⁶. Περὶ τοῦ ἀπαγορισμοῦ τοῦ Πατριαρχοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε΄.

¹¹⁷. Prokesch Osten, III, σελ. 95-101.

κοινώσεως ἦν ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ θὰ ἐπέδιδεν εἰς τὴν Πύλην' προσεκλήθησαν δὲ αὐταὶ νὰ υποστηρίξουν τὰ διαβήματα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας καὶ νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν ληπτέων μέτρων ἐν ἧ περιπτώσει τὸ διάβημα τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ ἔμενον ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἡ Πύλη ἀπέρριψεν ἀγερώχως πάσας τὰς προτάσεις τῆς Ρωσσίας' ἐξηκολούθησε νὰ ἀφήνῃ τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν ὑπὸ τὰς φρικώδεις συνεπείας τῆς μουσουλμανικῆς εἰσβολῆς' παρεσκευάζε τὴν αὐτὴν τύχην εἰς τὴν Ἑλλάδα προάγουσα δραστηρίως τὸν κατὰ τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ πόλεμον' συμπεριεφέρθη ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Πρεσβείαν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, προσέβαλε τὴν ρωσικὴν σημαίαν καὶ παρέσχε πράγματα εἰς τὸ ρωσικὸν ἐμπόριον.

Ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας, ἐγκατέλειπε τὴν Κωνσταντινούπολιν¹¹⁸ καὶ ἔφθασεν εἰς Ὀδησσὸν μὲ τοὺς ἐναπομείναντας ἐκ τῶν δυστυχῶν φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν καὶ μὲ ἄλλους χριστιανοὺς οὓς κατώρθωσε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν αἰμοδιψῆ βαρβαρότητα τῶν Τούρκων.

Αἱ παρίστριαι ἡγεμονίαι συνετρίβησαν ὑπὸ τὸ ἄχθος τῶν ὀθωμανικῶν ὀρδῶν, ὁ δὲ πρίγκιψ Ὑψηλάντης κατέφυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς Αὐστρίαν.

Ὁ κόμισ Γολόβκιν¹¹⁹ πληροφορῶν περὶ τούτου τὸ ἐν Πετρούπολει Ὑπουργεῖον ἐζήτησε, τῇ συναινέσει τῆς Αὐλῆς τῆς Βιέννης, τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς πρὸς τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπήντησα ὅτι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης, διατελὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἔπρεπε νὰ ὀδηγηθῆ εἰς Ρωσίαν καὶ νὰ ὑποβληθῆ εἰς δίκην κατὰ τοὺς νομίμους τύπους' ὅτι ἡ ἀνάκρισις, εἰς ἣν θὰ ἔδιδεν ἀφοριμὴν ἢ δίκην αὐτῇ, ἀσφαλῶς θὰ ἔχυνε ζωηρὸν φῶς ἐπὶ τῶν λαβόντων χώραν ἐν Ὀδησσῷ καὶ Κισνοβίῳ καὶ οὕτω αὐτομάτως θὰ ἔπαυον αἱ εἰς θάρος ἀθῶων ὑπόψιαι καὶ συκοφανταί' ὅτι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης, ἀποδεικνυόμενος ἔνοχος, θὰ ἐτιμωρεῖτο' ἀλλ' ὅτι ἴσως ἡ τιμωρία αὐτῇ θὰ ἔσφζεν ὀλόκληρον λαὸν ἀπειλούμενον νὰ καταστῆ θύμα ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν σκευωριῶν δρακῶδς τυχαρπάστων ἀνθρώπων, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῆς δυσπιστίας τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ τῆς φρικώδους ἐκδικήσεως τῶν Τούρκων. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν ταύτην καὶ διέταξε κατηγορηματικῶς νὰ δοθῆ εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Βιέννης ἡ ἀπάντησις ὅτι δύναται νὰ κρατήσῃ τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ τοὺς ἀδελφούς του. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη.

Αἱ ἀπαντήσεις αἷς ἡ Πύλη ἔδωκεν εἰς τὸ πρῶτον τελεσίγραφον τῆς Ρωσσίας ὑπῆρξαν ψευδεῖς, προσβλητικαὶ καὶ ἐχθρικαί.

Ὁ Αὐτοκράτωρ διέμενε τότε ἐν Τσάρσκοε Σελό. Ἦτο ὁ Αὐγούστος τοῦ 1821. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εὐδοχῆσασα νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ παραμείνω καὶ

118. Τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου 1821.

119. Γεώργιος Ἰδάνοβιτς Γολόβκιν (1762 - 1846), πρεσβευτῆς τῆς Ρωσσίας ἐν Βιέννῃ.

ἐγὼ ἐκεῖ, μὲ ἐκάλεσε μίαν ἑσπέραν καὶ συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ περὶ τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς τὴν εὐρίσκατο ἡ Ρωσσία συνεπεία τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξεγέρσεως καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος ἀπειλούντων τὴν Εὐρώπην κινδύνων.

«Ἐὰν ἀπαντήσωμεν εἰς τοὺς Τούρκους μὲ πόλεμον, τὸ ἐπαναστατικὸν διευθυντήριον τῶν Παρισίων θὰ θριαμβεύσῃ, καὶ οὐδεμία κυβέρνησις θὰ δυναθῇ νὰ διατηρηθῇ. Δὲν προτίθεται νὰ ἀφήσῃ τὸ ἔδαφος ἐλεύθερον εἰς τὴν ἀναρχίαν. Πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ εὐρεθῇ τρόπος νὰ ἀποφύγῃμεν τὸν πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν. Σᾶς συνιστῶ νὰ σκεφθῆτε ἐπὶ τούτου καὶ νὰ μοὶ ὑποβάλετε ἐμπεριστατωμένῃν ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ ἀκανθώδους τούτου ζητήματος.

«Ἄς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ ἐκφράσω μετὰ πλήρους ἐλευθερίας τὴν γνώμην μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου. . .».

«Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ εἶσθε ἐδῶ.»

«Ἄς παραδεχθῶμεν, Μεγαλειότατε, ὅτι ὑπάρχει ἐπαναστατικὸν διευθυντήριον ἐν Παρισίοις, ἢ ὅπουδῆποτε ἄλλου, καὶ ὅτι ἐργάζεται ἀδιακόπως πρὸς ἀνατροπὴν ὄλων τῶν ὑφισταμένων κυβερνήσεων. Ἄς δεχθῶμεν ὅτι αἱ κυβερνήσεις αὗται δὲν δύνανται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ καταπολεμήσουν καὶ νὰ νικήσουν τὸν ἐσωτερικὸν τοῦτον ἐχθρόν, εἰμὴ ἀντιτάσσουσαι εἰς αὐτὸν ξένα στρατεύματα. Ἄς δεχθῶμεν, τέλος, ὅτι προσφεύγουν εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ἵνα τύχουν τοιαύτης βοήθειας. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην μήπως ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δὲν ἔχει ἄρκετὰ στρατεύματα διὰ νὰ παράσῃ τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν καὶ ἐπιβληθῇ συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς Τούρκους διὰ στρατιωτικῆς κινήσεως εἰς τὸν Προῦθον καί, ἐὰν εἶναι ἀνάγκη, εἰς τὸν Δούναβην ;

»Ἐξ ἄλλου παραδίδοντες τοὺς χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν αἰμόβορον μανίαν τῶν Τούρκων, δὲν ὑποβοηθοῦμεν ἄρά γε τὰ σχέδια τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστατικῶν αὐτοργῶν ἀντὶ νὰ τὰ ματαιώσωμεν; Ἐὰν οὗτοι ἔχουν κοινόν τι καθωρισμένον πρόγραμμα, τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ ἀποβλέπη εἰς τὸ νὰ περιαγάγῃ εἰς πλήρη ἀνυποληψίαν τὰς νομίμους κυβερνήσεις καὶ νὰ ἐξεγείρῃ ἐναντίον των τὴν κατακραυγὴν τῶν λαῶν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἐγκαταλειπόμενοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων θὰ ἀμυνθοῦν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἀπελπισίας. Τότε θὰ συμβῇ ἐν ἑκ τῶν ἐξῆς τριῶν: ἢ θὰ ὑποστῇ ἡ Ἑλλάς τὴν τύχην τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, ἢ θὰ συντρίψῃ διὰ παντὸς τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἢ, τέλος, ὁ ἀγὼν θὰ παραταθῇ μετ' ἐναλλασσομένων ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις θὰ τεθοῦν εἰς ἴσῃν μοῖραν μὲ τοὺς Τούρκους¹²⁰. Εἰς τὴν δευτέραν, θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἀναγνωρίσουν ἐν Ἑλλάδι μίαν κατάστασιν τὴν ὅποιαν θὰ ἔχουν προηγουμένως ἀποδοκιμάσει. Εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν θὰ ἀφήσουν νὰ ὑφίσταται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν λαῶν τὸ πλέον ἐπικίνδυνον παράδειγμα, ἥμισυ δὲ κατάληλον διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ πνεύματα εἰς κατάστασιν ἡσυχίας, μονιμότητος

120. Ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἐναντίον των κατακραυγῆς τῶν λαῶν.

καὶ ἐσωτερικῆς γαλήνης. Τὸ νὰ ἐλπίζωμεν διὰ διαπραγματεύσεων νὰ ἀγάγωμεν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ νὰ συμπεριφερθοῦν πρὸς τοὺς χριστιανούς κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον καὶ λογικόν, αὐτὸ σημαίνει νὰ περιφρονήσωμεν τὴν πείραν τῶν αἰώνων καὶ νὰ ἀγνοήσωμεν καὶ τὴν ἰδικὴν μας πείραν. Διὰ τοῦτο μόνον μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἑπλων δυνάμεθα, ἐφ' ὅσον ἔτι εἶναι καιρὸς, νὰ εἰρηνεύσωμεν τὴν Ἀνατολὴν χωρὶς νὰ θέσωμεν ἐν κινδύνῳ τὴν γενικὴν συμμαχίαν, ἴσως δὲ μάλιστα νὰ τὴν καταστήσωμεν στενοτέραν συσφίγγοντες τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτὴν δεσμούς, ὅτινες αἰσθητῶς ἐχαλαρώθησαν κατόπιν τῶν ἐν Τρόππου καὶ Λάυδαχ ληφθεισῶν ἀποφάσεων.»

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέκοψε ἀντικρούων τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποψιν καὶ ὑποστηρίζων ὅτι, μολοντί ἡ Ἀγγλία εἶχεν οἰκιοθελῶς ἀπομονωθῆ, ἡ εὐρωπαϊκὴ συμμαχία, μετὰ τὸ Τρόππου καὶ τὸ Λάυδαχ, εἶχεν εἶ πέρ ποτε ἀποβῆ ἰσχυρά.

Παρὰ τὴν διχογνωμίαν ταύτην ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ ἐνεθάρρυνεν ὅπως ἀναπτύξω λεπτομερῶς τὰς σκέψεις ὅς εἶχον ὑποβάλει.

Θὰ συνοψίσω ἐνταῦθα ὡς ἐξῆς τὰ συμπεράσματα εἰς ἃ κατέληξα:

Ἐκδιώξις τῶν Τούρκων ἐκ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, κατάληψις τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν ὑπὸ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὑποδοχήθῃσις τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐν Εὐξείνῳ στόλου.

Γνωστοποίησις εἰς τὴν Πύλην διὰ διαγγέλματος ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα ἀποβλέπουσιν μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξαναγκασθῇ αὐτὴ νὰ ἀποδεχθῇ ὡς πρὸς τοὺς χριστιανούς τὸ σύστημα τῆς εἰρηνεύσεως τοῦ ὁποίου θὰ καθωρίζοντο αἱ θάσεις. Αἱ θάσεις αὗται θὰ συνίσταντο εἰς ἐγγυήσεις σταθερὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων οἱ Μολδαβοί, οἱ Βλάχοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνας θὰ δύνανται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ζοῦν χωρὶς νὰ διακινδυνεύῃ ἡ ζωὴ καὶ ἡ τιμὴ των. Ἐπὶ πλεόν τὸ διάγγελμα θὰ περιεῖχε πανηγυρικὴν καὶ ἀμετάκλητον ὑπόσχεσιν νὰ σεβασθῇ ἡ Ρωσσία τὸ ἐδαφικὸν καθεστῶς, ὡς τοῦτο ἔχει καθορισθῆ μετὰ τῶν δύο κρατῶν διὰ τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν.

Τὸ διάγγελμα τοῦτο θὰ ἀνεκοινοῦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Σέρβους, τοὺς Μολδαβοὺς καὶ τοὺς Βλάχους μὲ τὴν διαταγὴν νὰ λάβουν στάσιν ἀμυντικὴν μέχρις ὀριστικοῦ διακανονισμοῦ. Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Περσίαν ἵνα ταχθῇ μετὰ τῆς Ρωσσίας ἡ μείνη οὐδετέρα.

Τέλος αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ ἐκαλοῦντο νὰ συμπράξουν μετὰ τῆς Ρωσσίας διὰ νὰ μετάσχουν, ὡς ἐπεμβαίνουσαι Δυνάμεις, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἐγγυήσεων ἐφ' ὧν θὰ ἐστηρίζετο ἡ εἰρήνευσις τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει ἀπέκρουον τὴν πρότασιν, ὁ Αὐτοκράτωρ, παρὰ ταῦτα, θὰ ἐξηκολούθει ἐπιδιώκων τοὺς σκοποὺς του χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν στερέωσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς συμμαχίας, ἥτις θὰ προσεχώρει, ἔστω καὶ παρὰ τὴν ἀρχικὴν τῆς θέλησιν, εἰς τὰ νέα συμφέροντα ἅτινα θὰ ἐδημιουργοῦντο μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἤκουσε τοὺς μακροὺς μου συλλογισμοὺς καὶ μοι ἀπήντησεν:

«Ναί, ἀναμφιβόλως, πάντα ταῦτα θὰ ἦσαν ὠραία, ἀλλά, διὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν, χρειάζεται νὰ ἐπιτευχθῇ συνεννόησις καὶ τελεία συμφωνία μεταξὺ τῶν συμμάχων κυβερνήσεων. Ἐὰς κερδίσωμεν, λοιπόν, διὰ τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συζητήσεων, τὸν ἀναγκαῖον χρόνον πρὸς συνεννόησιν μὲ τὰς συμμάχους Ἀδλάς.»

«Μεγαλειότατε, θέλοντες νὰ κερδίσωμεν χρόνον, θὰ τὸν χάσωμεν ἀνεπίστρεπτι. Ἡ ἐπανάστασις θὰ γίνῃ τόσο γενική, ὥστε θὰ εἶναι πλέον ἀδύνατον νὰ τὴν συγκρατήσωμεν. Ὅταν ἡ πυρκαϊὰ γίνῃ πολὺ μεγάλη, δὲν ἀρκεῖ πλέον ἢ κατάσβεσις, χρειάζεται κατεδάφισις τοῦ κτιρίου. Τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἄτινα πρὸς τὸ παρὸν θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχουν ὠφελίμους διὰ τοὺς χριστιανοὺς συνδυασμοὺς, θὰ ἀποδοῦν σὺν τῷ χρόνῳ συγκεχυμένα καὶ ἠλλοιωμένα. Ἐκτὸς τούτου ἀμφιβόλῳ ἐὰν αἱ σύμμαχοι Ἀδλάι συγκατατεθοῦν νὰ συμπράξουν οἰκειοθελῶς μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος εἰς ἐπιχείρησιν εἰς τὴν ὁποίαν φοβοῦνται ὅτι ὁ ρόλος των θὰ εἶναι δευτερεύων. Περὶ τούτου εἴχετε, Μεγαλειότατε, ἀπόδειξιν κατὰ τὸ παρελθόν. Ὁ κατὰ τοῦ Βοναπάρτου συνασπισμὸς ἐσχηματίσθη μόνον εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ διὰ τῆς ἀκαταμάχητου ἐπιβολῆς τῶν γεγονότων, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπέτυχε. Τοῦναντίον πάντες οἱ συνασπισμοὶ οἵτινες ἐσχεδιάσθησαν καὶ ἐκανονίσθησαν λεπτομερῶς ἐκ τῶν προτέρων, κατέληξαν μόνον εἰς καταστροφὰς ἢ εἰς ἐντελῶς ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, ἔχουσα τὰ στρατεύματά της παρὰ τὸν Δούναβιν, θὰ διευθετήσῃ ἄνευ δυσχερείας τὰς τύχας τῆς Ἀνατολῆς. Θὰ σώσῃ ἕως τὴν Ἰσπανίαν. Δὲν αποκλείεται δὲ ὅτι καὶ ἡ Νότιος Ἀμερικὴ θὰ αἰσθανθῇ τὸν εὐεργετικὸν ἀντίκτυπον τῆς Ὑμετέρας πολιτικῆς. Ἐξ ὧν τούτων οὐδὲν θὰ εἶναι εὐκολον, οὐδὲν θὰ εἶναι κατορθωτόν, ἐφ' ὅσον θὰ διαπραγματευώμεθα διὰ διπλωματικῶν ἐγγράφων ἀντὶ νὰ ἐνεργῶμεν δι' ἔργων.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέμεινε εἰς τὰς ἀπόψεις Του καὶ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν μακρὰν καὶ ἀξιολογημένον ταύτην συνεργασίαν, διατάσων με νὰ προετοιμάσω, ὡς συνήθως, ὑπόμνημα (agenda), χωρὶς ὅμως νὰ μοι ἀφήσῃ καὶ πλήρη ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα ὑφ' οὗ θὰ διεπνέετο.

Ἡθέλησα νὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγὰς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἀλλ' ὁ κάλαμός μου ἤρνεϊτο νὰ χαράξῃ σχέδιον νέων μετὰ τῆς Πύλης ἐξηγήσεων, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ὑπόμνημά μου κατέληξε νὰ ἀποδείξῃ ἀπαξ ἔτι τὸ ἐπείγον τῆς δ ρ ά σ ε ω ς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέγνωσε τὸ ὑπόμνημά μου, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐν συνεργασίᾳ, καθ' ἣν παρίστατο καὶ ὁ κόμης Νεσσαελρόδε, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπανέλαβε κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς παρατηρήσεις τὰς ὁποίας μοι εἶχε κάμει κατ' ἴδιαν, μᾶς διέταξε δὲ ὀριστικῶς νὰ παρασκευάσωμεν ἀπάντησιν πρὸς τὴν Πύλην, νὰ ἐκθέσωμεν ἐκ νέου τὰς ἀπαιτήσεις μας καὶ νὰ ἀρχίσωμεν διαπραγμα-

τεύσεις μὲ τὰς συμμάχους Αὐτὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀχθοῦν νὰ συμπράξουν μετὰ τῆς Ρωσσίας κατὰ τῶν Τούρκων δι' ἣν περίπτωσιν οὗτοι ἤθελον ἐξακολουθήσει ἀπορρίπτοντες τὰς προτάσεις μας.

Ἡ μακροθυμία καὶ ἡ μετριόπαια αἰτινες διέκρινον τὰς ἀπαιτήσεις μας παρεγνώρισθησαν τελείως ὑπὸ τῆς Πύλης, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Γαλλία ἀνεγνώρισαν πλήρως τὴν ἔλλειψιν ὑστεροβουλίας καὶ τὴν εὐρύτητα τῶν ἀντιλήψεων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἐξέφρασαν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσίας ἵνα ἀνακόψουν τὰς τρομερὰς προόδους τῆς ἀναρχίας καὶ ἀποτρέψουν τὰς καταγιγίδας αἱ ὁποῖαι ἡμαυρῶναν τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐπεχείρησε τότε ταξίδιον εἰς Ἀννόβερον¹²¹, ἐκεῖ δὲ μετέβη καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας. Εἶναι πιθανὸν ὅτι αἱ συγκαί του συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ λόρδου Κάστλερεν εἶχον ὡς μόνον θέμα τὰς περὶ τοῦ τουρκικοῦ ζητήματος ἀνακοινώσεις μας. Τὸ πραγματικὸν αἶτιον τῶν συνομιλιῶν τούτων παρέμεινεν εἰς ἡμῶν ἀγνωστον· τὸ γεγονός δὲ μῶς εἶναι ὅτι ἕκτοτε αἱ δύο αὗται κυβερνήσεις, χωρὶς νὰ καταπολεμήσουν ἢ νὰ ἀνασχευάσουν τὰς προτάσεις μας, συστηματικῶς ἀπέκρουσαν αὐτάς, ἢ δὲ ἔπαρσις καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῆς Πύλης ἔναντι τῆς Ρωσσίας ἐδιπλασιάσθη.

Λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν κατάστασιν ταύτην ἐπανηρχόμην κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συνομιλίας μου μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῆς ἀπαιτήτου ἀνάγκης νὰ παύσωμεν διὰ π ρ α γ μ α τ ε υ ὀ μ ε ν ο ι καὶ νὰ δράσωμεν. Ἐξέθετον εἰς Αὐτὸν ὅτι ἴσως αἱ ἀνακοινώσεις μας εἶχον προκαλέσει τὴν ἐν Ἀννοβέρῳ συνάντησιν· ὅτι ἡ συνάντησις αὕτη θὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ρωσσία οὐδέποτε θὰ ἐχρησιμοποίει τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων διὰ νὰ τύχη ἰκανοποιήσεως· ὅτι ἡ ἀναβολὴ τῆς δράσεως θὰ συνεπλήρωνε τὴν δῆωσιν καὶ καταστροφὴν τῶν παριστρῶν ἡγεμονιῶν· ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἔπαυον εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς· ὅτι, ἐὰν ἡ τοιαύτη νέα κατάστασις διετηρεῖτο καὶ ἐπαγιούτο, τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀνατολῇ θὰ εὕρισκοντο ἐν προφανεῖ κινδύνῳ· ὅτι τότε ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος θὰ ἠναγκάζετο νὰ προστατεύσῃ ταῦτα οὐχὶ μόνον ἔναντι τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς τυφλῆς ὁμότητος τῶν Τούρκων ἀλλὰ καὶ ἔναντι τοῦ ἐμπορικοῦ ἐγωισμοῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ζηλοτύπου ἀνησυχίας τῆς Αὐστρίας· τέλος ὅτι ὅσον περισσότερον ἐφοδούμεθα τῶρα νὰ προβῶμεν εἰς στρατιωτικὴν ἐπίδειξιν παρὰ τὸν Δούναβιν, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον θὰ ἠναγκάζετο μίαν ἡμέραν ἡ Ρωσσία νὰ διεξαγάγῃ ἐκεῖ, θὰ κατήντα σοβαρώτερος καὶ συγχρόνως περισσότερον ἀκαρπος, καθ' ὅσον αὕτη δὲν θὰ εὕρισκε πλέον τί νὰ σώσῃ καὶ διότι οὐδεὶς πλέον θὰ

121. Ὡς γνωστόν, τὸ Ἀννόβερον, ἐξ οὗ κατήγετο ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ βασιλεύουσα δυναστεία, διετέλεσεν ἐν προσωπικῇ ἐνώσει μετὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας μέχρι τῆς εἰς τὸν ἀγγλικὸν θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας κατὰ τὸ 1837 (ἐν Ἀννοβέρῳ δὲν ἀνεγνωρίζετο δικαίωμα διαδοχῆς εἰς τὰ θήλα).

ήτο εις θέσιν νά ὑπολογίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας ἐνὸς τοιούτου πολέμου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπήντα πάντοτε ὅτι οἱ φόβοι μου καὶ ἡ ἀνυπομονήσῃα μου ἦσαν ὑπερβολικαί. Οὐχ ἤττον ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀπεφάσισε νά γράψῃ αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν λόρδον Κάστλερεν ἐπιστολήν¹²², ἣτις περιέγραφε τὴν θλιθεράν καὶ ἀπειλητικὴν κατάστασιν ἐν ἣ εὗρακετο τὸ τουρκικὸν ζήτημα, ὡς καὶ τὰ ρωσικὰ συμφέροντα, καὶ ἐξέθετε τὴν ἀνάγκην ταχείας θεραπείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκάλει τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον νά ἐξηγηθῇ καὶ νά συνεννοηθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν συμμαχικῶν ἀνακτοβουλιῶν ἵνα ἀποφασίσουν νά συμπράξουν τέλος πάντων μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐνόπλιως.

Ὁ λόρδος Κάστλερεν, ὡς συνήθως, δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν αὐτήν, αἱ δὲ δῆθεν εἰρηνικαὶ καὶ κοιναὶ τῶν Δυνάμεων διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Πύλης συνεχίσθησαν.

Συγχρόνως περίπου ἡ Αὐστρία ἐφάνη ἀναγωνιζοῦσα τὴν ἀνάγκην νά ἐπιδιώξῃ κοινὴν μεταξὺ τῶν Ἡγεμόνων συνεννόησιν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου προέτεινε εἰδὸς τι συνεδρίου ἐν Βιέννῃ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπήντησεν ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων συμφωνία ἦτο διακαῆς Του πόθος. ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίτευξις τοιαύτης συμφωνίας προϋπέθετε προσωπικὴν ἐπαφήν, θὰ συγκατετίθετο εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι, ἐπιθυμῶν νά ἐξηγηθῇ αὐτοπροσώπως μὲ τοὺς συμμάχους Του καὶ μὴ δυνάμενος νά ἀπουσιάσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς ἐξωτερικόν, παρεκάλει Αὐτὸς τοὺς συμμάχους Του ἢ τοὺς ἀπεσταλμένους των νά μεταβοῦν εἰς Ρωσίαν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀρρασκείας των.

Εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Αὐστρίας δὲν ἤρρεσεν ἡ ἀπάντησις αὕτη καὶ αἱ δύο κυβερνήσεις ἐξηκολούθησαν ἀνταλλάσσουσαι ὄγκους ἐγγράφων καὶ ὑπομνημάτων.

Αἱ μακρὰ αὗται καὶ ἐπίπονοι μεταξὺ τοῦ αὐστριακοῦ καὶ τοῦ ρωσικοῦ ὑπουργείου συζητήσεις ἐπέτρεπον ἀρκούντως νά διίδη τις ὅτι ὁ πρίγκιψ Μέττερνιχ ἐπεθύμει ὅπως εἰς αὐτὸν ἀποκλειστικῶς ἀνατεθῇ ἡ διεύθυνσις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεων καὶ ὅτι μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον ἄφηγε νά ὑπονοηθῇ ὅτι θὰ ἐξευρίσκετο τρόπος ὥστε νά στεφθοῦν αὗται ὑπὸ ἐπιτυχίας συμφώνως πρὸς τὰς βλέψεις τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐξακολουθῶν νά κρίνῃ τὰς προθέσεις τῶν συμμάχων Του κατ' ἀναλογίαν τῶν ἰδικῶν Του, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφαίνετο διατεθειμένος νά ὑποστηρίξῃ τὰ σχέδια τῆς Αὐστρίας καὶ μὲ ἠρώτησε κατὰ τινα συνεργασίαν μας πῶς θὰ ἠδύνατο νά τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προταθὲν σύστημα χωρὶς ἡμεῖς νά παρεκκλίνωμεν ἐκ τῆς χαραχθείσης ὁδοῦ.

«Τὸ Αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον», ἀπήντησα, «δὲν εἶναι καλῆς πίστεως, ἢ δὲ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δύναται νά πεισθῇ περὶ τούτου ἐκ τοῦ ὅτι οὐδενὸς ἐκ τῶν πρὸς τὸν κ. Λεπτσέλτερον ἀποστελλομένων ἐγγράφων τὸ περιεχόμενον

122. Prokesch Osten III, σελ. 191-196.

ἀπαντᾷ εἰς ἐκεῖνα ἄτινα ὁ κόμης Γολόβκιν, τῇ διαταγῇ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ὑποβάλλει εἰς τὸν πρίγκιπα Μέττερνιχ. Ἐκ τούτου πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ τελευταῖος δὲν θέλει οὔτε νὰ ἐξηγηθῇ οὔτε νὰ συνεννοηθῇ μεθ' ἡμῶν, ὅτι δέ, οὕτω πράττων, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ὅπως θέσουν τέρμα εἰς τὴν ἦν ἀποκαλεῖ ἀνταρσίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἡ ἱστορία τόσον τοῦ παρελθόντος ὅσον καὶ τῶν ἡμερῶν μας ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχε διδάξῃ ὅτι τοιοῦτος ὑπολογισμός, ἐὰν δὲν εἶναι ἀπάνθρωπος, εἶναι πάντως ἐσφαλμένος· καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες εὐρίσκονται νῦν εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην νὰ προτιμήσουν νὰ ἐξολοθρευθοῦν μᾶλλον ἢ νὰ ὑποταχθοῦν ἐκ νέου ἄνευ ἐγγυήσεώς τινος εἰς τοὺς Τούρκους. Ὅθεν ποῖα Δύναμις, πλὴν τῆς Ρωσσίας, δύναται νὰ παράσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐγγύησιν ταύτην; Ἐπὶ πλεόν δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ τὴν Αὐστρίαν ἐνεργοῦσαν μόνην πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου εἰς τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ παρασύρῃ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ Ἀγγλία θὰ ἔχῃ τὸ μερίδιόν της, αἱ δὲ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἤδη ἐν Ἀννοβέρφ. Οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ὠρισμένον ἀποτέλεσμα, θὰ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν γλῶσσαν ἀποφασιστικὴν καὶ κατηγορηματικὴν καὶ ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ νέων διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων. Ἀντικείμενον τῆς ἀνατεθεισομένης εἰς αὐτοὺς ἀποστολῆς θὰ εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προτεινομένου σχεδίου, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ ἐκείνους τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης θὰ δύναται νὰ προβῇ ἀκόμη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην παραχώρησιν: Αἱ σύμμαχοι Κυβερνήσεις θὰ συμπράξουν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἵνα πείσουν τὴν Πύλην νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσσίας, ἀλλ' ἐν ἣ περιπτώσει τὰ διαθήματά των παρέμενον ἄνευ ἀποτελέσματος, οἱ σύμμαχοι θὰ συνεργασθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσίας ἵνα ἐξαναγκασθῇ ἡ Τουρκία νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ μέτρα ἅτινα θὰ ἐπέφερον τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν φιλικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ Τουρκίας. Τὰ μέτρα δὲ ταῦτα θὰ ὑπεδεικνύοντο ἀπὸ τοῦδε, ἐνῷ συγχρόνως θὰ καθορίζετο ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Δυνάμεων τίνι τρόπῳ θὰ ἐξηναγκάζετο ἡ Πύλη νὰ δεχθῇ ταῦτα. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος θὰ συνίστατο: πρῶτον, εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβειῶν· δεύτερον, εἰς συνεννόησιν περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἃς αἱ πέντε Δυνάμεις θὰ ἐπιχειρήσουν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πρὸς τὴν Πύλην διπλωματικῶν διαθημάτων. Ἡ τοιαύτη μετὰ τῶν συμμαχικῶν ἀνακτοβουλιῶν συμφωνία θὰ διευτυποῦτο ἐν συνθήκῃ ἢ πρωτοκόλλῳ ὑπογεγραμμένῳ ὑφ' ἐκάστης τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ μοι ἀνέθεσε νὰ ἀσχοληθῶ ἄνευ ἀναβολῆς μετὰ τὴν ἐκτέλεσίν του.

Συνέστησεν ἐπίσης εἰς τὸν κόμισα Νεσσαερόδε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ σκεφθῶμεν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν δύο νέων ἀπεσταλλένων. Ἀπήντησα αὐθωρεῖ ὅτι κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ βαρῶνος Στρόβανφ θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας

τήν ἐν Λονδίνῳ ἀποστολήν καὶ ὅτι ὁ κόμης Πέτρος Τολστόι¹²³, τέως πρεσβευτῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἐν Παρισίοις, ἦτο ἐπίσης ἐνδεδειγμένος ἵνα ἐπιτύχῃ ἐν Βιέννῃ. Ὁ δὲ κόμης Νεσσελρόδε προέτεινε διὰ μὲν τὴν Βιέννην τὸν ἐν ἐνεργείᾳ κρατικὸν σύμβουλον Τατίσσεφ, διὰ δὲ τὸ Λονδίνον ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ κόμης Λίβεν ἐπήρκει ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεφυλάχθη νὰ σκεφθῆ σχετικῶς. Οὐχ ἤττον, σχεδὸν ἀμέσως, μᾶς ἐξουσιοδότησε νὰ βολιδοσκοπήσωμεν τὸν κ. Τατίσσεφ ἐν σχέσει μὲ τὰς διαπραγματεύσεις αἰτίας θὰ ἀνετίθεντο εἰς αὐτόν.

Τοῦτο ἐσήμαινεν ἀρκετὰ σαφῶς ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐτάσσετο ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ κόμης Νεσσελρόδε. Παρὰ ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε πλήρως τὰ σχέδια τῶν ὀδηγιῶν τῶν προωρισμένων διὰ τοὺς δύο ἐκτάκτους πρεσβευτὰς ὡς καὶ τοῦ πρωτοκόλλου ὅπερ προετίνομεν πρὸς ὑπογραφήν εἰς τὰ συμμαχικὰ ἀνακτοβούλια, ἐπίσης δὲ καὶ τῶν ἐγγράφων δι' ὧν αἱ ἐν Βερολίνῳ καὶ Παρισίοις ρωσικαὶ πρεσβεῖαι διετάσσοντο νὰ διαπραγματευθοῦν τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν συνθήκην ταύτην τῶν ἐκεῖ κυβερνήσεων.

Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ κ. Τατίσσεφ ἀποσταλῆ εἰς Βιέννην¹ συγχρόνως δὲ ἀπεσταλήσαν διπλωματικοὶ ταχυδρόμοι εἰς Βερολίνον, Παρισίους καὶ Λονδίνον.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἐδέχθη τὰς προτάσεις μας καὶ διέταξε τὸν πρωθυπουργόν Του νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτόκολλον, δι' οὗ ἡ Πρωσία ὑπέσχετο νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν περίπτωσιν τὰ κοινὰ τῶν συμμαχῶν διαθήματα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕξιμον ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Του ὑπέγραψε τὸ πρωτόκολλον μας.

Ὁ λόρδος Κάστλερεν ἐτήρησε μακρὰν καὶ ἐπίθουλον σιγήν.

Ὁ δὲ κ. Τατίσσεφ μετὰ δύο περίπου μῆνας ἐπανῆλθεν εἰς Πετρούπολιν φέρων εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἐκτενὲς σχέδιον ἀποβλέπον εἰς τὸ νὰ συγκεντρωθοῦν ἐν Βιέννῃ αἱ διαπραγματεύσεις, ἃς θὰ διεξῆγε πρωτίστως αὐτός, ἀφικνουμένου βραδύτερον ἐκεῖ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀφ' οὗ ὅπωςδὴποτε τὸ φθινόπωρον ἢ παρουσία Του θὰ καθίστατο ἀναγκαῖα ἐν Βερώνῃ κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ ἰταλικοῦ ζητήματος.

Ὁ κ. Τατίσσεφ προτίμησε νὰ μὲ ἀφήσῃ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀνακινώσεων ἃς ἔφερον ἐκ μέρους τοῦ πρίγκιπος Μέττερνιχ. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν συνεμερίσθη, ὡς φαίνεται, τὴν δυσπιστίαν ταύτην καὶ τὴν ἐπομένῃν μοι τὰς ἀπέστειλε μετ' ἰδιοχείρου σημειώματος.

Κατὰ τὴν μετ' Αὐτοῦ πρώτην ἐπακολουθήσασαν συνεργασίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποστολῆς τοῦ κ. Τατίσσεφ. Δὲν ἐδίστασα νὰ ὑποβάλω εἰς Αὐτόν τὰς παρατη-

123. Ὁ στρατηγὸς Πέτρος Ἀλεξάνδροβιτς Τολστόι (1761 - 1844) ἐστάλη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1807 πρεσβευτῆς παρὰ τῷ Ναπολέοντι, ἀλλ' ἀνεκλήθη ἐν ἔτος βραδύτερον λόγῳ τῆς ἀντιναπολεοντείου πολιτικῆς του.

ρήσεις μου. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ διέταξε νὰ διατυπώσω αὐτὰς ἐγγράφως ἐν ἐκθέσει συναρραζόμενος διὰ τὴν σύνταξίν τῆς μετὰ τῶν κ. κ. Τατίσσεφ καὶ Νεσσελρόδε.

Ἀνέλαβον πάραυτα τὸ ἔργον τοῦτο καὶ περατώσας τὸ σχέδιον τῆς ἐκθέσεως συνεζήτησα τὸ κείμενον αὐτῆς μὲ τοὺς ἀνωτέρω κυρίους. Ὁ κ. Τατίσσεφ δὲν ἐφάνη συμφωνῶν μὲ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐκθέσεώς μου παρατηρῶν ὅτι ταῦτα ἀντέκειντο πρὸς τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Ἔδωσα εἰς αὐτὸν τὴν δέουσαν ἀπάντησιν καὶ ἀπέστειλα αὐθημερὸν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὴν ἐκθεσιν συνοδευῶν αὐτὴν μὲ ἰδιόχειρον συμπληρωματικὸν σημείωμα.

Βασιζόμενος εἰς ὅσα εἶχον συμβῆ, ἀνεσκέυαζον τὰς προτάσεις τοῦ ἀνακτοβουλίου τῆς Βιέννης καὶ ἀπεδείκνυον, ὡς εἶχον ἤδη ἐπανειλημμένως πράξει τοῦτο, τὴν ἐπιείγουσαν ἀνάγκην νὰ προβῶμεν εἰς ἐξαναγκαστικά ἀπέναντι τῶν Τούρκων μέτρα. Εἰς τὸ συμπληρωματικὸν σημείωμα ἀνέπτυσον λεπτομερέστερον τοὺς λόγους οὓς εἶχον ὑπ' ὄψει. Τέλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἦτις συνῶδευε τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐλάβανον τὸ θάρρος νὰ προσθέσω, ὅτι, ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεστρέφετο τὴν λήψιν διαίων μέτρων, θὰ ἠδύνατο εἰσεῖτι νὰ προλάβῃ τὰ μειονεκτήματα τοῦ αὐστριακοῦ συστήματος καὶ νὰ διατηρήσῃ ἀμειώτον τὴν θέσιν καὶ τὰ δικαιώματά Του λαμβάνων σ τ ἄ σ ι ν ἄ ν α μ ο ν ἦ ς, οὔτε δίδων οὔτε δεχόμενος περαιτέρω ἐξηγήσεις.

Θὰ ἐλέγομεν διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὰς συμμάχους κυβερνήσεις: «Πράξατε σεῖς ὅτι θέλετε ἀπέναντι τῶν Τούρκων, ἡμεῖς πάντως θὰ παραμείνωμεν ξένοι πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις σας. Καὶ ἐὰν μὲν αὗται καταλήξουσιν εἰς ὠφέλιμα ἀποτελέσματα, ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ σᾶς φανῇ εὐγνώμων. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ λάβῃ, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ κρίνει ἀναγκαῖον, τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην ἣν θὰ ἀπαιτήσουν τὰ καθήκοντά Της καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους Της.»

Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀποστέλλων εἰς Βιέννην τὴν δῆλωσιν ταύτην ἀντὶ νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος καὶ τηρῶν μετέπειτα ἀπόλυτον σιγὴν, θὰ ἠδύνατο τελικῶς νὰ πείσῃ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ἦτο ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὰς δύο ταύτας Δυνάμεις τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ συμφέροντά Του καὶ ὅτι οὕτω αἱ δύο αὗται κυβερνήσεις θὰ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξηγηθοῦν καὶ νὰ συνεννοηθοῦν εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ρωσσίας.

Ἡ ἀκρόασις ἦν ὁ Αὐτοκράτωρ μᾶς παρέσχε μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὑπῆρξε θυελλώδης. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀνεκεφαλαίωσε τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων ἅτινα Τῇ εἶχον ὑποβάλει μὲ ὕφος αὐστηρᾶς ἀποδοκιμασίας, μᾶς διέταξε δὲ ξηρῶς νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Βιέννης ὅτι ὁ κ. Τατίσσεφ θὰ μετέβαινεν ἐκεῖ ἵνα προετοιμάσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μέντερνιχ τὰς διαπραγματεύσεις, ἃς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης προὔτιθετο αὐτοπροσώπως νὰ διευθύνῃ περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ὅτε θὰ

μετέβαιναν εἰς συνάντησιν τοῦ σεπτοῦ Αὐτῆς συμμάχου, τοῦ Αὐτοκράτορος Φραγκίσκου.

Ἡ ἀπόφασίς αὕτη ἐλέχθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεμία ἀντίρρησις ἦτο πλέον δυνατή¹²⁴.

Ἐπανελθόντες ὡς συνήθως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ κόμισ Νεσσελρόδε καὶ ἐγώ, συνεζητήσαμεν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἐργασίας μας. Ὁ κόμισ μοι εἶπε τότε:

«Προσπαθήσατε νὰ ἰκανοποιήσετε τὸν Αὐτοκράτορα. Ὡς βλέπετε, αἱ ἀποφάσεις Του εἶναι ἀμετάκλητοι.»

«Ναί, βεβαίως, τὸ βλέπω ὅπως καὶ σεῖς, ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος ὅστις θὰ τὰς ἐκτελέσῃ.»

Τῷ ἐξηγήσα τότε τοὺς λόγους μου καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ θεωρήσῃ τοῦ λοιποῦ ὡς μὴ ὑπάρχοντα δι' ὅλας τὰς σχετικὰς μὲ τὴν νέαν ἀποστολὴν τοῦ κ. Τατίστσεφ καὶ μὲ τὰς διασκέψεις αἵτινες θὰ συνεκροτοῦντο ἐν Βιέννῃ καὶ Βερώνῃ. Τῷ ἔδωκα νὰ ἐνοήσῃ ὅτι θὰ ἐξήτουν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν ἄδειαν νὰ μὴ παραστῶ εἰς ταύτας ἀλλ' ὅτι θὰ ἐξηκολούθουν ἕως τότε τὰς ἄλλας ἐργασίας αἵτινες μοι εἶχον ἀνατεθῆ. Ὁ κόμισ Νεσσελρόδε ἐφάνη θλιβεὶς μὲ τὴν ἀπόφασίν μου καὶ ἔκτοτε ἡσυχολήθη μόνος μὲ τὰ ἐν λόγῳ ζητήματα.

Ἐζήτησα παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν, ἣτις μοι ἐχορηγήθη μόνον μετὰ τινος ἐβδομάδας. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ὑπηρεσιακαὶ συνεργασίαι μας ἐξηκολούθησαν. Παρέστην ὅμως ὡς μάρτυς εἰς ἐκείνας εἰς ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ συνεζήτησε καὶ ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν τοῦ κ. Τατίστσεφ καὶ ἔλαθον τὸν λόγον μόνον ἵνα ὑποβάλω εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἄλλα ζητήματα. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐλυπήθη πολὺ ἐκ τῆς ἐπελευθύνσεως μεταβολῆς εἰς τὴν ἐργασίαν μας καὶ μοι τὸ ἔδειξε.

Τέλος μοι ἐχορήγησε τὴν ἀκρόασιν ἣν εἶχον ζητήσει.

Αὕτη διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἤκουσε μὲ καλωσύνην τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων συνεπεία τῶν ὁποίων προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Του, ὡς καὶ τὴν πιστὴν ἀφήγησιν τῶν περιστάσεων αἵτινες μοι εἶχον παράσχει τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐργάζωμαι ὑπὸ τὰ ὄμματά Του. Ὑπέμνησα εἰς Αὐτὸν τὰς ἐξηγήσεις ἃς ἔσομεν ἐν Παρισίοις τῷ 1815, ὅτε ἠρδόκησε νὰ μὲ διορίσῃ Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος κατέδειξα εἰς Αὐτὸν ὅτι τὸ σύστημα, ὅπερ νῦν ἡσπάζετο, μὲ ἔθετε εἰς τὸ δίλημμα ἢ νὰ παραβιάσω τὰ αἰσθήματά μου καὶ πάντα τὰ καθήκοντα τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς πατρίδος εἰς ἣν οὐδέποτε ἔπαυσα νὰ ἀνήκω, ἢ νὰ

124. Ἀντὶ τῆς τελευταίας ταύτης φράσεως ὁ Καποδίστριας εἶχεν ἀρχικῶς γράφει εἰς τὸ ἐν Κερκύρα φυλασσόμενον ἰδιόχειρον σχέδιον τὰ ἑξῆς: Μεθ' ὃ ἀποτεινόμενος πρὸς ἐμὲ ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπε: «Θὰ ἀναλάβετε ὡς συνήθως νὰ συντάξετε τὰς ἀπαντήσεις ταύτας καὶ ὑπολογίζω ἐπὶ τῆς εὐθύτητός σας.» Ἀπήνησα ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον ἐξεπλήρου τὰ καθήκοντά του, μεθ' ὃ ἐσιώπησα. Βραδύτερον ὁ Καποδίστριας ἀντικατέστησε ταῦτα διὰ τῆς ἀνωτέρω, ἐν τῷ κειμένῳ, φράσεως.

ἀθετήσω τὰ καθήκοντα τῆς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὑπηρεσίας μου. Τοιαύτη θὰ ἦτο πράγματι ἡ θέσις μου ἐὰν ἐθεώρουν εἰσέτι ἐμαυτὸν ἱκανὸν νὰ τὸν ὑπηρετῶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ἐχρησιμοποίει ὄλην τὴν ἰσχύν Του ἐναντίον τοῦ ἀτυχοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἐξέθηκα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πῶς ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Βερώνῃ ἡ Κυβέρνησις Του θὰ ἐδεικνύετο ἐχθρική πρὸς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ ὀμοδόξους τῆς Ρωσσίας καὶ διατὶ ἡ μεγάλη αὕτη θυσία οὐδὲν ἀποτέλεσμα θὰ ἀπέφερε σύμφωνον πρὸς τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ἄφ' οὗ ἀπέδειξα περιτράνως τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἰκέτευσα τὸν Αὐτοκράτορα νὰ διατάξῃ τί ἐμελλον νὰ γίνω.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀπήντησεν: «Εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἔλεγον καὶ θὰ ἔπραττον ὡς ὑμεῖς, ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν Μου ἀδυνατῶ νὰ μεταβάλω ἀπόφασιν.»

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔλαβε τὸν κόπον νὰ μοὶ ἐκθέσῃ λεπτομερῶς τοὺς λόγους Τῆς. Ἦσαν ἐκεῖνοι δι' ὧν ἐπανειλημμένως ἠθέλησε νὰ μοὶ ἀποδείξῃ ὅτι προετίμα τὸ αὐστριακὸν σύστημα μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἐπιεγούσαν καὶ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ καὶ τῆς μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων συνεργασίας, ἧτις ἦτο ἡ μόνη ἐγγύησις τῆς εἰρήνης ταύτης.

Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἧτις προφανῶς ἐπεθύμει νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην Τῆς, ἐτόλμησα διὰ τελευταίαν φοράν νὰ ἐκφράσω μετὰ θαθείας συγκινήσεως τὴν θλιψίν μου διότι ἡ συνειδήσις μου καὶ ἡ ἀσθενῆς μου κρίσις μὲ κατεδίκαζον νὰ θεωρήσω τὰ πράγματα ὑπὸ ὅλως διάφορον ἄποψιν.

«Τότε λοιπόν», ἀπήντησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «ἄφ' οὗ εἶναι ἀνάγκη, ἄς χωρισθῶμεν. Θὰ διατηρήσετε ὅμως τὴν θέσιν σας. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Μου θὰ ἀποπερατώσετε ὅλας τὰς ὑποθέσεις ἄς σας ἐνεπιστεύθην καὶ ἰδίᾳ ὅλας τὰς τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ ἀναχωρήσετε μόνον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν Μου. Θὰ μεταβῆτε εἰς λουτρόπολιν, ὡς καὶ ἄλλοτε. Εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὑγείαν σας καὶ ἐπιθυμῶ νὰ θεραπευθῆτε.»

Ἐξηκολούθησα νὰ ἐργάζωμαι μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ τὸ σῆμα ὁμοῦ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσαερόδε καὶ μόνος διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἀποχαιρετῶσά με, μὲ ἐνηγκαλίσθη: «Θὰ συναντηθῶμεν καὶ πάλιν», μοὶ εἶπεν, «ἢ τοῦλάχιστον θὰ μοὶ δίδετε εἰδήσεις σας. Ἔστε βέβαιος ὅτι τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθήματά Μου δὲν θὰ μεταβληθοῦν ποτέ.»

Ἄνεχώρησα ἐκ Πετροπόλεως περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου τοῦ 1822 καὶ μετέβην εἰς Ἔμς. Τὸ φθινόπωρον ἔφθασα εἰς Ἐλβετίαν καὶ ἐγκατεστάθην εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Γενεύης εἰς μονήρην ἐξοχίην. Σοβαρὰ ἀσθένεια μὲ ἠνάγκασε νὰ ζητήσω οἶκημα ἐν τῇ πόλει, ἐνθα ἐπίσης ἔζησα ὅλως ἀπομονωμένος, οὐδὲν παραμελῶν ἕνα μὲ λησιμονήσῃ ὁ κόσμος.

Ματαίως ὅμως τὸ προσεπάθησα. Οἱ Ἕλληνες οἱ ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν

χωρῶν ὅπου μέχρι τῆς παρούσης δυστυχίας ἔων εἶχον εὖρει γενναίαν καὶ εὐεργετικὴν φιλοξενίαν, ὡς καὶ ἐκεῖνοι οὐδ' αἱ καταστροφαὶ τῆς Χίου, τῆς Κύπρου, τῶν Κυθωνιῶν καὶ τῶν Ψαρῶν διέσπειραν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τῆς Μεσογείου, ἦλθον πρὸς ἐμὲ ζητοῦντες παρ' ἐμοῦ βοηθήματα ἢ ἐλπίζοντες νὰ ἐπιτύχουν ταῦτα δι' ἐμοῦ παρὰ τῶν ξένων.

Ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν κατ' ἰδίαν, μοὶ ἔστειλαν εἰς στιγμὰς ἀπελπισίας ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ προσέτι ἵνα μοὶ εἴπουν ὅτι ἰδόντες με ἐν μέσῳ αὐτῶν μέχρι τοῦ 1807 ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ παρακολουθήσαντές με εἰς τὴν σκέψιν καὶ τοὺς πόθους των καθ' ὄλον τὸ στάδιόν μου μέχρι τῆς εἰς Γενεύην ἀφίξεώς μου, οὐδέποτε ἠθέλον ἐγκαταλείπει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἤμην καὶ θὰ εἶμαι ὡς κατὰ τὸ παρελθὸν παρὰ τῇ Αὐτοκράτορι ὁ ὑποστηρικτῆς τῶν προσφιλεστέρων συμφερόντων τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος· διότι ἄλλως, κατ' αὐτούς, θὰ ὄφειλον νὰ σπεύσω τὸ ταχύτερον ἐπὶ τόπου ἵνα συμμερισθῶ μετ' αὐτῶν τοὺς κινδύνους τοῦ παρόντος καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος: «Ἐὰν δὲν ὑπηρετήτε τὴν Ρωσσίαν, ἢ ἐὰν δὲν δύνασθε νὰ ἐξυπηρετήσετε τὴν Ἑλλάδα παρὰ τῇ Ρωσσίᾳ, τί κάμνετε εἰς τὴν Ἑλθετίαν; Μεταβήτε τοῦλάχιστον εἰς Κέρκυραν. . . Πλησιέστερος πρὸς ἡμᾶς, θὰ δύνασθε νὰ μᾶς βοηθήτε διὰ τῶν συμβουλῶν σας. Γνωρίζετε ὅτι πολὺ μᾶς χρειάζονται καὶ θὰ μᾶς ὠφελήσουν.»

Δὲν παρέλειψα νὰ γνωρίσω εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς ἐκ Ρωσσίας ἀπομακρύνσεώς μου. Ἐξήγησα εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ εἶμαι χρήσιμος εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πολιτικός· ὅτι τὸ μόνον ὅπερ ἠδυνάμην ἦτο νὰ δώσω εἰς τὰ θύματα τῶν δυστυχῶν συνδρομὴν ἀνάλογον πρὸς τὰ πενιχρά μου μέσα καὶ νὰ προκαλέσω ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἐνδιαφέρον ἐκ μέρους τῶν ξένων τῶν τιμώντων με εἰσέτι διὰ τῆς παλαιᾶς των φιλίας.

Ἄλλ' ὅσῳ μᾶλλον προσεπάθουν νὰ πείσω τοὺς Ἑλληνας ὅτι τὰ συμβάντα τοῦ ἔτους 1821 μὲ εἶχον καταστήσει ὄλως ἀνωφελῆ δι' αὐτούς, τόσοι ὀλιγώτεροι οἱ λόγοι καὶ ἡ μαρτυρία τῶν πράξεών μου ἴσχυσαν νὰ τοὺς μεταπίσουν. Ὁ λόγος εἶναι εὐνόητος.

Ἐγκαταλειπόμενοι καὶ καταδιωκόμενοι ὑφ' ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, καθ' ὃν χρόνον αἱ κυβερνήσεις αὗται ἐπενέβαινον διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν ὅπλων των διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τὴν τάξιν εἰς τὰς χώρας ἐκεῖς¹²⁵ ὅπου ἡ ἀναρχία δὲν ἐσήμαιεν ἐξόντωσιν, ἐξωμოსίαν καὶ δουλείαν, οἱ Ἕλληνες διηρωτῶντο διατί οἱ χριστιανοὶ Ἠγεμόνες, διατί ὁ ὀμόδοξος Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας τοὺς ἐγκατέλειπον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων.

125. Ἐννοεῖ τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν τῆς Αὐστρίας εἰς Νεάπολιν (1821) καὶ τῆς Γαλλίας εἰς Ἰσπανίαν (1823).

Καὶ κατενόουν μὲν ὅτι τινὲς τῶν Ἡγεμόνων τούτων παρέδιδον αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν, ἕνα καταπαύσουσιν τοὺς ἐκ τῆς Ρωσσίας φόβους, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ Ρωσσία συνεργάζετο εἰς τοιαύτην πολιτικὴν, τοῦτο οἱ Ἕλληγες οὔτε ἐπίστευον οὔτε θὰ πιστεύουσιν ποτέ.

Ἐκφράζοντες κατ' ἐπανάληψιν εἰς ἐμὲ τὴν θαθεῖαν ταύτην πεποιθήσιν, οἱ ἐν Ἑλλάδι ἡγέται προσέθετον παρατηρήσεις αἵτινες ἐδυσχέρανον ἔτι μᾶλλον τὴν θέσιν μου, διότι ἐπέμενον θεωροῦντες αὐτὴν ὡς ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον ὅπερ μόνον ἐκ τῆς δικαιοσύνης τῆς ὁμοδόξου Ρωσσίας ἠδύνατο νὰ ἐλπίσουν.

Φρονοῦσαι τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν κυβερνήσεις τινὲς προσεπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις των ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας ἦτο ὀριστικὴ καὶ ὅτι τὸ μόνον μέσον σωτηρίας ὅπερ ἀπέμενεν εἰς αὐτοὺς ἦτο νὰ παραιτηθοῦν πάσης ἀπὸ τὴν Δύναμιν ταύτην ἐλπίδος καὶ παντὸς μετ' αὐτῆς δεσμοῦ. Καὶ οὕτω ἐπέτυχον νὰ ἀποσπάσουν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1825 τὴν πράξιν¹²⁶ διὰ τῆς ὁποίας ἐξηναγκάσθησαν οὗτοι νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν ἀποκλειστικὴν ἡγεμονίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἀφ' ἐτέρου αἱ αὐταὶ κυβερνήσεις, περιστοιχίζουσαι με παντοῦ καὶ πάντοτε διὰ τῆς κατασκοπείας των, προσπαθοῦν νὰ παρεξηγῶνται αἱ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις μου. Ἐννοοῦν δὲ νὰ παραστήσουν αὐτάς οὐχὶ ὡς φυσικὴν συνέχειαν τοῦ ὄλου μου βίου, ἀλλ' ὡς ἕνα τῶν κρίκων μετὰ τὸν ὁποῖον συνδέω τὸ εὐρὺ σχέδιον ἐγκαθιδρύσεως θᾶπτον ἢ θράδιον τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀνατολῇ.

Οὗτος εἶναι τοῦλάχιστον ὁ λόγος εἰς ὃν ἀναγκάζομαι νὰ ἀποδώσω τὴν ἐπιμονὴν μετ' ἧς ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας ἀρέσκεται νὰ με ἐκθέτη, με σκοπὸν νὰ ἐλάβῃ τὴν ἀγαθὴν ἰδέαν δι' ἧς με τιμοῦν ἐν Ρωσίᾳ καὶ νὰ με κατατάξῃ παρὰ τὴν θέλησίν μου εἰς τὴν παράταξιν ἐκείνην τῶν ἀνδρῶν¹²⁷ οὓς αἱ κυβερνήσεις ἀποδοκιμάζουν καὶ ὧν ὁ πρίγκιψ Μέντερνιχ ἠθέλησε νὰ με παραστήσῃ ὡς ἕνα τῶν κορυφαίων.

Δὲν θὰ ἀφηγηθῶ ἐνταῦθα πάντα τὰ σκανδαλώδη ταῦτα τεχνάσματα. Περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω τρία γεγονότα ἱκανὰ νὰ δώσουν σαφῆ καὶ πλήρη ἰδέαν αὐτῶν.

Ἐν τῇ πρίγκιψ Μέντερνιχ, βλέπων ἐν Βιέννῃ τὸν στρατηγὸν Μαϊτλανδ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1822, τὸν συνεχάρη λέγων: «Λοιπὸν, στρατηγέ μου, ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ ἐξεριζώθη, ὁ κόμισ Καποδίστριας ἐτάφη διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του. Θὰ ζήσετε ἡσυχῶς ἐν Ἐπτονήσῳ καὶ ἡ Εὐρώπη θὰ ἔχῃ ἀπαλλαγῆ τῶν μεγάλων κινδύνων δι' ὧν τὴν ἠπείλει ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου».

126. Ἐννοεῖ τὴν αἴτησιν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων τῆς Ἐπαναστάσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, δι' ἧς ἐξήτουν τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς.

127. Τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐπανακάμφας εἰς Κέρκυραν ὁ στρατηγὸς Μαΐτλανδ ἐπανέλαβε τοὺς λόγους τούτους εἰς τὸν κύκλον του καὶ οὕτω διεδόθησαν καθ' ὅλην τὴν πόλιν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἵνα ἐνισχύσῃ παρὰ τῷ διπλωματικῷ σώματι καὶ τοῖς ἐν Βιέννῃ Ρώσσοις τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν τῆς ἀπομακρύνσεώς μου, ὁ πρωθυπουργὸς οὗτος ἐπανέλαθεν εἰς τινα ὑπάλληλον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, οὐτινος ὁ βαθμὸς καὶ ἡ ὑπόληψις καθιστοῦν ἀναμφισβήτητον τὴν μαρτυρίαν του, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος, χαίρων ὅτι ἀπεμακρύνθη τῆς Κυβερνήσεως τοῦ σεπτοῦ Αὐτοῦ συμμάχου, εἶπεν εἰπεῖ εἰς τὸν κ. Μέττερνιχ: «Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶναι ὑπὲρ τὸ θεὸν ἀγαθός· ἐάν εἰς τῶν ὑπηρετούντων Με εἶχε καταχρασθῆ τὴν ἐμπιστοσύνην Μου ὡς ὁ κόμης Καποδίστριας τὴν τοῦ Κυρίου του, ἤθελον δώσει ἐν παράδειγμα καὶ διατάξει νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν».

Τέλος, γνωρίζω μετὰ τῆς αὐτῆς θετικότητος ὅτι καθ' ὅλας τὰς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἀνακρίσεις ὅσαι ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι σήμερον ἐγένοντο κατὰ τῶν μυστικῶν ἑταιρειῶν καὶ τῶν ταραξιῶν, οἱ ἀνακρινόμενοι πάντοτε ἠρωτήθησαν περὶ τῶν δῆθεν πρὸς ἐμὲ σχέσεών των, μολονότι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν οὐδέποτε μὲ ἐγνώρισε προσωπικῶς, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε εἰσῆλθον εἰς οἰανδήποτε μυστικὴν ἑταιρείαν.

Περιβάλλοντές με τοιοῦτοτρόπως μὲ ἀτμόσφαιραν μεμολυσμένην, οἱ ἐχθροὶ μου ἐλπίζουσι νὰ ἀπομακρύνουν ἀπ' ἐμοῦ τὰ πρόσωπα ἅτινα ἀπολαύουν καλῆς φήμης ἐν τῷ κόσμῳ, φαντάζονται δὲ ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ μὲ προσεγγίσουν μὲ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἀντίθετον παράταξιν.

Τοῦτο οὔτε ἐπέτυχον, οὔτε θὰ ἐπιτύχουν ποτέ. Ὅπως δὲν θὰ κατορθώσουν ποτὲ νὰ ἐξαλείψουν ἀπὸ τὴν μνήμην καὶ τὴν καρδίαν τῶν Ἑλλήνων τὰ ἔχγη τοῦ παρελθόντος, καταστρέφοντες ἢ παραμορφώνοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τούτου εἰς βαθμὸν ὥστε ἡ Ρωσσία νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ τὸν προστατεύῃ.

Κατεβλήθη προσπάθεια νὰ πιστεύσουν οἱ Ἕλληνες ὅτι αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ τοὺς ἐγκατέλειπον, διότι εἶναι Ρῶσσοι· ἐλέγετο δὲ εἰς αὐτούς: «Εἶσθε Ρῶσσοι, διότι εἰς ἓκ τῶν ὑμετέρων εἶναι πάντοτε Ρῶσσος καὶ διότι εἰς αὐτὸν ἔχετε ἐμπιστοσύνην».

Οἱ Ἕλληνες μὲ ἠρώτων τί ἔδει νὰ σκέπτονται περὶ τῆς φαινομενικῶς εὐσυνειδήτου δηλώσεως ταύτης. Ἡδυνάμην ἀρὰ γε νὰ τοῖς δώσω ἀπάντησιν; Ἡδυνάμην νὰ τοῖς παράσχω συμβουλήν;

Ἡ σιωπὴ μου, ἡ ἀπομόνωσίς μου, ὁ τίτλος ὃν εἰσέτι φέρω, δὲν ἦσαν ἀρὰ γε ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα ἡ δολιότης καὶ ἡ πανουργία πολιτικῶν τινων ἀνδρῶν ἐξεμεταλλεύοντο ἐπιτηδείως, ἵνα ἀποπλανήσουν καὶ καταστρέψουν ὀριστικῶς τοὺς δυστυχεῖς Ἕλληνας;

Ἐκτοτε δὲν μοὶ ἐπετρέπετο πλέον νὰ παραμείνω ἐπὶ μακρότερον καὶ οἰκιοθελῶς εἰς μίαν κατάστασιν ἣ ὁποία ἀφ' ἐνός μὲν, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐγέννα περὶ ἐμοῦ γνώμην ἣτις ἠδύνατο τὰ μάλιστα νὰ τοὺς ζημιώσῃ, ἀφ'

ἑτέρου δὲ μὲ ἄφηνεν ἔκτεθειμένον εἰς τὰς ὑποψίας καὶ τὰς συκοφαντίας ὀρισμένων κυβερνήσεων.

Ἴδου πῶς ἔχει τὸ ζήτημα ὑπερ μόνον μία δικαία ἀπόφασις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας δύναται νὰ λύσῃ.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπικαλοῦμαι σήμερον ἰκετεύων εὐσεβάστως τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὸ παρὸν ὑπόμνημα.

Ἐν Γενεύῃ τῇ 12/24 Δεκεμβρίου 1826

ΚΟΜΙΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΝ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΩΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν διαπραγματέυσιν τοῦ «Βυζαντινοῦ» λεγομένου Συντάγματος μετέβησαν τὸ 1800 εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας οἱ Νικόλαος Γραδενίγος Σιγοῦρος, κόμισ Δεσύλας, ἐκ Ζακύνθου, καὶ κόμισ Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας, ἐκ Κερκύρας. Οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ μὲ ἰδιαιτέρας τιμὰς, ἡ δὲ ἐπίδοσις τοῦ κειμένου τοῦ Συντάγματος εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας ἐπραγματοποιήθη διὰ τελετῆς ἐξόχως μεγαλοπρεποῦς. Συγχρόνως ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου - 6 Νοεμβρίου 1800 διατάγματος διώριζε Αὐτοκρατορικοὺς Ἐπιτρόπους εἰς τὰς νήσους τοὺς δύο ἀπεσταλμένους, μὲ ἀποστολὴν, ὅπως, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Ἡγεμόνα - Πρόεδρον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, συστήσουν τὰς τοπικὰς τῶν νήσων κυβερνήσεις.

Πράγματι, οἱ δύο Ἐπίτροποι, ἐπανελθόντες εἰς Κέρκυραν, συνέστησαν τὴν τοπικὴν κυβέρνησιν. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἡγεμὼν, δι' ἐγγράφου τοῦ τῆς 9 Ἀπριλίου 1801, προσεκάλεσεν αὐτοὺς ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰς ἄλλας νήσους «πρὸς διοργανισμὸν τῶν τοπικῶν ἐν αὐταῖς κυβερνήσεων», συγχρόνως δὲ διέταξε τὸ δημόσιον πλοῖον (*Pubblica galeottina*) νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς των. Ἐπίσης ἀπέστειλε καὶ ἐγκυκλίους πρὸς τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Παξῶν καὶ Κυθήρων, «ἵνα δεχθῶσιν καὶ ἀποδώσωσιν τὰς ἀνηκούσας τιμὰς καὶ συνδράμωσιν αὐτοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων» τῶν δύο ἀπεσταλμένων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ διάταγμα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Αὐτοκρατορικοὺς Ἐπιτρόπους νὰ διορίσουν ἀντικαταστάτας των, ὁ Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας ὤρισεν ἀντικαταστάτην τοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννην Καποδίστριαν.

Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἔφθασαν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὴν 27ην Ἀπριλίου 1801. Ἀπὸ μηνῶν ἡ νῆσος εὕρισκετο εἰς πλήρη ἀναστατάωσιν. Κάθε ἔννοια ἐννόμου τάξεως εἶχε καταργηθῆ. Εἰς τὰς παλαιὰς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου εἶχε προστεθῆ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀναταραχὴ, τὴν ὅποιαν ἔφερον αἱ ἰδέαι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ οἱ δημοκρατικοὶ Γάλλοι οἱ ὅποιοι εἶχον προηγηθῆ τῶν Ρωσσοτούρκων εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ἡ ἐπὶ αἰῶνας καταπίεσις τῶν ἀγροτῶν ὠδήγησεν εἰς ἐπαναστατικὴν ἔκρηξιν, ἡ ὅποια, χωρὶς νὰ συνειδητοποιῆ εἰς βάθος τοὺς ἰδεολογικοὺς καὶ κοινωνικοὺς στόχους τῆς, ἐτάρασεν ἐκ θεμελίων τὸ φεουδαρχικὸν κατεστημένον. Ἐπίσης τὰ ἀστικά στοιχεῖα τῶν πόλεων, τὰ ὅποια κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων εἶχον λάθει συνειδησιν τῆς ταξικῆς των διαφοροποιήσεως καὶ τῆς δυνάμεώς των,

ἐπεθύμουν τὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων τὰ ὁποῖα κατέκτησαν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς μακραίωνος ἐνετικῆς κυριαρχίας. Ἐν τούτοις δὲν ἦσαν σαφῆ τὰ ὄρια διαχωρισμοῦ τῶν τάξεων καὶ τῶν ἐπιδιώξεων. Ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἀριστοκρατῶν ἐπέμενε εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχαίων προνομίων καὶ εἶχε τὴν ἀξίωσιν ἢ συσταθισομένη Ἐπτάνησος Πολιτεία νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὄσων εἶχον καταργηθῆ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι ὅτι οὗτοι ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ χιλιάδων ὠπλισμένων χωρικῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως ὑπῆρχον ἀριστοκράται γαιοκτήμονες, οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουον τὴν ἀναβίωσιν τῆς παλαιᾶς καταστάσεως. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο μερίδων ἦτο ὀξεῖα, αἱ συγκρούσεις συνεχεῖς καὶ ἡ ἀναρχία μόνιμος, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐκτὸς τῶν παρατάξεων στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, ἐπωφελοῦμενα τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ νόμου, ἐπεδίδοντο εἰς λεηλασίας, ἀρπαγὰς, ἀκόμη καὶ εἰς πειρατεῖαν. Παραλλήλως, ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου ἀντιζηλία καὶ αἱ μεταξὺ τῶν ἐχθροπραξίαι ἀπεκορύφωσαν τὸ χάος. Δέον νὰ σημειωθῆ ἀκόμη ὅτι πρόσθετος αἰτία ἀναταραχῆς ὑφίστατο ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν εὐγενῶν ἀντιζηλίας, ἰδίως δὲ τῶν οἰκογενειῶν Ἀνίου καὶ Μεταξᾶ, αἱ ὁποῖαι εἶχον μεγάλην ἰσχύν ἐπὶ τῶν κατοίκων διαφόρων τμημάτων τῆς νήσου, ἀντιζηλίας ἢ ὁποῖα ἐσφράγισε τὴν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐπὶ μακρὰ ἔτη.

Ἡ ἐπικρατοῦσα ἀναρχία δὲν ἠμπόδισε τὴν εὐνοϊκὴν ὑποδοχὴν τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων. Τὴν 29ην Ἀπριλίου οἱ Ἐπίτροποι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Διοικητήριον. Ὁ Καποδίστριας ὠμίλησε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας, ἐξέθεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς καὶ τὴν μέθοδον τὴν ὁποῖαν θὰ ἐφήρμοζε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ποῦ εἶχε, ἐζήτησε δὲ τὴν συνδρομὴν ὄλων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς κατέστη ἐμφανὴς ὁ δυναμισμὸς καὶ ἡ ἀποφασιστικότης τοῦ Καποδίστρια, ὡς καὶ ἡ γενναιότης αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνάληψιν τολμηρῶν πρωτοβουλιῶν. Ἡ ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς καλύπτεται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του δραστηριότητα.

* * *

Τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀποστολὴν, ἀνέρχονται εἰς 48, μετ' ἀρκετῶν συνημμένων. Ἐξ αὐτῶν δημοσιεύονται ἐδῶ τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὸν Καποδίστρια καὶ ὅσα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἀνεξαρτήτως ἐὰν φέρουν καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Σιγούρου. Ὅπου δὲν ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο ἢ γραφῆ, τὸ ἐπαληθεύει τὸ ὕφος τοῦ μετέπειτα Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἐκτοτε διεμορφοῦτο εἰς ἐξόχως προσωπικόν. Οὕτω, ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐγγράφων τοῦ σχετικοῦ κιβωτίου δημοσιεύονται, μεταγεγραμμένα καὶ μεταφρασμένα, ε.κοσι.

Ἡ ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν διῆλθεν ἀπὸ δύο φάσεις. Ἡ πρώτη καλύπτει τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 27 Ἀπριλίου 1801 μέχρι 25 Αὐγούστου 1801. Ἡ δευτέρα, τὴν περίοδον 22 Σεπτεμβρίου 1802 μέχρι 9 Ὀκτωβρίου 1802. Κατὰ τὴν πρώτην οἱ ἀπεσταλμένοι εἶναι δύο καὶ ἐπιζητοῦν τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Βυ-

ζαντινοῦ Συντάγματος, βοηθούμενοι ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀπεσταλμένος εἶναι μόνον ὁ Ι. Καποδίστριας. Ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μετὰ μονάδος ρωσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Σορόκιν, διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν παρανόμως ὀπλοφορούντων καὶ ἀποκαλουμένων «Ἐγχώριος Στρατός». Ἡ ἐπιτυχὴς ἀπόδοσις τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένην ἀποστολὴν ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς προκρίσεώς του ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπὸ τῆς «Ἐντίμου Ἀντιπροσωπείας» ψηφισθέντος νέου Συντάγματος. Ὁ Καποδίστριας ἐκρίθη ὁ καταλληλότερος διὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν ὡς γνώστης τοῦ τόπου, τῶν ἀπαιτήσεων τῶν κατοίκων, τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν.

Τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἑπτανήσου Ἑρμ. Λούντζη, Γ. Μαυρογιάννη καὶ Μάρκου Θεοτόκη. Ἰδιαιτέρως αὐτὰ ἀπετέλεσαν τὴν βάση τῆς μελέτης τοῦ τελευταίου «Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ» (Κέρκυρα 1889). Εἰς τὸν παρόντα τόμον δίδονται πλήρη, ἄνευ περικοπῶν. Τὰ ἔγγραφα μετέγραψε καὶ μετέφρασε ὁ κ. Ἀριστείδης Στεργέλλης, τοῦ Κέντρου Ἑρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος εἰς ἀκολουθοῦν σημείωμά του ἐξηγεῖ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον εἰργάσθη ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν κειμένων τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον τῶν Σημειώσεων τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν Ἀποστολὴν τῆς Κεφαλληνίας παρατίθεται ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία, ὡς καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αἱ ἱστορικαὶ τύχαι τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τοὺς νέους χρόνους εἶναι γνωσταί. Ζήσασα αὕτη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ τοὺς Βενετούς, ἠγάπησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ἦθη, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἰσχυρῶν τούτων γειτόνων, ὅτε δὲ κατώρθωσε λόγῳ τῆς καταλύσεως τοῦ βενετικοῦ κράτους νὰ ἀποκτήσῃ ἰδίαν πολιτικὴν ὑπαρξιν, ἠναγκάσθη προσωρινῶς νὰ παρατείνῃ τὴν χρῆσιν τῆς ἰταλικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης τῆς ἀρτισυστάτου Ἴονίου Πολιτείας εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τὰ δικαστήρια κλπ., ἐπειδὴ ἦτο ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε μορφωθῆ καὶ τὴν ὁποίαν ἐχειρίζετο καλῶς ἡ ἄρχουσα τάξις. Μόνον ἐπὶ ἀγγλοκρατίας εἰσῆχθη βαθμηδὸν δι' ἐδικῶν νόμων ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀγγλικῆς, εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐπισήμους ἐκδηλώσεις τῆς Πολιτείας, ἀντικατασταθείσης ἐντελῶς τῆς ἰταλικῆς.

Ἡ παρουσίασις ἐνταῦθα τῶν ἰταλικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου Καποδίστρια πραγματοποιεῖται διὰ τῆς μεταγραφῆς καὶ μεταφράσεως τούτων ἐκ τῆς ἀρχικῆς γλώσσης των.

Τὰ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, πλὴν ἐλαχίστων, σώζονται εἰς καλὴν κατάστασιν, οὕτω δὲ ἡ ἀνάγνωσις των εἶναι σχετικῶς εὐκόλος. Θὰ ἦτο δὲ τελειότερα ἡ παρουσίασις τοῦ ἀρχείου, ἐὰν τοῦτο δὲν εἶχεν ὑποστῆ ἀφαιρέσεις καὶ ἀπωλείας ἐκ διαφόρων λόγων. Πολλὰ ἔγγραφα τὰ ὅποια ἔχουν χρησιμοποίησι εἰς τὰς συγγραφάς των οἱ λόγιοι καὶ ἱστορικοὶ τῆς Ἑπτανήσου (Σπυρίδων Βλαντιῆς ὁ νεώτερος, Ἑρμάννος Λούντζης, Μᾶρκος Θεοτόκης, Γεράσιμος Μαυρογιάννης, Κωνσταντῖνος Μαχαιρᾶς, Σπυρίδων Μ. Θεοτόκης) δὲν σώζονται σήμερον, ἄλλα δέ, τῶν ὁποίων γίνεται μνεῖα εἰς τὰ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, ὡς συνημμένα κ.ἄ., δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν θέσιν των.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὰ σωζόμενα ἔγγραφα, τὸ πρόβλημα τῆς μεταγραφῆς των εἶναι σχετικὸν πρὸς τὴν γλωσσικὴν των μορφήν. Αὕτη δὲν εἶναι ἡ σήμερον γραφομένη ἰταλική, ἀλλὰ τύπος τις εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὁποίου διαπιστοῦται ὅτι ἔχουν ἐπιδράσει ἀρχαῖκὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἕτερα προερχόμενα ἐκ τοῦ βενετικοῦ ἰδιώματος, τὸ ὅποιον διεδόθη ἐν Ἑπτανήσῳ διὰ λόγους ἱστορικοῦς, καὶ τέλος ἄλλα ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἑλλιπῆ γνῶσιν τῆς γλώσσης. Ἄπαντα τὰ ἰδιάζοντα ταῦτα χαρακτηριστικὰ διετηρήθησαν μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἰς τὰ μεταγραφέντα κείμενα, ὅπου δὲ κατέστη ἀναγκαῖα ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἐκδότου, ἐπειδὴ εἶχε διαπιστωθῆ ἀθέλητος παραδρομή, ἡ γραφή τοῦ κειμένου διορθοῦται διὰ κριτικῶν συμβόλων ἢ παρατίθεται ἐν ὑποσημείωσι. Πάν-

τως, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἅπαντες οἱ χρησιμοποιοηθέντες γλωσσικοὶ τύποι δὲν ὀφείλονται ὀπωσδήποτε εἰς τὸν Καποδίστριαν καὶ εἰς τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην γῶσιν τῆς γλώσσης τὴν ὁποῖαν εἶχε, διότι διαπιστοῦται ὅτι πολλὰ ἔγγραφα δὲν εἶναι αὐτόγραφα τοῦ Καποδίστρια, ἀλλ' ἐγράφησαν καθ' ὑπαγόρευσιν τούτου.

Ἐπισημαίνονται φθογγολογικὰ στοιχεῖα ληφθέντα ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Λατινικῆς, ὅπως εἰς τοὺς τύπους *difficultato*, *instituzione*, *inspirate* κ.τ.δ., *luoco*, *singuli*, *innanti*. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις διαπιστοῦται ἡ διατήρησις παλαιοτέρων ρηματικῶν μορφῶν, ὅπως *sperava* (ἀ' ἐν. πρόσ.), *esponerebbe*.

Δεύτερον χαρακτηριστικὸν τῆς γλώσσης τῶν ἐγγράφων εἶναι ἡ χρησιμοποίησις βενετικῶν λέξεων. Τὸ ποσοστὸν τούτων δὲν εἶναι μέγα, ἀρκεῖ ὅμως, διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ γλῶσσα τῶν ἐγγράφων οὐχὶ ἐντελῶς καθαρὰ. Τοιαῦται εἶναι: *calafao* (καλαφάτης, ὁ τεχνίτης ὁ καθιστῶν τὸ πλοῖον στεγανόν), *civiera* (εἶδος ξυλίνου κιβωτίου διὰ μεταφορὰν εἰδῶν δομήσεως), *comprita* (ἀγορά), *cugno* (κῶνος ἐκ ξύλου χρησιμοποιοούμενος κατὰ τὴν σκόπευσιν πυροβόλου), *degrado* (μείωσις, ὑποβιβασμός), *doana* (τελωνεῖον), *gropeto* (μικρὸς ἤλος), *manera-manerino* (μεγάλος καὶ μικρὸς πέλεκυς), *manuense* (γραφεὺς, κωδικογράφος), *matate* (τοποθετεῖν ἐξάρτια), *mistri* (οἰκοδόμος), *sbiaca* (ψιμύθιον), *sogezionar* (ὑποτάσσειν, ὑπάγειν), *trespio* (τρίπους, ἐμπόδιον), *tripier* (ὁ ἐστιάτωρ ὁ πολῶν κοιλίας ζῶου, κ. «πατσά») καὶ τινὰ ἄλλα στοιχεῖα δευτερευούσης σημασίας.

Τέλος, παρατηροῦνται ὠρισμένοι παρεκκλίσεις ἐκ τῆς τυπικῆς ἰταλικῆς, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀποδοθοῦν εἴτε εἰς τὴν διαφοροποίησιν τῆς ἰταλικῆς ἐν Ἐπτανήσῳ εἴτε καὶ εἰς ἑλλιπῆ γῶσιν αὐτῆς. Αἱ διαφοραὶ αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ τυπικὸν τῆς γραμματικῆς, εἰς φθογγικὰς ἀλλοιώσεις, εἰς προσθήκας περιττῶν γραμμάτων καὶ εἰς ἀφαιρέσεις ἄλλων. Πάντα ταῦτα μετεγράφησαν ὡς ἔχουν, ἄνευ κριτικοῦ συμβόλου, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεώς των, συμπεραίνεται ὅτι δὲν προέρχονται ἐκ παραδρομῆς.

Οὕτω παρατηρεῖται ἀντικατάστασις τοῦ *e* διὰ τοῦ *a* εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς καταλήξεως τοῦ Ἐνεστῶτος τῆς Ὑποθετικῆς καὶ τοῦ Μέλλοντος τῆς Ὀριστικῆς τῆς πρώτης συζυγίας (*necessit-arebbe*, *sembrarebbe*, *rasseg-n-aremo*, κλπ.). Εἰς τὴν Ὑποθετικὴν ἀνήκουν οἱ ἀσυνήθεις τύποι *avressimo*, *sapressimo* (ἀντὶ τῶν κανονικῶν *avremmo*, *sapremmo*), ἐνῶ εἰς τὸν Παρατατικὸν τῆς Ὑποτακτικῆς παρατηρεῖται μεταβολὴ τῆς καταλήξεως *-sse* εἰς *see-* (*avesce*, *fosce*)· εἰς τὴν ἴδιαν ἔγκλισιν ἀνήκουν καὶ τὰ ἀδόκιμα *sieno* (ἀντὶ *siano*) καὶ *faccino* (ἀντὶ *facciano*). Ἐκτὸς τούτων ἐπισημαίνεται ὁ τύπος *videmo*, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸν χρόνον τοῦ Ἀπομεμακρυσμένου Παρελθόντος τῆς Ὀριστικῆς (ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ *vedemmo*) καὶ ἡ κατάληξις *-indo* τοῦ γερουνδίου τῶν εἰς *-ire* ρημάτων (ἀντὶ *-endo*).

Εἰς ὠρισμένες περιπτώσεις γραφή ὅπως a n n o (=hanno) θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ σύγχυσις, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαθίσταται ἐντὸς ἀγκυλῶν τὸ παρλιφθὲν h. Οἱ τύποι τοῦ Ἑνεστῶτος τοῦ αὐτοῦ ρήματος ho καὶ ha ἀποδίδονται κατὰ κανόνα ὀ καὶ ἄ.

Εἰς τὰ ὀνόματα δὲν παρατηροῦνται πολλαὶ ἀνωμαλίαι ἐν σχέσει πρὸς τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς γλώσσης. Ἡ κυριωτέρα τούτων εἶναι ἡ εἰς -j κατάληξις τοῦ Πληθυντικοῦ τῶν εἰς -io ὀνομάτων καὶ τὸ ἀριθμητικὸν mille, τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ Ἑνικὸς ἔχει πολλακίς καὶ ἔνοιαν Πληθυντικοῦ (ἀντὶ mila).

Ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους παρατηροῦνται: α) Ἐναλλαγαί: τῶν u καὶ o (divolgazione, borrasca, puntuale, ἀντὶ divulgazione, burrasca, puntuale, ἀλλὰ καὶ ulivo ἀντὶ olivo)· τῶν e καὶ a (cancelaria, segretaria, giandarmeria, ἀντὶ cancelleria, segreteria, gendarmeria)· τῶν z καὶ c (dispazzi, calze, ἀντὶ dispaeci, calce, ἀλλὰ καὶ imparcialità, impacienza, ἀντὶ imparzialità, impazienza)· β) προσθήκαι: trinciera, sciegliere, saggiezza, sciambecco, ἀντὶ trincera, scegliere, saggezza, sciambecco· γ) ἀφαιρέσεις: τοῦ c πρὸ τοῦ q, ἐπειδὴ δὲν καθίσταται ἀντιληπτὸν ἐκ τῆς προφορᾶς (aquartierare, aquistare, piaque, ἀντὶ acquartierare, acquistare, piacque).

Κατὰ τὴν μεταγραφὴν διετηρήθησαν ὡς ἔχουν αἱ παράγραφοι τοῦ πρωτοτύπου, ἀναμορφωθείσαι ἐν τῇ μεταφράσει κατὰ τὴν ἀπαιτήσιν τοῦ νοήματος.

Τὸ πρόβλημα τοῦ μεταφραστοῦ, κατὰ ποῖον δηλ. βαθμὸν πρέπει νὰ μὲνη πιστὸς εἰς τὸ πρωτότυπον εἰς βάρος τῆς σαφηνείας καὶ τῆς διατυπώσεως, ἀπησχόλησε καὶ ἡμᾶς. Τὰ μεταφραζόμενα ἔγγραφα εἰς πολλὰς περιπτώσεις διακρίνει ἡ ἄνισος ἐπιμέλεια τοῦ ὕφους, ἐπειδὴ ἴσως κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἔγγράφων ἐφηρμόσθη σύστημα τὸ ὁποῖον ἡμπόδιζε τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ νοήματος καὶ τῆς ἐκφράσεως. Εὐρέθημεν ἐνίοτε εἰς δύσκολον θέσιν ἂν καὶ κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ βελτιώσωμεν μίαν ἀτελεῖ, ἀπὸ ἀπόψεως συντάξεως π.χ., περίοδον. Γενικῶς ὅμως ἡ μετάφρασις ἐγένετο ὅσο τὸ δυνατὸν πιστότερον πρὸς τὸ κείμενον. Δεδομένου μάλιστα ὅτι τὰ μεταφραζόμενα κείμενα εἶναι καθαρῶς ἱστορικά, πᾶσα ἐπέμβασις εἰς τὴν διατύπωσιν ἐγένετο μετὰ ἰδιαιτέρας προσοχῆς, ὅπου δὲ ἐχρειάσθη νὰ προστεθοῦν ὠρισμένοι λέξεις αὗται ἐτέθησαν ἐντὸς ἀγκυλῶν.

ΣΥΜΒΟΛΑ

- < > : προσθετέα ἔνεκα παραδρομῆς
 <.....> : μετὰ δείκτου : φθορὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ ἔκτασις
 [] : ὀβελιστέα
 () : ἀνάπτυξις συντομογραφιῶν
 Πλάγια στοιχεῖα ἐντὸς ἀμβλυγωνίων ἀγκυλῶν < > : προσθετέα ἔνεκα φθορᾶς.

Eccellenza,

Si affretta la Commissione Imperiale di partecipare all' E.V. ed al Prestantissimo Senato il suo felice arrivo in questa isola di Cefalonia nel giorno di Sabato passato, 27 corrente. Ella si compiace poi di comunicare all' E.V., al Pres(tantissi)mo Senato, le più consolanti notizie riguardo al prospero e felice incamminamento, e quale si aspetta impazientemente dalla nazione, degli affari tutti risguardanti la nuova sistemazione del governo costituzionale in quest' isola.

Quanto sia stato provvido, opportuno ed efficacissimo l' arrivo della Commissione in quest' isola nella notte dei 27 si rileverà dall' annesso rapporto (no° 1) con cui fu la Commissione instruita dello stato dell' isola e città dal benemerito, dal zelante, dall' attivissimo nobile s(igno)r Col. Nicolò Pieri.

Un movimento di fieri rustici armati, appartenenti tutti a differenti fazioni, altri allarmati, altri lusingati da promesse <di> piratiche depredazioni; i loro capi con la più bassa e vile reità riscaldati epistolarmente dal sospetto di essere spogliati dalla Commissione Imperiale della militare divisa di cui attualmente sono rivestiti. Alcuni influenti e, per ogni riguardo, rispettabilissimi patricj del riparto di Lixuri, messi in apprensione col mezzo pure epistolare che dalla Commissione si sarebbero rese nulle tutte le venerate decretazioni emanate dall' Ecc(ellentissi)mo Senato in esaudimento delle istanze di quella popolazione, sin dall' anno decorso... Tutte queste differenti affezioni hanno certamente messo una qualche perplessità nell' animo di alcuni individui. Questi pochi hanno bilanciato e bilanciano tuttavia, prima di porsi con espansione di cuore ed entusiasmo, / di percorrere quella cooperante camera ed adorarsi con

quella influenza e zelo che la Commissione vede con suo conforto posta in esercizio dai veri e legittimi padri della patria, e di cui ella certamente abbisogna per adempiere utilmente al suo ufficio.

Malgrado tutti questi primi ma n(on) molto valutabili ostacoli, malgrado la differenza e disparità di interessi, di passioni, di mire, la Commissione ebbe la compiacenza di essere stata accolta da tutti indistintamente, ma con vera e commovente esultanza dai più ragguardevoli fra i patricj di questa egregia ed illustre città.

Nel giorno di Domenica 28 la Commissione, trovando opportuno di occupare lo spirito attivo, energico ed ansioso di novità di questi abitanti, ha pubblicato la sua proclamazione con cui si è annunziata. Ella ne ha diretto l' ufficio della pubblicazione alla spettabile Deputazione e Presidenza con suo particolare foglio (n° 2) ed in pari tempo ha rimesso alla stessa Presidenza la venerata lettera con cui l' E.V. ha ben voluto accreditare la Commissione presso questo Provvisorio Governo.

Fu dalla spettabile Presidenza con l' annessa lettera (n° 3) rison<tr>ata la pubblicazione del Proclama con tutta la sonorità e con tutte le decorazioni militari che si convenivano in cadauno dei tre riparti; Argostoli, Lixuri e Fortezza.

ϕ. 2. Felicità nello stesso giorno di Domenica il Governo di quest' isola l' arrivo della Commissione / col suo eloquentissimo e dotto segretario Dr. Lisseo.

La Commissione restituì l' ufficio colla missione successiva dei due suoi militari ajutanti nob. s(igno)r Cap. Teotochi e nob. s(igno)r Cap. Mocenigo. Puntò per la giornata susseguente di Lunedì la visita pubblica che ella ha pensato di fare al Governo prima di vedere alcuno o di ufficialmente ragionare del proprio ufficio con chi se sia.

Fu accolto l' invito. Furono invitati dalla zelantissima Presidenza ad assistere al patriottico spettacolo tutte le autorità costituite componenti il Provvisorio Governo, tutti i patricj e tutti i capi di famiglia di qualunque ordine si fossero.

Fu la Commissione oggi nobilmente chiamata alla sua marcia da un numero ragguardevole di patricj delegati dal Governo e da una parte dei militari che presidiano questa piazza. Ella passò dalla sua abitazione al palazzo pubblico, decorata da questo nobile e generoso seguito. Fu acclamata dal popolo che manifestò in tutte le maniere le più esuberanti la propria letizia.

I nobili Presidenti e Deputati siedeavano alla testa dell' adunanza copiosa ed aspettante. Prese la parola il giovine C. di Capodistria, Delegato Comm. Imp., e brevemente espose i principj che guidavano la Comm. Imper. nell' adempiere al suo ufficio in questa magnifica città ed isola

le leggi dalle quali questi erano dedotti, i metodi in quali la Commissione si era proposto di metterli in pratica. Dimandò pubblicamente la Commissione il favore, la cooperazione di tutti indistinta(ment)e. Terminò col rivolgere il suo discorso prima alla benemerita Presidenza che con
 φ. 2^ν onore, zelo ed attività sostenne le redini del Governo in tempi / difficili e calamitosi; poi ai magistrati e tribunali che fin'ora hanno beneficata la popolazione tutta, dimandando la continuazione del loro zelo ed influenza per cooperare all' istituzione del nuovo Governo.

Quindi ai valorosi militari benemeriti della tranquillità di quest' isola, in fine ai patricj tutti ed a tutti gli abitanti, eccitandoli, animandoli a voler sentire con purità di animo, elevazione di mente la sublimità del loro destino.

Rispose a questo uffizio il nobile s(igno)r Savio Anino, Presidente e Deputato, con corrispondenza di intenzioni e di oggetti, mostrando ad evidenza quanto era sensibile alla città ed isola di Cefalonia la sistemazione a cui la chiamano i sovrani deliberatori e per cui la Commissione era pronta e sollecita di occuparsi con studj efficaci ed imparziali fatiche.

Così terminò la giornata di oggi, piena di giubilo e letizia e contentamento per questa magnifica città; e non meno lieta e confortante la Commissione.

Eccellentissimo Principe, Prestantissimo Senato; la Repubblica di Cefalonia sarà e quanto prima degna di essere dalle altre isole sorelle imit<at>a, emulata, non mai vinta, non soverchiata nel sublime diviso-mento in cui ella è e sarà sempre più di sostenere e di onorare l' Eccel- lentissima Settinsulare Repubblica, di cui ella presto farà la più utile, la più preziosa parte.

In riscontra luminoso di quanto si onora la Commis(sio)ne di 1 e pre-
 φ. 3 conizzare dia / l' annessa lettera di questa Presidenza, da cui si rileva quanto sieno solleciti ed industriosi i prodi naviganti di Cefalonia di trascorrere i mari sotto l' ombra ed il presidio del paviglione nazionale.

La Commissione continuerà l' opera sua avendo in mira soltanto di far che ella sia della maggior soddisfazione e contentamento generale e ne passerà gl' ulteriori riscontri metodicamente a V.E.

Le ben augurate felicitazioni con cui l' E.V. è degnata di accomp-agnare la Comm. Esecutrice ebbero già la loro primiera verificaazione.

Sotto tali auspicj la Commissione è certa che il fine corrisponderà piena(ment)e al principio cotanto lusingiero e felice.

La Commissione si protesta colla più distinta stima, ossequio, con- siderazione.

Argostoli 29 Aprile 1801

Di V.E.

1. Ἀκολουθεῖ μία λέξις δυσανάγνωστος.

30 Aprile P.S.

ϕ. 3^v Poichè si è ritardata la partenza dell' espresso corriere che inoltra la Commissione, ella ragguaglia V.E. ed il Prestantissimo Senato di una sopravvenienza accaduta jeri di dopo pranzo. Le cagioni sono quelle stesse che ella si è onorata di mentovare nel principio di questo suo rapporto. Ebbero jeri qualche certo sviluppo che parve casuale. Si sarebbe forse ingrandito l' avvenimento. L'uso pericoloso e sanguinario delle armi prese da tutti si sarebbe verificato, qualora n(on) avesse accorso col suo raro zelo, talenti e viste molteplici il Comand. Col. / Pieri dall' una, i patricj tutti coi loro consigli ed influenza, la Commissione stessa Esecutrice, conferendo colla Presidenza stessa segretam(ent)e ed associandosi poi dodici più ragguardevoli personaggi di questa città — i C(ont)j Corafà, i Pignatoro, i Focas — e ponendo quindi in pratica il preso partito di conciliare gli urtati ed armati partiti.

Dietro alle particolari insinuazioni ed ufficj di tutti i membri componenti l' straordinaria consulta, che si bene permanente fino alle tre della notte di jeri, questa mattina dinanzi alla Commissione Imperiale seguì l' amicamento colle più solenni e giurate protestazioni di amicizia esternata da ambedue le parti.

La Commis(io)ne passò dalla Presidenza e si compiacque di presentare al Governo per mezzo suo fraternizzata questa parte di abitanti. Gli evviva i più entusiastici alla nuova Repubblica, la gioja e l' esultanza generale con cui da tutti si è sentita la riconciliazione di questi partiti assicurano la Commissione che di oggi in poi non saranno più per essere distratte le sue cure da avvenimenti di questa spezie.

Avendosi la Commissione astenuto di levare dall' isola di Paxò quei soldati e basso uffiziale che dall' E.V. gli furono accordati si è trovata in necessità oggi per supplire all' urgenza del buon servizio di questa città ed isola di dirigere le sue dimande alla Spettabile Presidenza di Itaca onde quella picciola guarnigione e quell' uffiziale si trasferiranno in Argostoli fino a tanto che si sieno verificate le prime operazioni che la Commissione si appresta di eseguire.

ϕ. 4 / Ella spera che dall' E.V. si farà generosa approvaz(io)ne alla misura che q(uesta) sola urgenza sia presa.

Rinnova le sue proteste di considerazione

NICOLO GRADENIGO SICURO

Conte di Silla, Cav(aliere)

GIOV. C. di CAPODISTRIA

Deleg. C(ommission)e Imp.

φ. 1 / Κάτω : A S.E. il Principe Preside del P(restantissi)mo Federativo Settinsulare Consesso Corfù

Ἄνω δι' ἑτέρας χεῖρες : N° 1 in due fogli con inserte tre.
Addì 7 Maggio 1801 s.v. ricev.

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Αὐτοκρατορική Ἐπιτροπή σπεύδει νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Υ.Ε. καὶ εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν τὴν αἰσίαν ἀφιξίν της εἰς τὴν νῆσον ταύτην τῆς Κεφαλληνίας τὸ παρελθὸν Σάββατον, 27 τρέχοντος. Εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀνακοινώσῃ περαιτέρω εἰς τὴν Υ.Ε., εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν, τὰς μᾶλλον παρηγόρους εἰδήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν εὐνοϊκὴν καὶ εὐτυχῆ πορείαν ὄλων τῶν ὑποθέσεων αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὴν νέαν ὀργάνωσιν τῆς κατὰ τὸ σύνταγμα διακυβερνήσεως τῆς νήσου ταύτης, καὶ τοιαύτην πορείαν ὁποῖα ἀναμένεται ἀνυπομόνως παρὰ τοῦ ἔθνους.

Πόσον ἡ ἀφιξίς της Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν νῆσον ταύτην τὴν νύκτα τῆς 27ης ὑπῆρξεν ἔγκαιρος, ἐνδεδειγμένη καὶ λίαν ἀποδοτικὴ θὰ διαπιστωθῆ ἐκ τῆς συνημμένης ἐκθέσεως (ἀρ. 1), διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπή καθωδηγήθη περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου καὶ τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἀξίου, τοῦ ἐνθουσιώδους, τοῦ δραστηριωτάτου εὐγενοῦς κυρίου Συνταγματάρχου Νικολάου Πιέρη.

Κίνησις ἐνόπλων ἀγρίων χωρικῶν, ἀνηκόντων εἰς διάφορα κόμματα, ἄλλων πανικοβληθέντων, ἄλλων προσελκυσθέντων ἐξ ὑποσχέσεων ληστρικῶν διαρπαγῶν· οἱ ἀρχηγοὶ των ἐξήφθησαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πλέον ταπεινῶν καὶ εὐτελῶν ἐνόχων πράξεων δι' ἐπιστολῶν, ἐπειδὴ ὑπωπτεύοντο ὅτι ἡ Αὐτοκρατορική Ἐπιτροπή θὰ ἐλάμβανεν ὀπίσω τὴν στρατιωτικὴν στολὴν διὰ τῆς ὁποίας εἶναι τώρα ἐνδεδυμένοι. Μερικοὶ ἰσχυροὶ πατρίκιοι καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως λίαν εὐπόληπτοι, ἐκ τῆς περιοχῆς Ληξουρίου, λαβόντες γνῶσιν δι' ἐπιστολικοῦ ἐπίσης μέσου ὅτι ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ καθιστῶντο ἄκυροι ὅλαι αἱ σεβασταὶ ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι ἐξεπορεύθησαν ἐκ τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, πρὸς ἀποδοχὴν τῶν αἰτημάτων τοῦ ἐνταῦθα πληθυσμοῦ, ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους. . . . Πᾶσαι αἱ διαφορετικαὶ αὐταὶ καταστάσεις προεκάλεσαν ποιάν τινα ἀμνηχανίαν θεαίως εἰς τὴν ψυχὴν ὠρισμένων ἀτόμων. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἐταλαντεύθησαν καὶ ταλαντεύονται εἰσέτι, προτοῦ διατεθοῦν ἀνε-

φ. 1^v πιφυλάκτως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, / νὰ προσχωρήσουν εἰς τὸ συνεργαζόμενον τοῦτο συμβούλιον καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν μετὰ τῆς ἐπιρροῆς ἐκείνης καὶ τοῦ ζήλου τὰ ὁποῖα ἡ Ἐπιτροπή, πρὸς εὐχαρίστησίν της, δέλπει ὅτι ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν παρὰ τῶν ἀληθῶν καὶ γνησίων ἔθνοπατέρων· καὶ τῶν ὁποίων ἐκείνη θεαίως ἔχει χρεῖαν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπωφελῶς τὸ καθήκον της.

Παρ' ὅλα τὰ πρῶτα ταῦτα, ἀλλὰ μὴ δυνάμενα νὰ ἐκτιμηθῶσι καλῶς,

ἐμπόδια· παρά τὴν διαφορὰν καὶ ἀνομοιότητα τῶν συμφερόντων, τῶν παθῶν, τῶν σκοπῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γίνῃ δεκτὴ παρά πάντων ἀδιακρίτως, ἀλλὰ μετ' ἀληθοῦς καὶ συγκινητικῆς ἀγαλλιάσεως παρά τῶν ἀξιολογωτέρων μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς ἐξόχου ταύτης καὶ λαμπρᾶς πολιτείας.

Τὴν Κυριακὴν, 28ην, ἡ Ἐπιτροπὴ, εὐρίσκουσα σκόπιμον νὰ ἀπασχολήσῃ τὸ δραστήριον πνεῦμα, ἐνεργητικὸν καὶ ἀπληστον δι' εἰδήσεις τῶν κατοίκων ἐδημοσίευσεν τὴν προκήρυξιν τῆς διὰ τῆς ὁποίας ἀνήγγειλε τὴν ἀφίξιν τῆς. Τὴν φροντίδα τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ἀνέθεσεν εἰς τὸ σεβαστὸν Βουλευτήριον καὶ Προεδρεῖον δι' ἰδιαιτέρου ἐγγράφου (ἀρ. 2) καὶ ταυτοχρόνως παρέπεμφεν εἰς τὸ αὐτὸ Προεδρεῖον τὸ σεβαστὸν γράμμα διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Υ.Ε. εὐμενῶς ἠθέλησε νὰ διαπιστευθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ παρά τῇ ἐνταῦθα Προσωρινῇ Διοικήσει.

Παρά τοῦ σεβαστοῦ Προεδρείου διεπιστώθη διὰ τοῦ συνημμένου ἐγγράφου (ἀρ. 3) ἡ δημοσίευσίς τῆς προκηρύξεως μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ πασῶν τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν αἱ ὁποῖαι ἤρμυζον εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν διαμερισμάτων, Ἀργοστολίου, Ληξουρίου καὶ Φρουρίου.

φ. 2 Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, Κυριακὴν, ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ταύτης συνεχάρη τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς / διὰ τοῦ ρητορικωτάτου καὶ πεπαιδευμένου γραμματέως δόκτωρος Λυσαιίου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνταπέδωσε κατὰ τὸ χρέος τῆς διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης ἀποστολῆς τῶν δύο στρατιωτικῶν ὑπασπιστῶν τῆς, τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Λοχαγοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Λοχαγοῦ Μοσθενίου. Καθώρισεν διὰ τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν τῆς Δευτέρας τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἐσκέφθη νὰ κάμῃ εἰς τὴν Διοίκησιν, πρὶν ἴδῃ τινὰ ἢ συσκευθῇ ἐπισήμως μεθ' οἰουδήποτε περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο δεκτὴ. Παρά τοῦ μετὰ μεγίστου ζήλου ἀσκούοντος τὰ καθήκοντά του Προεδρείου προσεκλήθησαν νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸ πατριωτικὸν θέαμα ὅλαι αἱ κατεστημένα· ἀρχαὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Προσωρινὴν Διοίκησιν, πάντες οἱ εὐγενεῖς καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ οἰκογενείας, οἷα σδήποτε καὶ ἂν ἦσαν τάξεως.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκλήθη σήμερον εὐγενῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ εὐγενῶν ἐκλελεγμένων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως καὶ ὑπὸ μερίδος στρατιωτικῶν οἱ ὁποῖοι φυλάττουν τὸ φρούριον τοῦτο. Αὕτη μετέθη ἐκ τῆς κατοικίας τῆς εἰς τὸ δημόσιον μέγαρον ἔχουσα τιμητικῶς τὴν εὐγενῆ καὶ γενναϊόφρονα ταύτην ἀκολουθίαν. Ἐπευφημήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰν τοῦ καθ' ὅλους τοὺς πλέον ὑπερβολικοὺς τρόπους.

Οἱ εὐγενεῖς Πρόεδροι καὶ Ἀντιπρόσωποι ἐκάθηγτο ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης καὶ ἀναμεινύσης συγκεντρώσεως. Ἐλαβε τὸν λόγον ὁ νεαρὸς Κόμης τοῦ Καποδίστρια, ἐκλελεγμένος Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος, καὶ ἐξέθεσε ἐν συντόμῳ τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι ὠδήγουν τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πόλιν καὶ νῆσον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων ἀπὸ

τῶν ὁποίων οὗτοι εἶχον ἀπομακρυνθῆ, τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας εἶχε προταθῆ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐζήτησε δημοσίᾳ τὴν εὐνοίαν, τὴν συνεργασίαν πάντων ἀνεξαιρέτως. Ἐτελείωσε τὴν ἀγόρευσίν του ἀπευθυνόμενος πρῶτον εἰς τὸ ἄξιον Προεδρεῖον, τὸ ὁποῖον μετ' ἀξιοπρεπειᾶς, φ. 2^ν ζήλου καὶ δραστηριότητος ἐκράτησε τὰ ἡνία τῆς Διοικήσεως εἰς καιροὺς / δυσκόλους καὶ πλήρεις συμφορῶν· ἔπειτα εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα μέχρι στιγμῆς εὐηργέτησαν ὀλόκληρον τὸν πληθυσμόν, ζητῶν τὴν συνέχισιν τοῦ ζήλου των καὶ τὴν ἐπιρροὴν των διὰ συνεργασίαν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας Διοικήσεως. Κατόπιν εἰς τοὺς γενναίους στρατιωτικούς, ἀξίους <φρουρούς> τῆς ἡμερίας τῆς νήσου ταύτης, τέλος εἰς τοὺς εὐγενεῖς πάντας καὶ εἰς ὄλους τοὺς κατοίκους, παροτρύνων, ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ θελήσουν νὰ αἰσθανθοῦν τὸ ὄψος τοῦ πεπρωμένου των μετὰ καθαρότητος τῆς ψυχῆς, μετάρσεως τοῦ νοῦ.

Ἀνάλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς ταῦτα ὁ εὐγενὴς κύριος Σάβιος Ἄνινος, Πρόεδρος καὶ Ἀντιπρόσωπος, δι' ἀναλόγου διαθέσεως καὶ <ρητορικῶν> στόχων, καθιστῶν ἐμφανὲς πόσον εἶναι αἰσθητὴ εἰς τὴν πόλιν καὶ νῆσον τῆς Κεφαλληνίας ἡ ὀργάνωσις εἰς τὴν ὁποίαν τὴν καλοῦν οἱ ὕψηλοι ἀπελευθερωταὶ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐτοιμὴ καὶ πρόθυμος νὰ ἀσχοληθῇ δι' ἀποτελεσματικῶν μελετῶν καὶ κόπων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ σημερινὴ ἡμέρα, πλήρης πανηγυρισμῶν καὶ χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πόλιν· καὶ ὄχι ὀλιγώτερον περιχαρῆς καὶ ἀνακουφισμένη ἡ Ἐπιτροπὴ.

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ, Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία· ἡ Πολιτεία τῆς Κεφαλληνίας θὰ καταστῆ, ὅπως καὶ προηγουμένως, ἀξία νὰ τὴν μιμηθοῦν αἱ ἄλλαι ἀδελφαὶ νῆσοι, νὰ τὴν συναγωνισθοῦν, ἀκατανίκητος, μὴ μένουσα ὀπίσω ἐντὸς τοῦ ὑπερέχου σχεδίου εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται καὶ θὰ εὐρίσκεται διαρκῶς περισσότερον, νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ τιμᾷ τὴν Ἐξοχωτάτην Ἐπτάνησον Πολιτείαν, τῆς ὁποίας αὐτὴ θὰ ἀποτελέσῃ συντόμως τὴν πλέον ὠφέλιμον, τὴν πλέον πολύτιμον μερίδα.

φ. 3 Λαμπρὰν ἐπιθεβαίωσιν ὄσων ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ <...>¹ διακηρύσσει ἄς δώσῃ / τὸ συνημμένον ἔγγραφο τοῦ ἐνταῦθα Προεδρεῖου, ἐκ τοῦ ὁποίου διαπιστοῦται πόσον ἐνεργητικοὶ καὶ ἀκαταπόνητοι εἶναι οἱ γενναῖο-καρδοὶ ναυτικοὶ τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸ νὰ διαπλέουν τὰς θαλάσσας ὑπὸ τὴν σκιάν καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς σημαίας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἔχουσα ὡς σκοπὸν μόνον νὰ εἶναι αὐτὸ τῆς μεγίστης ἀποδοχῆς καὶ γενικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ θὰ μεταδίδῃ περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰ.Ε. συστηματικῶς τὰς περαιτέρω εἰδήσεις.

Αἱ καλῶς διατυπωθεῖσαι εὐχαὶ διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἰ.Ε. ἐθεώρησεν ἄξιον

1. Ἀκολουθεῖ μία λέξις δυσανάγνωστος.

νά συνοδεύση τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν ἔσχον ἤδη τὴν πρώτην ἐπαλήθευσίν των.

Ἰπὸ τοιοῦτους οἰωνοὺς ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι θεβαία ὅτι τὸ τέλος θὰ ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν τόσα ὑποσχομένην καὶ εὐτυχῆ ἀρχήν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ διαθεβαίουται μετὰ τῆς πλέον διακεκριμένης ἐκτιμήσεως, σεβασμοῦ, ὑπολήψεως.

Ἄργοςτόλι 29 Ἀπριλίου 1801

Τῆς Υ.Ε.

Υ.Γ. 30 Ἀπριλίου

Ἐπειδὴ καθυστέρησεν ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἐκτάκτου ταχυδρόμου τὸν ὅποιον πέμπει ἡ Ἐπιτροπὴ, αὕτη πληροφορεῖ τὴν Υ.Ε. καὶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν περὶ γεγονότος ἐπισυμβάντος χθὲς μετὰ τὸ γεῦμα. Αἱ αἰτίαι εἶναι αἱ ἴδιαι ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἐκθέσεώς της. Χθὲς ἔλαβον ἐξέλιξιν τινα ἡ ὁποία φαίνεται συμπτωματικὴ. Ἴσως τὸ γεγονός θὰ παρουσιάζετο κατὰ τρόπον ὑπερβολικόν. Ἡ ἐπικίνδυνος καὶ πολυαἱμακτος χρήσις τῶν ὅπλων, ἀναληφθέντων ὑπὸ ὄλων τῶν μερῶν, θὰ εἶχε πραγματοποιηθῆ, ἐὰν δὲν εἶχε προστρέξει μετὰ τοῦ σπανίου ζήλου του, τῶν προτερημάτων καὶ τῆς πολυσυνθέτου ἀντιλήψεώς του ὁ Διοικητὴς Συνταγματάρχης / Πιέρης ἀφ' ἐνός· πάντες οἱ εὐγενεῖς μετὰ τῶν συμβουλίων των καὶ τῆς ἐπιρροῆς των, αὕτη ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, συζητοῦσα μετ' αὐτοῦ τοῦ Προεδρείου μυστικῶς καὶ προσεταιριζομένη ἔπειτα δῶδεκα ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων προσώπων τῆς πόλεως ταύτης — τοὺς κόμητας Χωραφᾶ, τοὺς Πινατιόρους, τοὺς Φωκᾶδες — καὶ θέτουσα ὡς ἐκ τούτου εἰς ἐφαρμογὴν τὴν εἰρημένην ἀπόφασιν νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ ἐξηρηθευμένα καὶ ἔνοπλα κόμματα.

φ. 3^v

Κατόπιν τῶν ιδιωτικῶν εἰσηγήσεων καὶ ἐνεργειῶν ὄλων τῶν μελῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν ἔκτακτον συνέλευσιν, ἡ ὁποία τόσον εὐπρεπῶς παρετάθη μέχρι τῆς τρίτης νυκτερινῆς χθὲς, σήμερον τὴν πρώτην ἐνώπιον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπηκολούθησεν ἡ συναδέλφωσις διὰ τῶν πλέον πανηγυρικῶν καὶ ἐνόρκων διακηρύξεων φιλίας ἐκδηλωθείσης παρ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μετέβη εἰς τὸ Προεδρεῖον καὶ ἔλαβε τὴν εὐχαριστήσιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Διοίκησιν αὐτοπροσώπως ὅτι ἐγένετο ἡ συμφιλίωσις αὐτῆς τῆς μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ πλέον ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς νεοῦδρουθείσης Πολιτείας, ἡ χαρὰ καὶ ἡ γενικὴ ἐπευφημία μετὰ τῆς ὁποίας ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκ νέου συμφιλίωσις τῶν κομμάτων τούτων θεβαιώνουν τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὸ ἔξῃς δὲν θὰ ἀποσπασθοῦν πλέον αἱ φροντίδες της ἐκ γεγονότων τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπέφυγε νὰ ἀποσύρῃ ἐκ τῆς νήσου τῶν Παξῶν τοὺς στρατιώτας ἐκεῖνους καὶ τὸν ὑπαξιωματικὸν τῶν ὁποίων ἡ φροντίς τῆς ἀνετέθη, εὐρέθη σήμερον εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὸ ἐπεῖγον

τῆς προσφορᾶς καλῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην καὶ νῆσον, νὰ ἀπευθύνῃ τὴν αἴτησίν της εἰς τὸ Σεβαστὸν Προεδρεῖον τῆς Ἰθάκης, διὰ νὰ μεταφερθοῦν εἰς Ἀργοστόλι· ἢ μικρὰ αὕτη φρουρὰ καὶ ὁ ὑπαξιωματικὸς οὗτος, μέχρις οὗ πραγματοποιηθοῦν αἱ πρῶται ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐτοιμάζεται νὰ ἐκτελέσῃ.

Φ. 4 / Ἐλπίζομεν ὅτι παρὰ τῆς Υ.Ε. θὰ ἐγκριθῇ γενναιοφρόνως τὸ μέτρον ὅπως ληφθῇ μόνον ἡ ἐπείγουσα αὕτη ἀπόφασις.

Ἐπαναλαμβάνομεν τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεως.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἰππότης

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἐπίτροπος Αὐτοκρατορικὸς

Φ. 1 / Κάτω: Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Πρίγκιπα Πρόεδρον τῆς Ἐξοχωτάτης Ὁμοσπονδου Ἐπτανησιακῆς Συνελεύσεως

Κέρκυραν

Ἄνω: Ἄρ. 1 εἰς δύο φύλλα μετὰ τριῶν συνημμένων. Τῇ 7 Μαΐου 1801 π.ῆ. παρελήφθη.

2

Ἄρχεφον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἄρ. 9

Eccellentissimo Principe,

Colla nostra lettera segnata 30 Aprile abbiamo partecipato all' E.V. le insorgenze, le cause da noi ravvisate per influenti, gl' espedienti momentanei, le misure prese e messe in pratica per ottenere una tranquillità provvisoria, la forza armata di cui abbisogna indispensabilmente la Commissione Esecutrice per sostenersi e per sostenere con energia l' imparzialità.....

In continuazione si onoriamo di presentare alla maturità di V.E. la nostra situazione in quest' isola, la parte che abbiamo sostenuto fin ora in questa azione che per prodigio non è ancora divenuta tragica.

Le riconciliazioni non valsero a tener ferma la tranquillità di Argo-

stoli, che per pochi istanti. Noi si siamo convinti col consiglio dei saggi e prudenti sig(no)ri e col fatto che per evitare gl' urti bisognava certamente togliere l' occasione degli incontri ai principali motori delle insorgenze.

Dopo molti studj e diligenze, neg<o>ziative si pervenne di allontanare dalla città i fratelli Riziardopulo mandandoli onoratamente in commissione a Livatò. Per tal maniera si sono conciliati¹ alla pubblica sicurezza e soddisfazione i riguardi che si dovevano avere verso di questa famiglia per molti titoli influenti, ed in specialità nella pertinenza di Livatò².

Verificato l' allontanamento della famiglia Riziardopulo respirò, fu tranquilla questa città. Ma per un giorno solamente. La campagna tutta in tumulto, in armi, il pallore di morte dipinto nella faccia di tutti gl' abitanti. Ouesti tramortiti cingono tutti ed impugnano le armi, gridano, corrono; ma per rintanarsi sempre nelle loro abitazioni, convertite, sin dal mese di Agosto dell' anno scorso, in tante rustiche fortezze, custodite da parapetti e feritoje, fornite di armi, di munizioni da guerra e da bocca.

Conobbimo dunque con evidenza che qualche motivo causava codesti tumulti ed allarmi e che egli era tale che senza estinguerlo assolutamente il nostro uffizio non poteva esser verificato nè la Costituzione potrebbe aver luogo.

Studiando e cercando i possibili rimedj si trovò regolare di chiamar una conferenza composta dai principali e più influenti patrizj di cadaun riparto, onde dalla loro voce legalmente conoscere quali erano le cause dello stato lacrimevole e spaventante di questa città ed isola e per qual via pergiunger si potesse, se non a cangiarlo, a renderne almeno più tranquillo l' aspetto.

Nel giorno p(ri)mo Maggio si verificò codesta convocazione. Si onof. 1[▼] riamo di ac/compagnare la lista dei chiamati (n° 1).

Si aprì la prima sessione esponendo che la Commissione Imperiale Esecutrice vedeva con suo dolore e meraviglia l' isola tutta in rivoluzione. Essa è arrivata (si disse) a Cefalonia per far che si verifichi in ogni sua parte l' istituzione del nuovo governo, non per vedersi sott' occhio rivoluzionata l' isola. Quindi si dimandò con risoluzione dalle conoscenze di cadauno di quei sig(nori) la vera esposizione delle cause di tanti disordini e sovvertimenti. Il progetto di estirparle, l' esecuzione di questo progetto è pronta ed energica. Egli è per ciò che all' adunanza stessa si convengono le funzioni ed il titolo di Commissione di Pubblica Sicurezza e Custodia. Egli è per l' unità delle operazioni e politiche e civili e militari e per la loro cospirazione alla meta di veder costituito ed in attività possia il nuovo

1. Χφ. : *conciliate*

2. Ἐπι τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Allontanati Rizardopulo.*

Governo che si propose e fu accolta la presidenza di questa straordinaria Commissione, composta dai due commissarij Imperiali e dal sig(nor) Col(onello) C<om>andante delle armi'.

Per dare poi a questa istituzione tutta la convenevole legalità si ebbero gli assenti del Governo non per comunicazioni uffiziali ed epistolari, poichè l' istantaneità del momento ed il continuo dover accorrere qua e là per sospendere e distraere gl' azzuffamenti, il fuoco, ne rese impossibile la regolarità.

Devenuta quindi la Commissione di Pubblica Sicurezza e Custodia ad occuparsi delle cause che promovevano tanti disordini risultò dai processi verbali e dalla lettura di alcune lettere particolari che l' arrivo nell' isola di Cefalonia del patricio Eustachio Metaxà aveva cagionato tutti i mentovati sconvolgimenti². Fu questo sig(nore) consigliato a partirsene. Egli rispose che non credeva ingenua e veritiere le avanzate sollecitudini. Quindi, dopo varie discussioni, fu preso e trovato regolare dalla Commissione tutta di ratificare quanto privatamente i mentovati sig(nori) gli avevano scritto. Si fece come nell' annessa (n° 3) e coll' oggetto principa(le) di determinare questo sig(nore) e dar luoco dall' isola con pienissime assicurazioni, come V.E. potrà riscontrare.

Non s' ebbe in risposta nessun riscontro. Privatamente egli fece sapere le sue allora ardite intenzioni. L' allarme si aumenta. Il Governo dell' isola si trova minacciato, attentato. La sovversione diviene imminente. (Si unisce le copie a, b, c, d)³.

In tale urgenza la Commissione prende con pienezza di suffragi l' annessa decretazione (n° 4).

φ. 2 Non si ottiene l' ammansamento di questo sig(nore)... Egli anzi infierisce ed il movimento / dei villici diviene sempre più minaccioso. Il Governo vuol garantirsi; ordina un' armo copioso di rustici sotto la direzione del Maggiore Rizardopulo, entrano degl' altri in città sotto gl' ordini del C. Metaxà. Frattanto arriva il C. Andrea Senatore.... Non v'ha nessun che non paventi, non tremi, non si allarmi.

L' arrivo di fatto, la permanenza per alcuni giorni in segreta e misteriosa maniera del patrizio Eustachio Metaxà nell' isola, non nella città di Cefalonia, la sua condotta forse necessitata dal sospetto in cui egli era ed è tuttavia di vedersi attentata la vita; l' esser egli contornato da villici armati, li rinnovati rapporti di anziane clientele, la commozione che deve aver portato la sua vista fra quei villici che ebbero dalla sua influenza dei benefizj e protezione in passato; la partenza di questo personaggio dall'

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Com(mis)sione di P(ubblica) Sicurezza.*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Comparsa Metaxà e mozioni.*

3. Ἡ φράσις *Si unisce δι' ἄλλης χειρὸς.*

isola del Zante che diviene di giorno in giorno il fomite e l' esempio dell' insubordinazione e della rivolta in trionfo; la divulgazione che questo sig(nor)e avesse seco lui una somma generosa di danaro e dell' insegne rimarchevoli; tutti questi oggetti dovevano certamente colla loro presentazione e vera ed artificiosa dalla parte di alcuni mettere in movimento ed apprensione le spirito di tutti gl' abitanti; e quindi allo risvegliarsi di non estinte, ma sopite passioni, vendette, progetti di dispotismo o di dominio, dovevasi, come avvenne, esser turbata dalla civica influenza la pace di tutti gl' abitanti della campagna, eccitarsi in essi la terribile avidità della rapina.

Questa generale convulsione, dobbiamo confessarlo, ci fece un poco apprendere ed abbiamo dovuto meditare su di noi stessi, sul nostro ufficio ed intorno a quanto ci poteva soprastare, non conoscendo precisamente le intenzioni, i progetti del s(igno)r Metaxà, tanto più che generalmente si assicurava esser egli pervenuto in quest' isola come un' emanazione zacintia, e tanto più influente e pericolosa quanto ella ci è sembrata non impreveduta, non inaspettata dai più fra i ragguardevoli e preponderanti patrizj.

Nel giorno dei 3 Maggio noi si trovammo assai angustiati, non sapendo ben conoscere sopra quali fra i tanti e tanti armati che contornavano noi e la poca ma assai brava nostra truppa dovevano contare e quali ove accadeva un fatto d' armi si dovevano inseguire e battere. La truppa sempre in apparato ed apprestamento di guerra ha costantemente occupato la gran guardia, fedele custode del nosto adorato vessillo, e là' giuram(m)o tutti di perire anzicchè vederci sott' occhio disonorati ed offesi.

Si è travagliato accorrendo in varie parti tutto quel giorno ispirando φ. 2^v ed as/suendo confidenza dalla parte del Governo, consigliando o trattando eziandio con tutti quelli che mal soffrendo il Governo, avrebbero senza il nostro riguardo data una spinta alla sua caduta. Stanchi da queste perplessità e dubbiezze che ci agitavano lo spirito, abbattuti per i travagli anco personali, cercavamo nella sera stessa un qualche riposo, quando fummo confidenzialmente avvisati she per opera del s(igno)r Eustachio Metaxà quella parte degli abitanti che si credeva favorevole e protettrice in ogni urgenza² delle armi pubbliche e della Commissione non credeva punto di mancare a se stessa, favorindo ed appoggiando l' introduzione in città dello stesso; perciocchè egli non veniva che per voler anco con la sua opera ed influenza favorire l' istituzione del nuovo Governo Costituzionale e per onorare il nostro vessillo.

Qual velo ci fu levato dagl' occhi? Qual mano se lo leva? Ove siamo?

1. Xφ. : *la*

2. Xφ. : *Ungenza*

Chi ci circonda? Chi ci appoggia? E chi ci tradisce? In mezzo a tanto conflitto di apprensioni, di commozioni, di dubbiezze, di perplessità? Il giovine C. di Capodistria arditamente risolse sull'istante di portarsi in persona a vedere, a parlare con quest' uomo, che solo non doveva bastare per metter in sovversione un' isola cotanto popolosa ed estesa¹.

L' instantaneità della risoluzione, l' aver egli afferrato con impeto un compagno, che poteva in qualche parte garantire la sua vita nel notturno passaggio per montuose ville armate ed in rivoluzione, fece che in quell' istante non si potesse dal suo collega nè trattenere nè consigliare. Non valsero le osservazioni che gli si fecero dal Com(andant)e Col(onnello) Pierei nell' accompagnarlo alla sponda del mare. Disse soltanto di voler personalmente riconoscere in fine di che si trattava nè che questa conoscenza si poteva più affidare a nessuno. Partì in fatti alle due ore di notte. Arrivò passando da armati e coi favori delle tenebre in una villa a mezza notte... Ivi lo si fece entrare in una rustica capanna. Tutto era bujo; un segreto mormorio a bassa voce indicava che ivi erano in agguato moltissimi rustici armati... Apparve dopo mezz' ora una lucerna che discoperse agl' occhi del giovine l' orrido apparato di quella scena. Lo si fece aspettare per qualche ora. In fine arrivò il s(igno)r Eustachio Metaxà.

φ. 3 Il colloquio continuò per quattro ore... Ebbimo la sorte di conoscere che Eustachio Metaxà non era arrivato nell' isola di Cefalonia in tal epoca piuttosto che in altra, fuorchè per rimettersi nel primiero suo posto di Preside della città e di riacquistare per / tal maniera quanto egli aveva perduto, sia nella pubblica considerazione come nel proprio interesse. Egli a ciò assolutamente aspirava e con tanto più di intensità e fanatismo, quanto egli era convinto che dietro all' istituzione del sistema costituzionale i suoi aspiri, la sua rindennizzazione e quella dei sfortunati suoi compagni, tutto si sarebbe smarrito, rallentato, difficoltàto, ove l' ordine, la legalità meto- dica avesse a decidere di uno spoglio cotanto orrendo e per il suo esempio fatale².

Convinti come lo siamo dopo di ciò che il s(igno)r Eustachio non è arrivato nell' isola per operare contro all' istituzione del nuovo Governo, ma soltanto per rimettersi in influenza e per riparare alla sua povertà, conoscendo eziandio che quest' uomo dopo di aver persuaso quasi tutti gl' abitanti di Argostoli della rettitudine e della giustizia delle sue intenzioni, progetti non contava più in questa città che dei poderosi ed influenti appoggi; trovando in fine che dalla parte del Governo la distrazione, la divisione e la povertà di risorse favoriva indirettamente la preponderanza del d(otto)r Eustachio Metaxà... I nostri studj, le nostre

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Gita Capodistria.*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Conferenza con Metaxà.*

cure si convertirono dall' una e dall' altra parte per impedire e sospendere una esplosione che d'ora in ora minacciava l' isola tutta.

Nel giorno dei 3 corrente abbiamo convocato in consulta di stato la Presidenza ed il mag(istra)to di Alta Policia. Esposimo le cose, si dimandarono rimedj; le proposizioni furono sconsigliate e tale che evidentemente dimostrosi la loro inconfidenza verso le pubbliche forze...¹ Poichè non pensarono sull' istante che di far passare in città degl' altri villici armati, di somministrare a quelli della campagna e denaro e munizioni da guerra e da bocca... Eseguito questo progetto nel giorno dei 4 la nostra angustia si accrebbe. Noi si trovammo sempre più in mezzo a due fuochi, tanto più che i rustici armati che progettavano l'ntroduzione violente del d(otto)r Metaxà e la sua rimessa nel posto di Preside a torme a torme s' introdussero in città, occuparono delle case, si collocarono in avvantaggiosi appostamenti, circondarono la città, occuparono robustamente tutte le venerate. Noi sull' istante abbiamo fatto il nostro picciolo bagaglio. La famiglia tutta ed i domestici si misero in custodia nel bergantino e noi siamo passati con tutta la nostra truppa ad occupare la piazza, a custodire il nostro vessillo, a mettersi in istato di una aspettazione per quanto debole, sempre però imponente, avendo col suo genio il nostro Col(onnello) Pieri decorato tutte queste operazioni colla massima dignità, energia, risoluzione².. Si pransò all' eroica in quella piazza, militarmente si fecero delle feste e mostrando all' esterno una letizia, un coraggio, una determinazione / che non ci erano certamente ispirate dalla conoscenza e dal senso delle nostre forze, passeggiando francamente per tutta la città, in mezzo agl' appostamenti nemici, noi ebbimo la fortuna di sospendere per quel giorno l' imminente rovina e distruzione della città, che si sarebbe certamente non inondata di sangue, ma divenuta il campo di una orribile pirateria e di qualche parziale assassinio.

φ. 3^v

Trovando che in questo stato di violenza non si potevamo più sostenere, che i bravi nostri soldati ed ufficiali cominciavano ad ammallarsi per la continuità e qualità di immense fatiche; trovando pure che noi stessi non eravamo più in grado di mantenere l' equilibrio per l' aumento che d' ora in ora si andava facendo di rustici armati dall' una e dall' altra, abbiamo preso il partito di proporre l' istituzione instantanea di una Comm(ission)e alla Pace, la quale definitivamente sciogliesse e determinasse cadauna differenza ed operasse coll' oggetto principale di allontanare i villici armati. Si propose, si istituì sul momento, non senza alternare minacce, consigli, preghiere, comandamenti, provvida istituzione, dappoichè, mentre si stava occupati nel trattare e componere una

1. 'Επί τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Pericoli.*

2. 'Επί τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Studiate apparenze.*

convenzione, già si era cominciata la guerra e nei vullaggi vicini e nella città¹. Subito si spedirono araldi annunziando e gridando per le strade che la pace era seguita, che i nobili si erano uniti a questo effetto. Si spedì immediatamente in campagna a cavallo il Cap. Teotochi, che affrontando i pericoli e fatica riuscì nella bell' opera di far sospendere il fuoco. Si unisce il suo rapporto (n° 5). Dopo tre ore di travaglio si pervenne a far segnare ai partizj adunati per stabilire la pace la convenzione che si onoriamo di accompagnare (n° 6). Dopo che se ne diffuse la pubblicazione, dopo che per le più frequentate strade della città la Commissione alla Pace si fece vedere con il ramo di ulivo alla mano, dopo che in fine cadauno di quei patrizj ha assicurato dal suo canto la popolazione, i villici, che la pace si doveva sostenere e garantire da ogn' uno colle proprie influenze ed operazioni, cangiò faccia e colorito la città tutta. E qualche tranquillità ebbe luogo in quel giorno.

Nel giorno 6 i Delegati si portarono a parlamentare sol sig(nor) Metaxà. Il loro ritorno, il loro arrivo fu ansiosamente aspettato e pari all' aspettazione à finito. Subito si spedì un araldo per tutta la città assicurando tutti del prospero successo della missione.

Nel giorno seguente si è pubblicata l' annessa proclamazione (n° 7), da cui si ebbe un più lodevole effetto... Non ostante, i rustici armati non volevano dar luogo ed alcuni a <c>quartierati in una venuta della città
φ. 4 hanno strac(c)iato e solennemente ingiuriato la /carta pubblicata dalla Comm(issione) alla Pace.

A questo annunzio nuovi turbamenti dal canto di tutti e noi di nuovo ci siamo posti di mezzo, onde non sopravvengano disordini e stragi. Abbiamo sul momento convocato la Commis(sione) alla Pace, abbiamo fatto la proposizione che si chiamascero sul momento i primati, i sacerdoti appartenenti a quelle ville che in armi circondavano la città. Sul momento se ne adunarono sei per ogni parte coi loro papà. Nella nostra abitazione arrivati, ove siede la Commissione alla Pace, si parlò a questa gente. Là² si eccitò a verificare in fatto la pace, si abbracciarono e ad una voce giurarono di garantir tutti la pace fra gli abitanti, la tranquillità nell' isola, affinchè la loro Repubblica sia istituita. Giurarono fedeltà alla Repubblica, al vessilo, hanno bevuto alla conservazione e vita della Republ. e dei nobili³.

Dopo questa preliminare fraternizzazione li abbiamo invitati a convenire reciprocamente su i metodi coi quali si doveva verificare la loro uscita dalla città e dai soborghi. Amichevolmente si sono convenuti. Dopo

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Com(m)iss(io)ne di Pace.*

2. Χφ.: *la*

3. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Suoi successi.*

la loro convenzione abbiamo alla testa della Commissione alla Pace, accompagnati dal seguito di questi rustici, trascorsa tutta la città e si siamo portati fino ai loro posti avanzati, da dove speravamo di vederli sul momento uscire. Là' arrivati nuove questioni... Le abbiamo sul momento calmate, ma trovando dalla parte dei seguaci e sostenitori di Metaxà un ardire ed una energia che non si sapeva decidere se figlia della preponderanza o dell' arte, e trovando sull' istante della più urgente importanza di rilevare lo stato vero delle forze loro, il bravo, l' intrepido sig(nor) Col(onnello), nostro instancabile compagno in tanti travagli e coll'opera e col consiglio, si è determinato di portarsi personalmente nel centro delle armi rusticane di ambedue i partiti e nei loro appostamenti, onde illuminare colle proprie osservazioni di mestiere la Commissione Imperiale e deciderla dopo queste per qual partito ella dovesse abbracciare. Frattanto, mentre la gita del sig(nor) Col(onnello) fu suggerita e diretta da codesto divisamento, ella portò il lodevole effetto di far che si sospendesse il fuoco che già cominciava, di ordinare il ritiro del sig(nor) Maggior Riziardopulo dal luoco ch' egli occupava, di persuaderli tutti. La maggior parte dei villani si è ritirata e noi abbiamo il fedele, il puntuale riscontro della preponderanza per numero, e spezie di armati dal canto degl' insorgenti, come dicono essi, affinchè la legge, la costituzione abbia ad essere verificata. Questi non si sono già ritirati nè in tutto il decorso giorno dei 8 nè in quello dei 9 nè fino oggi per la totalità. Continuarono anzi altri a partirsene, altri a ritornare, altri a sopravvenire ora sotto questo ora sotto altro pretesto.

φ. 4^v / Bisogna però attestare che in questo frattempo, dopo il ritiro dei villani dall' altra parte che fu fedelmente eseguito nei modi e tempo convenuto, abbenchè vadino e tornino questi altri per la città, abbenchè girino armati, pure colla maggior regolarità e fedeltà lasciarono e lasciano tranquillo ogn'uno e dopo il giorno dei 7 non si conta nessuna sopravvenienza nè allarmi. Anzi è rimarcabile e onorata l' impresa delle numerose famiglie Costato e Garbini, le quali abbenchè insorte non hanno spiegato altro desiderio che quello di portare fra le loro braccia il vessillo nostro, inalberarlo in fortezza, onorarlo con numerosi scarichi di fucile e di muscoli, custodirlo, adorarlo. Furono pienamente esauditi in questa loro nobile e patriottica dimanda. Un ufficiale dei nostri, il sig(nor) Marco Pieri T(esorier)e, decorato di ordinanze, andò nel giorno 9 corrente a essere testimonio di tanta fedeltà e patriottismo.

Siano grazie ai zelanti ed influenti sig(nori) Nicolino Anino e Demetrio Pignatorre; essi si sono ardentemente interessati, affinchè tanti villici armati in moto con tante e così ardite pretensioni si siano appagati e vinti colla ragione e colla riflessione e che il disarmo totale dell' isola

o l' evacuazione dalla città di questi esseri -malefici, siegua come dobbiamo sperare, con tanta spontaneità e metodo.

Mentre eravamo animati dalla speranza di poter dopo tante fatiche occuparsi in ufficio delle nostre proprie funzioni, jeri ebbimo l' annessa (n° 8) dalla Sp(etta)b(ile) Presidenza, con cui vediamo affidato alle nostre cure il governo dell' isola. Nè' men per questo stranissimo e da noi non atteso avvenimento ci siamo turbati o disanimati. Abbiamo convocato la Comm(ission)e di Pubblica Sicurezza e Custodia. Si espose l' accaduto e si annunciò alla stessa il nostro divisamento nel proclama che accompagniamo (n° 9)².

Si fece pubblicare³, poche ore dopo la Comm(ission)e di Sicurezza Pubblica ne fece promulgare un secondo (10), di cui l' oggetto principale si è di assicurare cadauno che nessuna innovazione sarà per esser fatta nè in nessuna parte da questa interina amministr(azione) si vorrà alterare o distruggere quanto si è decretato dall' abdicatosi governo: altri due proclami contemporaneamente si pubblicarono, coi quali si spera di assicurare la concordia e la confidenza fra gl' abitanti tutti (n° 11, 12).

Si è poi occupata in secondo luogo la Com(mission)e di jeri nell' eseguire la necessaria diramazione degli uffizj amministrativi che componevano le funzioni e ministeri della Presidenza e Deputazione; nell' annessa (n° 13) V. E. risconterà l' operato.

φ. 5 / Per quanto sembri, sperabile la tranquillità e la vera pace in Argostoli. Non siamo del pari tranquilli intorno a Lixuri e Livatò. Riparto Lixuri assai interessante e capriccioso e pertinenza Livatò, la quale alimenta e nutre la finanza di questo Governo colla sua peculiar estesissima commerciale navigazione.

Quanto a Lixuri, ebbimo in oggi (11 corrente) l' annessa (n° 14) da una parte di questa abdicatasi Presidenza. Due dei sei membri che la componevano soggiornano a Lixuri, dai loro collega di Argostoli non veduti che di rado nè in queste striccenti circostanze per nulla interessati onde servire la comune patria. Il patriottismo di questi signori di Lixuri non sembra ingenuo, avendo essi proposto di traslocare il Governo in Lixuri, con danno certamente dell' unione, della concordia e della possibilità di costituire quest' isola⁴. Rileviamo poi che questi Presidenti e quelli dell' Alta Polizia che ivi soggiornano, fomentati da qualche inquieto spirito di costà, vogliano tentare dei movimenti contrarj alla tranquillità generale ed al buon ordine. Non ci sgomentano, non ci fanno meno insi-

1. Xφ. : *ne*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Dimissione e assunz(ion)e di Presidi.*

3. Xφ. : *bubblicare*

4. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Lixuri, Livatò.*

stenti nel voler prosperamente compito il nostro ufficio nè questi attentati nè quanti altri si sapessero rinvenire. Noi abbiamo sempre operato con candore, abbiamo a Lixuri dirette le nostre generali e parziali proclamazioni (n° 15), abbiamo sempre rispettate le autorità costituite. Siamo nel fermo divisamento di rispettarle, di consigliarle, semprechè non vogliano con indirette operazioni contraoperare al nostro ministero.

Quanto a la pertinenza di Livatò, non si è mancato nè si mancherà di attivare tutte le possibili negoziazioni private, di adoperare tutte le arti e consigli che valessero a tranquillizzare quegli abitanti ed a farli, come sono amici con entusiasmo della Repubblica e del nostro vessil(l)o, così anco di quella istituzione e regola, mercè cui soltanto potrà esistere la Repubblica e potrà essere onorato e glorioso il vessil(l)o stesso. Noi contiamo assai sui talenti e sul patriottismo del sig(nor) Andrea Panà e dalla sua influenza, comechè dalla negazione di oppostamente agire della famiglia Rizardopulo speriamo, e forse non in vano. Il giovine s(igno)r Marino Metaxà <An>zolato, pieno di nobile repubblicanismo, parte fra qualche giorno per Livatò. Egli va a portare con la sua viva voce la quiete in quella pertinenza, parlerà, tranquillizzerà quegli abitanti, assicurerà che la Com(missione) Esecutrice non si lascia giammai vincere nè sedurre da locali o particolari interessi e pretensioni.

φ. 5^v Riscontriamo il ricevimento della venerata lettera 7 corrente. Ci conforta la generosità con cui l' E. V. si compiace di onorare le nostre operazioni. V.E. conoscerà ab/bastanza che la nostra condotta in tanto difficili e pericolose circostanze fu necessitata e dalla debolezza dei mezzi che starebbe a noi di adoperare per far rispettare e valere la pubblica autorità, la legge, la più scrupolosa imparzialità, e dalla ferma nostra determinazione di voler quanto prima costituita quest' isola ed associata con i più forti legami alla Federazione.

NICOLO GRADENIGO SICURO

C(on)te di Silla Cav(alie)r Com(missari)o
Imp(eriale) e Collega

P. S. 11 Maggio.¹ Nella sessione di oggi la Commissione Interina(l)e Governativa ha preso con pienezza di suffragi l' istituzione di altri 100 villani soldati e quella di 80 soldati civici. Fu esagerato, sostenuto il bisogno, qu(ale) assicurare immancabilmente la tranquillità della città nell' istante, specialmente delle adunanze dei consigli. Fu forza accordarlo dalla parte nostra, giacchè il non accordarlo non avrebbe fatto che lasciare soccombere nell' opinione.

Ove ci giungano li tanto a noi necessarj rinforzi da terra ed il

1. Ἐντεῦθεν ἀυτόγραφον Καποδίστρια.

pubblico travaglio, sarebbe eziandio necessario che dall' autorità dell' E.V. fossimo autorizzati di istituire degl' esami ed osservazioni sulla forza armata territoriale di quest' isola, di agire col consenso di quei capi militari che ci piacesse, di associarci e di determinare con essi provvisoriamente il turno e delle truppe e degli uffiziali¹. L' esecuzione di questo giro sarebbe assai ardua, qualora ella dovesse essere appoggiata alla sola persuasione che questa è la circostanza a consigli terminati in cui si deve necessariamente adoperare la più valida e la più determinata forza. Altrimenti l' isola di Cefalonia non si libererà giammai da questa malattia che tutte consuma e distrugge le sue forze vitali. Oramai non vi è nessun abitante di qualunque ordine o condizione egli sia, il quale o non sia un militare deposto, ma pagato, o non funzioni di nome o non aspiri a questo uffizio. Poichè si è per tal maniera universalizzata la smania del militare servizio e l' avidità di questo inonesto guadagno, egli è evidente che per quanto onesta e patriottica esser possa anco la nuova amministrazione costituzionale, giammai si pervenirà ad apprivare quest' isola dall' infezione militare.

Le ultime notizie che noi abbiamo del signor Metaxà sono che egli è guardato a vista da alcuni villici e ci si promette la sua lontananza dalla città fino a tanto che la costituzione si sia verificata.

φ. 6 / Noi conosciamo abbastanza la qualità ed il spirito di questa condizione, noi però saremo assai paghi e soddisfatti qualora, come si spera, egli favorisca il nostro divisamento e non ci guasti sin dai suoi principj un' opera da tante altre parti combattuta, insidiata. Abbiamo motivo di sperarlo.

Sappiamo per fedeli relazioni che nell' isola del Zante la truppa la meno attaccata a quelle rivoltose autorità costituite sia l' albanese e che da essa non si aspetti fuorchè un raggio di luce che dilegui quelle tenebre, nelle quali là si avvolge, per dedicarsi apertamente alla causa della nostra Repubblica². Il signor Cavalieri Benachi può solo fare che questa buona gente si disingani. Questa operazione potrà essere assai utile e vantaggiosa a quelle altre che si volessero verificare per riacquistare alla Federazione quell'isola.

Siamo con profonda venerazione ed ossequio

GIOV. C. DI CAPODISTRIA Deleg. C.I.

φ. 1 / Κ ά τ ω : A S.E. il Principe del Settinsulare Federativo Consesso
Corfù

Ἄνω δὲ ἐτέρως χειρὸς α: Addì 17 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).
N° 6 in tre fogli con inserte diciotto.

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Esami istituzione forza armata.*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Zante.*

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Διὰ τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς, χρονολογουμένης ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀνεκινώσαμεν εἰς τὴν Ὑ. Ε. τὰς ἐξεγέρσεις, τὰς ὑφ' ἡμῶν ἐπιγνωσθείσας αἰτίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὑποκινητάς, τοὺς παράγοντας ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ μέτρα τὰ ληφθέντα καὶ τεθέντα εἰς ἐφαρμογὴν, διὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μίαν προσωρινὴν ἡσυχίαν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἀπαραιτήτως ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, διὰ τὰ ὑποστηρικθῆ καὶ τὰ ὑποστηρίξῃ μετ' ἐνεργητικότητος τὴν ἀμεροληψίαν.....

Ἐν συνεχείᾳ ἔχομεν τὴν τιμὴν τὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὴν ὄριμον θεώρησιν τῆς Ὑ.Ε. τὴν θέσιν μας ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, τὴν μερίδα τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑποστηρίζει μέχρι στιγμῆς κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἥτις ἐκ θαύματος δὲν κατέστη εἰσέτι τραγικὴ.

Αἱ συμπιλιώσεις δὲν ἴσχυσαν τὰ διατηρήσουν σταθερὰν τὴν ἡσυχίαν τοῦ Ἀργοστολίου, εἰ μὴ δι' ὀλίγας στιγμὰς. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὁμοῦ μετὰ τοῦ συμβουλίου τῶν σοφῶν καὶ συνετῶν πολιτῶν καὶ ἐκ (= περὶ) τοῦ γεγονότος ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων ἀπητεῖτο ἀσφαλῶς τὰ ἄρωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἀναμετρήσεων εἰς τοὺς βασικοὺς ὑποκινητάς τῶν συγκρούσεων. Μετὰ πολλὰς μελέτας καὶ ἐπιμελεῖς ἐξετάσεις <καὶ> διαπραγματεύσεις ἀπεφασίσθη τελικῶς τὰ ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς πόλεως τοὺς ἀδελφοὺς Ριτσαρδοπούλου ἀποστέλλοντες αὐτοὺς τιμητικῶς ὡς ἐπιτροπὴν εἰς τὴν Λιθαθῶ. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου συνεδυσάσθη μετὰ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἱκανοποιήσεως ἡ ὑπόληψις ἥτις ὀφείλετο τὰ προσφέρεται εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἕνεκα τῶν πολλῶν σημαντικῶν τίτλων τῆς, καὶ ἰδίως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Λιθαθοῦς¹.

Μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς οἰκογενείας Ριτσαρδοπούλου ἡ πόλις αὕτη ἀνέπνευσε, καθησύχασεν. Ἀλλὰ διὰ μίαν μόνον ἡμέραν. Ὀλόκληρος ἡ ὑπαίθρος ἐν ἀναθρασμῷ, εἰς τὰ ὄπλα, ἡ ὠχρότης τοῦ θανάτου ζωγραφισμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου ὄλων τῶν κατοίκων. Ἡμίθνητοι οὗτοι, περιζώνονται ὄλοι καὶ σφίγγουν τὰ ὄπλα, φωνασκοῦν, τρέχουν, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τὰ καταφύγουν ἐκ νέου εἰς τὰς κατοικίας των, μεταβληθείσας ἤδη ἀπὸ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς ἄφθονα ὄχυρά ἐν ὑπαίθρῳ, φυλασσόμενα διὰ στηθαίων καὶ θέσεων μάχης, ἐφωδιασμένα δι' ὄπλων, διὰ πολεμοφοδίων καὶ τροφίμων.

Ἀντελήφθημεν λοιπὸν ἄνευ ἀμφιβολίας ὅτι κάποιος λόγος προεκάλει αὐτὰς τὰς ταραχὰς καὶ τοὺς κινδύνους καὶ ὅτι ἦτο τοιοῦτος ὥστε ἄνευ τῆς ἀπολύτου ἐξαφανίσεώς του δὲν ἤδύνατο τὰ πραγματοποιηθῆ ἢ ἀποστολὴ μας οὔτε τὸ σύνταγμα θὰ ἤδύνατο τὰ ἔχῃ θέσιν.

Μελετῶντες καὶ ἀναζητοῦντες τὰ ἐφικτὰ μέσα ἐκρίναμεν καλὸν τὰ συγκαλέσωμεν διάσκεψιν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη τὰ ἀποτελῶνται ἐκ τῶν πρωταρχικῶν καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἀσκούντων εὐγενῶν ἐκαστῆς περιοχῆς, ὥστε ἐκ τοῦ στόματός των τὰ πληροφορηθῶμεν νομοτυπῶς ποῖα ἦσαν αἱ αἰτίαι τῆς ἀξιοθρηνήτου καὶ προκαλοῦσης φόβου καταστάσεως

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου : Ἀπομακρυνθέντες οἱ Ριτσαρδοπούλοι.

αὐτῆς τῆς πόλεως καὶ νήσου καὶ διὰ ποίου τρόπου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν, ἂν ὄχι νὰ τὴν μεταβάλωμεν, τοῦλάχιστον νὰ καταστήσωμεν περισσότερον ἤρεμον τὴν ὄψιν τῆς.

Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐπραγματοποιήθη τὴν πρώτην Μαΐου. Ἐχομεν τὴν φ. 1^ν τιμὴν / νὰ συνάψωμεν τὸν κατάλογον τῶν κληθέντων (ἀρ. 1). Ἦρξατο ἡ πρώτη συνεδρία, καθ' ἣν ἐξετέθη ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔβλεπε μετὰ λύπης τῆς καὶ θαυμασμοῦ δλόκληρον τὴν νῆσον ἐν ἐπαναστάσει. Αὕτη ἀφίχθη (ἐλέχθη) εἰς Κεφαλληνίαν, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ πανταχοῦ ἡ ἐγκατάστασις τῆς νέας διοικήσεως, ὄχι νὰ φαίνεται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐπαναστατημένη ἡ νῆσος. Διὰ τοῦτο ἐζητήθη ἐξ ἀποφάσεως ἀπὸ ὅ,τι ἕκαστος τῶν κυρίων τούτων ἐγνώριζε ἡ ἀληθὴς ἔκθεσις τῶν αἰτιῶν τῶν τόσων ἀκαταστασιῶν καὶ ἀνατροπῶν. Τὸ σχέδιον τῆς ἐκρίζώσεως των, ἢ ἐκτέλεσις αὐτοῦ τοῦ σχεδίου εἶναι ἐτοίμη καὶ ἐν ἐνεργείᾳ. Βάσει αὐτοῦ τοῦ σχεδίου κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίᾳσιν συμφωνεῖται ἡ λειτουργία καὶ ὁ τίτλος τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως. Αὕτη προορίζεται διὰ τὸν συντονισμόν τῶν δραστηριοτήτων καὶ πολιτειακῆς καὶ ἀσικῆς καὶ στρατιωτικῆς φύσεως καὶ διὰ τὴν συσπείρωσίν των, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἴδωμεν συγκροτουμένην καὶ ἐνεργοποιουμένην ἐν συνεχείᾳ τὴν νέαν κυβέρνησιν ἣτις προετάθη, ἀνελήφθη δὲ ἡ προεδρία τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν δύο αὐτοκρατορικῶν ἐπιτρόπων καὶ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου, ἀρχηγοῦ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως¹.

Διὰ νὰ προσδώσωμεν ἔπειτα εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον ὄλην τὴν ἀρμόζουσαν νομιμότητα, ἐλήφθη ἡ συγκατάθεσις τῆς Κυβερνήσεως ὄχι δι' ἐπισήμου καὶ ἐπιστολικῆς ἐπικοινωνίας, ἐφ' ὅσον τὸ ἀκαριαῖον τῆς στιγμῆς καὶ ἡ συνεχὴς ἀνάγκη τοῦ νὰ τρέχωμεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ διακόψωμεν καὶ διαλύσωμεν τὰς συμπλοκάς, τὸ πῦρ, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν κανονικότητα τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἀφοῦ κατόπιν ἡ Ἐπιτροπὴ Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως κατέληξε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰς αἰτίας αἱ ὁποῖαι τόσας ἀταξίας προεκάλουν, ἐξήχθη τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν πρακτικῶν καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠρισμένων ἐπὶ μέρους ἐπιστολῶν ὅτι ἡ ἀφίξις εἰς τὴν νῆσον τοῦ εὐγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ εἶχε προκαλέσει ὄλας τὰς ἀναφερθείσας ἀναστατώσεις². Ὑπεδείχθη εἰς τὸν κύριον τοῦτον νὰ ἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν. Οὗτος ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐθεώρει ἐκ γνησίου ἐνδιαφέροντος καὶ εἰλικρινεῖς τὰς ἀνωτέρω ληφθείσας φροντίδας. Ἐνεκα τούτου, κατόπιν διαφόρων συζητήσεων, ὄλα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐσκέφθησαν καὶ εὔρον ὡς κανονικὸν νὰ ἐπικυρώσουν ὄσα ἰδιωτικῶς οἱ προμνησθέντες κύριοι τοῦ εἶχον γράψει. Οὕτως ἐγένετο, ὡς φαίνεται εἰς τὴν συνημμένην (ἀρ. 3), καὶ πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν νὰ ἀποφασίσῃ ὁ κύριος οὐ-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐπιτροπὴ Δημοσίας Ἀσφαλείας.

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐμφάνισις τοῦ Μεταξᾶ καὶ κινήσεις.

τος και νά απομακρυνθῆ ἐκ τῆς νήσου μετὰ πλείστων ἐγγυήσεων, ὡς ἡ Υ. Ε. θά δυνηθῆ νά διαπιστώσῃ.

Οὐδεμία ἐπιστολή ἐλήφθη εἰς ἀπάντησιν. Οὗτος κατέστησε γνωστὰς ἰδιωτικῶς τὰς τοιμηρὰς προθέσεις του ἐκείνης τῆς στιγμῆς. Ὁ κίνδυνος αὐξάνεται. Ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ἀπειλεῖται, γίνεται ἀντικείμενον ἐπιθέσεως. Ἡ ἀνατροπὴ καθίσταται ἐπικειμένη. (Συναποστέλλονται τὰ ἀντίγραφα a, b, c, d). Εἰς τοιαύτην ἐπείγουσαν κατάστασιν ἡ Ἐπιτροπὴ λαμβάνει παμψηφεί τὴν συνημμένην ἀπόφασιν (ἀρ. 4).

φ. 2 Δὲν ἐπετεύχθη ἡ καταπράνωσις αὐτοῦ τοῦ κυρίου. Οὗτος ἀντιθέτως ἐξαγριούται καὶ ἡ κινήσεισι / τῶν χωρικῶν γίνεται συνεχῶς περισσότερο ἀπειλητικῆ. Ἡ Διοίκησις ἐπιθυμεῖ νά διασφαλισθῆ... Ὁργανώνει ἀρκετὴν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀγροτῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ταγματάρχου Ριτσαρδοπούλου, εἰσέρχονται ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόμητος Μεταξᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ φθάνει ὁ Κόμης Ἀνδρέας, γερουσιαστής... Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὁ ὁποῖος νά μὴ τρομάξῃ, νά μὴ φοβῆται, νά μὴ τίθεται εἰς συναγερμόν.

Ἡ ἐκτὸς ἀμφισθητήσεως ἀφίξις, ἡ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας παραμονὴ τοῦ ἐγγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ ὑπὸ συνθήκας ἀπορρήτους καὶ μυστηριώδεις εἰς τὴν νῆσον, ὄχι τὴν πόλιν τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ἀναγκαστικὴ ἴσως διαγωγὴ του λόγῳ τῆς ὑποψίας εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκετο καὶ εὕρισκεται ἀκόμη ὅτι φαίνεται ἀπειλουμένη ἡ ζωὴ του· τὸ νά περιτοιχίζεται ὑπὸ ἐνόπλων χωρικῶν, αἱ ἀνανεωθεῖσαι σχέσεις μετὰ παλαιῶν ὁπαδῶν, ἡ συγκίνησις τὴν ὁποίαν πρέπει νά ἔχῃ προκαλέσει ἡ παρουσία του μεταξὺ ἐκείνων τῶν χωρικῶν οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ παρελθὸν ἔσχον παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίας καὶ προστάσιαν· ἡ ἀναχώρησις τῆς προσωπικότητος ταύτης ἐκ Ζακύνθου, ἡ ὁποία ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καθίσταται ἡ ἀφορμὴ καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀνυποταγῆς καὶ τῆς θριαμβευοῦσης ἀνταρσίας· ἡ διάδοσις ὅτι ὁ κύριος οὗτος θά εἶχε μετ' αὐτοῦ πρὸς γενναιοδωρίας ποσότητα χρημάτων καὶ ἀξιολόγους τίτλους εὐγενείας· πάντα τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔπρεπε θεδαίως διὰ τῆς παρουσιάσεώς των, καὶ πραγματικῆς καὶ πλασματικῆς, ἐκ μέρους ὠρισμένων νά θέσουν εἰς κίνησιν καὶ ἀνησυχίαν τὸ πνεῦμα πάντων τῶν κατοίκων· καὶ ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὴν ἀφύπνισιν οὐχὶ ἐξαφανισθέντων, ἀλλὰ κατευνασθέντων παθῶν, ἐκδικήσεων, σχεδίων ἐπιβολῆς καὶ κυριαρχίας ἔπρεπε, ὅπως καὶ συνέβη, νά διαταραχθῆ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἀστῶν ἡ εἰρήνη ὅλων τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου, νά ἀφυπνισθῆ εἰς αὐτοὺς ἡ τρομερὰ πλεονεξία τῆς ἀρπαγῆς.

Ἡ γενικὴ αὕτη σπασμοδικότης, ὀφειλομένη νά τὸ ὁμολογήσωμεν, μᾶς ἔκαμε κάπως νά τὴν ἀντιληφθῶμεν καὶ ὑπεχρεώθημεν νά σκεφθῶμεν περὶ ἡμῶν αὐτῶν, περὶ τῆς ὑπηρεσίας μας καὶ περὶ τοῦ κατὰ πόσον θά ἡδυνάμεθα νά ἐπιβληθῶμεν, χωρὶς νά γνωρίζωμεν ἐπακριδῶς τὰς προθέσεις, τὰ σχέδια τοῦ κυρίου Μεταξᾶ, τόσον περισσότερο καθ' ὅσον σοβαρῶς παρείχετο ἡ διαθεβαίωσις ὅτι οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, διὰ νά ἐπέλθῃ ἐκτόνωσις εἰς Ζάκυνθον καὶ τόσον περισσότερο ἐπηρεάζουσα καὶ ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον

αὕτη μᾶς ἐφάνη οὐχὶ ἀπρόδλεπτος καὶ μὴ προσδοκωμένη παρὰ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων καὶ σημαϊόντων εὐγενῶν.

Κατὰ τὴν 3ην Μαΐου εὐρέθημεν εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν, μὴ γνωρίζοντες νὰ διακρίνωμεν καλῶς ἐκ τῶν τόσων καὶ τόσων ἐνόπλων οἵτινες μᾶς περιστοιχίζον καὶ τῆς ὀλιγαριθμοῦ ἀλλ' ἐπιλέκτου ἡμετέρας δυνάμεως ἐπὶ ποίῳν ἡδυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν καὶ ποιοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀκολουθήσουν καὶ νὰ πολεμήσουν ὅπου θὰ συνέβαινε ἔνοπλός τις σύγκρουσις. Ἡ πάντοτε εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἐτοιμοπόλεμος δύναμις κατέλαβε σθεναρῶς τὸν μεγάλον προμαχώνα, πιστὸς φύλαξ τῆς ἡμετέρας λατρευτῆς σημαίας, καὶ ἐκεῖ ὠρکیσθημεν πάντες νὰ ἀποθάνωμεν μᾶλλον παρὰ νὰ ἴδωμεν νὰ ἀτιμαζώμεθα καὶ νὰ προσδαλλώμεθα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας.

Ἀπησχολήθημεν τρέχοντες εἰς διάφορα μέρη ἕλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν φ. 2^v ἐμπνέοντες καὶ / λαμβάνοντες ἐμπιστοσύνην ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως, συμβουλευόντες ἢ καὶ συζητούντες προσέτι μετὰ πάντων ἐκείνων οἱ ὅποιοι κακῶς ἀνεχόμενοι τὴν Διοίκησιν θὰ ἔδιδον ὄθησιν εἰς τὴν πτώσιν τῆς, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ὁ ἡμέτερος σεβασμὸς. Κατάκοποι ἐκ τῆς ἀμηχανίας ταύτης καὶ τῶν ἀμφιβολιῶν, αἱ ὅποια μᾶς ἐτάρασσον τὸ πνεῦμα, ἐξουθενωμένοι ἐκ τῶν προσωπικῶν εἰσέτι προσπαθειῶν, ἐζητοῦμεν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐσπέραν τρόπον ἀναπάυσεως, ὅτε ἐμπιστευτικῶς εἰδοποιήθημεν ὅτι δι' ἐνεργείας τοῦ κυρίου Εὐσταθίου Μεταξᾶ ἢ μερὶς ἐκείνη τῶν κατοίκων ἢ ὅποια ἐπιστεύετο εὐνοϊκῆ καὶ προστάτις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς πᾶσαν ἀνάγκην οὐδαμῶς ἐθεώρει ὅτι αὐτοεγκαταλείπεται εὐνοοῦσα καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν εἰσόδον εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἰδίου· διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οὗτος δὲν ἤρχετο, εἰ μὴ ἐπειδὴ εἰσέτι ἤθελε διὰ τῆς ἐνεργείας του καὶ ἐπιρροῆς νὰ ὑποδοθῆσῃ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς νέας συνταγματικῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ τιμήσῃ τὴν ἡμετέραν σημαίαν.

Ποῖος πέπλος μᾶς ἀφῆρέθη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν; Ποία χεὶρ μᾶς τὸν ἀφαίρει; Ποῦ εὐρισκόμεθα; Ποῖος μᾶς περιβάλλει; Ποῖος μᾶς ὑποστηρίζει; Καὶ ποῖος μᾶς προδίδει; Ἐν μέσῳ τόσον πολλῶν ἀνησυχιῶν, συγκινήσεων, ἀμφιβολιῶν, ἀδυναμίας δράσεων; Ὁ νεαρὸς Κόμης τοῦ Καποδίστρια τολμηρῶς ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως διὰ νὰ ἴδῃ, νὰ ὀμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὁ ὅποιος μόνος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀρκετὸς, διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἀναστάτῳσιν μίαν νῆσον πολυάριθμον καὶ ἐκτεταμένην¹.

Ἡ ἀμεσότης τῆς ἀποφάσεως, ἢ μεθ' ὀρμῆς παρεμπόδισις ἐνὸς συντρόφου, ὁ ὅποιος ἡδύνατο κατὰ μικρὸν ποσοστὸν νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τὴν ζωὴν του εἰς τὴν νυκτερινὴν διάδασιν δι' ὀρεινῶν ἐξωπλισμένων χωρίων καὶ ἐν ἐπαναστάσει, συνετέλεσεν ὥστε ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ συγκρατηθῇ οὔτε νὰ μεταπεισθῇ παρὰ τοῦ συνάρχοντός του. Αἱ παρατηρήσεις αἱ ὅποιαί τοῦ ἐγένοντο παρὰ τοῦ διοικητοῦ Συνταγματάρχου Πιέρη δὲν ἴσχυσαν,

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Περιοδεία Καποδίστρια.

καθώς τὸν συνώδευεν εἰς τὴν ἀκτὴν. Εἶπε μόνον ὅτι ἐπιθυμῆι προσωπικῶς νὰ γνωρίσῃ ἐπὶ τέλους περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ δὲν ἠδύνατο τὴν γνώσιν ταύτην νὰ τὴν ἐμπιστευθῆι πλέον εἰς οὐδένα. Ἐνεχώρησε πράγματι δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐφθασε διελθὼν διὰ μέσου ἐνόπλων καὶ διὰ τῆς βοήθειας τοῦ σκότους εἰς χωρίον τὸ μεσονύκτιον. . . Ἐκεῖ τὸν ὠδήγησαν εἰς μίαν ἀγροτικὴν καλύβην. Ὅλα ἦσαν σκοτεινά, ἕνας μυστικὸς ψίθυρος εἰς χαμηλὸν τόνον ἐδήλου ὅτι ἐκεῖ ἦσαν κεκρυμμένοι πλείστοι ἐνοπλοὶ ἀγρόται. . . Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐνεφανίσθη μία λυχνία, ἡ ὁποία ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νεαροῦ τὴν τρομερὰν προετοιμασίαν ἐκείνης τῆς σκηπῆς. . . Τὸν ἄφησαν νὰ ἀναμένῃ ὀλίγην ὥραν. Ἐν τέλει ἔφθασεν ὁ κύριος Εὐστάθιος Μεταξᾶς.

Ἡ συνομιλία διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Εἶχομεν τὴν τύχην νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας κατὰ προτίμησιν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ ὄχι ἄλλην, εἰμὴ διὰ νὰ ἐπαναποθετηθῆι εἰς τὴν προηγουμένην θέσιν τοῦ Προέδρου τῆς πόλεως καὶ διὰ νὰ ἐπαναποκτήσῃ / δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὅσα ἐκείνος εἶχεν ἀπολέσει εἴτε εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν δημοσίαν ὑπόληψιν εἴτε τὸ ἀτομικὸν συμφέρον. Πρὸς τοῦτο οὗτος εἶχεν ἐπιδιώξεις ἀπολύτους καὶ μετὰ τοσοῦτο περισσοτέρας ἐντάσεως καὶ φανατισμοῦ, καθόσον οὗτος ἦτο πεπεισμένος ὅτι μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστώτος αἱ φιλοδοξίαι του, ἡ ἰδικὴ του ἀποζημίωσις, ὡς καὶ ἐκείνη τῶν δυστυχῶν συντρόφων του, ὅλα θὰ ἐξηφανίζοντο, θὰ ἐπεβραδύνοντο, θὰ ἐδυσκολεύοντο ἐκεῖ ὅπου ἡ τάξις, ἡ συστηματικὴ νομιμότης θὰ ὤφειλε νὰ ἀποφασίσῃ περὶ μιᾶς λείας τόσοσ ἀπαισίας καὶ διὰ τὸ παράδειγμα τῆς μοιραίας¹.

Πεπεισμένοι, ὡς εἴμεθα, κατόπιν τούτου ὅτι ὁ κύριος Εὐστάθιος δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐπιρροὴν καὶ θεραπείση τὴν πενίαν του, γνωρίζοντες εἰσέτι ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἀφοῦ κατέπεισε σχεδὸν πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν προθέσεών του <καὶ> τῶν σχεδίων, δὲν ὑπελόγιζε πλέον εἰς τὴν πόλιν ταύτην παρὰ ἰσχυροὺς καὶ ἀσχοῦντας ἐπιρροὴν ὑποστηρικτάς· εὐρίσκοντες τέλος ὅτι ὁ περισπασιμὸς, ἡ διαίρεσις καὶ ἡ πενιχρότης τῶν ἐσόδων τῆς Διοικήσεως ὑπέθαλπεν ἐμμέσως τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ δόκτωρος Εὐσταθίου Μεταξᾶ· αἱ σκέψεις μας, αἱ μέριμναί μας μετεβλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ νὰ ἀποτρέψωμεν μίαν ἐκρηξιν, ἡ ὁποία ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἠπέλπει δλην τὴν νῆσον.

Κατὰ τὴν 3ην τ.μ. συνεκαλέσαμεν εἰς κρατικὸν συμβούλιον τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τὸ ἀρχηγεῖον τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας. Ἐξεθεάσαμεν τὰ πράγματα· ἐξητήθησαν λύσεις· αἱ προτάσεις ἀπεδοκιμάσθησαν, καὶ μάλιστα ἦσαν τοιαῦτα ὥστε ἐμφανῶς ἐδείχθη ἡ δυσπιστία των πρὸς τὰς κρατικάς

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Συνομιλία μετὰ τοῦ Μεταξᾶ.

δυνάμεις'. . . Ἐφόσον ἀπεφάσισαν ἀμέσως νὰ φροντίσουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν ἄλλοι ἔνοπλοι χωρικοί, νὰ ἐφοδιάσουν ἐκείνους τῆς ὑπαίθρου καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν. . . Ἐκτελεσθέντος τοῦ σχεδίου τούτου κατὰ τὴν 4ην τοῦ μηνὸς ἡ στενοχωρία μας ἠῤῥξήθη. Εὐδυσκόμεθα συνεχῶς καὶ περισσώτερον μεταξύ δύο πυρῶν, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον οἱ ἐξωπλισμένοι χωρικοί οἱ ὅποιοι ἐσχεδιάζον τὴν διαίαν εἰσοδὸν τοῦ δόκτωρος Μεταξᾶ καὶ τὴν ἐπανατοποθέτησίν του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου, ὁμάδες - ὁμάδες εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, κατέλαβον οἰκίας, ἐτοποθετήθησαν εἰς πλεονεκτικὰς θέσεις, περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν, κατέλαβον σθεναρῶς ὄλας τὰς προσβάσεις. Ἡμεῖς αὐτοστιγμῆ ἠτοιμάσαμεν τὰς ὀλίγας ἀποσκευὰς μας. Ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ ὑπηρέται ἐστάλησαν ὑπὸ συνοδείαν εἰς τὸ ἐρίκιον καὶ ἡμεῖς μετέβημεν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεώς μας, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὸ φρούριον, νὰ φυλάξωμεν τὴν σημαίαν μας, νὰ τεθῶμεν εἰς κατάστασιν ἀναμονῆς κάπως ἐν ἀδυναμίᾳ, πάντοτε ὅμως ἐπιβλητικῆς, καθόσον ὁ ἡμέτερος Συναγματοάρχης Πιέρης διὰ τῆς εὐφυΐας του εἶχεν εὐπρεπίσει πάσας τὰς ἐνεργείας ταύτας διὰ τῆς μεγίστης ἀξιοπρεπείας, δραστηριότητος, ἀποφασιστικότητος². . . Παρετέθη γεῦμα εἰς ἐκεῖνο τὸ στρατόπεδον ὡς εἰς ἡρωϊκούς χρόνους, ἐδόθησαν στρατιωτικαὶ ἑορταὶ καὶ ἐπιδεικνύοντες ἐξωτερικῶς χαρὰν, φ. 3^v θάρρος, ἀποφασιστικότητα, / τὰ ὅποια δὲν μᾶς εἶχον θεβαίως προξενηθῆ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως καὶ τῆς συναισθήσεως τῶν δυνάμεών μας, διασχίζοντες ἐλευθέρως ὄλην τὴν πόλιν ἐν μέσφ τῶν ἐχθρικῶν ἐνεδρῶν, ἐλάβομεν τὴν τύχην νὰ διακόψωμεν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν ἐπικειμένην ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς πόλεως, ἡ ὅποια θεβαίως δὲν θὰ ἐπνίγετο εἰς τὸ αἷμα, ἀλλὰ θὰ καθίστατο τὸ πεδῖον μᾶς τρομερᾶς ληστρικότητος καὶ ὠρισμένων φατριαστικῶν δολοφονιῶν.

Διαπιστοῦντες ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει βίας δὲν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑπομείνωμεν, ὅτι οἱ ἡμέτεροι γενναῖοι στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ ἤρχιζον νὰ ἀσθενοῦν διὰ τὴν διάρκειαν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀμέτρων κόπων' διαπιστοῦντες προσέτι ὅτι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἤμεθα πλέον εἰς θέσιν νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἰσορροπίαν ἔνεκα τῆς ἀδξήσεως τῶν ἐνόπλων χωρικῶν, ἡ ὅποια ἐσημειοῦτο ἀπὸ ὄρας εἰς ὄραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, ἐλάβομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ προτείνωμεν τὴν ἄμεσον ἴδρυσιν μιᾶς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἡ ὅποια ὀριστικῶς θὰ διέλυε καὶ θὰ ἀπεφάσιζεν ἐπὶ οἰασδήποτε διαφορᾶς καὶ θὰ ἐνήργει πρὸς τὸν πρωταρχικὸν σκοπὸν νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐξωπλισμένους χωρικούς. Ἐγένετο ἡ πρότασις, ἡ ἴδρυσις ἀμέσως, ὄχι χωρὶς νὰ ἐναλλάξωμεν ἀπειλάς, συμβουλὰς, παρακλήσεις, διαταγὰς, προνοητικὸν θεσμὸν, ἀφοῦ, ἐνῆ ἡσυχολοῦμεθα εἰς τὸ νὰ διαπραγματευθῶμεν καὶ συνάψωμεν μίαν συμφωνίαν, ἡῤῥη εἶχεν ἀρχίσει ὁ πόλεμος καὶ εἰς τὰς πλησίον κόμας καὶ εἰς τὴν πόλιν³. Ἀμέσως ἐστάλησαν κήρυκες ἐξαγγέλοντες καὶ ἀναφωνοῦντες διὰ τῶν

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Κίνδυνοι.

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Μελετηθεῖσα παρουσίασις.

3. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐπιτροπὴ Εἰρηνεύσεως.

ὁδῶν ὅτι ἡ εἰρήνη ἐπέκειτο, ὅτι οἱ εὐγενεῖς εἶχον ἐνωθῆ διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Ἐστάλη ἀμέσως εἰς τὴν ὑπαιθρον ὁ Λοχαγὸς Θεοτόκης ἔφιππος, ὁ ὁποῖος ἀντιμετωπίζων κινδύνους καὶ κόπον ἐπέτυχεν εἰς τὸ ὠραῖον ἔργον νὰ διακόψῃ τὸ πῦρ. Ἀποστέλλεται συνημμένη ἡ ἔκθεσίς του (ἀρ. 5). Μετὰ τρεῖς ὥρας προσπαθείας κατελήξαμε νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς τοὺς συγκεντρωμένους εὐγενεῖς τὴν συμφωνίαν σταθεροποιήσεως τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπισυνάψωμεν (ἀρ. 6). Ἀφοῦ κατέστη κοινὸν κτῆμα, ἀφοῦ διὰ τῶν πλέον πολυσυχνάστων ὁδῶν τῆς πόλεως ἐνεφανίσθη ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως μὲ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας εἰς τὴν χεῖρα, ἀφοῦ ἐπὶ τέλους ἕκαστος ἐκείνων τῶν πατρικίων διεβεβαίωσεν ἐκ μέρους τοῦ τὸν πληθυσμὸν, τοὺς χωρικοὺς ὅτι ἡ εἰρήνη ἐπρεπε νὰ ὑποστηριχθῆ καὶ ἐξασφαλισθῆ παρὰ πάντων διὰ τῶν ἐπιρροῶν των καὶ τῶν ἐνεργειῶν, μετέβαλεν ὄψιν καὶ χρῶμα ὄλη ἡ πόλις. Καὶ κάποια ἡσυχία ἔλαβε χώραν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Τὴν 6ην οἱ Ἀντιπρόσωποι προσῆλθον νὰ συνομιλήσουν μετὰ τοῦ κυρίου Μεταξᾶ. Ἡ ἐπιστροφή των, ἡ ἀφιξίς των, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀγωνιώδους ἀναμονῆς καί, εὐθὺς ὡς ἔληξεν ἡ ἀναμονή, ἀμέσως ἐστάλη κήρυξ εἰς ὅλην τὴν πόλιν διαβεβαιῶν τοὺς πάντας περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῆς ἀποστολῆς.

Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδημοσιεύθη ἡ προσηρτημένη διακήρυξις (ἀρ. 7), ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθη ἀποτέλεσμά τι μᾶλλον ἐπαινετόν. . . Ἐν τούτοις οἱ ἐξωπλισμένοι ἀγρόται δὲν ἤθελον νὰ ὑποχωρήσουν καὶ μερικοὶ ἐγκατεστημένοι εἰς μίαν εἴσοδον τῆς πόλεως ἔσχισαν καὶ μετ' ἐπευφημιῶν ὕβρισαν τὴν προκήρυξιν / τὴν ἀνακοινωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως.

Ἐπὶ τῇ ἀκούσματι τούτῳ νέαι γενικαὶ ἀναταραχαὶ καὶ ἡμεῖς ἐκ νέου εὐρέθημεν ἐπὶ ποδός, διὰ νὰ μὴ ὑπερισχύσουν ἀταξίαι καὶ καταστροφαί. Συνεκαλέσαμεν ἀμέσως τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἐκάμαμεν τὴν πρότασιν νὰ κληθοῦν ἀμέσως οἱ προύχοντες, οἱ ἱερεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ χωρία τὰ ὁποῖα ἐξωπλισμένα περιστοιχίζον τὴν πόλιν. Αὐτοστιγμῆ συνεκεντρώθησαν ἕξ ἕξ ἐκάστου διαμερίσματος μετὰ τῶν ἱερέων των. Μετὰ τὴν ἀφιξίν των εἰς τὴν κατοικίαν μας, ὅπου ἤδρευεν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἐγένετο ὀμιλία εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκεῖ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐπικυρώσουν εἰς τὴν πραγματικότητα τὴν εἰρήνευσιν, ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους καὶ διὰ μιᾶς φωνῆς ὀρκίσθησαν νὰ ἐγγυηθοῦν ὅλοι τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν κατοίκων, τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ νήσῳ, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συσταθῆ ἡ Δημοκρατία των. Ὀρκίσθησαν πίστιν εἰς τὴν Πολιτείαν, εἰς τὴν σημαίαν, ἔπιον εἰς διατήρησιν καὶ μακροζωίαν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν εὐγενῶν¹.

Κατόπιν τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης συναδελφώσεως τοὺς προσεκαλέσαμεν νὰ συμφωνήσουν ἀμοιβαίως ἐπὶ τῶν τρόπων διὰ τῶν ὁποίων ἐπρεπε νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐξοδὸν των ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐκ τῶν προαστείων.

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου : Ἐπιτυχίαι του ἐξ εὐνοίας τῆς τύχης.

Συμφώνησαν φιλικῶς. Μετὰ τὴν συνεννόησίν των διεσχίσασαμεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Εἰρηνεύσεως, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν χωρικῶν τούτων, ὄλην τὴν πόλιν καὶ μετέδθημεν μέχρι τῶν προκεχωρημένων θέσεών των, ὁπότεν ἠλπίζομεν νὰ τοὺς ἴδωμεν νὰ ἐξέρχονται ἀμέσως. Μετὰ τὴν ἀφιξίαν μας ἐκεῖ προέκυψαν νέα ζητήματα. Τὰ ἐρρυθμίσαμεν ἀμέσως, ἀλλὰ ἐπειδὴ διεπιστοῦμεν ἐκ μέρους τῶν ἀκολουθῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τοῦ Μεταξᾶ τόλμην καὶ δραστηριότητα, ἣ ὁποία ἦτο δύσκολον νὰ καθορισθῇ ἐὰν προήρχετο ἐξ ὑπεροχῆς ἢ ἐκ τεχνάσματος, καὶ ἐπειδὴ διεπιστοῦμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς τῆς πλέον ἐπείγουσας σημασίας νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν δυνάμεών των, ὁ γενναῖος, ὁ ἀτρόμητος κύριος Συνταγματάρχης, ἀκούραστος σύντροφός μας εἰς πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ δι' ἔργου καὶ διὰ τῆς συμβουλῆς, ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῇ προσωπικῶς εἰς τὸ κέντρον τῶν παρατάξεων τῶν ἀγροτῶν ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων καὶ εἰς τὰς ἐνέδρας των, διὰ νὰ διαφωτίσῃ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν παρατηρήσεών του τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ ἀποφασίσῃ κατόπιν τούτων ποῖον κόμμα ἐκείνη θὰ ἔπρεπε νὰ προσεταιρισθῇ. Ἐν τῷ μεταξῷ, ἐνῶ ἡ περιοδεία τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου ὑψηγορεύθη καὶ κατηυθύνθη ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου, αὕτη ἔφερε τὸ ἀξιόπεινον ἀποτέλεσμα τῆς διακοπῆς τῶν πυρῶν, τὰ ὅποια ἤδη ἤρχιζον, τῆς διαταγῆς ὑποχωρήσεως τοῦ κυρίου Ταγματάρχου Ριτσαρδοπούλου ἐκ τοῦ τόπου τὸν ὅποιον κατελάμβανε, τῆς καταπίσεως ὄλων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν χωρικῶν ἀπεσύρθη καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὸν βέβαιον, ἀκριβῆ ἔλεγχον τῆς ὑπεροχῆς εἰς ἀριθμὸν καὶ κατηγορίαν τῶν ἐνόπλων ἀπὸ πλευρᾶς ἐπαναστατημένων, ὡς λέγουσιν οὗτοι, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ὁ νόμος, τὸ σύνταγμα ἐφαρμοσθῇ. Οὗτοι δὲν ἀπεσύρθησαν εἰσέτι οὔτε τὴν παρελθοῦσαν δολοκλήρον ἡμέραν, 8ην τ.μ., οὔτε τὴν 9ην οὔτε μέχρι σήμερον ἐξ δολοκλήρου. Ἀντιθέτως συνέχισαν ἄλλοι νὰ ἀναχωροῦν, ἄλλοι νὰ ἐπιστρέφουν, ἄλλοι νὰ ἔρχονται ὑπὸ διάφορα ἐκάστοτε προσχήματα. / Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χωρικῶν ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, ἣ ὁποία ἐξετελέσθη πιστῶς κατὰ τοὺς συμφωνηθέντας τρόπους καὶ χρόνον, μολοντί οἱ ἄλλοι πηγαίνουν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν πόλιν, μολοντί περιφέρονται ἔνοπλοι, ὅμως μετὰ τῆς μεγαλύτερας κανονικότητος καὶ τιμιότητος ἀφήκαν καὶ ἀφήνουν ἡσύχους τοὺς πάντας καὶ μετὰ τὴν 7ην δὲν ἀναφέρεται συμβᾶν τι οὔτε συναγεμιάς. Ἀντιθέτως εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἐντιμος ἡ πρωτοβουλία τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν Κωστάτου καὶ Γκαρμπίνη, αἱ ὅποια, μολοντί ἐξηγέρθησαν, διηρημένους τὴν ἐπιθυμίαν νὰ φέρουν εἰς χεῖρας τὴν ἡμετέραν σημαίαν, νὰ τὴν ὑψώσουν ἐπὶ φρουρίου, νὰ τὴν τιμήσουν διὰ πολυἀριθμῶν τυφεκισμῶν, νὰ τὴν φυλάξουν, νὰ τῆς ἀφοσιωθοῦν. Εἰσηκούσθησαν ἀπολύτως εἰς αὐτὴν τὴν εὐγενῆ καὶ πατριωτικὴν αἴτησιν. Εἰς ἀξιωματικὸς τῶν ἡμετέρων, ὁ κύριος Μᾶρκος Πιέρης, ταμίας, περιστοιχούμενος ὑπὸ ἀκολουθῶν, ἐπῆγε τὴν 9ην τρέχοντος νὰ παραστῇ μάρτυς τῆς ἀφοσιώσεως καὶ πατριωτισμοῦ.

Ἐν ὧ ἐὺχαριστήσωμεν τοὺς δραστηρίους καὶ ἰσχυροὺς κυρίους Νικολάκην Ἄνινον καὶ Δημήτριον Πινατόρην ὅσοι ἐνδιεφέρθησαν μετὰ ζέσεως νὰ ἱκανοποιηθοῦν καὶ πεισθοῦν διὰ τῆς λογικῆς καὶ περισκέψεως τόσοσ πολλοὶ ἔνοπλοι χωρικοὶ ἐν ἐξεγέρσει, ἔχοντες τόσοσ πολλὰς καὶ τόσοσ τολμηρὰς ἀπαιτήσεις, καθὼς καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ γενικὸς ἀφοπλισμὸς τῆς νήσου ἢ ἡ ἐκκένωσις ἐκ τῆς πόλεως τῶν κακοποιῶν τούτων στοιχείων, ὅπως ὀφείλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, ἐντελῶς αὐτοθούλως καὶ μεθοδικῶς.

Ἐνῶ εἴχομεν ἐνθαρρυνθῆ ἐκ τῆς ἐλπίδος νὰ δυνηθῶμεν μετὰ τόσοσ κόπους νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπισήμως μὲ τὰ κύρια καθήκοντά μας, χθὲς ἐλάβομεν τὴν συνημμένην (ἀρ. 8) ἐκ τοῦ ἀξιότιμου Προεδρείου, ἐκ τῆς ὁποίας βλέπομεν νὰ ἀνατίθεται εἰς τὰς φροντίδας μας ἡ διακυβέρνησις τῆς νήσου. Λόγω τοῦ περιεργατάτου τούτου καὶ παρ' ἡμῶν μὴ ἀναμεινομένου γεγονότος ἐθορυβήθημεν καὶ ἀπεθαρρυνθήμεν. Συνεκαλέσαμεν τὴν Ἐπιτροπὴν Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως. Ἐξετέθη τὸ συμβᾶν καὶ ἀνηγγέλθη εἰς τὴν ἰδίαν τὸ ἡμέτερον σχέδιον ἐν τῇ προκηρῦξει τὴν ὁποίαν συνάπτομεν (ἀρ. 9) ¹.

Ἐδημοσιεῦθη, ὀλίγας ὥρας μετὰ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας ἐκυκλοφόρησε δευτέραν (ἀρ. 10), τῆς ὁποίας ὁ ἀντικειμενικὸς στόχος εἶναι νὰ διαβεβαιώσῃ ἕκαστον ὅτι οὐδεὶς νεωτερισμὸς θὰ πραγματοποιηθῆ οὔτε εἰς ζήτημά τι θὰ ἐπιδιωχθῆ παρὰ τῆς προσωρινῆς ταύτης Διοικήσεως νὰ γίνῃ ἀλλαγὴ ἢ κατάργησις ὅσων ἀπεφασίσθησαν παρὰ τῆς παραιτηθείσης Κυβερνήσεως ἕτεραι δύο προκηρῦξεις ἐδημοσιεῦθησαν συγχρόνως, διὰ τῶν ὁποίων ἐλπίζεται νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν ἐμὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην μεταξὺ ὄλων τῶν κατοίκων (ἀρ. 11, 12).

Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς χθὲς ἠσχολήθη κατόπιν κατὰ δευτέρον λόγον εἰς τὸ νὰ προβῆ εἰς τὴν ἀπαραίτητον διάρθρωσιν τῶν διοικητικῶν γραφείων, τὰ ὁποία συνέθετον τὰς λειτουργίας καὶ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Προεδρείου καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων εἰς τὸ συνημμένον (ἀρ. 13) ἢ Γ. Ε. θὰ εὕρῃ ὅσα ἐπράξαμεν.

φ. 5 / Ἐξ ὅσων φαίνεται, ἐλπίζεται ἡ ἡσυχία καὶ ἡ πραγματικὴ εἰρήνη εἰς Ἀργοστόλι. Δὲν εἴμεθα ἐξ ἴσου ἡσυχοὶ σχετικῶς μὲ τὸ Ληξούρι καὶ τὴν Λιβαθῶ. Ἡ περιοχὴ τοῦ Ληξουρίου λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ἰδιορρυθμὸς, ὡς καὶ τὰ περίχωρα Λιβαθοῦς, τὰ ὁποία συντηροῦν καὶ διατρέφουν τὴν οἰκονομίαν τῆς Κυβερνήσεως ταύτης μὲ τὸν ἰδιαίτερον ἐκτεταμένον ἐμπορικὸν στόλον των.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ Ληξούρι, ἐλάβομεν σήμερον (11 τρέχοντος) τὸ συνημμένον (ἀρ. 14) ἐξ ὀρισμένης μερίδος ταύτης τῆς παραιτηθείσης ἀρχῆς τῶν Προέδρων. Δύο ἐκ τῶν ἐξ μελῶν τὰ ὁποία τὴν συνέθετον διαμύνουν εἰς Ληξούρι, τὰ ὁποία οἱ συνάδελφοὶ των τοῦ Ἀργοστολίου δὲν βλέπουν παρὰ σπανίως, οὔτε ἐνδιαφέρονται εἰς τὰς κρίσιμους ταύτας περιστάσεις κατὰ τι, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν κοινὴν πατρίδα. Ὁ πατριωτισμὸς τῶν κυρίων τούτων τοῦ Ληξουρίου δὲν φαίνεται ἀνιδιοτελής, ἐπειδὴ ἔχουν προτείνει νὰ μεταφέρουν τὴν ἔδραν τῆς Διοικήσεως εἰς Ληξούρι, πρὸς βλάβην βεβαίως τῆς ἐνό-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Παραίτησις καὶ διορισμὸς Προέδρων.

τητος, τῆς ὁμοιοῦσας καὶ τῆς δυνατότητος νὰ ὀργανώσωμεν τὴν νῆσον ταύτην¹. Διαπιστώνομεν ἐξ ἄλλου ὅτι οἱ Πρόεδροι οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας οἱ ὅποιοι διαμένουν ἐκεῖ, παρακινούμενοι ἐξ ἀνησυχίου τινός πνεύματος τῶν κατοίκων, ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιχειρήσουν κινήματα ἀντίθετα πρὸς τὴν γενικὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν καλὴν τάξιν. Δὲν μᾶς θορυβοῦν, δὲν μᾶς καθιστοῦν ὀλιγωτέρον ἐπιμόνους εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῶμεν αἰσίως περατουμένην τὴν ὑπηρεσίαν μας οὔτε αἰ ἀπόπειραι αὐταὶ οὔτε ὁσαυδήποτε ἄλλαι ἤθελον ἐφευρεθῆ. Ἐνηργήσαμεν πάντοτε μετ' ἀθωότητος, κατηθύναμεν εἰς Ληξούρι τὰς γενικὰς καὶ ἐπὶ μέρους προκηρύξεις (ἀρ. 15), ἐσεβάσθημεν πάντοτε τὰς ἐγκατασταθείσας ἀρχάς. Ἐχομεν τὸ σταθερὸν σχέδιον νὰ τὰς σεβασθῶμεν, νὰ τὰς συμβουλευθῶμεν, πάντοτε ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιθυμοῦν δι' ἐμμέσων ἐνεργειῶν νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Λιθαθοῦς, δὲν παρελείφθη οὔτε θὰ παραλειφθῆ νὰ ἐνεργοποιήσωμεν πάσας τὰς δυνατὰς ἰδιωτικὰς διαπραγματεύσεις, νὰ χρησιμοποιοῦμεν πᾶν τέχνασμα καὶ συμβουλὴν, τὰ ὅποια θὰ ἴσχυον νὰ ἡρεμήσουν τοὺς κατοίκους ἐκείνους καὶ νὰ τοὺς κάμουν, ὅπως εἶναι ἐνθουσιῶδεις φίλοι τῆς Πολιτείας καὶ τῆς σημαίας μας, οὔτω νὰ γίνουν εἰσέτι ἐκείνης τῆς ὀργανώσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ τρόπου, χάρις εἰς τὰ ὅποια μόνον θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἡ Πολιτεία καὶ νὰ δυνηθῆ νὰ τιμηθῆ καὶ νὰ δοξασθῆ αὐτὸ τὸ λάβαρον. Ὑπολογίζομεν πολὺ ἐπὶ τῶν προτερημάτων καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ κυρίου Ἀνδρέου Πανᾶ καὶ ἐλπίζομεν ἐκ τῆς ἐπιρροῆς του, ὅπως καὶ ἐκ τῆς ἀρνήσεως τῆς οἰκογενεῖας Ριτσαρδοπούλου νὰ ἐνεργήσῃ ἀντιδραστικῶς, καὶ ἴσως οὐχὶ ματαίως. Ὁ νεαρὸς κύριος Μαρτῖνος Μεταξᾶς Ἀντισολᾶτος, πλήρης εὐγενοῦς δημοκρατικότητος, ἀναχωρεῖ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Λιθαθῶ. Οὗτος μεταβαίνει, διὰ νὰ φέρῃ διὰ τῆς ζώσης φωνῆς του τὴν ἡσυχίαν εἰς ἐκείνην τὴν περιφέρειαν, θὰ ὀμιλήσῃ, θὰ καθησυχάσῃ ἐκείνους τοὺς κατοίκους, θὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἀφήνει ποτὲ πλέον νὰ νικηθῆ ἢ νὰ παραπλανηθῆ ὑπὸ τοπικῶν ἢ ἰδιωτικῶν συμφερόντων καὶ ἀξιώσεων.

Βεβαίωομεν τὴν παραλαβὴν τῆς σεβαστῆς ἐπιστολῆς τῆς 7 τρέχοντος. Μᾶς παρηγορεῖ ἡ γενναιοφροσύνη μετὰ τῆς ὁποίας ἡ Υ. Ε. ἀρέσκειται νὰ τιμᾷ τὰς ἡμετέρας ἐνεργείας. Ἡ Υ. Ε. θὰ ἀναγνωρίσῃ / ἀρκούντως ὅτι ἡ ἡμετέρα διαγωγὴ εἰς τόσον δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους περιστάσεις ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων τὰ ὅποια θὰ ἐξηρτᾶτο ἐξ ἡμῶν νὰ χρησιμοποιήσωμεν, διὰ νὰ κάμωμεν νὰ ἔχῃ κῦρος καὶ ἰσχύον ἡ δημοσία ἀρχή, ὁ νόμος, ἢ πλέον προσεκτικὴ ἀμεροληψία, ὡς ἐπεβλήθη καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας σταθερᾶς ἀποφάσεως νὰ θέλωμεν τὸ ταχύτερον συγκεκροτημένην τὴν νῆσον ταύτην καὶ συνδεομένην μετὰ τῆς Ὀμοσπονδίας διὰ τῶν πλέον ἰσχυρῶν δεσμιῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἰπότης, Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος καὶ συνάρχων

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ληξούρι, Λιθαθῶ.

Υ. Γ. 11η Μαΐου. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς σήμερον ἢ προσωρινῇ Κυβερνητικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπεφάσισε παμψηφεί τὴν συγκρότησιν σώματος ἐξ ἐτέρων 100 στρατιωτῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ ἐκείνην ἐξ 80 στρατιωτῶν τῶν πόλεων. Ὑπεστηρίχθη καθ' ὑπερβολήν, ἐτονίσθη ἢ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἀφεύκτως τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰδικῶς τῶν συνεδριάσεων τῶν συμβουλίων. Ἠσκήθη πίεσις νὰ συμφωνήσωμεν καθ' ὅτι μᾶς ἀφορᾷ, ἐφ' ὅσον τὸ νὰ μὴ συμφωνήσωμεν δὲν θὰ εἶχεν συνέπειαν εἰ μὴ νὰ ἀφήσωμεν νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην.

Ὅταν μᾶς φθάσουν αἱ τόσον ἀπαραίτητοι εἰς ἡμᾶς ἐνισχύσεις στρατοῦ ξηρᾶς καὶ ἡ κρατικὴ μέριμνα, θὰ ἦτο πρὸς τοῦτοις ἀπαραίτητον ὅπως ἐκ τῆς αὐθεντίας τῆς Υ.Ε. ἐξουσιοδοτηθῶμεν νὰ καθιερώσωμεν ἐξετάσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς ξηρᾶς τῆς νήσου ταύτης, νὰ ἐνεργῶμεν μετὰ συναινέσεως τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν, τοὺς ὁποίους θὰ μᾶς ἤρεσε νὰ προσεταιριζώμεθα καὶ νὰ καθορίζωμεν μετ' αὐτῶν προσωρινῶς τὴν περιτροπὴν καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς φάσεως ταύτης θὰ ἦτο λίαν δυσχερὴς, ἐφόσον αὕτη ἔπρεπε νὰ στηρίζεται ἐπὶ μόνῃς τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ παροῦσα περίστασις εἶναι ἡ τῆς λήξεως συμβουλῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν ἀπαραιτήτως τὴν πλεον ἰσχυρὰν καὶ τὴν πλεον ἀποφασιστικὴν δύναμιν. Ἄλλως, ἡ νήσος τῆς Κεφαλληνίας οὐδέποτε θὰ ἀπελευθερωθῇ πλεον ἐκ τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἡ ὁποία καταναλίσκει καὶ καταστρέφει ὅλας τὰς ζωτικὰς τῆς δυνάμεις. Τώρα πλεον οὐδεὶς κάτοικος ὑπάρχει, οἰασθῆποτε τάξεως ἢ ἐπαγγέλματος καὶ ἂν εἶναι οὗτος, ὁ ὁποῖος ἢ νὰ μὴ εἶναι στρατιωτικὸς παραιτηθεὶς, ἀλλ' ἀμειβόμενος, ἢ νὰ μὴ ὑπηρετῇ κατ' ὄνομα ἢ νὰ μὴ ἔχη βλέψεις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. Ἐφόσον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔχει γενικευθῇ ἡ μανία τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ ἀνεγνίμου τούτου κέρδους, εἶναι προφανὲς ὅτι, ὅσον τιμὰ καὶ πατριωτικὴ καὶ ἂν δύναται νὰ εἶναι ἡ νέα συνταγματικὴ διοίκησις, οὐδέποτε θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῆς νήσου ταύτης τὸ στρατιωτικὸν μίasma.

Αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τοῦ κυρίου Μεταξᾶ εἶναι ὅτι οὗτος ἐθεάθη ὑπὸ μερικῶν χωρικῶν καὶ μᾶς ὑπόσχεται τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς πόλεως, μέχρις οὗ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύνταγμα.

φ. 6

/ Γνωρίζομεν πολὺ καλῶς τὸ εἶδος καὶ τὸ πνεῦμα τῆς συμφωνίας ταύτης, θὰ εἶμεθα ὅμως λίαν ἱκανοποιημένοι καὶ εὐχαριστημένοι, ὅταν, ὡς ἐλπίζεται, οὗτος δεχθῇ τὸ ἡμέτερον σχέδιον καὶ δὲν μᾶς καταστρέψῃ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν του ἔργον καταπολεμηθέν, γαγιδευθέν ἐκ τόσων ἄλλων πλευρῶν. Ἐχομεν ἐλπίδας νὰ τὸ πιστεύωμεν.

Γνωρίζομεν ἐξ εἰλικρινῶν ἀναφορῶν ὅτι εἰς τὴν νήσον τῆς Ζακύνθου ἡ δύναμις ἢ ὀλιγώτερον προσηλωμένη εἰς ἐκείνας τὰς συσταθείσας ἐπαναστατικὰς ἐξουσίας εἶναι ἢ ἀλθανικὴ καὶ ὅτι ἐκ ταύτης δὲν ἀναμένεται εἰμὴ μία

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Καθιέρωσις ἐλέγχου τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

ἀκτὺς φωτὸς, ἢ ὅποια νὰ διαλύσῃ ἐκεῖνα τὰ σκότη, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιπλέκονται τὰ πράγματα, διὰ νὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀπερισπάστως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Πολιτείας μας¹. Ὁ ἱππότης κύριος Μπενάκης δύναται μόνος νὰ κατορθώσῃ ὥστε οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι νὰ ἐξέλθουν ἐκ τῆς πλάνης. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη θὰ δυναθῇ νὰ εἶναι λίαν ἐπιωφελὴς καὶ χρήσιμος εἰς ἐκεῖνας τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθοῦν, διὰ νὰ κερδίσωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν ἐκείνην τὴν γῆσον.

Διατελοῦμεν μετὰ βαθέος σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς

φ. 1 / Κ ἄ τ ω : Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐπτανησιακοῦ Ὀμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου
Κέρκυραν

Ἄ γ ω : Ἄρ. 6 εἰς τρία δίφυλλα μετὰ συνημμένων δεκαοκτώ.

Δ ι ᾽ ἔ τ ε ρ α ς χ ε ι ρ ὄ ς : Τὴν 17 Μαΐου 1801 π. ἡ. παραλαβή.

3

Ἄρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἄρ. 8

Eccellentissimo Principe,

La tranquillità, la pace in quest'isola si va da giorno in giorno viepiù stabilindo. Affinchè questo stato sia assoluto, non ci resta che tranquillizzare Lixuri e Livatò, che sentono tuttavia gl'eccitamenti dei briganti e rivoluzionarj. Si travaglia attualm(ent)e con questo divisamento, si scrissero varie lettere private, si spedirono jeri dei missionarj, onde assicurino quei rustici abitanti e quei patricj rusticani che d'ora innanzi non si avrà in animo che la loro pienissima soddisfazione perchè questa sia concorde alla legge, alla giustizia, all'imparzialità. Ne aspettiamo gl'effetti. E li speriamo favorevoli.

Queste direzioni saranno più valide, più efficaci, lorchè le addoterimmo, essendo anco nel caso di tranquillizzarli con la forza. Ed è questa forza, sono questi Presidi che abbiamo implorato; ci furono promesi; aspettiamo con impacienza.

Si aggiungi a quanto ebbimmo l'onore di dimandare col nostro dispaccio 30 passato il bisogno di otto mortaretti coi loro accompagna-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ζάκυνθος.

menti. Il nostro zelan(tissi)mo e bravo Col(onnell)o ha concepito un piano di esercizio, di rappresentanza che farà rispettare adesso e p(er) sempre i voleri dell' Ecc(ellentissi)mo Senato. Si sarà quanto prima p(ro)p(r)io alla regola. Prosperi il cielo un tanto lavoro.

Riguardo a Stati Metaxà siamo tranquillì.

Si protestiamo con piena consid(erazione).

Argostoli 14 Maggio 1801

GIOV. CAPODISTRIA Del. Co. I.

Ἄνω διὰ χειρὸς τοῦ παραλήπτου: Addi 18 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἡ ἡσυχία, ἡ εἰρήνη εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον βαίνει ὀσημέραι ἐπὶ μᾶλλον ἐδραιουμένη. Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως τὸ καθεστῶς τοῦτο ἐπιβληθῆ ἀπολύτως, ὑπολείπεται νὰ καθησυχάσωμεν τὸ Ληξούρι καὶ τὴν Λιβαθῶ, εἰς τὰ ὅποια γίνονται αἰσθηταὶ ἐν τούτοις αἱ ἐξεγέρσεις τῶν λησιτῶν καὶ τῶν ἐπαναστατῶν. Γίνεται προσπάθεια πρὸς τὸ παρὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σχεδίου, ἐγράφησαν διάφοροι ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαί, ἐπέμφθησαν χθὲς ἀπεσταλμένοι, διὰ νὰ θεβαιώσουν ἐκείνους τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐκείνους τοὺς μεγαλοκτηματίας ὅτι ἐφεξῆς θὰ στραφῆ ἡ προσοχὴ εἰς τὴν πληρεστάτην αὐτῶν ἱκανοποίησιν, διὰ νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν νόμον, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀμεροληψίαν. Ἀναμένομεν περὶ αὐτοῦ τ' ἀποτελέσματα. Καὶ τὰ ἐλπίζομεν εὐνοϊκά.

Αἱ κατευθύνσεις αὗται θὰ εἶναι πλέον ἰσχυραί, πλέον ἀποτελεσματικαί, ἐφ' ὅσον τὰς υἱοθετήσωμεν, εὐρισκόμενοι ἀκόμη εἰς τὴν περίπτωσιν νὰ τοὺς καθησυχάσωμεν διὰ τῆς θίας. Καὶ εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμις — ὑπάρχουν αὐτοὶ οἱ Πρόεδροι, τοὺς ὁποίους παρεκαλέσαμεν μᾶς ὑπεσχέθησαν ἀναμένομεν ἀνυπομόνως. Ἄς προστεθῆ εἰς ὅ,τι ἐλάβομεν τὴν τιμὴν νὰ ζητήσωμεν διὰ τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς τῶν 30 παρελθόντος ἡ ἀνάγκη ὀκτῶ μικρῶν ὄλμων μετὰ τῶν συνοδευτικῶν αὐτῶν ἀντικειμένων. Ὁ ἡμέτερος προθυμότητος καὶ γενναῖος Συναγματοάρχης ἔχει συλλάβει σχέδιον ἐξασκήσεως τοῦ ἔργου τῶν ἀντιπροσώπων, τὸ ὅποion θὰ κατορθώσῃ νὰ σέδωνται <οἱ πολιται> τώρα καὶ πάντοτε τὰς θελήσεις τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας. Θὰ εἶναι <τὸ σχέδιον> τὸ ταχύτερον δυνατὸν ἀκριβῶς ὡς κανῶν.

Εἶθε νὰ εὐνοήσῃ ὁ Θεὸς ταιαύτην ἐργασίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν Εὐστάθιον Μεταξᾶν, εἴμεθα ἡσυχοί.

Ἀργοστόλιον 14 Μαῦου 1801

Διατελοῦμεν μετ' ἀπολύτου ὑπολήψεως

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ Ἄπεστ. Αὐτ. Ἐπιτρ.

Ἄνω διὰ χειρὸς τοῦ παραλήπτου: Τῆ 18 Μαῦου 1801 π.ῆ. παραλαβῆ.

4

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 7, ἀρ. 11

Eccellentissimo Principe,

Abbiamo veduto, accolto con vera esultanza la truppa da noi aspettata. Il strenuo sig(nor) Col(onnello) Varuca, i bravi ufficiali componenti il suo seguito sono tutti arrivati felicemente jeri ed oggi, 15 corrente, in questo dopopranzo si è verificato il suo pomposo ingresso in città. Fu ben disposta e concertata questa prima rappresentazione. Ne ritrassimo anco un effetto proporzionale all' impressione che fece nell' animo di tutti questi abitanti la sola notizia precorsa che alla Com(missione) Imperiale arrivava un rinforzo di soldati; un colonnello dei capitani ci prestò delle forze navali.

Disposta, acquartierata, ristorata che sia la truppa stessa si comincerà a farla travagliare tanto colla necessaria sua distribuzione ed espedizione nei riparti dell' isola, come nell' esercizio rappresentativo della stessa in questa piazza. Se abbiamo validamente sostenuto il decoro, i diritti dell' Ecc(ellentissi)mo Governo Federativo, se fecimo con fanatismo rispettare e venerare il vessillo nostro, se la Commissione si fece <v>iolare e considerare<fin>ora in mezzo alle armi alla civile guerra col solo artificio di mostrarsi più sicura e più forte di quello che lo permettesse il vero e giusto sentimento [di] delle sue forze, se il valoroso ed industriosissimo Col(onnello) Pieri, unindo ai talenti militari gl' epici, i drammatici, non avesse imposto alla popolazione; noi non dobbiamo punto dubitare che in questo istante in cui si sentiamo addoppiata la nostra forza ed addoppiato l' entusiasmo, che si riverbera rapidamente dall' autorità civile sopra il graduato militare, dal graduato sopra il subalterno, da questi sopra il popolo e così vicendevolmente; noi non possiamo certamente dubitare che quanto prima il repubblicanismo settinsulare, sen<t>ito con tanta vivacità ed interesse da questi valorosi militari e dai nostri soldati con subordinazione e vera attività di servizio, non sia per ispirarsi nello sp<i>rito del popolo e dei patrizj, i quali vorrebbero amare il nuovo governo, la nuova costituzione, che non si sentono un'anima abbastanza serva¹ di orgasmi, vendette, feudalismi per appagarsi e felicitarsi di uno stato politico e civile il quale non può favorire, spalleggiare, garantire l' esercizio delle feudali e fazionarie passioni.

La necessità di astenersene raffreda alcuni, fa filosofare gl' altri sulla caducità delle istituzioni governative in quest' epoca. Noi non

1. Xφ. : *Sevra*

sappiamo esser sorpresi di questa degradazione del spirito pubblico, prima allarmato, disposto ed apprestato alla guerra, oggi per necessità di convenzione, per la forza delle preponderanti influenze di alcuni fra gl' ottimi patrizj di quest' isola, per l' impressione di una forza autorevole obbligato a cadere. Noi sappiamo che il mentire pubblicamente i proprj principj o massime sostenute con tanta insistenza si è un tratto di morale virtù che non è esigibile per certo dai nostri / repubblicani in quello stato di educazione e di superfiziale civilizzamento in cui li ritrova l' epoca presente.

φ. 1^v

Che che ne dicano, noi contiamo assaissimo sopra i repubblicani sentimenti di alcuni, sopra la loro influenza, sulla nostra insistenza inamovibile di voler estirpare, per quanto ci sarà possibile, i germi della civile discordia, apprestare poi colle nostre cure, con quelle dei zelanti nostri cooperatori un favorevole terreno a questa delicata pianta, che noi custodiamo con tanta gelosia da tante¹ morbifere e maligne meteore, che la vorrebbero sterilizzare. Non sarà mai qual ci fu affidata e qual potrà prosperare in questo focoso terreno si pianterà la nostra pianta del repubblicano governo. Saremo appieno felici, se vorranno tranquillamente lasciare che le radici s' invis<c>erino, si nutrano nel nativo terreno che le deve accogliere.

Da queste generali conside<r>azioni passiamo alle particolari individuali circostanze, in cui si atrovano gl' affari.

È arrivati dal Zante il s(ignor) Giovanni Coidan, il suo figlio da Trieste, si è riunita questa rispettabile famiglia, spogliata, dispersa dalla rusticana rivolta di Agosto dell' anno passato. Sono anco arrivati dal Zante i figli del patricio Eustachio Metaxà; si aspetta a momenti il restante della sua famiglia... Il popolo tutto è commosso... Ogn' uno lo ricerca. I più influenti fra gl' ottimi cercano il ritorno nella patria di questo cittadino.

Eccitati noi dalla generale aspettazione, vinti dalla giustizia, non abbiamo potuto dietro al rapporto che alla Commissione Delegata si presentò dall'Esimio s(ignor) C. Corafà, che si onoriamo di accludere² (n° 1), e dietro alla ponderata considerazione della carta (n° 2) di decretare l' annullazione dell' edito nostro, segnato 2 Maggio, nei modi e condizioni espresse nella nostra proclamazione, oggi pubblicata col consenso e ratifica della Commissione tutta Delegata (n° 3).

Non si diede l' ostracismo ad Eustachio Metaxà, che in quanto si dubitava l' effetto della sua venuta nell' isola e dopo la considerazione che questa intempestiva e non aspettata venuta avesse ad essere ferace di turbamenti politici e civili.

1. Xφ. : tanti

2. Xφ. : occludere

φ. 2

Convinti come lo fummo dopo il parziale colloquio che ebbe con lui il C. di Capodistria che il progetto di questo sig(nor)e non era certamente quello di attentare al destino politico della Repubblica di Cefalonia, convinti in secondo luogo dopo il diradamento dei rustici armati, dopo l' istituzione di un provvisorio, interino governo / che il d(otto)r Metaxà non avrebbe potuto nè poteva in fatto assumere colla sua venuta il carattere ed il posto di Preside dell' isola, come lo fu fino all' epoca della sua deposizione, opetata dalla rivolta di Agosto dell' anno scorso, e come egli avrebbe desiderato, visto in fine il disarmo generale dell' isola a la possibilità di riconciliare alla pubblica e generale tranquillità li difficili e troppo estesi diritti e pretensioni degli stessi danneggiati.

Noi si siamo determinati di richiamare alla patria questo cittadino, oggi senza colpe, per potere con esso, coi suoi danneggiati compagni trattare il grande, l' importante affare del loro risarcimento.

Da questo a nostro parere dipende la tranquillità assoluta dell' isola, la generale riconciliazione. Quanti sono i sospetti autori delle criminose operazioni piratesche del mese di Agosto dell' anno passato tutti questi sono in armi, fomentano i pa<c>ifici abitatori del riparto di Lixuri e pertinenza di Livatò, cuoprono le loro fomentazioni col velo di politiche e civili cagioni, pretese, dimande irconciliabili coll' oggetti e mire della costituzione che si ha da realizzare... Noi pensiamo che tolti dalle loro radici questi germi di attuale discordia e di futura civile guerra si possa istituire con vera utilità di quest' isola e della Federazione la Repubblica in Cefalonia.

A questo grande oggetto sono diretti i più intensi nostri studj, le nostre fatiche. Prosperi il cielo e la clemenza divina un tanto e si arditò progetto. Noi pensiamo di riconoscere privatamente col colloquio, col consenso dei danneggiati la qualità e quantità dei sofferti danni. Noi progetteremo a norme delle dimande varj metodi di risarcimento. Tutti però saranno piantati sul principio che il risarcimento di questi patrizj non abbia a portare la perpetuità della guerra civile, bensì abbia a soggezionare i pirati, soddisfare le giuste dimande e bisogni dei pregiudicati, non turbare nè adesso nè mai la pace e la tranquillità dell' isola, non lasciare nemmeno i semi della civile discordia e della futura reazione.

Noi siamo certi che quando ci fosse dato di riuscire in questa impresa, la diradazione, l' annichilamento successivo delle armate legioni dei rustici, oggi necessitato da una parziale difesa di cui ogn' uno abbisogna, sarà per essere della maggior facilità. Questa importante operazione, verificata la Repubblica di Cefalonia, diviene ed in se stessa felice ed utile alla Federazione in ogni riguardo.

Malgrado tutte queste predisponenti operazioni, noi abbiamo diman-

dato all' E. V. col nostro divoto rapporto dei 11 Maggio un' autorizzazione di poter agire liberamente sulla dissipazione di questi rustici ed urbani militari. Noi ripetiamo caldamente le nostre istanze, giacchè non
 φ. 2^Y sappiamo ben determinare se sia la spon/ taneità o la forza che abbia a operare questa salutare rigenerazione in quest' isola.

Quanto ai militari nostri, ricorderemo alla sapienza dell' E.V. che la gratificazione accordata di tre parà ai soldati, quattro alli caporali, cinque ai sargenti, dieci ai porta bandiere e quindici piastre agli ufficiali, deve essere mantenuta e per oggetti economici e per il ristauo di questa truppa, sia rispetto al vestiario come al suo sostentamento, tanto più che il divario che non passò a not<iz>ia di questi militari, ma che si seppe dalli stessi e che fu rimesso alla in allora Presidenza di quest' isola, non apporta una mensile corresponsione considerevole. Dunque sembra giusto che <re>sti fissata dall' Ecc(ellentissimo)mo Senato la prima determinazione della Presidenza deliberata a favore dei militari.

Oggi colla cooperazione dei destinati collega abbiamo compito il lavoro della regola, con cui si ha da conformare il Maggiore Consiglio. Noi non si risparmiamo da nessuna fatica purchè ci riesca di arrivare al termine che ci siamo prefisso.

Noi calcheremo le vie tutte del privato maneggio per condurre gl' abitanti tutti alla generale riconciliazione. Ove queste per fino non bastassero, allora si faremo risoluti, usaremos delle forze che possediamo. Insomma noi non vogliamo che il cominciato travaglio abbia a sospendersi. Vogliamo vederlo assolutamente compito e lo speriamo.

Dimandiamo per quest' oggetto dall' E.V. l' autorizzazione di agire risolutamente con quanti si provassero opposenti contraoperanti all' istituzione che siamo per verificare.

Ci anima a far questa dimanda la venerata lettera dell' Ecc. V., segnata 8 Maggio, la quale versa intorno all' emigrazione dall' Ecc(ellentissimo)mo Senato del sig(nor) C. Andrea Metaxà. Diremo una parola su questo signore.

Arrivato in Cefalonia noi non la abbiamo trascurato, lo vidimmo, ma dalle sue misteriose e profetiche prodizioni abbiamo rilevato che, non ben sicuro dell' esito delli suoi progetti, egli non poteva tener con noi il linguaggio dell' ingenuo e libero cittadino. Lorchè poi le nostre operazioni hanno portato il frutto del generale disarmo in Argostoli, la famiglia dei C. Metaxà che era riccamente fornita di rustici armati, acuartierati tutti nella sua dominicale abitazione, si è immediatamente esportata in campagna e la sappiamo che tuttavia in armi ella resta non certamente colla mira di offendere, ma con quella di restarsene nella necessaria difesa da una paventata irruzione.

Seguendo dunque con costanza i nostri principj ed i metodi che si siamo prefissi noi non usaremos dell' autorità che dall' E.V. ci viene impartita, che nel solo caso in cui si risultasse irrimediabilmente conciliabile la fraternizzazione di questi patricj, per tante cause oggetti, interessi aspramente concitati ed inimicati. Aggiungeremo a questa dimanda un' **φ. 3** altra / riguardante il compimento del militare servizio.

Ci sia spedito (ove l' E.V. trovasse ciò verificabile) l' obice da 40 esistenti alla Gran Guardia, fornito dei relativi apprestamenti e munizioni cioè a dire cariche, bombe e sacchetti, inoltre con quanta o sessanta fascine incendiarie imbarilate. Tutti questi bellici e distruttivi instrumenti non li dimandiamo che per essere in istato di poter operare robustamente, quando la più stretta necessità lo imperasse.

Il strenuo Col(onnello) Varuca ha pienamente assunto il suo ufficio in quest' isola, come ci fu ordinato dall' E.V. col venerato foglio 10 Maggio. Il Col(onnello) Pieri, di cui giammai dirà abbastanza la Commissione Imperiale e per il suo zelo e per il disappassionato ma entusiastico suo servizio verso la nostra Repubblica, ha rispettato con vera grandezza di animo le sovrane deliberazioni dell' Eccellentissimo Senato e le militari discipline, cedendo al suo superiore il comando stesso della piazza di Cefalonia. Noi però gli abbiamo conferito col consenso del Col(onnello) Comandante il carico di Colonnello d' Ispezione per serbare a questo zelante militare attivissimo, ben amato e rispettato dai Cefaleni, quella influenza ed azione da cui noi ripetiamo in gran parte i prosperi successi delle nostre direzioni civili e politiche in quest' isola.

Noi dobbiamo pregare V.E. e l' Eccellentissimo Senato che non ci sia mai divietato, ove fossimo tanto felici di poter passare nelle altre isole a compiere il nostro ufficio, di aver per compagno nella militare esecuzione questo abilissimo ed a tanto uopo sperimentato militare.

Questo interino Governo si fa da noi meno attivo che sia possibile, appunto perchè amiano di mantenere costantemente ferme le nostre proclamazioni. Si affrettiamo per ciò di passare alla composizione del Maggior Consiglio e quindi all' elezione del nuovo Pritanico Magistrato, istituito il quale noi pensiamo di renderlo funzionante onde togliere affatto di azione questa interina amministrazione governativa.

Siamo con pienissima considerazione

Argostoli 17 Maggio 1801

NICOLO GRADENIGO SICURO

C(on)te di Silla C(avalie)r, Commiss. Imp.

GIOV. C. DI CAPODISTRIA Del. Comm. I.

φ. 1 / *Α ν ω : Ν° 9 in fogli due con inserte quattro.

Δ ι' ἑ τ ἔ ρ α ς χ ε ι ρ ὄ ς: Addi 21 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἐἶδαμεν, ὑπεδέχθημεν τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀναμενομένην στρατιωτικὴν δύναμιν μετὰ πραγματικῆς ἐπευφημίας. Ὁ γενναῖος Συνταγματάρχης κύριος Βαρούχας, οἱ ἀνδρεῖοι ἀξιοματικοὶ οἱ συναποτελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν του, ἔφθασαν ὄλοι αἰσίως χθὲς καὶ σήμερον, 15 τρέχοντος, τοῦτο τὸ ἀπόγευμα ἐπραγματοποιήθη ἡ πομπώδης εἰσόδος των εἰς τὴν πόλιν. Ἐτακτοποιήθη καὶ ὠργανώθη καλῶς ἡ πρώτη αὐτῆ ἀντιπροσωπευτικὴ δύναμις. Ἀπεκομίσσαμεν προσέτι ἀποτελεσματικὰ τι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν εἰς τὴν ψυχὴν ὄλων τούτων τῶν κατοίκων μόνῃ ἢ προπορευθεῖσα εἰδήσις ὅτι εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν ἔφθασεν ἐνίσχυσις στρατιωτῶν· πλοίαρχός τις παρέσχεν εἰς ἡμᾶς ναυτικὰς δυνάμεις.

Ἐὐθὺς ὡς τακτοποιηθῆ, ἐγκατασταθῆ, ἀναπαυθῆ ἢ ἐν λόγῳ δύναμις, θὰ γίνῃ ἔναρξις τῶν ταλαιπωριῶν τῆς τόσον ἕνεκα τῆς κατανομῆς καὶ ἀποστολῆς εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς νήσου ὅσον καὶ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἄσκησιν τῆς ἰδίας εἰς τὸ φρούριον τοῦτο. Ἐὰν ὑπεστηρίξαμεν σθεναρῶς τὸ κύρος, τὰ δικαιώματα τῆς Ἐξοχωτάτης Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν ἐπεδιώξαμεν μετὰ φανατισμοῦ νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμοῦν τὴν ἡμετέραν σημαίαν, ἐὰν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέδωκε νὰ ὑποστῆ βίαν καὶ νὰ θεωρῆται μέχρι τῶρα εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον περιβαλλομένη ὑπὸ ἐχθρῶν μὲ τὸ μοναδικὸν τέχνασμα νὰ φανῆ περισσότερον ἀσφαλῆς καὶ περισσότερον ἰσχυρὰ ἐκείνου τὸ ὅποσον θὰ ἐπέτρεπε τὸ ἀληθές καὶ ἀκριβές αἶσθημα τῶν δυνάμεών τῆς, ἐὰν ὁ γενναῖος καὶ φιλοπονώτατος Συνταγματάρχης Πιέρης δὲν εἶχεν ἐπιβληθῆ ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐνώνων μετὰ τῶν στρατιωτικῶν προσόντων τὰ προσόντα τοῦ ἐπικού ἥρωος, τοῦ δραματικοῦ πρωταγωνιστοῦ· δὲν πρέπει διόλου νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην, κατὰ τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα διπλασιαζομένην τὴν ἡμετέραν δύναμιν καὶ διπλασιαζόμενον τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἀντανάκτῃ ἀστραπιαίως ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, ἐκ τῆς ἱεραρχίας ἐπὶ τῶν κατωτέρων, ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ οὕτω τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἡμεῖς θεθαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ἐφόσον προηγουμένως ὁ ἐπανησιακὸς ρεπουμπλικανισμὸς, γινόμενος αἰσθητὸς μετὰ πολλῆς ἐντάσεως καὶ ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῶν γενναίων τούτων στρατιωτικῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν μετὰ ὑποταγῆς καὶ πραγματικῆς δραστηριότητος περὶ τὴν ὑπηρεσίαν, δὲν ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ καὶ τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἤθελον νὰ ἀγαπῶσι τὴν νέαν Κυβέρνησιν, τὸ νέον σύν-

ταγμα, οἱ ὅποιοι δὲν συναισθάνονται ὅτι ὑπάρχει ψυχὴ ἐντελῶς ὑποκειμένη εἰς ἐπιθυμίας, ἐκδικήσεις, φεουδαρχικά συστήματα, διὰ τὰ ἀμείβονται καὶ νὰ συγχάιρουν διὰ μίαν κατάστασιν πολιτικὴν καὶ ἀστικὴν, ἣ ὅποια <ὄμως τῶρα> δὲν δύναται νὰ εὐνοήσῃ, νὰ ὑποστηρίξῃ, νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν φεουδαρχικῶν καὶ φατριαστικῶν παθῶν.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποχῆς ψυχραίνει μερικούς, ἄλλους τοὺς κάμει νὰ φιλοσοφοῦν περὶ τοῦ ἐφημέρου τῶν κυβερνητικῶν θεσμῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ἡμεῖς δὲν ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἔχομεν ἐκπλαγῆ ἐκ τῆς ὑποτονίας ταύτης τῆς κοινῆς γνώμης, ἣ ὅποια προηγουμένως ἐτέθη εἰς συναγεμῶν, διετέθη καὶ προητοιμάσθη εἰς πόλεμον, σήμερον ὄμως διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ συμβιβασμοῦ, διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ἐπικρατουσῶν ἐπιρροῶν μερικῶν ἐκ τῶν ἀρίστων εὐγενῶν τῆς νήσου ταύτης, διὰ τὸν ἐντυπωσιασμὸν ἐκ δυνάμεως σοβαρᾶς ὑπεχρεώθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι τὸ νὰ διαφεύδῃ τις δημοσίᾳ τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἢ διδασκὰς, ὑποστηρικθείσας μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς, εἶναι πρᾶξις τῆς ἠθικῆς, περὶ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἔχη κανεὶς ἀπαιτήσεις φ. 1^v θεδαίως παρὰ τῶν ἡμετέρων / δημοκρατικῶν κατὰ τὸ στάδιον ἐκεῖνο τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ ἐπιφανειακοῦ ἐκπολιτισμοῦ εἰς τὸ ὅποτον εὐρίσκονται κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν.

Ὅτιδὴποτε καὶ ἂν λέγουν, ἡμεῖς ὑπολογίζομεν πολὺ εἰς τὰ δημοκρατικὰ αἰσθήματα ὠρισμένων, εἰς τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν, εἰς τὴν ἡμετέραν ἀμετακίνητον ἐπιμονὴν νὰ θέλωμεν νὰ ἐκριζώσωμεν, ὅσο θὰ εἶναι εἰς ἡμᾶς δυνατόν, τὰ σπέρματα τῆς πολιτικῆς διχονοίας, ἔπειτα νὰ προετοιμάσωμεν διὰ τῶν ἡμετέρων φροντῖδων, δι' ἐκείνων τῶν δραστηρίων συνεργατῶν μας εὐνοϊκὴν γῆν διὰ τὸ λεπτεπίλεπτον τοῦτο φυτὸν, τὸ ὅποτον ἡμεῖς φυλάττομεν μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀπὸ πολλῶν θανατηφόρων καὶ δυσμενῶν συνθηκῶν, αἱ ὅποια θὰ ἤθελον νὰ τὸ καταστήσουν ἄκαρπον. Δὲν θὰ εἶναι ποτὲ ἐκεῖνο τὸ φυτὸν τὸ ὅποτον μᾶς ἐνεπιστεύθησαν καὶ εἰς τὸ κατακαίον τοῦτο ἔδαφος θὰ φυτευθῇ τὸ ἡμέτερον φυτὸν τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, ὅποτον θὰ δυνηθῇ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Θὰ εἴμεθα ἀπολύτως εὐτυχεῖς ἐὰν θελήσουν νὰ ἀφήσουν νὰ εἰσχωρήσουν ἡσύχως αἱ ρίζαι, νὰ τραφοῦν εἰς τὸ γενέθλιον ἔδαφος, τὸ ὅποτον πρέπει νὰ τὰς δεχθῇ.

Ἐκ τῶν γενικῶν τούτων θεωρήσεων ἃς ἔλθωμεν εἰς τὰς εἰδικὰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκονται τὰ ζητήματα.

Ἀφίχθησαν ἐκ Ζακύνθου οἱ κ. Ἰωάννης Χοῦδᾶς, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐκ Τεργέστης, ἀνασυνεδέθη ἡ ἀξία σεβασμοῦ αὐτῆς οἰκογένεια, ἀπογυμνωθεῖσα, διασκορπισθεῖσα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν χωρικῶν τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἐφθασαν ἀκόμη ἐκ Ζακύνθου οἱ υἱοὶ τοῦ εὐγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ· ἀναμένεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ ὑπόλοιπον τῆς οἰκογενείας του. . . Σύμπας ὁ λαὸς συνεκινήθη. . . Οἱ πάντες τὸν ἀναζητοῦν. . . Οἱ πλεόν ἰσχυροὶ μεταξὺ τῶν ἀρίστων ἐπιζητοῦν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ πολίτου τούτου.

Ἐξερευνηθέντες ἐκ τῆς γενικῆς ἀναμονῆς, ἠττηθέντες παρὰ τῆς δικαιοσύνης, δὲν ἠδυνήθημεν συμφώνως πρὸς τὴν ἔκθεσιν ἣτις παρεδόθη εἰς τὴν διαπεπιστευμένην Ἐπιτροπὴν παρὰ τοῦ διαπρεποῦς κυρίου Κ. Χωραφᾶ, ἔχομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ ἐσωκλείσωμεν (ἀρ. 1), καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἐσταθμισμένην διαπραγματεύειν τοῦ ἐγγράφου (ἀρ. 2) νὰ θεσπίσωμεν τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἡμετέρου διατάγματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Μαΐου, κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς ὁρους τοὺς διατυπωθέντας εἰς τὴν ἡμετέραν προκήρυξιν, δημοσιευθεῖσαν σήμερον μετὰ συναινέσεως καὶ ἐπικυρώσεως ὁλοκλήρου τῆς διαπεπιστευμένης Ἐπιτροπῆς (ἀρ. 3).

Δὲν ἐγένετο ὁ ὀστρακισμὸς εἰς τὸν Εὐστάθιον Μεταξᾶν, εἰμὴ καθ' ὅσον ἦτο ἀμφίβολον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλεύσεώς του εἰς τὴν νῆσον καὶ κατοπιν τῆς σκέψεως ὅτι ἡ ἄκαιρος αὕτη καὶ μὴ ἀναμενομένη ἔλευσις θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι φορεὺς πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναταραχῶν.

Εὐθὺς ὡς ἐπέισθημεν μετὰ τὴν ἰδιαιτέραν συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν ἔσχε μετ' αὐτοῦ ὁ Κόμης τοῦ Καποδίστρια, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ κυρίου τούτου δὲν ἦτο θεαίως νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ πολιτικὸν πεπρωμένον τῆς Δημοκρατίας τῆς Κεφαλληνίας, πεπεισμένοι ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν ἀραίωσιν τῶν ἐνόπλων χωρικῶν, μετὰ τὴν συγχρότησιν μιᾶς προσωρινῆς, περιωρισμένης διαρκείας κυβερνήσεως / ὅτι ὁ δόκτωρ Μεταξᾶς δὲν θὰ εἶχε δυνηθῆ οὔτε πράγματι ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐλεύσεώς του τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου τῆς νήσου, ὅπως ὑπῆρξε μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς παύσεώς του, ἐνεργηθείσης παρὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους, καὶ ὅπως θὰ εἶχεν ἐπιθυμήσει, ληφθέντος ὑπ' ὄψιν τέλος τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς νήσου καὶ τῆς δυνατότητος νὰ συνδυασθοῦν πρὸς τὴν δημοσίαν καὶ γενικὴν ἡσυχίαν τὰ δυσχερῆ καὶ λίαν εὐρέα δικαιώματα καὶ ἀπαιτήσεις τῶν ἰδίων τῶν ζημιωθέντων, ἐλάβομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν πατρίδα τὸν πολίτην τούτον, σήμερον ἄνευ πταισμάτων, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ διαπραγματευθῶμεν μετ' αὐτοῦ, μετὰ τῶν ζημιωθέντων συντρόφων του τὴν μεγάλην, τὴν σπουδαίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀποζημιώσεώς των.

Ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν κρίσιν μας ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόλυτος ἡσυχία τῆς νήσου, ἡ γενικὴ συμφιλίωσις. Ὅσοι εἶναι οἱ ὑποπτοὶ πρόξενοι τῶν ἐγκληματικῶν πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους πάντες οὗτοι εὐρίσκονται εἰς τὰ ὅπλα, ὑποδαυλίζουσι τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ληξουρίου καὶ τῶν περιχώρων τῆς Λιθαθοῦς, καλύπτουσι τὰς ἀνατρεπτικὰς ἐνεργείας των διὰ τοῦ πέπλου τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν αἰτιῶν, ἀπαιτήσεων, διεκδικήσεων ἀσυμβιβάστων πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς στόχους τοῦ συντάγματος τὸ ὅποσον πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ... Ἡμεῖς σκεπτόμεθα ὅτι διὰ τῆς ἀποσπάσεως ἐκ τῶν ριζῶν των τῶν σπερμάτων τούτων τῆς παρουσίας διχονοίας καὶ τοῦ μέλλοντος ἐμφυλίου πολέμου εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκαθιδρύσωμεν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ τὴν Δημοκρατίαν μετὰ πραγματικῆς ὠφελείας τῆς νήσου ταύτης καὶ τῆς Ὀμοσπονδίας.

Πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον σκοπὸν κατηυθύνθησαν αἱ πλεόν ἐντακτικαὶ μελέται ἡμῶν, οἱ ἡμέτεροι μόχθοι. Εἶθε νὰ εὐνοήσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ θεία ἐπιείκεια ἐν τόσον μέγα καὶ τόσον μεγαλεπήβολον σχέδιον. Σκεπτόμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἰδιωτικῶς κατόπιν συζητήσεως, κατόπιν συμφωνίας τῶν ζημιωθέντων, τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῶν προκληθεισῶν ζημιῶν. Θὰ σχεδιάσωμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αἰτήσεων διαφόρους τρόπους ἐπανορθώσεως. Τὰ πάντα ὅμως θὰ τοποθετηθοῦν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῶν εὐγενῶν τούτων δὲν πρόκειται νὰ προκαλέσῃ τὴν συνέχισιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀλλὰ πρόκειται νὰ ὑποτάξῃ τοὺς πειρατάς, νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰ δίκαια αἰτήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ζημιωθέντων, νὰ μὴ ταράξῃ οὔτε τώρα οὔτε ποτὲ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς νήσου, νὰ μὴ ἀφήσῃ οὔτε κἀν τὰ σπέρματα τῆς πολιτικῆς διχονοίας καὶ τῆς μελλοντικῆς ἀντιδράσεως. Εἶμεθα βέβαιοι ὅτι, ἐφ' ὅσον ἠθέλομεν ἐπιτύχει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἡ ἀραιώσις, ἐν συνεχείᾳ ἢ ἐκμηδένισις τῶν ἐξωπλισμένων φαλάγγων τῶν χωρικῶν, ἐπιβαλλόμεναι σήμερον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀτομικῆς ἀσφαλείας, τῆς ὁποίας ἕκαστος ἔχει ἀνάγκην, θὰ πραγματοποιηθοῦν διὰ τῆς μεγαλυτέρας εὐκολίας. Ἡ σπουδαία αὕτη ἐπιχείρησις, ἐὰν πραγματοποιηθῇ ἡ δημοκρατία τῆς Κεφαλληνίας, ἀποβαίνει καὶ καθ' ἑαυτὴν εὐτυχῆς καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Παρὰ πάσας τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας ἐνεργείας ἐζητήσαμεν ἐκ μέρους τῆς Ὑ. Ε. διὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβάστου ἐκθέσεως τῆς 11 Μαΐου μίαν ἐξουσιοδότησιν νὰ δυνάμεθα νὰ ἐνεργῶμεν ἐλευθέρως ὡς πρὸς τὸν διασκορπισμὸν αὐτῶν τῶν στρατιωτικῶν τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων. Ἐπαναλαμβάνομεν θερμῶς τὰς ἡμετέρας ἐκκλήσεις, ἐφόσον δὲν γνωρίζομεν καλῶς νὰ ἀποφανθῶμεν ἐὰν εἶναι τὸ αὐτόβουλον / ἢ ἡ βία τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἐνεργήσουν τὴν σωτήριον ταύτην ἐπανόρθωσιν εἰς τὴν νήσον.

Ἐφόσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἡμετέρους στρατιωτικούς, θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὴν καθύνοιαν τῆς Ὑ. Ε. ὅτι ἡ παραχωρηθεῖσα δωρεὰ τῶν τριῶν παραδῶν εἰς τοὺς στρατιώτας, τῶν τεσσάρων εἰς τοὺς δεκανεῖς, τῶν πέντε εἰς τοὺς λοχίας, τῶν δέκα εἰς τοὺς σημαιοφόρους καὶ τῶν δεκαπέντε παραδῶν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, πρέπει νὰ διατηρηθῇ καὶ διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς δυνάμεως ταύτης ὡς πρὸς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν διατροφήν τῆς, τοσοῦτῃ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ διαφορά, ἣτις δὲν ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς στρατιωτικούς τούτους, ἀλλ' ὅμως περιήλθεν εἰς γνῶσιν τῶν ἰδίων καὶ κατεβλήθη εἰς τὴν προηγουμένην Προεδρίαν, δὲν ἀποφέρει ἀξιόλογον μηνιαίαν ἀναλογίαν αὐξήσεως. Φαίνεται λοιπὸν δίκαιον ὅπως παραμείνῃ ἐν ἰσχύϊ ἐκ μέρους τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας ἡ πρώτη ἀπόφασις τῆς Προεδρίας καθορισθεῖσα ὑπὲρ τῶν στρατιωτικῶν.

Σήμερον διὰ τῆς συνεργασίας τῶν διορισθέντων συναδέλφων συνεπληρῶσαμεν τὴν ἐργασίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ τὸ Μεῖζον Συμβούλιον. Οὐδενὸς κόπου φειδόμεθα ὅπως κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν ὃν προετάξαμεν.

Θὰ διανύσωμεν πᾶσαν ὁδὸν ἰδιωτικοῦ χειρισμοῦ, διὰ νὰ ὀδηγήσωμεν πάντας τοὺς κατοίκους εἰς τὴν γενικὴν συμφιλίωσιν. Ὅπου τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἤθελον ἐπαρκέσει, τότε θὰ ἀποφασίσωμεν, θὰ χρησιμοποιοῦμεν τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας κατέχομεν. Γενικῶς δὲν θέλομεν νὰ διακοπῇ ἡ ἀναληφθεῖσα προσπάθεια. Θέλομεν ἀπολύτως νὰ τὴν ἴδωμεν ὀλοκληρωθεῖσαν καὶ τὸ ἐλπίζομεν.

Ζητοῦμεν διὰ τὸ θέμα τοῦτο παρὰ τῆς Υ. Ε. τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ ἐνεργῶμεν ἀποφασιστικῶς ἐναντίον ὧσων ἀντιτιθεμένων θὰ ἐδοκιμάζω, ἀντενεργούντων εἰς τὸν θεσμὸν τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ θέσωμεν εἰς ἐφαρμογὴν.

Μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ προβῶμεν εἰς τὸ αἴτημα τοῦτο ἡ σεβαστὴ ἐπιστολὴ τῆς Υ. Ε. ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Μαΐου, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς Ἐκκλημπροτάτης Γερουσίας τοῦ Κόμητος κυρίου Ἀνδρέου Μεταξᾶ. Θὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κυρίου τούτου μίαν λέξιν.

Ἀφικθέντος εἰς Κεφαλληνίαν δὲν ἠδιαφορήσαμεν περὶ τούτου, τὸν εἶδομεν, ἀλλ' ἐκ τῶν μυστηριωδῶν καὶ προφητικῶν προρρησιῶν του διεπιστώσαμεν ὅτι ἀδέβαιος ὦν περὶ τῆς ἐκβάσεως τῶν σχεδίων του δὲν ἠδύνατο νὰ διαλεχθῇ μεθ' ἡμῶν ὡς γνήσιος καὶ ἐλεύθερος πολίτης. Ὅταν κατόπιν αἱ ἡμέτεραι ἐνέργειαι ἐπήνεγκον τὸν καρπὸν τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ εἰς Ἀργοστόλιον, ἡ οἰκογένεια τῶν κομήτων Μεταξᾶ, ἡ ὁποία διεθέτετο ἀφθόνως ἐνόπλους χωρικούς, πάντας ἐγκατεστημένους εἰς τὴν μόνιμον κατοικίαν τῆς, μετεκινήθη ἀμέσως εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ γνωρίζομεν ὅτι, μολοντί ἔνοπλος αὐτῆ, παραμένει, οὐχὶ μὲ τὸν σκοπὸν θεθαίως νὰ ἐπιτεθῇ, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ δεούσῃ ἀμύνη κατὰ μιᾶς ἀπειλουμένης εἰσβολῆς.

Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν μετὰ σταθερότητος τὰς ἡμετέρας ἀρχὰς καὶ μεθόδους, τὰς ὁποίας ἔχομεν προκαθορίσει, δὲν θὰ χρησιμοποιοῦμεν τὴν ἐξουσίαν τὴν παραχωρηθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῆς Υ. Ε., εἰ μὴ εἰς μόνην τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ προέκυπτεν ἀφεύκτως δυνατὴ ἡ συναδέλφωσις τῶν εὐγενῶν τούτων, διὰ διαφόρους λόγους ἀντιτιθεμένων, διὰ συμφέροντα σφοδρῶς ἀνακινήθεντα καὶ γενόμενα πρόξενα μίσους. Θὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην μίαν ἄλλην / ἀφορῶσαν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Φ. 3 Ἐς μᾶς ἀποσταλῆ (ὅταν ἡ Υ. Ε. θὰ εὑρίσκει τοῦτο πραγματοποιήσιμον) τὸ ὀδοδοκίμιον ἐκ τῶν 40 ὑπαρχόντων εἰς τὴν μεγάλην σκοπιάν, ἐφωδιασμένον διὰ τῶν σχετικῶν ἐξαρτημάτων καὶ πυρομαχικῶν, δηλαδὴ γομώσεων, βομβῶν καὶ σακκιδίων, ἐπὶ πλέον πενήντα ἢ ἐξήκοντα ἐμπρηστικὰ δέσμαι ἐντὸς βαρελίων. Πάντα τὰ πολεμικὰ καὶ καταστρεπτικὰ ὄργανα δὲν τὰ ζητοῦμεν, εἰμὴ διὰ νὰ εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ δυνάμεθα νὰ ἐνεργῶμεν μετ' ἀποτελεσματικότητος, ὅταν θὰ τὸ ἀπῆται ἡ πλέον στενὴ ἀνάγκη.

Ὁ γενναῖος Συναγματοάρχης Βαρούχας ἀνέλαβε πλήρως τὰ καθήκοντά του εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅπως μᾶς ἀπεστάλη διαταγὴ παρὰ τῆς Υ. Ε. διὰ τοῦ σεβαστοῦ ἐγγράφου τῆς 10 Μαΐου. Ὁ Συναγματοάρχης Πιέρης, περὶ τοῦ ὁποῖου οὐδέποτε θὰ κάμῃ λόγον ἀρκούντως ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ

διὰ τὸν ζῆλον τοῦ καὶ διὰ τὴν ἄνευ φανατισμοῦ ἀλλ' ἐνθουσιώδη ὑπηρεσίαν τοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν Δημοκρατίαν, ἐσεδάσθη μετὰ πραγματικῆς μεγαλοψυχίας τὰς ὑψηλὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας καὶ τὰ στρατιωτικὰ πειθαρχικὰ μέτρα, παραχωρήσας εἰς τὸν ἀνώτερόν τοῦ αὐτὴν τὴν διοίκησιν τοῦ φρουρίου τῆς Κεφαλληνίας. Ἡμεῖς ὅμως τοῦ προσεφέραμεν κατόπιν συναινέσεως τοῦ ἔχοντος τὸ γενικὸν πρόσταγμα Συνταγματάρχου τὰ καθήκοντα τοῦ Συνταγματάρχου τῆς Ἐπιθεωρήσεως, διὰ νὰ διατηρήσωμεν εἰς τὸν ἐνθουσιώδη τοῦτον δραστηριώτατον στρατιωτικόν, ὑπεραγαπώμενον καὶ τιμώμενον παρὰ τῶν Κεφαλλήνων, ἐκείνην τὴν ἐπιρροὴν καὶ δρᾶσιν ἐκ τῆς ὁποίας ἡμεῖς λαμβάνομεν κατὰ μέγα μέρος τὰς σημαντικὰς ἐπιτυχίας τῶν ἡμετέρων ἐπιδιώξεων, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ.

Ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Υ. Ε. καὶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν ὅπως οὐδέποτε μᾶς ἀπαγορευθῆ, ὅταν ἠθέλωμεν φθάσει εἰς τὴν εὐτυχῆ στιγμὴν νὰ δυνάμεθα νὰ διαπεραιωθῶμεν εἰς τὰς ἄλλας ἀδελφὰς νήσους, διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον μας, νὰ ἔχωμεν ὡς συνοδὸν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀποστολὴν τὸν ἱκανώτατον τοῦτον καὶ εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην δεδοκιμασμένον στρατιωτικόν.

Ἡ προσωρινὴ αὕτη Κυβέρνησις γίνεται ἐξ ἡμῶν τὸ ὀλιγώτερον δυνατὸν δραστηρία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀγαπῶμεν νὰ διατηρήσωμεν σταθερῶς ἰσχυροῦσας τὰς ἡμετέρας προκηρύξεις. Διὰ τοῦτο ἐπειγόμεθα νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Μείζονος Συμβουλίου καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας Πρυτανικῆς Ἀρχῆς, μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ὁποίας σκεπτόμεθα νὰ τὴν θέσωμεν εἰς λειτουργίαν, διὰ νὰ διακόψωμεν ἐντελῶς τὴν λειτουργίαν τῆς προσωρινῆς ταύτης κυβερνητικῆς διοικήσεως.

Ἀργαστόλιον 17 Μαΐου 1801

Διατελοῦμεν μετὰ μεγίστης ὑπολήψεως

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἰππότης, Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος

φ. 1 / Ἄνω: Ἄρ. 9 εἰς δίφυλλα δύο μετὰ τεσσάρων συνημμένων.

Δι' ἐτέρας χεῖρες: Τὴν 21 Μαΐου 1801 π.ῆ. παραλαβή.

5

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 22

Serenissimo Principe,

Dobbiamo render conto all'E.V. di quanto avvenne in quest'isola dal giorno 1 Giugno fino al' di d'oggi. Incontriamo questo dovere con tanto

più d'interesse e di sollecitudine, quanto il soddisfarlo pienamente ci lusinga che dalle venerate risposte di V.E. i nostri passi possano prendere una più risoluta e decisiva direzione, la nostra impresa possa avere dopo tanti contrasti, dibattimenti, guerre, e civili e militari, il più compito e glorioso successo.

Fino dagli ultimi giorni del decorso mese di Maggio noi ci vedevamo sparire ogni giorno qualche membro della Commissione Generale, interinamente al Governo appartenente al riparto di Lixuri. S'accrebbe il loro ritiro fino a non vederne più nessuno e le particolari se<z>ioni, economica ai viveri e militare, restarono cuoperte soltanto da soli Argostoliotti... Alla nostra vigilanza non è sf<u>gito qu<e>sto pr<i>mo el<e>men<t>o della nuova minacciata divisione. Si invitarono espressamente senza frutto. S<p>a<rse>ro non reclami ma notizie esterne che <il> Magistrato di Sanità di Lixuri era in riss<a>, in questioni col Magistrato di Argostoli. In fine, alle nostre scrupolose indagini non è sfugita la positiva notizia che degli ammassi, assoldamenti, arruolamenti dell'apprestamento in fine guerresco che si preparava dagl'insorgenti nella campagna di Argostoli, correvano delle comunicazioni, delle intelligenze anco con alcuni abitanti di Lixuri. Ivi si fecero generosi acquisti di munizioni da guerra in quella rada, i più studiati tentativi per impadronirsi apparentemente del vascello cuoperto dal Cap. Ferendino, per darci anco battaglia marittima, mentre che dallo terrestre si sarebbe travagliata la devastazione della città. Il sig(nor) Anastasio Cazaiti, scrivano del bastimento, fece questa deposizione ed il verificarla costà con maggiori dettagli non sarebbe difficile.

L'insurrezione dunque generale era ben disegnata ed abbenchè ella sembrasse inverificabile per i tanti Presidi che si sono presi, pure i soli sospetti autorizzavano il bisogno di nuove legioni, di nuovi assoldamenti e sacrificj dalla parte del Governo. L'allarme generale autorizzava le armi, le armi il disordine e l'orgoglio guerresco nei rustici.

Conveniva dunque sciogliere l'incanto, appurare le notizie, isolarle, distinguerle per quindi determinare l'assoluta dissipazione e fuga dei nemici che colla seduzione s'accrebbero in parte coll'oro e colli generosi appuntamenti andavano a estendersi a dismisura.

Abbiamo determinato di passare a Lixuri personalmente per conoscere meglio la situazione e lo spirito di quegli abitanti, per acquistarli anco φ. 1^v e temporeggiare. / Nel giorno p(ri)mo Giugno passammo a Lixuri, scortati dalla guarnigione che doveva dare il solito cambio a quella che avevamo là destinata.

Presimo imbarcazione sulla nostra galeottina. Il nostro arrivo mise in grandissima agitazione quegli abitanti sedotti, riscaldati da pochi briganti, i quali sparsero subito che noi eravamo là arrivati per distruggere

l'Ufficio di Sanità, i tribunali giudiziarij, per verificare l'incendio delle case di alcuni taumaturghi di quel riparto... Queste non furono che vane voci; un nostro proclama sul momento pubblicato, l'esecuzione del cambio della guarnigione ha dissipato i timori, e noi fummo accolti con molta esultanza da tutti. Si siamo trasferiti nel celebre casino. Ivi fu adunata a nostra richiesta una popolosa sessione. Espose l'anziano C(avalie)r di Silla gl'oggetti che avevano condotto la Commissione Imperiale a Lixuri. Ella voleva sentire dai più savj quali erano le cause della minacciata divisione con Argostoli e per qual sconsigliato partito volevano perdere il più grande, il più prezioso dei beni che accordava a quel riparto, come ad ogni altro, l'inviolabile costituzione.

A questo breve ma energico discorso rispose il sig(nor) Liberale Tivaldo Pretenderi in maniere bensì cortesi, non però precisi e tali che ci abbisognavano. Doglianze, meraviglie, dubbj, perplessità, incertezze. Qualche altro sig(nor) che assisteva all'adunanza prese la parola e con più franchezza entrò in arringo, dimostrando che verso i sig(nori) di Argostoli non potevano avere confidenza, perciocchè l'esperienza li aveva abbastanza documentati in tutti i tempi che i loro diritti avrebbero certamente perduto della loro utile essenza, se anco si preservassero sotto altre modalità o forme; che quindi il loro allontanamento e la loro separazione da Argostoli era necessitata dal presentimento che avevano che la loro vera libertà si andava presto a mutare in schiavitù; che in fine erano determinati di sacrificare tutto alla preservazione della loro indipendenza da Argostoli.

Rispose il C. Capodistria; la diffidenza non è propria di chi sa di esigere giustizia e di chi vede dinanzi un giudice che deve amministrarla severamente con sua responsabilità. Lixuri poteva diffidare per abitudine delli s(ignori) di Argostoli, non lo doveva per riflessione dei Commissarij Esecutori, che avevano manifestato più volte a quel riparto le loro istruzioni, il loro divisamento... È colpa di Lixuri senza giustificazione il non aversi diretto con suoi legati ai Commissarij; è colpa il tumultuare poggiando sui semplici sospetti; è colpa sottrarsi e negarsi a quella associazione che è voluta dalla legge, adducendo per tutta causa un sospetto non confermato da nessuna apparenza. Si emendi dunque / prontamente un errore. Si elegano quattro sig(nori) che godano la pubblica opinione; questi vengano il più presto a conferire degli affari della loro patria coi commissarij, coi più saggi di Argostoli, senza armi, senza combriccole, senza progetti rivoluzionarij, colla riflessione fredda e tranquilla discutendo pazientemente le proposizioni; si verrà certamente a capo di ogni impresa e colla maggior pace si convertiranno tutte le differenze e contrasti in uguaglianza, armonia, accordo. Chiuse il suo discorso il C.

Capodistria dimostrando che la Repubblica doveva essere il più presto instituita; che i sovrani protettori lo volevano; che la clemenza benefattrice di Alessandro I, Imp. di tutte le Russie, accordava alla Repubblica una forza imperiale e che sarà questa forza, che desidera in fine le questioni, qualora ragione, amicizia, patriottismo spontaneo non vogliano concorrere, per far sorgere questo nuovo governo sulle basi della reciproca confidenza e persuasione. Si finì coi più animati evviva alla nuova Repubblica, ciò che promosse la letizia ed il contentamento generale... Finì brillante quella giornata. Si ispirò nel popolo la fiducia che il loro Ufficio alla Sanità, i loro tribunali di giustizia resteranno intangibili, e tutto sarà verificato con pieno contentamento di tutti.

La gita nostra non poteva essere più fruttuosa. Abbiamo subito nel giorno seguente ricevuto gl'ufficiali rapporti delle provenienze da quell' Ufficio di Sanità, ciò che non avevamo mai veduto prima. I membri della Commissione sono intervenuti nelle sessioni regolari. Qualche tranquillità vi fu a Lixuri ed abbiamo potuto, anzichè tener divise, separate le nostre forze ed attenzioni riunirle in un solo punto e per quella parte, dove il pericolo poteva essere più imminente.

Per terminare ciò che per ora riguarda Lixuri aggiungemo che l'elezione dei quattro deputati a conferenza fu differita, crederemmo, per le accusate ragioni. Sappiamo poi oggi per una lettera ricevuta da alcuni di quei sig(nori) che nel giorno dei 9 corrente <h>anno verificato la nominata elezione di molti soggetti investindoli del diritto di parlare a nome di tutti.

Noi non vorremmo occuparsi con una moltitudine, aggradiamo bensì di sentire quattro o cinque di quei saggi patrizj che possono tranquillamente dar delle notizie, ritraere e convenire dei risultati e raffreddare con la loro prudenza¹ quella vulcanizzata popolazione, metterla poi nella via del giusto e della convenienza. Attendiamo ciò con impacienza e non sappiamo disperare di successi vantaggiosi.

Rassegnaremo ora gl'avvenimenti parziali di Argostoli, di Livatò. Unita nel giorno dei due la Delegata Commission di Sicurezza Pubblica, φ. 2^v abbiamo riscontrato / varj rapporti, deposizioni, esami verbali, dai quali sempre più eravamo confermati che la minacciata irruzione rusticana sotto quei stessi stendardi e duci, che portarono la fatale rivoluzione di Agosto, si approssimava a gran passi verso la città e la marcia andava a farsi con qualche militare regolarità, approvvigi<on>amenti copiosi di munizioni da guerra e da bocca, leva forzata di pacifici villani, guastatori forniti di manaje, bitumi, in somma apparati di una spezie assai stravagante ed insieme minacciosa. Si trattenne ogni determinazione risoluta fino alla più chiara precisione ed esattezza delli riscontri.

1. Xφ.: *prodenza*

I documenti che si onoriamo di accompagnare (a. cart. n° 10) mostrano ad evidenza la marcia regolare di duecento e più armati, partita dalla villa Omalà e diretti a cassa battente verso Livatò, le sacre cerimonie, l'acquartieramento nella villa Focata, la conferma del progetto di distruggere la città di Argostoli.

Sembrerebbe strano e pazzo questo divisamento. Ma gli appoggi, la confluenza delle linee del disegnato piano verso molti punti che stavano in questa stessa città, la seduzione imponente di un ricco bottino nelle doviziose cose di questi signori, la versatilità dello spirito di quei rustici, ai quali era affidata la custodia esterna di una città senza recinti; le più scrupolose ricerche fatte da noi consigliando, simulando con molti abitanti di Argostoli, le precise conoscenze che abbiamo ritratto, l'incoraggiamento in cui erano i villani armati, ai quali si fece credere che la nostra truppa doveva ritirarsi all'arrivo di una irruzione al lazaretto per restare in aspettazione; tutto questo prospetto, tranquillamente contemplato, ci fece pensare che, se anco non fosse stata verificabile l'impresa di invadere la città, certamente il disordine, lo sconvolgimento di qualche rusticana zuffa a breve distanza da noi avrebbe messo in gravissimo pericolo la città, confusa, involupata la direzione che tener si doveva dalla nostra forza. Compromessa quindi la sicurezza di tutti e perduta certamente la campagna, qualora si avesse lasciato¹ tranquillo l'acquartieramento degli insorgenti e dei pirati a cinque sole miglia dalla città; perduta una volta la campagna, allora nè mila nè due mila nè sei mila soldati di qualunque nazione ci fossero basterebbero a domarla senza scagliar fulmini da tutte le parti, ferire ed imperversare, senza riguardo, sopra i rei, come sopra gl'innocenti. Giacchè la necessità avrebbe fatto indossare l'abito di fellonia a tutti generalmente, la preziosa pertinenza di Livatò, all'eccezione di qualche villa, si è dimostrata leale resistendo a forza di dar suffragi agli eroi della rivolta. Non meritava ella le nostre cure? / Pure ella sarebbe stata alla fine costretta di prender necessariamente parte o con i ribelli o di battersi con essi.

Noi dovevamo restarsene oziosi alla vista di tanti pericoli? Di tanta sovversione imminente? Avremmo mai potuto sperare di ridonar quest'isola alla Federazione?

Si siamo dunque determinati di operare e malgrado l'imperiosità dell'urgenza noi abbiamo con tutta la freddezza e metodo trattato questo grave argomento.

Si è ordinata la spedizione (n° 1) nel dopo pranzo dei 2 del sig(nor) Magg(ior) della piazza Anastasio Foca, militare che diede in più circostanze saggi di valore e di determinazione patriottica, con una centu-

1. Xφ. : *lassiato*

ria di civichi e territoriali soldati. Egli occupò l'avanti posto di Cocolata, posizione montuosa che guarda la villa Focata di rimpetto. Abbiamo spedito pure in quell'istesso istante due abili bassi ufficiali coll' ordine di prendere tutte le topiche e geografiche posizioni, puntarle e conoscere di fatto la situazione dell'inimico, verificarla col loro ritorno. Abbiamo ritratto le più esatte notizie. È preso il Militare Consiglio con il sig(nor) Comandante e con il sig(nor) Col(onnello) Pieri, destinato direttore e comandante di quella spedizione. Si è fissato per le ore 3 1/2 la spedizione della nostra truppa. Si estesero, si consegnarono le istruzioni relative, come si vedrà nell' annesso n(umero) 2. Il n(umero) 3 farà vedere un' altra istantanea misura che si è presa e di cui si è fornito il s(ignor) Col(onnello) per tranquillizzare i buoni pacifici abitanti della campagna, per soggezionare quelli di cui le direzioni potevano essere equivoche.

Il n(umero) 5 presenterà all'E.V., all'Ecc(ellentissi)mo Senato il rapporto, la fedele puntuale narrazione che ci fece il strenuo s(ignor) Col. Pieri, che in questa, come in tutte le altre occasioni diede i più luminosi saggi di eroismo e di patriottismo il più esemplare e degno di imitazione.

I degni suoi alunni, i giovani ufficiali si portarono meravigliosamente. Il nostro Cap. Teotochi a viva forza ha voluto las<c>iarci per correre l'ar-ringo marziale.

Il sig(nor) Maggior della piazza Anastasio Foca si è valorosamente battuto e diede prove di una rara moderazione e filantropia. Egli merita certamente onorata menzione, come tutti gl'altri, ed ufficiali, nostri ed urbani, e soldati che ottennero indistintamente e con nobile gara ed entusiasmo l'onorata palma della vittoria.

Chi espone il suo petto alle ferite, chi non è educato a questo esercizio, chi non si batte per principj col suo trionfo è una fiera nè val a trattenerla ordine o forza. / Non è dunque strano, se alla vittoria di Focata si è associato lo spoglio esteso ed illimitato di quell'esteso villaggio. Un' esemplare e memorabile punizione si era prescritta, non un generale sacco, ma i rustici che si sono battuti sentivano qualche moderazione, pur diedero il fatale principio... La fama ha volato. Ed ecco in un subito a torme a torme da tutte le parti rustici che non appartenevano alla spedizione minacciare la prosecuzione della più orrenda pirateria.

Il zelante, l'attentissimo nostro Colonnello ripara a tutto sul momento, ci passa subito avvisi. Noi ripariamo pure facendo subito correre araldi e pubblicare l'annesso editto, n(umero) 6.

Il ritiro, ben consigliato, della nostra truppa, la pubblicazione dell'editto fece sospendere la prosecuzione della strage.

Sopravviene la notte. Il nuovo giorno fa vedere ancora in vari gruppi nascosto un immenso s<c>iame di villici, che tutti ansiosamente aspettavano

una nuova spedizione per approfittate delle spoglie. La loro permanenza qua e là mise il terrore nell'isola tutta e noi si siamo affrettati di arginare il disordine, ispirare fiducia e mettere la tranquillità sui buoni. Si fece pubblicare nuovamente l'editto 3 Giugno. Si spedirono in campagna i primati i sacerdoti di più ville per persuadere i villici di ritirarsi. Ma tutto fu vano, abbenchè non siano successi nuovi disordini.

Nel giorno 3 di Giugno trovandosi ancora in varie guise minacciata la sicurezza e la proprietà, specialmente di quei di Livatò, si prese dalla Commissione Delegata di pubblicare l'annesso editto, n(umero) 7. I zelanti membri della stessa Commissione, il sig(nor) Demetrio Pignatorro, il sig(nor) Spiridion Corafà Giambattista, il sig(nor) Nicolò Anino, si portarono personalmente in campagna e col fatto fecero sparire tutta questa minacciosissima turba. A maggior tranquillità e sicurezza di Livatò si è là spedito il Cap(itano) Mattei con cinquanta soldati e vi restò per quattro giorni con vero contentamento e soddisfazione di quella pertinenza. Oggi tutto è tranquillo. Non vi sono più attruppamenti attentatorj nella campagna. Un nostro soldato gira l'isola tutta, porta degl'ordini e si obbediscono sull'istante.

Ci siamo onorati di partecipare in sommario all'E.V. gl'effetti salutarì e prodigiosi della gloriosa spedizione 3 Giugno.

φ. 4 Diremo adesso soltanto dei CC. Metaxà. Il C. Andrea si è rintanato nella sua villa / di Omalà, mal sicuro di se stesso e timoroso di un'ombra... Il suo fratello C. Cesare, ramingo per l'isola, cercava forse asilo e sicurezza altrove... Dimandò con sua sup<pl>ica, n(umero) 8, il C. Andrea di essere dalla pubblica forza scortato e garantito nel suo passaggio per mettersi alla disposizione della giustizia. Si accordò, fu con tutta l'indulgenza trattato, si mandò il Cap. Capodistria nella notte 9 corrente con sei ordinanze nella sua villa e di là lo trasferì sul bordo del pubblico russo naviglio che è ancorato in questo canale.

Il volgo che è sempre volgo e che si fa pensare e ziarlare come si vuole cominciò a tumultuarsi per aver veduto questo trattamento del Conte Metaxà... Noi lo abbiamo trascurato nè ci imposero le minacce le più strane ed insieme considerabili.

L'editto oggi pubblicato, n(umero) 9, mostrerà con evidenza la direzione che abbia<mo pre>so, le cause, gl'effetti che si dobbiamo promettere. Noi siamo astretti di trattare questo sfortunato con la più severa giustizia, appunto perchè una popolazione la quale avrebbe il diritto di reclamare, ma che eccitata, infiammata da mandici animatori, ferocemente reclama le rivoluzioni passate e quest'ultima ed esige una pronta deliberazione, la quale mostri a tutti che il nobile reo non è che più reo di qualunque altro uomo il quale commettesse lo stesso delitto.

L'esimia virtù è sapere di V.E., Sereniss. Principe, illuminerà (e lo imploriamo colla maggiore sollecitudine) le nostre menti in questa che è e va a divenire da giorno in giorno più stringente circostanza. L'impacienza di sentire il giudizio di quest'uomo non sarà tanto ragionevole, ma presso questi abitanti ella si fa imponente, e non sapremmo bene predire in quali eccessi potessero portare il contrasto, la resistenza dalla parte nostra. Diciamo eccessi; e l'ultima parte dell'editto di oggi ne sarà una prova.

Non cederemo di una linea alle pretensioni ardite, capriziose o ree, sosterrremo con forza i diritti del Governo, gl'interessi della Federazione. Ci siamo riusciti nell'epoca per noi la più calamitosa. Oggi non vi devono essere ostacoli.

La prudenza solo ci trattiene da ulteriori determinazioni, appunto perchè speriamo l'autorevole presidio russo che abbiamo implorato e che ci siamo lusingati di avere col pubblico legno qui arrivato. Da questo il compimento felicissimo dell'opera nostra senza fuoco, senza canone, senza devastazioni. Da questo lo scioglimento delle legioni villane. Da questo il riordinamento ed il ristauo di questa finanza locale. Da questo l'utile associazione di quest'isola alle altre nel componere il federativo governo.

φ. 4^v / La bell'opera, la vasta e difficile impresa, non esige meno di cento soldati Russi nè importerebbe molto altra pubblica forza navale, basta che a governo instiuito si possa lasciare in Cefalonia una guarnigione conveniente, composta da Russi e da nostri.

Agli altri punti che risguardano le venerate lettere di V.E. ci riserviamo di dare risposta, mandando anco l'effettuazione degli ordini stessi.

Siamo con pienissimo ossequio e considerazione

Argostoli 12 Giugno 1801

Di V.E.

GIOV. C. DI CAPODISTRIA, Deleg. C.I.

φ. 1 / Κ ά τ ω: A S.E. il Serenissimo Principe e Preside del Federativo Consesso in Corfu

*Α ν ω δι' έ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς: N° 19 in tre fogli con inserte venti.

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

*Ἐχομεν χρέος νά λογοδοτήσωμεν πρὸς τήν Υ. Ε. δι' ὅτι συνέβη ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουνίου μέχρι τῆς σήμερον. Συνδυάζομεν τὸ καθήκον τοῦτο μετὰ πλείστου ἐνδιαφέροντος καὶ μερίμνης, καθόσον ἡ ἐκπλήρωσις του πλήρως μᾶς κάμει νά ἐλπίζωμεν ὅτι ἐκ τῶν σεβαστῶν ἀποκρίσεων τῆς Υ. Ε. δύνανται τὰ θήματά μας νά λάβωσι κατεύθυνσιν μᾶλλον καθωρισμένην καὶ ἀποφασιστικὴν, ἢ ἡμετέρα ἐπιχειρήσις δύναται νά λάβῃ τήν

πλέον ὠλοκληρωμένην καὶ περίλαμπρον ἐπιτυχίαν κατόπιν τῶσων ἀντιθέσεων, συγκρούσεων, μαχῶν, καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἐδλέπομεν ὅτι ἐκάστην ἡμέραν ἐξηφανίζετο μέλος τι τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς, <μεταβαῖνον> προσωρινῶς εἰς τὴν Διοίκησιν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ληξουρίου. Ἡ ἀποχώρησις των ἠδύξθη μέχρι τοῦ νὰ μὴ βλέπωμεν πλέον τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ εἰδικὰ τμήματα, οἰκονομικόν, ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ στρατιωτικόν, ἐκαλύφθησαν μόνον ὑπὸ κατοίκων τοῦ Ἀργοστολίου. Τὸ πρῶτον τοῦτο στοιχεῖον τῆς νέας ἀπειλουμένης διαιρέσεως δὲν διέφυγε τῆς προσοχῆς μας. Διεδόθησαν ὄχι φήμαι, ἀλλ' εἰδήσεις ἔξωθεν ὅτι τὸ Ὑγειονομεῖον τοῦ Ληξουρίου ἦτο εἰς ἔριν, εἰς ζητήματα μετὰ τοῦ Ὑγειονομείου Ἀργοστολίου. Ἐν τέλει εἰς τὰς λεπτομερεῖς ἐρεύνας μας δὲν διέφυγεν ἡ θετικὴ εἰδήσις ὅτι ἐκ τῶν μαζικῶν προσλήψεων, κατατάξεων, στρατολογήσεων τῆς πολεμικῆς ἐν τέλει προετοιμασίας, ἣτις παρεσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἐξεγερθέντων εἰς τὴν ὑπαιθρον τοῦ Ἀργοστολίου, διεξήγοντο ἐπικοινωνία, συνεννοήσεις εἰσέτι μετὰ κατοίκων τινῶν τοῦ Ληξουρίου. Ἐκεῖ ἐγένοντο σημαντικαὶ προμήθιαι πολεμοφοδίων, εἰς ἐκεῖνον τὸν ὄριμον αἱ πλέον ἐπιμελεῖς ἀπόπειραι, διὰ νὰ γίνουσι κατὰ τὰ φαινόμενα κύριοι τοῦ πλοίου τοῦ κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Φερεντίνου, ὅστε νὰ συνάψουν καὶ ναυμαχίαν εἰσέτι καθ' ἡμῶν, ἐνῶ ἐκ τῆς ξηρᾶς θὰ ἐπεχειρεῖτο ἡ ἐρήμωσις τῆς πόλεως. Ὁ κύριος Ἀναστάσιος Κασαίτης, γραφεὺς τοῦ πλοίου, κατέθεσε ταῦτα καὶ δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ τὰ ἐπαληθεύσωμεν ἐκεῖ μετὰ περισσοτέρων λεπτομερειῶν.

Ἡ γενικὴ λοιπὸν ἐξέγερσις εἶχε καλῶς σχεδιασθῆ καὶ μολονότι ἐφαίνετο ἀπραγματοποιήτος διὰ τοὺς πολλοὺς συλληφθέντας Προέδρους, ὅμως μόναι αἱ ὑποψαῖαι ὑπηγόρευον τὴν ἀνάγκην νέων στρατιωτικῶν μονάδων, νέων στρατολογήσεων καὶ θυσιῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ γενικὸς κίνδυνος ἐπέτρεπε τὰ ὄπλα, τὰ ὄπλα τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν πολεμικὴν ὑπερηφάνειαν εἰς τοὺς ἀγρότας. Συνέφερε λοιπὸν νὰ διαλύσωμεν τὴν πλάνην, νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰς εἰδήσεις, νὰ τὰς διαχωρίσωμεν, διὰ νὰ προκαλέσωμεν ἐκ τούτου τὴν ἀπόλυτον διάσπασιν καὶ φυγὴν τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς παραπλανήσεως ἠδύξθησαν κατὰ ἓν μέρος διὰ χρυσοῦ καὶ διὰ τῶν γενναιοδῶρων χορηγήσεων ἔτεινον νὰ ἐξαπλωθοῦν καθ' ὑπερβολήν.

Ἀπεφασίσαιμεν νὰ μεταδῶμεν εἰς Ληξοῦρι προσωπικῶς, διὰ νὰ γνωρίσωμεν καλλίτερον τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῶν κατοίκων ἐκεῖνων, φ. 1^v ἔτι διὰ νὰ τοὺς προσελκύσωμεν καὶ νὰ καιροφυλακῆσωμεν. / Κατὰ τὴν πρῶτην Ἰουνίου μετέβημεν εἰς Ληξοῦρι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς, ἣ ὅποια ἔπρεπε νὰ προδῆ εἰς τὴν συνήθη ἀντικατάστασιν ἐκείνης τὴν ὁποῖαν εἴχομεν τοποθετήσῃ ἐκεῖ.

Ἐπεβιάσθημεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς γαλέρας μας. Ἡ ἄφιξις μας ἔθεσεν εἰς μεγίστην κινητοποιήσιν ἐκείνους τοὺς παραπλανηθέντας κατοίκους, ἐξαφθέντας ὑπ' ὀλίγων ἀπαταιῶνων, οἱ ὅποιοι ἀμέσως διέδωσαν ὅτι ἡμεῖς εἴχομεν

φθάσει ἐκεῖ, διὰ τὰ καταστρέψωμεν τὸ Ὑγειονομεῖον, τὰ δικαστήρια, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ἐμπρησμὸν τῶν οἰκιῶν μερικῶν θαυματοποιῶν ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας. . . Αὐταὶ ὑπῆρξαν ἀσύστατοι φῆμαι· ἡμετέρα προκήρυξις ἀνακοινωθείσα αὐτοστιγμεί, ἢ πραγματοποιήσις τῆς ἀλλαγῆς φρουρᾶς διεσκόρπισε τοὺς φόβους καὶ ἐγενόμεθα δεκτοὶ μετὰ μεγάλου πανηγυρισμοῦ ἐξ ὄλων. Μετέβημεν εἰς τὴν λαμπρὰν λέσχην. Ἐκεῖ συνεκροτήθη κατόπιν αἰτήσεώς μας πολυάριθμος συγκέντρωσις. Ὁ γηραιὸς ἱππότης Δεσίλλας ἐξέθεσε τοὺς σκοποὺς οἱ ὅποιοι εἶχον ὀδηγήσει τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Ληξούρι. Ἐκείνη ἤθελε νὰ ἀκούσῃ ἐκ τῶν πλέον συνετῶν ποῖαι ἦσαν αἱ αἰτίαι τῆς ἀπειληθείσης διενέξεως μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου καὶ διὰ ποῖαν ἀποδοκιμαζομένην συναλλαγὴν ἤθελον νὰ ἀπολέσουν τὸ μεγαλύτερον, τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, τὸ ὅποιον παρεχώρει εἰς ἐκείνην τὴν ἐπαρχίαν, ὅπως εἰς κάθε ἄλλην, τὸ ἀπαραβίαστον σύνταγμα.

Εἰς τὴν σύντομον ταύτην ἀλλὰ ζωηρὰν ὁμιλίαν ἀπήντησεν ὁ κύριος Λιμπεράλῃς Τυπάλδος Πρετεντέρης κατὰ τρόπους εὐγενεῖς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ σαφεῖς καὶ οἷους ἐχρειάζοντο. Παράπονα, ἐκπλήξεις, ἀμφιβολίαι, ἀμηχανίαι, ἀδευαιότητες. Ἄλλος τις κύριος παριστάμενος εἰς τὴν συγκέντρωσιν ἔλαβε τὸν λόγον καὶ μετὰ περισσοτέρας ἐλευθερίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν λόγον καταδεικνύων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς κυρίους τοῦ Ἀργοστολίου, καθ' ὅσον ἡ ἐμπειρία τοὺς εἶχεν ἀρκούντως διδάξει καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς ὅτι τὰ δικαιώματά των εἶχον θεδαίως χάσει ἐκ τῆς ὠφελίμου οὐσίας των, καὶ ἂν ἀκόμη εἶχον διατηρηθῆ ὑπὸ ἄλλους τρόπους καὶ μορφάς· ὅτι ἢ ἀπομάκρυνσις των λόγῳ τούτου καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς ἐξ Ἀργοστολίου εἶχεν ἐπιβληθῆ ἐκ τῆς προαισθήσεως τὴν ὅποιαν εἶχον, ὅτι ἢ πραγματικὴ ἐλευθερία των ἔβαινε ταχέως νὰ μεταβληθῆ εἰς δουλείαν· ὅτι ἐν τέλει εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ θυσιάσουν τὰ πάντα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των ἐκ τοῦ Ἀργοστολίου.

Ὁ Κόμης Καποδίστριας ἀπήντησεν· ἡ δυσπιστία δὲν ἀρμόζει εἰς ὅποιον γνωρίζει νὰ ἀπαιτῆ δικαιοσύνην καὶ εἰς ὅποιον βλέπει πρὸ αὐτοῦ κάποιον δικαστήν, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ τὴν ἀπονεύμῃ σοβαρῶς μετὰ προσωπικῆς εὐθύνης. Τὸ Ληξούριον ἠδύνατο νὰ δυσπιστῆ διὰ τὴν συνθήειαν τῶν κυρίων τοῦ Ἀργοστολίου, δὲν ἠδύνατο δι' ὑπολογισμὸν τῶν Ἐκτελεστῶν Ἐπιτρόπων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐκδώσει πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην τὰς ὑποδείξεις των, τὸ σχέδιόν των. Εἶναι σφάλμα τοῦ Ληξουρίου ἄνευ δικαιολογίας τὸ ὅτι δὲν ἔχει ἀπευθυνθῆ δι' ἀντιπροσώπων του εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους· εἶναι σφάλμα τὸ νὰ προκαλῆ ταραχὰς στηριζόμενον εἰς τὰς ἀπλὰς ὑποψίας· εἶναι σφάλμα νὰ ἀποσύρεται καὶ νὰ ἀντιτίθεται εἰς ἐκείνην τὴν ἔνωσιν ἢ ὅποια εἶναι ἐπιθυμητὴ ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τῆς προσαγωγῆς ὡς ἀποκλειστικῆς δικαιολογίας μιᾶς ὑποψίας μὴ ἐπιβεβαιωθείσης ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐνδείξεως. Ἄς διορθωθῆ λοιπὸν φ. 2 / προθύμως μία πλάνη. Ἄς ἐκλεγοῦν τέσσαρες πολῖται, οἱ ὅποιοι νὰ χαίρουν τῆς κοινῆς ἐκτιμῆσεως· οὗτοι ἄς ἔλθουν τὸ ταχύτερον, διὰ νὰ συζητήσουν

περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος των μετὰ τῶν Ἐπιτρόπων, μετὰ τῶν σωφρονεστέρων τοῦ Ἀργυστολίου, ἄνευ ὅπλων, ἄνευ ἀκολούθων, ἄνευ ἐπαναστατικῶν σχεδίων, μετὰ τῆς ψυχραΐμου καὶ ἡρέμου σκέψεως συζητοῦντες ὑπομονητικῶς τὰ προτεινόμενα· θὰ τεθοῦν ἀσφαλῶς ἐπὶ κεφαλῆς πάσης προσπάθειάς καὶ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἡσυχίας θὰ μετατραποῦν πᾶσαι αἱ διαφοραὶ καὶ ἀντιθέσεις εἰς ἰσότητα, ἄρμονίαν, ὁμοφωνίαν. Ἐκλείσειε τὸν λόγον τοῦ ὁ Κόμης Καποδίστριας καταδεικνύων ὅτι ἡ Δημοκρατία ἔπρεπε νὰ ἐγκαθιδρυθῆ τὸ ταχύτερον· ὅτι οἱ προστάται ἡγεμόνες τὸ ἐπεθύμουν· ὅτι ἡ εὐεργετικὴ εὐμένεια τοῦ Ἀλεξάνδρου Α', Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, παρεχόμενος εἰς τὴν Δημοκρατίαν αὐτοκρατορικὴν δύναμιν καὶ ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἡ δύναμις αὕτη, ἣτις ἐπιθυμεῖ τερματισμὸν εἰς τὰ ζητήματα, ἐφ' ὅσον λογικὴ, φιλία, ἀθόρητος πατριωτισμὸς δὲν θελήσουν νὰ συντρέξουν, διὰ νὰ κάμουν νὰ προέλθῃ ἡ νέα αὕτη κυβέρνησις στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ καλῆς θελήσεως. Ἐπεράτωσε διὰ τῶν πλέον ζωηρῶν ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τῆς νέας Δημοκρατίας, ὅπερ προεκάλεσε τὴν χαρὰν καὶ τὴν γενικὴν ἰκανοποίησιν... Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔληξε λαμπρά. Εἰς τὸν λαὸν ἐνεφυσήθη ἡ πεποίθησις ὅτι τὸ Ὑγειονομεῖον των, τὰ δικαστήριά των θὰ παραμείνουν ἄθικτα καὶ τὰ πάντα θὰ πραγματοποιηθοῦν μετ' ἀπολύτου ἰκανοποιήσεως πάντων.

Δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσότερον καρποφόρος ἢ περιοδεία μας. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδέχθημεν ἀμέσως τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις προελεύσεως τοῦ Ὑγειονομείου ἐκείνου, ὅπερ οὐδέποτε προηγουμένως εἶχομεν ἴδει. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς παρευρέθησαν εἰς τὰς κανονικὰς συνεδριάσεις. Ἐσημειώθη κάποια ἡσυχία εἰς Ληξούριον καὶ ἠδυνήθημεν, ἀντὶ νὰ τηρῶμεν διηρημένους, διεσπαρμένους τὰς ἡμετέρας δυνάμεις καὶ φροντίδας, νὰ τὰς ἐνώσωμεν εἰς ἓν μόνον σημεῖον καὶ δι' ἐκείνην τὴν πλευράν, ὅπου ὁ κίνδυνος ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσότερον ἐπικείμενος.

Διὰ νὰ περατώσωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφορᾷ εἰς τὸ Ληξούριον, θὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν τεσσάρων ἀντιπροσώπων πρὸς διάλογον ἀνεβλήθη, θὰ ἐπιστεῦομεν, διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους. Ἐπειτα πληροφοροῦμεθα σήμερον ἐξ ἑνὸς γράμματος ληφθέντος παρὰ τινῶν τῶν κυρίων ἐκείνων ὅτι κατὰ τὴν ἠμέραν τρέχοντος ἐπραγματοποίησαν τὴν ὀνομαστικὴν ἐκλογὴν πολλῶν ἀτόμων παρέχοντες τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσουν ἐκ μέρους ὄλων.

Δὲν θὰ ἠθέλομεν νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ πολλῶν, ἀν καὶ θὰ εὐχαριστηθῶμεν νὰ ἀκούσωμεν τέσσαρας ἢ πέντε ἐξ ἐκείνων τῶν συνετῶν εὐγενῶν, οἵτινες δύνανται ἡσυχῶς νὰ δώσουν πληροφορίας, νὰ ἐξαγάγουν καὶ νὰ συγκεντρώσουν συμπεράσματα καὶ νὰ καθησυχάσουν διὰ τῆς συνέσεώς των τὸν ἐν ἀναδρασιμῷ διατελοῦντα ἐκεῖνον πληθυσμὸν, νὰ τὸν ὁδηγήσουν κατόπιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρέποντος. Ἀναμένομεν τοῦτο ἐν ἀδημονίᾳ καὶ γνωρίζομεν νὰ μὴ ἀπελπίζωμεθα διὰ πλεονεκτικὰς ἐπιτυχίας.

Θὰ ἐξετάσωμεν τώρα τὰ ἐπὶ μέρους γεγονότα τοῦ Ἀργυστολίου, τῆς Λιβαθοῦς. Μετὰ τὴν συγκρότησιν κατὰ τὰς δύο τοῦ μηνὸς τῆς Πληρεξουσίου Ἐπι-

Φ. 2^ν τροπῆς τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας, παρεβάλαμεν / διαφόρους ἐκθέσεις, καταθέσεις, προφορικὰς ἀνακρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων διαρκῶς περισσότερον ἐβεβαιούμεθα ὅτι ἡ ἀπειλουμένη ἐξέγερσις τῶν ἀγροτῶν ὑπὸ τὰ αὐτὰ ἐμβλήματα καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀρχηγούς, οἵτινες προεκάλεσαν τὴν μοιραίαν ἐπανάστασιν τοῦ Αὐγούστου, ἐπλησίαζεν πρὸς τὴν πόλιν διὰ μεγάλων θημάτων, καὶ ἡ πορεία ἔτεινε νὰ γίνῃ μετὰ τινος στρατιωτικῆς τάξεως, ἀφθόνων ἐφοδιασμῶν πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν, ἐκτεταμένης στρατολογίας εἰρηνικῶν χωρικῶν, καταστροφῶν ἐφωδιασμένων διὰ πελέκεων, πίσσης, ὀργάνων γενικῶς ἐνὸς εἶδους λίαν παραλόγου καὶ ταυτοχρόνως ἀπειλητικοῦ. Ἐκρατήθη πᾶσα ὀριστικὴ ἀπόφασις μέχρι τῆς σαφεστεράς διαπιστώσεως καὶ ἀκριθείας τῶν στοιχείων.

Τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διαδιδάσωμεν (ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμὸν 10) μαρτυροῦν ἐμφανῶς τὴν κανονικὴν πορείαν διακοσίων καὶ πλέον ἐνόπλων, ἐκκινήσασαν ἐκ τοῦ χωρίου Ὀμαλὰ καὶ κατευθυνθεῖσαν μετὰ κενοῦ ταμείου πρὸς τὴν Λιθαθῶ, τὰς ἱεράς τελετάς, τὴν στρατοπέδουσιν εἰς τὸ χωρίον Φωκάτα, τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ σχεδίου νὰ καταστρέφουν τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου.

Τὸ σχέδιον τοῦτο θὰ ἐφαίνετο περίεργον καὶ παράφρον. Ἀλλὰ τὰ σημεῖα ὑποστηρίξεις, ἡ κατεύθυνσις τῶν γραμμῶν τοῦ χαραχθέντος σχεδίου πρὸς πολλὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς ἰδίας ταύτης πόλεως, ἡ δελεαστικὴ προσέλκυσις ἐκ πλουσίας λείας <ὑπαρχούσης> εἰς τὰ ἀφθονα ἀγαθὰ τῶν κυρίων τούτων, τὸ εὐμετάβλητον τοῦ πνεύματος τῶν χωρικῶν τούτων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐμπειπιστευμένη ἡ ἐξωτερικὴ φρούρησις μιᾶς πόλεως ἄνευ τειχῶν αἱ πλέον προσεκτικαὶ ἔρευναι γινόμεναι ὑφ' ἡμῶν διὰ παροχῆς συμβουλῶν, προσποιητῶν ἐπαφῶν μετὰ πολλῶν κατοίκων τοῦ Ἀργοστολίου, αἱ ἀκριθεῖς γνώσεις τὰς ὁποίας ἀπεχομίσαμεν, τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον εἶχον οἱ ἔνοπλοι χωρικοί, τοὺς ὁποίους ἔκαμαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ δύναμις μας ἔπρεπε νὰ ἀποσυρθῇ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιδρομῆς εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, διὰ νὰ μείνωμεν ἐν ἀναμονῇ πᾶντα ταῦτα τὰ σχέδια, ἐξετασθέντα ἡρέμως, μιᾶς ἔκαμαν νὰ σκεφθῶμεν ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἦτο πραγματοποιησίμος ἡ ἐπιχειρήσις τῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν πόλιν, ἡ ἀταξία βεβαίως, ἡ ἀναταραχὴ ἐκ μιᾶς ἀγροτικῆς συμπλοκῆς εἰς μικρὰν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν θὰ εἶχε νὰ θέσῃ εἰς σοβαρώτατον κίνδυνον τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἡ κατεύθυνσις τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ τηρήσῃ ἡ ἡμετέρα δύναμις θὰ εὐρίσκετο ἐν συγχύσει, ἐν περιπλοκῇ. Θὰ ἐτίθετο ὡς ἐκ τούτου εἰς κίνδυνον ἡ ἀσφάλεια ὄλων καὶ θὰ ἐχάνετο ὅπωςδήποτε ἡ ὑπαιθρος, ἐφ' ὅσον θὰ ἔμεγεν ἀπείρακτος ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐξεγερθέντων καὶ τῶν πειρατῶν εἰς ἀπόστασιν πέντε μόνον μιλίων ἐκ τῆς πόλεως. Ἐὰν ἀπαξ ἐχάνετο ἡ ὑπαιθρος, τότε οὔτε χίλιοι οὔτε δύο χιλιάδες οὔτε ἕξ χιλιάδες στρατιῶται ἀιασδήποτε ἐθνότητος καὶ ἐὰν ἦσαν θὰ ἤρουν νὰ τὴν ὑποτάξουν, χωρὶς νὰ ἐξαπολυθοῦν κερανοὶ ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν, νὰ πληξῶν καὶ νὰ ἐκμανοῦν ἄνευ διακρίσεως ἐπὶ τῶν ἐνόχων, ὅπως ἐπὶ τῶν ἀθῶων. Ἀφοῦ ἡ ἀνάγκη θὰ ἔκαμε ὄλους γενικῶς νὰ ἐνδουθοῦν τὴν ἀμφίεσιν τῆς ἀπάτης, ἡ

φ. 3

πολύτιμος ἐπαρχία τῆς Λιδαθοῦς, ἐξαιρέσει χωρίων τινῶν, ἐδείχθη νομοταγῆς ἀνθισταμένη βιαίως νὰ προσφέρῃ βοήθειαν εἰς τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Αὕτη δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῶν ἡμετέρων φροντίδων; / Ὅμως θὰ ἦτο ἐν τέλει ὑποχρεωμένη νὰ λάβῃ ἐξ ἀνάγκης θέσιν ἢ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἢ νὰ συγκρουσθῇ μετ' αὐτῶν.

Ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ παραμένωμεν ἄπρακτοι ἐν ὄψει τόσων μεγάλων κινδύνων; Τόσον μεγάλῃς ἀπειλουμένης ἀνατροπῆς; Θὰ ἠδυνάμεθα ποτὲ νὰ ἐλπίζωμεν νὰ ἐπαναγάγωμεν τὴν νῆσον ταύτην εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν;

Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νὰ δράσωμεν καὶ παρὰ τὴν ἐπιτακτικότητα τῆς ἀνάγκης διεπραγματεύθημεν μετ' ἀπολύτου ψυχραιμίας καὶ μεθοδικότητος τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα.

Τὸ ἀπόγευμα τῶν 2 τοῦ μηνὸς διετάχθη ἡ ἀποστολή (ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμὸν 1) τοῦ Ταγματάρχου τοῦ φρουρίου κυρίου Ἀναστασίου Φωκᾶ, στρατιωτικοῦ ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰς περιστάσεις ἔδωσε δείγματα ἀνδρίας καὶ πατριωτικῆς ἀποφασιστικότητος, μετὰ μιᾶς ἑκατονταρχίας στρατιωτῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφέρειας. Οὗτος κατέλαβε τὴν προκεχωρημένην θέσιν τῶν Κοκολάτων, δρεινὴν τοποθεσίαν ἢ ὁποία βλέπει ἀπέναντι τὸ χωρίον Φωκᾶτα. Ἐστείλαμεν ἐπίσης τὴν ἰδίαν ἐκείνην στιγμὴν δύο ἱκανοὺς κατωτέρους ἀξιωματικοὺς μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ σημειώσουν πάντα τὰ τοπογραφικὰ καὶ γεωγραφικὰ σημεῖα, νὰ τὰ ἐντοπίσουν καὶ νὰ γνωρίσουν ἀσφαλῶς τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ τὴν ἐπαληθεύσουν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των. Ἐλάβομεν τὰς ἀκριβεστεράς πληροφορίας. Συνῆλθε τὸ Στρατιωτικὸν Συμβούλιον μετὰ τοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ Συνταγματάρχου κυρίου Πιέρη, διωρισμένου ἀρχηγοῦ καὶ διοικητοῦ ἐκείνης τῆς ἀποστολῆς. Ἡ ἀποστολή τῆς δυνάμεώς μας καθωρίσθη διὰ τὰς 3.30. Ἐξετέθησαν, παρεδόθησαν αἱ σχετικαὶ ὁδηγίαι, ὅπως θὰ φανῇ εἰς τὸ συνημμένον (ὑπ' ἀρ. 2). Τὸ ὑπ' ἀρ. 3 θὰ δείξῃ ἕτερον ἄμεσον μέτρον τὸ ὁποῖον ἐλήφθη καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐφωδιάσθη ὁ κύριος Συνταγματάρχης, διὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς καλοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, διὰ νὰ ὑποτάξῃ ἐκείνους τῶν ὁποίων αἱ προθέσεις ἠδύναντο νὰ εἶναι ἀμφίβολοι. Τὸ ὑπ' ἀρ. 5 θὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Υ. Ε., εἰς τὴν Ἐξοχωτάτην Γερουσίαν, τὴν ἔκθεσιν, τὴν πιστὴν ἀκριθεῖ διήγησιν τὴν ὁποίαν μᾶς ἔκαμε ὁ γενναῖος Συνταγματάρχης κύριος Πιέρης, ὁ ὁποῖος εἰς ταύτην, ὡς εἰς πάσας τὰς λοιπὰς εὐκαιρίας, ἔδωσε τὰς πλέον λαμπρὰς ἀποδείξεις ἡρωισμοῦ καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τὴν πλέον ὑποδειγματικὴν καὶ ἀξίαν μιμήσεως.

Οἱ ἀντάξιοι μαθηταὶ του, οἱ νέοι ἀξιωματικοί, ἐφέρθησαν θαυμασίως. Ὁ ἡμέτερος Λοχαγὸς Θεοτόκης μετὰ πραγματικῆς δυνάμεως ἠθέλησε νὰ μᾶς ἀφήσῃ, διὰ νὰ διατρέξῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ὁ Ταγματάρχης τοῦ φρουρίου κύριος Ἀναστάσιος Φωκᾶς ἐπολέμησε γενναίως καὶ ἔδωσε δείγματα σπανίας μετριοφροσύνης καὶ φιλανθρωπίας. Οὗτος ἀναμφιβόλως δικαιοῦται τιμητικὴν μνείαν, ὅπως πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ οἱ ἀξιωματικοί, ἡμέτεροι καὶ τῆς πόλεως, καὶ στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἀδιακρίτως

ἔλαβον καὶ δι' εὐγενοῦς ἀγῶνος καὶ ἐνθουσιασμοῦ τὸν τετιμημένον στέφανον τῆς νίκης.

φ. 3^v Ὅστις ἐκθέτει τὸ στήθος του εἰς τὰ τραύματα, ὅστις δὲν ἔχει ἐκπαιδευθῆ εἰς τὴν ἄσκησιν ταύτην, ὅστις δὲν μάχεται δι' ἀρχᾶς θριαμβεύων εἶναι θηρίον καὶ διὰ τὴν συγκράτησίν του δὲν ἰσχύει διαταγῇ ἢ βία. / Δὲν εἶναι λοιπὸν περιέργον ἂν εἰς τὴν νίκην τῶν Φωκάτων ἠκολούθησεν ἡ μεγάλη καὶ ἀπεριόριστος λεηλασία τοῦ ἐκτεταμένου ἐκείνου χωρίου. Εἶχε προκαθορισθῆ τιμωρία παραδειγματικὴ καὶ ἀξιωματηγμένης, ὄχι γενικὴ λεηλασία, ἀλλὰ οἱ χωρικοὶ οὔτινες ἐπολέμησαν διέθετον μετριοπάθειάν τινα, ἔδωσαν ὅμως τὴν μοιραίαν ἀρχὴν... Ἡ φήμη διεδόθη. Καὶ ἰδοὺ αἴφνης κατὰ στίφη ἐξ ὄλων τῶν μερῶν χωρικοὶ, οὔτινες δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν ἐκστρατευτικὴν δύναμιν, νὰ ἀπειλοῦν τὴν συνέχισιν τῆς τρομερωτέρας ληστείας.

Ὁ ἐνθουσιώδης, ὁ ἐπιμελέστατος ἡμέτερος Συνταγματάρχης τακτοποιεῖ τὰ πάντα αὐτομάτως, μᾶς μεταδιβάξει ἀμέσως εἰδήσεις. Ἡμεῖς φροντίζομεν ἐπίσης ἀποστέλλοντες ἀμέσως κήρυκας καὶ δημοσιεύοντες τὸ συνημμένον διάταγμα ὑπ' ἀρ. 6.

Ἡ καλῶς ὑποδειχθεῖσα ἀποχώρησις τῆς ἡμετέρας δυνάμεως, ἡ δημοσίευσίς τοῦ διατάγματος διέκοψε τὴν συνέχισιν τῆς καταστροφῆς.

Ἐπῆλθεν ἡ νύξ. Ἡ νέα ἡμέρα κάμει νὰ ἴδωμεν εἰς διαφόρους εἰσέτι ὀμάδας ἀποκεκρυμμένον μέγα πλῆθος κατοίκων τῆς ὑπαιθρου, οἱ ὅποιοι ἀνεμνοῦν πάντες ἀνυπομόνως μίαν νέαν ἐκστρατείαν, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἐκ τῶν λαφύρων. Ἡ ἕκασταχοῦ παραμονὴ τῶν προεκάλεσε τὸν τρόμον εἰς δλόκληρον τὴν νῆσον καὶ ἡμεῖς ἐσπεύσαμεν νὰ ἀνακόψωμεν τὴν ἀκαταστασίαν, νὰ ἐμπνεύσωμεν ἐμπιστοσύνην, νὰ φέρωμεν τὴν ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς. Ἐδημοσιεύθη ἐκ νέου τὸ διάταγμα τῆς 3 Ἰουνίου. Ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ὑπαιθρον οἱ προύχοντες, οἱ ἱερεῖς περισσοτέρων χωρίων, διὰ νὰ πείσουν τοὺς χωρικοὺς νὰ ἀποσυρθοῦν. Ἀλλὰ ὄλα ὑπῆρξαν μάταια, ἂν καὶ δὲν συνέδησαν νέαι ἀναταραχαί.

Κατὰ τὴν 5 Ἰουνίου, ἐπειδὴ εἰσέτι ἡ ἀσφάλεια καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι ἠπειλοῦντο κατὰ διαφόρους τρόπους, εἰδικῶς τῶν τῆς Λιθαθοῦς, ἀπεφασίσθη παρὰ τῆς Πληρεξουσίου Ἐπιτροπῆς νὰ δημοσιεύσωμεν τὸ συνημμένον διάταγμα (ὑπ' ἀρ. 7). Τὰ ἐνθουσιώδη μέλη τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ κύριος Δημήτριος Πινιατόρρος, ὁ κύριος Σπυρίδων Χωραφᾶς Ἰωάννης Βαπτιστής, ὁ κύριος Νικόλαος Ἄνιγος, ἦλθον προσωπικῶς εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐπέτυχον ἐμπράκτως νὰ ἐξαφανίσουν ὄλον τὸ ἀπειλητικώτατον τοῦτο πλῆθος. Πρὸς μεγαλυτέραν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς Λιθαθοῦς ἀπεστάλη ἐκεῖ ὁ Λοχαγὸς Ματθαῖος μετὰ πενήκοντα στρατιωτῶν καὶ παρέμεινε ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ πραγματικῆς εὐχαριστήσεως καὶ ἱκανοποιήσεως ἐκείνης τῆς περιοχῆς. Σήμερον τὰ πάντα εἶναι ἡσυχά. Δὲν ὑπάρχουν πλέον συγκεντρώσεις ἐπίβουλοι εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ἡμέτερος στρατιωτῆς περιοδεύει εἰς δλόκληρον τὴν νῆσον, κομίζει διαταγὰς καὶ ὑπακούουν ἀμέσως.

Ἐλάδομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσωμεν περιληπτικῶς εἰς τὴν Γ. Ε. τὰ

ἀποτελέσματα τὰ θαυμαστά καὶ σωτήρια τῆς ἐνδόξου ἐπιχειρήσεως τῆς 3 Ἰουνίου.

Φ. 4

Θὰ ὁμιλήσωμεν τώρα μόνον περὶ τῶν Κομήτων Μεταξᾶ. Ὁ Κόμης Ἀνδρέας ἐπανήλθεν εἰς τὸ χωρίον του / τῶν Ὀμαλῶν ἄνευ ἀσφαλείας διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ φοβούμενος μίαν σκιάν... Ὁ ἀδελφός του Κόμης Καίσαρ, περιπλανώμενος ἀνά τὴν νῆσον, ἀνεζήτηε ἴσως καταφύγιον καὶ ἀσφάλειαν ἀλλὰ χού... Ὁ Κόμης Ἀνδρέας ἐζήτησε διὰ τῆς αἰτήσεώς του (ὕπ' ἀρ. 8) νὰ τοῦ δοθῇ στρατιωτικὴ συνοδεία καὶ ἀσφάλεια κατὰ τὴν διέλευσίν του, διὰ νὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς δικαιοσύνης. Παρεχωρήθη, εἶρε συμπεριφορὰν λίαν ἐπιεικῆ, ἀπεστάλη ὁ Λοχαγὸς Καποδίστριας κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9 τρέχοντος μετὰ ἕξ ἀκολούθων εἰς τὸ χωρίον του καὶ ἐκεῖθεν τὸν μετέφερε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου τοῦ ρωσικοῦ ναυτικοῦ, τὸ ὅποιον ἔχει ἀγκυροβολήσει ἐνταῦθα.

Ὁ ὄχλος, ὁ ὅποιος εἶναι πάντοτε ὄχλος καὶ ὁ ὅποιος ὀδηγεῖται νὰ σκέπτεται καὶ νὰ φλυαρῇ ὅπως τύχη, ἤρχισε νὰ θορυβῇ, ἐπειδὴ εἶδε τὴν μεταχείρισιν ταύτην τοῦ Κόμητος Μεταξᾶ... Ἡμεῖς τὸν παρημελήσαμεν, οὔτε καὶ μᾶς ἐπεβλήθησαν αἱ πλέον περιέργοι καὶ ταυτοχρόνως ὑπολογίσμοι ἀπειλαί.

Τὸ ἐκδοθὲν σήμερον διάταγμα (ὕπ' ἀρ. 9) θὰ δεῖξῃ ἀσφαλῶς τὴν <ἀκολουθηθεῖσαν> γραμμὴν, τὰς αἰτίας, τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια ὀφείλομεν νὰ ὑποσχεθῶμεν. Ἠναγκάσθημεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ἀτυχή τούτον μετὰ τῆς αὐστηροτέρας δικαιοσύνης, ἀκριβῶς ἐπειδὴ πληθυσμὸς ὁ ὅποιος θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαμαρτυρηθῇ, [ἀλλ' ὁ ὅποιος] ἐρεθισμένος, ἐξημμένος ὑπὸ' ἐμφυχωτῶν ἀποδοκιμάζει σφοδρῶς τὰς παρελθούσας ἐπαναστάσεις καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην καὶ ἀπαιτεῖ ἄμεσον ἀπόφασιν, ἡ ὅποια εἰς ὄλους νὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ εὐγενὴς ἔνοχος εἶναι περισσότερον ἔνοχος οἰουδήποτε ἄλλου ὅστις θὰ διέπραττε τὸ ἴδιον ἔγκλημα.

Τὸ ἰδεῶδες εἶναι νὰ γνωρίζωμεν παρὰ τῆς Υ. Ε., Γαληνότατε Πρίγκιψ, ὅτι θὰ μᾶς καθοδηγήσῃ (καὶ τὸ ἐπιζητούμεν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας σπουδῆς) εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἥτις εἶναι καὶ τείνει νὰ ἀποβῇ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισσότερον ἀσφυκτικῆ. Ἡ ἀνυπομονησία νὰ ἀκούσωμεν τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου δὲν θὰ εἶναι πολὺ λογικῆ, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους ἡ ἀνυπομονησία καθίσταται δεσπόζουσα καὶ δὲν θὰ ἐγνωρίζωμεν καλῶς νὰ προεῖπωμεν μέχρι ποίων ὑπερβολῶν θὰ ἠδύναντο νὰ φέρουν ἢ ἀντίθεσις, ἢ ἀντίστασις ἐκ μέρους ἡμῶν. Λέγομεν ὑπερβολῶν καὶ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ σημερινοῦ διατάγματος θὰ εἶναι ἀπόδειξις περὶ αὐτοῦ.

Οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς τολμηρὰς ἀπαιτήσεις, ἰδιορρυθμοὺς ἢ ἐνόχους, θὰ ὑποστηρίξωμεν ἰσχυρῶς τὰ δίκαια τῆς Κυβερνήσεως, τὰ συμφέροντα τῆς Ὀμοσπονδίας. Ἐπετύχομεν κατὰ τὴν δυσχερεστέραν δι' ἡμᾶς περίσθον. Σήμερον δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἐμπόδια.

Μόνον ἡ σύνεσις μᾶς συγκρατεῖ ἐκ περαιτέρω ἀποφάσεων, ἐπειδὴ ἀκρι-

1. Ἡ λ. *mandici* ἀμετάφραστος· ἴσως *maldicenti*, κακολόγοι.

ὡς ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἐπίσημον ρωσικὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν ἐζητήσαμεν καὶ εὐελπιστοῦμεν νὰ λάβωμεν διὰ τοῦ ἐνταῦθα ἀφιχθέντος κρατικοῦ πλοίου. Ἐκ τούτου ἡ εὐτυχεστάτη συμπλήρωσις τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἄνευ πυρός, ἄνευ πυροβόλου, ἄνευ καταστροφῶν· ἐκ τούτου ἡ διάλυσις τῶν στρατιῶν τῶν ἀγροτῶν· ἐκ τούτου ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς τοπικῆς ταύτης οἰκονομίας· ἐκ τούτου ἡ ἐπωφελῆς σύζευξις τῆς νήσου ταύτης πρὸς τὰς λοιπὰς διὰ τὴν κατάρτισιν τῆς δημοσπονδιακῆς κυβερνήσεως. / Τὸ ὠραῖον ἔργον, ἡ μεγάλη καὶ δύσκολος προσπάθεια ἀπαιτεῖ οὐχὶ ὀλιγωτέρους τῶν ἑκατὸ Ρώσους στρατιώτας, χωρὶς νὰ χρειάζεται πολὺ ἑτέρα κρατικὴ ναυτικὴ δύναμις· ἀρκεῖ εἰς τὴν συσταθεῖσαν Διοίκησιν νὰ εἶναι δυνατόν νὰ μείνη εἰς Κεφαλληνίαν ἀρμόζουσα φρουρὰ ἀποτελουμένη ἐκ Ρώσων καὶ ἡμετέρων.

Εἰς τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν αἱ σεβασταὶ ἐπιστολαὶ τῆς Υ. Ε. ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν ἀναγγέλλοντες ἐν ταυτῷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων τῶν διαταγῶν.

Διατελοῦμεν μετὰ πληρεστάτου σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως.

Ἄργοςτόλιον 12 Ἰουνίου 1801

Τῆς Υ. Ε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς

φ. 1 / Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Γαληνότατον Ἡγεμόνα καὶ Πρόεδρον τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου Εἰς Κέρκυραν

Ἄνω: Ἄρ. 19 εἰς τρία δίφυλλα μετὰ συνημμένων εἴκοσι.

6

Ἄρχετον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 23

Serenissimo Principe,

Vi è una mano divina la quale veglia ed agisce per salvare gl'innocenti. Erimo per chiudere il pacchetto delle pubbliche lettere, quando ci venne l' avviso che i Neroni, i Clodi di Argostoli hanno fatto jeri di notte sottoscrivere una carta, con cui mentre profondono «lidi e ville» e seducente ammirazione verso di noi, dimandano con ingiustizia e con ree intenzioni che dall'autorità dell'E.V. siano levati di uffizio nob. s(igno)r c(avalie)r di Silla ed il nob. s(igno)r Com(andan)te dell'Armi Varuca.

All'esimia virtù di V.E. risulterà evid(entemen)te a quale risponsabilità ci esponerebbe non l'esaudimento di questa vile istanza, che n(on)

può avere accoglienze nell'animo del nostro Principe, ma il nostro silenzio in questo istante.

ϕ. 1^v Egli è un straordinario, un imprevisibile evento, quello che ci scoperse questa trama. Ella non ha altro scopo che di avvillarci, di fissare l'opinione pubblica sopra di noi, di farci credere associati, interessati alla loro fazione che noi detestiamo e che non / abbiamo mai seguito, nemmeno p(er) indulgenza. Anzichè abbiamo sempre battuto¹ esponendo più volte con giovanile imprudenza le particolari nostre persone.

Imploriamo dunque dall'autorità, dalla giustizia dell'E.V. che in espresso particolare decreto di V.E., diretto alla Presidenza dell'Interino Governo, sia disapprovata e condannata l'ingiusta, immodesta dimanda, motivando anche le nostre fervorose sollecitazioni su questo proposito, onde la lacerazione nella nostra famiglia in questa patria peregrinazione e le successive discussioni, odj, vendette, che insorgerebbero fra le famiglie nostre in Corfù, da costoro cancellate, l'onore nostro, la nostra responsabilità n(on) abbiano a soffrire le colpose macchie di un silenzio che potrebbe essere interpretato sinistram(en)te dai malvagi.

Protestiamo all'E.V. il nostro profondo ossequio e venerazione.

Argostoli 28 Giugno 1801

GIOV. C. CAPODISTRIA Deleg. C.I.

NICOLO PIERI Col(onnello)

ϕ. 1 / Κ ά τ ω : A S.E. il Serenissimo Principe
a Corfù

Ἄνω δι' ἐτέρως χειρός: Addì 4 Luglio 1801 s.v. rice(vuta)

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἰπάρχει χεῖρ τις θεϊκή, ἣ ὁποία ἐπαγρυπνεῖ καὶ ἐνεργεῖ, διὰ τὴν σώζην τοῦ ἀθώου. Ἐπρόκειτο τὴν κλείσωμεν τὴν δέσμη τῶν ἀναφορῶν, ὅτε μᾶς ἦλθεν ἡ εἰδοποίησις ὅτι οἱ Νέρωνες, οἱ Κλαύδιοι τοῦ Ἀργοστολίου ἐνήργησαν χθὲς τὴν νύκτα τὴν ὑπογραφὴν ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐνῶ διανέμουν ἀφειδῶς «ἀκτὰς καὶ χωρία» καὶ ἀπατηλὸν θαυμασμὸν πρὸς ἡμᾶς, ζητοῦν ἀδίκως καὶ μὲ ὑπόπτους προθέσεις ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς ὑπηρεσίας παρὰ τῆς ἐξουσίας τῆς Ἰ. Ε. ὁ εὐγενὴς Ἰππότης Δεσίλλας καὶ ὁ εὐγενὴς Στρατ. Διοικητὴς κ. Βαρούχας.

Παρὰ τῆς ἐξαιρετικῶς ἐναρέτου Ἰ. Ε. θὰ συναχθῆ προφανῶς τὸ συμπέρασμα εἰς ποῖαν ὑπεθυνότητα θὰ μᾶς ἐξέθετε οὐχὶ ἡ παραδοχὴ τῆς ταπεινῆς ταύτης προτάσεως, ἣ ὁποία δὲν δύναται τὴν γίνῃ ἀποδεκτὴ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἡμετέρου Πρίγκιπος, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα σιωπὴ τὴν σιγμὴν ταύτην.

1. Χϕ. battute.

Εἶναι ἕκτακτον, ἀπρόβλεπτον γεγονός ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν δολοπλοκίαν ταύτην. Αὕτη δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν, εἰμὴ νὰ μᾶς περιπλέξῃ, νὰ συγκεντρωθῇ ἐφ' ἡμῶν ἢ κοινῇ προσοχῇ, νὰ κάμῃ νὰ πιστεύσουν δι' ἡμᾶς ὅτι λαμβάνομεν μέρος, ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸ κόμμα των, τὸ ὁποῖον

φ. 1^v μισοῦμεν καὶ τὸ ὁποῖον / οὐδέποτε συνεμερίσθημεν, οὐδὲ ἐξ ἐπιεικείας. Ἐπιεικῶς, πάντοτε κατεπολεμήσαμεν ἐκθέτοντες πολλὰς φορὰς μετὰ νεανικῆς ἀπειρισκεψίας τοὺς ἀφωσιωμένους ἀνθρώπους μας.

Παρακαλοῦμεν λοιπὸν ὅπως παρὰ τῆς ἀρχῆς, τῆς δικαιοσύνης τῆς Υ. Ε. εἰς ἰδιαιτερον ἄμεσον διάταγμα τῆς Υ. Ε., ἀπευθυνόμενον εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως, ἀποδοκιμασθῇ καὶ καταδικασθῇ ἢ ἄδικος, ὑπερμετρος ἀπαιτήσις, διὰ τῆς δικαιολογήσεως καὶ τῶν ἡμετέρων θερμῶν παροτρύνσεων ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὥστε ἡ διάσπασις εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκογένειαν κατὰ τὴν περιήγησιν ταύτην τῆς πατρίδος καὶ αἱ ἐν συνεχείᾳ συζητήσεις, μίση, ἐκδικήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ προέκυπτον μεταξύ τῶν ἡμετέρων οἰκογενειῶν εἰς Κέρκυραν, διαγραφειῶν παρ' αὐτῶν, ἢ ἡμετέρα τιμῆ, ἢ ὑπευθυνότης, νὰ μὴ ἀπαιτῆται νὰ ὑποστοῦν τὰ ἐνοχοποιητικὰ στίγματα σιωπῆς, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ παρὰ τῶν κακῶν δυσμενῶς.

Ἐκφράζομεν πρὸς τὴν Υ. Ε. τὴν ἡμετέραν θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμὸν.

Ἄργοςτόλιον 28 Ἰουνίου 1801

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΙΕΡΗΣ, Συνταγματάρχης

φ. 1 / Κάτω : Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα

Εἰς Κέρκυραν

Ἄνω : Τὴν 4ην Ἰουλίου 1801 π.ἡ. παραλαβῆ.

7

Ἄρχειον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 30

Sereniss(i)mo Principe,

Il Cap(itano) Ten(en)te Avraclioti, datomi dal Governo di Paxò, assume l' incarico di scortare all'ubbidienza dell' E. V. la galeottina e gl' oggetti in essa contenuti.

Io ho calcolato in pericolo il pub(blic)o legno, giacchè un capitano reo che doveva temere la giustizia dell' Em(inentissi)mo Senato poteva anco

combinare la fuga propria colla perdita del pub(blic)o vascello della Re-
pub(blic)a.

Tanto rassegno e supplicando l' E.V. di prendere sollecite misure,
onde, riordinato l' armo e la direzione della galeottina, ci sia spedita in
Itaca.

Sono con piena consideraz(io)ne

Paxò, p(ri)mo Agosto 1801 s.v.

di V.E.

GIOV. C. CAPODISTRIA

Del. C.I.

Ἐνω δι' ἑτέρας χειρόσ: Addì 3 Agosto 1801 s.v. ricev(uta).

Γαληνότατε Πρίγκιψ,

Ὁ ὑποπλοίαρχος Ἀβρακλιώτης, παραδοθείς εἰς ἐμὲ παρὰ τῆς Διοική-
σεως Παξῶν, ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνοδεύσῃ ὑποτεταγμένην εἰς τὴν
Υ. Ε. τὴν μικρὰν γαλέραν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα ἀντικείμενα.

Ἐθεώρησα τὸ σκάφος τοῦ δημοσίου εἰς κίνδυνον, ἐφόσον ἔνοχος πλοίαρ-
χος, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ φοβῆται τὴν δικαιοσύνην τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας,
ἠδύνατο καὶ τὴν φυγὴν του νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ δημοσίου πλοίου
τῆς Πολιτείας.

Ταῦτα θέτω ὑπ' ὄψιν καὶ παρακαλῶ τὴν Υ. Ε. νὰ λάβῃ ἐντατικὰ μέ-
τρα, ἵνα, ἀνασυνταχθείσης τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς διοικήσεως τῆς γαλέρας,
αὕτη μᾶς ἀποσταλῇ εἰς Ἰθάκην.

Διατελῶ μετὰ πλήρους ὑπολήψεως

Παξοὶ πρώτη Αὐγούστου 1801 π.ῆ.

τῆς Υ. Ε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἐντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

Ἐνω : Τὴν 3 Αὐγούστου 1801 π.ῆ. παραλαβὴ

8

Ἄρχετον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 38

Serenissimo Principe,

Quel Lixuri di cui si temeva per le esternate dissensioni, per il progetto di dividersi, per quello di esaurire la pubblica finanza, questo stesso Lixuri che assunse in quest' anno, nel mese di Agosto e nel giorno dei quattro, quella stessa rivoltosa divisa che disonoratamente e con infamia ha vestito nell' anno decorso, nel giorno 12 Agosto, ci mette in qualche angustia.

Questo improvviso avvenimento rende per il momento inverificabile lo s<c>iogliamen<to> della guarnigione secondo il venerato decreto di V.E. 30 Luglio.

Si sta da noi prendendo tutte le possibili misure per ristorar<e> il più pre<sto> ed istantaneamente la piazza di Corfù della dimandata forza e per non abbandonare alla sua perdizione l' isola di Cefalonia.

Qualunque risorsa che dalla paternità di V.E. ritrovar si potesse analoga alla circostanza di cui le corrispondenze sono ben a conoscenza di V.E. si prenda ed il più presto si comunichi a nostro lume e conforto.

Lo strenuo Col. Varuca, giusta il richiamo avuto, passa costà colla sua persona per riparare intanto alle urgenze di costà.

Noi si affrettaremo di rapportare fedelmente con maggiore tranquillità l' istoria tutta degli avvenimenti.

Argostoli 5 Agosto'

GIOV. C. DI CAPODISTRIA

Deleg. Co. I.

A S.E. il Principe del Senato

Ἄνω διὰ τρίτης χειρός: Addì 13 Agosto 1801 s.v. ricev(uta).

Γαληνότητα Πρίγκιψ,

Ἐκεῖνο τὸ Ληξούριον περὶ τοῦ ὁποῖου ἐπεκράτει φόβος λόγῳ τῶν ἐκδηλωθεισῶν ἀντιθέσεων, διὰ τὸ σχέδιον τῆς διαίρεσεως, δι' ἐκεῖνο τῆς ἐξαντλήσεως τῆς δημοσίας οἰκονομίας, τὸ ἴδιον τοῦτο Ληξούριον τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὸ ἔτος τοῦτο κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου καὶ τὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐπαναστατικὴν ὄψιν τὴν ὁποῖαν ἀτιμωτικῶς καὶ ἀισχυρῶς εἶχεν ἐνδυσθῆ

1. Ἡμερομηνία καὶ ἐπιγραφή δι' ἐτέρας χειρός.

τὰ παρελθόν ἔτος, τὴν 12ην Αὐγούστου, μᾶς θέτει εἰς κάπως δύσκολον θέσιν.

Τὸ ἀπρόβλεπτον τοῦτο γεγονός καθιστᾷ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδύνατον τὴν διάλυσιν τῆς φρουρᾶς, συμφώνως πρὸς τὴν σεβαστὴν διαταγὴν τῆς Υ. Ε. τῆς 30 Ἰουλίου.

Παρ' ἡμῶν λαμβάνονται πάντα τὰ δυνατὰ μέτρα, διὰ νὰ ἀναδιοργανώσωμεν τὸ ταχύτερον καὶ αὐτομάτως τὸ φρούριον Κερκύρας διὰ τῆς ζητηθείσης δυνάμεως καὶ διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὴν ἀπώλειάν της τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας.

Οἰαδήποτε ἐξοικονόμησις ἢ ὅποια παρὰ τῆς πατρικῆς μεγαλοθυμίας τῆς Υ. Ε. ἤθελεν εὐρεθῆ ἀνάλογος πρὸς τὴν περίστασιν, περὶ τῆς ὅποιας ἡ ἀλληλογραφία εἶναι καλῶς γνωστὴ εἰς τὴν Υ. Ε., ἃς ληφθῆ καὶ ἃς ἀνακοινωθῆ τὸ ταχύτερον πρὸς ἡμέτερον φωτισμὸν καὶ ἀνακούφισιν.

Ὁ γενναῖος Συνταγμ. Βαρούχας, συμφώνως πρὸς τὴν ληφθεῖσαν ἀνάκλησιν, μεταβαίνει ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου του, διὰ νὰ θεραπεύσῃ ἐν τῷ μετὰξὺ τὰς ἐκεῖ χρείας.

Ἡμεῖς θὰ σπεύσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν πιστῶς μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἡρεμίας ὅλην τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων.

Ἄργυστόλιον 5 Αὐγούστου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας

Ἄνω : Τὴν 13ην Αὐγούστου 1801 π.ῆ. παραλαβὴ

9

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 41

Serenissimo Principe,

Gl' oggetti che trassero istantaneam(ent)e la Commissione in Itaca, ciò che ella fece, lo stato in cui si lasciò quell'isola, sono tre argomenti che debbono essere posti in piena luce da questo rapporto, che io mi affretto di presentare alla sapienza ed autorità di V.E. onde dalle generali e paterne cure dell'Ecc(ellentissi)mo Senato n(on) sfuga quell'isola sorella, per varj riguardi interessante.

L'isola d' Itaca è divisa in tre riparti; Vati, Anoi, Oxi. Il primo rappresenta la città, ivi siede il Governo e la maggior parte degl'ottimati

vi hanno <domicili>ο.. Gl'altri due sono pertinenze abitate da <...>¹ coltivatori della terra, pochi ed influenti nobili e da un misurato e <...>² numero di commercianti.

Quest'isola fu sempre governata. Nell'epoca francese si governò sola; ebbe una municipalità eletta da primarie assemblee.

Lorchè furono le isole sotto la protezione russo - ottomana, mentre nel mare Ionico stavano ancora ambedue le squadre imperiali, il nobile s(i-gno)r Angelo Orio, destinato dagli Ecc(ellentissimi)mi Ammiragli, si occupò per il corso di tre e più mesi onde divenire alla composizione di un governo grato a quella popolazione. Pare che ai travagli di questo sig(no)re siano stati corrispondenti i frutti... Vi fu in quel tempo tranquillità, pace, ordine in Itaca. Il G<o>verno fu composto dai rappresentanti di <dett>a isola da personaggi indistintamente eletti dal<...>³ tutti gl'abitanti.

Nelle sistematiche e legislative cure del C(avalie)r Tisingausem ebbe parte l'isola d'Itaca. Nel breve giro di otto giorni si è verificata colà φ. 1^v l'interina costituzione. / Un Consiglio Generale composto da sessanta nobili circa, un Conclave, molti giudici, sei Presidenti, un Mag(istrat)o Economico, uno alla Sanità. Tutti codesti funzionarj pubblici tratti dal corpo dei nobili Ecco l'organizzazi<ion>e del C(avalie)r Tisingausem.

Come quel Governo si sia diportato dal tempo della sua installazione fino a quest'ultima epoca del mese di Agosto 1801 l'Ecc(ellentissi)mo Senato, l' E.V. lo saprà.

Sa soltanto la Commissione che il suo istantan<eo ..>⁴ in Itaca fu determinato da una imminente insurrezione la quale si era proposta un' ordine nuovo ed arbitrario di ¶<...>⁵ <... zio>⁶ ne <...> del vessillo Britannico e s<ieda> in Itaca il vessillo ... Erano conosciute le commission<i>, i premj proposti, le lusinghe manifestate in seda<...>⁶ aspetto dai più prossimi interessati ad accomunare ed ampliare la colpa rivoluzionaria.

Sa la Commissione di aver ricevuto nel giorno stesso del suo arrivo in Itaca la spontanea abdicazione del Governo (n° 1); a cui ella ha risposto (n° 2) fermamente che n(on) si poteva senza colpa ritirarsi dal Governo chi lo ha rappresentato sino a quell'ultima epoca.

1. Τρεῖς ἕως τέσσαρες λέξεις ἐφθαρμέναι.

2. Μία λέξις ἐφθαρμένη, πιθανῶς *piccolo*.

3. Δύο λέξεις ἐφθαρμέναι.

4. Μία λέξις ἐφθαρμένη, ἴσως *arrivo*.

5. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

6. Ἡμίσεια λέξις ἐφθαρμένη.

Sa in fine la Commissione che la pubblica finanza non era più; che le pubbliche dazioni n(on) si contribuivano e che nessuna magistratura era più nè in credito nè in funzione nè in attività.

In questo < s > tato pericoloso, allarmante, difficile la Com(missione) à t < r > ovato l' < isola > ¹ d'Itaca. Ella avea settanta e pi < ù > soldadi. M < a non si sap > eva come nodrirli . . . nè era facile r < in > venirne i mezzi . . . Non di meno si è riparato a tanta urgenza e nel periodo di otto giorni attivam(nt)e operando si è potuto arginare tante imminenti irruzioni . . .

Φ. 2 Furono chiamati i primati di tutti tre i riparti. Si conferì con essi intorno al riordinam(ent)o dell'amministrazione ed esazione dell'erario pubblico ed alla / costituzione di un governo soddisfacente e tale che vi fossero prove di lasciarlo in una permanente attività ed utile ufficio.

Quanto alle esazioni delle pubbliche derrate può e deve attestare la Commissione di aver trovato le migliori intenzioni e di averle riscontrate col fatto negli abitanti di ambedue le pertinenze di Anoi ed Oxi. Non nel riparto di Vati.

Quanto alla conformazione di un governo stabile ugu < al > mente ben disposte, deferenti, seconde le stesse pertinenze.

Ardita, impe < ran > te, pretendente quella di Vati, ed era tale perchè evidentemente nella parte su < . . . > ¹ tibile, corrotta dalla seduzione, dalla briga zacintia che le aveva fatto sperare tesori e trionfi coll' inalberamento del vessillo Inglese.

Come preponderanti nel numero le due ben intenzionate e buone pertinenze di Oxi e di Anoi così si fece dalla Commiss(io)ne il progetto di sogezionare i baldanzosi e prepotenti di Vati coll' istituzione del governo.

Le operazioni tutte dirette a questa meta, eseguite la dilatazione, ben inteso del voto elettivo, la nessuna preponderanza ed influenza dei pochi e violenti; l'universalizzazione del contentamento e della cooperazione all'istituzione di un governo libero ed indipendente; tutto era d < ispos > to < e ben > confluiva allo stabilimento di un g < overno > < > ² iato all'isola d'Itaca, alle circostanze del gior < > ², all < a > maggiore utilità e prosperità della Federazione Quando le nuove di una riforma proposta nel Governo dell'isola di Corfù raffredarono nell'interesse quei di Anoi e di Oxi ed inorgogliarono l'ambizione e l'interesse di quei di Vati a n(on) mutare l'interino governo che n(on) fu, non poteva, nè esser potrà mai governo che anarchia, e trionfante.

Φ. 2^v / Non può esser governo dietro a quella sistemazione, sessanta nobili in confronto ad 8.000 abitanti; nobili che non sono distinti dalla

1. Μία λέξις ἐφαρµένη.

2. Τρία ἕως τέσσαρα γράµµατα ἐφαρµένα.

ricchezza, non dall'imponenza degli antenati. Pochi anni avanti tutti erano ugualm(ent)e sudditi di un nobile Cefaleno. Nobili che son in fatto artisti, commercianti, coltivatori e la maggior parte interessati con un ristretto e violento negozio cogl'altri abitanti dell'isola.

Interessati fra di loro per consanguineità, per conven<zio>ni di compagnia nell'esazione della pubblica rendita, nel negoziato dei prodotti che debbono somministrarla.

Questi, Principe Serenissimo, sono i Presidenti dell'isola, i giudici, i Magistrati alla Finanza, alla Sanità, ai Viveri.

Si sostennero, è vero, senza essere vittime di una rivoluzione interna. . .

. . . . Ma questo è il presso dei riguardi ed interessi particolari, della diffusione dei profitti in quella sfera di abitanti che per la loro influenza potrebbero soli promoverla e sostenerla; di quella anarchia che piace, soddisfa l'assassino, il pirata, il brigante; e briganti, pirati, assassini popolano con piena loro pace e tranquillità l'isola d'Itaca.

L'Ecc(ellentissi)mo Senato ne ha documenti pur troppo funesti e convincenti.

Non si deve omettere a questo passo di considerare c<he la>osi<zione> delle isole maggiori, le rivoluzioni, l'anar<chia> <...>¹elle, le mutazioni continue n(on) abbia<n>o da<to> credito, energia alla lissenza, al disordi<ne> che regna poderosamente in Itaca.

φ. 3 Nè si può senza co<l>pa ravvisare tutti gl'abitanti d'Itaca sotto questo prospetto. Vi sono dei buoni, dei moderati, dei tranquilli. Questi fedelmente contribuiscono alle pubbliche imposte, ma chiedono in premio sicurezza pubblica, giustizia. / Nè l'una, nè l'altra può aver luogo in Itaca.

Sarà una prova convincente dell'esposta situazione di quell'isola l'avvenimento che mi onoro di riportare onde si conosca precisamente come si perde la pubblica rendita e come questa perdita sia in trionfo e rispetto presso quest' abitanti.

Uno dei nobili potenti del casato Draculi ed il no<bile> s(igno)r Costantino Petalà Rodoteato hanno, appena arriv<ata> in Itaca la Commis(sio)ne, completato per quanto ad essi spettava il carico di uva passa sopra un vasc<ello> con pavilion<e> Russo. L'accusa segreta <si seppe> alla Commiss(io)ne, quando il vascello che ne era caricato avea fatto vella per Fiscardo ove si era portato (per)compl<e>ta-re della stessa maniera il suo carico. La Commis(sio)ne ha subito divisato di riscontrare l'accusa col fatto e spedì di notte la galeottina sotto la direz(io)ne del Cap. Calosguro in traccia di questo vascello comandato da Angio-

1. Δύο λέξεις ἐφαρμμέναι.

lin Sambelli colla commiss(ion)e di incontrare soltanto se vero era che avesse caricato in Itaca uva passa senza la lissenza del governo; quanta e da chi, e se vero e <ra> eziandio che vi fossero un Draculi ed un figlio del s(igno)<r> Rodoteato come sopraccarichi e proprietarj dell' uva passa in quel vascello.

Nel giorno successivo alla spedizione della galeottina fu la Com<m>(issio)ne uffizi<at>a dal s(igno)r Vice Console Russo Demetrio di <...>'o Nicola, il quale esponendo la v<erit>à del contra<bando di> mandava che dalla Commissione si assolvessero i colpevoli, assoggettandoli al semplice pagamento del dazio. Non si prestò orecchio a questo uffizio. Allora considerò il s(igno)r Vice Console che, essendo il vascello cuoperto dal paviglione Russo, n(on) si avrebbe certamente osato di fargli nessuno insulto. Certa la Commiss(ion)e del puntuale eseguiamento / degl' ordini che ella diede a questa riflessione rispose al s(igno)r Vice Console che poteva risparmiare i duri consigli, giacchè gl'ordini commessi n(on) potevano più essere ritirati... Questa austera sentenza mise lo spavento... Il s(igno)r Vice Console se ne è partito.

I rei stessi Draculi e Rodoteato si presentarono dimandando pietà. La Commissione rifiutò l'ascolto. Fece bensì arrivare alli stessi la notizia che ove avessero pagato il dazio ed una grossa pena pecuniaria, la Commissione gli avrebbe esentati da ulteriori spregi e pubblicità.

Allora emersero nuove questioni. Il Rodoteato passò in villa p(er) assicurare la sua persona. Il Draculi, n(on) essendo il principale colpevole restò in città, affidando forse la sua persona ai più dissoluti ed armigeri della sua contrada.

Ritornò dalla sua spediz(io)ne la nostra galeottina. Il cap. Calisguro col suo rapporto (n° 3) diede le più precise notizie alla Commiss(io)ne e la Commis(sio)ne avrebbe progredito all'esaurimento di questo importantissimo argomento, se ella n(on) avesse conosciuto di metter mano in una assai complicata spezie di affari dai quali n(on) si sarebbe disimbarazzata che impegnando l'uso delle armi pubbliche in spedizioni, arresti, esecuzioni. E lo avrebbe fatto, se a quest'uso non si oppon<esse> l'assoluta mancanza dei mezzi di sostenere<i sold>ati che reclamavano da alcuni giorni il loro si <...>', se ne' pochi giorni che pe(r) tal causa la Commi(ssio)ne avea divisato di trattenersi in Itaca ella non avesse avuto da occuparsi di altri oggetti che escludevano codesta spezie di inquisizioni e di operazioni.

Frattanto da questo fatto risulta una importantis(sima) conoscenza e riguardo alla pubblicità e confidenza con cui si commette il delitto di

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

φ. 4 defraudare la pubblica / derrata e riguardo al valido consenso ed intelligenza dell'importanti rappresentanze per quell'isola del Vice Console Russo.

Dal rapporto dell' ufficiale s(igno)r cap. Calosguro si conosce che nel manifesto consolare l'uva passa apparisse caricata a Missolongi e dalla spontanea confessione e del Vice Console e dei delinquenti risulta che l' uva passa stessa si è caricata in Itaca.

Non si aggiungerà davvantaggio su questo argome<nto>. La sapienza dell'E.V. e le provvidenze dell'Ec(cellentissimo) Sen<ato> metteranno certam(ent)e delle dis<c>ipline che moderino gl'<...>¹ delle autorità consolari di questi agenti di <...>² che sotto l'importante loro insegna si credono e autorizzati e da rispettarsi.

La Commis(sion)e doveva partire da Itaca. Doveva riparare alla minacciata irruzione dei rivoltosi che volevano inalberare il vessillo Britannico. Doveva assicurare la rendita pubblica del dazio dell'uva passa nell' anno passato, p(er) quattro e più quindi perduto. Doveva in fine lasciare un governo ed esaudire le giuste dimande delle ancora tranquille pertinenze di Anoi e di Oxi. Crede la Commissione di aver soddisfatto a tutti questi doveri.

Il n° 4° contiene una proclamazione con cui si è cercato di tener fermo il gov<er>no e di farlo sostenere dai particolari riguardi.

Col <de>creto (n° 5°) si è previsto al caso della preponderanza dei complotti rivoluzionari, ove questa avesse a prevalere nel riparto di Vati. Le accordate preminenze alla pertinenza di Oxi e, quel che è più, la raccomandata custodia del vessillo Repubblicano, la parziale amministrazione del pubblico erario, la pubblica forza, il credito di quella pertinenza;

φ. 4^v tutto è atto a sogezionare / i matti intenzionati di Vati.

Il decreto (n° 6) è diretto a mantenere nelle lodevoli intenzioni di fedeltà alla Federazione la pertinenza di Anoi, a n(on) fare che si sospenda la buona disposizione di pagare le pubbliche imposte ed in quella e nell' altra sua congiunta pertinenza di Oxi.

L'ordine (n° 7) al nobile s(igno)r Nicolino Vretò di Oxi mette in piena luce e fuor di equivoco la circostanza sola in cui aver possono luogo i decreti (n° 5°, n° 6°).

L'editto (n° 8) ha p(er) oggetto di assicurare p(er) l'anno corrente una qualche parte della pubblica rendita. Era solito praticarsi l'inserragliamento dell'uva passa sotto l'inspezione immediata del governo, affinché l'estrazione non potesse essere verificata senza la liscenza ed il riscontro

1. Μία λέξις ἐφθαρμένη, σημαίνουσα καταχρήσεις, παραπτώματα.

2. Μία λέξις ἡμιεφθαρμένη.

del pubblico pesatore da cui l'esazione del dazio. Nell' anno decorso l'uva passa d'Itaca n(on) fu serragliata e pochi onesti cittadini, malgrado questo disordine, hanno contribuito il pubblico dazio. Nel corrente anno l'eseguimento di queste pratiche si rendeva assai più inverificabile, molto più che le estrazioni fraudolenti avranno avuto uno orrendo loro incominciamento.

Le misure prese dietro all'unica previdenza che ebbe il governo di far connotare l'uva passa esistente nelle are od i proprietarj assicura l'esazione del dazio e le successive pratiche stabilite nell' editto stabiliscono i personaggi dai quali un tempo potrà od il governo solo od un commissario dell'Ecc(ellentissimo)mo Senato ripetere la pubblica rendita.

La diminuzione del dazio a sole piastre venti al migliajo si è creduta inevitabile p(er) assicurare la rius<c>ita delle operazioni attribuite all' instituita Commissione.

φ. 5 / La lettera (n° 9) con cui alla Presidenza si accompagna l'editto, si raccomanda il vessillo, si notifica la proclamazione, si annunzia la necessità di levare la guarnigione e si da la responsabilità del mantenimento del Governo fino a nuova deliberazione dell' Ecc(ellentissimo) Senato è relativa al preso divisam(ent)o di opponere con ogni studio e diligenza alla briga, al maneggio zacintio una resistenza e sogezionata da operazioni precedenti.

La Commis(sio)ne prima di staccarsi da Itaca durante¹ la notte stessa dei 25 Agosto, fece diffondere tutte le sopraccennate proclamazioni, decreti, ordini, inviandone copie autentiche alla Presidenza, ai notaj dell' isola, al Protopapà ed incaricando tutti di pubblicare il contenuto.

Al rev(erendissimo) Protopapà si scrisse come nell' unita copia (n° 10).

La Commis(sio)ne n(on) ha potuto far di più p(er) garantire l'isola d' Itaca.

La sua situazione dimanda dalla provvidenza dell' Ecc(ellentissimo) Senato, da V.E. ripari, riordinamento sieno solleciti.

Quell' isola vive dall' esempio. I modelli che le stanno d'intorno n(on) la possono istruire utilmen<te. L²> Itaca può divenire rapidamente uno scoglio selvaggio. La sua navigazione piratica può estendersi. La sicurezza dei mari che bagnano le sponde interne delle isole maggiori ne soffrirà, e molto.

Le colpe, i delitti di quei commercianti non puniti, anzi in trionfo, renderanno odiosa e detestabile la nostra navigazione. Il novello nostro vessillo sarà screditato, senza riparo.

φ. 5^v / Principe Serenissimo. L'isola d'Itaca, i buoni fra i suoi abitanti implorano dalla paternità vostra, dalla vostra giustizia, dalla vostra autorità, salvezza, onore, libertà.

1. Ἄμφιβολος ἀνάγνωσις.

Mi onoro di accompagnare il processo di Teodorin Schiotti, reo dell' assassinio artico.

Io umilio all'E.V. la più profonda venerazione ed ossequio.
Corfù 16 7bre 1801 s.v.

GIOV. C(ONT)E CAPODISTRIA Del.

φ. 1 /Κάτω : Α S.E. il Serenissimo Principe dell' Eccel(lentissi)ma Settinsulare Repubblica.

Ἄνω δὲ ἑτέρας χεῖρες: Ν° 40 in fogli tre con inserte dieci.

Γαληνότητα Πρίγκιψ,

Οἱ σκοποὶ οἱ ὅποιοι προσεῖλκυσαν προσωρινῶς τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Ἰθάκην, αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔπραξε, ἢ κατάστασις εἰς τὴν ὁποῖαν ἀφέθη ἢ νῆσος ἐκεῖνη, εἶναι τρία ζήτηματα τὰ ὅποια πρέπει νὰ τεθοῦν εἰς πλῆρες φῶς διὰ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, τὴν ὁποῖαν σπεύδω νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν σοφίαν καὶ αὐθεντίαν τῆς Υ.Ε., ὥστε νὰ μὴ διαφύγη ἀπὸ τῶν γενικῶν καὶ πατρικῶν φροντίδων τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας ἢ ἀδελφῆ αὐτῆ νῆσος, ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων.

Ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης εἶναι διηρημένη εἰς τρία τμήματα, Βαθῦ, Ἄνω, Ὁξωή. Τὸ πρῶτον ἀντιπροσωπεύει τὴν πόλιν, ὅπου ἐδρεύει ἡ Διοίκησις καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προκρίτων, οἱ ὅποιοι ἔχουν <...>¹... Τὰ ἄλλα δύο εἶναι περιφέρειαὶ κατοικούμεναι ὑπὸ <...>² καλλιεργητῶν τῆς γῆς, ὀλίγων καὶ ἰσχυρῶν εὐγενῶν καὶ περιωρισμένου καὶ <...>³ ἀριθμοῦ ἐμπόρων.

Ἡ νῆσος αὕτη πάντοτε διψεῖτο. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γαλλοκρατίας εἶχεν ἰδίαν διοίκησιν, κοινοτικὴν ἀρχὴν ἐκλελεγμένην ὑπὸ στοιχειωδῶν συνελεύσεων.

Ἀφ' ὅτου αἱ νῆσοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ρωσοτουρκικὴν προστασίαν, ἐνῶ εἰς τὸ Ἴόνιον Πέλαγος εὐρίσκοντο εἰσέτι ἀμφότεραι αἱ αὐτοκρατορικαὶ ναυτικαὶ μαῖραι, ὁ εὐγενὴς κύριος Ἄγγελος Ὅριος, διωρισμένος ὑπὸ τῶν Ἐξοχωτάτων Ναυάρχων, ἠσχολήθη κατὰ τὸ διάστημα τριῶν καὶ περισσοτέρων μηνῶν, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν σύνθεσιν Διοικήσεως εὐχαρίστου εἰς ἐκεῖνον τὸν πληθυσμόν. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν ἀνάλογοι οἱ καρποὶ πρὸς τὰς προσπάθειάς τοῦ κυρίου τούτου.... Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὑπῆρξεν ἡσυχία, εἰρήνη, τάξις ἐν Ἰθάκῃ. Ἡ Διοίκησις συνετέθη ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς <ρηθείσης>

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

2. Τρεῖς ἕως τέσσαρες λέξεις ἐφαρμέναι.

3. Μία λέξις ἐφαρμένη, πιθανῶς μικροῦ.

νήσου, ἐκ προσώπων ἐκλελεγμένων ἀδιακρίτως ὑπὸ <...>¹ πάντων τῶν κατόικων.

Εἰς τὰς ὀργανωτικὰς καὶ νομοθετικὰς φροντίδας τοῦ Ἰππότου Τιζιγκάουζιμ ἔλαβε μέρος ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης. Εἰς τὸ σύντομον διάστημα τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν ἐφηρμόσθη ἐκεῖ τὸ προσωρινὸν σύνταγμα. / Γενικὸν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐξ ἐξήκοντα περίπου εὐγενῶν, κογκλάβιον, πολλοὶ δικασταί, ἐξ Πρόεδροι, οἰκονομικὴ ὑπηρεσία, ὑπηρεσία ἐπὶ τῆς υἰείας. Πάντες οἱ δημόσιοι οὗτοι λειτουργοὶ εἰλημμένοι ἐκ τοῦ σώματος τῶν εὐγενῶν... Ἰδοὺ ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ἰππότου Τιζιγκάουζιμ.

Πῶς συμπεριφέρθη ἡ Διοίκησις αὕτη ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐγκαταστάσεώς της μέχρι τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου 1801 θὰ τὸ πληροφορηθοῦν ἡ Ἐξοχωτάτη Γερουσία, ἡ Υ. Ε.

Γνωρίζει μόνον ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἡ ἄμεσος αὐτῆς <...>² εἰς Ἰθάκην ἀπερασίσθη λόγῳ ἐπικειμένης ἐξεγέρσεως, ἡ ὁποία εἶχε προτείνει νέαν καὶ ἀθάλακτον τάξιν <...>³ τῆς βρεταννικῆς σημαίας ... καὶ <να τοποθετηθῇ> ἐν Ἰθάκῃ ἡ σημαία... Ἦσαν γνωσταὶ αἱ ἐπιτροπαί, τὰ προταθέντα βραβεῖα, αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἀπατηλαὶ ὑποσχέσεις <...>⁴ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν εὐρισκομένων ἐγγύτερον ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων νὰ κοινοποιήσουν καὶ νὰ διευρύνουν τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Γνωρίζει ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἐδέχθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς της εἰς Ἰθάκην τὴν αὐθόρμητον παραίτησιν τῆς Διοικήσεως (ἀρ. 1), εἰς τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἀπήντησε (ἀρ. 2) μετὰ σταθερότητος ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἄνευ ἐνοχῆς νὰ ἀποσυρθῇ ἐκ τῆς Διοικήσεως ὅστις τὴν ἀντιπροσώπευσε κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν.

Γνωρίζει τέλος ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον δημόσια οἰκονομικὰ μέσα, ὅτι αἱ δημόσιαι φορολογίαι δὲν ἀπέφερον καὶ ὅτι οὐδεμία δημοσία ἀρχὴ οὔτε πίστωσιν εἶχε οὔτε ἐλειτούργει οὔτε εἶχε δραστηριότητα.

Ἐν τῷ αὐτῷ καταστάσει ἐπικινδύνῳ, ἀνησυχητικῇ, δυσχερεῖ εὗρεν ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν <νῆσον> τῆς Ἰθάκης. Εἶχεν ἐξήκοντα καὶ πλέον στρατιώτας. <Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε> τρόπον νὰ τοὺς θρέψῃ... Οὔτε ἦτο εὐκολόν νὰ εὗρη τὰ μέσα πρὸς τοῦτο... Ἐν τούτοις εὐρέθη λίαν ἐπείγοντως τρόπος θεραπείας καὶ εἰς περίοδον ὀκτῶ ἡμερῶν διὰ δραστηρίας ἐνεργείας κατέστη δυνατόν νὰ ἀνακόψωμεν πολλὰς ἐπικειμένας ἐξεγέρσεις... .

Ἐκλήθησαν οἱ πρῶχοντες καὶ τῶν τριῶν διαμερισμάτων. Ἐγένετο συζήτησις μετ' αὐτῶν περὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς διοικήσεως καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τῆς / συστάσεως ἱκανοποιητικῆς διοικήσεως,

1. Δύο λέξεις ἐφθαρμέναι.

2. Μία λέξις ἐφθαρμένη, ἴσως ἀφιξις.

3. Περὶ τὰς πέντε λέξεις ἐφθαρμέναι.

4. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

καὶ τοιαύτης ἐκ τῆς ὁποίας θὰ εἴχομεν ἀποδείξεις ὅτι τὴν ἀφήγομεν ἐν πλήρει δραστηριότητι καὶ ἐπιφέρει ὑπηρεσία.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς προσόδους ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ἢ Ἐπιτροπὴ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ θεβαιώσῃ ὅτι εὑρε τὰς καλλιτέρας προθέσεις καὶ τὰς διεπίστωσε ἐπὶ τῇ βάσει γεγονότων εἰς τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν διαμερισμάτων, τῆς Ἀνωῆς καὶ Ὁξωῆς· οὐχὶ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βαθέος.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸν σχηματισμὸν σταθερᾶς κυβερνήσεως τὰ αὐτὰ διαμερίσματα ἔχουν εὐνοϊκὴν διάθεσιν, συγκατατίθενται, εὐνοοῦν. Θρασύ, δεσποτικόν, αὐθαίρετον ἔκείνο τοῦ Βαθέος, καὶ ἦτο τοιοῦτον, ἐπειδὴ εἰς τὴν μερίδα τὴν <...>¹ διαφθάρεισαν ἐκ τῆς παραπλανήσεως ὑπὸ τῶν ζακυνθίων κακούργων, οἱ ὅποιοι τὴν εἶχον κάμει νὰ ἐλπίζῃ θησαυροὺς καὶ θριάμβους διὰ τῆς ὑψώσεως τῆς ἀγγλικῆς σημαίας.

Ἐπειδὴ ὑπερέχουν εἰς τὸν ἀριθμὸν αἱ δύο εὐμενῶς διατεθειμέναι καὶ καλαὶ περιοχαὶ τῆς Ὁξωῆς καὶ τῆς Ἀνωῆς, κατηρτίσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τὸ σχέδιον νὰ ὑποτάξῃ τοὺς τολμηροὺς καὶ αὐθάδεις τοῦ Βαθέος διὰ τῆς δημιουργίας Διοικήσεως.

Πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι αἱ τείνουσαι εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν, πραγματοποιουμένης τῆς διευρύνσεως τῆς συμμετοχῆς, καλῶς νοουμένης τῆς ἐκλογικῆς ψήφου, ἢ ἐξουδετέρωσις τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὀλίγων καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς βίας, ἢ γενίκευσις τῆς ἱκανοποιήσεως καὶ τῆς συνεργασίας εἰς τὴν δημιουργίαν κυβερνήσεως ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου, πάντα ἦσαν διατεθειμένα <καὶ καλῶς> συνέβαλλον εἰς τὴν σταθεροποίησιν <διοικήσεως...>¹ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἰθάκῆς, εἰς τὰς περιστάσεις τῆς <...>¹, εἰς τὴν μεγαλυτέραν ὠφελιμότητα καὶ πρόοδον τῆς Ὀμοσπονδίας... Ὅταν αἱ εἰδήσεις περὶ μεταρρυθμίσεως προταθείσης εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς νήσου Κερκύρας ἐψύχραναν τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων τῆς Ἀνωῆς καὶ Ὁξωῆς καὶ ἠϋξήσαν τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων τοῦ Βαθέος νὰ μὴ μεταβάλλουν τὴν προσωρινὴν διοίκησιν, ἢ ὅποια δὲν ὑπῆρξε, δὲν ἠδύνατο οὔτε θὰ δυνηθῆ ποτὲ νὰ εἶναι διοικήσεις, εἰμὴ ἀναρχία, καὶ μάλιστα θριαμβευτικῆ.

Φ. 2^v / Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διοίκησις ἐπὶ τῇ βάσει τοιοῦτου συστήματος, ἐξήκοντα εὐγενῶν ἕναντι 8.000 κατοίκων· εὐγενῶν οἱ ὅποιοι δὲν διακρίνονται ἐκ τοῦ πλούτου οὔτε ἐκ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πάντες ὁμοίως ἦσαν ὑπήκοοι εὐγενοῦς Κεφαλλήνος. Εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τεχνῖται, ἔμποροι, καλλιεργηταὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος εὐρισκόμενοι εἰς συναλλαγὴν μετὰ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς νήσου διὰ περιορισμένου καὶ διὰ τῆς βίας ἀσκουμένου ἐμπορίου· εὐρισκόμενοι εἰς συναλλαγὴν μετὰξὺ τῶν λόγῳ συγγενείας, λόγῳ συμφωνιῶν

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

συνεταιρισμοῦ εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν προϊόντων τὰ ὁποῖα τὴν τροφοδοτοῦν.

Τοιοῦτοι, Γαληνότατε Πρίγκιψ, εἶναι οἱ Πρόεδροι τῆς νήσου, οἱ δικασταί, αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν, ἐπὶ τῆς υἰείας, ἐπὶ τῶν τροφίμων. Ἄντ' ἐσχον, εἶναι ἡ ἀλήθεια, χωρὶς νὰ καταστοῦν θύματα ἐσωτερικῆς ἐπαναστάσεως. . . . Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα πιέσεως τῶν ἀπόψεων καὶ ἰδιωτικῶν συμφερόντων, τοῦ διαμερισμοῦ τῶν ὠφελημάτων εἰς ἐκεῖνο τὸ τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ὁποῖον μόνον λόγῳ τῆς ἐπιρροῆς του θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν προαγάγῃ καὶ νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ τῆς ἀναρχίας ἐκείνης ἡ ὁποία εὐχαριστεῖ, ἱκανοποιεῖ τὸν δολοφόνον, τὸν πειρατὴν, τὸν ληστήν, καὶ λησταί, πειραταὶ καὶ δολοφόνοι κατοικοῦν εἰς τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκῃς μετὰ πλήρους αὐτῶν εἰρήνης καὶ ἡσυχίας.

Ἡ Ἐξοχωτάτη Γερουσία ἔχει περὶ τούτου ἀποδείξεις δυστυχῶς ὀλεθρίας καὶ πειστικῆς.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν <ὅτι ἡ> θέσις τῶν μεγαλυτέρων νήσων, αἱ ἐπαναστάσεις, ἡ ἀναρχία, <...>¹, αἱ συνεχεῖς μεταβολαὶ παρέσχον δυνατότητα, ἐδραστηριοποίησαν τὴν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας, τὴν ἀταξίαν, ἡ ὁποία βασιλεύει πανίσχυρος ἐν Ἰθάκῃ.

Ἄπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄνευ πταίσματος πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἰθάκῃς. Ὑπάρχουν καλοὶ, μετριοπαθεῖς, ἡσυχιοὶ. Οὗτοι συμβάλλουν τιμίως εἰς τοὺς δημοσίους φόρους, ἀλλ' ὡς ἀμοιβὴν ζητοῦν δημοσίαν ἀσφάλειαν, δικαιοσύνην. / Ἐν Ἰθάκῃ οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη δύναται νὰ λάβῃ χώραν.

Ἀπόδειξιν πειστικὴν περὶ τῆς ἐκτεθείσης καταστάσεως τῆς νήσου ταύτης θὰ ἀποτελέσῃ τὸ γεγονός τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀναφέρω, διὰ νὰ γνωσθῇ ἀκριβῶς πῶς ἀπόλλυνται τὰ ἔσοδα τοῦ δημοσίου καὶ πῶς αὐτὴ ἡ ἀπώλεια θριαμβεύει καὶ τιμᾶται ὑπὸ τῶν κατοικούντων ἐνταῦθα.

Εἰς ἐκ τῶν ἰσχυρῶν εὐγενῶν τῆς οἰκογενείας Δρακούλη καὶ ὁ εὐγενῆς κύριος Κωνσταντῖνος Πεταλᾶς Ροδοθεᾶτος, μόλις ἐφθασεν εἰς Ἰθάκην ἡ Ἐπιτροπὴ, συνεπλήρωσαν τὴν φόρτωσιν, καθ' ὅσον τοὺς ἀφείρωα, σταφίδος ἐπὶ πλοίου φέροντος ρωσικὴν σημαίαν. Ἡ μυστικὴ κατηγορία <ἐγένετο γνωστὴ> εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅταν τὸ ἔμπορτον πλοῖον εἶχεν ἀνοίξει ἰστία διὰ Φισκάρδον, ἔνθα εἶχε καταπλεύσει, διὰ νὰ συμπληρώσῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ φορτίον του. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη ἀμέσως νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ γεγονότος καὶ ἀπέστειλε κατὰ τὴν νύκτα τὴν μικρὰν γαλέραν ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ καπ. Καλοσγούρου ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ πλοίου τούτου, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀντζολίνῃ Ζαμπέλη, μὲ τὴν ἐντολήν νὰ διαπιστώσῃ μόνον ἐὰν ᾔητο ἀληθὲς ὅτι ἐν Ἰθάκῃ εἶχε φορτώσει σταφίδα ἄνευ

1. Δύο λέξεις ἐφαρμμένα.

οιασδήποτε άδειας τῆς Διοικήσεως καὶ ἐὰν προσέτι ἦτο ἀληθὲς ὅτι ὑπῆρχε κάποιος Δρακούλης καὶ υἱὸς τοῦ κυρίου Ροδοθεάτου ὡς συνοδοὶ φορτίου καὶ ἰδιοκτῆται τῆς σταφίδος ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν ἐπομένην τῆς ἀποστολῆς τῆς γαλέρας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδέχθη ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Ὑποπροξένου τῆς Ρωσίας Δημητρίου <...>¹ Νικολάου, ὁ ὁποῖος, ἐκθέτων ὅτι ἦτο πραγματικὸν τὸ λαθρεμπόριον, ἐζήτηε νὰ ἀπολυθοῦν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ ἔνοχοι, ἀφοῦ ὑπέβαλλε τούτους εἰς τὴν ἀπλὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου. Δὲν ἐδόθη προσοχὴ εἰς τὴν παρέμβασιν αὐτήν. Ἐθεώρησε τότε ὁ κύριος Ὑποπρόξενος ὅτι, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῆς ρωσικῆς σημαίας, δὲν θὰ ἀπετολμᾶτο βεβαίως νὰ γίνῃ ἐναντίον του φ. 3^v καμμία προσβολή. Βεβαία ἡ Ἐπιτροπὴ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως / τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως αὐτῆς ἀπήντησεν εἰς τὸν κύριον Ὑποπρόξενον ὅτι ἡδύνατο νὰ φειδωλεύεται τὰς σκληρὰς συμβουλὰς, ἐπειδὴ αἱ διατυπωθεῖσαι διαταγαὶ δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ ἀνακληθοῦν... Ἡ αὐστηρὰ αὕτη γνώμη προεκάλεσε τὸν φόβον... Ὁ κύριος Ὑποπρόξενος ἀνεχώρησεν.

Οἱ ἴδιοι ἔνοχοι Δρακούλης καὶ Ροδοθεάτος παρουσιάσθησαν ζητοῦντες ἔλεος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἠρνήθη τὴν ἀκρόασιν. Ἐκαμειν ἡμῶς νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἰδίους ἢ εἰδήσις ὅτι, ἐὰν ἐπλήρωνον τὸν φόρον καὶ μέγα πρόστιμον, ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ τοὺς ἀπήλλασεν ἐκ τῆς περαιτέρω καταφρονήσεως καὶ δυσφημίσεως.

Τότε προέκυψαν νέα ζητήματα. Ὁ Ροδοθεάτος μετέβη εἰς ἀγροικίαν πρὸς προσωπικὴν ἀσφάλειαν. Ὁ Δρακούλης, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ὁ κύριος δράστης, παρέμεινε ἐν τῇ πόλει, ἐμπιστευόμενος ἴσως τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειάν του εἰς τοὺς πλέον ὀρμητικὸς καὶ ὀπλοφόρους τῆς περιοχῆς του.

Ἡ ἡμετέρα γαλέρα ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆς. Ὁ καπ. Καλοσγούρος διὰ τῆς ἀναφορᾶς του (ἀρ. 3) ἔδωκε τὰς πλέον ἐξηκριθωμένας εἰδήσεις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ εἶχε θέσει τέρμα εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, ἐὰν αὕτη δὲν ἐγνώριζε νὰ θέσῃ ὑπὸ ἔλεγχον λίαν περίπλοκον κατηγορίαν ὑποθέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἀπηλευθεροῦτο, εἰμὴ χρησιμοποιοῦσα τὰ ὅπλα τῆς πολιτείας εἰς ἀποστολάς, συλλήψεις, ἐκτελέσεις... Καὶ θὰ τὸ εἶχε πράξει, ἐὰν τὴν χρήσιν αὐτήν δὲν ἡμποδίζεν ἡ ἀπόλυτος ἔλλειψις τῶν μέσων συντηρήσεως τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον τὴν <...>² των, ἐὰν κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε σχεδιάσει νὰ παραμείνῃ ἐν Ἰθάκῃ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, αὕτη δὲν ὄφειλε νὰ ἀσχοληθῇ εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, τὰ ὁποία ἀπέκλειον τὸ εἶδος τοῦτο τῶν καταδιώξεων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου προκύπτει σπουδαιότατη γνώσις

1. Ἐφθαρμένον τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ὑποπροξένου.

2. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

φ. 4 καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν δημοσιότητα καὶ μυστικότητα μετὰ τῆς ὁποίας διαπράττεται τὸ ἐγκλημα τῆς καταχρήσεως τῶν δημοσίων / ἐσόδων καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰσχύουσαν συγκατάθεσιν τοῦ Ρώσου Ὑποπροξένου καὶ γνῶσιν τῶν σοβαρῶν παραπόνων διὰ τὴν νῆσον ταύτην.

Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ πλοιάρχου κ. Καλοσογούρου γίνεται γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν προξενικὴν διακλήρουξιν ἢ σταφίς ἐμφανίζεται ὡς φορτωθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἐκ τῆς αὐθορμητοῦ ὁμολογίας καὶ τοῦ Ὑποπροξένου καὶ τῶν δραστῶν προκύπτει ὅτι ἡ ἰδία σταφίς ἐφορτώθη ἐν Ἰθάκῃ.

Δὲν θὰ προστεθοῦν ἄλλα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἡ σοφία τῆς Υ.Ε. καὶ ἡ προνοητικότης τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας θὰ ἐφαρμόσουν θεδαίως κυρώσεις, διὰ νὰ μετριάσουν τὰς <...>¹ τῶν πρακτόρων τούτων νὰ <...>², οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ σπουδαῖον αὐτῶν ἐμδλημα θεωροῦνται ἐξουσιοδοτημένοι καὶ σεδαστοί.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἰθάκης. Ἐπρεπε νὰ ἀποσοθῆσιν τὴν ἀπειλουμένην εἰσβολὴν τῶν στασιαστῶν οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ ὑψώσουν τὴν βρεταννικὴν σημαίαν. Ἐπρεπε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ δημόσιον ἔσοδον τῆς φορολογίας τῆς σταφίδος τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀπολλυμένης ἀπὸ τετραετίας. Ἐπρεπε τέλος νὰ ἀφήσῃ Διοικήσιν καὶ νὰ ἀκούσῃ τὰ δίκαια αἰτήματα τῶν ἡσυχῶν εἰσέτι περιοχῶν τῆς Ἀνωῆς καὶ τῆς Ὄξωῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ πιστεύει ὅτι πάντα ταῦτα τὰ καθήκοντα ἀντεμετώπισεν ἐπιτυχῶς.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 4 περιέχει προκήρυξιν διὰ τῆς ὁποίας ἐζητήθη νὰ κρατησωμεν σταθερὰν τὴν Διοικήσιν καὶ νὰ τὴν κάμωμεν νὰ ἰσχυροποιηθῇ ἔναντι τῆς κριτικῆς τῶν ἰδιωτῶν.

Διὰ τὸ θεσπίσματος (ὑπ' ἀρ. 5) ἐλήφθη πρόνοια διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπερισχύσεως τῶν ἐπαναστατικῶν συνωμοσιῶν, ἐὰν αὕτη ἤθελε συμβῆ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βαθέος. Τὰ παρασχεθέντα πρόνοια εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Ὄξωῆς καί, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ἡ ἀνατεθεῖσα φύλαξις τῆς σημαίας τῆς Πολιτείας, ἡ μερικὴ διαχείρισις τοῦ δημοσίου χρήματος, ἡ στρατιωτικὴ ἰσχύς,

φ. 4^v ἡ ἐκτίμησις τῆς περιοχῆς ταύτης· πάντα εἶναι κατάλληλα νὰ ὑποτάξουν / τὰς παράφρονας προθέσεις τοῦ Βαθέος.

Τὸ θέσπισμα (ἀρ. 6) ἔχει σκοπὸν νὰ διατηρήσῃ εἰς τὰς ἐπαινετάς προθέσεις τῆς πίστεως πρὸς τὴν Ὀμοσπονδίαν τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνωῆς, νὰ κάμῃ νὰ μὴ διακοπῇ ἢ καλῇ διάθεσις τῆς πληρωμῆς τῶν δημοσίων φόρων καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς τὴν ἄλλην, τὴν γειτονικὴν τῆς περιοχὴν τῆς Ὄξωῆς.

Ἡ διαταγὴ (ἀρ. 7) πρὸς τὸν εὐγενῆ κύριον Νικολάκην Βρετὸν τῆς Ὄξωῆς διαφωτίζει· πλήρως καὶ ἐκτὸς ἀμφιβολίας τὴν μόνην περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν τὰ θεσπίσματα (ὑπ' ἀριθ. 5, 6).

Τὸ διάταγμα (ὑπ' ἀριθ. 8) ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ κατὰ τὸ τρέ-

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

2. Μία λέξις ἡμιεφαρμένη.

χον ἔτος μέρος τι τῶν δημοσίων ἐσόδων. Ἦτο σύνηθες νὰ ἐφαρμόζεται ἡ ἀποθήκευσις τῆς σταφίδος ὑπὸ τὴν ἄμισον ἐπίβλεψιν τῆς Διοικήσεως, ἵνα μὴ δύναται νὰ πραγματοποιηθῆται ἡ ἀφαίρεσις ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ δημοσίου ζυγιστοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἡ εἴσπραξις τοῦ φόρου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ σταφίς τῆς Ἰθάκης δὲν ἀπεθηκεύθη, ἀλλ' ὀλίγοι ἔντιμοι πολῖται, παρὰ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, κατέβαλον τὸν δημόσιον φόρον. Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐνεργειῶν τούτων καθίστατο πολὺ δυσκολώτερον νὰ πραγματοποιηθῆ, πολὺ περισσώτερον ἐπειδὴ αἱ δόλαι ἀναλήψεις θὰ λάβουν τὴν ἀπαισίαν ἀρχὴν των.

Τὰ ληφθέντα μέτρα κατόπιν τῆς μοναδικῆς προβλέψεως τὴν ὁποίαν ἔσχεν ἡ κυβέρνησις νὰ καταγράψῃ τὴν εἰς τὰ ἄλωνα ὑπάρχουσαν σταφίδα ἢ τοὺς ἰδιοκτητὰς ἐξασφαλίζῃ τὴν εἴσπραξιν τοῦ φόρου, καὶ αἱ ἐπακολουθοῦσαι ἐνεργεῖται αἱ καθορισθεῖσαι ἐν τῷ διατάγματι προσδιορίζουν τὰ πρόσωπα παρὰ τῶν ὁποίων μίαν ἡμέραν θὰ δυνηθῆ ἢ μόνη ἢ κυβέρνησις ἢ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας νὰ ἀπαιτήσῃ τὰ δημόσια ἔσοδα.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ φόρου εἰς εἴκοσι μόνον γρόσια ἀνὰ χιλιάδα ἐκρίθη ἀναπόφευκτος, διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εὐδωσίαν τῶν ἐνεργειῶν τῶν καθοριζομένων διὰ τὴν διοριζομένην ἐπιτροπὴν.

φ. 5 / Τὸ ἔγγραφο (ἀρ. 9) διὰ τοῦ ὁποίου συνοδεύεται πρὸς τὴν Προεδρίαν τὸ διάταγμα, ἀνακοινοῦται ἡ καθιέρωσις τῆς σημαίας, γνωστοποιεῖται ἡ προκήρυξις, ἀναγγέλλεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἀπομακρυνθῆ ἡ φρουρὰ καὶ καθορίζεται ἡ εὐθὺν διατηρήσεως τῆς Διοικήσεως μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας εἶναι σχετικὸν πρὸς τὸ χαραχθὲν σχέδιον νὰ ἀντιτάξωμεν μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς εἰς τὴν κακουργίαν, εἰς τὴν μηχανογραφίαν τῶν Ζακυνθίων ἀντίστασιν ὑπαγορευομένην ἐκ προηγουμένων ἐνεργειῶν τούτων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς τῆς ἐξ Ἰθάκης κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς 25 Αὐγούστου ἐφρόντισε νὰ διαδοθῶν ἔλαι αἱ προμνησθεῖσαι προκηρύξεις, θεσπίσματα, διαταγαί, ἀποστέλλουσα ἐπικεκυρωμένα ἀντίγραφα τούτων εἰς τὴν Προεδρίαν, εἰς τοὺς νοταρίους τῆς νήσου, εἰς τὸν Πρωτοπαπᾶν, καὶ ὑποχρεώνουσα ἄλλους νὰ ἀνακινώσων τὸ περιεχόμενον.

Πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον Πρωτοπαπᾶν ἐστάλη γράμμα ὁμοιον πρὸς τὸ συνημμένον ἀντίγραφο (ἀρ. 10).

Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ περισσώτερα, διὰ νὰ ἐγγυηθῆ τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης. Ἡ κατάστασις τῆς ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς προνοητικότητος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, παρὰ τῆς Υ.Ε. νὰ ἐπισπευθοῦν αἱ θεραπείαι, ἡ ἀναδιοργάνωσις.

Ἡ νῆσος αὕτη ζῆ ἐκ τοῦ παραδείγματος. Τὰ περίξ αὐτῆς ἰστάμενα πρότυπα δὲν δύναται νὰ τὴν διδάξουν ἐπωφελῶς. <H> Ἰθάκη δύναται αἰφνιδίως νὰ καταστῆ ἄγριος θράχος. Τὸ πειρατικὸν ναυτικὸν τῆς δύναται νὰ ἀυξηθῆ. Ἡ ἀσφάλεια τῶν θαλασσῶν αἱ ὁποῖαι περιλοοῦν τὰς ἔσω ἀκτὰς τῶν

μεγαλυτέρων νήσων θὰ ὑποφέρῃ ἐκ τούτων, καὶ μάλιστα πολὺ. Τὰ πταίσματα, τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐμπόρων ἐκείνων, μὴ τιμωρουμένων, ἀντιθέτως θριαμβευόντων, θὰ καταστήσουν τὸ ναυτικὸν μας μισητὸν καὶ ἀπαίσιον. Ἡ νεαρὰ σημαία μας θὰ στερηθῇ ἐμπιστοσύνης, ἄνευ καταφυγίου.

φ. 5^v / Γαληνότατε Πρίγκιψ. Ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης, οἱ καλοὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ζητοῦν παρακλητικῶς παρ' ὑμῶν, τοῦ πατρὸς των, τῆς δικαιοσύνης σας, τοῦ κύρους σας, σωτηρίαν, τιμὴν, ἐλευθερίαν.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐσωκλείσω τὸν φάκελον τοῦ Θεοδώρου Σκιωτῆ, ὑπευθύνου τῆς δολοφονίας¹.

Ἐποδᾶλλω ταπεινῶς εἰς τὴν Υ.Ε. τὸν πλέον θαθὺν σεβασμὸν καὶ ὑπόληψιν.

Κέρκυρα 16 Σεπτεμβρίου 1801 π.ῆ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, Ἐπίτροπος

φ. 1 / Κάτω: Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα τῆς Ἐξοχωτάτης Ἐπτανήσου Πολιτείας.

Ἄνω δι' ἐτέρας χειρὸς: Ἄρ. 40 εἰς τρία φύλλα μετὰ δέκα συνημμένων.

10

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 42

24 7mbre 1802 Cefalonia

Eccellenza,

La benefica spedizione per le isole è felicemente arrivata nel giorno dei 22 in questo porto di Argostoli. Ieri si apprestarono le caserme per i granatieri e si rinvennero abitazioni per gli uffiziali, e quant(unqu)e nè ai quartieri nè agli apprestamenti relativi si fosse dato un pensiero attivo ed utile da una certa tardissima commissione, da questo Governo due giorni prima del nostro arrivo espressamente instituita; pure ci riuscì di ottenere il tutto con piena soddisfazione di questi buoni e pazienti comandanti militari. Oggi si verifica lo sbarco. Dimani io presenterò al Governo che sembra fin ora di ignorare ogni successiva misura la lettera di V.E. ed assumerò così l'esercizio delle mie funzioni.

Il s(igno)r C(avalie)r di Sorokin si è incaricato di trattare in persona al Zante l'argomento importante del Reggente di Cefalonia. Io gli passerò le relative lettere.

1. Ἀμετάφραστος ἢ λέξις *artico*.

La spedizione per il Zante partirà domani a sera.

Prevengo l'E.V. che con tanto zelo ed affetto si è trattato e si tratta da questi egregi uffiziali, e specialmente dal illustre s(igno)r C(avalie)r Sorokin, ogni argomento relativo al vero riordinamento ed alla permanente salute delle isole; che l'unico voto che da un buono repubblicano può farsi si è che questo zelo ed affetto s'inspiri e faccia agire i figli stessi della Repubblica.

Protesto intanto all'E.V. la più alta considerazione e rispetto.

Di V.E.

Ven. div(otissim)o Luog(otenente)

Il Comm(issar)io GIOV. CAPODISTRIA

Κάτω: A S.E. Il Principe della Settinsulare Repubblica etc. etc.

Κεφαλληνία 24 Σεπτεμβρίου 1802

Ἐξοχώτατε,

Ἡ γενναϊόδωρος ἀποστολή διὰ τὰς νήσους ἔφθασεν αἰσίως τὴν 22αν τ.μ. εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα τοῦ Ἀργοστολίου. Χθὲς ἤτοιμιάσθησαν οἱ καταυλισμοὶ τῶν γρεναδιέρων καὶ εὐρέθησαν κατοικίαι διὰ τοὺς ἀξιωματικούς· καὶ μολονότι οὔτε εἰς τοὺς στρατῶνας οὔτε εἰς τὰς προετοιμασίας τὰς σχετικὰς ἐδόθη φροντίς δραστικὴ καὶ χρήσιμος ὑπὸ μιᾶς καθυστερησάσης ἐπιτροπῆς, ἥτις συνεστήθη ἐπίτηδες ὑπὸ ταύτης τῆς Διοικήσεως <τῆς τοπικῆς> δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμετέρας ἀφίξεως, ἐν τούτοις κατωρθώσαμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ πάντα πρὸς πλήρη ἱκανοποίησιν αὐτῶν τῶν καλῶν καὶ ὑπομονητικῶν στρατιωτικῶν. Σήμερον πραγματοποιεῖται ἡ ἀπόδασις. Αὔριον θὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Διοίκησιν, ἥτις φαίνεται μέχρι στιγμῆς νὰ ἀγνοῇ οἰονδήποτε ἐπόμενον μέτρον, τὸ ἔγγραφον τῆς Υ.Ε. καὶ θὰ ἀναλάβω τοιουτοτρόπως τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μου.

Ὁ ἱππότης Σορόκιν ἐπεφορτίσθη νὰ διαπραγματευθῆ προσωπικῶς εἰς Ζάκυνθον τὸ σπουδαῖον θέμα τοῦ Διοικητοῦ Κεφαλληνίας. Ἐγὼ θὰ τοῦ διαβιδάσω τὰ σχετικὰ ἔγγραφα.

Ἡ ἀποστολή διὰ Ζάκυνθον θὰ ἀναχωρήσῃ αὔριον τὸ ἑσπέρας.

Εἶδοποιῶ τὴν Υ. Ε. ὅτι μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀγάπης ἔχει γίνεαι καὶ γίνεαι ἀντικείμενον διαπραγματεύσεως ὑπὸ τῶν λαμπρῶν τούτων ἀξιωματούχων, καὶ εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἱππότου Σορόκιν, κάθε ὑπόθεσις σχετικὴ πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ τὴν μόνιμον σωτηρίαν τῶν νήσων· ἡ μοναδικὴ εὐχὴ, ἡ ὁποία δύναται νὰ διατυπωθῆ ὑπὸ ἐνὸς καλοῦ

πολίτου τῆς Δημοκρατίας, εἶναι νὰ ἐμπνέη καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸς ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀγάπη νὰ ἐνεργοῦν τὰ ἴδια τέκνα τῆς Πολιτείας.

Ἐκφράζω ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς τὴν Υ.Ε. τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμόν.

Τῆς Υ.Ε.

Λίαν ἀφωσιωμένος Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἐπίτροπος ἸΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Κάτω: Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Ἠγεμόνα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας
κ.λπ., κ.λπ.

11

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερούσιας

Κιθώτιον 7, ἀρ. 43

No 2

Serenissimo Principe,

In continuaz(io)ne del mio rapporto n° t(erz)o devo rassegnare all' E.V. la storia precisa di ogni mia operazione.

Il giorno 25 del corr(ent)e mese fu occupato per intiero nello stabilire ogni sistemaz(io)ne relativa all' acquartieram(ent)o e somministrazione da prestarsi alle invitte truppe imperiali.

Nel giorno 26 sono passato a Lixuri col sig(nor)e Col. Comandante per riconoscere quella piazza, per fissare i quartieri e per ordinare gli apprestam(ent)i tutti necessari al movim(ent)o della guarnizione russa in questo riparto. Tutto si fece; e nel giorno dei 27 le truppe russe passarono a Lixuri e presidiarono quella piazza.

Nella sera stessa io ho presentato a S.E. il Pritano le lettere di uffizio di V.E. e gli manifestai anco a voce quale doveva essere la mia destinaz(ion)e che non sembrò per nessuna maniera aspettata. Egli se ne è mostrato assai contento.

Comunque siasi io ho ricevuto le carte pubbliche relative all' amministraz(io)ne intera del Governo ed un rapporto assai dettagliato con cui furono accompagnate. Mi sono occupato subito a travagliare intorno all' interina reggenza ed alle misure tutte da prendersi per dare piena esecuzione alle venerate commissioni dell' E.V., come risulterà dal mio rapporto n° 3 che inoltrai¹ all' E.V. collo stesso espresso².

S.E. il Reggente di S. Maura ha ricevuto da me le sue commissioni.

1. Χρ. *innaltro*

2. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

Egli è pronto e sta per avviarsi al suo posto; nè attende che la mia assistenza per dare inviam(ent)o a quella spedizione. Sto combinando una istessa imbarcaz(io)ne tanto per le truppe d'Itaca, come per quelle di S. Maura, onde diminuire possibilment)e le spese.

φ. 1^v / Io mi sono lungam(ent)e trattenuto col sig(no)r Anino onde metterlo dettagliatam(ent)e al fatto di ogni cosa attinente alla sua reggenza. Ancorchè io non potessi realizzare il mio passaggio a S(ant)a Maura, S. E. il Reggente è informato già abbastanza di tutto, nè dubito punto che nell' esercizio delle sue funzioni colà egli non sia per corrispondere all' aspetta-z(io)ne universale ed ai pubblici eminenti oggetti che hanno determinato questa instituz(io)ne provvisoria.

Io però sono determinato di non omettere il mio passaggio nelle isole, qualora l' esegui(m)ent)o esatto delle mie commissioni, il pubblico servizio e l' utilità pubblica lo esigeranno.

Ho inoltre spedito per espresso pedone a S. Maura una lettera di avviso a S.E. il sig(no)r Dezorzi onde invitarlo a passare costà o in Itaca, ove per il p(ri)mo di Ottobre venturo o per li due la guarnigione russa può essere in caso di passare.

Questo è quanto io ho saputo fare in esecuz(io)ne alle generali commissioni che mi furono date.

Protesto intanto la più ossequiosa veneraz(io)ne e rispetto.

Cefalonia 29 Settembre 1802

Il div(otissim)o obbed.

GIOV. C(ONT)E CAPODISTRIA

φ. 1 / Al Sereni(simo) Principe Co. Giorgio Spiridion Teotochi
Corfù

Ἄρ. 2

Γαληνότετε Πρίγκιψ,

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀναφορᾶς μου, ἄρ. 3, πρέπει νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἀκριθεῖ ἀναφορὰν πάσης ἐνεργείας μου.

Ἡ 25ῃ τρέχοντος μηνὸς κατηναλώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ νὰ ἀποφασίσωμεν πᾶσαν συστηματοποίησιν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ἐφοδισμὸν πρὸς χορήγησιν εἰς τὰς ἀνικητοὺς αὐτοκρατορικὰς δυνάμεις.

Κατὰ τὴν 26ῃν μετέβην εἰς Ληξούρι μετὰ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου Διοικητοῦ, διὰ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐκεῖνο τὸ φρούριον, διὰ νὰ καθορίσωμεν τοὺς τόπους στρατοπεδεύσεως καὶ διὰ νὰ διατάξωμεν ὅλας τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευὰς πρὸς μετακίνησιν τῆς ρωσικῆς φρουρᾶς εἰς ἐκείνην τὴν περιο-

χὴν. Τὰ πάντα διεξεπεραιώθησαν καὶ κατὰ τὴν 27ην τὰ ρωσικὰ στρατεύματα διέβησαν εἰς Ληξούρι· καὶ ὠχύρωσαν ἐκεῖνο τὸ φρούριον.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν παρουσίασα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πρύτανιν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Υ. Ε. καὶ τοῦ κατέστησα εἰσέτι σαφὲς προφορικῶς ὅποτος ὤφειλε νὰ εἶναι ὁ προορισμὸς μου, ὅστις φαίνεται ὅτι οὐδαμῶς ἀνεμένετο. Οὗτος ἐφάνη ἀρκούντως ἱκανοποιημένος περὶ τούτου.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, παρέλαβον τὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἄσκησιν πάσης μορφῆς διακυβερνήσεως καὶ μίαν ἔκθεσιν ἀρκούντως λεπτομερῆ, μετὰ τῆς ὁποίας μοὶ διεβιδάσθησαν. Ἠσχολήθην ἀμέσως νὰ διαπραγματευθῶ περὶ τῆς προσωρινῆς διοικήσεως καὶ περὶ πάντων τῶν πρὸς λήψιν μέτρων, διὰ νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπολύτως αἰ σεβασταὶ ἐντολαὶ τῆς Υ.Ε., ὅπως θὰ φανῆ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς μου ὑπ' ἀρ. 3, τὴν ὁποίαν διεβίδασα εἰς τὴν Υ.Ε. διὰ τοῦ ἰδίου ἐπείγοντος μέσου.

Ἡ Α.Ε. ὁ Διοικητὴς τῆς Ἀγ. Μαύρας παρέλαβε παρ' ἐμοῦ τὰς ἀφορῶσας τούτου ἐντολάς. Οὗτος εἶναι ἕτοιμος καὶ πρόκειται νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν θέσιν του· δὲν ἀναμένει εἰμὴ τὴν παράστασίν μου, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ἐκείνην τὴν ἀποστολήν. Συνδυάζω παρομοίαν ἐπιβίβασιν τόσον διὰ τὰ στρατεύματα τῆς Ἰθάκης, ὅσον καὶ δι' ἐκεῖνα τῆς Ἀγ. Μαύρας, ὥστε νὰ ἐλαττώσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ ἐξόδα.

φ. 1^v / Διεπραγματεύθη ἐπὶ πολὺ μετὰ τοῦ κ. Ἀνίνου, διὰ νὰ τὸν κατατοπίσω λεπτομερῶς ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος εἰς τὸ ἀξίωμα του τοῦ Διοικητοῦ. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ πραγματοποιήσω τὴν μετάβασίν μου εἰς Ἀγ. Μαύραν, ἢ Α.Ε. ὁ Διοικητὴς ἔχει πληροφορηθῆ ἀρκούντως περὶ πάντων, οὔτε καὶ ἀμφιβάλλω κατ' ἐλάχιστον ὅτι κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων του ἐκεῖ θὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν γενικὴν προσδοκίαν καὶ τὰ σπουδαῖα δημόσια θέματα, τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν αὐτὸν τὸν προσωρινὸν θεσμὸν.

Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ μὴ παραλείψω νὰ μεταβῶ εἰς τὰς νήσους, ἐφ' ὅσον τὸ ἀπαιτήσουν ἢ ἀκριβὲς ἐξάσκησις τῆς ἐπιτροπείας μου, ἢ δημοσία ὑπηρεσία καὶ ἢ ὠφέλεια τοῦ κοινοῦ. Ἀπέστειλα ἐπὶ πλέον δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου εἰς Ἀγ. Μαύραν μίαν εἰδοποιητικὴν ἐπιστολήν εἰς τὴν Α.Ε., τὸν κ. Δεζώρζην, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσω νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ἢ εἰς Ἰθάκην, ὅθεν πιθανὸν νὰ διέλθῃ ἢ ρωσικὴ φρουρὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

Τοῦτο εἶναι· ὅτι ἐσκέφθη νὰ πράξω εἰς ἐκτέλεσιν τῶν γενικῶν παραγγελιῶν αἰ ὁποῖαι μοὶ ἐδόθησαν.

Ἐκφράζω ἐν τῇ μεταξὺ τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμὸν.
Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1801

Ὁ λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθέστατος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

φ. 1 / Πρὸς τὸν Γαληνότατον Ἡγεμόνα Γεώργιον Σπυριδῶνα Θεοτόκην
Κέρκυραν

12

Ἄρχετον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβότιον 7, ἀρ. 44

No 3

Serenissimo Principe,

L' unita proclamazione sotto n° 1 farà conoscere all'E.V. u<...>¹ che io ò dovuto adottare, onde abbia pronta esecuzione il più imp<or> tante articolo delle mie commissioni².

Ho dovuto accelerare questa pubblicaz(io)ne, poichè trattavasi nulla meno che di risparmiare il grave dispendio di sei mila piastre che nel giorno primo di Ottobre avrebbsi dovuto altrimenti incontrare.

La chiamata personale dei capi e di due soldati per ogni compagnia fu diretta a rendere meno acerba questa nuova alle legioni stesse ed a garantirle dai pericoli in cui le avrebbe esposte il ridicolo che di esse si avrebbe fatto.

Sono in fatti prontamente venuti. Ho detto a tutti che la maniera con sui erano stati invitati a ritivarsi e a deponere le armi doveva persuaderli che essi posseggono la pubblica stima e confidenza. Era in potere dell' autorità Committente e nel mio dirsi loro di ordinare che qualunque si fosse trovato dopo due ore colle armi avesse ad essere soggetto agli militari castighi... E voi, brava gente, avreste sofferto un insulto e non vi restava che obbedire. Si fece altrimenti, appunto perchè si à voluto manifestare a tutta la nazione che voi avete servito da valorosi e buoni cittadini la patria in tempi pericolosi e che da moderati ed obbedienti oggi sarete pronti di abbandonare le armi e ritirarvi nelle vostre case. Oltre a ciò soggiunto che io era incaricato da S.E. il Plenipotenziario di prendere i nomi dei loro capi e quelli delli rispettivi s<old>ati di ogni compagnia, affine di presentare con questi nomi a S.E. un ruolo dei più raccomandabili, lorchè nell' organizzazione della forza armata della Repubblica fosse per essere necessaria l' istituzione di una gendarmeria³ urbana.

Questa notizia li à di molto confortati e benedindo il nome di S.M. l' Imperatore, quello di S.E. il Plenipotenziario e delle truppe russe sono
 φ. 1^v tutti regolarmente e senza nessun scandalo partiti, avendo sempre / presente l' idea e l' occupazione lietissima e confortante della composizione di questi ruoli; si affrettano di farmeli avere dopo domani.

1. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

2. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

3. Χφ. *giandarmeria*

L'idea di fare che questi stessi capi mi diano il ruolo dei loro soldati mi è sembrata tanto più lodevole e necessaria, quantochè, oltre alla tranquillizzazione che ella opera in questa gente, mi da un preciso e spontaneo documento nelle mani, per cui gl' esami e confronti necessarij, onde conoscere la legittimità di questa amministrazione economica locale, riescono assolutamente evidenti e manifesti.

Mi permetta ancora l' E.V. qualche cenno intorno alle avvertenze che io ò avuto nel licenziamento di questa gente.

Gl' annunzi pubblici esternati colla proclamazione, quelli fatti colla voce non bastavano a mio intendere per garantire e preservare l' isola dalli disordini che potevano aver luogo nella partenza e diffusione di questi di per se stessi e per le funzioni esercitate odiosi esseri. Quindi io ò concertato col s. Col(onnello) per la città tanto di Argostoli come di Lixuri qualche pattugliamento straordinario e per la campagna ò fatto diffondere con rapidità molti esemplari del proclama stesso, raccomandandone la pubblicazione alli primati, ai sacerdoti, ai giudici delle pertinenze, dimandando da tutti per la sicurezza della cosa i precisi riscontri del' operato.

Ho inoltre prevenuto l' Ufficiale di Polizia¹ s. Mattei in Argostoli e s. Milona in Lixuri d' invigilare eziandio per mezzo di confidenti persone se² mai qualche reazione o motteggio o scandalo si esternasse, onde reprimerne istantaneamente gl' effetti sempre funesti.

Fu assai opportuna questa misura, poichè ella à ispirato confidenza e sicurezza a questi militari urbani... e qualche arrestazione e breve prigionia fu bastevole per manifestare quella attività del Governo che inspira giusto timore ai tristi e che inonda il cuore di contentezza ai buoni.

Per tal maniera l'operazione ebbe il più felice riuscimento, combinando colla possibile soddisfazione delle dolenti e congedate legioni urbane la tranquillità e la sicurezza pubblica in tutta l'estesa dell' isola e la vera e positiva compiacenza e ricreazione di quanti furono fino a quest' epoca soggiogati ed oppressi.

Io nel mettere in esecuzione questo progetto mi sono fatto un dovere di trattenermi più volte sul proposito della truppa urbana con quelle eminenti persone che avevano un interesse di preservarle, se non in tutto almeno in parte da questa tempesta... Ognuno mi disse che era necessario ammettere delle modificazioni, ma che bisognava molto pensare prima di risolversi, imperciocchè trattavasi di grave ed importante argomento da cui la salute del paese dipendeva. Io, prima della pubblicazione del pro-

1. Χφ. *pulizia*

2. 'Αμφίβολος ἀνάγκη.

clama, mi sono mostrato sempre persuaso della difficoltà dell' impresa ed ò più volte seriamente d' innanzi ad essi giudicato che era impossibile troncare ad un tratto tutta questa tessitura di rapporti e d' interessi particolari e pubblici.

Φ. 2 Pieni di questa confidenza io sono certo che alle ripetute dimande che ebbero dai principali gonfalonieri¹ e dai subalterni di questa truppa brutale, come le ebbero io, abbiamo sempre annunziato / ciò che fu dalla pubblicazione fatta nè da nessuno presentita solennemente smentito.

Io ò creduto assai importante questo giuoco, onde far che cessi quella preponderanza nella pubblica opinione che le circostanze avevano eccessivamente dato ai singuli e per cui l'equilibrio sociale in vano cercavasi in questo paese.

Già gl'effetti ne sono ormai sensibili e questi abitanti da giorno in giorno riprendono umani, pacifiche, tranquille, ridenti fisonomi<e>. Rassegno all'E.V. nell'inserta sotto n° 2 la copia di una nota circolare che o ò creduto necessario di spedire a tutti i trib. e mag(istra)ti che si attrovano attualmente in funzione².

Mi è sembrato che la sopravveglianza del Reggente qui allora potrà essere conosciuta efficace, utile e grata, quando un rapporto ufficiale sullo stato attuale di cadauna amministrazione lo porta al caso di conoscere legittimam(ent)e l' essenza di ognuna sotto i punti di vista marcati dalla stessa circolare.

La risposta così diramata, come ò indicato, apre l'opportunità di far adottare quelle addizioni e quei cambiamenti tanto nel numero e qualità dei membri che compongono le varie magistrature come nelle attribuzioni e funzioni di ogn'una, per cui il migliore servizio pub(blic)o è sperabile, senza ottenerlo per altra via che per <questa> della spontaneità e della emenda la più uffiziosa e moder<ata>.

Io ò già ricevuto dei rapporti da più d'uno dei mag(istra)ti e int<eri>nali ed a seconda del bisogno va qua e là internando le mie considerazioni e suggerendo quel riordinamento che da me si può escogitare e credere opportuno.

Mi occupo incessantemente intorna alla conformazione del Mag(i)stra)to Economico ad all' orditura³ di un' ordinanza che valga a presidiare la sicurezza e la giusta amministrazione della locale finanza. Ho trovato un mostro assai strano : egli non è di cento teste ma di una sola testa e di cento mani assai mal educate nel maneggiare il tesoro della nazione.

È bello il vedere che per effetto della misura adottata questo stesso

1. Χφ. *confalonieri*

2. Βλ. Ἐγγραφον Ἀρχείου ὑπ' ἀρ. 19

3. Χφ. *orditura*

mostro si è dipinto di per se stesso. La Commissione Straordinaria Economica Federativa avrà di che occuparsi.

Preveggo in tanto l' E.V. che questa cassa locale fino al giorno d'oggi conta di effettive piastre 20.134. Le contará forse per lungo tempo e ne sarà piú ricca in seguito, poichè col licenziamento della truppa villana si sono risparmiate sei mila¹ piastre per ogni decade, ossia diciotto mila¹ al mese che si sacrificavano all' avidità di questo fatale esercito agreste.

Io non posso assoggettare il piano di spese ordinarie, poichè oltre alle già sistemate e col possibile pub(blic)o risparmio delle giornalieri somministrazioni di carne, vino, legna da fuoco, oglio per le truppe e gratificazioni agl' uffiziali restano a calcolarsi quelle poche che il Ministero e la Reggenza del s. Co. Mercati sarà per apportare. Dietro all'arrivo di questo egregio sig(nor)e io darò termine anco a questa picciola impresa e sarò, come io mi lusingo, l' apportatore dei conti precisi e delle spese φ. 2^v e dell' entrata e se converrà come io / il s. Co. Mercati di tutto quel dinaro che sopravanzasse alle stabilite occorrenze locali.

Io sono stato e sono fermo costantemente nel rinunziare ascolto ed accoglienza a tutte quelle petizioni che dimandano dinaro. I creditori pubblici sorgono giornalmente e le molestie e le angustie ch'io soffro sono eccessive. Io resisto, ma oso di rimarcare all'E.V. che bisognerebbe necessitare costantemente questa resistenza, facendo passare costà sempre tutto il dinaro che sopravanza, nè credo bastevole l'articolo espresso nelle commissioni che l' E.V. à dato ai rispettivi reggenti su questo proposito.

L'umiltà mia ardisce di suggerire un' assoluta e forte decretaz(ion)e, la quale proibisce sotto responsabilità dei rispettivi reggenti qualunque siasi dispendio oltre ai convenuti e sanciti per le locali occorrenze... Questi sono già convenuti e saranno sanciti, lorchè l' E. V. ne avrà il preciso dai rispettivi reg(gen)ti, che sono incaricati di trasmetterli colla maggior celerità, inviando in pari tempo lo stato attivo di cadauna cassa coi relativi documenti.

Questa decretazione è la sola arma con cui potranno diffendersi i delegati di V.E. dall'imperioso e costante attacco che tanti e tanti rinvigoriti nelle loro speranze dalla vista di qualche sopravanzo nella tesoreria si faranno uno studio di pazientem(en)te sostenere... Il numero dei creditori pubblici è innumerabile qui, come io credo in tutte le altre isole, poichè nella fu anarchia, qualora non si è potuto pagare il favore pubblico con dinaro, si è creduto di acquistarlo con una patente o con un decreto, il quale prometta ed accordi appuntamenti.

Io sto aspettando il sig. Co. Mercati. Al suo arrivo gli passerò subito

1. Xφ. mille.

la ricevuta e da me come dalle scarse mie forze concesso trattata amministrazione di questi pubblici affari.

Mi onorerò di umiliare all' E.V. il rapporto successivo delle mie operazioni e quello con cui passerò categoricamente al prelodato sig. Co. Mercati ogni argomento relativo a questa reggenza.

Protesto in tanto la mia venerazione.

Cefalonia 29 Settembre 1802 s.v.

Il div(otissim)o obbed.

GIOV. C. CAPODISTRIA

φ. 1 / Κ ά τ ω : Al Serenis(simo) Principe Co. Spiridion Giorgio Teotochi
Corfù

Ἄρ. 3

Γαληνότητα Πρίγκιψ,

Ἡ ἐσώκλειστος διακήρυξις ὑπ' ἄρ. 1 θὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν Ὑ. Ε. <...>¹ τὰ ὁποῖα ἐχρειάσθη γὰ χρησιμοποίησιν, διὰ γὰ ἐκτελεσθῆ ἀμέσως τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῶν ἐντολῶν μου.

Ἐχρειάσθη γὰ ἐπισπεύσω τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην, ἐφόσον ἐπρόκειτο περὶ τοῦ οὐχὶ μικροῦ ζητήματος γὰ ἐξοικονομήσωμεν τὴν βαρεῖαν δαπάνην τῶν ἑξ̄ χιλιάδων γροσίων, τὰ ὁποῖα ἄλλως κατὰ τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου θὰ ἔπρεπε γὰ μετρήσωμεν.

Ἡ προσωπικὴ κλήσις τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν δύο στρατιωτῶν ἑξ̄ ἐκάστης συντροφίας συνετέλεσε γὰ καταστήσῃ ὀλιγώτερον πικρὰν τὴν εἶδησιν ταύτην εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ στρατεύματα καὶ γὰ τὰ προφυλάξῃ ἐκ τῶν κινδύνων εἰς τοὺς ὁποίους θὰ τὰ ἐξέθετε ἢ γελοιοποιήσις ἢ ὁποῖα θὰ ἐγίνετο εἰς αὐτά.

Πράγματι προσήλθον προθύμως. Εἶπον πρὸς πάντας ὅτι ὁ τρόπος δι' οὗ ἐκλήθησαν γὰ ἀποσυρθοῦν καὶ γὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα ἔπρεπε γὰ τοὺς πείσῃ ὅτι οὗτοι κατέχουν τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην. «Ἦτο δικαίωμα τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπιτρόπου καὶ εἰς τὸν λόγον μου πρὸς ὑμᾶς γὰ διατάξω ὅπως ὑποβάλληται εἰς τὰς στρατιωτικὰς ποινὰς οἰσοδῆποτε ὅστις μετὰ δύο ὥρας ἤθελεν εὑρεθῆ κατέχων ὄπλα... Καὶ σεῖς, γενναῖοι ἄνδρες, θὰ εἴχετε ὑποστῆ ὕβριν καὶ δὲν ὑπελείπετο, εἰμὴ γὰ ὑπακούσητε. Ἐπράχθη ἄλλως, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐπεδιώχθη γὰ δεῖξωμεν εἰς τὸ ἔθνος ὀλόκληρον ὅτι ἔχετε ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὡς γενναῖοι καὶ ἀγαθοὶ πολῖται εἰς χρόνους ἐπικινδύνους καὶ ὅτι σήμερον ὡς συνετοὶ καὶ εὐπειθεῖς θὰ εἰσθε πρόθυμοι γὰ ἐγκαταλείψετε τὰ ὄπλα καὶ γὰ ἀποσυρθῆτε εἰς τὰς οἰκίας σας». Πέραν αὐτοῦ προσέθεσα ὅτι εἶχον ἐπιφορτισθῆ παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Πληρεξουσίου γὰ κρατήσω τὰ ὀνόματα

1. Λέξις ἐφθαρμένη.

τῶν ἀρχηγῶν των καὶ τὰ τῶν ἀντιστοίχων στρατιωτῶν ἐκάστης ὁμάδας, ἵνα παρουσιάσω διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων πρὸς τὴν Α. Ε. κατάλογον τῶν πλέον ἀξιολόγων, καθόσον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἔδρασις πολιτοφυλακῆς.

Ἡ εἶδησις αὕτη λίαν ἀνεκούφισε τούτους καί, εὐλογοῦντες τὸ ὄνομα τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου καὶ τῶν ρωσικῶν δυνάμεων, ἀνεχώρησαν ἅπαντες κανονικῶς καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐπεισοδίου ἔχοντες πάντοτε / κατὰ νοῦν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν λίαν εὐχάριστον καὶ παρήγορον ἀσχολίαν τῆς συμπληρώσεως τούτων τῶν ἐπετηρίδων· βιάζονται νὰ μοῦ τὰς παραδώσουν μεθαύριον.

Ἡ ἰδέα νὰ πράξω ὥστε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ νὰ μοῦ δώσουν τὴν κατάστασιν τῶν στρατιωτῶν των μοῦ ἐφάνη τόσο περισσότερο ἀξιέπαινος καὶ ἀναγκαῖα, καθόσον, ἐκτὸς τῆς ἡρεμῆσεως τὴν ὁποίαν αὕτη πραγματοποιεῖ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τούτων, μοῦ δίδει εἰς τὰς χεῖρας ἔγγραφον ἀκριβοῦς καὶ ἀδιάστου περιεχομένου, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ ἐκ τῶν ἐξετάσεων καὶ ἀπαιτήτων συγκρίσεων διαπιστώσεις, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τὸν βαθμὸν νομιμότητος τῆς τοπικῆς οἰκονομικῆς ταύτης διαχειρίσεως, καθίστανται ἀπολύτως καταφανεῖς καὶ εὐχερεῖς.

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ἐπὶ πλέον ἡ Υ. Ε. λέξεις τινὰς περὶ τῶν προειδοποιήσεων τὰς ὁποίας ἀπηύθυνα κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ἀνθρώπων τούτων.

Αἱ δημόσιαι ἀναγγελίαι, ἀνακοινωθεῖσαι διὰ τῆς προκηρύξεως, ἐκείναι αἱ γενόμεναι προφορικῶς δὲν ἤρκουν, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ προστατεύσουν τὴν νῆσον ἐκ τῶν ταραχῶν αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ λάβουν χώραν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ διασκόρπισιν τῶν ὑπάρξεων τούτων, τῶν μισητῶν καθ' ἑαυτὰς καὶ διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπηρεσίας. Διὰ τοῦτο ὀργάνωσα μετὰ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου τόσο εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστόλιου ὅπως καὶ τοῦ Ληξοῦριου μερικὰς ἐκτάκτους περιπόλους καὶ ἀνά τὴν ὑπαιθρον ἐνήργησα νὰ διαδοθῶν ἀστραπιαίως πολλὰ ἀντίτυπα τῆς ἰδίας προκηρύξεως, συνιστῶν τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτῆς εἰς τοὺς πρῶχοντας, εἰς τοὺς ἱερεῖς, εἰς τοὺς δικαστὰς τῶν ἐπαρχιῶν, ζητῶν παρὰ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ πράγματος τὰς ἀκριβεῖς ἀπαντήσεις περὶ τῶν ἐνεργηθέντων.

Ἐπὶ πλέον εἰδοποίησα τὸν Ἀξιωματικὸν τῆς Ἀστυνομίας κ. Ματθαῖον εἰς Ἀργοστόλιον καὶ κ. Μυλωνᾶν εἰς Ληξοῦριον νὰ ἀγρυπνοῦν ἀκόμη καὶ διὰ μέσου ἐμπιστῶν προσώπων περὶ τυχόν ἀντιδράσεως τινος ἢ ἐνοχλήσεως ἢ ἐπεισοδίου τὸ ὁποῖον θὰ ἐξεδηλοῦτο, ὥστε νὰ καταπιέσωμεν ἀμέσως τὰ πάντοτε ὀλέθρια <ἐκ τούτων> ἀποτελέσματα.

Τὰ μέτρον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἔγκαιρον, καθόσον ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς στρατιωτικὸς τούτους τῶν πόλεων... καὶ σύλληψίς τις καὶ σύντομος φυλάκισις ἤρκεσε, διὰ νὰ καταδείξωμεν ἐκείνην τὴν δραστηριότητα τῆς Διοικήσεως ἡ ὁποία ἐμπνέει δίκαιον φόβον εἰς τοὺς ἀθλίους καὶ ἡ ὁποία εἰς τοὺς ἀγαθοὺς πλημμυρίζει τὴν καρδίαν ἐξ ἱκανοποιήσεως.

Τοιοιουτρόπως ἡ ἐπιχειρήσις ἔσχε τὴν πλέον εὐτυχή ἔκβασιν συνδυάζουσα μετὰ τῆς δυνατῆς ἱκανοποιήσεως τῶν δυσφορούντων καὶ ἀπολυθέντων στρατευμάτων τῶν πόλεων τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν εἰς πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς νήσου καὶ τὴν πραγματικὴν καὶ θετικὴν εὐαρέσκειαν καὶ ἀναψυχὴν ὧσων ὑπήρξαν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑποδεδουλωμένοι καὶ καταπεπιεσμένοι.

Ἐποὺ ἔθεσα εἰς ἐκτέλεσιν τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐθεώρησα καθήκον νὰ συζητήσω πολλὰς φορὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν πόλεων μετὰ τῶν ἐξεχόντων ἐκείνων προσώπων τὰ ὅποια ἐνδιεφέροντο νὰ τὴν διατηρήσουν, ἂν ὄχι ὅλην, τοῦλάχιστον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς θυέλλης ταύτης. . . Πάντες μοὶ εἶπον ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον νὰ δεχθῶμεν μεταβολάς, ἀλλ' ὅτι ἐχρειάζετο, πρὶν ἀποφασισθῶν, νὰ σκεφθῶμεν πολὺ, καθόσον ἐπρόκειτο περὶ σοβαροῦ καὶ σπουδαίου ζητήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξηρτάτο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος. Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς προκηρύξεως ἐφάνην πάντοτε πεπεισμένος περὶ τῆς δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος καὶ ἔκρινα σοβαρῶς πλειονάκις ἐνώπιον τούτων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ θραύσω αἰφνιδίως ἅπαν τὸ δίκτυον τοῦτο τῶν σχέσεων καὶ τῶν συμφερόντων, ἰδιωτικῶν καὶ κοινῶν.

Ἐκ τῆς ἀπολύτου ταύτης ἐμπιστοσύνης εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς τὰς ἐπανειληγμένας αἰτήσεις αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων σημαιοφόρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ἀπαισίου τούτου στρατεύματος, καθὼς φ. 2 ἐγὼ ἔλαβον ταύτας, ἀπεκρίθημεν πάντοτε / ἐκείνο τὸ ὅποιον προήλθεν ἐκ τῆς δημοσιευθείσης προκηρύξεως καὶ δὲν ἀντεκρούσθη παρ' οὐδενὸς ἐπισήμως, μολονότι προεβλέφθη.

Ἐθεώρησα τὸ τέχνασμα τοῦτο λίαν σημαντικόν, διὰ νὰ παύσῃ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἐκείνη ἡ ἐπιρροή τὴν ὁποῖαν εἶχον παράσχει ὑπερβολικῶς εἰς τὰ ἄτομα αἱ περιστάσεις καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ κοινωνικὴ ἰσορροπία ἀνεζητεῖτο ματαίως εἰς ταύτην τὴν νήσον.

Τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα εἶναι ἤδη πλέον αἰσθητὰ καὶ οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες ἀναλαμβάνουν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνθρωπίνας, εἰρηνικὰς, ἡσύχους, μειδιώσας φυσιογνωμίας. Ὑποβάλλω πρὸς τὴν Υ. Ε. εἰς τὴν συνημμένην ὑπ' ἀρ. 2 τὸ ἀντίγραφον ἐγκυκλίου, τὴν ὁποῖαν ἐθεώρησα ἀπαραίτητον νὰ ἀποστείλω εἰς ἅπαντα τὰ δικαστήρια καὶ δημοσίας ἀρχάς, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς λειτουργίαν.

Μοῦ ἐφάνη καλὸν ὅτι ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ Διοικητοῦ ἐνταῦθα τότε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀποτελεσματικὴ, ὠφέλιμος καὶ εὐεργετικὴ, ὅταν ἐπίσημος ἔκθεσις περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως ἐκάστης ὑπηρεσίας τὸν καταστήσῃ ἐνήμερον νομίμως ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τῶν σημειωθεισῶν εἰς τὴν ἰδίαν ἐγκύκλιον.

Ἡ ἀπάντησις <ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων τούτων> οὕτω διαρθρωθεῖσα, ὅπως ἔχω ἀναφέρει, γεννᾷ τὴν εὐκαιρίαν νὰ υἱοθετήσωμεν ἐκείνας τὰς προσθήκας καὶ ἐκείνας τὰς ἀλλαγάς, τόσον εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων

οἱ ὅποιοι πλαισιώνουν τὰς διαφόρους ἀρχάς, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀρμοδιότητας καὶ λειτουργίας ἐκάστης, διὰ τῶν ὁποίων <προσθηκῶν καὶ ἀλλαγῶν> ἐλπίζεται ἢ καλλιτέρα παροχὴ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ κοινόν, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτυχῶναιμεν δι' ἄλλου τρόπου, εἰ μὴ δι' ἐκείνης τῆς αὐθορμητοῦ συμμορφώσεως καὶ τῆς μεταμελείας τῆς πλέον ἐπισήμου καὶ μεμετρημένης.

Ἦδη ἔλαβον ἐκθέσεις ἐκ περισσοτέρων τῆς μᾶς δημοσίων καὶ ἀναπληρωματικῶν ἀρχῶν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνάγκην καθιστῶ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ ἀποδεχτὰς τὰς γνώμας μου καὶ συμβουλεύω ἐκείνην τὴν ἀναδιοργάνωσιν ἢ ὅποια παρ' ἐμοῦ δύναται νὰ ἐπινοηθῇ καὶ νὰ θεωρηθῇ κατάλληλος.

Ἀσχολοῦμαι ἀπαύστως εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὴν ἐκπόνησιν διατάξεως, ἢ ὅποια νὰ ἔχη κύρος, διὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ὀρθὴν διαχείρισιν τῆς τοπικῆς οἰκονομίας. Ἐῦρον τέρας λίαν περίεργον· δὲν ἔχει ἑκατὸν κεφαλὰς, ἀλλὰ μίαν μόνον κεφαλὴν καὶ ἑκατὸν χεῖρας λίαν κακῶς ἠσκημένας εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔθνικοῦ θησαυροῦ.

Εἶναι ὠραῖον τὸ νὰ βλέπωμεν ὅτι ἐκ τοῦ υἱοθετηθέντος μέτρου τὸ ἴδιον τέρας περιεγράφῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἡ ἕκτατος Ὀμοσπονδιακὴ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἔχη ἀντικείμενον ἀσχολίας.

Προειδοποιῶ ἐν τῇ μεταξὺ τὴν Υ. Ε. ὅτι τὸ τοπικὸν ταμεῖον ἐνταῦθα ὑπολογίζεται εἰς 20.134 πραγματικὰ γρόσια. Θὰ ὑπολογίζεται τόσον ἐπὶ πολὺν ἴσως χρόνον καὶ κατόπιν θὰ καταστῇ πλουσιώτερον, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἐξ ἀγροτῶν στρατεύματος ἐξοικονομήθησαν ἐξ χιλιάδων γρόσια δι' ἕκαστον δεκαήμερον, ἦτοι δεκαοκτὼ χιλιάδες τὸν μῆνα, αἱ ὅποια ἔθυσιάζοντο εἰς τὴν πλεονεξίαν τούτου τοῦ μοιραίου ἀγροτικοῦ στρατεύματος.

Δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω τὸν προϋπολογισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων, ἀφοῦ ἐκτὸς τῶν ἤδη καθιερωμένων καὶ μετὰ τῆς δυνατῆς δημοσίας φειδοῦς τῶν καθημερινῶν παροχῶν κρέατος, οἴνου, καυσοξύλων, ἐλαίου διὰ τὰ στρατεύματα καὶ δωρεῶν εἰς τοὺς ἀξίωματικούς ὑπολείπονται νὰ ὑπολογισθοῦν ἐκεῖναι αἱ ὀλίγαι τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Κόμητος κυρίου Μερκάτη πρόκειται νὰ προσκομίσουν. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐξόχου τούτου κυρίου θὰ δώσω τέλος καὶ εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ θὰ γίνω, καθὼς ἐγὼ ἐλπίζω, ὁ κομιστὴς ἀκριβῶν λογαριασμῶν καὶ ἐξόδων καὶ ἐσόδων, καὶ ἐφόσον φ. 2^ν συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ / ὁ Κόμης κύριος Μερκάτης, δι' ὀλόκληρον ἐκείνην τὴν χρηματικὴν ποσότητα ἢ ὅποια θὰ ἐπερίσσειεν ἐκ τῶν καθορισθεῶν τοπικῶν ἀναγκῶν.

Ἦπῃρξα καὶ εἶμαι σταθερὸς μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὸ νὰ ἀπορρίπτω ἀκρόασιν καὶ παραδοχὴν εἰς ἐκείνας τὰς αἰτήσεις αἱ ὅποια ζητοῦν χρήμα. Οἱ πιστωταὶ τοῦ δημοσίου προβάλλουν καθημερινῶς καὶ αἱ ἐνοχλήσεις καὶ αἱ στενοχωρίαι τὰς ὁποίας ὑποφέρω εἶναι ὑπερβολικαί. Ἀνθίσταμαι, ἀλλὰ τολμῶ νὰ παρατηρήσω εἰς τὴν Υ. Ε. ὅτι θὰ ἐχρηιάζετο νὰ ἐπιβάλωμεν μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἄρνησιν ταύτην ἐνεργοῦντες νὰ μεταφέρωμεν ἐκεῖ πάντοτε ὅλον τὸ χρήμα τὸ ὅποιον πλεονάζει, οὐδὲ θεωρῶ ἐπαρκὲς τὸ ἄρθρον τὸ διατυπωθὲν

εις τὰς ἐντολάς τὰς ὁποίας ἡ Υ. Ε. ἔδωσεν εἰς τοὺς ἀρμοδίους διοικητὰς ἐν προκειμένῳ.

Ἡ ταπεινότης μου τολμᾷ νὰ ὑποδείξῃ μίαν ἄνευ ἐξαιρέσεων καὶ αὐστηρὰν διάταξιν, ἡ ὁποία νὰ ἀπαγορεύῃ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἀρμοδίων διοικητῶν οὐδὲν ποτε δαπάνην, ἐκτὸς τῶν συμπεφωνημένων καὶ ἐγκριμένων διὰ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας. . . Αὗται <αἱ δαπάναι> ἔχουν συμφωνηθῆ καὶ θὰ ἐγκριθοῦν, ἀφοῦ ἡ Υ. Ε. θὰ ἔχη τὸ ἀκριβὲς ὕψος παρὰ τῶν ἀρμοδίων διοικητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαταχθῆ νὰ τὰς μεταδώσουν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ταχύτητος, ἐνημεροῦντες ταυτοχρόνως περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως ἐκάστου ταμείου μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων.

Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι τὸ μόνον ὄπλον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπερασπισθοῦν ἑαυτοὺς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Υ. Ε. ἀπὸ τῆς ὀρμητικῆς καὶ ἀνυποχωρήτου ἐπιθέσεως τὴν ὁποίαν τόσοι καὶ τόσοι, ἐνισχυθέντες εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν ἐκ τοῦ ὅτι εἶδον πλεόνασμα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, θὰ καταστρώσουν σχέδιον νὰ ὑποφέρουν ὑπομονητικῶς. . . Ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσίων πιστωτῶν εἶναι ἀπειροσ ἐδῶ, ὅπως πιστεύω εἰς ὅλας τὰς ἄλλας γῆσους, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν παρελθούσαν ἀναρχίαν, ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀμειψθῆ διὰ χρήματος ἡ δημοσία εὐνοια, ἐθεωρήθη καλὸν νὰ τὴν ἀποκτήσουν <οἱ δικαιοῦμενοί> δι' ἐνὸς διπλώματος ἢ διὰ θεσπίσματος, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπόκειται καὶ νὰ ἀπονέμῃ μισθοῦς.

Ἄναμένω τὸν Κόμητα κύριον Μερκάτην. Ἄμα τῇ ἀφίξει του θὰ παραδώσω ἀμέσως τὴν παραληφθεῖσαν καὶ ἐκχωρουμένην ὑπ' ἐμοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἐλλειπῶν δυνάμεών μου, ἀσκηθεῖσαν διακυβέρνησιν τούτων τῶν δημοσίων ὑποθέσεων.

Θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ταπεινῶς εἰς τὴν Υ. Ε. τὴν ἐπομένην ἀναφορὰν περὶ τῶν ἐνεργειῶν μου καὶ ἐκεῖνην διὰ τῆς ὁποίας κατηγορηματικῶς θὰ μεταβιδάσω εἰς τὸν προαναφερθέντα Κόμητα κύριον Μερκάτην πᾶν ζήτημα σχετικὸν πρὸς τὸ ἀξίωμα ταύτης τῆς Διοικήσεως.

Ἐν τοσούτῳ διαθεβαῖω τὴν ὑπόληψίν μου.

Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1802 π.ῆ.

Ὁ λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθὴς
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

φ. 1

/Κάτω: Πρὸς τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα Κόμητα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Κέρκυραν

13

'Αρχετον 'Ιονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 7, ἀρ. 44, συνημμένον

Copia

No 1

Il Commissario di S.E. il Principe della Sett'Insulare Repubblica
Agli abitanti tutti dell' isola di Cefalonia

Voi siete, o abitanti di questa preziosa parte della Sell'Insulare Repubblica, chiamati oggi a nuova vita, a felice esistenza, a gloriosi destini dalla comparsa e dal presidio delle invitte truppe dell' Augusto Sovrano delle Russie e da tutte quelle instituz(io)ni che mercè di questo appoggio possente la vostra vera felicità devono componere.

Innalzate il vostro spirito... Richiamate a voi stessi l'antica vostra istoria. Non obliate quella de' vostri giorni e rendete grazie alla Provvidenza Divina ed alla clemenza di Alessandro Primo.

Pace, concordia, obbedienza alle leggi, rispetto ed amore al Governo, affetto alla pubb(lic)a sicurezza senza ostentaz(io)ne o prepotente entusiasmo, moderaz(io)ne repubblicana sieno nell' isola di Cefalonia e fra di voi, o suoi abitanti.

L' esercizio di queste virtù, la soddisfaz(io)ne assoluta di questi doveri e gli eminenti oggetti, intorno ai quali la mente riordinatrice dello stato travaglia, esigono che in voi tutti indistintam(ent)e vi sia un corrispondente carattere.

Quindi io, fedele esecutore degli ordini precisi che mi furono dati devo annunziarvi :

Primo; che alle sole costituite potestà, cioè al Reggente solo, ai magistrati e tribunali che sono sopravvegliati e che devono agire entro i soli rispettivi loro confini spetta esclusivam(ent)e il pensiero¹, la cura, il discorso de' pubblici affari.

Secondo. Nessuno deve sospettare che queste costituite potestà o che le invitte truppe che le sostengono possano giammai soffrire che avvenga lo sviluppo fatale delle passioni vendicative o delle reazioni.

Sappiano anzi tutti che ogni germe o principio di civile discordia devesi sradicare... E sarà sradicato... Resti dunque og<n>uno tranquillo ove si attrova nè osi con movimenti attentatorii di determinare l'attenzio-

1. Xφ. *pensiere*

ne e lavigilanza pubblica sopra i suoi passi... Le esteriorità, i moti ingiuriosi, le parole provocatrici saranno stimate criminose... I delinquenti avranno punizioni militari.

Terzo. Alle sole gloriose truppe di S.M.I. è affidata la sicurezza pubblica e la privata... Quindi non solo è inutile, ma è criminoso per voi tutti, o abitanti, di mostravi armati dinanzi alle truppe imperiali che qui sono per custodirvi e presidiarvi.

φ. 1^v / Il portare armi dunque ventiquattro ore dopo la pubblicaz(io)ne di questo proclama è un delitto che offende la dignità delle truppe imperiali e che avrà per ciò corrispondenti punizioni militari.

Quarto. Siano i primi a deponerle que' bravi abitanti che in tempi difficili e pericolosi le hanno prese con valore repubblicano per difendere la patria.

Sappiano ancora questi che dietro all' esegui(ment)o di questa prescriz(io)ne io ne aspetto i capi e due militari di ogni compagnia, onde annunziar loro importanti e grate notizie.

Quinto. Sappiano gli abitanti tutti delle pertinenze e ville che la loro condotta è sopravvegliata e che s' intende che le armi sieno deposte da tutti in ogni luogo.

Quindi l'uso delle armi e l'ammasso di armati in qualunque punto dell' isola è stimato criminoso... I colpevoli saranno puniti militarment(e).

Sesto. Le armi deposte non devono essere in nessun luogo ammassate... La raccolta di armi, ovunque ritrovisi, attirerà esecuz(io)ni militari nel luogo che le custodisce e corrispond(ent)e castigo a' colpevoli.

O voi, quanti siete illuminati, giudiziosi, influenti, de' quali la voce è ascoltata ed esaudita, adoperatevi a far intendere e consocere ai semplici e buoni il valore e l'importanza di quanto oggi viene prescritto e che devesi assolutam(ent)e eseguire.

Abitanti, io vi ho detto di dover essere fedele esecutore degli ordini che ho ricevuto... Io con questa proclamaz(io)ne lo sono stato... Vi esorto e vi prego di volermi dare il conforto di essere, per quanto la mia breve destinaz(io)ne lo importerà, il testimonio dell' esercizio delle vostre virtù repubblicane e della vostra obbedienza.

Vi prevengo che dovete obbedire e che l' obbedienza forzata è indegna di voi che siete nati per essere figli di una libera patria.

Dal Palazzo di Pubb(lic)a Reggenza li 28 Settembre 1802 s.v.

Commissario CO. CAPO D' ISTRIA

Ἄ ν τ ἰ γ ρ α φ ο ν

Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας

Πρὸς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Κεφαλληνίας

Σεῖς, κάτοικοι ταύτης τῆς πολυτίμου πλευρᾶς τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἔχετε κληθῆ σήμερον εἰς νέαν ζωὴν, εἰς εὐτυχῆ ὑπαρξιν, εἰς ἔνδοξα πεπρωμένα ὑπὸ τῶν ἐμφανισθεισῶν καὶ φρουρουσῶν ἀηττήτων δυνάμεων τοῦ Σ ε θ α σ τ ο Ὡ Μ ο ν ἄ ρ χ ο υ τ ῶ ν Ρ ω σ ι ῶ ν καὶ ὑπὸ βλων ἐκεῖνων τῶν θεσμῶν, οἱ ὅποιοι, χάρις εἰς ταύτην τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν, ἀφείλουν νὰ συνθέσουν τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν σας.

Ἀναπερώσατε τὸ πνεῦμα σας. . . Ἀνακαλέσατε κατὰ νοῦν τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν σας. Μὴ λησιμονεῖτε ἐκείνην τῶν ἡμερῶν σας καὶ εὐχαριστεῖτε τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Ἄ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ τ ο Ὡ Π ρ ῶ τ ο υ.

Εἰρήνην, ὁμόνοιαν, ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους, σεβασμὸς καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, συμπάθεια πρὸς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν ἄνευ ἐπιδείξεως ἢ ὑπερβολικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πολιτικὴ μετριπάθεια ἃς ὑπάρχουν εἰς τὴν νήσον τῆς Κεφαλληνίας καὶ μεταξὺ σας, κάτοικοι αὐτῆς.

Ἡ ἀσκησις τῶν ἀρετῶν τούτων, ἡ ἀπόλυτος ἱκανοποίησις τούτων τῶν καθηκόντων καὶ οἱ ὕψιστοι σκοποὶ πέριξ τῶν ὁποίων καταβάλλει προσπάθειαν ἢ ἀναδιοργανωτικὴν μέριμνα τοῦ Κράτους ἀπαιτοῦν ἕπως εἰς ἅπαντας ὑμᾶς ἀνεξαιρέτως ὑπάρχη ἀνάλογος συμπεριφορά.

Διὰ τοῦτο, πιστὸς ἐκτελεστής τῶν συγκεκριμένων διαταγῶν αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν, πρέπει νὰ σᾶς ἀναγγείλω:

Πρῶτον' ὅτι εἰς μόναν τὰς συσταθείσας ἐξουσίας, δηλαδὴ εἰς μόνον τὸν Κυβερνήτην, εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ἐπιτηροῦνται καὶ ἀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν ἐντὸς τῶν σχετικῶν μόνον ὁρίων αὐτῶν, ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς ἡ σκέψις, ἡ φροντίς, ἡ συζήτησις περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων.

Δεύτερον' οὐδεὶς πρέπει νὰ φαντάζεται ὅτι αἱ συσταθεῖσαι αὐταὶ ἐξουσίαι ἢ ὅτι αἱ ἀήττητοι δυνάμεις αἱ ὁποῖαι τὰς ὑποστηρίζουν δύναται ποτὲ νὰ ἀνεχθοῦν νὰ ἐπέλθῃ ἡ μοιραία ἐξέλιξις τῶν ἐκδικητικῶν παθῶν ἢ ἀντιδράσεων. Ἄς γνωρίσουν ἀντιθέτως πάντες ὅτι πᾶν σπέρμα ἢ ἀρχὴ πολιτικῆς διχονοίας πρέπει νὰ ἐκριζωθῇ. . . Καὶ θὰ ἐκριζωθῇ. . . Ἄς μὲνη λοιπὸν ἕκαστος ἡσυχος ὅπου εὐρίσκεται καὶ ἃς μὴ ἀποτολμᾷ νὰ προκαλῆ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν δημοσίαν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν του δι' ἐπιβούλων ἐπιχειρήσεων. . . Αἱ ἐκδηλώσεις, αἱ προσβλητικαὶ κινήσεις, οἱ προκλητικοὶ λόγοι θὰ θεωρηθοῦν ἐγκληματικά. Οἱ παραβάται θὰ ὑφίστανται στρατιωτικὰς ποινὰς.

Τρίτον' εἰς μόναν τὰς ἐνδόξους δυνάμεις τῆς Α. Α. Μ. ἀνατίθεται ἡ δημοσία καὶ ἰδιωτικὴ ἀσφάλεια. . . Ὅθεν οὐχὶ μόνον ἀνωφελές, ἀλλὰ εἶναι ἐγκληματικὸν διὰ πάντας ὑμᾶς, ὧ κάτοικοι, νὰ ἐμφανίζεσθε ἔνοπλοι ἐνώπιον τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἐδῶ, διὰ νὰ σᾶς φυλάττουν καὶ νὰ σᾶς φρουροῦν.

φ. 1v / Τὸ νὰ φέριτε λοιπὸν ὄπλα εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν δημοσίευσιν ταύτης τῆς προκηρύξεως εἶναι ἐγκλημα τὸ ὁποῖον προσβάλλει τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη διὰ τοῦτο ἀντιστοίχως στρατιωτικὰς ποινὰς.

Τέταρτον· οἱ πρῶτοι οἵτινες θὰ καταθέσουν τὰ ὄπλα ἄς εἶναι οἱ γενναῖοι ἐκείνοι κάτοικοι οἱ ὁποῖοι εἰς χρόνους δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους τὰ ἀνέλαθον μετὰ γενναιότητος ἀνταξίου πρὸς τὴν Πολιτείαν, διὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν πατρίδα. Ἄς γνωρίζουν ἐπὶ πλέον οὗτοι ὅτι ἅμα τῇ ἐκτελέσει τῆς διαταγῆς ταύτης ἀναμένω τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ δύο στρατιώτας ἐξ ἐκάστης ὀμάδος, διὰ νὰ ἀναγγεῖλω εἰς τοὺτους σημαντικὰς καὶ εὐχαρίστους εἰδήσεις.

Πέμπτον· ἄς γνωρίζουν πάντες οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν καὶ χωριῶν ὅτι ἡ διαγωγή των ἐπιτηρεῖται καὶ ὅτι εἶναι νοητὸν τὰ ὄπλα νὰ κατατεθοῦν παρὰ πάντων ὁπουδήποτε. Ὅθεν ἡ χρῆσις τῶν ὄπλων καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐνόπλων εἰς οἰονδήποτε σημεῖον τῆς νήσου θεωροῦνται ἐγκληματικαὶ πράξεις... Οἱ ἔνοχοι θὰ τιμωρηθοῦν στρατιωτικῶς.

Ἐκτον· τὰ κατατεθέντα ὄπλα εἰς οὐδένα τόπον πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν. Ἡ συγκέντρωσις ὄπλων, ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὐρεθῇ, θὰ προκαλῆ ἐκτελέσεις στρατιωτικῶν ποινῶν ἔνθα ταῦτα φυλάσσονται καὶ ἀνάλογον ποινὴν εἰς τοὺς ἐνόχους.

Ὅσοι ἐξ ὑμῶν εἴσθε πεφωτισμένοι, συνετοί, μὲ ἐπιρροήν, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἀκούεται καὶ τῆς ἀποδίδεται προσοχὴ κάμετε ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ γνωρίσουν καλῶς οἱ ἄπλοῖ καὶ καλοὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα ὧν σήμερον διετάχθησαν καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐκτελεσθοῦν πιστῶς.

Κάτοικοι <τῆς Κεφαλληνίας>, σᾶς εἶπον ὅτι πρέπει νὰ εἴσθε πιστοὶ ἐκτελεσατὰ τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἔλαθον... Ἐγὼ διὰ τῆς προκηρύξεως ταύτης ὑπῆρξα... Σᾶς προτρέπω καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ θελήσητε νὰ μοῦ δώσητε τὴν ἀνακούφισιν νὰ καταστῶ, καθ' ὃ μέτρον τὸ προκαλέση ἡ μικρὰ ἀποστολή μου, ὃ μάρτυς τῆς ἐκδηλώσεως τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν σας καὶ τῆς ὑπακοῆς σας.

Σᾶς προειδοποιῶ ὅτι ὀφείλετε νὰ ὑπακούσητε καὶ ὅτι ἡ διὰ τῆς βίας ὑπακοὴ εἶναι ἀναξία ὑμῶν οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθητε, διὰ νὰ γίνητε τέκνα ἐλευθέρας πατρίδος.

Ἐκ τοῦ Μεγάρου τοῦ Κυβερνείου, τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1802 π.ῆ.

Ἐπίτροπος ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

14

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 45

Serenissimo Principe,

L' unita lettera che ho addrizzato a S.E., il Reggente del Zante, presenta alla sapienza di V.E. la stabilita comunicazione che pia<c>que al sig(no)r Calichiopulo di voler tenere con me per essere partecipe di ciò che si opera a Cefalonia, onde prendere norma ed agire in conformità al Zante, p(er) quanto lo comportano le sue commissioni e le circostanze di quell' isola¹.

Presenta inoltre la necessità in cui io sono stato di prevenirlo into<r>no all' import<an>za di trattenerne al Zante quelle persone che sono sta<te ba>ndite<d>al passato governo e che col loro ritorno già qui sperato e sospettato necessiterebbe assolutam(ente) la Reggenza a prendere delle misure violenti sopra di essi, onde evitare lo sviluppo e l'azione di nuove passioni e l' opportunità a nuovi disordini.

Raccoglierà da tutto questo la sapienza dell'E.V. che uno dei precipui oggetti delle mie occupazioni fu quello di conoscere possibilment(e) lo stato morale di questo paese e quindi illuminarmi intorno a ciò che guarir potesse le cause perenni di recidive malattie rivoluzionarie.

Per ora basta per una parte l'allontanam(ento) di questi banditi. Per l'altra sono in dovere di rassegnare all'E.V. che non devesi in questo momento trascurare e lasciare inosservato l'altro profondo germe di civile discordia, cioè quello che è causato dalle doglianze dei danneggiati e dalla impunità de' danneggiatori.

Non è provvida misura il lasciare la conoscenza, la discussione e le successive deliberaz(ion)i di questo affare alla sola Reggenza. . . . La mente pubblica devesi persuadere che il felice progresso delle azioni di queste Reggenze esige un sostegno e rifugio sotto l' ombra e presso l' autorità lontana ed imponente dell' E.V.

Quindi per agevolare un qualche risultato definitivo di questo di per se stesso difficile ed assai involuppato argomento io oso proponere all' φ. 1^v E.V. l' instituz(ion)e di una commissione apposita residente in / Corfù, la quale chiami a se i ricorsi dei danneggiati costà dimoranti NN. SS. Coidan ed Eustachio Metaxà.

Conosciute queste dimande, valutate nella loro essenza, discusse le cause, admesse tutte le procedure le più opportune, che la Commissione

1. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

pronunzi un gindizio e che al Reggente dell' isola di Cefalonia col favore della forza russa ne sia raccomandata l'esecuzione.

Così questo difficile affare avrà pronta esecuzione... Il Reggente nos<tro> espone che a dar esegui(ment)o ad un giudizio altrove pronunziato nè i suoi passi gove<rna>tivi <si svi>luppano in questo labirinto in cui smarrirebbero certam(ent)e con pregiudizio della più imparziale giustizia.

Sono questi, Serenissimo Principe, i miei divoti pareri su questo proposito.

L' E.V. abbia la clemenza di accoglierli come una testimonianza di quel vivo interesse ch'io sento per poter come meglio io posso conflu(ire) al ben essere, al riordinam(ent)o di quest' isola.

Quanto ad altre successive osservazioni intorno alle cause di più remote civili discordie ed ai metodi di estirparle mi onorerò di umiliare con altro apposito rapporto le mie divote considerazioni.

Io stava per chiudere i miei rapporti, quando mi giunsero le inchinate lettere di V.E., s<e>gnate 24, 25 Settembre. L'una, riguardante il credito Humbsk e Timoni, l'altra il detenuto sig(nor) Loverdo... Ad amendue io darò risposta a prima successiva opportunità e quando, come io spero, il sig(nor) Marcati che qui <s> aspetti d'ora in ora potrà egli stesso trattare questi affari.

Protesto in tanto la più divota venerazione ed ossequio.

Cefalonia 29 Settembre 1802

Um. div. obb.

GIOV. CO. CAPODISTRIA

φ. 1 / Κ ά τ ω : Al Seren(issim)o Principe Co. Spirideon Giorgio Teotochi
Corfù

*Α ν ω δ ι ' έ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς : N° 43 con inserte tre.

Γαληνότητα Πρίγκιψ,

Η συνημμένη επιστολή, την οποίαν απηύθυνα προς την Α. Ε. τον Κυβερνήτην της Ζακύνθου, παρουσιάζει εις την φρόνησιν της Υ. Ε. την εγκαινιασθεϊσαν αλληλογραφίαν, την οποίαν ο κύριος Χαλικιάπουλος εφηρεστήθη να τηρήση μετ' έμου, δια να είναι γνώστης όσων ενεργούνται εις Κεφαλληνίαν, ώστε να τα λάβη ως οδηγόν και αναλόγως να δράση εις Ζάκυνθον, καθ' όσον τó επιτρέπουν αι έντολαι της αποστολής του και αι περιστάσεις της νήσου εκείνης.

Παρουσιάζει επί πλέον την ανάγκην εις την οποίαν εύρέθην να τον προειδοποιήσω περι της σπουδαιότητος του να έμποδίση εις Ζάκυνθον τα πρόσωπα τα όποια κατεδιώχθησαν υπό της προηγουμένης Κυβερνήσεως και δια τα ό-

ποῖα μετὰ τῆς ἐλπιζομένης καὶ ὑποπευομένης ἤδη ἐνταῦθα ἐπιστροφῆς των θὰ ἔπρεπε ἀπαραιτήτως ὁ Κυβερνήτης νὰ λάβῃ μέτρα βίαια ἐναντίον αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν δραστηριοποίησιν νέων παθῶν καὶ τὴν ἀφκαιρίαν εἰς νέας ἐξεγέρσεις.

Θὰ συμπεράνῃ ἐξ ὧν τούτων ὁ σώφρων λογισμὸς τῆς Υ.Ε. ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἐξεχόντων σκοπῶν τῶν ἀσχολιῶν μου ὑπῆρξε νὰ γνωρίσω κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν ταύτης τῆς νήσου καὶ ἐκ τούτου νὰ διαφωτισθῶ περὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὰς μονίμους αἰτίας τῶν ὑποτροπιάζουσῶν ἀσθενειῶν τῶν ἐπαναστάσεων.

Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖ ἀφ' ἐνὸς ἢ ἀπομάκρυνσις τούτων τῶν ληστῶν, ἀφ' ἑτέρου <ὄμως> εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Υ. Ε. ὅτι δὲν πρέπει τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ παραμελήσωμεν καὶ νὰ ἀφήσωμεν ἀπαρατήρητον τὸ ἕτερον θαθεῶς ἐρριζωμένον σπέρμα τῆς πολιτικῆς διχονοίας, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ ὅποιον ἔχει προκληθῆ ἐκ τῶν παραπόνων τῶν ζημιωθέντων καὶ ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας τῶν διαπραττόντων ἀδικήματα.

Δὲν εἶναι προληπτικὸν μέτρον νὰ ἀφήσωμεν τὴν γνῶσιν, τὴν συζήτησιν καὶ τὰς ἐν συνεχείᾳ ἀποφάσεις τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἰς μόνον τὸν Κυβερνήτην. . . Ἡ κρατικὴ μέριμνα πρέπει νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς πορεία τῶν ἐνεργειῶν τῶν κυβερνητῶν τούτων ἀπαιτεῖ ὑποστήριξιν καὶ καταφύγιον ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν μακρυνήν καὶ ἐπιβλητικὴν αὐθεντίαν τῆς Υ.Ε.

φ. 1 Ὅθεν, διὰ νὰ διευκολύνωμεν ἀποτελέσματά τι ὀριστικῶν τοῦ καθ' ἑαυτὸ δυσκόλου καὶ λίαν πολυπλόκου ζητήματος τολμῶ νὰ προτείνω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἴδρυσιν καταλλήλου ἐπιτροπῆς, ἐδρευούσης ἐν / Κερκύρα, ἡ ὁποία νὰ ζητήσῃ παρ' ἑαυτῆ τὰς προσφυγὰς τῶν ζημιωθέντων κατοίκων εὐγενεστάτων κυρίων Χοῖδᾶ καὶ Εὐσταθίου Μεταξᾶ. Μετὰ τὴν γνωστοποίησιν τῶν αἰτήσεων τούτων, τὴν ἐκτίμησιν τῆς οὐσίας των, τὴν συζήτησιν τῶν ὑποθέσεων, τὴν ἀποδοχὴν ὧν τῶν πλέον καταλλήλων διαδικασιῶν ἢ Ἐπιτροπῆ νὰ διατυπώσῃ πόρισμα καὶ εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς νήσου Κεφαλληνίας νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος.

Τοιοιουτρόπως τὸ δύσκολον τοῦτο ζήτημα θὰ ἔχῃ ἄμεσον τέλος. . . Ὁ ἡμέτερος Κυβερνήτης διαπιστώνει ὅτι, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ δικαστικὴ ἀπόφασις ἀπαγγελθεῖσα ἀλλαχοῦ, οὔτε αἱ ἰδικαί του κυβερνητικαὶ ἐνέργειαι προωθοῦνται εἰς τὸν λαδύρινθον τοῦτον, εἰς τὸν ὅποιον θὰ ἐξηφανίζοντο ὀπωσδήποτε ἐκ προκαταλήψεως τῆς πλέον ἀμερολήπτου δικαιοσύνης.

Αὗται εἶναι, Γαληνότατε Πρίγκιψ, αἱ ἐξ ἀφοσιώσεως προερχόμεναι ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἡ Υ.Ε. ἂς ἔχῃ τὴν ἐπιείκειαν νὰ τὰς δεχθῇ ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ζωηροῦ ἐκείνου ἐνδιαφέροντος τὸ ὅποιον αἰσθάνομαι, νὰ δύναμαι κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον νὰ συντελέσω εἰς τὴν εὐημερίαν, εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς νήσου ταύτης.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐν συνεχείᾳ εἰς ἄλλας παρατηρήσεις περὶ τῶν αἰτιῶν

τῶν ἀπωτέρων πολιτικῶν διαφωνιῶν καὶ τῶν μεθόδων ἐκριζώσεώς των θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω τὰς ταπεινάς μου ἀπόψεις δι' ἄλλης καταλλήλου ἐκθέσεως.

Ἐπρόκειτο νὰ περατώσω τὴν ἐκθεσίν μου, ὅτε ἔλαβον τὰς σεβαστάς ἐπιστολάς τῆς Υ.Ε., φερούσας ἡμερομηνίαν 24, 25 Σεπτεμβρίου. Ἡ μία, ἀφορῶσα εἰς τὸ δάνειον Humbsk καὶ Τιμόνη, ἡ ἑτέρα εἰς τὸν κρατούμενον κύριον Λοβέρδον... Εἰς ἀμφοτέρας θὰ ἀποστείλω ἀπάντησιν εἰς πρώτην μελλοντικὴν εὐκαιρίαν καὶ ὅταν, καθὼς ἐλπίζω, ὁ κύριος Μερκάτης, ὁ ὁποῖος ἀναμένεται ἐδῶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, δυνηθῆ ὁ ἴδιος νὰ χειρισθῆ τὰς ὑποθέσεις ταύτας.

Διαθεσθαῖω ἐν τῇ μεταξὺ τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμόν.

Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1802

Ταπειν., ἀφωσ., εὐπειθ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

φ. 1 / Κάτω: Εἰς τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Κέρκυραν
Ἄνω: Ἄρ. 43 μετὰ τριῶν συνημμένων.

15

Ἄρχειον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 45, συνημμένον

Copia di lettera scritta dall'Ecc(ellentissimo) Com(missario) Interino Reg(gente) di Cefalonia a S.E. il Co. s. Stamo Calichiopulo, Reggente del Zante, in data 29 Settembre 1802.

Corrispondendo con ogni sollecitudine al desiderio che l'E.V. si è compiaciuta di esternami mi affretto di spedirle oggi con un espresso nelle occluse carte sotto n° 1, 2, 3 in copia una parte dei rapporti approntati per spedire questa notte all'Ecc(ellentissimi)mo nostro Principe.

Rilevarà l'E.V. dalli stessi tutto il piano che mi sono fatto e come su quelle traccie io abbia dato principio alle mie operazioni.

Oramai ci credo che S.E. il s. C. Mercati troverà appianata la via e mi chiamerò assai fortunato, se gli piacerà di compatire e secondare gl' incominciati travagli.

Prevengo l'E.V. della necessità in cui sono di rinnovarle le mie premure in ufficio, onde per ora li banditi Cefaleni costà raccolti e domiciliati non abbiano a passare in Cefalonia... Sotto il n° 4 l'E.V. troverà il paragrafo delle commissioni che le riguarda... Io sopra luoco sono

convinto che il loro ritorno darebbe occasione a fatali reazioni... Già la speranza dei seguaci e dei satelliti fin ora oppressi prende' una nuova elasticità colla sola aspettazione. Questa incomoda e scandalosa elasticità deve essere, e lo è infatti, con molta attenzione sopravvegliata da robusta mano che sta per reprimerla, ove fatalmente cominciasse a mettersi in azione.

Ad evitare questa necessaria ripressione, la quale sarebbe tanto più dannosa, quanto dovrebbe agire sopra esseri fin ora connucleati, e darebbe alto rilievo ed estimazione a quella parte che sino a questo momento à preponderato, non v'è studio, non v'è diligenza a mio intendere che basti. Quindi è mio divoto parere che l' E.V., messo così a parte dettagliatamente delle circostanze e delle necessità di dar mano, onde si ottenga l' allontanamento di queste fin ora persone rimarcate ed intorno alle quali non v'è uno in quest' isola, il quale non tenga fissi i suoi sguardi senza necessitare spiacevoli deliberazioni dalla parte di questa Reggenza.

L' E.V. non troverà nelle compiegate carte nulla per ora intorno all' **φ. 1^v** immensa turba degl' uffiziali che portano divisa. Sono / già tutti venuti da me a rassegnarsi; ò fatto intendere colla voce a tutti che io tengo delle istruzioni intorno ad ognuno, ma che mi facciano' il piacere di aspettarne l' annunzio delle importanti cose che sono incaricato di palesare dopo che avrò spedito il mio espresso al Principe.

Sono determinato di chiamarli tutti in una conferenza e di annunziar che è mente dell' autorità suprema del Principe e dell' ordinatrice facoltà dello Stato che la Cassa non abbia a contribuire paghe che alli soli uffiziali che restano strettamente addetti al servizio della piazza e che non possono essere addetti che i catalogati. Fra i catalogati non si sarà nessuno di essi.

Aprirò loro la più seducente scena per l' avvenire, mostrerò che il Senato e le nuove facoltà espressamente costituite daranno il libero concorso ai bravi uffiziali, affinchè nel nuovo o(r)dine di cose trovino onorato e stabile collocamento.

Ecco, Eccellenza, quanto io posso per ora annunziarle. Accolga l'E.V. questa pronta testimonianza del mio zelo e le proteste della mia considerazione.

1. Xφ. *prendono.*
2. Xφ. *ficino.*

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης ὑπὸ τοῦ Ἐξοχωτάτου Ἐπιτρόπου, Προσωρινοῦ Διοικητοῦ τῆς Κεφαλληνίας, πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Κόμητα κ. Στάμον Χαλικιόπουλον, Διοικητὴν Ζακύνθου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Σεπτεμβρίου 1802.

Ἄνταποκρινόμενος μετὰ πάσης σπουδῆς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν ἡ Υ.Ε. εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἐκφράσῃ ἐπείγομαι νὰ σᾶς ἀποστείλω σήμερον δι' ἐκτάκτου ταχυδρομείου εἰς τὰ ἐσωκλειόμενα ἔγγραφα ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3 ἐν ἀντιγράφῳ μέρος τῶν ἐκθέσεων, τῶν παρασκευασθειῶν διὰ νὰ τὰς ἀποστείλω ταύτην τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν ἡμέτερον Ἐκκλησιάρχον Πρίγκιπα. Ἡ Υ.Ε. θὰ συναγάγῃ ἐκ τούτων ὀλόκληρον τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἐξεπόνθησα καὶ πῶς ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων ἠρξάμην τῶν ἐνεργειῶν μου. Τώρα πλέον πιστεύω ὅτι ἡ Α.Ε. ὁ Κόμης κ. Μερκάτης θὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν ἐξομαλυνθεῖσαν καὶ θὰ θεωρήσω τὸν ἑαυτὸν μου λίαν εὐτυχῆ, ἐὰν θελήσῃ νὰ εὐνοήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὰς ἀρξαμένας προσπάθειάς.

Πληροφορῶ τὴν Υ.Ε. περὶ τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι νὰ σᾶς ἐπαναλάβω τὰς ἀνησυχίας μου ἐκ καθήκοντος μήπως οἱ ἐν ἐξορίᾳ Κεφαλλῆνες, ἐκεῖ συγκεντρωθέντες ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ κατοικοῦντες, μεταβοῦν εἰς Κεφαλληνίαν. . . Ἡ Υ.Ε. εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 4 θὰ εὕρῃ τὴν παράγραφον τῶν παραγγελιῶν ἣ ὁποία τὰς ἀφορᾷ. . . Εἶμαι πεπεισμένος περὶ τοῦ θέματος ὅτι ἡ ἐπιστροφή των θὰ παρῆι εὐκαιρίαν εἰς μοιραίας ἀντιδράσεις. . . Ἦδη ἡ ἐλπίς τῶν ὁπαδῶν καὶ τῶν μονίμων φίλων, μέχρι τώρα καταπιεζομένων, λαμβάνει νέαν δυνατότητα ἐκ μόνης τῆς ἀναμονῆς. Ἡ ἀνεπίτρεπτος αὕτη καὶ σκανδαλώδης ἐλαστικότης πρέπει νὰ ἐπιτηρητῆται, ὅπως πράγματι ἐπιτηρεῖται, μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἣ ὁποία ἀναμένει νὰ τὴν κατασβέσῃ, ὅπου θὰ ἤρχιζε μοιραίως νὰ τίθεται εἰς δρᾶσιν.

Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἀναγκαίαν ταύτην καταπίεσιν, ἣ ὁποία θὰ ἦτο τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιζημία, καθόσον θὰ ἔπρεπε νὰ δράσῃ ἐναντίον ἀτόμων μέχρι σήμερον συνεσπειρωμένων καὶ θὰ ἀπέδιδε ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἐκτίμησιν εἰς τὴν μερίδα ἐκείνην ἣτις μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς ἔχει ὑπερισχύσει, δὲν ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀντιληψίν μου σχέδιον, δὲν ὑπάρχει φροντίς ἣ ὁποία νὰ ἀρκῆ. Ὅθεν, εἶναι ταπεινὴ γνώμη μου ὅπως ἡ Υ.Ε., ἀφοῦ παραμερισθοῦν ἐπιμελῶς περιστάσεις καὶ περιπτώσεις ἐξαναγκασμοῦ, βοηθήσῃ ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἀπομάκρυνσις τούτων τῶν μέχρι σήμερον ἐπισημασμένων προσώπων καὶ εἰς τὰ ὁποία οὐδεὶς ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἔχῃ προσηλωμένα τὰ δλέμματα του, χωρὶς νὰ προκληθοῦν δυσάρεστοι ἀποφάσεις ἐκ μέρους τοῦ ἐδῶ Διοικητοῦ.

Ἡ Υ.Ε. οὐδὲν θὰ εὕρῃ πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὰ ἐσωκλειστα ἔγγραφα περὶ φ. 1^ν τοῦ ἀμέτρου πλήθους τῶν ἀξιωματικῶν οἱ ὁποῖοι φέρουν στολήν. Ἦλθον / ἦδη ἅπαντες πρὸς ἐμὲ δι' ἐπιθεώρησιν κατέστησα πρὸς πάντας ἀντιληπτὸν προφορικῶς ὅτι κατέχω ὁδηγίας δι' ὅλους, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσουν τὴν εὐχαρίστησιν

νά ἀναμένουν τὴν ἀναγγελίαν σπουδαίων ζητημάτων, τὰ ὅποια μοῦ ἔχει ἀνατεθῆ νά ἀποκαλύψω, ἀφοῦ θὰ ἔχω ἀποστείλει τὸ ἐπεῖγον ἔγγραφον εἰς τὸν Πρίγκιπα.

Ἐχω λάβει τὴν ἀπόφασιν νά καλέσω πάντας εἰς συνέντευξιν καὶ νά τοὺς ἀναγγείλω ὅτι εἶναι σχέδιον <προερχόμενον ἐκ> τῶν ὑψηλῶν δικαιωμάτων τοῦ Πρίγκιπος καὶ τῆς ὀργανωτικῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους ὅπως τὸ <Δημόσιον> Ταμεῖον μὴ καταβάλλῃ μισθοὺς, εἰ μὴ εἰς μόνους τοὺς ἀξιωματικούς οἱ ὅποιοι εἶναι στενῶς συνδεδεμένοι μετὰ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ φρουρίου, καὶ ὅτι δὲν δύνανται νά εἶναι συνδεδεμένοι, εἰ μὴ οἱ καταγεγραμμένοι εἰς κατάλογον. Μεταξὺ τῶν καταγεγραμμένων δὲν θὰ εἶναι κανεὶς ἐξ αὐτῶν.

Θὰ παρουσιάσω εἰς αὐτοὺς τὴν πλέον γοητευτικὴν σκηνὴν διὰ τὸ μέλλον, θὰ δείξω ὅτι ἡ Γερουσία καὶ αἱ νέαι εἰδικῶς συσταθεῖσαι ἐξουσίαι θὰ παράσχουν εἰς τοὺς γενναίους ἀξιωματικούς ἐλεύθερον συναγωνισμόν, ἵνα εὔρουν εἰς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων ἔντιμον καὶ σταθεράν θέσιν.

Ἴδού, Ἐκλαμπρότατε, ὅτι δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νά σᾶς ἀναγγείλω. Ἄς δεχθῆ ἡ Γ.Ε. τὴν ἄμεσον ταύτην μαρτυρίαν τοῦ ζήλου μου καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεώς μου.

16

Ἄρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 46

No 5

Serenissimo Principe,

Il Cav(alie)r Sorokin parte questa sera. Egli mi coglie nel momento in cui io passo l'amministrazione del Governo a S.E. il Co. Mercati.

Resto qualche giorno in Argostoli e forse fino alli 7 del cor(ren)te per combinare il passaggio della guarnigione russa in Itaca.

Il Reggente di S(ant)a Maura e la guarnigione per quell'isola oggi intrapresero il loro viaggio.

Passato ch'io sia colla guarnigione in Itaca, cooperato ch'io abbia colà all'instituzione della Reggenza, io passo a S(ant)a Maura da dove prenderò imbarco per Corfù.

Domani il Co. Mercati assume publicam(ent)e la sua Reggenza con quella barca ch'io spero di poter inviare costà col dinaro che sopravanza dalle già stabilite spese mensuali. Io mi onorerò di dare dettagliato rapporto all'E.V. di quanto appartiene a questa Reggenza di Cefalonia.

Protesto in tanto all'E.V. le mie divote considerazioni.
Cefalonia 4 Ottobre 1802

P.S. Oso umiliare all'E.V. che sarebbe giovevole e giusto che il Senato a nome della Repubblica esterni un ufficio di ringraziamento al C(ava-
lie)r Sorokin per le tante cure ed attenzioni che egli si prese, onde la spedizione delle isole prosperi e formi la loro felicità, come già' attualmente la fa.

L' um. div(otissim)o obbe. serv.
Il Comm. C. CAPODISTRIA

*Ανω δι' ἐτέρως χειρός: Addi 6 8bre 1802 s.v. ricev(uta).

Γαληνότατε Πρίγκιψ,

Ὁ Ἰππότης Sorokin ἀναχωρεῖ ἀπόψε. Οὗτος μὲ εὗρίσκει καθ' ἣν στιγμὴν μεταβιβάζω τὴν ἀσκησιν τῆς ἐξουσίας τῆς Διοικήσεως εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κόμητα Μερκάτην.

Παραμένω ὀλίγας ἡμέρας εἰς Ἀργυστόλιον, καὶ ἔσως μέχρι τῆς 7ης τρέχοντος, διὰ νὰ κανονίσω τὴν μετάδασιν τῆς ρωσικῆς φρουρᾶς εἰς Ἰθάκην.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ἀγίας Μαύρας καὶ ἡ φρουρὰ διὰ τὴν νῆσον ἐκείνην σήμερον ἐπραγματοποίησαν τὴν ἀναχώρησιν των.

Εὐθὺς ὡς μεταβῶ μετὰ τῆς φρουρᾶς εἰς Ἰθάκην, ὡς συνεργασθῶ ἐκεῖ εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Διοικήσεως, μεταβαίνω εἰς Ἀγίαν Μαύραν, ὅπουθεν θὰ ἐπιβιβασθῶ διὰ Κέρκυραν.

Ἀδριον ὁ Κόμης Μερκάτης ἀναλαμβάνει ἐπισήμως τὰ καθήκοντά του ὡς Διοικητοῦ <μεταβαίνων> δι' ἐκείνου τοῦ πλοιαρίου τὸ ὅποιον ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ νὰ ἀποστείλω ἐκεῖ διὰ χρημάτων τὰ ὅποια περισσεύουν ἐκ τῶν ἤδη καθορισθέντων μηνιαίων ἐξόδων. Ἐγὼ θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δώσω λεπτομερῆ ἀναφορὰν εἰς τὴν Ἰ.Ε. δι' ὅτι ἀφορᾶ εἰς ταύτην τὴν Διοίκησιν τῆς Κεφαλληνίας.

Διαθεβαίω ἐν τοσοῦτῳ πρὸς τὴν Ἰ. Ε. τὴν πλήρη ἀφοσιώσεως ὑπόληψίν μου.

Κεφαλληνία 4 Ὀκτωβρίου 1802

Υ.Γ. Τολμῶ νὰ υποβάλω ταπεινῶς εἰς τὴν Ἰ.Ε. ὅτι θὰ ἦτο ἐπωφελὲς καὶ δίκαιον νὰ ἐκφράσῃ ἡ Γερουσία ἐξ ὀνόματος τῆς Πολιτείας πρὸς τὸν Ἰπ-

1. Ἀμφίβολος ἀνάγνωσις, χφ. *ome già*.

πότην Sorokin χρέος εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς τόσας φροντίδας καὶ μερίμνας τὰς ὁποίας οὗτος ἀνέλαθε, διὰ τὴν εὐδοκίμησιν ἢ ἀποστολὴν τῶν νήσων καὶ δημιουργήσιν τὴν εὐτυχίαν των, καθὼς ὄντως τώρα τὴν πραγματοποιεῖ.

Ὁ ταπ., λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπ. θερ.

Ὁ Ἐπίτροπος ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄνω : Τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1802 π.ῆ., παραλαβή.

17

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 47

No t(erzo).

Eccellenza,

Mi onoro di rassegnare sotto n° 1 all'E.V. in copia il rapporto con cui ò a<ll'> E.S. il Reggente di Cefalonia passato l'amministrazione di questo locale <.....>¹.

Risulta da questa scrittura la precisa e dettagliata relazione di qu<el che ò> io operato, d<i> que<ll'>e osservazioni che io feci e di quelle sistemazioni <che io> ò creduto di dover stabilire in ogni diramazione, e particolarmente <in quel>la del giornaliero e mensile dispendio che da questa Pubblica Cassa a<vrà> incontrare. Mi sono fatto un sacro dovere di fissare le contribuzioni giornalieri, tanto di vitto per la truppa russa come di porzioni e gratificazioni agl'ufficiali che sono addetti alla stessa, conciliando in ognuna il possibile risparmio ed il contentamento di questi militari, verso i quali i nostri riguardi devono essere uguali ai nostri doveri.

Stabilite le mensuali spese, valutato il dinaro effettivo e quello che certamente deve entrare in questa cassa, io ò creduto che senza remora di dovesse rimettere qualche somma, come nel mio rapporto è indicata a codesta Generale Finanza. Io aveva desiderato che questa rimessa costà si fosse fatta col mezzo della fregata russa di ritorno. Ma le circostanze e quella fredda lentezza che è il prodotto della novità della cosa sulla non corrispondente elasticità e fervore di chi la imprende mi costringono a desiderare tuttora quella decisione, intorno a cui io avrei sul momento deliberato ed oprato senza remora, senza esitanza.

Pare che questa rimessa di dinaro sia riservata a più tranquilla epoca. Io non vorrei che quest'epoca ritardasse di molto e che questo ritardo

1. Φθορά μιᾶς λέξεως, ἕως sistema. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

non avesse a soverchiamente diminuire il da me contemplato sovvegno alle esigenze della generale finanza...

In vista al mio rapporto ed a quelle riflessioni che io ò osato di rassegnare alla maturità del sig(nor) Co. Marcati l'E.S. si è compiaciuta di **φ 1.^v** pubblicare l'in / stituzione di un Mag(istra)to Economico, di un altro Alle Vituarie e di un Tribunal di Pace.

Gl'eletti personaggi, i destinati a cuoprire questi posti, sono certamente i più raccomandabili ed io ò la compiacenza di riscontrare che le scelte fatte in gran parte ottennero i suffragi della popolazione.

Oltre a queste pubblicazioni S.E. il Reg(gen)te si annunziò con un assai preteso e pastorale proclama, con cui egli ebbe la bontà di chiamare nuovamente in esecuzione quelle provvidenze che io ò pubblicato colla mia proclamazione dei 28 del passato mese.

Egli in fine à con altro¹, assai paterno proclama, chiamati in seno alla patria gli emigrati e quelli tutti che, senza essere stati nè inquisiti nè processati nè sentenziati, possono trovare nel loro paese un'accoglienza non opposta dal Governo e non contraria alla generale tranquillità.

Su questo proposito io ò ardito di fare qualche considerazione a S.E.... Mi pareva che il ritorno degli emigrati dovesse essere piuttosto il risultato delle naturali attrattive di un imparziale e ben regolato governo, di quello che <è> l'effeto d'una dovuta obbedienza all'invito oggi ripetuto.

Considerando le particolari circostanze di quest'isola e la storia tutta di quelli avvenimenti che a queste circostanze la condussero egli è certo che i più riguardevoli fra gli emigrati sono quelli che mal soffrindo per la loro ambizione o per lo stesso spirito di prepotenza, il predominio e la forza del passato Governo, presc[i]elsero l'espatriazione alla pacifica tolleranza... Nè può si credere che essi abbi<a>no dato luogo per evitare le persecuzioni del Governo, poichè egli era dotato di una sì estesa potenza e tanto fu attivo nel scagliarsi contro ai suoi nemici che n(on) avrebbe certamente lasciato sfuggire dalle sue estese reti nemmeno una sola di quelle che egli avesse potuto considerare per necessarie vittime. Ne sia una pruova la numerosa lista dei banditi...

Io credeva dunque che questa razza d'uomini dovesse essere negletta per ora e non mai chiamata con esortazioni paterne a quella cristiana riconciliazione, di cui gl'eretici non sono lealmente capaci, ed all'esercizio di quelle virtù locali che non sentono e non sono atti a conoscere.

Un emigrato potente dietro un generale invito, il quale non esca da quel luogo ove la di lui mancanza è sentita, se anco ritorna, egli è oscuro

1. Xφ. *altra*.

ed egli deve cercare di guadagnarsi colla sua condotta moderata e pacifica quell'opinione e quell'affetto ch'egli aveva perduto.

Ma ove egli sia chiamato da quella voce che impera alle pubbliche cose della sua patria, il suo ritorno è luminoso ed egli entra colle pompe, coll'orgoglio e colle apparenze di un uomo che alla pubblica cosa è interessante... Quindi è che il generale invito, fatto da S.E. il Plenipotenziario, è utile. Quello fatto dalla Reggenza di Cefalonia è dannoso, tanto più che questo è un popolo vassallo, che pochi sono i suoi feudatarj, ch'egli è abituato a venerarli e che per gli avvenimenti passati dobbiamo essere anco convinti che allo stesso è del pari interessante che uno od un altro sia il suo padrone e che gli basta solo averne uno.

φ. 2 / Se la mia intermediaria destinazione ebbe lo scopo di manifestare alla popolazione intiera che le invitte armi imperiali non erano venute per appoggiare nessun partito, e molto meno il Reggente, egli è mio divoto parere che tenendo fermo lo stesso principio sia affatto disdicevole e pericoloso il mostrare per nessuna maniera che queste armi, che questa Reggenza, che queste interine istituzioni appoggino od accreditino nella pubblica opinione quell'altro che fu soverchiato, battuto e vinto; e per il vero dire senza meritarsi non lagrime, non commiserazioni, ma nemmeno dalla maggioranza degl'abitanti minorazione di dispregio e di abbattimento.

Il richiamo di qualche riguardevole emigrato, l'indulg<enz>a verso alcuni imprigionati, la preconizzata assoluzione o condizionato sprigionamento di alcuni condannati a relegazione, il ritorno già nell'isola di alcuni banditi del riparto di Lixuri, il quale fa presentire la successiva venuta di quegl'eminenti capi e condottieri che qual peste si temono finalmente l'ordine di V.E. di far passare costà il processo di un certo Loverdo, già dall'ex Governo sentenziato all'esilio; tutti questi sono fatti che con troppa velocità s'incontrano per fare che d'innanzi a questa popolazione si eriga un nuovo idolo, a cui tacitamente preparasi, quando la compressione della forza russ<a> si toglierà o quando alla forza stessa si sarà q<uesta> popolazione <f>amiliarizzata <con> nuovi e sanguinosi sacrificj.

Tolga il C<ie>lo <.....>^{e1} <qu>esta poco vigile, poco avveduta condotta de <.....>¹ all'isola di Cefalonia, mostri che quest'epoca assomigliar si può a <quella> che è segnata col nome di Tisingausen. Io rifletto a quelleorre<nde> vicende, considero e rifletto in salutare² di questa gente. Veggo qu(ant)o è invincibile il valore delle insistenti loro brighe e confesso che lo stato di questa per tanti riguardi interessante parte della Repubblica è oggi nella sua più critica e decisiva posizione.

1. Φθορά μᾶς λέξεως.

2. Ἀμφίβολος ἀνάγκη.

Se il Governo colla sua autorità e coll'imponente forza che è qui per <so>stenerlo terrà ferma la prescritta legge della più scrupolosa imparz<ia>lità; se i capi, i potenti, i feudararj saranno con avvedute direzioni in parte allontanati dal luogo ed in parte isolati e manifestati alla popolazione intera, assolutamente non influenti ed anzi negletti; se si guadagna la pubblica confidenza col risarcimento dei danneggiati, colla punizione esemplare degl' autori ed esecutori delle rivoluzioni, i quali tanto più devono meritarsi l' attenzione del Governo quanto l'impunità loro fin'ora adottata causò le successive rivoluzioni ed il pesante governo del <...>'taniato; se in fine si terrà fermo l'argine stesso nell'amministrazione delle pubbliche rendite; io posso assicurare e ne sarà garante fatto che quest' isola diverrà a preferenza di tutte le altre la più gloriosa alla Repubblica ed al nazionale decoro, la più ferace di tutte nella produzione interessante di uomini illustri per il governo, per la navigazione, per il commercio, per le arti, per le scienze e per le lettere.

2. φ^v Per lo contrario, qualora oggi si neglgesse una delle mentovate ragioni, siccome tutte si attengono alle stesse cause e siccome il tempo / è il più favorevole, non si sarebbe altrimenti che travagliare in vano e forse colla certezza di preparare a questo paese futuri disordini e stragi, alla Repubblica perpetuo sconvolgimento e fatali destini. Quanto ai banditi e danneggiati ò rassegnato all'E.V. il mio divoto parere nel mio rapporto n° 4. Quanto all'economia del pub(blic)o tesoro, ò osato di far qualche osservazione col mio rapporto n° 3.

Imploro dall'E.V. perdono, se io ò ardito di così diffusam(ent)e trattenerla intorno a questo proposito, ma l'importanza di tutti questi affari, il fervido mio zelo per la salute di questo paese mi fecero oltrepassare i confini che io, conoscitore di me stesso, avrei dovuto segnarmi.

Alcune provvide misure dal Co. Mercati in altri tempi sperimentate, utili in questo paese, furono da S.E. proposte. Importano queste l'appostamento in lontane pertinenze delle armi pubbliche. Questa salutare operazione dimanda un aumento di guarnigione, non già di truppa russa che non si può di tanto allontanare dal centro delle sue discipline e de'suoi sistemi, ma di truppa legg[i]era repubblicana. Era di avviso S.E. di partecipare questa sua esigenza all'E.V., ma avendo il sig(no)r Col(onnello) considerato che la truppa repubblicana residente in Corfù non può soffrire questo smembramento, inteso il servizio che ella costà presta ed avendo io trovato che le guar<n>iglioni albanesi del Zante e S(ant)a Maura possono somminist<rare> qu<es>to suffraggio, così si è convenuto che dietro alli rapporti che perveniranno al sig(no)r Col(onnello) Co-

1. Φθορά μιᾶς ἕως δύο συλλαβῶν.

man<dante> dello Stato delle rispettive guarnigioni delle isole a lui subordinate egli ordinarà il trans<corrimento di> quella porzione di Arbanesi che meno sarà sensibile al luogo da sui si levano e più utile a questo in cui passeranno.

Io ò tutto stabilito e pronto per la partenza della guarnigione russa per Itaca passo io pure in quell'isola colla speranza che il contemporaneo arrivo del sig(no)r De Zorzi mi disimpegnarà da Itaca per subito passare a S(ant)a Maura e di là a Corfù.

Dopo domani io parto per Itaca. Procurerò di ritraere prima le positive notizie e le stabilite deliberazioni di S.E. il Reggente intorno alla rimessa costà del liquidato sopravanzo di pubblico dinaro.

Aspetto un rapporto assai interessante da questo Mag(istra)to di Commercio e Navigazione, in cui un provvido regolamento si propone per la navigazione della nostra Repubblica.

Io mi onorerò di rassegnarlo colle divote mie considerazioni all'autorità dell'E.V.

Protesto intanto la mia divota obbedienza e rassegnazione.

Cefalonia 7 Ottobre 1802

L'um(ilissimo), div(otissim)o, obbe(dientissimo) serv(itore)
GIOV. C(ONTE) CAPODISTRIA

*Ανω δι' ἐτέρως χειρός: N° 47 con inserte due.

Ἐκλαμπρότατε,

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ υποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἔκθεσιν ὑπ' ἀρ. 1 ἐν ἀντιγράφῳ, δι' ἧς μετεβίβασα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Κεφαλληνίας τὴν διοίκησιν τοῦ τοπικοῦ τούτου <συστήματος>.

Διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἡ ἀκριβὴς καὶ λεπτομερὴς περιγραφή ὄσων ἔπραξα, τῶν παρατηρήσεων εἰς τὰς ὁποίας προέβην καὶ τῶν συστηματοποιήσεων ἐκεῖνων τὰς ὁποίας ἔκρινα ὅτι πρέπει νὰ σταθεροποιήσω εἰς ἕκαστον κλάδον, καὶ ἰδίως εἰς ἐκεῖνον τῆς ἡμερησίας καὶ μηνιαίας δαπάνης, ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ καταβάλληται ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Δημοσίου Ταμείου. Ἐξετέλεσα ἱερὸν καθήκον νὰ καθορίσω τὰς ἡμερησίας ἀποζημιώσεις εἰς τροφήν διὰ τὴν ρωσικὴν δύναμιν, καθὼς καὶ τῶν μισθῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν, ἐπιφέρων ἐκάστοτε τὴν δυνατὴν οικονομίαν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν στρατιωτικῶν τούτων, ἡ προσοχὴ πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ καθήκοντά μας.

Ἐπειὶ καθωρίσθησαν τὰ μηνιαῖα ἔξοδα, ἀφοῦ ὑπελογίσθη τὸ ὑπάρχον χρήμα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποσον ὀπωσδήποτε πρέπει νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦτο, ἐπίστευσα ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπανατοποθετηθῆ ποσὸν τι, ὅπως

έδηλώθη εἰς τὴν ἔκθεσίν μου πρὸς τὴν ἐνταῦθα κεντρικὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν. Εἶχον ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἡ κατάθεσις αὕτη ἐκεῖ γίνῃ διὰ τῆς ἐπιστροφούσης ρωσικῆς φρεγάτας. Ἄλλ' αἱ περιστάσεις ἢ ἡ ψυχρὰ ἐκείνη καθυστέρησις ἢ ὅποια προέρχεται ἐκ τῆς καινοτομίας τοῦ πράγματος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μὴ ἀνταποκρινομένην <δυνατότητα> προσαρμοστικότητος καὶ τὸν ζῆλον τοῦ ἐπιχειροῦντος τοῦτο μὲ ἀναγκάζουν νὰ ἐπιθυμῶ πάντοτε ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν τὴν ὅποιαν ἐγὼ θὰ εἶχον λάβει ἀμέσως καὶ θὰ εἶχον ἐνεργήσει ἄνευ ἐμποδίων, ἄνευ δισταγμοῦ.

Φαίνεται ὅτι ἡ κατάθεσις αὕτη τοῦ χρήματος ἔχει διαφυλαχθῆ διὰ ἡρεμωτέραν ἐποχὴν. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ καθυστερήσῃ ἡ ἐποχὴ αὕτη πολὺ καὶ ἡ καθυστέρησις αὕτη νὰ μὴ ἐλαττώσῃ ὑπερβολικῶς τὴν ὑπ' ἐμοῦ θεωρουμένην βοήθειαν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γενικῆς οἰκονομίας. . . Ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐκθέσεώς μου καὶ τῶν σκέψεων ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐτόλμησα νὰ ἐκθέσω εἰς τὴν ὄριμον κρίσιν τοῦ Κόμητος κυρίου Μερκάτη, ἡ Α.Ε. εὐηρεστήθη νὰ ἀνακοινώσῃ / τὴν ἔδρυσιν ὑπηρεσίας τῶν οἰκονομικῶν ὑποθέσεων, μιᾶς ἄλλης ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ ἐνὸς εἰρηνοδικείου. Αἱ ἐκλεγείσαι προσωπικότητες, αἱ προορισθεῖσαι νὰ καλύψουν τὰς θέσεις ταύτας, εἶναι θεδαίως αἱ πλέον ἀξιόσυστατοι καὶ ἐγὼ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ πιστοποιήσω ὅτι αἱ γενόμεναι ἐκλογαὶ ἔτυχον κατὰ μέγα μέρος τῆς ἐγκρίσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

Πλὴν τῶν ἀνακοινώσεων τούτων ἡ Α. Ε. ὁ Κυβερνήτης ἀπετάθη <εἰς τὸν λαὸν> διὰ μιᾶς λίαν ἐκτενοῦς καὶ ποιμαντορικῆς προκηρύξεως, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ καλέσῃ ἐκ νέου εἰς ἐκτέλεσιν τῶν προνοητικῶν ἐκείνων μέτρων τὰ ὁποῖα ἀνεκοίνωσα διὰ τῆς προκηρύξεώς μου τῆς 28ης παρελθόντος μηνός.

Τέλος, οὗτος δι' ἐτέρας, λίαν πατρικῶν διαθέσεων, προκηρύξεως, ἐκάλεσε εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος τοὺς πολιτικούς ἐξορίστους καὶ πάντας ἐκείνους οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ἔχουν οὔτε ἀνακριθῆ οὔτε δικασθῆ οὔτε καταδικασθῆ, δύνανται νὰ εὔρουν εἰς τὴν πατρίδα των ὑποδοχὴν μὴ οὖσαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ οὐχὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν γενικὴν ἡσυχίαν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προβῶ εἰς παρατηρήσεις τινὰς πρὸς τὴν Α.Ε. . . Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐξορίστων ἔπρεπε νὰ εἶναι μᾶλλον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φυσιολογικῶν προσελκύσεων μιᾶς ἀμερολήπτου καὶ καλῶς ὀργανωμένης διοικήσεως, ἐκείνου τὸ ὅποιον εἶναι ἡ κατάλληλις ὀφειλομένης ὑπακοῆς εἰς τὴν ἐπαναληφθεῖσαν σήμερον πρόσκλησιν.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῆς νήσου ταύτης καὶ ὅλης τῆς ἱστορίας τῶν γεγονότων ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις τὴν ὠδήγησαν εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ πλέον ἀξιόλογοι μεταξὺ τῶν ἐξορίστων εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, μὴ ὑποκύπτοντες ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας των ἢ δι' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλαζονείας, τῆς ἐπικρατήσεως καὶ τῆς ἰσχύος τῆς προηγουμένης Διοικήσεως, προετίμησαν τὸν ἐκπατρισμὸν ἀντὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀνοχῆς. Ὅστε δύνανται νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι οὗτοι ὑπεχώρησαν, διὰ νὰ ἀποφύ-

γουν τὰς καταδιώξεις τῆς Διοικήσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη διέθετε τόσον ἐκτεταμένην ἐξουσίαν καὶ τόσον ὑπῆρξε δραστηρία εἰς τὸ νὰ ἐκσπᾷ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς, ὥστε θεαίως δὲν θὰ εἶχεν ἀφήσει νὰ διαφύγη ἐκ τῶν ἠπλωμένων δικτύων τῆς οὔτε ἐν μόνον θῆμα ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα αὕτη θὰ εἶχε δυνηθῆ νὰ θεωρήσῃ ὡς βέβαια. Ἔστω ἀπόδειξις περὶ τούτου ὁ ἐκτενὴς κατάλογος τῶν ἐξορίστων. . .

Ἐπίστευον λοιπὸν ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη τῶν ἀνθρώπων ἔπρεπε νὰ παραμεληθῆ πρὸς τὸ παρὸν καὶ οὐδέποτε νὰ κληθῆ διὰ πατρικῶν προτροπῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν συμφιλίωσιν, τῆς ὁποίας οἱ αἵρετικοὶ ἐλλικρινῶς δὲν εἶναι ἄξιοι, καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν ὑπὲρ τοῦ τόπου ἀρετῶν ἐκείνων τὰς ὁποίας δὲν αἰσθάνονται καὶ δὲν εἶναι ἐνδεδειγμένοι νὰ γνωρίσουν.

Ὁ διαθέτων δύναμιν πολιτικὸς ἐξόριστος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὁρίων τοῦ τόπου ἐκείνου ὅπου ἡ ἀπουσία του εἶναι αἰσθητή, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπανεβλῆ κατόπιν μιᾶς γενικῆς προσκλήσεως, οὗτος ἔχει ἀμαυρωθῆ καὶ ὀφείλει νὰ ζητήσῃ νὰ κερδίσῃ διὰ τῆς μετριοπαθοῦς καὶ εἰρηνικῆς διαγωγῆς του ἐκείνην τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ἐκείνην τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποῖαν οὗτος εἶχεν ἀπολέσει. Ἄλλ' ὅπου οὗτος ἀνακληθῆ ὑπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης ἢ ὁποῖα κυριαρχεῖ εἰς τὰ δημόσια πράγματα τῆς πατρίδος του, ἡ ἐπιστροφή του εἶναι λαμπρὰ καὶ εἰσέρχεται οὗτος μετὰ τῶν πομπῶν, μετὰ τῆς ἐπάρσεως καὶ μετὰ τῶν ἐπιδείξεων ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος εἰς τὸν δημόσιον βίον προκαλεῖ ἐνδιαφέρον. . . Ἐντεῦθεν προέρχεται ὅτι ἡ γενικὴ πρόσκλησις, γενομένη ὑπὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου, εἶναι ὠφέλιμος. Ἐκείνη ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Κεφαλληνίας εἶναι ἐπιζημία, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ λαὸς οὗτος εἶναι λαὸς ὑποτελῆς, οἱ γαιοκτῆμονες εἶναι ὀλίγοι, οὗτος ἔχει συνηθίσει νὰ τοὺς σέβεται καὶ καθ' ὅσον λόγῳ τῶν παρελθόντων γεγονότων ὀφείλομεν ἐπὶ πλέον νὰ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι εἰς τὸν ἴδιον εἶναι ἀδιάφορον ἂν οὗτος ἢ ἄλλος εἶναι ὁ κύριός του καὶ ὅτι τοῦ ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχη ἕνα ἐκ τούτων.

φ. 2 / Ἐὰν ἡ μεσολαθητικὴ ἀποστολή μου ἔσχεν ὡς σκοπὸν νὰ δηλώσῃ εἰς ὀλόκληρον τὸν λαὸν ὅτι τὰ ἀήττητα αὐτοκρατορικὰ ὅπλα δὲν εἶχον ἔλθει, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν πολιτικὴν τινα παράταξιν, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον τὸν Κυβερνήτην, εἶναι ταπεινὴ μου γνώμη ὅτι, τηρουμένης σταθερᾶς τῆς ἰδίας ἀρχῆς, εἶναι λίαν ἀνάρμοστον καὶ ἐπικίνδυνον τὸ νὰ δεικνύωμεν διὰ τινος τρόπου ὅτι τὰ ὅπλα ταῦτα, ὅτι ὁ Κυβερνήτης οὗτος, ὅτι οἱ προσωρινοὶ οὗτοι θεσμοὶ ὑποστηρίζουν ἢ ἐνισχύουν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἐκείνον ὁ ὁποῖος ἐξεβλήθη, ἐπλήγη καὶ κατεβλήθη καί, διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ ἀξίξῃ οὔτε δάκρυα οὔτε οἶκτον, ἀλλ' οὔτε καὶ παρὰ τῆς πλειονότητος τῶν κατοίκων μείωσιν τῆς περιφρονήσεως καὶ τῆς ἀθυμίας.

Ἡ ἀνάκλησις τινων ἀξιολόγων ἐξορίστων, ἢ συγχώρησις πρὸς μερικοὺς καταδικούς, ἢ προκηρυχθεῖσα ἀπόλυσις ἢ ὑπὸ ὄρους ἀποφυλάκισις μερικῶν καταδικασθέντων εἰς ἐξορίαν, ἢ γενομένη ἐπιστροφή εἰς τὴν νῆσον μερικῶν

ἔξορίστων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ληξουρίου, ἡ ὁποία κάμει νὰ προβλέψουν τὴν μελλοντικὴν ἐπάνοδον ἐκείνων τῶν ἐξεχόντων ἀρχηγῶν καὶ μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς λοιμώδη ἀσθένειαν φοβοῦνται ἐπὶ τέλους τὴν διαταγὴν τῆς Υ.Ε. νὰ παραπεμφθῆ ἐκεῖ ἢ δίκῃ Λοβέρδου τινός, ἤδη ὑπὸ τῆς προηγουμένης Διοικήσεως καταδικασθέντος εἰς ἔξορίαν· πάντα ταῦτα εἶναι γεγονότα τὰ ὁποῖα μετὰ μεγάλῃς ταχύτητος συναντῶνται, διὰ νὰ συντελέσουν ὥστε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τούτου νὰ ἀνυψωθῆ νέον εἶδωλον, διὰ τὸ ὁποῖον σιωπηρῶς προετοιμάζεται, ὅταν ἀρθῆ ἡ πίεσις τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος ἢ ὅταν ἐξοικειωθῆ πρὸς τὴν ἰδίαν δύναμιν ὁ πληθυσμὸς οὗτος διὰ νέων καὶ αἱματηρῶν θυσιῶν.

Ἐθε νὰ ἀπομακρύνῃ ὁ Θεὸς <.....>¹ ταύτην τὴν ὀλίγον προσεκτικὴν, ὀλίγον εὐφυᾶ διαγωγὴν <...>¹ διὰ τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας, ἃς δεῖξῃ ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη δύναται νὰ προσομοιάσῃ πρὸς <ἐκείνην> ἡ ὁποία ἔχει σημειωθῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Tisingausen. Σκέπτομαι τὰς τρομερὰς ἐκείνας περιπετείας, ἀναλογίζομαι καὶ σκέπτομαι <.....>¹ τὸν λαὸν τοῦτον. Βλέπω πόσον εἶναι ἀκατάβλητος ἡ ὁρμὴ τῶν ἐπιμόνων αὐτῶν ἐρίδων καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἡ κατάστασις τούτου τοῦ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐνδιαφέροντος τμήματος τῆς Πολιτείας εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ πλέον κρίσιμον καὶ ἀποφασιστικὸν σημεῖον τῆς.

Ἐὰν ἡ Διοίκησις διὰ τοῦ κύρους τῆς καὶ διὰ τῆς ἐπιβλητικῆς δυνάμεως ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἐδῶ, διὰ νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ, τηρήσῃ σταθερῶς τὸν συγκεκριμένον νόμον τῆς πλέον προσεκτικῆς ἀμεροληψίας· ἐὰν οἱ ἀρχηγοί, οἱ ἰσχυροί, οἱ γαιοκτῆμονες δι' ὀρθῶν ὁδηγιῶν ἐν μέρει ἀπομακρυνθοῦν τοῦ τόπου καὶ ἐν μέρει ἀπομονωθοῦν καὶ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ ἀπολύτως ἄνευ ἐπιρροῆς καὶ ἀντιθέτως παρημελημένοι· ἐὰν ἡ κοινὴ ἐμπιστοσύνη κερδίζεται διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ζημιωθέντων, διὰ τῆς παραδειγματικῆς τιμωρίας τῶν πρωτεργατῶν καὶ ἐκτελεστῶν τῶν ἐπαναστάσεων, οἱ ὁποῖοι τοσοῦτω μᾶλλον πρέπει νὰ προσελκύσουν τὴν προσοχὴν τῆς Διοικήσεως, καθ' ὅσον ἡ ἀτιμωρησία αὐτῶν ἢ μέχρι σήμερον υἱοθετηθεῖσα προεκάλεσε τὰς ἐπανειλημμένας ἐπαναστάσεις καὶ τὴν θαραίαν διοίκησιν <...>¹· ἐὰν τέλος τηρηθῆ σταθερὸς ὁ ἴδιος περιορισμὸς κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν· δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω, καὶ θὰ ὑπάρξῃ περὶ αὐτοῦ ἐγγύησις, τὸ ὅτι ἡ νῆσος αὕτη θὰ καταστῆ κατὰ προτίμησιν ὄλων τῶν ἄλλων ἢ πλέον ἐνδοξος διὰ τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἢ πλέον παραγωγικὴ ἐξ ὄλων εἰς τὴν ἐνδιαφέρουσαν δημιουργίαν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν διὰ τὴν διοίκησιν, διὰ τὴν ναυτιλίαν, διὰ τὸ ἐμπόριον, διὰ τὰς τέχνας, διὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ διὰ τὰ γράμματα.

¹ Ἀντιθέτως, εἰς ἣν περίπτωσιν σήμερον θὰ παρημελεῖτο εἰς τῶν ἀναφερθέντων ἔρων, ἐφ' ὅσον πάντες ἀνήκουν εἰς τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ ἐφ' ὅσον ὁ

φ. 2^ν χρόνος / εἶναι ὁ πλέον εὐνοϊκός, θὰ ἦτο ὡς νὰ προσπαθῶμεν εἰς μάτην καὶ

1. Μία λέξις ἀμετάφραστος λόγῳ φθορᾶς.

ἴσως μετὰ τῆς θεβαιότητος ὅτι προπαρασκευάζομεν διὰ τὴν χώραν ταύτην μελλοντικὰς ταραχὰς καὶ συμφοράς, εἰς τὴν Πολιτείαν συνεχῆ ἀναστάτωσιν καὶ ὀλέθρια πεπρωμένα. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐξορίστους καὶ τοὺς ὑποστάντας ζημίας, ἐξέθεσα εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ταπεινὴν μου γνώμην εἰς τὴν ἀναφορὰν μου, ἀρ. 4. Καθ' ὅσον εἰς τὰ δημόσια οἰκονομικά, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προβῶ εἰς τινὰς παρατηρήσεις διὰ τῆς ἀναφορᾶς μου, ἀρ. 3.

Ἰκετεύω συγγνώμην παρὰ τῆς Υ.Ε., ἐὰν ἀπετόλμησα νὰ σᾶς ἐνημερώσω περὶ τοῦ θέματος τούτου τόσον συγκεχυμένως, ἀλλ' ἢ σπουδαιότης πασῶν τούτων τῶν ὑποθέσεων, ὁ θερμουργὸς ζῆλος μου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς χώρας ταύτης, μὲ ἠνάγκασαν νὰ ὑπερβῶ τὰ ὅρια τὰ ὅποια ὁ ἴδιος, γνώστης ἑμαυτοῦ, ὄφειλον νὰ χαράξω.

Ὡρισμένα προνοητικὰ μέτρα, δοκιμασθέντα ὑπὸ τοῦ Κόμητος Μερκάτη εἰς ἄλλας ἐποχάς, χρήσιμα διὰ τὴν χώραν ταύτην, προετάθησαν ὑπὸ τῆς Α.Ε. Ταῦτα ἀφοροῦν εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν στρατοπέδων εἰς ἀπομειμακρυσμένας περιοχάς. Ἡ σωτηριώδης αὕτη ἐνέργεια ἀπαιτεῖ αὐξησιν τῆς φρουρᾶς, οὐχὶ πλεόν τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος, τὸ ὅποion δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομακρυνθῆ τοσοῦτον ἐκ τοῦ κέντρου τῆς ἐκπαιδευσεῶς του καὶ ἐκ τῶν ἐγκαταστάσεών του, ἀλλὰ τῆς ἐλαφρᾶς ἑπτανησιακῆς δυνάμεως. Εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἡ Α.Ε. νὰ ἀνακοινώσῃ τοῦτο τὸ αἴτημά του εἰς τὴν Υ.Ε., ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κύριος Συνταγματάρχης ἐθεώρησε ὅτι ἡ ἑπτανησιακὴ δύναμις ἢ ἐστρατοπεδευμένη εἰς Κέρκυραν δὲν δύναται νὰ ὑποστῆ τοῦτον τὸν διαμελισμὸν, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν αὕτη παρέχει ἐκεῖ, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐσκέφθην ὅτι τὰ ἀλβανικὰ τμήματα τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς Ἀγίας Μαύρας δύνανται νὰ παράσχουν ταύτην τὴν συνδρομὴν, οὕτω συνεφωνήθη ὅτι κατόπιν τῶν ἀναφορῶν αἱ ὁποῖαι θὰ φθάσουν εἰς τὸν κύριον Συνταγματάρχην, Ἀρχηγὸν τοῦ Ἐπιτελείου τῶν ἀντιστοίχων φρουρῶν τῶν νήσων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τοῦτον, οὗτος θὰ διατάξῃ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀναλόγου ἐκείνης δυνάμεως τῶν Ἀλβανῶν, ἢ ὁποῖα θὰ γίνῃ ὀλιγώτερον αἰσθητὴ εἰς τὸν τόπον ἐξ οὗ ἀφαιροῦνται καὶ περισσότερον χρήσιμος εἰς ἐκεῖνον ὅπου θὰ μεταβοῦν.

Ἐχω τὰ πάντα καθορίσει καὶ ἕτοιμος διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ρωσικῆς δυνάμεως δι' Ἰθάκην μεταβαίνω ἐπίσης εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἡ ταυτόχρονος ἀφίξις τοῦ κυρίου Ντὲ Τζώρτζη θὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς Ἰθάκης, διὰ νὰ μεταβῶ ἀμέσως εἰς Ἀγίαν Μαύραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν.

Μεθαύριον ἀναχωρῶ δι' Ἰθάκην. Θὰ φροντίσω προηγουμένως νὰ ἀντλήσω τὰς θετικὰς πληροφορίας καὶ τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου περὶ τῆς καταβολῆς ἐκεῖ τοῦ ρευστοποιηθέντος πλεονάσματος τοῦ δημοσίου χρήματος.

Ἀναμένω λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἔκθεσιν παρὰ τῆς ἐνταῦθα Ὑπηρεσίας τοῦ Ἐμπορίου καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν προτείνεται εἰς συνετὸς καινο-

νισμός διὰ τὸ ναυτικὸν τῆς ἡμετέρας Πολιτείας. Θὰ ἔχω τὴν τιμὴν γὰ τὸν ὑποβάλλω εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Υ.Ε. μετὰ τῶν ταπεινῶν μου παρατηρήσεων.

Ἐπὶ τούτοις διαθεβαῖω διὰ τὴν ταπεινὴν μου εὐπειθεαν καὶ ὑποταγὴν.

Κεφαλληνία 7 Ὀκτωβρίου 1802

ἽΟ ταπεινότητος, λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθέστατος θεράπων
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄνω : Ἄρ. 47 μετὰ δύο συνημμένων.

18

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 47, συνημμένον

Copia di lettera scritta dall' Eccell(entissim)o Commiss(ari)o Co. Capodistria a S.E. Co. Giacomo Marcati, Delegato Reggente di Cefalonia, datata li 4 Ottobre 1802

Debbo presentare all'E.V. un preciso rapporto di quanto io ò operato nell' isola di Cefalonia dietro al mio arrivo e fino al giorno d'oggi a norma delle istruzioni e degl'ordini che io ò ricevuto da S.E. il nostro Principe e da S.E. il Plenipotenziario.

Doveva io prestarmi affinché le invitte truppe di S.M. l'Imperatore di tutte le Russie ed i valorosi uffiziali addetti alle stesse avessero a trovare in quest'isola caserme, quartieri ed il convenuto trattamento.

Io non ò trovato nessuna predisposizione. Pure oggi i soldati sono acquartierati. Gl' uffiziali si trovano discretamente contenti. Le razioni giornaliere convenute, giusto l'inserta (n° 1), sono stabilite per ciò che riguarda carne e vino (come nel n° 2) e per ciò che riguarda oglio e legna come risulta (dal n° 3), per ciò che riguarda porzioni ed appuntamenti come risulta dal n° 4.

Alla guarnigione russa si conveniva di prendere il possesso di questa piazza. Io doveva colle mie locali conoscenze scortare i capi a questa occupazione così avvenuta ed oggi la piazza di Argostoli è guardata dalla truppa russa. La venuta principale della città che è il posto di S(a)n Nicolò è custodita da un picchetto russo. Il riparto di Lixuri è guarnito pure di Russi. Per tal maniera questo imponente presidio è diffuso con giusta ripartizione là dove la pubblica custodia e la sicurezza più direttamente lo chiama.

Oltre alle mentovate disposizioni della forza armata russa e sistemazioni relative alla stessa, io dovevo per le mie istruzioni presentare al Governo di quest'isola, composto da un pritano e da una sindacale mag(i-stratu)ra, una lettera di S.E. il Principe <con> cui lo stesso Governo doveva sull'istante passare a me l'amministrazione del Governo e tutti i documenti che alla medesima amministrazione appartenevano.

Io ò eseguito puntualm(en)te l'ordine che mi fu dato ed il Governo di quest'isola con pari sollecitudine ed esattezza mi à rimesso ogni parte della sua amministrazione. Io presento all'E.V. il rapporto che mi à passato il Governo sotto n° 5 ed un indice delle carte tutte e di tutti li documenti relativi. Restarà che il seg(reta)rio di V.E. abbia la compiacenza di riceverne l'effettive filze e di rilasciarmi una ricevuta.

Io dovevo assumere una interina reggenza. Coi lumi delle presentate carte dal Governo mi risultava che il pagamento della truppa urbana ascendeva mensualmente a diciotto mila¹ piastre e che nel giorno primo di Ottobre dovevasi pagare sei mila¹ per saldo di una sola decade. Io dunque ò pensato di porre un argine al fatale dispendio e di eseguire in pari tempo la più essenziale parte delle mie commissioni. A questi due oggetti io ò creduto di corrispondere colla proclamazione che feci pubblicare nel giorno 28 Sett(embr)e spirato e che sotto n° 6 mi onoro di rassegnare all'E.V.².

Per essa la truppa tutta villana fu dissipata e la nazionale tesoreria à preservato il suo prezioso dinaro. Per essa questa agreste turba senza nessun disordine si è pacificamente ritirata, come risulta dal mio rapporto inviato già al Principe e che sotto n° 7 rassegnò all'E.V.

Doveva inoltre prendere conoscenza dello stato in cui trovavasi ogni ramo dell'amministrazione governativa. Ho creduto di supplire a questa φ. 1^v importante / ricerca coll'annessa sotto n° 8 circolare, diretta a tutti i tribunali e magistrati³ e per cui io ebbi li corrispondenti rapporti, come risulta dalla filza «Lettere e Memoriali» ch'io rassegnò e dentro a cui i mentovati rapporti trovano luogo.

Risulta da questi rapporti che il più essenziale mag(istra)to, come si è quello delle Finanze, è nel più mostruoso disordine, essendo mostruosamente confermato. Risulta che i tribunali i più interessanti per il loro immediato contatto colla popolazione, come sono quelli di prima istanza civile e crim(in)ale, sono assolutamente defettivi, il primo per il vizio del Ministro, il secondo per quello dei membri che lo compongono e per le attribuzioni violenti date ad un agreste ammasso di primati di tutte le

1. Χφ. mille.

2. Βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 13

3. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

ville e pertinenze. Risulta che il ramo geloso ed interessante della Mag(istratu)ra alle Vittuarie in ogni riparto di quest'isola non solo è inculto, ma è nella sua naturale selvaticità gigante mostruoso ed alla salute della popolazione intiera perniciosissimo.

Risulta in fine che ogni trib. e mag(istratu)ra addimanda dalla Reggenza di quest'isola un' immediato studio ed applicazione, onde modificarla e metterla in quello stato, tanto nella sua conformazione come nelle sue attribuzioni, che più al pubblico servizio ed utilità corrisponda.

Io non mi permetto che queste generali osservazioni: lascio alla virtù, all'esperienza e maturità di V.E. il grave incarico di travagliare questa grande opera.

Oserò soltanto di riflettere che il primo mag(istra)to che le speziose sue cure deve interessare di è quello delle Finanze... In questo io non è creduto di fare nessuna mutazione, appunto perchè io è voluto essere fedele esecutore delle commissioni che mi furono impartite.

Presento sotto n° 9 lo stato attuale della cassa. La somministrazione per ciò che riguarda vino e carne alle truppe è stabilita ed è soddisfatta fino alli 10 corr(en)te. Sono pagati per ciò che riguarda porzioni e gratificazioni gl'uffiziali Russi fino a tutto il mese di Ottobre; sono pagate le truppe del Cap(ita)no Mattei fino alli 10 del cor(rent)e mese; ed alli provvigionieri di legna ed oglio è dato un acconto, come risulta dall'inserta copia sotto n° 10, di piastre 500, onde [colle mentovate somministrazioni] abbiano a scontare per ogni decade il ricevuto dinaro colle somministrazioni che faranno o che saranno documentate da un riscontro dello strenuo sig(no)r Col(onnell)o. Devesi alli stessi S.S. Provvigionieri dietro accurato esame sanzire le polizze che saranno presentate per l'accomodamento della cassa del Ten(ent)e Col(onnell)o ed altre spese per il servizio della truppa riscontrate.

Presenta quindi la Tesoreria di questa locale amministraz(io)ne di effettivo piastre 13.987.35, di spese da incontrarsi ancora per tutto il mese di Ottobre piastre 1030. Vi è un resto di piastre 12.957 e si à certam(ent)e nel venturo mese Novembre l'entrata di piastre 4.399.20, oltre a 116.851 che possono essere suscettibili di considerabile aumento per la correzione da farsi nell'esazione di decima, più tall. 371 pagabili ad ogni richiesta. Quindi è mio divoto parere che nel sopravanzo di piastre 12.957 debbano primieram(ent)e fare la rimessa alla cassa del Senato, invigilata dalla Estraord(inari)a Commissione Economica, di piastre 12.000 e di dare così la più energica e pronta esecuzione ai supremi voleri del Principe ed alle stringenti esigenze della Repubblica.

φ. 2 / Agginugo divotamente che per questa rimessa di dinaro dovrebesi cogliere la favorevole opportunità del passaggio della fregata russa in

Corfù, potendo così essere tranquilli intorno alla sicurezza di questa preziosa spedizione.

Doveva io prendere eziandio in esame l'importantissimo argomento della non meno popolosa turba di cittadini, vestiti del sacro abito della militare uniforme... Ho trovato in quest'isola così esteso il numero degli uffiziali, come lo è ugualmente in tutte le altre.

Io non mi sono per il momento servito che di quelli che sono indispensabilm(ent)e necessarj, cioè a dire del sig(no)r Milona, il quale parla il russo e che è l'uffiziale di comunicazione a Lixuri presso quel Comand(an)te colla paga come risulta nello stato; del sig(no)r Luigi Poggi, il quale dotato della stessa capacità occupa il posto di ajutante presso il sig(no)r Col. Comand(ant)e coll'appuntamento, come risulta nello stato stesso; del s(i)gn(o)r Ten(ent)e Beretta, Bardese e Metaxà quali giovani uffiziali sono a parere eziandio del s(i)g(no)r Comand(ant)e, strettamente indispensabili al servizio della piazza... Degl'altri tutti io, autorizzato dalle mie commissioni, ò detto e positivam(ent)e dipò che non possono esigere dalla pub(blic)a cassa nulla, perchè a nulla servono, nè servir possono, fino a tanto che col nuovo sistema non diano documenti positivi della loro abilità militare.

Conferindo collo stesso sig(no)r Col(onn)lo abbiamo preso in esame l'argomento interessante dell'instruzione per questi giovani uffiziali e mi lusingo di ottenere coi miei vocali e scritti rapporti, tanto a S.E. il Principe come a S.E. il Plenipotenziario sul proposito, le più soddisfacenti deliberazioni.

Doveva io assumere per le mie istruzioni una diretta ingerenza intorno all'instituzione dell'Ospitale... La ò presa... E l'Ospitale è istituito, giusto il documento che mi onoro di compiegare sotto n° 11. Alcuni utensili ed effetti, appartenenti indispensabilmente allo stesso Ospitale, mancano. Questi sono ordinati ed al momento della loro apprestazione completa Ella avrà la bontà di ordinare il pagamento da questa locale finanza.

Resta che intorno allo stato economico io presenti colle compiegate carte sotto n° 12 l'ingrato argomento di un' eccessivo debito a cui è soggetta questa popolazione a favore della ditta «Hubs e Timoni» di Costantinopoli.

Io non entro dettagliatamente a trattare questo argomento. Solo mi riservo di manifestare alcune divote mie considerazioni a voce, affinchè la provvidenza sua prenda sul proposito le più utili e soddisfacenti misure. Di più non dirò intorno ai mentovati oggetti dell'amministrazione di questo Governo uffizialmente.

Devo rimarcare che tuttavia le carceri di questo paese sono piene di prigionieri. Altri vi sono per oggetti di Stato, altri per cause di sospetate rivoluzioni, altri per omicidj commessi, altri per sentenze rese dal fu Trib. di Alta Polizia.

Egli lo poteva, perchè ne era autorizzato dalla legittima costituzione, perchè l'Ecc(ellentissimo)mo Senato ne à sempre e con esuberante pienezza approvata e corroborata l'autorizzazione.

φ. 2^v Le filze, i colti ch'io trasmetto portano i documenti di queste pro /cedure. Ella li conosca è conosca eziandio se il carattere di questi abitanti, se l'economia delle loro passioni, se le abitudini che <h>anno contratto per gl'avvenimenti passati di rivoluzionare, di controrivoluzionare, di essere perdonati, di aver premj anzichè castighi, importi esiga che per il momento l'autorità pubblica sia indulgente ed apra colle porte delle prigioni un nuovo vasto ed interminabile arringo alle passioni, alle reazioni, alle vendette.

Avuto riguardo a queste importanti considerazioni ed alle commissioni che mi furono date, io mi sono creduto abbastanza sicuro e garantito nell' essere fermo e stabile intorno al proposito di questi prigionieri e dei banditi, per i quali ò già scritto a S.E. il Reggente del Zante, come costa dall' unito foglio (sotto n° 12)¹.

Io prego l'E.V. di rimarcare nell'unito foglio sotto n° 13 le mie divote considerazioni a Sua Serenità, il Principe, intorno al gelosissimo argomento delle indennizzazioni, intorno al quale io debbo accompagnare una memoria ed un progetto di parziale risarcimento che mi fu presentato dal sig(no)r Eustachio Metaxa col mezzo del suo procuratore sig(no)r Foca. In questo particolare argomento io non ò preso alcuna deliberazione, riservandone il merito e la cura alla di lei virtù ed umanità. Per me non posso che vivamente raccomandarle il mentovato sig(no)r Metaxá, di cui le circostanze sono abbastanza note alla Repub(blic)a tutta.

Un cenno devo fare sullo stato di quest'isola. Lixuri, Argostoli, Livato e la fortezza ne compongono i tre riparti. Lixuri, animato dalla falsa, ma assai prediletta idea di componere una parte di governo distinta, separata, autonoma, fu sempre ferocemente nemico di ogni sistema che avesse per base e fondamento l'unione. Quindi le guerre civili, quindi la separazione, sostenuta colle armi alla mano, quindi le ostilità dalla parte di Lixuri esternate, quindi la conquista di quel riparto, ottenuta dai due altri colla predominante forza armata, quindi le conseguenti irruzioni² di

1. Βλ. Ἐγγραφον ὑπ' ἀριθ. 15.

2. Χφ. *irussioni*.

armata gente connazionale e le re[c]quisizioni cruenti di dinaro che ebbero luoco in quel riparto nella passata Reggenza Pritanica.

Questa conquista dimandava l'oppressione, l'abbattimento e la dissoluzione assoluta di quella fazione che trovando qualche appoggio e sostegno ne' riparti stessi di Argostoli e Livato [e] poteva per li parziali suoi oggetti vendicativi animare e render più potente la popolazione di Lixuri contra queste altre. Fu oppressa, battuta, disciolta questa fazione dal Governo, dappoichè la irregolare condotta della famiglia potente dei Coo. Metaxa, che n'era l'anima e l'essenza, fece di che la pubblica opinione, il voto pubblico si deliberò per la sua perdizione.

Risulta tutta questa tragica storia dai colti dei processi che colla scorta dell'indice si può facilment)e riscontrare.

Sradicata questa opponente fazione il Governo restò solo, operò da solo senza opposizione ed ecco mutata la scena in quest'isola e la popolazione si trova divisa in due soli partiti.

Una la vincitrice, preponderante ed orgogliosa, composta dai più affezionali amici del Governo, perchè dal Governo nodriti, satollati col pubblico e col privato tesoro. L'altra oppressa e vile, perchè battuta e vinta.

φ. 3 / La prima oggi è stupida e disanimata, perchè ella vive fuori del suo elemento e le sta dinanzi la storia del passato e quella di un avvenire che per nessun riguardo assomigliargli può. I rapporti ed i fili tutti, per i quali questi uomini comunicavano, sono spezzati. Lo spirito che infondeva fra di loro l'unione per l'identità degl'interessi è spento, dacchè l'autorità pub(b)lica per le prese misure non li autorizza ed essere uniti, armati, prepotenti, dacchè la nazionale finanza non paga più col suo tesoro questo fatale predominio armato.

La seconda è oggi chiamata a nuova vita e comincia a sperare; si rinnova e vorrebbe in questi primi aneliti di sua vita essere già abbastanza forte per potersi mostrare e reagire... Le mancano però i capi, i condottieri... Egli e questi un corpo senza capo, senza mente... e tanto basta per renderlo inerte. Tolga il Cielo che questo capo, che questa mente ritorni. Le reazioni non avranno fine e queste necessitaranno a dispiacevoli misure la facoltà reggitrice di quest'isola.

Alcuni pochi abitanti, civilizzati cittadini, d'orrore non potenti per agresti rapporti e clientele, cominciano a respirare dalla speranza di un futuro sistema che non addimandi l'appoggio ed il favore di suddetta gente, si fanno gloriosi e felici.

Lo sguardo vigile del Governo deve tutto conoscere e tutto valutare, onde avvenga quel giusto e[c]quilibrio fra le classi tutte che compongono questa popolazione per cui l'accoglienza ed il fondato stabilimento di

quel sistema, qualunque gli siasi che dovrà reggere questo paese, abbia facile introduzione e stabile permanenza.

Είη accolga queste testimonianze del mio zelo per il pubblico servizio e le proteste della mia divota stima e considerazione.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Ἐπιτρόπου Κόμ.
Καποδίστρια πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Κόμ. Ἰωακείμ Μερκάτην, Ἐξουσιοδοτη-
μένον Κυβερνήτην τῆς Κεφαλληνίας, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Ὀκτωβρίου
1802

Ὁφείλω νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Υ.Ε. ἀκριβῆ ἔκθεσιν ὅσων ἐγὼ ἐνήρ-
γησα ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κεφαλληνίας μετὰ τὴν ἀφιξίν μου καὶ μέχρι τῆς σήμε-
ρον συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας καὶ πρὸς τὰς ἐντολάς τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ
τῆς Α.Ε. τοῦ ἡμετέρου Πρίγκιπος καὶ παρὰ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου.

Ἐφείλον νὰ συμπαρασταθῶ, διὰ νὰ δυναθῶν τὰ ἀήττητα στρατεύματα
τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν καὶ οἱ γενναῖοι, τοποθετηθέν-
τες εἰς ταῦτα, ἀξιωματικοὶ νὰ εὔρουν εἰς τὴν νῆσον ταύτην οἰκήματα, χώρους
στρατοπεδεύσεως καὶ τὴν ἐμπρέπουσαν μεταχείρισιν.

Οὐδεμίαν προτομασίαν εὔρον. Σήμερον ὅμως οἱ στρατιῶται ἔχουν στρα-
τόπεδον. Οἱ ἀξιωματικοὶ μόλις ἱκανοποιήθησαν. Αἱ συμφωνηθεῖσαι ἡμερή-
σιαι ἀπολαυαί, συμφώνως πρὸς τὸ συνημμένον (ἀρ. 1), καθωρίσθησαν δι' ὅ,τι
ἀφορᾷ κρέας καὶ οἶνον (καθὼς εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 2) καὶ δι' ὅ,τι ἀφορᾷ ἔλαιον
καὶ ξύλα, καθὼς συνάγεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 3, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ μερίδας καὶ μι-
σθοὺς ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 4.

Εἰς τὴν ρωσικὴν φρουρὰν συνέφερε νὰ λάβῃ τὴν κατοχὴν τούτου τοῦ
φρουρίου. Ἐγὼ μετὰ τῶν ἐντοπιῶν γνωρίμων μου ὤφειλον νὰ βοηθῆσω τοὺς
ἐπὶ κεφαλῆς εἰς τὴν οὕτως ἐπισυμβᾶσαν κατάληψιν ταύτην καὶ σήμερον τὸ
φρούριον Ἀργοστολίου φυλάσσεται ὑπὸ τῆς ρωσικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.
Ἡ κυρία εἴσοδος τῆς πόλεως, ἡ ὁποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ Ἁγίου Νικολάου,
φυλάσσεται ὑπὸ ρωσικοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος. Ἡ ἐπαρχία Ληξουρίου ἔχει
ἐπίσης ἐπανδρωθῆ ὑπὸ Ρώσων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐντυπωσιακὴ αὕτη φρουρὰ
διεσκορπίσθη διὰ δικαίας κατανομῆς ἐκεῖ ὅπου τὸ καλεῖ ἀμειώτερον ἢ δημο-
σία φρούρησις καὶ ἡ ἀσφάλεια.

Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων τρόπων διαθέσεως τῆς ἐνόπλου ρωσικῆς ду-
νάσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἰδίας ἔπρεπε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὁδηγιῶν μου
νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς νήσου ταύτης, ἀποτελουμένην ἐκ πρυ-
τάνεως καὶ συνδικαλιστικῆς ἀρχῆς, γράμμα τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος, διὰ

τοῦ ὁποίου ἡ ἰδία Διοίκησις ὄφειλε αὐτοστιγμῆι νὰ μεταδιβάσῃ εἰς ἐμέ τὴν διακυβέρνησιν καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τὰ ὅποια ἀφεώρων εἰς τὴν ἰδίαν διακυβέρνησιν.

Ἐξετέλεσα ἐπακριβῶς τὴν διαταγὴν ἡ ὅποια μοῦ ἐδόθη καὶ ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ταύτης μετ' ἴσης σπουδῆς καὶ ἀκριβείας μοῦ ἀνέθεσεν ἕκαστον ζήτημα τῆς διακυβερνήσεώς της. Παρουσιάζω εἰς τὴν Ἰ.Ε. τὴν ἔκθεσιν τὴν ὁποίαν μοῦ παρέδωσεν ἡ Διοίκησις (ὕπ' ἀρ. 5) καὶ κατάλογον ὄλων τῶν ἀνεπισήμων καὶ ὄλων τῶν ἐπισήμων σχετικῶν ἐγγράφων. Θὰ χρειασθῆ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἰ.Ε. νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παραλάβῃ τοὺς ἀποτελεσθέντας φακέλους καὶ νὰ μοῦ παραδώσῃ μίαν ἀπόδειξιν.

Ἵμφειλον νὰ ἀναλάβω προσωρινὴν ἀσκήσιν καθηκόντων κυβερνήτου. Ἐκ τῶν στοιχείων τῶν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως παρουσιασθέντων ἐγγράφων συνήγον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πληρωμὴ τῆς πολιτοφυλακῆς ἀνήρχετο μηνιαίως εἰς τὰς δεκαοκτῶ χιλιάδας γρόσια καὶ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου ἔπρεπε νὰ πληρωθοῦν ἐξ χιλιάδες διὰ μισθὸν ἑνὸς μόνου δεκαήμερου. Ἐσκέφθην λοιπὸν νὰ θέσω ὄριον εἰς τὴν μοιραίαν σπατάλην καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἐκτελέσω τὸ πλεόν οὐσιώδες μέρος τῶν ἐντολῶν μου. Εἰς τοὺς δύο τούτους σκοποὺς ἐπίστευσα ὅτι ἀνταποκρίνομαι διὰ τῆς προκηρύξεως τὴν ὁποίαν διέταξα νὰ δημοσιευθῆ κατὰ τὴν 28ην παρελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ τὴν ὁποίαν, ὕπ' ἀρ. 6, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Ἰ.Ε.

Διὰ ταύτης πᾶσα ἡ δύναμις τῶν κατφυκτικῶν περιοχῶν διελύθη καὶ τὸ ἔθνικόν θησαυροφυλάκιον διέσωσε τὴν πολῦτιμον περιουσίαν του. Διὰ ταύτης τὸ ἐξ ἀγροτῶν συγκαίμενον τοῦτο στράτευμα ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀταξίας ἀπεσῆθη εἰρηνικῶς, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἐκθέσεώς μου, ἡ ὅποια ἀπεστάλη ἡδὴ εἰς τὸν Πρίγκιπα καὶ τὴν ὁποίαν, ὕπ' ἀρ. 7, ὑποβάλλω εἰς τὴν Ἰ.Ε.

Ἵμφειλον ἐπὶ πλεόν νὰ λάβω γνῶσιν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο πάντες οἱ κλάδοι τῆς διοικήσεως. Ἐπίστευσα ὅτι συντελῶ εἰς τὴν φ. 1^ν σπουδαίαν ταύτην / ἔρευναν διὰ τῆς συνημμένης ἐγκυκλίου ὕπ' ἀρ. 8, ἀπευθυνομένης εἰς τὰ δικαστήρια ὄλων τῶν βαθμίδων καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀρχάς, εἰς ἀπάντησιν τῆς ὁποίας ἔλαβον τὰς σχετικὰς ἀναφοράς, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ φακέλου «Ἐπιστολαὶ καὶ Ὑπομνήματα», τὸν ὁποῖον ἐγὼ ὑποβάλλω καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναφοραί.

Συνάγεται ἐκ τῶν ἀναφορῶν τούτων ὅτι ἡ πλεόν οὐσιώδης ὑπηρεσία, ὅπως εἶναι ἐκεῖνη τῶν Οἰκονομικῶν, εὐρίσκεται εἰς τὴν πλεόν τερατώδη ἀποδιοργάνωσιν, δεδομένου ὅτι ἔχει ἐπιβεβαιωθῆ ἀπολύτως· συνάγεται ὅτι τὰ πλεόν ἐνδιαφέροντα δικαστήρια διὰ τὴν ἄμεσον ἐπαφήν των μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ πρωτοδικεῖα καὶ πλημμελειοδικεῖα, εἶναι ἀπολύτως ἐλλιπῆ· ἡ πρώτη διὰ τὴν ἀκαταλληλότητα τοῦ Ὑπουργοῦ, τὰ δεύτερα δι' ἐκεῖνην τῶν μελῶν τὰ ὅποια τὰ συνθέτουν καὶ διὰ τὰς ἀρμοδιότητας, τὰς παρεχούσας δικαίωμα θίας εἰς μίαν ἀγροῖκον συνάθροισιν προυχόντων ὄλων τῶν οἰκισμῶν καὶ περιφερειῶν. Συνάγεται ὅτι ὁ ἀξιοζήλευτος καὶ ἐνδιαφέρων κλάδος τῆς

Ἵπηρεσίας ἐπὶ τῶν Τροφίμων εἰς πᾶσαν περιοχὴν τῆς νήσου ταύτης ὅχι μόνον εἶναι ἀκαλλιέργητος, ἀλλ' εἰς τὸν φυσικὸν ἀπροσμέτρητον πρωτογονισμόν τοῦ εἶναι τερατώδης καὶ ὀλεθριώτατος διὰ τὴν ὑγείαν ὄλου τοῦ πληθυσμοῦ. Συνάγεται ἐν τέλει ὅτι ἕκαστον δικαστήριον καὶ ὑπηρεσία ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς νήσου ταύτης ἄμεσον μελέτην καὶ ἐφαρμογὴν, διὰ τὴν ἀναμορφώσῃ καὶ θέσῃ (τὴν ὑπηρεσίαν) εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην ἢ ὅποια τόσον εἰς τὴν διαμόρφωσίν τῆς ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀρμοδιότητάς τῆς νὰ ἀνταποκρίνεται περισσότερον εἰς τὴν κοινὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ ὠφέλειαν.

Δὲν ἐπιτρέπω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου παρὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις: ἀφήνω εἰς τὴν ἱκανότητα, τὴν πείραν καὶ τὴν ὠριμότητα τῆς Υ.Ε. τὸ βαρὺ καθήκον νὰ χειρισθῇ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Τολμῶ μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ πρώτη ὑπηρεσία ἢ ὅποια πρέπει νὰ συγκεντρώσῃ τὰς εὐλόγους φροντίδας σας εἶναι ἐκείνη τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγὼ δὲν ἔκρινα σκόπιμον νὰ κάμω καμμίαν μεταβολήν, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἠθέλησα νὰ εἶμαι πιστὸς ἐκτελεστῆς τῶν ἐντολῶν αἱ ὅποια: μοῦ ἐδόθησαν.

Παρουσιάζω (ὕπ' ἀρ. 9) τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ ταμείου. Ὁ ἐφοδιασμός τῶν στρατευμάτων δι' ὅ,τι ἀφορᾷ οἶνον καὶ κρέας ἔχει καθορισθῆ καὶ ἔχει ἐξασφαλισθῆ μέχρι τῆς 10 τρέχοντος. Ἔχουν πληρωθῆ δι' ὅ,τι ἀφορᾷ σιτηρέσια καὶ δῶρα οἱ Ρῶσοι ἀξιωματικοὶ ὀλόκληρον τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ἔχει πληρωθῆ ἡ δύναμις τοῦ Λοχαγοῦ Ματθαίου μέχρι τῆς 10ης τρέχοντος μηνός· καὶ εἰς τοὺς προμηθευτὰς ξύλων καὶ ἐλαίου ἔδωσα μέρος τοῦ ποσοῦ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ συνημμένου ἀντιγράφου ὑπ' ἀρ. 10, γρόσια 500, ὥστε [διὰ τῶν ἀναφερθεισῶν προμηθειῶν] νὰ ἐξοφλοῦν ἀνὰ δεκαήμερον τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα διὰ τῶν προμηθειῶν τὰς ὁποίας θὰ πραγματοποιοῦν ἢ θὰ ἀποδεικνύωνται κατόπιν ἐλέγχου τοῦ γενναίου κυρίου Συνταγματάρχου. Εἰς τοὺς ἰδίους κ.κ. προμηθευτὰς ὀφείλεται κατόπιν ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως νὰ ἐπικυρώσωμεν τὰς ἀποδείξεις αἱ ὅποια θὰ ἐμφανισθοῦν διὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ ταμείου τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου καὶ ἄλλων δαπανῶν ἐλεγχθεισῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατεύματος.

Παρουσιάζει ὅθεν τὸ Ταμεῖον τῆς τοπικῆς ταύτης διοικήσεως ἐνεργητικὸν γρόσια 13.987.35, ἐνῶ πρόκειται ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξοδευθοῦν ἐπὶ πλέον καθ' ὄλον τὸν μῆνα Ὀκτώβριον γρόσια 1030. Μένει ὑπόλοιπον γρόσια 12.957 καὶ ἐπίκειται ὅπως ὅποτε κατὰ τὸν ἐρχόμενον μῆνα Νοέμβριον ἢ εἰσπραξίς γροσίων 4.399.20, ἐκτὸς τῶν 116.851, τὰ ὅποια δύνανται νὰ εἶναι ἐπιδεκτικὰ ἀξιολόγου ἀυξήσεως διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ γίνῃ διόρθωσιν εἰς τὴν εἰσπραξίν τῆς δεκάτης ἐπὶ πλέον τῶν ταλλήρων 371, πληρωτέων εἰς πᾶσαν ζήτησιν. Ὅθεν, εἶναι ταπεινὴ μου ἄποψις ὅτι διὰ τὸ περίσσευμα τῶν 12.957 γροσίων ὀφείλου νὰ καταθέσῃ κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Γερουσίας, ἐπιτηρούμενον ὑπὸ τῆς Ἐκτάκτου Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, γρόσια 12.000, καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸν πλέον δραστήριον καὶ πρόθυμον

τρόπον τὰς ὑφίστας θελήσεις τοῦ Πρίγκιπος καὶ τὰς πιεζούσας ἀνάγκας τῆς Πολιτείας.

φ. 2

/ Προσθέτω εὐσεβάστως ὅτι διὰ ταύτην τὴν κατάθεσιν χρημάτων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς καταλλήλου εὐκαιρίας τῆς διελεύσεως τῆς ρωσικῆς φρεγάδας διὰ Κέρκυραν, δυνάμενοι τοιουτοτρόπως νὰ εἴμεθα ἡσυχοὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πολυτίμου ταύτης ἀποστολῆς.

Ἐπρεπε ἐπὶ πλέον νὰ ἐξετάσω τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τοῦ οὐχι ὀλιγαριθμοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν τῶν ἐνδεδυμένων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς. . . Ἐδρον εἰς τὴν νῆσον ταύτην τοσοῦτο μέγαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀξιωματικῶν, καθὼς εἶναι ὁμοίως εἰς ἄλλας τὰς ἄλλας. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἐχρησιμοποίησα παρὰ ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖοι, δηλαδὴ τὸν κύριον Μυλωνᾶν, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ τὴν Ρωσικὴν καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀξιωματικὸς σύνδεσμος εἰς Ληξούριον παρὰ τῷ Διοικητῇ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ ὅστις σημειοῦται εἰς τὴν κατάστασιν τὸν κύριον Luigi Roggi, ὁ ὁποῖος πεπρωκισμένος διὰ τῆς ἰδίας ἱκανότητος, κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ὑπασπιστοῦ παρὰ τῷ κυρίῳ Συνταγματάρχῃ Διοικητῇ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ ὅστις σημειοῦται εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν τὸν Ὑπολοχαγὸν κύριον Μπερέτα, Μπαρντέση καὶ Μεταξᾶν, οἱ ὅποιοι νεαροὶ ἀξιωματικοὶ εἶναι τῆς ἰδίας νοστορίας τοῦ κυρίου Διοικητοῦ, ἀπολύτως ἀπαραίτητοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ φρουρίου. . . Περὶ ἄλλων τῶν ἄλλων ἐγώ, ἐξουσιοδοτημένος ἐκ τῶν ἐντολῶν <αἱ ὅποιοι μοῦ ἐδόθησαν>, εἶπον καὶ ἐξ ἅπαντος θὰ εἶπω ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσουν παρὰ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐπειδὴ εἰς οὐδὲν εἶναι χρήσιμοι οὔτε δύνανται νὰ εἶναι, ἐφ' ὅσον δὲν δώσουν ἀσφαλεῖς ἀποδείξεις διὰ τοῦ νέου συστήματος περὶ τῆς στρατιωτικῆς τῶν ἱκανότητος.

Ἐν συσκέψει μετὰ τοῦ ἰδίου κυρίου Συνταγματάρχου ἐξετάσαμεν τὸ ἐνδιαφέρον ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς νεαροὺς τούτους ἀξιωματικούς καὶ εὐελπιστῶ ὅτι ἐξησφάλισα διὰ τῶν προφορικῶν καὶ γραπτῶν μου ἐκθέσεων, τόσον εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πρίγκιπα ὅσον καὶ εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πληρεξούσιον, τὰς πλέον ἱκανοποιητικὰς ἀποφάσεις περὶ τοῦ ζητήματος.

Ἐπρεπε νὰ ἀναλάβω ἕνεκα τῶν ὁδηγιῶν μου ἄμεσον δραστηριότητα διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Νοσοκομείου. . . Τὴν ἀνέλαθον. . . Καὶ τὸ Νοσοκομεῖον ἰδρύθη, συμφώνως πρὸς τὸ ἐγγράφον τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπισυνάψω ὑπ' ἀρ. 11. Ὁρισμένα ὄργανα καὶ ἀντικείμενα, ἀπαραίτητα εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδίου Νοσοκομείου, ἐλλείπουν. Ταῦτα παρηγγέθησαν καί, ἀφοῦ παραδοθῶν πλήρως, θὰ λάβητε τὴν καλωσύνην νὰ διατάξητε τὴν πληρωμὴν παρὰ τῆς ἐνταῦθα οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας.

Ἐπολείπεται ὅπως παρουσιάσω περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως διὰ τῶν συνημμένων ἐγγράφων ὑπ' ἀρ. 12 τὸ δυσάρεστον ζήτημα ὑπερβολικοῦ χρέους, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ὑποβληθῆ ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπὲρ τοῦ οἴκου «Hubs καὶ Τιμόνη» τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δὲν ἀσχολοῦμαι νὰ διαπραγματευθῶ λεπτομερῶς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐπιφυλάσσομαι μόνον νὰ

διατυπώσω ώρισμένας ταπεινάς γνώμας προφορικῶς, ἵνα ἡ ὑμετέρα πρόνοια λάβῃ τὰ πλέον ὠφέλιμα καὶ ἱκανοποιητικὰ μέτρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ὀμιλήσω ἐπισημῶς περὶ τῶν προαναφερθέντων θεμάτων τῆς διακυβερνήσεως τῆς παρούσης Διοικήσεως.

Ἐοφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι πάντοτε αἱ φυλακαὶ τῆς νήσου ταύτης εἶναι πλήρεις καταδικῶν. Ἄλλοι εἶναι διὰ λόγους τοῦ Κράτους, ἄλλοι ἐπειδὴ ἐθεωρήθησαν ὑποποῖτι ἐπαναστάσεων, ἄλλοι διὰ διαπραχθείσας δολοφονίας, ἄλλοι δι' ἀποφάσεις ἐκδοθείσας παρὰ τοῦ πρώην Δικαστηρίου τῆς Ἀνωτάτης Ἀστυνομίας. Ὑμεῖς θὰ ἠδύνασθε <νὰ ἀποφασίσητε>, ἐπειδὴ ἔχετε ἐξουσιοδοτηθῆ παρὰ τοῦ νομίμου συντάγματος, ἐπειδὴ ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία πάντοτε καὶ μετὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ἐπεδοκίμασε καὶ ἐνέκρινε τὴν ἐξουσιοδότησιν.

φ. 2^ν Οἱ φάκελοι, τὰ δέματα τὰ ὁποῖα ἀποστέλλω φέρουν τὰ ἔγγραφα τούτων τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων. / Μελετήσατε ταῦτα καὶ μελετήσατε ἐπὶ πλέον ἐὰν ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων τούτων, ἐὰν ἡ διαμόρφωσις τῶν παθῶν των, ἐὰν αἱ συνήθειαι τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν ἕνεκα τῶν παρελθόντων γεγονότων τοῦ ἐπαναστατεῖν, τοῦ ἀντεπαναστατεῖν, τοῦ νὰ λαμβάνουν συγγνώμην, τοῦ νὰ θραβεύωνται ἀντὶ νὰ τιμωροῦνται, συνεπάγονται ὡς μέτρον νὰ εἶναι ἐπιεικῆς ἡ δημοσία ἀρχὴ πρὸς τὸ παρὸν καὶ νὰ ἀνοίξῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν θυρῶν τῶν φυλακῶν νέον εὐρὺ καὶ ἀπεριόριστον στάδιον εἰς τὰ πάθη, εἰς τὰς ἀντιδράσεις, εἰς τὰς ἐκδικήσεις.

Ληφθεῖσῶν ὑπ' ὄψιν τῶν σπουδαίων τούτων ἀπόψεων καὶ τῶν ἐντολῶν αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν ἐπίστευσα ὅτι ἔχω ἀρκετὴν ἐγγύησιν καὶ ἐξασφάλισιν εἰς τὸ νὰ εἶμαι σταθερὸς καὶ ἀμετακίνητος εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τούτους τοὺς καταδικώσους καὶ ληστάς, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἔγραψα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Ζακύνθου, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ συνημιμένου φύλλου (ὑπ' ἀρ. 12).

Παρακαλῶ τὴν Υ.Ε. νὰ ὑπογραμμίσῃ εἰς τὸ συνημιμένον φύλλον ὑπ' ἀρ. 13 τὰς ταπεινάς ἀπόψεις μου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Γαληνότητα, τὸν Πρίγκιπα, περὶ τοῦ διαφιλονεικουμένου ζητήματος τῶν ἀποζημιώσεων, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐπισυνάψω ὑπόμνημα καὶ σχέδιον ἐπὶ μέρος ἀποκαταστάσεως, τὸ ὁποῖον μοὶ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ κυρίου Εὐσταθίου Μεταξᾶ διὰ μέσου τοῦ ἐπιτρόπου του κυρίου Φωκᾶ. Εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τοῦτο ζήτημα οὐδεμίαν ἀπόφασιν ἔλαβον, διαφυλάττων τὴν τιμὴν καὶ τὴν φροντίδα περὶ τούτου εἰς τὰς ἐναρέτους καὶ φιλανθρώπους διαθέσεις σας. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν δύναμαι, εἰ μὴ νὰ σᾶς συστήσω ἀνεπιφυλάκτως τὸν προαναφερθέντα κύριον Μεταξᾶν, τοῦ ὁποίου τὰ περιστατικὰ εἶναι ἀρκούντως γνωστὰ εἰς ὅλην τὴν Πολιτείαν.

Ἐοφείλω νὰ ἀναφέρω ὀλίγα τινα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου ταύτης. Ληξούριον, Ἀργαστόλιον, Λιθαθῶ καὶ τὸ φρούριον ἀποτελοῦν τὰς τρεῖς ἐπαρχίας τῆς. Τὸ Ληξούριον, παρακινούμενον ἐκ τῆς ἐσφαλμένης, ἀλλὰ λίαν προσφιλοῦς ἰδέας νὰ συγκροτήσῃ ἀνεξάρτητον τμήμα τῆς διοικήσεως, ἀποκεχωρισμένον, αὐτόνομον, ὑπῆρξε πάντοτε ἀδιαλλάκτως ἐχθρικὸν εἰς πᾶσαν

ὀργάνωσιν ἢ ὅποια θὰ εἶχεν ὡς θάσιν καὶ θεμέλιον τὴν ἔνωσιν. Ἐντεῦθεν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἐντεῦθεν τὸ ἀποχωριστικὸν κίνημα, ὑποστηριζόμενον διὰ τῶν ἔπλων εἰς τὰς χεῖρας, ἐντεῦθεν τὰ μίσση τὰ ἐκδηλωθέντα ἐκ μέρους τοῦ Ληξουρίου, ἐντεῦθεν ἡ κυρίεσις τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἡ πραγματοποιηθεῖσα ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων διὰ τῆς ὑπερισχυούσης ἐνόπλου δυνάμεως, ἐντεῦθεν αἱ ἐπακόλουθοι εἰσβολαὶ τῶν ἐνόπλων συμπατριωτῶν καὶ αἱ ὑπερβολικαὶ ἀπαιτήσεις χρημάτων αἱ ὅποια συνέδησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην κατὰ τὴν παρελθούσαν ὑπὸ πρυτάνεως διακυβέρνησιν.

Ἡ κυρίεσις αὕτη ἀπῆτει τὴν καταπίεσιν, τὴν ἐξουθενώσιν καὶ τὴν ἀπόλυτον διάλυσιν τῆς μερίδος ταύτης, ἢ ὅποια, εὐρίσκουσα ὑποστηρίξιν τινα καὶ ἐνθάρρυνσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐπαρχίας τοῦ Ἄργουστολίου καὶ τῆς Λιθαθοῦς, ἡδύνατο διὰ τοὺς φατριαστικοὺς ἐκδικητικούς της σκοποὺς νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ἰσχυρότερον τὸν πληθυσμὸν τοῦ Ληξουρίου ἐναντίον τούτων τῶν ἄλλων. Συνετρίβη, ἐξουθενώθη, διελύθη ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἢ μερὶς αὕτη, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἡ ἀκατανόητος συμπεριφορὰ τῆς ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν Κομήτων Μεταξᾶ, ἢ ὅποια ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ὁ πυρὴν της, συνετέλεσεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ κοινὴ γνώμη, τὸ δημόσιον ψήφισμα ἀπεφάσισε διὰ τὴν ἀπόλειάν της.

Πᾶσα ἡ τραγικὴ αὕτη ἱστορία προκύπτει ἐκ τῶν δεμάτων τῶν ἐγγράφων τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν εὐκόλως νὰ ἐλέγξητε διὰ τῆς συνοδευούσης καταστάσεως.

Μετὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῆς ἀντιτιθεμένης ταύτης φατρίας ἡ Διοίκησις παρέμεινε μόνη, ἔδρασε ἀφ' ἑαυτῆς ἄνευ ἀντενεργειῶν καί, ἰδοῦ, μετεδλήθη ἡ σκηνὴ εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ ὁ πληθυσμὸς εὐρίσκεται διηρημένος εἰς δύο μόνον κόμματα: Ἐν τῶν νικητῶν, ὑπερισχῶν καὶ ὑπερήφανον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν πλέον ἀφωσιωμένων φίλων τῆς Διοικήσεως, ὡς ὑπ' αὐτῆς τρεφομένων, κορεσθέντων διὰ τοῦ δημοσίου καὶ διὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ χρημάτων, τὸ ἕτερον καταπιεσμένον καὶ πλήρες φόβου, ἐπειδὴ ἐπλήγη καὶ ἐνίκηθη.

φ. 3 / Τὸ πρῶτον σήμερον στερεῖται νοῦ καὶ θάρρους, ἐπειδὴ ζῆ ἐκτὸς τοῦ στοιχείου του καὶ ἴσταται ἐνώπιον τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος καὶ ἐκείνης ἐνὸς μέλλοντος, τὸ ὅποιον ἀπὸ οὐδεμιᾶς ἀπόψεως δύναται νὰ τῆς παρομοιάξῃ. Οἱ τρόποι ἐπικοινωνίας καὶ τὰ νήματα ἔλα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἤρχοντο εἰς ἐπαφήν, διεκόπησαν. Τὸ πνεῦμα τὸ ὅποιον ἐθεμελίωμεν μεταξὺ τῶν τὴν ὁμόνοιαν λόγῳ ταυτότητος ἐνδιαφερόντων ἐσέσθη, ἀφοῦ ἡ δημοσία ἀρχὴ ὡς ἐκ τῶν ληφθέντων μέτρων δὲν τοὺς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἡνωμένοι, ἔνοπλοι, θρασεῖς, ἀφοῦ ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία δὲν ἀμείβει πλέον διὰ τῶν χρημάτων της τὴν μοιραίαν ταύτην ἔνοπλον ὑπεροχὴν.

Τὸ δεῦτερον ἐκλήθη σήμερον εἰς νέαν ζωὴν καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπιζῆ· ἀνανεοῦται καὶ θὰ ἐπεθύμει εἰς τὰς πρώτας του ταύτας ἐπιδιώξεις τῆς ζωῆς του νὰ εἶναι ἡδὴ ἀρκούντως ἰσχυρόν, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐπιδεικνύεται καὶ νὰ ἀντιδρᾷ. . . Τοῦ λείπουν ὁμοῦ οἱ ἀρχηγοί, οἱ μαχηταί. . . Τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι

σῶμα ἄνευ κεφαλῆς, ἄνευ ἐγκεφάλου. . . καὶ τόσον ἀρκεῖ, διὰ γὰρ τὸ καταστή-
σουν ἀδρανές. Ἐὰν ἀποκλείσῃ ὁ Θεὸς γὰρ ἐπιστρέψῃ αὕτη ἢ κεφαλὴ, οὗτος ὁ
νοῦς. Αἱ ἀντιδράσεις δὲν θὰ ἔχουν τέλος καὶ θὰ ἐξαναγκάσουν εἰς δυσάρεστα
μέτρα τὴν διοικητικὴν ἐξουσίαν τῆς νήσου ταύτης.

Ὀλίγοι τινὲς κάτοικοι, πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἐκ φόβου μὴ δυνάμενοι
<γὰρ ἐπιδοθεῖν> εἰς σχέσεις μετὰ χωρικῶν καὶ ὀπαδῶν, ἀρχίζουσιν γὰρ ἀναπνεύειν
ἐκ τῆς ἐλπίδος ἐνὸς μελλοντικοῦ συστήματος, τὸ ὅποιον γὰρ μὴ ἀπαιτῆ τὴν
ὑποστήριξιν καὶ τὴν εὐνοίαν ὑποτελῶν, οἱ ὅποιοι καθίστανται ἔνδοξοι καὶ
εὐτυχεῖς.

Τὸ ἄγρυπνον βλέμμα τῆς Διοικήσεως πρέπει γὰρ γνωρίζῃ τὰ πάντα καὶ
γὰρ ἐκτιμᾷ τὰ πάντα, διὰ γὰρ πραγματοποιηθῆ ἑκείνη ἢ δικαία ἰσορροπία μετα-
ξὺ ὄλων τῶν τάξεων αἱ ὁποῖα συνθέτουν τοῦτον τὸν πληθυσμόν, διὰ τοῦ ὁποῖου
ἢ ἀποδοχῆ καὶ ἢ θεμελιωθεῖσα σταθεροποιήσῃς ἐκείνου τοῦ συστήματος, οἷον-
δήποτε καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ πρέπει γὰρ κυβερνᾷ τὴν χώραν ταύ-
την, γὰρ ἔχη εὐκόλον εἰσαγωγὴν καὶ διαρκῆ παραμονήν.

Ἀποδέχθητε τὰ τεκμήρια ταῦτα τοῦ ζήλου μου διὰ τὴν δημοσίαν ὑπη-
ρεσίαν καὶ τὰς διαβεβαιώσεις τῆς μετ' ἀφοσιώσεως ἐκτιμήσεώς μου καὶ ὑπο-
λήψεως.

19

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἄρ. 47, συνημμένον

No 2

Copia di circolare in data delli 28 Settembre 1802 s.v. spedita al
Trib. Civ. di P(ri)ma Ins(tan)za in Argostoli;

altra al Criminale di P(ri)ma Ins(tan)za;

altra a quello di Lixuri;

altra alla Camera di Revisione;

altra al Magistrato di Sanità di Argostoli e Lixuri;

altra al Magistrato Economico;

altra al Magistrato ai Viveri;

altra al Collegio di XI; ed

altra al Consiglio di XV Definitivo.

Il Commissario di S.E. il Principe Interino Reggente dell'isola di

Cefalonia deve in esecuzione alle istruzioni ricevute rivolgersi al... per domandare un rapporto in iscritto, diramato in tre parti:

Ἐπίμο. Configuraz(io)ne del.... (numero e nomi dei membri che lo compongono); sue attribuzioni, ordinanza delle sue funzioni e ministero.

Secondo. Breve ragguaglio della passata amministraz(io)ne e suo stato attuale in ogni parte, e specialm(ent)e in quella della sua attività e del corrispond(ent)e suo effetto.

Terzo. Esigenza di ogn'uno e suoi pareri intorno a ciò che nell' esercizio delle sue funzioni potrebbe occorrergli, onde aver quell' estesa, quell' appoggio e quell' energia che al vero pubb(lic)o servizio è conveniente.

Si prevengono i membri rispettabili del... che non si admetterà la dispensa di nessuno sotto qualunque siasi p<r>etesto. Si desidera la più veloce soddisfaz(io)ne alla richiesta che con questa memoria si fa. Si protesta considerazione.

Ἀντίγραφον τῆς ἐγκυκλίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Σεπτεμβρίου 1802 π.ή., ἀποσταλείσης εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον εἰς Ἀργαστόλιον ἕτερον εἰς τὸ Πλημμελιοδικεῖον ἕτερον εἰς ἐκεῖνο τοῦ Ληξουρίου ἕτερον εἰς τὸ Ἐφετεῖον ἕτερον εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν Ἀργαστολίου καὶ Ληξουρίου ἕτερον εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ὑπηρεσίαν ἕτερον εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Τροφίμων ἕτερον εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐνδεκα ἕτερον εἰς τὸ Τελεσίδικον Συμβούλιον τῶν Δεκαπέντε.

Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος Προσωρινῶς Κυβερνήτης τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὀφείλει, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ληφθεισῶν ὁδηγιῶν, νὰ ἀποτανηθῆ πρὸς... διὰ νὰ ζητήσῃ ἔκθεσιν γραπτῶς, ὑποδιηρημένην εἰς τρία μέρη:

Ἐπίμο. Διαμόρφωσις τοῦ... (ἀριθμὸς καὶ ὀνόματα τῶν μελῶν τὰ ὅποια τὸ συνθέτου). Ἀρμοδιότητές του, διάταξις τῶν λειτουργιῶν του καὶ ὑπηρεσία.

Δεύτερον: Βραχεῖα ἀφήγησις τῆς παρελθούσης διοικητικῆς δράσεως καὶ παρούσα κατάστασις αὐτῆς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καὶ ἰδιαίτερος ἀπὸ πλευρᾶς δραστηριότητος καὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἀποτελέσματός της.

Ἐπίμο. Ἀνάγκη ἐκάστου καὶ ἀπόψεις του περὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐκείνην τὴν ἔκτασιν, ἐκεῖνο τὸ στήριγμα καὶ ἐκείνην τὴν ἐνεργητικότητα ἢ ὅποια ἀρμόζει εἰς τὴν πραγματικὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Εἰδοποιοῦνται τὰ σεβαστὰ μέλη τοῦ... ὅτι οὐδενὸς θὰ γίνῃ δεκτὴ ἢ ἐξαιρέσις ὕφ' οἰανδήποτε πρόφασιν. Εἶναι ἐπιθυμητὴ ἢ ταχυτέρα ἰκανοποίησις τοῦ αἰτήματος τὸ ὅποιον γίνεται διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος. Ἐκφράζεται ὑπόληψις.

20

Ἄρχετον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 48

(No 7)

Serenissimo Principe,

Mi attrovo in Itaca. Vi sono arrivato colla guarnig(io)ne nel giorno 12 del corrente. Dopo avere p(er) il corso di tre giorni attraversato l' isola tutta di Cefalonia <.....>¹ le più importanti e considerabili pertinenze.

S.E. il Reggente di Itaca ha prevenuto il mio arrivo di alcuni giorni. Ciò à molto agevolato l'acquartieramento dei soldati, quello dell' Ufficiale e sua famiglia ed ogni altra relativa sistemazione.

Avrei anco oggi progredito il mio viaggio per S. Maura, se l'installazione di questa Reggenza che io ho trovato inoperosa nell' aspettaz(io)ne del mio arrivo, n(on) mi avesse trattenuto...

Si sta ordinando il Governo di questo paese coll'istituzione di alcune magistrature indispensabili e col rifacimento del pubb. erario. Si è istituito un mag(istra)to economico, per cui io sono stato invitato di estendere il mandato. Questa ondinanza e le relative attribuzioni ottennero la approvazione di S.E. il Reggente.

Oggi si travaglia intorno alla riscossione del pubb. malversato erario e con profitto di questa cassa. Siccome poi questa operazione è il risultato delle comandate da V.E. al Reggente di quest'isola, così egli è certo ed io ho assicurato l'E.S. che quanti sono gl'addolorati per l'obbligazione di φ. 1^v restituire al pubb. il malversato de / naro non oseranno di presentarsi per reclamare e, se mai lo facessero, avranno corrispondenti punizioni.

Ho stabilito lo stato delle spese mensuali per ciò che riguarda la truppa.

Ho assoggettato alla maturità di S.E. il Reggente un progetto intorno allo scuoprimento del defraudato dazio del uva passa e delle altre rubate rendite pubbliche... Egli à avuto la bontà di adottarlo e di prendere tutte le preventive necessarie misure p(er) metterlo in esecuzione.

Io mi onorerò di umiliare all'E.V. queste scritture col mio rapporto intorno all'isola di Itaca che sto attualm(ent)e compilando...

Ho fissato la mia partenza per il giorno 19 del corrente, avuto riguardo alla somma ed alla successiva delle occupazioni che mi furono date dall' Ecc(ellentissimo) Reggente di quest'isola e che io ho dovuto assumere p(er) agevolare il corso di questi involuti affari economici.

Prevegno intanto l'E.V. che io tengo meco la somma di 8.000 pia-

1. Φθορά δύο λέξεων σημαίνουσών «ἐπεσκέφθη», «ἐπεθεώρησα». Πιθανώτατα ἀντί Cefalonia γρ. «Itaca».

stre levate dalla Cassa di Cefalonia per consegnarle alla Generale di costà, malgrado le difficoltà fatte per questa comma e malgrado la mia ferma determinazione di levarne 12.00<0>.

Passando da S. Maura io spero di poter accrescere questo primo frutto dell'attuale spedizione.

Φ. 2 / Protesto intanto la più divota venerazione ed il più rispettoso ossequio.

Itaca 16 Ottobre 1802

Di V.E.

L'umilis(simo) div. servitore

Il Comm. KAPODISTRIA

Φ. 1 / Κάτω: A S.E. il Principe del<la> Setti<nsular>e Repubblica
Ἄνω διὰ χειρὸς τοῦ παραλαβόντος: Addì 19 7mbre¹
1802 s.v. ricev(uta).

Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Εὐρίσκομαι εἰς Ἰθάκην. Ἀφίχθην ἐνταῦθα μετὰ τῆς φρουρᾶς τὴν 12ην τρέχοντος. Ἀφοῦ διέτρεξα κατὰ τὸ διάστημα τριῶν ἡμερῶν ὄλην τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας, <ἐπεσκέφθην> τὰς πλέον σημαντικὰς καὶ ἀξιολόγους περιοχάς.

Ἡ Α.Ε. ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἰθάκης προηγῆθη τῆς ἀφίξεώς μου κατὰ ἡμέρας τινάς. Τοῦτο διηκολύνη πολὺ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς οἰκήματα τῶν στρατιωτῶν, ἐκείνην τὴν τοῦ Ἀξιοματικοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν ὀργάνωσιν.

Θὰ εἶχε προσέτι προχωρήσει ἢ πραγματοποιήσει τοῦ ταξιδίου μου δι' Ἀγίαν Μαύραν, ἐὰν ἢ ἐγκαθίδρυσαι τῆς ἐνταῦθα Κυβερνητικῆς Ἀρχῆς, τὴν ὅποιαν ἐγὼ εὔρον ἄπρακτον κατὰ τὴν ἀναμονὴν τῆς ἀφίξεώς μου, δὲν μὲ εἶχεν ἐμποδίσει.

Ὅργανοῦται ἡ Διοίκησις ταύτης τῆς νήσου διὰ τῆς συστάσεως ἀπαραίτητων τινῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δημοσίων οικονομικῶν. Συνεστήθη οἰκονομικὴ ἀρχή, διὰ τὴν ὅποιαν ἐγὼ ἐκλήθην νὰ ἐπεκτείνω τὴν ἐντολὴν <λειτουργίας>. Ἡ διάταξις αὕτη καὶ αἱ σχετικαὶ ἀρμοδιότητες ἔτυχον τῆς ἐγκρίσεως τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου.

Σήμερον καταβάλλονται προσπάθειαι ἀναφορικῶς πρὸς τὴν εἰσπραξίν τῶν δημοσίων ὑπεξαίρεθέντων χρημάτων καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἐνταῦθα <δημοσίου> ταμείου. Ἐπειδὴ κατὰ δεῦτερον λόγον ἢ ἐνέργεια αὕτη εἶναι τὸ

1. Προφανῶς ἐκ παραδρομῆς, ἀντὶ «8bre».

Φ. 1 ἀποτέλεσμα τῶν διαταχθεισῶν ὑπὸ τῆς Υ.Ε. εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς νήσου ταύτης, τοιουτοτρόπως ἐκεῖνος εἶνα: βέβαιος καὶ ἐγὼ διεβεβαίωσα τὴν Α.Ε. ὅτι ὅσοι εἶναι οἱ στενοχωρηθέντες διὰ τὸν ἐξαναγκασμὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ Δημόσιον τὰ διὰ καταχρήσεως ἀφαιρηθέντα χρήματα / δὲν θὰ τολμήσουν νὰ παρουσιασθοῦν, διὰ νὰ παραπονεθοῦν καί, ἐὰν κάποτε τὸ πράξουν, θὰ λάβουν ἀναλόγους ποινάς.

Καθώρισα τὴν κατάστασιν τῶν μηνιαίων ἐξόδων δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸ στρατιωτικὸν τμήμα.

Ἐπέβαλον εἰς τὴν ὄριμον κρίσιν τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου σχέδιον περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δι' ἀπάτης κλαπέντος τελωνιακοῦ φόρου τῆς σταφίδος καὶ τῶν ἄλλων ληστευθέντων δημοσίων ἐσόδων... Ἐκεῖνος ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ υἱοθετήσῃ τὸ σχέδιον καὶ νὰ λάβῃ πάντα τὰ προληπτικὰ ἀναγκαῖα μέτρα, διὰ νὰ τὸ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν.

Θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε. τὰ ἔγγραφα ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐκθέσεώς μου περὶ τῆς νήσου Ἰθάκης, τὴν ὁποίαν τώρα συντάσσω...

Προσδιώρισα τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὴν 19ην τρέχοντος, ληφθείσης ὑπ' ἔψιν τῆς ὑποθέσεως τῶν χρημάτων καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἀπασχολήσεως, αἱ ὁποῖαι μοὶ ἀνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Κυβερνήτου τῆς νήσου ταύτης καὶ τὰς ὁποίας ἐγὼ ἔπρεπε νὰ ἀναλάβω, διὰ νὰ διευκολύνω τὴν διεκπεραίωσιν τούτων τῶν περιπλόκων ὑποθέσεων.

Προαναγγέλλω ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν Υ.Ε. ὅτι φέρω μετ' ἐμοῦ τὸ ποσὸν τῶν 8.000 γροσίων, ἀναληφθέντων ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Κεφαλληνίας, διὰ νὰ τὰ παραδώσω εἰς τὸ ἐκεῖ Κεντρικόν, παρὰ τὰς παρουσιασθείσας δυσκολίας διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο καὶ παρὰ τὴν σταθεράν μου ἀπόφασιν νὰ λάβω ἐκ τούτων 12.000.

Διερχόμενος ἐκ τῆς Ἁγίας Μαύρας ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ νὰ αὐξήσω τὸν πρῶτον τοῦτον καρπὸν τῆς παρουσίας ἀποστολῆς.

Φ. 2 / Διαβεβαίω ἐν τῷ μεταξύ τὴν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἀφοσιώσεως ὑπόληψιν καὶ τὸν θαυμάσιον σεβασμὸν.

Ἰθάκη 16 Ὀκτωβρίου 1802

Τῆς Υ.Ε.

Ὁ ταπεινότατος λίαν ἀφωσιωμένος θεράπων

Ὁ Ἐπίτροπος ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Φ. 1 / Κάτω: Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Πρίγκιπα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

Ἄνω: Τὴν 19ην Σεπτεμβρίου (= Ὀκτωβρίου) 1802 π.η. παραλαβή.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων, τὸ ὁποῖον ἔκρινε τὴν τύχην τῶν Ἰονίων Νήσων, ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας ὑπεστήριξε μὲ θέρμην τὴν δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας (1800—1807). Πιστεύων δὲ πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς παιδείας ὡς ὑποδομῆς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἠγωνίσθη καὶ τότε νὰ ἐξασφαλίσῃ εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς νήσους ὑπὸ τὸ προετοιμαζόμενον νέον καθεστῶς. Καὶ τὸ πόσον ἦτο ἀναγκαῖα διὰ τὸν λαὸν τῶν νήσων ἡ παιδεία, τὸ ἀπεδείκνυε ἡ ἀνυπαρξία αὐτῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς Βενετοκρατίας. Εἰς τὸ ὑπόμνημά του τῆς 22ας Νοεμβρίου 1815 πρὸς τὸν Ἄγγλον ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Λόρδον Κάστλερῃ ὁ Καποδίστριας ἔγραφε:

«Ἡ Βενετικὴ Πολιτεία, διώκει τὰς νήσους διὰ τῆς διαφθορᾶς. Οἱ διοικοῦντες τὰ κοινὰ ἀνήκον εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἡ ἐλάχιστα διεφθαρμένη καὶ ἡ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη. Ἡ Βενετικὴ Πολιτεία ἐβασίζετο εἰς τὴν ἰσχὴν τῆς κυβερνώσης ταύτης τάξεως, ὑποθάλουσα τὰς ὑπὲρ αὐτῆς προλήψεις καθὼς καὶ τὴν ἀντιζηλίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων τάξεων. Ἀπονέμουσα προνόμια καὶ κτήματα εἰς τοὺς εὐγενεῖς, παρῆγεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ καὶ καθιστῶσι συστηματικὴν τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴν διαφθορὰν τοῦ τόπου. Ἡ βενετικὴ πολιτικὴ ἐφοβεῖτο τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ προσεπάθει νὰ καταβάλλῃ τοῦτο διὰ τῆς ἀμαθείας, διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐπέτρεψε τὴν σύστασιν δημοσίων σχολείων ἐν Ἑπτανήσῳ».

Ἐπίσης ἕνας ἄλλος ἐπιφανὴς Ἑπτανήσιος, ὁ Μάριος Πιέρρης, συγγραφεὺς καὶ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔγραφε εἰς τὴν «Αὐτοβιογραφίαν» του:

«Ποῖαν πρόνοιαν παρῆχε ἡ Βενετικὴ κυριαρχία εἰς τὴν φιλομαθῆ νεότητα; Οὐδὲν δημόσιον ἴδρυμα παιδείας, οὔτε λύκειον, οὔτε γυμνάσιον, οὔτε σχολεῖον γραμμάτων δημοσίων ἢ ἰδιωτικόν, οὔτε βιβλιοθήκη, οὔτε τυπογραφεῖον. Αἱ προκηρῦξεις τῶν ἀρχῶν ἐτοιχοκολλοῦντο χειρόγραφοι. Ἡ λατινικὴ γραμματικὴ τοῦ Τορέττου καὶ ἄλλα βιβλία ἐπωλοῦντο εἰς τι φαρμακεῖον. Ἀμαθεῖς ἱερεῖς Ἕλληνες ἢ Λατίνοι συνίστων μικρὰ σχολεῖα πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων τοῦ βίου, ἀντὶ εὐτελῶν διδάκτρων, διευθύνοντες ταῦτα ἄνευ συστήματος καὶ ἄνευ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου. Τοῦναντίον αἱ λέσχαι, οἱ χοροὶ προσωποδοφῶρων, τὰ ἱππηλάσια καὶ ἄλλαι σκανδαλώδεις διασκεδάσεις οὐδέποτε ἀπέλιπον. Αὕτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς μητροπόλεως τῆς Βενετικῆς ἀνατολῆς. Ἴδου τὸ περιβάλλον τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξε τὴν νεότητά μου».

Βεβαίως ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἀπετέλει προνόμιον μόνον τῶν

Ἰονίων Νήσων. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐτέλουν ὑπὸ τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως αἰῶνας. Δὲν συνέφερε εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ μόρφωσις τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ ὁποία θὰ ὠδήγει καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν των ἀφύπνισιν. Συνεπῶς δὲν συνέφερε καὶ εἰς τὴν Βενετιανὴν ἢ ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ κρατικῆς βάσεως εἰς τὰς κτήσεις της. Ἐὰν ἡ ἱστορία καταγράφῃ ὠρισμένας ἐκδηλώσεις εἰς τὸν τομέα αὐτόν, αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἡ ὁποία ὁμως ἐπνίγετο ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κατεστημένου, ὅταν διεπιστοῦτο ὅτι ἦτο δυνατόν ἡ παρεχομένη παιδεία νὰ ἔχῃ κοινωνικὰς ἐπιπτώσεις. Ἔτσι ἡ ὁποιαδήποτε συμβολὴ τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὴν Βενετιανὴν, θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐκτὸς τῶν νήσων, μεταξύ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασπορᾶς.

* * *

Ἡ κατάληψις τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπὸ τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους ἔφερε εἰς αὐτάς, ὄχι μόνον τὸ πνεῦμα τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς κατακτήσεις της. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων ἰδρύθη προσωρινὸν Δημαρχεῖον καὶ συνεστήθησαν ὀκτὼ «κομιτάτα», μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Γάλλοι ἀπέδιδον ἰδιαιτέραν βαρύτητα. Ἡ ἱδρυσις ὁμως τοῦ κομιτάτου δὲν ἐσήμανε καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, δεδομένου ὅτι ὅλα ἔπρεπε νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ ἄλφα. Ἐλείπαν καὶ τὰ χρήματα, καὶ τὰ κτίρια, καὶ οἱ διδάσκαλοι. Ἐν τῷ μεταξύ διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο, τὰ Ἑπτάνησα προσορτώντο εἰς τὴν Γαλλίαν. Κατόπιν τούτου ἤλλαξε ἡ μορφή τῆς διοικήσεως, τὰ προσωρινὰ Δημαρχεῖα κατηργήθησαν, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ κεντρικῶν διοικήσεων, ἐκάστη τῶν ὁποίων περιελάμβανε 12 τμήματα, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τμήμα «Δημοσίας καὶ Ἰδιωτικῆς Ἐκπαιδεύσεως». Τὸ Τμήμα αὐτὸ ἐπροχώρησε ταχέως εἰς τὴν ὑλοποίησιν τῶν στόχων του. Διὰ τῆς δημεύσεως τῶν Μονῶν καὶ τῆς περιουσίας των ἐξησφάλισε τὴν οἰκονομικὴν θάσιν διὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν προσπάθειαν. Συνέστησε σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁμως ἐδιδάσκετο ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα καὶ ἐφηρμόζοντο τὰ γαλλικὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα. Ἰδρυσε δημοσίαν βιβλιοθήκην. Συνέστησε τυπογραφεῖον, ἐφωδιασμένο μὲ ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Καὶ γενικῶς προέβη εἰς μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν λαὸν τῶν νήσων νὰ ἀποκτήσῃ συνείδησιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἐνῶ συγχρόνως ἀνεγενῆτο τὸ λανθάνον ἕως τότε ἔθνικόν αἶσθημα. Τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν τῆς διελεύσεως τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων ἀπὸ τὰς νήσους ὁμολογεῖ καὶ ὁ Καποδίστριας εἰς τὸ προαναφερθὲν ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Λόρδον Κάστλερ: «Ὁ λαός, γράφει, συνησθάνθη τὰ ἀγαθὰ διοικήσεως ὄχι Βενετικῆς, ἡ δὲ νεολαία ἐβασίσθη εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνεξαρτησίας. Αὕτη ἠκολούθησε νέαν κατεύθυνσιν διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν της. Τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ἦλθε εἰς βοήθειάν της καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπερβολῶν τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης ἐποχῆς, ἡ Ἰτα-

λία καὶ ἡ Γαλλία προσέφερον εἰς τοὺς νέους τῶν ἑπτὰ νήσων νέαν δέσμην φώτων καὶ γνώσεων, τῶν ὁποίων ἐπωφελήθησαν».

* * *

Τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Κερκύρας διεδέχθησαν οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Τούρκοι τὴν 20 Φεβρουαρίου 1799. Ὁ Ρῶσος ναύαρχος Οὐζακῶφ ἐγκατέστησε προσωρινὸν πολιτεύμα, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει μὲ διακοινώσεις του. Εἰς μίαν ἐκ τῶν διακοινώσεων αὐτῶν, χρονολογούμενην εἰς τὴν 2αν Ἰουνίου 1799, γίνεται διὰ πρώτην φοράν νῦξις περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἐγγραφε ὁ Οὐζακῶφ: «Νὰ συστηθῆ μία Ἀκαδημία ἢ Σχολεῖον διὰ τὰ μικρὰ παιδία καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον θέλει προξενηθεῖ ὠφέλεια εἰς τὴν κοινότητα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της». Τὴν πρότασιν αὐτὴν υἱοθέτησε ἡ Γερουσία, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρξῃ συνέχεια. Νέα μνεῖα περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως γίνεται εἰς τὸν καταστατικὸν χάρτην, τὸν ὁποῖον συνέταξε ἡ «Ἐντιμος Ἀντιπροσωπεία» τὸ 1801. Εἰς τὸ ἄρθρον 30 ἀνεγράφετο: «Τὸ ἀριστοκρατικὸν σῶμα θέλει συστήσει ἕνα δημόσιον σχολεῖον διὰ φώτισιν τῶν νέων τῆς χώρας, μπόργων καὶ χωρίων, ἡγουν τρία τέταρτα ἀπὸ τὰ μπόργα καὶ χωρία καὶ τὸ ἕτερον τέταρτον ἀπὸ τὴν χώραν». Ἡ ἀναταραχὴ ὅμως, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὰς νήσους, ἀπερρόφα ὅλας τὰς φροντίδας καὶ τὴν δραστηριότητα τῆς Γερουσίας καὶ δὲν ἄφηγε περιθώρια διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν σχολείων. Τὰ πράγματα ἀρχίζουσιν νὰ ἀλλάζουσιν μετὰ τὴν ἄφιξιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Γεωργίου Μοτσενίγου, ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Ὁ Μοτσενίγος ἀφίχθη εἰς Κέρκυραν τὴν 16ην Αὐγούστου μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν εἰς τὰς νήσους, πρᾶγμα ποῦ ἐπέτυχε εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ πληρεξούσιος ἀνέλαβε τὴν πολιτικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν νήσων. Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτῆς ἐξεδηλώθη ἔντονον τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας του εἶχε στενὸν συνεργάτην καὶ εἰς πολλὰ καὶ ἐμπνευστὴν τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν.

* * *

Εἰς τὸ τρίτον μέρος τοῦ παρόντος Τόμου δημοσιεύονται τὰ κείμενα τοῦ Ι. Καποδίστρια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα ὡς Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ὡς Διευθυντοῦ τῆς Δημοσίας Σχολῆς Τενέδου. Δυστυχῶς ἐκ τῶν σχετικῶν φακέλλων τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐλλείπουσιν σημαντικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις εἶχον χρησιμοποιηθεῖ κατὰ καιροὺς ὑπὸ διαφόρων μελετητῶν καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ 1940 ὑπὸ τοῦ ἱστοριοδίφου Σπυρ. Μ. Θεοτόκη διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς μελέτης του «Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἐπτανήσῳ» (1453—1864), ἡ ὁποία ἐβραβεύθη εἰς διαγωνισμὸν τῆς Ἐταιρείας Ἐπτανησιακῶν Μελετῶν τὸ 1939 καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ 1956 εἰς τὰ «Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ» (Τόμος Ε΄). Τῶν ἐγγράφων τούτων, τῶν ὁποίων σημειοῦται ἡ ἔλλειψις εἰς τοὺς Καταλόγους τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν

«ἐλλείπει», δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ μεταγραφὴ καὶ ἡ μετάφρασις. Ὡς ἐκ τούτου, ὅσων ἐξ αὐτῶν κρίνεται ἀναγκαῖα ἢ παράθεσις, ἢ δημοσίευσις γίνεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης μελέτης τοῦ Σπυρ. Μ. Θεοτόκη, ἡ ὁποία ἐχρησίμευσε ὡς πηγὴ καὶ εἰς διαφόρους ἐργασίας, ἀναφερομένας εἰς τὸν Καποδίστριαν καὶ τὴν Παιδείαν.

Τὴν διπλωματικὴν μεταγραφὴν καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν Καποδιστριακῶν κειμένων ἐπεμελήθη ὁ ὑφηγητὴς τῆς ἔδρας τῆς Ἱστορίας τῶν Νεωτέρων Χρόνων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων κ. Γεωργ. Πλουμίδης.

Τὴν 11 Δεκεμβρίου 1802 ὁ Ρώσσοσ πληρεξούσιος Γεώρ. Μοτσενίγοσ ἀπῆλυθε πρὸσ τὴν Γερουσίαν τὴν κατωτέρω διακοίνωσιν. Τόσση ἡ διακοίνωσισ αὐτῆ ὅσση καὶ τὰ ἄλλα κείμενα τοῦ Μοτσενίγοσ, ποὺ ἀκολουθοῦν, ἐγράφησαν κατὰ πᾶσαν λιθανότῃτα ἀπὸ τὸν Ἰωάν. Καποδίστριαν, στενὸν τότε συνεργάτην τοῦ Ρώσσοσ πληρεξουσίου, ὁ ὁποῖοσ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν εἶχε ἐκτιμήσει τὰσ ἰκανότητασ τοῦ Καποδίστρια, αἵτινεσ εἶχον ἤδη δοκιμασθῆ εἰσ τὴν Κεφαλληνίαν. Αὐτῆ ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ ἐκτίμησισ τῶν ἱστορικῶν, ποὺ ἡσχολήθησαν μὲ τὸ θέμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καταχωρίζονται ὡσ κείμενα τοῦ Καποδίστρια.

Πρὸσ τὸν Ἐξοχώτατον Κύριον
Κόμητα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Πρίγκηπα καὶ Πρόεδρον τῆσ Γερουσίασ

Εἰσ Κέρκυραν

Ἐξοχώτατε!

Οἶον δῆποτε θὰ εἶναι τὸ νέον Σύνταγμα τῆσ πολιτείας τῶν νήσων τούτων εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι πρὸσ εὐτυχίαν καὶ πρόοδον αὐτοῦ πρέπει νὰ διέπη πολίτασ ἐκπαιδευθέντασ καὶ ἐξελεθόντασ τοῦ ζόφου τῆσ ἀμαθείασ, ἡτισ εἶναι πηγῆ καταστρεπτικῶν ἀρχῶν πάσῃσ πεπολιτισμένησ κοινωνίας.

»Ἰνα φθάσωμεν εἰσ ἀποτέλεσμα τοσούτῃ πολύτιμον θὰ ἦτο συμφέρον νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῆσ νεολαίας, μὲ καλὰσ σπουδὰσ καὶ ὠφελίμουσ γνώσεισ, εἰσ τρόπον ὥστε διὰ τούτων νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ εὐημερία τῆσ πολιτείας, βασιζομένη ἐπὶ τῆσ ἠθικῆσ καὶ τῶν ἠθικῶν γνώσεων.

»Μὴ βλέπων εἰσ τὰσ νήσουσ ταύτασ οὐδὲν δημόσιον ἴδρυμα ἐκπαιδευσεωσ, οὐδὲν σχολεῖον ἔνθα νὰ διδάσκωνται τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἐπιστημῶν, σκέπτομαι τὴν πολυέξοδον ἀντεθνικὴν ἀνάγκην εἰσ ἣν εὐρίσκονται οἱ οἰκογενειάρχαι, οἵτινεσ ἀναγκάζονται νὰ στέλλωσι εἰσ Ἰταλίαν τὰ τέκνα των πρὸσ ἐκπαίδευσιν, ἢ τούτου μὴ γενομένου νὰ βλέπωσι ταῦτα βιοῦντα ἐν ἀργίᾳ, ἡτισ εἶναι πηγῆ παντὸσ ἐλαττώματοσ.

«Είμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ διορατικότης τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἀπὸ μακροῦ χρόνου μετὰ λύπης θὰ βλέπη τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν νήσων τούτων, εἰς τὰς ὁποίας ἴσως χάνονται, παραμένοντα ἄγωνα, ἐξαιρετικὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ περιποιήσωσι τιμὴν εἰς τὴν πατρίδα τῶν καὶ τὸν ἑαυτὸν τῶν.

«Θὰ ἔχει σκεφθῆ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὅτι εἰς Κράτος ἐλεύθερον εἶναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖα ἡ ἐκπαίδευσις, ἐφ' ὅσον καλοῦνται πάντες οἱ πολῖται εἰς ὁμαδικὴν προσπάθειαν αἰσθημάτων, ἧτις βελτιοῦνται διὰ τῆς ἰσορροπίας τῶν γνώσεων καὶ οὐχὶ ὅταν ἐγκαταλείπεται εἰς μόνον τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ὀρμὴν τῆς φύσεως.

«Ἡ ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς εἶναι ἀκριθῶς, ὡς γνωστὸν εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ἡ τέχνη τοῦ καλῶς διαχειρίζεσθαι καὶ διευθύνειν τὸ Κράτος καὶ εἶναι καθήκον τοῦ κυβερνῶντος νὰ πλουτίζῃ τοῦτο δι' ἀξίων προσώπων εἰς ὄλας τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ κυριαρχῶσι ἡ τάξις, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκεία, θάσεις σταθεραὶ καὶ μόνιμοι τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἡσυχίας ὄλων.

«Ὅτι αἱ θάσεις αὗται εἶναι ἡμελημέναι, εἶναι ἀναντίρρητον, ὅπως ἐπίσης εἶναι φανεραὶ αἱ ἐλλείψεις τοῦ κλήρου καὶ ἐλάχιστα τηρεῖται ὑπὸ τῶν ἱερέων ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκείαν. Περὶ τούτου ἔχομεν ὡς ἀποδείξεις τὰς ἐπιστολάς αὐτῶν τούτων τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες καταγγέλλουσι τὴν ὁδονηρὰν ταύτην ἀλήθειαν. Πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νὰ μὴ καταπλήσωσι τὰ κακὰ παραδείγματα, αἱ σκανδαλώδεις ταραχοποιοὶ συμβουλαὶ τῶν ἱερέων εἰς θάρος τῆς ὀλότητος, τὴν ὁποίαν ὄφειλον νὰ νοθεῶσι διὰ τὰς παρεκτροπὰς τῆς; ¹

«Ὅλα δὴποτε ὁμως καὶ ἂν εἶναι ἡ παρούσα κατάστασις εἶναι καιρὸς νὰ σώσωμεν τοὺς λαοὺς τούτους. Ἄς τεθῆ φραγμὸς, φραγμὸς ἀσφαλῆς, ὁ ἀνθρωπισμὸς ζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας, ὅπως ἐπαγρυπνήσῃ, ἐνεργήσῃ καὶ σώσῃ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἄς ἐκριζωθῆ πᾶσα δηλητηριώδης ρίζα, ἃς ἀπομακρυνθῶσι τὰ κακὰ παραδείγματα, αἱ ἀντιθρησκευτικαὶ θεωρίαι, ἡ ἀργία, ἧτις εἶναι μήτηρ πάσης κακίας.

«Αἱ μέριμναι τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ ζητήματος τοσούτου ἐνδιαφέροντος, πάντοτε ἀποδίδουσι κέρδος, ἢ δὲ ἐκτίμησις τοῦ κοινοῦ εἶναι ἐνδοξος καὶ ἀσφαλῆς ἀνταμοιβὴ δι' ἐκεῖνον ὅστις συντελεῖ μετὰ δραστηριότητος. Ἄς ὀδηγηθῶσιν οἱ νέοι εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν, διὰ τῶν ὁποίων θέλουσι προκύψῃ εἰς τὴν γῆν ταύτην ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ γνωρίζωσι κατὰ βάθος τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου, τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ τὰ μυστήρια τῆς εὐεργετικῆς φύσεως, πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ ἐξιχνιά-

1. Ἐνταῦθα ὁ Μοτσενίγος ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ κλήρου ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν τῶν λαϊκῶν τάξεων κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ σύστασις τῆς Ἐντίμου Ἀντιπροσωπείας.

σωσι μετὰ φιλοσοφικῆς ἀναζητήσεως τὰ κακὰ τῆς ψυχῆς, ὅπως διορθώσωσι ταῦτα. Εἰδικῶς δὲ ἄς ἐνσταλαχθῆ εἰς πάντας ἢ γινῶσις τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κανονίζωνται, συμφώνως πρὸς τὰ σοφὰ παραγγέλματα, παρ' αὐτοῦ ἐνσταλαχθέντα ἐν τῇ καρδίᾳ, αἱ ἀτομικαὶ πράξεις συμφώνως πρὸς τὰ ἀποκαλυφθέντα ὑπὸ τῆς Θρησκείας.

»Μὴ σὰς φοβίξει ἡ δυσκολία, ἕνεκεν ἐλλείψεως ὀργανώσεως καὶ ἐξαντλήσεως τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θὰ δυναθῆ βεβαίως νὰ ἐξετάσῃ τὰς προσόδους αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξευρεθῶσι διὰ τόσον ὠφέλιμον ἢ μᾶλλον ἀναγκαϊότατον σκοπὸν, καὶ τὰς ὁποίας θεωρῶ περιττὸν νὰ ἀναφέρω. Ἡ πείρα σας καὶ ἡ σωφροσύνη σας θὰ σὰς τὰς ὑποδείξῃ. Ὅθεν σὰς παρακαλῶ θερμῶς νὰ στρέψῃτε τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τοῦτου ζητήματος.

»Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμολογήσω τὰ αἰσθήματα τῆς ἐκτιμῆσεώς μου.

»Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινὸς θεράπων.

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

2

Ἡ Γερουσία δὲν ἔδωσε πρακτικὴν συνέχειαν εἰς τὴν διακοίνωσιν τοῦ Μοτσενίγου τῆς 11.12.1802. Κατόπιν τούτου ὁ Ρῶσσος πληρεξούσιος ἐπανερχεται ἐπὶ τοῦ θέματος διὰ νεωτέρας διακοινώσεως τῆς 18 Μαρτίου 1803, ὑποβάλλων συγχρόνως καὶ σχέδιον ὀργανώσεως ἐκπαιδευτικοῦ ιδρύματος:

Ἰδρυμα δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν εὐρίσκονται οἱ κάτοικοι τῶν ἑπτὰ νήσων, αἱ ὁποῖαι περιήλθον εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐμίσει ἢ ἐφοβεῖτο τὸν ἐκπολιτισμὸν των, καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος αὐτῶν'. Εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς λυπηρᾶς καταστάσεως, εἰς ἣν εὐρίσκεται, διαφθείρεται, ἀποκτηνοῦται ἢ νεολαία, μοναδικὴ ἔλπις τῆς Ἑπτανησιακῆς ἐλευθερίας. Εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς ἀνάγκης εἰς ἣν εὐρίσκεται ἡ πολιτεία,

1. Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κόμης Μοτσενίγος ἐκφράζεται ὡς ἐξεφράσθη ὁ κόμης I. A. Καποδίστριας μετὰ δωδεκαετίαν, ἐν τῷ ὑπομνήματι του πρὸς τὸν λόρδον Καστερλῆ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδόθη εἰς πολιτικὴν σκοπιμότητα.

Ὁ κόμης Καποδίστριας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνηργάετο μετὰ τοῦ κόμητος Μοτσενίγου, διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ πιθανὸν καὶ αἱ διακοινώσεις αὐτοῦ, ὡς ἦδη ἐσημειώθη, νὰ εἶναι ἔργον τοῦ κόμητος Καποδίστρια.

ὅπως ἀνευρίσκη μεταξὺ τῶν τέκνων τῆς ἀξίους καὶ τιμίους ὑπαλλήλους, οἵτινες θὰ ἐξυπηρετήσιν αὐτήν, εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τῆς διοικήσεως, τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων.

Τὸ Ἴδρυμα τοῦτο ζητεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις πτωχός, ἀξέστος καὶ θάρβαρος, δὲν αἰσθάνεται ἐαυτὸν εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιδιώξη ἐν ἀναλογία καὶ ἐν ἀρμόζοντι μέτρῳ τὴν ἀπολαβὴν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, διότι ἠτόνισεν ἕνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ὑπὸ τῶν προκατόχων κυβερνήσεων, ἀλλ' εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοῇ ὅτι ἕνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως ταύτης ἀπολαμβάνει μόνον ἀμάθειαν, ἣτις τὸν ταπεινώνει καὶ τὸν υποβιάζει.

Ἡ ἀποψις αὕτη τῶν πραγμάτων τιθεμένη πρὸς τῆς σημερινῆς καταστάσεως ὑπαγορεύει τὴν ταχίστην λήψιν μέτρων πρὸς σύστασιν δημοσίας ἐκπαίδευσως, πρὸς παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ λαοῦ, πρὸς ὄφελος τῆς πολιτείας, διότι εἶναι ψευδὴς ἢ ἀρχή, ὅτι τότε μόνον οἱ λαοὶ εἶναι ἤσυχοι καὶ εἰρηνικοί, ὅταν ζῶσιν ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ τῇ ἀμαθείᾳ.

Ὅθεν ἐπέιγομαι νὰ υποβάλω τὸ σχέδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἀμέσως εἰς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἰδρύματος τούτου.

Ἀπὸ τινος ἢ κυβέρνησις ἀκολουθοῦσα τὴν ὄθησίν μου ἐμελέτησεν, ὅπως ἐξεύρη τοὺς ἀναγκαίους πόρους, χωρὶς νὰ θίξῃ τὰς τακτικὰς προσόδους τοῦ Κράτους. Οἱ πόροι οὗτοι συνίστανται εἰς ἀνάληψιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ κληροδοτημάτων. Συνιστῶ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς μελέτης ταύτης καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν προσόδων, διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ Κυβέρνησις, ἐν βραχείᾳ διαστήματι, νὰ κανονίσῃ τὴν ἐτησίαν δαπάνην, τὴν ἀναγκαίουσαν ὅπως τροφοδοτήσῃ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν.

Μετὰ ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συσταθῇ σχολεῖον μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν καθηγητῶν δι' ἐκάστην νῆσον. Οἱ διδάσκαλοι τῶν σχολείων τούτων θὰ διδάσκωσι κατὰ πρῶτον τὰς δύο γλώσσας, Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν, μετὰ ταῦτα δὲ τὴν Γαλλικὴν, καθὼς καὶ στοιχεῖα φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας.

Τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπαιτοῦσιν ἡ γῆ ἐν ἣ ζῶμεν, ὁ ἀῆρ τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, ἡ τέφρα τῶν προγόνων τῆς πατρίδος ταύτης, ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ τιμὴ τῶν ἀπογόνων.

Οἱ Ἕλληγες δὲν θὰ εἶναι καταδικασμένοι, ὡς σήμερον, νὰ μὴ γνωρίζωσι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰ μὴ τὸ στρεβλωμένον καὶ θάρβαρον ἰδίωμα τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦσι.

Ὅθ' ἀναθάλλῃ ἡ γλῶσσα τῶν σοφῶν, πρὸς ἣν φυσικῶς ρέπουσι, διδάσκαλοι ὡς εἶναι τῆς Ἑλληνικῆς προσφῶδιας καὶ ἄλλων καλῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα τὸ χονδροειδὲς ἰδίωμα δὲν κατέστρεψε.

Ἡ Λατινικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ Ἰταλικὴ χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις.

Ἀπαραίτητος εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς Γαλλικῆς, καθ' ὅσον εἶναι ἡ διεθνῆς γλῶσσα.

Σὺν τῇ σπουδῇ τῶν γλωσσῶν τούτων ἀπαραίτητος εἶναι ἡ μελέτη τῶν στοιχείων τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν γραμμάτων ἔρχεται ἡ καλλιέργεια τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ κυρίως τοῦ σχεδίου καὶ τῆς ζωγραφικῆς.

Ἡ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ διευθύνηται ὑπὸ εἰδικῆς ὑπηρεσίας. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχολείου τούτου καὶ τῆς ἐξευρέσεως νέων μέσων θὰ δύναται νὰ γίνῃ σκέψις περὶ συστάσεως κεντρικοῦ σχολείου (μέσης ἐκπαιδεύσεως), ἔνθα θὰ γίνῃται τελειοποίησις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ, τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις. Τοῦτο θὰ κατορθωθῇ ἔταν ἡ Κυβέρνησις λάθῃ μέτρα αὐξήσεως τῶν πόρων τῶν προοριζομένων, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἀναμένω τὰς ὠρίμους ἀποφάσεις τῆς Γερουσίας, αἵτινες ἤθελον προκύψῃ ἐκ τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως, ἐντὸς μηνός, καὶ προσφέρω τὴν συνδρομὴν μου εἰς τὴν Γερουσίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινότατος θεράπων

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

3

Ἡ δευτέρα διακοίνωσις τοῦ Μοτσηνίγου εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δραστηριοποιηθῇ ἡ Γερουσία. Ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος καὶ ἡ Γενικὴ Διοίκησις διατάχθη νὰ ὑποβάλλῃ εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀναγκαζομένων πόρων. Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ καὶ τὸ σχετικὸν θέσπισμα τῆς Γερουσίας παρατίθενται κατωτέρω, ἀφ' ἐνός μὲν διότι ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα κείμενα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν παιδείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι καὶ αὐτά, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, προέρχονται ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας.

«Ἡ ἐλευθερία, τὸ πολυτιμώτερον τῶν δώρων, δὲν διατηρεῖται ἄνευ συνετῆς καὶ δικαίας διακυβερνήσεως, ἥτις εἶναι ἡ δυσκολωτέρα τῶν ἐπιστημῶν.

«Τὴν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν γνωρίζει μόνον νὰ ἐξασκή ἡ πεφωτισμένη λογικὴ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, πρὸ τῆς ὁποίας διαλύεται τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ ἐκδιώκονται τὰ ἐπαναστατικὰ πάθη.

«Οἱ πρόγονοι τοῦ ἔθνους μας, καθὼς καὶ ὅλων τῶν ἔθνων, ὑπῆρξαν ὀρδαὶ ἀγρίων αἱμοδόρων. Ἡ ἐπιστήμη ἐδώρησεν εὐτυχίαν, δύναμιν, δόξαν καὶ κατέστησεν αὐτὰ θαυμασμὸν καὶ τιμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡμεῖς οἱ

ἑπτὰ νέοι λαοί, ἔχοντες τὴν παρακαταθήκην τοῦ θησαυροῦ τῆς ἐλευθερίας, δὲν ἔχομεν οὐδαμοῦ σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δύνανται νὰ σπουδάσωσι τὰ μαθήματα ἑκείνα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ διοικήσωσι καὶ νὰ εἶναι οἱ ρυθμισταὶ τοῦ πηδαλίου τοῦ Κράτους. Εἰς τί ἤθελε ὠφελήσῃ τὰ τέκνα μας, τρυφερά καὶ ἄθῳα, νὰ ἔχωσιν ἐκ φύσεως προσόντα νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τοὺς κυβερνητικούς θώκους καὶ νὰ ὑστερῶσι τῶν ἐπικτητῶν προσόντων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα νὰ καθέξωσι τούτους ἐπαξίως;

»Ὅσον ὅμως εἶναι ἀναγκαῖα τὰ καθιδρύματα, τὰ προορισμὸν ἔχοντα τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐπὶ τσοσούτῳ εἶναι πολυδάπανα, πρὸ πάντων εἰς μέρη ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι διδάσκαλοι ἐγγῶριοι καί, ὡς ἐκ τούτου, παρίσταται ἀνάγκη νὰ μετακληθῶσιν ἔξωθεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τῆς πολιτείας δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸ βάρος τοῦτο, καθότι ὅλαι αἱ πρόσοδοι ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας τῆς πολιτείας, ἀπομένει τὸ ἀναπόφευκτον μέσον τῆς προσφυγῆς εἰς ἄλλους πόρους, τοιοῦτοι δὲ εἶναι τὰ εἰσοδήματα τὰ ἀνήκοντα μέχρι τοῦδε εἰς ἐκκλησιαστικὰ καθιδρύματα.

»Ἄς παραμείνωσι σεβαστοὶ οἱ πόροι, οἱ προοριζόμενοι εἰς ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ εἰς ναοὺς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀλλ' ἄς φορολογηθῶσι ἢ δημευθῶσιν τὰ μοναστηριακὰ ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων εἰσοδήματα ἢ μέρος τούτων προοριζόμενα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

»Ὁ καλῶς ἐννοούμενος σεβασμὸς πρὸς τὴν θρησκείαν εἶναι νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ φέρωσι τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα, χωρὶς νὰ βεβηλῶσι τοῦτο, πρὸς δὲ τὴν κοινωνίαν, νὰ ἐκπαιδευθῶσι πολῖται ἱκανοὶ νὰ διάγῳσι τὸν δημόσιον βίον ἐν ἀρετῇ, ὡς ὑπάλληλοι, ὡς ἀρχηγοὶ οἰκογενείας, ὡς κοινωνικοὶ παράγοντες.

»Τοιοῦτον ἀπόκτημα καὶ τοιαύτη πρόοδος δὲν περιορίζεται εἰς ὠρισμένον κύκλον προσώπων, ἀλλὰ γενικεύεται διὰ πάντας τοὺς κατοίκους τῶν ἑπτὰ νήσων, τῶν τε πόλεων, τῶν προαστείων καὶ τῆς ἐξοχῆς. Τὸ δὲ στάδιον τῆς ἐκπαίδευσως, τῆς προόδου καὶ τῆς τιμῆς, δεόν νὰ εἶναι ἐλευθερον διὰ τε τὸν νεαρὸν κάτοικον τῶν πόλεων, τῶν προαστείων καὶ τῆς ἐξοχῆς.

»Κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἐπιτροπὴ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως προτείνει εἰς τὴν Γερουσίαν τὸ ἀκόλουθον θέσπισμα:

27 Ἀπριλίου 1803

Ἐν τῇ Γερουσίᾳ

Ἡ Γερουσία ἀποδεχομένη τὰς ἐπιζήλους καὶ σώφρονας εἰσηγήσεις τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ πληρεξουσίου Κόμητος ἱππότου Μοτσενίγου, τὰς περιεχομένας εἰς τὴν ἀπὸ 18) 30 π. Μαρτίου διακοίνωσίν του, δι' ἧς συνιστᾶ τὴν ἴδρυσιν δημοσίων σχολείων καὶ διεξεληθοῦσα τὴν ἔκθεσιν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως σχετικὴν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Θ Ε Σ Π Ι Ζ Ε Ι

Νὰ διαταχθῶσιν αἱ Κυβερνήσεις τῶν ἑπτὰ νήσων, ὅπως ἐντὸς τοῦ προ-

σεχοὺς μὴνὸς Μαΐου τὸ βραδύτερον ἐπιθεωρήσῃσι τὰ κτήρια τῶν κανονικῶν μονῶν, τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν, τὰ μοναστηριακὰ εἰσοδήματα, ποίων ἐκ τούτων εἶναι προτιμητέα ἢ κατάργησις, εἰς τρόπον ὅστε, διατηρουμένης τῆς ἐφημερίας τοῦ ναοῦ, ἢ συντήρησις τῶν μοναχῶν ἀνατεθῆ εἰς ἄλλα διατηρητέα μοναστήρια. Τῶν καταργουμένων νὰ δημευθῶσι τὰ κτήματα, ὅπως χρησιμοποιηθῶσι πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν σχολείων, ἢ, ἐὰν συμφώνως πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας τῶν νήσων συμφέροι μᾶλλον ἢ διατήρησις, νὰ ἐπιδαρυνθῶσι διὰ διηγεκοῦς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Μετὰ τὴν ἔρευναν ταύτην νὰ ἀναφέρῃσι περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν εἰσοδημάτων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν δυνατῶν συνεισφορῶν ὑπὲρ τῶν ληφθησομένων μέτρων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς ἄλλα κράτη κατηργήθησαν μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὰ δὲ κτήματα αὐτῶν ἐδημεύθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὑπὲρ διαφόρων δημοσίων ἀναγκῶν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲν ἀποξενοῦται, τὰ πάντα διατηροῦνται καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας καθίστανται ὠφέλιμοι καὶ ἱκανοὶ ὅλοι οἱ νέοι, ὅλων τῶν τάξεων, ὅπως ὑπηρετήσῃσι τὴν ἐκκλησίαν, τὸ Κράτος, τὴν οἰκογένειαν, ἢ τὴν κοινωνίαν καὶ προαγάγῃσι τὰ φῶτα διὰ τὴν ἀναλάμπη ἢ ἐκπαίδευσιν, ἣτις θὰ ἀποδώσῃ λειτουργοὺς ἀξιότους τῆς φήμης τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Πολιτείας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΕΩΡ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Πρίγκιψ καὶ Πρόεδρος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΡΜΕΝΗΣ, Γερουσιαστῆς, ΜΑΡΙΝΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ ΛΙΣΣΑΙΟΣ, Γερουσιαστῆς, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΦΦΕΑΣ, Γερουσιαστῆς, ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΣ, Γερουσιαστῆς, ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΝΑΡΑΝΤΖΗΣ, Γερουσιαστῆς, ΒΙΚΤΩΡ ΤΣΕΚΑΤΟΣ, Πάρεδρος, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΡΑΣΑΣ, Πάρεδρος, ΑΥΓΟΥΣΤ. ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΣ, Γερουσιαστῆς, ΙΩΑΝΝ. ΒΕΛΙΑΝΙΤΗΣ, Γερουσιαστῆς, ΣΠΥΡ. ΣΟΥΝΔΙΑΣ, Πάρεδρος, ΦΡΑΓΚ. ΜΟΥΤΖΑΝ, Γερουσιαστῆς.

4

Κατόπιν τοῦ ἀνωτέρου θεσπίσματος ἐμφανίζεται εἰς τὸ προσκήνιον ὁ Ι. Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος προτείνει τὴν σύστασιν σχολείου διὰ τοὺς δημοσίους ἑπαλλήλους καὶ ὑποδεικνύει τὸ διδακτικὸν προσωπικόν. Ἡ Γερουσία ἀποδέχεται τὰς προτάσεις τοῦ Καποδίστρια.

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθῶτιον 194, Ἄριθ. 145

All'eccellentissimo Senato
Il Segretario di Stato

Mancherei all'ufficio di cui il Governo mi ha onorato se in ora ch'egli si occupa della regolare sistemazione delle scuole normali non chiamasi la sua attenzione e le sue providenze intorno ai giovani settinsulari che servono tuttavia la Repubblica come assistenti nei vari dippartimenti del ministero e che col titolo di praticanti si lusingano di abilitarsi coi giornalieri loro travagli a divenire meritevoli di più importanti uffizi e di render alla patria più essenziali serviggi.

I nostri praticanti sentono come tutti gli altri giovani delle Sette isole il bisogno assoluto di una guida che conduca per diretti e regolari vie le facultà del loro intendimento, ora che messe in giornaliero attrito dalla diversità degli oggetti che rapidamente colpiscono la nuda loro sensibilità cominciano a svilupparsi, cioè a rimarcare il bisogno di esser trattenute nel sentire, nel riflettere, nel confrontare, nel giudicare.

I nostri giovani praticanti la lingua italiana e la greca meccanicamente e per immitazione reclamano la necessità di conoscerle e di maneggiarle con discernimento [e] con regola.

Sono essi in mezzo alla società e sentono giornalmente parlare delle leggi che tener devono in armonia e reciproco accordo i suoi membri. Ma ignorano non pertanto i doveri sociali dell'uomo e del cittadino, né possono privi di queste conoscenze giustamente farsi un'idea dell'uomo pubblico e de'suoi doveri verso la patria e del modo di esercitarli fruttuosamente. Quindi non possono proporsi un modello d'innanzi, cui mettersi in confronto, studiarsi ed uniformarsi, onde arrivare a quelli po ch'essi propongonsi ed in cui la Repubblica ansiosamente aspetta di vederli arrivati per accoglierli e farli suoi sostegni.

Finalmente l'arte non comune fra noi di scrivere con caratteri uniformemente armonici e con quel gusto di esattezza e precisione che previene favorevolmente intorno a chi la sa bene eseguire manca affatto. Ed i nostri giovani quasicchè esercitassero un'arte per essi non familiare, scrivono

con quel carattere incerto, vario non uniforme, non nitido, che ineducazione dimostra o novità di esercizio appalesa in chi suponer si deve in quest'arte particolarmente esercitato.

Le scuole normali non possono offrire ai nostri praticanti né convenienza, né tutte le opportunità delle quali abbisognano per correre senza stento questa carriera. Le occupazioni di ufficio, che devono tenerli diurnamente fissi nei pubblici magistrati, un certo non dispireggiabile amor di pubblica mansione, che si allontanerebbe dall'associarsi spontaneamente alla gioventù, non prescelta all'incarico ch'essi fruiscono e che li suppone già fuori del bisogno di concorrere alle scuole normali, la capacità di alcuni fra di essi di una superiore educazione, tutto si unisce per rendere necessaria una particolare provvidenza che li riguardi.

Pare che questa provvidenza debba consistere nel procurare ai nostri praticanti una <una> maniera di amichevole istruzione, la quale derivi agli stessi da quelle fonti, dalle quali essi già si sono proposti di ritirare ammaestramento coll'ascriversi alla lista dei praticanti.

Per ottenere questo intento il mezzo più diretto sembra quello di incaricare dell'ufficio dell'istruzione quei ministri del Governo, ai quali la cura di educare al pubblico servizio i praticanti sembra che esser debba raccomandata. Offro quindi in me stesso l'istruttore dei praticanti, per ciò che riguarda gli elementi dell'arte di sentire, di pensare, di ragionare.

Presento nel signor d. Gabriel Stabile Pagano il precettore di morale; nel signor Delvinoti, che ascriversi dovrebbe al ministero, il maestro di lingua italiana e greca, il traduttore pubblico, il ravisore delle pubbliche stampe e delle pubbliche carte, che dai nostri praticanti vengono copiate alla giornata; nel signor Antonio Sigismondo Pacmor il maestro di carattere.

I due nuovamente ascritti devonsi dal Governo provvedere di un mensile appuntamento tratto dalli fondi della pubblica educazione. Per il primo restringersi potrebbe a tallari quindici al mese, per il secondo a dieci, avuto riguardo al posto ch'egli occupa attualmente di capitano del genio ed a quelle occupazioni che non gli accorderebbero che uno limitato, ma bastevole tempo per occuparsi della scuola del carattere.

Il signor Gabriele Stabile Pagano, desiderando soltanto il pubblico gradimento per l'offerta che il puro amore della pubblica cosa gli fa esternare, implora per mezzo mio dalla pubblica munificenza la sua considerazione, lorchè si tratterà di precisare e distribuire i fondi che allimentar debbono le fonti della pubblica educazione.

Io che non posso tacere quanto sia l'animo mio ripieno di gratitudine per la degnazione con cui il governo riguarda tuttociò ch'è in me possibile di consacrare al servizio della Repubblica, oso pregarlo di voler accogliere

i miei tenui travagli nella nuova carriera che mi propongo di percorrere coi miei valenti colleghi, come un ommaggio di quella riconoscenza che sarà in me eterna come la memoria di questa prima epoca della mia vita ben augurata, sotto gli auspicii benefici di questo primario consesso. Quallora l'eccellentissimo Senato fosse per esser persuaso di quanto fin qui è ennuanziato, non resta che con la seguente forma di sancirne il progetto e disciplinare ed ordinare l'educazione.

Il Segretario di Stato conte CAPODISTRIA

A di 14 settembre 1803

In Senato

Udito il rapporto del Segretario di Stato che presenta un progetto di educazione pubblica per i giovani praticanti del Ministero, decreta:

1° Che sieno incaricati della progettata istruzione i nominati conte Capodistria, d. Gabriel Stabile Pagano, signor Nicolo Delvinioti e signor Pacmor nei rispettivi quattro dipartimenti di elementi di filosofia, di morale, di lingua italiana e greca, e di carattere.

2° Che il signor Delvinioti e Pacmor abbiano il proposto appuntamento mensile, cominciando dal giorno in cui pervenirà alli stessi le loro commisioni.

3° Che sia incaricato il Segretario di Stato di compilare tutte quelle discipline e metodi ch'egli crederà convenienti all'ottenimento del lodevole fine che questo regolamento di educazione proponesi.

4° Che tutti i praticanti delle Segretarie di Stato, Economica, Militare, di Amministrazione Generale e quelli che sarà per spedire la Reggenza locale sieno subordinati alle regole e discipline di pubblica educazione ministeriale che saranno istituite dal Segretario di Stato.

5° Che nelle pubbliche lezioni ed esercitazioni possano intervenire tutti quei giovani del paese che si sentono animati dalla buona vocazione d'istruirsi.

6° Che sia autorizzato il Segretario di Stato di ponere in esecuzione in ogni sua parte questa decretazione del Governo, ordinando a suo nome tutto ciò relativo.

Spiridion Giorgio Teotochi preside

Spiridion Naranzi senatore

Demetrio Vaffea senatore

Stefano Polazzol Scordili senatore

Nicola Crassan senatore

Marco Calichiopoli senatore

Agustin Calichiopolo senatore

Memi Metaxa senatore
 Giovanni Crassan aggiunto
 Vettor Zuvato aggiunto
 Zuanne Veglianiti senatore
 Spiridion Sundia aggiunto
 M. Paulini senatore

Πρὸς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν
 Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Θὰ ἐφαινόμην κατώτερος τῆς θέσεως τῆς ὁποίας ἐτιμήθην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν νῦν, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη ἐπιλαμβάνεται τῆς διευθετήσεως τῶν σχολείων, δὲν ἐφίστων τὴν προσοχὴν τῆς καὶ τὴν πρόνοιάν τῆς ἐπὶ τῶν Ἑπτανησίων νέων, οἱ ὅποιοι ἤδη ὑπηρετοῦν τὴν Δημοκρατίαν ὡς βοηθοὶ εἰς τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Ὑπουργείου καὶ οἱ ὅποιοι διὰ τῆς καθημερινῆς τῶν ἐργασίας ὡς ὑπάλληλοι φιλοδοξοῦν νὰ καταστοῦν ἄξιοι σπουδαιότερων θέσεων καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν πατρίδα οὐσιαστικωτέρας ἐκδουλεύσεις.

Οἱ ὑπάλληλοι ἡμῶν αἰσθάνονται, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ νέοι τῆς Ἑπτανήσου, τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἐνὸς ὁδηγοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς καθοδηγήσῃ διὰ ὁδοῦ ἀμέσου καὶ εὐθείας εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἱκανότητων των, ἰδίᾳ νῦν ὅτε διὰ τῆς καθημερινῆς τριβῆς μετὰ ἀντικειμένων, τὰ ὅποια θίγουν καιρῶς τὰς γυμνάς αἰσθήσεις των, ἀρχίζουσι νὰ ἀναπτύσσωνται, νὰ ἐννοοῦν δηλονότι τὴν ἀνάγκην νὰ χειραγωγηθοῦν εἰς τὴν ἀκρόασιν, τὴν σκέψιν, τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν κρίσιν.

Οἱ νέοι μας, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν κατὰ μηχανικὸν τρόπον καὶ μιμητικῶς τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ τὰς γνωρίζουσι καὶ νὰ τὰς χειρίζωνται μετὰ εὐθυκρίας καὶ συμφῶνως πρὸς τοὺς κανόνας.

Εὐρίσκονται οὗτοι ἐν μέσῳ κοινωνίας καὶ ἀκούουσι καθημερινῶς νὰ γίνηται λόγος περὶ τῶν νόμων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ κρατοῦν εἰς ἀρμονίαν καὶ ἀμοιβαίαν συμφωνίαν τὰ μέλη τῆς. Ἀλλὰ ἀγνοοῦσι τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου, καὶ δὲν δύνανται, στεροῦμενοι τῆς γνώσεως ταύτης, νὰ σχηματίσουσι γνώμην περὶ τοῦ δημοσίου ἀνδρὸς καὶ τῶν ὑποχρεώσεών του ἔναντι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς των. Οὕτω δὲν δύνανται νὰ προβάλλουσι εἰς ἑαυτοὺς πρότυπόν τι, ἔναντι τοῦ ὁποίου νὰ συγκρίνωσιν, νὰ σπουδάξουσι ἑαυτοὺς καὶ νὰ συμμορφῶνωσιν ἵνα φθάσουσι ἐκεῖνους πρὸς τοὺς ὁποίους τείνουσι καὶ τοὺς ὁποίους ἡ Δημοκρατία ἐπιθυμεῖ ἵνα οὗτοι φθάσουσι, διὰ νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ καὶ τοὺς θεωρήσῃ ὡς στηρίγματα τῆς.

Τέλος πάντων, ἡ τέχνη, ἡ οὐχὶ κοινὴ εἰς ἡμᾶς, τοῦ γράφειν μετὰ χαρᾶς κτήρων ὁμοιομόρφων ἀρμονικῶς καὶ μετὰ τῆς ἀκριβείας καὶ ὀρθότητος, ἡ ὁποία

προδιαθέτει ευμενῶς πρὸς χάριν τοῦ γνωρίζοντος, ἄλλοίπει ἐντελῶς. Καὶ οἱ νέοι, ὡς ἀσκοῦντες τέχνην ξένην πρὸς αὐτούς, γράφουν μετὰ ἐκείνου τοῦ ἀβεβαίου χαρακτῆρος, ποικίλου καὶ ἀνομοίου, δυσαναγνώστου, ὅστις δεικνύει ἀπαιδευσίαν ἢ ἀπειρίαν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐκείνου, ὅστις ὄφειλε νὰ ἦτο εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην ἰδιαιτέρως ἐξησκημένος.

Τὰ σχολεῖα δὲν δύνανται νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐξασκουμένους οὔτε ὅ,τι τοὺς ἀρμόζει, οὔτε ὅ,τι τοὺς χρησιμεύει καὶ ἔχουν ἀνάγκη, διὰ νὰ διατρέξουν τὸ στάδιόν των ἄνευ κόπου. Αἱ καθημεριναὶ ἀσχολαίαι τοῦ γραφείου, αἱ ὁποῖαι τὴν ἡμέραν τοὺς κρατοῦν στερρῶς εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας, ποῖα τις συναίσθησις χρέους καὶ ἢ οὐχὶ εὐκαταφρόνητος ἀγάπη πρὸς τὸ δημόσιον, αἷτινες θὰ τοὺς ἀπεμάκρυνον τῆς ἀνάγκης νὰ συνενωθοῦν μετὰ τῆς νεότητος ἢ ὁποῖα δὲν κρίνεται ἱκανὴ διὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν οὗτοι καρποῦνται καὶ τοὺς προδιαθέτει ἀμοίρους τῆς ἀνάγκης νὰ συναγωνισθοῦν εἰς τὰ σχολεῖα, ἢ ἱκανότης τινῶν ἐξ αὐτῶν διὰ μίαν ἀνωτέραν παιδείαν, ἅπαντα συνεννοῦνται διὰ νὰ καταστήσουν ἀναγκαίαν τὴν λήψιν ἰδιαιτέρας φροντίδος ἀπέναντί των.

Φαίνεται ὀρθὸν ὅτι ἡ φροντίς αὕτη συνίσταται εἰς τὴν προσφορὰν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους μας μιᾶς μεθόδου φιλικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἣτις θὰ προέρχεται ἐκ τῆς ἰδίας πηγῆς ἐκ τῆς ὁποίας οὗτοι προτίθενται νὰ ἀποκτήσουν ἐξάσκησιν, διὰ τῆς ἐγγραφῆς των εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑπαλλήλων.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τούτου τοῦ σκοποῦ, τὸ πλέον ἄμεσον μέσον φαίνεται ὅτι εἶναι νὰ ἐπιφορτισθοῦν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐκεῖνοι οἱ ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως, οἵτινες κρίνονται κατάλληλοι διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Προσφέρω ὅθεν ἑμαυτὸν ὡς παιδαγωγὸν τῶν ἀσκουμένων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ Στοιχεῖα τῆς μεθόδου τοῦ αἰσθάνεσθαι, θεωρεῖν καὶ διαλογίζεσθαι.

Ὑποδεικνύω τὸν κύριον δόκτορα Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς ἠθικῆς· τὸν κύριον Δελδινιώτην, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, δημοσίον μεταφραστήν, κριτὴν τῶν δημοσίων ἐντύπων καὶ ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀντιγράφονται καθημερινῶς ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων· τὸν κύριον Ἄντωνιον Σιγισμόνδον Πάκμορ ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς καλλιγραφίας.

Οἱ δύο γεωστὶ ἐγγραφέντες ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν ἐκ τῆς Κυβερνήσεως μηνιαίαν ἀποζημίωσιν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τὸν πρῶτον δύνανται νὰ περιορισθῆ εἰς δεκαπέντε τάλληρα τὸν μῆνα, διὰ τὸν δεύτερον εἰς δέκα, λαμβανομένης ὑπ' ἑψιν τῆς θέσεως τοῦ προϊσταμένου τοῦ μηχανικοῦ τὴν ὁποῖαν σήμερον κατέχει, ἢ ὁποῖα τοῦ παρέχει περιωρισμένον ἀλλὰ ἐπαρκῆ χρόνον διὰ νὰ ἀσχοληθῆ εἰς τὸ σχολεῖον μὲ τὴν καλλιγραφίαν.

Ὁ Κύριος Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνος ἐπιθυμεῖ μόνον τὴν δημοσίαν ἐγχερῖσιν διὰ τὴν προσφορὰν τὴν ὁποῖαν προεκάλεσε ἢ ἀγάπη πρὸς τὸ δημόσιον καλόν, καὶ ζητεῖ μέσῳ ἑμοῦ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς δημοσίας γενναιοδω-

ρίας, ὅταν ἔλθῃ ὁ χρόνος διὰ τὰ διανεμηθῶν τὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν.

Ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω πόσον ἡ καρδία μου εἶναι πλήρης εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ ὅποιον ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἀπαντα ταῦτα, ἅτινα παρέχουν εἰς ἐμὲ τὴν δυνατότητα νὰ ἀφιερωθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας, τολμῶ νὰ παρακαλέσω νὰ γίνω δεκτὸς εἰς τὴν νέαν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προτίθεμαι νὰ διατρέξω μετὰ τῶν ἱκανῶν συναδέλφων μου, ὡς προσφορὰν εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἡ ὁποία αἰωνίως θὰ ζῆ εἰς ἐμὲ διὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν τώρα ἐγκαινιάζω ὑπὸ τὴν σκέπη αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία ἤθελε πεισθῆ εἰς ὅσα ἐνταῦθα ἐκθέτω, δὲν μένει παρὰ διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ σχέδιον καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῆ 14 Σεπτεμβρίου 1803

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει σχέδιον διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου,

Ἀποφασίζει

Α'. Ἐπιφορτίζονται μὲ τὴν σχεδιασθεῖσαν (δημοσίαν) ἐκπαίδευσιν οἱ ἀναφερθέντες κόμη Κηποδίστριας, δόκτωρ Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνος, κύριος Νικόλαος Δελδινιώτης καὶ κύριος Πάκιμορ, εἰς τὰ τέσσαρα τμήματα: Στοιχεῖα φιλοσοφίας, Ἠθικῆς, Ἰταλικῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Καλλιγραφίας.

Β'. Οἱ κύριοι Δελδινιώτης καὶ Πάκιμορ νὰ λαμβάνουν τὴν προταθεῖσαν μηνιαίαν ἀποζημίωσιν, ἀρχῆς γενομένης τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ἀναλάβουν καθήκοντα.

Γ'. Ἐπιφορτίζεται ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὅπως συντάξῃ τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν μέθοδον τῶν μαθημάτων, ὡς αὐτὸς νομίζει καλύτερον διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀξιωματικοῦ σκοποῦ, τὸν ὅποιον αἱ διατάξεις ὀρίζουν.

Δ'. Ἄπαντες οἱ ὑπάλληλοι τῶν οἰκονομικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ ὅσοι ἤθελον προταθῆ ὑπὸ τῆς τοπικῆς διοικήσεως θὰ ὑπαχθῶν εἰς τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς κυβερνητικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπως αὕτη ἤθελε ὀργανωθῆ ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας.

Ε'. Εἰς τὰ δημόσια μαθήματα καὶ τὰς ἀσχήσεις δύνανται νὰ προσέλθουν ὅλοι οἱ νέοι τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται τὴν κλίσιν πρὸς τὴν μάθησιν.

ΣΤ'. Ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας νὰ θέσῃ εἰς πρᾶξιν ὅπου δεῖ τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως, διατάσων ἐν ὀνόματι τοῦ ὅ,τι κρίνει σχετικόν.

Σπυρίδων Γεώργιος Θεοτόκης, Πρόεδρος
 Σπυρίδων Ναράντσης, γεροισιαστής
 Δημήτριος Βαφφέας, γεροισιαστής
 Στέφανος Πολατσὸλ Σκορδίλης, γεροισιαστής
 Νικόλαος Κρασσᾶς, γεροισιαστής
 Μᾶρκος Χαλικιόπουλος, γεροισιαστής
 Αὐγουστῖνος Χαλικιόπουλος, γεροισιαστής
 Μέμης Μεταξᾶς, γεροισιαστής
 Ἰωάννης Κρασσᾶς, πάρεδρος
 Βίκτωρ Τζοθάτος, πάρεδρος
 Ἰωάννης Βελιανίτης, γεροισιαστής
 Σπυρίδων Σούνδιας, πάρεδρος
 Μ. Παολίνο, γεροισιαστής

5

Τὴν 11ην Μαΐου 1804 ἡ Γερουσία ἐξέδωσε δύο θεσπίσματα. Διὰ τοῦ πρώτου (Ἄριθ. 97) ἀπεφασίζετο ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀνδρέου ἱερέως Ἰδρωμένου ὡς διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Ἰδρυθὲν σχολεῖον.

Ἄρχειον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 198, Ἄριθ. 218

A di 11 maggio 1804

In Senato

Letto il rapporto del Segretario di Stato, il Senato decreta:

1° Che per ora il reverendo sacerdote Andrea Idromeno istitutore di lingua greca, trattenuto dal Governo dedichi le sue cure e travagli all'educazione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica dei sacerdoti educabili della città ed isola di Corfù ed a quella eziandio di tutti quei giovani che sono iniziati al sacerdozio o di quelli de'secolari che fossero ben avanzati nella greca lingua.

2° Che perciò sia invitato il monsignor arcivescovo Ieroteo di Corfù di spedire all'eccellentissimo Senato la lista di tutti quei sacerdoti ch'esso

conosce bisognevoli e capaci di istruzione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica.

3° Che esso sia pure invitato di spedire parimenti la lista di tutti gli iniziati al sacerdozio, della città, borghi e ville.

4° Che queste liste siano rimesse dal Segretario di Stato al reverendo maestro Idromenò, colle discipline e regolamenti relativi alla istruzione dei nominati, quanto a metodi generali, esattezza e tempi, queste istruzioni saranno approvate dal Senato.

5° Che di queste istruzioni sia informato il monsignor metropolita, affinché esso corrispondentemente ne faccia invigilare l'esecuzione.

6° Che l'oggetto di queste discipline e regolamenti sia quello soltanto di fare che pontualmente e con regolarità intervengano alle scuole gli allievi e che dalle scuole stesse ricavino essi quel profitto che dal Governo viene contemplato.

7° Che il secolare istitutore signor Pervò sia deputato ad istruire nella lingua nazionale i giovani adetti al Ministero, al foro, al notariato e quanti altri vi volessero concorrere.

8° Che perciò sia invitato il Pritano di Corfù di ritirare con ordine circolare da tutti i capi d'ogni Ministero e dai notai la lista degl'assistenti e praticanti atti a questa specie di educazione, e che ritirata questa lista sia essa rimessa al Segretario di Stato, onde per suo mezzo la abbia l'istitutore Pervò, colle istruzioni relative alla destinazione, regolarità e metodo della sua scuola; queste istruzioni saranno approvate parimenti dal Senato ed avranno per oggetto ciò che si [è] annunziato nell'articolo 6.

Il Segretario di Stato CONTE CAPODISTRIA

Τῆ 11 Μαΐου 1804

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, ἡ Γερουσία ἀποφασίζει:

Α'. Πρὸς στιγμὴν ὁ σεβ. ἱερεὺς Ἀνδρέας Ἰδρωμένος, διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μισθοδοτούμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἀφιερῶσιν τὰς φροντίδας καὶ τοὺς κόπους του εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς, τῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν τῶν ἱερωμένων, οἱ ὅποιοι χρήζουσιν ἐκπαιδεύσεως ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου τῆς Κερκύρας, ὡς καὶ ὄλων τῶν νέων οἱ ὅποιοι προορίζονται διὰ τὴν ἱερωσύνην ἢ τῶν λαϊκῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν προχωρήσει εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Β'. Πρὸς τοῦτο καλεῖται ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κερκύρας Ἱερόθεος, ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν τὸν κατάλογον τῶν ἱερωμένων

τούς ὁποίους γνωρίζει ὡς ἱκανούς καὶ χρήζοντας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν γραμματικὴν, λογοτεχνίαν καὶ τὰ θρησκευτικά.

Γ'. Ὁ ἴδιος καλεῖται νὰ ἀποστείλῃ κατάλογον τῶν προοριζομένων διὰ τὴν ἱερωσύνην, ἐκ τῆς πόλεως, τῶν προαστίων καὶ τῶν χωρίων.

Δ'. Οἱ κατάλογοι αὗτοι νὰ δοθοῦν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας εἰς τὸν σεβ. διδάσκαλον Ἰδρωμένον, μετὰ τῶν μαθημάτων καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς γενικὰς διατάξεις, τὴν φροντίδα καὶ τὰ χρονικὰ ὅρια, ταῦτα θὰ ὀρισθοῦν ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

Ε'. Περὶ τούτων τῶν ὁδηγιῶν νὰ ἐνημερωθῇ ὁ σεβ. μητροπολίτης, ἵνα αὐτὸς ἐπιβλέψῃ ἀναλόγως τὴν ἐκτέλεσίν των.

ΣΤ'. Ὁ στόχος τούτων τῶν διατάξεων καὶ κανονισμῶν εἶναι ἡ κανονικὴ καὶ νόμιμος φοίτησις τῶν νέων εἰς τὰ σχολεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων οὗτοι νὰ λαμβάνουν τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκει ἡ κυβέρνησις.

Ζ'. Ὁ λαϊκὸς διδάσκαλος κύριος Περραιβὸς ἐντέλλεται ὅπως διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ τὰ συμβολαιογραφεῖα νέους καὶ ὅσους τυχὸν ἤθελον προστρέξει.

Η'. Πρὸς τοῦτο καλεῖται ὁ Πρύτανις τῆς Κερκύρας νὰ λάβῃ, δι' ἐγκυκλίου διαταγῆς του, ἐκ τῶν διευθυντῶν ἐκάστου Ὑπουργείου καὶ ἐκ τῶν συμβολαιογράφων τὸν κατάλογον τῶν βοηθῶν καὶ μαθητευομένων, οἱ ὅποιοι εἶναι κατάλληλοι διὰ τοιαύτην ἐκπαίδευσιν, καὶ κατόπιν ὁ κατάλογος νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας, ἵνα μέσφ αὐτοῦ τὸν λάβῃ ὁ διδάσκαλος Περραιβός, μετὰ τῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν διὰ τὸν σκοπὸν, τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν μέθοδον τῆς σχολῆς του. Αἱ ὁδηγίαι: αὗται θέλου ἐγκριθῆ ὁμοίως ὑπὸ τῆς Γερουσίας καὶ θὰ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον ὅ,τι προβλέπει τὸ ἄρθρον 6.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

6

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Καποδίστριας ἀπήυθυε πρὸς τὸν Ἄνδρῆαν Ἰδρωμένον τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν:

Εὐλαθέστατε Κύριε,

Ἡ Γερουσία τῆς νέας μας Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἐδέχθη μὲ γλυκυτάτην ἀγαλλίασιν τὴν εἶδησιν τῆς φήμης, ὅπου διὰ τῆς προκοπῆς σας ἀπόκτησε τὸ ὄνομά σας.

Ἡ πατρίς, πολίτα ἱερώτατε καὶ λογιώτατε, τὴν ὁποῖαν ἡ θεία Πρόνοια, μὲ τὸ μέσον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' μᾶς ἐχάρισε, ἐκείνη ἢ ἴδια μὲ τὰς ἀγκάλας ἀνοικτὰς ζητεῖ νὰ σᾶς ὑποδεχθῇ καὶ νὰ σᾶς ἐμπιστευθῇ τὸν πλεόν πολύ-

τιμον θησαυρὸν ὁποῦ ἔχει, τουτέστι τοὺς νέους τῆς Ἐπτανήσου ἐπικρατείας, τῶν ὁποίων ἡ καλὴ ἀγωγὴ θέλει εἶναι ἡ γωνιαία πέτρα τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ γένους μας. Λοιπὸν ὑμεῖς, ὡς υἱὸς πατρίδος ἄριστος, ὑμεῖς ὁποῦ συζῶντες μὲ τοὺς Δημοσθένεις, μὲ τοὺς Ὀμήρους, μὲ τοὺς Πλάτωνας, ἐπλουτίσατε τὸν νοῦν σας καὶ τὴν καρδίαν σας μὲ ζωηρὰν ἐπιρροὴν τοῦ πνεύματος τῶν ἀθανάτων τούτων ἀνδρῶν, ὑμεῖς ὁποῦ εἴσθε τὸ ἔρεισμα σχεδὸν ἠφανισμένης ἑλληνικῆς παιδείας, εἶναι τάχα δυνατόν νὰ ἀπονεύσετε εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ τυχόντι ἑλληνικὸν ἔργον, τὸ τῆς πλάσεως δηλαδὴ τιμίῳ πολιτῶν, ἡγοῦν νέων Ἑλλήνων; Ἡ Γερουσία σας προσκαλεῖ. Συλλογισθῆτε ὁποίας λογῆς ἤθελαν ἀποκριθῆ οἱ ἔνδοξοι πρόγονοι ἡμῶν καὶ ἔπειτα ἀποφασίσατε.

Μένω μὲ ὄλην τὴν ὑπόληψιν

I. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

7

Τὸ δεῦτερον θέσπισμα (Ἄριθ. 99) προέβλεπε τὴν σύστασιν τεσσαράκοντα σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς ὁλόκληρον τὸ Κράτος. Τὰ σχολεῖα αὐτὰ κατενεμήθησαν εἰς τὰς νήσους μὲ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀντιπροσώπων των εἰς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν.

Ἐν Κερκύρα	Σχολεῖα	10
Ἐν Κεφαλληνία	»	10
Ἐν Ζακύνθῳ	»	10
Ἐν Λευκάδι	»	4
Ἐν Ἰθάκῃ	»	2
Ἐν Παξοῖς	»	2
Ἐν Κυθήροις	»	2

Σύνολον 40

Τὰ σχολεῖα ταῦτα κατενέμοντο εἰς ἐκάστην νῆσον ὡς ἑξῆς:

Ἐν Κερκύρα: Ἐν τῇ πόλει 2, ἐν τοῖς προαστείοις 2, ἐν τῇ ἑξοχῇ 6.

Ἐν Κεφαλληνία: Ἐν Ἀργοστολίῳ 1. Ἐν Ληξουρίῳ 1, ἐν τῷ Κάστρῳ 1, ἐν τῇ ἑξοχῇ 7.

Ἐν Ζακύνθῳ: Ἐν τῇ πόλει 3. Ἐν τῇ ἑξοχῇ 7.

Ἐν Λευκάδι: Ἐν τῇ πόλει 2. Ἐν τῇ ἑξοχῇ 2.

Ἐν Ἰθάκῃ: Ἐν Βαθῷ 1. Ἐν Ἐξωγῇ 1.

Ἐν Παξοῖς: Ἐν Γάῃ 1. Ἐν Λάκκῃ 1.

Ἐν Κυθήροις: Ἐν Ἀγίοις Θεοδώροις 1. Ἐν Καρτονιαῖδες 1.

Ὡς ἔδρα τῶν σχολείων τούτων, εἴτε ἐν τῇ πόλει, εἴτε ἐν τοῖς προαστείοις, εἴτε ἐν τῇ ἐξοχῇ, ὀρίζονται οἱ ναοὶ οἱ μᾶλλον εὐρύχωροι καὶ μᾶλλον κεντρικοί, ὅστινες θὰ προσφέρωνται ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐφημερίων, πατρωνειούχων ἢ ἀδελφῶν, ἄνευ ἀποζημιώσεως.

Παρ' ἐκάστης τοπικῆς Κυβερνήσεως θέλει διορισθῆ εἰς διδάσκαλος δι' ἕκαστον σχολεῖον τῶν νήσων, συμφώνως πρὸς τὸν ὀργανικὸν νόμον. Ἐκαστος δὲ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ Ἑλληνιστὶ ὑποφερτά, νὰ γνωρίζῃ τὰς πρώτας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διδάσκῃ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν κατήχησιν, ἧτις θὰ ἀποσταλῇ εἰς τοὺς Πρυτάνεις πρὸς διάδοσιν.

Ἐκαστος διδάσκαλος θὰ προτείνῃ δύο ὑποψηφίους ὡς βοηθοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐκλεγῇ εἰς. Οὗτος θὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ προεστῶτος καὶ θὰ βοηθῇ τὸν διδάσκαλον, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας. Τὰς ὁδηγίας τῆς ἐκπαίδευσως θὰ ἀποστείλῃ εἰς τοὺς Πρυτάνεις ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, οὗτοι δὲ θὰ τὰς κοινοποιήσωσι πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ προεστῶτας. Οἱ γονεῖς θὰ προσκληθῶσι διὰ διαταγῆς τῆς Γερουσίας, ὅπως ὑποχρεώσωσι τὰ τέκνα τῶν νὰ συγνάξωσιν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ Γερουσία θὰ ἀναθέσῃ εἰς ἕνα τῶν Γερουσιαστῶν τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν σχολείων ἐν Κερκύρα, εἰς δὲ τὰς νήσους εἰς τοὺς οἰκείους Πρυτάνεις.

Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων τῶν πόλεων ὀρίζεται εἰς γρόσια 30 μηνιαίως (1 γροσ.=λεπτ. 70), τῶν προεστῶτων τῶν σχολείων τῶν πόλεων εἰς γρόσια 12. Τῶν διδασκάλων τῶν προαστείων εἰς γρόσια 15, τῶν προεστῶτων τῶν προαστείων εἰς γρόσια 8.

Οἱ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ θεσπίσματος τούτου πόροι θὰ ληφθῶσι προσωρινῶς ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου καὶ ἐκ τῶν περισσευμάτων τοῦ ποσοῦ τὸ ὅποιον ἀπέστειλε ἢ μεγαλοδωρία τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος.

8

Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1804 ἐξεδόθη καὶ νέον θέσπισμα, τὸ ὅποιον προέβλεπε περὶ ἰδρύσεως στοιχειωδῶν σχολείων καὶ Γυμνασίου τῆς Πολιτείας. Διὰ τὴν περίπτωσιν μάλιστα τοῦ Γυμνασίου προέβλεπε τὴν προκήρυξιν διαγωνισμοῦ διὰ τὴν ὑποβολὴν σχεδίων τοῦ κτιρίου τοῦ ὑπὸ ἰδρυσιν Γυμνασίου. Τὸ θέσπισμα αὐτὸ οὐδέποτε ἐφηρμόσθη. Ἡ ἀδράνεια τῆς Γερουσίας, ἡ ὁποία ἐδικαιολογεῖτο μὲ τὴν ἔλλειψιν πόρων, ἠνάγκασε τὸν πληρεξούσιον Γεώργιον Μοτσηνίγον νὰ ἐπέμβῃ ἐκ νέου. Τὴν 18ην Νοεμβρίου 1804 ἀπευθύνει πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν κατωτέρω διακοίνωσιν, τῆς ὁποίας ἡ σύνταξις, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, θὰ ἀνήκει εἰς τὸν Καποδίστριαν.

Ἄριθ. 143

18/30 Νοεμβρίου 1804.

Ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ ἔξῃ ἐπὶ παντὸς ζητήματος τὴν πρωτοβουλίαν ἡ Γερουσία, εὐρίσκομαι ὅμως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ ζητήματος ὑψίστης σημασίας, τοῦ ζητήματος τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Ἐπὶ τοῦτου, προσωπικῶς ἀνεμίχθην, διότι τοῦτο ὑπεσχέθη ἡ Γερουσία εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐνεκεν ἐλλείψεως χρημάτων τὰ σχολεῖα δὲν συνεστήθησαν, ἀλλὰ τοῦτο ὅποιον ἐντύπωσιν θὰ προξενήσῃ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην καὶ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐψηφίσθησαν νόμοι καὶ ἡ Ἐπτανησιακὴ νεολαία ὕστερὲι τῶν ἀγαθῶν τῆς μαθήσεως, ἥτις μόνῃ δύναται νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ὠφελίμους εἰς τὴν Πατρίδα. Λυποῦμαι διὰ τοῦτο πολὺ μᾶλλον καθόσον τὰ μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξηρηρέθησαν καὶ δὲν ἀπομένει εἰ μὴ μόνον ἡ ἐκτέλεσις.

Κατάπληκτος, πρὸ τῆς ἀργοπορίας ταύτης, ἥτις εἶναι ἐναντία εἰς τὰς βλέψεις τῆς Αὐτοκρατορικῆς μου Αὐλῆς, ἐναντία εἰς τὰς ἐπισήμους ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας τῆς Γερουσίας καὶ τῶν πολυτιμωτέρων εὐεργετημάτων τοῦ Ἔθνους, τὸ ὅποιον δέον νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας του ἐπὶ τῶν καλῶν καὶ ἀνεπτυγμένων ἰδιοφυῶν τῆς αὐξανούσης νεότητος, καταδικασμένης ἤδη εἰς ἀργίαν, ἥτις τὴν ἐκροχιάζει καὶ τὴν διαφθείρει. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἐμεινόμεν ἑμαυτὸν ἐὰν ἤθελον τηρήσῃ σιωπὴν, βλέπων διαρκῶς ἀναβαλλομένην τὴν ἴδρυσιν τῶν σχολείων μετ' ἀγωνίας ἀναμενομένων. Ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν διδάσκαλοι Ἑλληνικῶν ἐν μέρει ὑπάρχουσι καὶ ἐν μέρει εἶναι εὐκόλον νὰ τοὺς προσλάβωμεν. Ὅσον διὰ τοὺς ἄλλους ἡ Ἰταλία θὰ ἠδύνατο νὰ προμηθεύσῃ.

Θὰ ἐπιμένω λοιπὸν διὰ τὴν ἄμεσον συστηματοποίησιν τοῦ σχολείου, ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει μετὰ λύπης μου εἰδοποιῶ τὴν Ἐξοχωτάτην Γερουσίαν, ὅτι θὰ ἀναγκασθῶ νὰ καταστήσω γνωστὸν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν τὴν περαιτέρω βραδύτητα, ἐπὶ ζητήματος, τὸ ὅποιον ἐπιφέρει τόσῃν ζημίαν, παρὰ τὰς πολιτικὰς βλέψεις τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως καὶ τὰς ἐπαγγελίας αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Αὐτοκράτορα προστάτην τῆς Πολιτείας καθὼς καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς.

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

9

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερονσίας

Κιθώτιον 198, Ἄριθ. 218

A di 12 novembre 1804

In Senato

Letta la Memoria del nobil signor Gabriele Stabile Pagano, Segretario delle Commissioni Economica e Militare, che per motivi di alterata salute ricerca la sua dimissione dall'impiego stesso ed implora poi di essere annoverato fra i professori che dovranno servire nel ginnasio nazionale, con la gratificazione in aspettativa di tale incarico, che la munificenza pubblica trovasse conveniente di proporzionargli per l'altro impiego di professore di etica conferitogli con decreto 14 settembre 1803, ad istruzione degli assistenti delle Segretarie del Governo Generale e dalla Reggenza locale.

Considerati i titoli che scortano il supplicante alla pubblica considerazione ed equità per il lungo, onorato e fedele servizio che con lodevole zelo prestò alla Repubblica nel geloso affidatogli Ministero. Considerato il suo merito e capacità nelle lettere e nelle scienze. Udito il rapporto della Commissione di Amministrazione Generale, il Senato.

Decreta

1°

Che all'ottimo ministro Gabriel Stabile Pagano, attesa l'esposta alterazione della sua salute, sia accordato l'implorato sollievo dal fino ad ora ben sostenuto posto di Segretario. E cossi dalle funzioni sue ministeriali tolto, chè sarà eletto il suo successore.

2°

Che da quel momento sia egli trattenuto a disposizione del Governo in aspettativa di essere collocato opportunamente in quel posto che crederà conveniente il Senato per l'educazione pubblica, avuto riguardo alla sua destinazione presente.

3°

Che intanto continui il medesimo nell'impiego di professore d'etica per gli assistenti delle Segretarie a cui fu destinato col decreto 14 settembre 1803, col dovere però d'istruirli giornalmente ed in ore determinate di libertà dalle occupazioni d'ufficio e d'istruir pure tutti quegli altri

giovani nazionali, che bramessero di trar profitto da'suoi ammaestramenti.

4^ο

Che il professore stesso conseguisca il mensile appuntamento tratto dalli fondi della pubblica educazione di tallari venti, cominciando dal giorno in cui cesserà dalle funzioni di segretario. E gli sia inoltre assegnato per le giornalieri sue lezioni un conveniente locale pubblico ed ove ne manchi si provveda di casa privata, ricevendo dalla cassa per conto di pigione tallari quattro al mese.

Il Segretario di Stato darà esecuzione al presente decreto.

Il Segretario di Stato conte Capodistria

Τῆ 12 Νοεμβρίου 1804

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθέντος τοῦ Μνημονίου τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Γαβριήλ Στάμπιλε Παγάνου, Γραμματέως τῆς Οἰκονομικῆς καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ὁποῖος λόγῳ βλάβης τῆς υἰείας του ζητεῖ τὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ παρακαλεῖ κατόπιν νὰ περιληφθῆ μεταξὺ τῶν καθηγητῶν οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸ ἔθνικόν γυμνάσιον, λαμβάνων ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἀμοιβὴν τὴν ὁποίαν ἡ γενναιοδωρία τοῦ δημοσίου ἤθελε εὖρη ἀρμόζουσα νὰ τοῦ προσφέρῃ διὰ τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑθικῆς, ἡ ὁποία τοῦ ἀνετέθη μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βοηθῶν τῶν Γραμματειῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς τοπικῆς τοιαύτης.

Ληφθέντων ὑπ' ὄψιν τῶν τίτλων οἱ ὁποῖοι συνοδεύουν τὸν αἰτοῦντα πρὸς τὴν δημοσίαν ὑπόληψιν καὶ ἐπιείκειαν διὰ τὴν μακράν, ἔντιμον καὶ πιστὴν ὑπηρεσίαν τὴν ὁποίαν μετὰ ἀξιεπαίνου ζήλου παρέσχε εἰς τὴν Δημοκρατίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του, θεωρηθείσης τῆς ἰκανότητός του καὶ ἀξίας του εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀκουσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ἡ Γερουσία

Ἀποφασίζει

Α'

Εἰς τὸν ἄριστον ὑπάλληλον Γαβριήλ Στάμπιλε Παγάνου, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς βλάβης τῆς υἰείας του, νὰ παρασχεθῆ ἡ ζητηθεῖσα ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως, τὴν ὁποίαν μέχρι στιγμῆς καλῶς κατεῖχε. Καί, ἀπαλλαγέντος αὐτοῦ τῶν ὑπαλληλικῶν καθηκόντων, νὰ ἐκλεγῆ ὁ διάδοχός του.

Β'

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς θὰ παραμείνη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἀναμένων νὰ διορισθῇ εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν ἤθελε κρίνει κατάλληλον ἡ Γερουσία διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἀνάλογον πάντως πρὸς τὴν παρούσαν του ἀπασχόλησιν.

Γ'

Ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐξακολουθήσῃ κατέχων τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑθικῆς τῶν δοθητῶν τῶν Γραμματειῶν, εἰς τὴν ὁποῖαν διορίσθη μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς ἐκπαιδεύῃ καθημερινῶς καὶ εἰς καθωρισμένας ὥρας, διαφορετικὰς τοῦ ὑπηρεσιακοῦ ὥραριου, καὶ νὰ ἐκπαιδεύῃ ὁμοίως ὅλους τοὺς νέους, οἵτινες ἤθελον ζητήσαι ὠφέλειαν ἐκ τῆς διδασκαλίας του.

Δ'

Ὁ αὐτὸς καθηγητὴς νὰ λαμβάνῃ τὴν μηνιαίαν ἀποζημίωσίν του ἐκ τῶν κονδυλίων τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσεως ἐκ ταλλήρων 20, ἀρχῆς γενομένης τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ παύσῃ νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως. Καὶ θὰ τοῦ παραχωρηθῇ ὁ κατάλληλος δημόσιος χῶρος διὰ τὰ μαθήματά του καὶ διὰ νὰ μὴ στερηθῇ ἰδιωτικῆς οἰκίας, θὰ λαμβάνῃ ἐκ τοῦ ταμείου ἔναντι τοῦ ἐνοικίου τάλληρα τέσσαρα μηνιαίως.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας θὰ προβῇ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης ἀποφάσεως.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

10

Διευθυντῆς τῆς πρώτης Δημοσίας Σχολῆς Κερκύρας, ἡ ὁποία ἐστεγάσθη εἰς τὴν Μονὴν Τενέδου, ὠρίσθη ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐλεφορτίσθη καὶ μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς. Ὡς «ἐπιθεωρητῆς» τῆς Δημοσίας Σχολῆς Τενέδου ὁ Καποδίστριας ὑποβάλλει τὴν 4ην Ἰανουαρίου 1805 τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν πρὸς τὴν Γερουσίαν:

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 202, Ἀριθ. 106

All'Illustrissimo Signor Segretario di Stato dell'Interno
L'Inspettore della pubblica scuola del Tenedos
A di li 4 Gennaio 1805
Il segretario di stato G. Sicuro

Autorizzato dall'articolo X del regolamento della pubblica scuola del Tenedos presentò nell'inserta polizza documentata tutte le spese da me incontrate per l'apertura ed attivazione della scuola medesima.

Devo giustificarle. Alcuni restauri fatti nel luogo ed alcuni apprestamenti portano una data anteriore al regolamento 23 ottobre, potrebbero quindi considerarsi quali opere e dispendi non autorizzati. Dirò lealmente sin dal mese di agosto dell'anno passato, epoca in cui io sono stato incaricato di compilare un rapporto ed un progetto relativo all'attivazione provvisoria della suddetta scuola e tempo nel quale io ho anco adempiuto prontamente al datomi ordine, ho creduto che quali esser si potessero le pubbliche risoluzioni sulla organizzazione della scuola medesima, sempre dovendo essere necessari gli apprestamenti locali potessero giovare il preventivo ristauo del luogo e la preventiva confezione di poche panche e tavole. Mi sono quindi diretto all'onesto proto Antonio Franchini ed è per mezzo suo che le opere trovate allora necessarie furono eseguite colla maggior possibile pubblica economia.

In seguito aperta che fu la pubblica scuola delle altre ancora furono richieste e si fecero diversi restauri e questi appertamenti sono visibili ed esistono nella pubblica scuola. Spero quindi che l'equità dello pubblico dipartimento e la giustizia dell'eccellentissimo Senato vorrà trovare accoglibile questa giustificazione per l'utilità dell'oggetto, per la purità dei mezzi e per l'evidenza dei riscontri.

Ne devo una seconda. Sessanta tre tallari ho fin oggi dispendiato per accogliere e trattenere un giovane greco di Cipro arrivato a Corfù fino dal mese di aprile e condotovi dal lodevole divisamento di cercare istruzione greca, essendo in libero greco e cristiano paese. Mi si presentò questo giovane solo senza mezzi di sussistenza, senza l'appoggio e la protezione di nessuno che si sia. Misero, ma virtuoso, cercava soltanto istruzione e stretti mezzi di parca sussistenza, fuggiva esso da paese ottomano e da ottomani pericoli e la famiglia sua appena ha potuto dargli poche monete che bastarono al suo viaggio fino a Corfù, ove per la fama precorsa credevasi dalla medesima aperte le pubbliche scuole.

Le scuole non erano aperte, ma erano ben trattenuti i maestri. Dovevasi per mancanza di mezzi di sussistenza rimandare questo giovane in Cipro o nella Greccia. Questo giovane ben avanzato nella conoscenza della lingua nazionale, come lo dimostra il documento (No 12) e come puosi ognora che si voglia riscontrarlo con esami, prometteva in esso lui l'acquisto in breve volger di tempo di un ottimo institutore. Penetrato da tutte queste riflessioni ho pregato l'ottimo institutore d. Andrea Idromeno di trattenerlo presso di sé, e pel suo alimento gli ho anco accordato tallari sette al mese, avendo sin da quell'istante deciso di mettere a carico mio

particolare questa mensualità, semprecchè l'eccellentissimo Senato non stimasse di admetterla.

Ogni altro articolo della polizza è perfettamente in uniformità del regolamento 23 ottobre e non ha d'uopo di nessuna ulterior giustificazione.

Ora devo render conto dello stato della scuola provvisoria e dei presidi dei quali essa abbisogna per progredire. Sessanta e più sono i giovanetti che ogni giorno ricorrono alla scuola, oltre agli ecclesiastici per istruirsi nella lingua nazionale. Molti di essi sono appena in istato di leggere e quindi l'assistenza del solo istitutore Pervò non può a medesimi bastare. Due protoscoli sono in giornaliera ed assidua attività; questi dimandano una gratificazione mensile e se la meritano. Fra questi comprendesi lo stesso giovane ciprioto. Io ho promesso ai medesimi di presentare alla guistizia dell'eccellentissimo Senato questa istanza: Potrebbe mettere al livello del soldo che accorda il regolamento all'usciera.

I due istitutori Idromeno e Pervò non possono mantenersi col soldo di venti tallari al mese. Il fatto me ne convince, poichè ricorrono mensualmente per avere in anticipazione i loro appuntamenti, perchè mi sono debitori di qualche tenue somma di dennaro che ho dovuto necessariamente passare ai medesimi ad imprestito. Sua Eccellenza il signor conte Mocenigo penetrato dallo stesso convincimento ha hovuto parimente suffragarli più d'una volta. D'altronde nessun ignora che quaranta tallari al mese non possono bastare al mantenimento di due famiglie, e famiglie hanno ambedue gli istitutori.

Divoto parere mio sarebbe che fino all'organizzazione permanente di questa scuola fosse autorizzato l'interino soprasoldo di tallari otto a cadauno. Le stesse osservazioni e le stesse ragioni hanno luogo anco per il professore di filosofia, il quale con suo rapporto rassegna l'impossibilità in cui esso è di più oltre sussistere col soldo che gli si accorda. Per esso pure portebbe interinamente avere luogo l'appuntamento attribuito ai professori di filosofia dal sancito regolamento della scuola normale. Nulla si può dire del professore di matematiche; esso nulla dimanda e la sua scuola non promette fin ora successi che eguagliino quelli delle altre.

In generale i giovani alluni della scuola del Tenedos approfittano. Complessivamente ogni giorno si può contare che cento vi commorano comprese tutte quattro le lezioni. Darò il mio rapporto dettagliato in seguito, poichè le occupazioni del Ministero della Finanza, che ho dovuto per obbedienza sostenere interinamente, mi ha necessariamente distratto da quella assidua e giornaliera sopraveglanza che or' torno a riprendere. Prego per altro rispettosamente di essere dalla magnificenza pubblica assistito coi mezzi che dimando, per ottenere dagli istitutori quel servizio che non si ha un buon diritto di esigere, quando è provata l'angustia nella quale

versano per la ristrettezza dell'appuntamento fin ora accordato ai medesimi.

Ho l'onore di protestare al Primario Dipartimento dell'Interno la mia ossequiosa considerazione e di implorare dall'eccellentissimo Senato la continuazione della pubblica grazia.

Corfù 4 gennaio 1806

L'inspettore della pubblica scuola di Tenedos
GIOVANNI CAPODISTRIA

A di 8 gennaio sudetto. Furono trasmesse le citate carte al Dipartimento Finanza colla copia del relativo decreto.

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας
ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου
Τῆ 4 Ἰανουαρίου 1805

Ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου ὑπέβαλον τὴν συνημμένην τεκμηριωμένην ἀπόδειξιν ὄλων τῶν ἐξόδων εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθη, διὰ τὸ ἄνοιγμα καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς αὐτῆς Σχολῆς.

Ὁφείλω νὰ τὰ δικαιολογήσω. Ὅρισμένοι ἀνακαινίσεις καὶ ἐκτιμήσεις φέρουν ἡμερομηνίαν προγενεστέραν τοῦ Κανονισμοῦ τῆς 23 Ὀκτωβρίου, καὶ διὰ τοῦτο δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐργασίαι καὶ δαπάναι μὴ ἐγκριθεῖσαι. Θὰ εἶπω τιμίως ὅτι ἀπὸ τοῦ περασμένου Αὐγούστου, ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπεφορτίσθη νὰ συντάξω ἀναφορὰν καὶ σχέδιον σχετικῶς πρὸς τὴν προσωρινὴν λειτουργίαν τῆς προρρηθείσης Σχολῆς καὶ προέβην εἰς ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης μοι ἐντολῆς, ἐπίστευσα ὅτι τοιαῦται ὄφειλον νὰ εἶναι αἱ δημοῖαι ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Σχολῆς, ἐπειδὴ ἔκρινον ὅτι, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἀναγκαῖαι αἱ προετοιμασίαι τῶν χώρων, θὰ θεωροῦντο χρήσιμοι, αἱ ἀνακαινίσεις καὶ ἡ προληπτικὴ κατασκευὴ ὀλίγων ἐδράνων καὶ τραπεζῶν. Ὅθεν ἀπηθύνθη εἰς τὸν τίμιον τεχνίτην Ἀντώνιον Φραγκίνην καὶ δι' αὐτοῦ ἐξετελέσθησαν τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐκρίθησαν ἀπαραίτητα μετὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς φειδοῦς.

Μετὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς δημοσίας σχολῆς, ἐζητήθησαν καὶ ἄλλαι ἀνακαινίσεις καὶ ἐξετελέσθησαν ποικίλαι καὶ αὗται εἶναι ὄραται καὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν δημοσίαν σχολὴν. Ὡς ἐκ τούτου ἐλπίζω ὅτι ἡ εὐθύτης τῆς δημοσίας Ὑπηρεσίας καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας θὰ δεχθῆ τὴν δικαιολογίαν μου ἐπὶ τῆς ὠφελείας τοῦ πράγματος, διὰ τὴν ἀγνότητά τῶν μέσων καὶ τὴν σαφήνειαν τῶν ἀποδείξεων.

Ὁφείλω καὶ δευτέραν (δικαιολογίαν). Ἐξόδευσα μέχρι τῆς σήμερον ἐξήκοντα τρία τάλληρα διὰ τὰ ὑποδεχθῶ καὶ τὰ συντηρήσω νέον Ἑλληνα ἐκ Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἔφθασε εἰς Κέρκυραν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὠθούμενος ἐκ τῆς ἀξιπαινοῦ ἐπιθυμίας τὰ τύχη ἑλληνικῆς παιδείας, εὐρισκόμενος εἰς ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν χώραν. Μοὶ ἐνεφανίσθη ὁ νέος αὐτὸς μόνος ἄνευ μέσων συντηρήσεως, ἄνευ ὑποστηρίξεως καὶ τῆς προστασίας τινός. Πτωχός, ἀλλὰ ἐνάρετος, ἐπιζητῶν μόνον παιδείαν, ἔχων ἐλάχιστα μόνον μέσα διατροφῆς, διέφυγεν ἐκ χώρας ὀθωμανικῆς καὶ κινδύνους ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ δὲ οἰκογένειά του μετὰ θίας τοῦ ἔδωκε ὀλίγα χρήματα τὰ ὅποια ἤρκεσαν διὰ τὸ ταξίδιον μέχρι τῆς Κερκύρας, ὅπου ἡ φήμη προσέδιδε ἀνοικτὰ δημόσια σχολεῖα.

Τὰ σχολεῖα δὲν ἦσαν ἀνοικτά, ἀλλὰ συνετηροῦντο καλῶς οἱ διδάσκαλοι. Ἔπρεπε, λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συντηρήσεως τὰ ἀποσταλῆ ὁ νέος εἰς τὴν Κύπρον ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ νέος αὐτός, προχωρημένος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ὡς καταδεικνύει τὸ ἔγγραφον (ἀρ. 12) καὶ ὡς δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰ ἐλεγχθῆ διὰ ἐξετάσεων, ὑπέσχετο ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος τὰ μεταβληθῆ ὁ ἴδιος εἰς ἄριστον ἐκπαιδευτικόν. Κυριευμένος ὑφ' ἑλῶν τούτων τῶν σκέψεων παρεκάλεσα τὸν ἄριστον ἐκπαιδευτικὸν δόκτορα Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον τὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον του καὶ πρὸς διατροφήν του τοῦ ἐνεχείρισα ἑπτὰ τάλληρα τὸν μῆνα, ἀποφασίσας τὰ θέσω εἰς θάρος μου τὴν μηνιαίαν ἐκείνην βοήθειαν, ἐὰν ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία δὲν ἤθελε τὴν κρίνη ἀξίαν ἀποδοχῆς.

Ἐκαστον τῶν ὑπολοίπων ἄρθρων τῆς ἀποδείξεως εὐρίσκεται εἰς ἀρίστην συμμόρφωσιν πρὸς τὸν Κανονισμόν τῆς 23 Ὀκτωβρίου καὶ θὰ ἦτο ἄσκοπον περαιτέρω δικαιολόγησίς του.

Τώρα ὀφείλω τὰ δώσω λόγον διὰ τὴν κατάστασιν τῆς προσωρινῆς σχολῆς καὶ τῶν διευθυντῶν τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκη διὰ τὰ προοδεύσῃ. Πλέον τῶν ἐξήκοντα εἶναι οἱ μαθηταὶ οἵτινες καθημερινῶς προστρέχουν εἰς τὴν σχολὴν, πλὴν τῶν κληρικῶν, διὰ τὰ μορφωθῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν. Πολλοὶ τούτων δύνανται ἀπλῶς τὰ ἀναγιγνώσκουν καὶ διὰ τοῦτο μόνη ἡ βοήθεια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Περραιβοῦ δὲν ἀρκεῖ. Δύο Πρωτόσχολοι εὐρίσκονται εἰς καθημερινὴν καὶ συνεχῆ κίνησιν· οὗτοι ζητοῦν μηνιαίαν ἀποζημίωσιν καὶ τὴν ἀξιοῦσιν. Μεταξὺ τούτων περιλαμβάνεται καὶ ὁ νέος Κύπριος. Ἐγὼ ὑπέσχεθην εἰς αὐτοὺς τὰ παρουσιάσω εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας ταύτην τὴν αἴτησιν: Θὰ ἦτο δυνατόν τὰ ἐξομοιωθῶν πρὸς τὸν μισθὸν τὸν ὁποῖον δικαιολογεῖ ὁ Κανονισμὸς διὰ τὸν κλητῆρα.

Οἱ δύο ἐκπαιδευτικοὶ Ἰδρωμένος καὶ Περραιβός δὲν δύνανται τὰ συντηρηθῶν μετὰ τὸν μηνιαῖον μισθὸν τῶν 20 ταλλήρων. Περὶ τούτου εἶμαι πεπεισμένος, διότι κάθε μῆνα προστρέχουν, ἵνα λάθουν προκαταβολικῶς τὰς ἀμοιβὰς των, καὶ εἶναι ὀφειλέται μου κάποιου μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον

ὀπεχρεώθηγν νά δανείσω εἰς αὐτούς. Ἡ Α. Ε. ὁ κόμισ Μοτσενίγος, κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας πεποιθήσεως, τοὺς ἐνίσχυσε ἀρκετάς φορές. Ἐξ ἄλλου οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τεσσαράκοντα τάλληρα τὸν μῆνα δὲν δύνανται νά ἐπαρκεύουν διὰ τὴν συντήρησιν δύο οἰκογενειῶν, καὶ οἰκογενείας ἔχουν καὶ οἱ δύο ἐκπαιδευτικοί.

Εὐλαθῆς γνώμη μου εἶναι, μέχρι τῆς μονίμου λειτουργίας τῆς Σχολῆς, νά ἐγκριθῇ δι' ἕκαστον τὸ προσωρινὸν ἐπιμίσθιον τῶν ὀκτώ ταλλήρων. Τὰς αὐτάς παρατηρήσεις καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους (ἔχω) καὶ διὰ τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας, ὁ ὁποῖος εἰς ἀναφορὰν του ἐκθέτει τὴν ἀδυναμίαν, τὴν ὁποίαν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἔχει ὁ ἴδιος διὰ τὴν συντήρησιν του. Καὶ δι' αὐτὸν ἐπίσης θὰ ἠδύνατο προσωρινῶς νά δοθῇ τὸ ἐπιμίσθιον τὸ ὁποῖον προβλέπεται ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ διὰ τοὺς καθηγητάς τῆς φιλοσοφίας. Τίποτε δὲν δύναται νά λεχθῇ διὰ τὸν καθηγητὴν τῶν μαθηματικῶν αὐτὸς δὲν ζητεῖ τι καὶ ἡ σχολὴ του δὲν ὑπόσχεται ἐπιτυχίας ἰσοτίμους μὲ τὰς τῶν ἄλλων.

Γενικῶς οἱ νέοι μαθηταὶ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου προοδεύουν. Συνολικῶς ἀριθμοῦνται καθ' ἑκάστην ἑκατόν, ὅσοι συχνάζουν, ὑπολογιζομένων καὶ τῶν τεσσάρων μαθημάτων. Θὰ ὑποβάλω τὴν ἀναλυτικὴν ἀναφορὰν μου προσεχῶς, διότι ἡ ἀπασχόλησίς μου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, τὴν ὁποίαν προσωρινῶς μὲ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοὴν ἀνέλαβον, μὲ ἀπέσπασε ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ καθημερινῆς ἐποπτείας τὴν ὁποίαν συντόμως ἐπαναλαμβάνω. Παρακαλῶ πρὸς τούτοις εὐσεβάστως νά τύχω τῆς ἀρωγῆς τῆς γενναιοδωρίας τοῦ δημοσίου μὲ τὰ ἀναγκαῖα μέσα τὰ ὁποῖα ζητῶ, διὰ νά ἐπιτύχω ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας δὲν δικαιούμαι νά ζητήσω ὅταν εἶναι ἀποδεδειγμένη ἡ οἰκονομικὴ στενότης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται, διὰ τὴν γλισχρότητα τοῦ μισθοῦ ὁ ὁποῖος μέχρι στιγμῆς τοὺς δίδεται.

Ἔχω τὴν τιμὴν νά ὑποβάλω εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Ὑπηρεσίαν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν τὴν σεβαστὴν ὑπόληψίν μου καὶ νά ἐκλιπαρήσω ἐκ τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας τὴν συνέχισιν τῆς δημοσίας εὐνοίας.

Κορφοί, 4 Ἰανουαρίου 1806

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῆ 8 Ἰανουαρίου. Διεβιάσθησαν τὰ ἀναφερόμενα ἔγγραφα εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, μετὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως.

11

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 198, Ἄριθ. 218

Addi 4 febbraio 1805

Il Senato

Tributando un giusto testimonio della pubblica considerazione verso il nob. signor Gabriel Stabile Pagano per la zelante e fruttosa sua gestione nel posto di Segretario della prescritta Commissione Economica e Militare, il Senato volendo conservare al pubblico servizio questo egregio personaggio in esecuzione del Codice di organizzazione del Senato e l'articolo 60, come anco in esecuzione dei decreti emanati riguardo al medesimo.

Decreta

1°

Il nobile signor Gabriele Stabile Pagano è eletto pubblico Revisore alla stampa.

2°

E deputato ed eletto institutore di filosofia e morale e per ora trattenuto all'educazione dei giovani assistenti delle Segreterie di Stato, del Pritaniato e delle altre amministrazioni. Regolamenti particolari stabiliranno le necessarie discipline.

3°

Per una qualche retribuzione a questi serviggi accoglierà esso signor Stabile la continuazione del soldo mensile che esso attualmente riceve, anzicchè la retribuzione che gli fissarà il decreto dei 12 novembre.

Il Segretario di Stato è incaricato dell'esecuzione.

Il Segretario di Stato conte CAPODISTRIA

Τῆ 4 Φεβρουαρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀπονέμουσα δίκαιον τεκμήριον τῆς δημοσίας ὑπολήψεως πρὸς τὸν εὐγενῆ κύριον Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον διὰ τὴν πλήρη ἀφοσιώσεως καὶ καρποφόρον διαχείρισιν τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως τῆς προαναφερθείσης Οἰκονομικῆς καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ Γερουσία, θέλουσα νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τὸν ἐξοχὸν ἄνδρα, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Ἰδρυτικοῦ Κώδικος τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ ἀρθροῦ 60, ὡς ἐπίσης εἰς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν σχετικῶς

Ἀποφασίζει

Α΄

Ὁ εὐγενὴς κύριος Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνος ἐκλέγεται δημόσιος λογοκριτὴς τῶν ἐντύπων.

Β΄

Ἐκλέγεται καὶ διορίζεται διδάσκαλος τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ πρὸς στιγμὴν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων βοηθῶν τῶν Γραμματειῶν τῆς Ἐπικρατείας, τοῦ Πρυτανείου καὶ ἄλλων Ὑπηρεσιῶν. Ἰδιαίτεροι κανονισμοὶ θὰ ὀρίσουν τὴν ἀρμοδίαν ὕλην.

Γ΄

Ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ὁ κύριος Στάμπιλε θὰ συνεχίσῃ νὰ λαμβάνῃ τὸν μηνιαῖον μισθόν, τὸν ὁποῖον νῦν λαμβάνει, ἀντὶ τῆς ἀμοιβῆς τὴν ὁποῖαν θὰ ὀρίσῃ ἢ ἀπόφασις τῆς 12 Νοεμβρίου.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

12

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 198, ἀρ. 218

Addi 17 giugno 1805

Il Senato

Udito il rapporto della Camera dell'Interno il Senato.

Decreta

1° Il nob. signor Gabriele Stabile Pagano eletto con decreto professore di filosofia ed etica per i giovani addetti al Ministero; il nob. signor Cesare Pelegrini nominato con deliberazione dei 20 gennaio 1805 professore di matematiche ed arte militare; il reverendo sacerdote Idromeno destinato con pubbliche deliberazioni insegnare la grammatica superiore della lingua grecolitterale, tutti trattenuti per occuparsi nel futuro ginnasio nazionale, saranno provisoriamente posti in attività in Corfù per i rispettivi sommi. L'appuntamento del signor Cesare Pellegrini in ragione di talleri trenta mensuali gli sarà retribuito dalla Cassa Studi dell'isola di Corfù a contare dal giorno 20 gennaio 1805.

2° Contemplando l'istruzione da darsi dai tre prelodati soggetti principalmente persone immediatamente attaccate allo Stato, l'istruzione stessa sarà sopravvegliata da un ispettore scelto dai Funzionari Generali.

3° La Casa del Tenedo fornirà il locale conveniente per le riduzioni scolastiche. La biblioteca in essa Casa esistente sarà preferibilmente scelta a tal uopo.

4° L'Inspettore progetterà un piano per mantenimento, miglioramento ed uso vantaggioso della Pubblica Biblioteca unica per ora nello Stato.

5° L'Inspettore, udito il parere de' professori e maestri indicati nell'articolo primo, progetterà al Senato per la necessaria approvazione un piano di discipline e di regolamenti interni per le scuole ordinate nello stesso articolo primo.

6° E destinato a quest'incarico il signor conte Giovanni Capodistria. Il Segretario di Stato dell'Interno è incaricato dell'esecuzione.

Andrea Panà, vice preside
Il Segretario di Stato conte Sicuro

Τῆς 17 Ἰουνίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἡ Γερουσία

Ἀποφασίζει

A'. Ὁ εὐγενὴς κύριος Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνος ἐκλέγεται διὰ διατάγματος καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἠθικῆς διὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὸ δημόσιον νέους. Ὁ εὐγενὴς κύριος Καίσαρ Πελεγκρίνης ὀνομάζεται διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 20 Ἰανουαρίου 1805 καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Ὁ σεβ. ἱερέας Ἰδρωμένος προορίζεται, συμφώνως πρὸς τὴν κυβερνητικὴν ἀπόφασιν, νὰ διδάξῃ ἀνωτέραν γραμματικὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀπαντες θὰ παραμείνουν διὰ νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὸ μελλοντικὸν ἔθνηκὸν γυμνάσιον καὶ θὰ ἀναλάβουν προσωρινῶς ὑπηρεσίαν εἰς Κέρκυραν μὲ τοὺς ἀντιστοιχοὺς μισθοὺς. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ κυρίου Καίσαρος Πελεγκρίνη ἐκ τριάκοντα μηνιαίων ταλλήρων θὰ δοθῇ ἐκ τοῦ Σπουδαστικοῦ Ταμείου τῆς νήσου τῆς Κερκύρας, ἀρχῆς γενομένης τὴν 20 Ἰανουαρίου 1805.

B'. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἢ ὁποία πρέπει νὰ δοθῇ ὑπὸ τῶν προεπαινεθέντων προσώπων, τὰ ὁποία εἶναι προσηλωμένα εἰς τὸ κράτος, αὕτη θὰ ἐπιδίδεται ὑπὸ Ἐπιθεωρητοῦ ἐπιλεγέντος ἐκ τῶν ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν.

Γ'. Ὁ Οἶκος τῆς Τενέδου θὰ προσφέρῃ τὸν κατάλληλον χῶρον διὰ τὴν

διδασκαλίαν. Εἶναι προτιμητέα διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Οἴκου.

Δ'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς θὰ συντάξῃ σχέδιον διὰ τὴν συντήρησιν, βελτίωσιν καὶ πλέον ὠφέλιμον χρῆσιν τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης, μοναδικῆς τώρα εἰς τὸ κράτος.

Ε'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς, ἀκουσθείσης τῆς γνώμης τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, οἱ ὅποιοι σημειώνονται εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, θὰ προτείνῃ πρὸς ἔγκρισιν ὑπὸ τῆς Γερουσίας σχέδιον διὰ τὸν κανονισμὸν καὶ τὰς ἐσωτερικὰς διατάξεις τῶν σχολείων τὰ ὅποια ἐπιβάλλει τὸ πρῶτον ἄρθρον.

ΣΤ'. Προορίζεται διὰ τὴν θέσιν ταύτην ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπιφορτίζεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἀνδρέας Πανᾶς, ἀντιπρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγοῦρος

13

Ἄρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 198, ἀρ. 218

A di 13 ottobre 1805

Il Senato

Letto il dettagliato rapporto della Camera dell'Interno ch'esamina e discute il rapporto dell'Ispettore alla scuola del Tenedo.

Decreta

L'approvazione di esso rapporto della Camera ordinando la trasmissione del medesimo ad esso Ispettore, perchè entro otto giorni offerisca il relativo regolamento a senso del decreto 17 giugno decorso, per la più solecita attivazione di essa scuola del Tenedo.

R. Comuto preside e presidente
Giovanni Cappadoca senatore
Pasquale Grammaticopulo senatore
Andrea Pacmor senatore
Rocco Dezoni senatore
Anziolo Calichiopulo senatore
Basilio Gavò senatore
Giovanni Querini senatore

Giorgio Stai senatore
 Giovanni Pillarino Attanasio senatore
 Zuanne Macri senatore
 Michele Tipaldo senatore

Il Segretario di Stato conte SICURO

All'eccellentissimo Senato
 La Sua Camera dell' Interno

25 Settembre 1805

Ha letto attentamente la Camera dell'Interno il rapporto zelantissimo dell'Ispettore delle scuole del Tenedo conte Giovanni Capodistria.

Fornito di superiori talenti, pieno di spirito pubblico ed ardente di veder verificata una scuola che dia movimento e sprone alla pubblica educazione, oggetto di tanti voti, studi e travagli, egli espone il prospetto di quelle provvidenze che reputa necessarie alla sua attivazione e presenta li principi coi quali proponesi di sistemare questo istituto.

La camera riferente dietro anche la discussione seguita in apposita conferenza sotto l'ispezione di Sua Eccellenza il Serenissimo Principe con li presidenti delle due altre Camere e rispettivi secretari di Stato e colla presenza di Sue Eccellenze li consiglieri di Stato, datasi di nuovo a considerare le intese opinioni e, posto sotto li proprii riflessi il decreto 19 giugno dalla di cui deliberazione è dedotto esso rapporto, crede di suo indispensabile dovere di emettere le ingenue sue considerazioni alla gravità del consesso, dietro le quali sarà sempre di sua doverosa rassegnazione seguire quanto l'eccellentissimo Senato credesse meglio utile e conferente al grande oggetto che vien contemplato.

Il corpo legislativo avendo per mira vitale delle sue legislative deliberazioni il promuovere la pubblica istruzione, ch'era contemplata dalla Costituzione, ha sancito una legge che organizzava le Scuole Normali ed un articolo addizionale additò alla nazione, che già contemplava l'attivazione anche di un Ginnasio nazionale, come la Costituzione aveva fissato.

La mancanza dei maestri per le scuole normali e dei professori per il ginnasio occupava la mente pubblica in ogni tempo e fu provida cura del Senato trovando qualche straniero che proclive fosse a dedicarsi nello Stato a tale oggetto di trattenerlo con un relativo aggiuntamento.

Un decreto del Senato delli 11 maggio 1804 trattiene provvisoriamente il reverendo sacerdote Andrea Idromeno institutore di lingua greca per l'educazione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica dei sacerdoti educabili di Corfù e di quei giovani, che o fossero iniziati nella lingua

greca o fossero iniziati al sacerdozio e ne detta li metodi e la disciplina.

L'istesso decreto deputa il secolare maestro signor Pervò all'instruzione della lingua nazionale dei giovani adetti al ministero, al foro, al notariato e di quanti altri concorrer volessero dell'isola di Corfù.

Un altro decreto delli 12 novembre 1804 trattiene il signor Gabriele Stabile Pagano a disposizione del Governo in aspettativa di essere collocato per l'educazione pubblica, continuando intanto nell'impiego di professore di etica già destinato col decreto 14 settembre 1803 per instruire gli assistenti delle secretarie coll'appanaggio di tallari 24 accresciuto a 30 col decreto di 4 febbraio 1805, che viene eletto in institutore di filosofia e morale per l'educazione degli assistenti delle Segretarie di Stato del Prianiato e delle altre amministrazioni di Corfù.

Erano questi tre maestri tratenuti e stipendiati, senza che in fatto fossero emanate le discipline con le quali aprir dovevano l'instruzione, e mentre non si parlava che de mezzi da ripetere dei maestri e non si sospirava che l'attivazione di scuola, questi stavano inoperosi attendendo le pubbliche disposizioni, come pure lo era l'illuminato signor Cesare Pelegrini con deliberazione dei 20 gennaio 1805 trattenuto e nominato in professore di matematiche ed arte militare.

La Camera dell'Interno promosse l'attivazione provvisoria di questi in Corfù per i rispettivi rami, e col decreto 19 giugno il Senato ha ciò decretato quanto al signor Stabile, al signor Pelegrini ed al reverendo Idromeno, colla sopravveglianza di un ispettore destinato nella persona del prelodato conte Capodistria, da tenersi nella località del Tenedo, dietro un piano che fosse l'Ispettore per progettare, di disciplina e di regolamenti interni all'approvazione del Senato.

Il succitato rapporto offre appunto le idee relative ad un tale progetto di discipline e di interni regolamenti e qualora esse vengono accolte dall'autorità del Senato, si propone di portare alla sua sanzione il positivo regolamento. Trattasi dunque di riconoscere la convenienza di tali idee relativamente alla deliberazione 19 giugno predette, giacchè non avvi questione di massima di un stabilimento di scuola possibilmente il più perfetto ed il meglio conducente alla meta della pubblica educazione, ciocchè è riservato al piano delle scuole normali ed all'instituzione di un ginnasio nazionale, o nello stato o fuori dello Stato, o ad un piano di superior educazione nell'estero, qualora si trova che non corrisponda la legge attuale; ma di riconoscere se i principi esternati come regolatori della scuola del Tenedo, se li mezzi proposti per ponerla in attività sieno analoghi ad essa decretazione 19 giugno e possano esser accolti quali norme direttrici alla compilazione di tale regolamento.

Le misure delle quali l'Ispettore ricerca di esser autorizzato per la pronta verificazione di essa scuola si riferiscono o al luogo o alli mezzi o all'oggetto ed alla fine. In quanto al luogo, è la sala contemplata della pubblica biblioteca e le altre due che ravvisa come proprio all'oggetto e la terza che si propone di aggiungere e la ricercata autorizzazione ad incontrare i dispendi necessari per ogni ristauero e dovuta confermazione. E così quanto alli mezzi sia ch'essi riguardino la fornitura di mobilitie necessarie, sia ch'essi riguardino la custodia, la cura e la mondezza del luoco, sia ch'essi riguardino l'oggetto delle scolastiche applicazioni nella provvista delli libri e di altri instrumenti necessari ed utensili, la Camera crede opportuna, conveniente e necessaria la ricercata autorizzazione senza di cui invano sperar si potrebbe di veder una volta prosperare ed attivarsi l'oggetto della pubblica volontà.

Restano dunque a considerarsi li principi con i quali inerendo alle disposizioni del decreto 17 giugno si considera in esso rapporto che incontrar si possa l'oggetto e la fine del decreto medesimo.

Il decreto 17 giugno volendo che occupati restino li maestri e professori dal governo tratenuti per occuparsi nel futuro ginnasio nazionale, delibera ch'essi sieno provvisoriamente posti in attività in Corfù per i rispettivi loro rami a quali sono stati addetti; il rapporto dell'Ispettore vuole essa scuola che sia dichiarita permanente e che abbia il titolo di Prototokos, ossia Primogenita.

Il decreto ponendo in attività tre institutori per i repretivi loro rami, la scuola è naturalmente divisa in tre sezioni. Il rapporto dell'Ispettore divide la scuola in quattro sezioni e quindi estende a quattro institutori la provvidenza.

Il decreto 17 giugno deliberando provvisoria l'attività di questi institutori, ch'erano tratenuti per occuparsi o nelle scuole normali o nel ginnasio, essi dovrebbero o nelle une o nell'altro addonnarsi, verificate che fossero. Il rapporto dell'Ispettore dischiarendo la scuola di Tenedo permanente ed il corso dei studi triennale, essi institutori sono tolti per sempre alle scuole normali ed il ginnasio è trasportato sostanzialmente a Corfù in violazione della legge e della costituzione e coll'abuso più ingiustificabile del decreto 17 giugno sudetto.

La ravvisata graduazione delle progressive lezioni, le enunciate discipline relative all'anno scolastico, la durata di esso, la forma degli esami annui, la distribuzione delle diverse lezioni, l'iniziativa dell'anno scolastico, la pubblica forma delle prolusioni dei professori e dell'apertura del letterario Liceo, l'intervento qualificato delle primarie autorità dello Stato, civili, militari ed ecclesiastiche, il potere augusto da cui ricever

deve il movimento, il pubblico invito a tutti li padri famiglia, l'ordine d'un elenco che porti l'iscrizione degli studenti, l'autorevole forma di questa conscrizione solenne, la fondata ripartizione di classi e la pubblica rispettiva matricolazione con patente a stampa, le forme pubbliche che assicurino l'assidua applicazione ed i progressi, l'intervenzione d'immediata parte e conoscenza del Generale Governo e del Senato, la relativa diretta influenza sullo stato sociale e politico di essi studenti, le pene e decadenze da impieghi civili, i premi d'onore sociale a cui sono i diligenti chiamati, tutto caratterizza ed annuncia in essa scuola com'è divisata e costituita con carattere di permanenza con vera università non analoga certo all'idea semplice del decreto 17 giugno, non deliberata dal Senato, non sancita dalla nazione, non forse utile per alcun rapporto quando si voglia per tale lealmente ravvisarla e discutere i veri rapporti.

La Camera dell'Interno lungi perciò dal poter vedersi al caso di convenire nei principi su quali crede fondare l'Ispettore la preacennata scuola del Tenedo; trovando anzi ch'essi divergano dall'oggetto del decreto 17 giugno sudetto; trovando che una simile scuola, o come normale, o come ginnasio, è espressamente e direttamente contraria alla legge; trovando ch'essa violerebbe la prescrizione della Costituzione e della legge nel carattere di permanenza non solo nei oggetti ma anche nei fondi da quali rittrar dovrebbe consistenza e progresso; trovando che assoggettandola alle nuove disposizioni del corpo legislativo non le toglie una simile condizione comune a tutte e più assolute disposizioni il carattere sempre pericoloso e funesto, che ora andrebbe ad assumere la Camera dell'Interno, è in dovere di dissentire solennemente a tali principi e forma ad eccitare esso Ispettore ad offrire il regolamento ch'è precitato dall'articolo 5° di esso decreto 17 giugno relativo a quella attività provvisoria, che fu voluta e deliberata dalla pubblica mente dell'eccellentissimo Senato per li institutori tratennuti e stipendiati.

La Camera quindi propone la seguente formula di decreto:

A di settembre 1805

Il Senato

Letto il dettagliato rapporto della Camera dell'Interno ch'esamina e discute il rapporto dell'Ispettore alla scuola del Tenedo

Decreta

L'approvazione di esso rapporto della Camera ordinando la trasmissione del medesimo ad esso Ispettore, perchè entro otto giorni offerisca il relativo regolamento a senso del decreto 17 giugno decorso per la più solecita attivazione di essa scuola del Tenedo.

Τῆ 13 Ὀκτωβρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς λεπτομεροῦς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἣ ὁποία ἐξετάζει καὶ συζητεῖ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου

Ἀποφασίζει

Τὴν ἐγκρισιν αὐτῆς τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας διατάσσοῦσα τὴν μεταβίβασιν αὐτῆς εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν, ἵνα οὗτος ἐντὸς ἑκτῶ ἡμερῶν υποβάλῃ τὸν σχετικὸν Κανονισμὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 17 παρελθόντος Ἰουνίου διὰ τὴν πλέον ταχεῖαν λειτουργίαν τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

Ρ. Κομοῦτος, πρόεδρος

Ἰωάννης Καππάδοκας, γερουσιαστῆς

Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστῆς

Ἀνδρέας Πάκμορ, γερουσιαστῆς

Ρόκκος Ντετσώνης, γερουσιαστῆς

Ἄγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστῆς

Βασίλειος Γκαβός, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Κουερίνης, γερουσιαστῆς

Γεώργιος Στάης, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Πυλαρινός Ἀθανάσιος, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστῆς

Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστῆς

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγοῦρος

Πρὸς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν

25 Σεπτεμβρίου 1805

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἀνέγνωσε τὴν πλήρη θέρημης ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστρίου.

Κεκτημένος ὑψηλῶν ἀρετῶν, πλήρης δημοσίας εὐθύνης καὶ ποθῶν νὰ ἴδῃ ἰδρυομένην μίαν σχολήν, ἣ ὁποία θὰ προσφέρῃ ζωὴν καὶ κίνησιν εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἣ ὁποία εἶναι ἀντικείμενον τόσων ἐλπίδων, σπουδῆς καὶ μόχθων, ὁ Ἐπιθεωρητῆς ἐκθέτει τὸ διάγραμμα τῶν μέτρων τὰ ὁποία θεωρεῖ ἀπαραίτητα διὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς (τῆς σχολῆς) καὶ παρουσιάζει τὰ κύρια σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων προτίθεται νὰ ὀργανώσῃ τοῦτο τὸ ἴδρυμα.

Ἡ Ὑπηρεσία, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν συζήτησιν κατὰ τὴν συνεδρίαν ἣ ὁποία ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς Α. Ε. τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκιπος μετὰ τῶν προέδρων τῶν λοιπῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ἀντιστοίχων Γραμματέων τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν Συμβούλων, ἐξετάσασα ἐκ νέου τὰς ἐκτε-

θείσας ἀπόψεις καὶ μελετήσασα τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγγασε ἡ ἀναφορά, θεωρεῖ καθήκον τῆς νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ θέματος, ὑπήκουσα ὁμως εἰς ὅ,τι θέλει κρίνει ὠφέλιμον καὶ ἀριμόζον ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία.

Τὸ νομοθετικὸν σῶμα, σκοποῦν κατὰ τὰς νομοθετικὰς συναλεύσεις του εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ὡς αὕτη προβλέπεται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ἐπεκύρωσε νόμον διὰ τοῦ ὁποίου ἰδρύνονται σχολαὶ καὶ ἐν πρόσθετον ἄρθρον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον ἤδη προέβλεπε τὴν ἴδρυσιν ἐθνικοῦ γυμνασίου, ὡς τὸ σύνταγμα εἶχεν ὀρίσει.

Ἡ ἔλλειψις διδασκάλων διὰ τὰς σχολὰς καὶ καθηγητῶν διὰ τὸ γυμνάσιον ἀπησχόλησε τὸ δημόσιον εἰς κάθε περίστασιν καὶ ἡ Γερουσία ἐφρόντισε, διὰ τῆς ἐξουρέσεως ἀλλοδαποῦ τινος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦσε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ κράτος, νὰ τὸν κρατήσῃ μετὰ τινος προσθέτου ἀμοιβῆς.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Γερουσίας τῆς 11 Μαΐου 1804 προβλέπει προσωρινῶς τὸν σεβ. ἱερέα Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τὴν γραμματικὴν, λογοτεχνικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερωμένων τῆς Κερκύρας καὶ τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἤδη προχωρήσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἢ ἔχουν ἀσπασθῆ τὴν ἱερωσύνην, καὶ καθορίζει τὴν μέθοδον καὶ τὰξιν.

Ἡ αὕτη ἀπόφασις διορίζει τὸν λαϊκὸν διδάσκαλον κύριον Περραιθὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης εἰς τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι προορίζονται διὰ τὰ Ὑπουργεῖα, εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ εἰς ὄσους ἤθελον νὰ προσέλθουν ἐκ τῆς νήσου τῆς Κερκύρας.

Μία ἄλλη ἀπόφασις τῆς 12 Νοεμβρίου 1804 θέτει τὸν κύριον Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐν ἀναμονῇ τοῦ διορισμοῦ του εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἐξακολουθοῦντα ἐν τῷ μεταξὺ νὰ κρατῆ τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἠθικῆς, ὡς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γραμματέων ἀντὶ ἀμοιβῆς 24 ταλλήρων, ἀύξηθείσης εἰς 30 διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 4 Φεβρουαρίου 1805, διὰ τῆς ὁποίας ἐκλέγεται διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ ἠθικῆς εἰς τοὺς βοηθοὺς τῶν Γραμματεῶν τοῦ κράτους, τοῦ Πρυτανείου καὶ τῶν ἄλλων Ὑπηρεσιῶν τῆς Κερκύρας.

Συνετηροῦντο οἱ τρεῖς διδάσκαλοι καὶ ἐπληρώνοντο χωρὶς νὰ ἔχει καθορισθῆ ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων καὶ ἐνῶ οὐδὲν ἄλλο συνεζητεῖτο εἰμὴ ὁ τρόπος δημιουργίας διδασκάλων καὶ ἡ λειτουργία τῆς σχολῆς, οὗτοι παρέμενον ἄπρακτοι ἀναμένοντες τὰς κυβερνητικὰς ὁδηγίας, ὡς συνέβη μὲ τὸν σοφὸν κύριον Καίσαρα Πελεγκρίνην, ὁ ὁποῖος παρέμεινε καὶ ὠνομάσθη καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 20 Ἰανουαρίου 1805.

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν προέτεινε τὴν προσωρινὴν χρησιμοποίησιν τούτων εἰς τὴν Κέρκυραν εἰς τοὺς ἀντιστοιχοὺς κλάδους, καὶ διὰ τῆς

ἀποφάσεως τῆς 19 Ἰουνίου ἡ Γερουσία διέταξεν, ὅπως ὁ κύριος Στάμπιλε, ὁ κύριος Πελεγκρίνης καὶ ὁ σεβ. Ἰδρωμένος, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ ἀξιωματικοῦ διορισμένου κόμητος Καποδιστρίου, χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὴν Τένεδον κατὰ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἔχει καθορίσει ὁ Ἐπιθεωρητής, κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τὸν ὁποῖον θὰ ἐγκρίνη ἡ Γερουσία.

Ἡ προαναφερθεῖσα ἀναφορὰ προσφέρει τὰς σχετικὰς ἀπόψεις διὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ καὶ τῆς τάξεως καὶ ἐὰν αὐταὶ ἤθελον γίνεαι δεκταὶ ὑπὸ τῆς Γερουσίας, θὰ ἀχθῆ ἑνώπιόν τῆς ὁ Κανονισμός. Ὅθεν, πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ ἡ καταλληλότης τούτων τῶν ἀπόψεων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου, ὅχι τόσον διὰ νὰ ἰδρυθῆ τὸ ἄριστον εἰ δυνατόν καὶ πλέον ἐπαγωγὸν σχολεῖον διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ὡς ἔχει προβλεφθῆ εἰς τὸ σχέδιον τῶν σχολείων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ γυμνασίου, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἢ εἰς τὸ σχέδιον ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐὰν δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ πράγματα ὁ σημερινὸς νόμος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ ἐὰν αἱ ἀρχαὶ αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν ὡς ρυθμιζούσαι τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ τεθῆ εἰς λειτουργίαν εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου καὶ δύνανται νὰ ληφθοῦν ὡς κατευθυντήριον γραμμὰ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ.

Τὰ μέτρα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἐπιθεωρητής ζητεῖ νὰ ἐξουσιοδοτηθῆ διὰ τὴν ἄμεσον λειτουργίαν τῆς σχολῆς, ἀναφέρονται εἰς τὸν τόπον ἢ τὰ μέσα ἢ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον, ὑπάρχει ἡ προτεινομένη αἴθουσα τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ αἱ ἄλλαι δύο αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται κατάλληλοι καὶ τρίτη, ἡ ὁποία ὑπολογίζεται νὰ προστεθῆ, καὶ (ὑπάρχει τὸ πρόβλημα) τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἀναγκαιῶν ἐξόδων διὰ τὰς ἀνακαινίσεις καὶ τὴν λειτουργίαν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ μέσα, ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων ἐπιπλῶν, εἴτε διὰ τὴν φύλαξιν, τὴν περιποίησιν καὶ τὴν καθαριότητα τοῦ χώρου, ἢ ἀνάγονται ἐπὶ τοῦ σχολικοῦ ἐξοπλισμοῦ, προμήθειαν βιβλίων καὶ ἄλλων ὀργάνων χρησίμων καὶ ἀπαραιτήτων. Ἡ Ὑπηρεσία θεωρεῖ ἐπὶκαιρον, συμφέρουσαν καὶ ἀναγκαίαν τὴν αἰτουμένην ἐγκρίσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ματαίως δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἴδῃ νὰ λειτουργῆ καὶ νὰ προσδεῦθῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα.

Ὑπολείπεται πλέον νὰ ἐξετασθοῦν αἱ ἀρχαί, ὅσας εἰς τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τῆς 17 Ἰουνίου.

Ἡ ἀπόφασις τῆς 17 Ἰουνίου, προκειμένου νὰ συντηρηθοῦν οἱ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ μελλοντικὸν γυμνάσιον, διατάσσει νὰ παραμείνουν ἐν ἐνεργείᾳ εἰς Κέρκυραν εἰς τοὺς κλάδους εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι κατάλληλοι. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ζητεῖ, ὅπως ἡ σχολὴ θεωρηθῆ μόνιμος καὶ νὰ λάβῃ τὴν ὄνομασίαν Πρωτότοκος.

Ὡς τὸ διάταγμα προβλέπει τρεῖς διδασκάλους ἐν ἐνεργείᾳ εἰς τοὺς ἀντι-

στοίχους κλάδους, ἢ σχολή θὰ διαιρεθῆ εἰς τρία τμήματα. Ἡ ἀναφορά τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ διαιρεῖ τὴν σχολὴν εἰς τέσσαρα τμήματα καὶ ὡς ἐκ τούτου προβλέπει τέσσερεις διδασκάλους.

Ἐφ' ὅσον τὸ διάταγμα τῆς 17 Ἰουνίου θεωρεῖ προσωρινὸν τὸ παρὸν ἔργον τῶν διδασκάλων, οἱ ὅποιοι συνετηροῦντο διὰ τὰ τοποθετηθῶν ὕστερον εἰς τὰ σχολεῖα ἢ τὸ γυμνάσιον, οὗτοι ὀφείλουσιν εἰς τὰ μὲν (σχολεῖα) ἢ εἰς τὸ δὲ (γυμνάσιον) νὰ ἐργασθοῦν, ὅταν ταῦτα τεθοῦν εἰς λειτουργίαν. Ἐφ' ὅσον ἢ ἀναφορά τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ θέλει μόνιμον τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου καὶ τριετὴ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν, οὗτοι οἱ διδάσκαλοι μετατίθενται ὀριστικῶς ἐκ τῶν σχολείων καὶ τὸ γυμνάσιον μεταφέρεται οὐσιαστικῶς εἰς Κέρκυραν, κατὰ παράβασιν τοῦ νόμου καὶ τοῦ συντάγματος καὶ ἀδικαιολόγητον καταστρατήγησιν τοῦ ἀνωτέρω διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου.

Ἡ προβλεπομένη διαβάθμισις τῶν μαθημάτων, ἢ προκαθορισθεῖσα ὕλη τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ἢ διάρκεια αὐτοῦ, ἢ μορφή τῶν ἐτησίων ἐξετάσεων, ἢ διανομὴ τῶν μαθημάτων, ἢ ἔναρξις τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ δημόσιος χαρακτήρ τῶν λόγων τῶν καθηγητῶν καὶ ἢ ἔναρξις τοῦ κλασσικοῦ λυκείου, ἢ παρουσία τῶν Ἀρχῶν τοῦ κράτους, πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ἢ θεία ἐξουσία ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζει ἢ πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οἰκογενειῶν, ἢ θέσπισις καταλόγου ὁ ὅποιος θὰ περιέχη τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν, ἢ ἐπίσημος μορφή τῆς ἐγγραφῆς, ἢ διαίρεσις τῶν τάξεων καὶ ἢ ἐγγραφή εἰς αὐτὰς δι' ἐντύπων πιστοποιητικῶν, αἱ δημόσιαι διατάξεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξασφαλίζουσι τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν καὶ πρόοδον, ἢ ἄμεσος ἐπίβλεψις καὶ γνώσις ἐκ μέρους τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Γερουσίας, ἢ ἄμεσος ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν, αἱ ποιοὶ καὶ ἢ ἔκπτωσις ἐκ τῶν δημοσίων θέσεων, τὰ θραβεῖα κοινωνικῆς προβολῆς τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ τοὺς ἐπιμελεῖς, ἅπαντα ταῦτα δηλοῦν καὶ προβάλουσι τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον εἶναι διηρημένη ἢ σχολή καὶ τὸν μόνιμον χαρακτήρα αὐτῆς μετὰ πνεύματος ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀπλὴν βούλησιν τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ὡς δὲν ἀπεφάσισε ἡ Γερουσία, δὲν ἐπεκύρωσε ἢ κοινότης, κατὰ τρόπον ἀνωφελεῖ διὰ κάθε εἶδους σχέσιν διὰ τὰ τύχη ὑφ' ἡμῶν συζητήσεως.

Ἡ Ὑπερησία ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐπιδιώκει νὰ στερεώσῃ τὴν ἀναγγελθεῖσαν σχολὴν τῆς Τενέδου. Ἀντιθέτως εὐρίσκει ὅτι αὐταὶ διαφέρουσι τοῦ στόχου τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ὅτι τοιαύτη σχολή, κατωτέρα ἢ γυμνάσιον, εἶναι σαφῶς καὶ εὐθέως ἀντίθετος πρὸς τὸν νόμον, ὅτι αὕτη θὰ παρεβίαζε τὰς διατάξεις τοῦ συντάγματος καὶ τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὴν μονιμότητα οὐχὶ μόνον τῶν σκοπῶν ἀλλὰ καὶ τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ βασίζη τὴν ὑπόστασίν της καὶ τὴν πρόοδόν της, ὅτι ἡ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς νέας διατάξεις τοῦ νόμου δὲν τῆς στερεεῖ τὸν ἐπικίνδυνον καὶ ὀλέθριον χαρακτήρα, πρᾶγμα τὸ ὅποιον τῶρα τείνει νὰ ἐπωμισθῆ ἢ Ὑπερησία ἐπὶ τῶν

Ἐσωτερικῶν, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ διαφωνίση πρὸς τοιαύτας ἀρχὰς καὶ μορφήν καὶ νὰ καλέσῃ τὸν Ἐπιθεωρητὴν νὰ καταρτίσῃ κανονισμὸν σύμφωνον πρὸς τὸ ἄρθρον Ε' τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ἀναφερόμενον εἰς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν λειτουργίαν, ὡς ἠθέλησε καὶ ἀπεφάσισε ἡ Γερουσία, διὰ τοὺς διδασκάλους τοὺς ὁποίους ἔχει προσλάβῃ καὶ μισθοδοτεῖ.

Ὅθεν ἡ Ὑπηρεσία προτείνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν διατάγματος:

Τῆ Σεπτεμβρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς λεπτομεροῦς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἡ ὁποία ἐξετάζει καὶ συζητεῖ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου

Ἀποφασίζει:

Τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας, διατάσσουσα τὴν διαβίβασιν αὐτῆς εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν, ἵνα οὗτος ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν καταρτίσῃ τὸν σχετικὸν κανονισμὸν συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, διὰ τὴν πλέον σύντομον λειτουργίαν τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

14

Ὁ Ι. Καποδίστριας εἰργάσθη ἐντατικῶς ἐπὶ μῆνας διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸ Σχολεῖον τῆς Τενέδου. Τὴν 3ην Νοεμβρίου 1805 ἐγένοντο ἐπίσημος τὰ ἐγκαίνια τῆς λειτουργίας του. Ὁ Ἐπιθεωρητής, προσφωνῶν τοὺς μαθητάς, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Σήμερον ἡ πατρίς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔρχεται εἰς προσωπικὴν γνωριμίαν μαζί σας. Τὰ ὀνόματά σας ἐγγεγραμμένα εἰς τὸν δημόσιον τοῦτον πίνακα τιμῶσι τὰς διαθέσεις σας.

Ἴδου τὰ καθήκοντα τὰ ὁποία καλεῖσθε νὰ ἐκτελέσητε.

Ἐξουσιοδοτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου VII τοῦ κανονισμοῦ καὶ τοῦ θεσπίσματος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας τῆς 22 Ὀκτωβρίου, συμβουλευθεὶς τοὺς διδασκάλους σας σὰς ἀναγγέλλω αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν διαταγὴν.

Μαθηταί! Σεῖς πρῶτοι ἀνεγεννήσατε εἰς τὴν πατρικὴν καρδίαν τῆς Κυβερνήσεως Ὑψηλὰς ἐλπίδας. Ἔστε βέβαιοι ὅτι εἴσθε τὸ πολυτιμώτερον ἀντικείμενον τῶν μεριμνῶν τῆς. Αἴτη σὰς ἐπιβλέπει καὶ σὰς προστατεύει. Ἀνταποκριθῆτε διὰ τοῦ ζήλου σας εἰς τὰ εὐεργετήματά τῆς καὶ θὰ λάβετε γενναίαν ἀνταμοιβήν.

Ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ, τὸν ὁποῖον μνημονεύει ὁ Καποδίστριας, παρατίθενται τὰ πρῶτα ἄρθρα.

1

Τὸ προσωρινὸν Σχολεῖον Τενέδου, προορίζεται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν

νέων ὑπαλλήλων τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως, τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν κληρικῶν τῆς νήσου Κερκύρας.

2

Θὰ δέχεται τοὺς νέους ἐκείνους ὅτινες ἀθροισμῶς θὰ θελήσωσι νὰ ἐγγραφῶσι ὡς μαθηταὶ εἰς τὰς οἰκείας τάξεις καὶ θὰ συμμορφωθῶσιν εἰς τὰς διατάξεις αὐτίνες διέπουσι τὴν ἐκπαίδευσιν.

3

Πρὸς τὸ παρὸν τὸ Σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα.

Εἰς τὸ πρῶτον ἐγγράφονται οἱ ἔχοντες ἀρχὰς τῶν πρώτων στοιχείων τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης. Διδάσκαλος ὁ κ. Χριστόφορος Περραιβός.

Εἰς τὸ δευτέρον οἱ ἔχοντες γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Διδάσκαλος ὁ αἰδ. Δρ. Ἀνδρέας Ἰδρωμένος.

Εἰς τὸ τρίτον, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκμάθωσι τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν καὶ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν εἰς τὰ στρατιωτικά. Καθηγητὴς ὁ Εὐγ. Κορ Καίσαρ Πελλεγκρίνης.

Εἰς τὸ τέταρτον οἱ ἔχοντες ἀρχὰς φιλοσοφίας. Καθηγητὴς ὁ κ. Δρ. Γ. Στάμπιλε Παγάνος.

Ὁ κανονισμὸς ἐξακολουθεῖ εἰς 15 ἄρθρα νὰ προβλέπη περὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τοῦ σχολείου. Τῆς παρουσιάσεως τῶν μαθητῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης. Τῆς πειθαρχίας τῶν μαθητῶν. Τῶν ποινῶν. Τῶν ὀργάνων τῶν σπουδῶν. Τοῦ κλητῆρος. Τῆς προμηθείας βιβλίων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τῆς λογοδοσίας τῆς προόδου τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν Γερουσίαν καὶ τέλος τῶν δαπανῶν τοῦ σχολείου.

Τὰ «καθήκοντα» τὰ ὅποια οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἐκαλοῦντο νὰ ἐκτελέσωσιν, προσδιορίζονται σαφῶς καὶ ἀναλυτικῶς εἰς τὸν ἀκόλουθον Κανονισμὸν:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

1ον. Ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ὁ Ἐπιθεωρητὴς διὰ τῶν διδασκάλων θὰ πληροφροῖται κατὰ μῆνα τὴν ἐπίδοσιν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὰς προόδους ἐκάστου μαθητοῦ.

2ον. Εἰς ἕκαστον τμήμα τηρεῖται βιβλίον παρόντων καὶ ἀπόντων, ἐπιμελῶν καὶ ἀμελῶν καὶ τῶν ἐξαιρετικῆς προόδου.

3ον. Παρῶν εἶναι ὁ εὐρισκόμενος ἐν τῇ σχολείῳ τὴν καθορισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὄραν καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ προσκλητήριον τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ πρὸς τοῦτο ἐνταλθέντος μαθητοῦ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

4ον. Ἀπὼν εἶναι ὁ μὴ δικαιολογῶν προηγουμένως τὴν ἀπουσίαν του.

5ον. Μόνη αἰτιολογία ἀπουσίας εἶναι ἡ ἀσθένεια. Πᾶσα ἄλλη δικαιολογία θὰ γίνεταί γνωστὴ εἰς τὸν ἐπιθεωρητὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

6ον. Μελετηροί είναι οί ασχολούμενοι μετά ζήλου, ὅπως ἐπωφεληθῶσιν τῆς διδασκαλίας.

7ον. Ἀμελεῖς οἱ μὴ ἐπωφελούμενοι τῶν μαθημάτων.

8ον. Πᾶς μαθητὴς δύναται νὰ μεταβαίῃ πρὸς συνάντησιν τοῦ διδασκάλου, κατ' οἶκον ἢ ἀλλαχοῦ πρὸς ἐπίλυσιν ἀπορίας.

9ον. Προσδεύοντες θὰ θεωροῦνται οἱ μαθηταὶ οἵτινες ἤθελον συνθέσῃ οἰονδήποτε βιβλιάριον καὶ παρουσιάσῃ τοῦτο εἰς τὸν διδάσκαλον ἐπὶ θεμάτων τὰ ὅποια ἐδιδάχθησαν.

Τὸ ποίημα τοῦτο διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς α' καὶ τῆς β' τάξεως θὰ εἶναι σύνθεσις εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἰδίωμα εἰς πεζὸν ἢ ἔμμετρον λόγον. Διὰ τοὺς τῆς γ' πρόβλημα ἀριθμητικῆς ἢ μαθηματικῶν. Διὰ τοὺς τῆς δ' περίληψις ἐκ τοῦ διδασκομένου κειμένου μετά κριτικῶν σχολίων.

10ον. Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ ἐξετάζωσι μεθ' ὑπομονῆς τὰ ποιήματα ταῦτα, διὰ νὰ κρίνωσι ἐὰν εἶναι ἄξια τῆς ἐκτιμήσεως τῆς Κυβερνήσεως.

11ον. Οἱ ἀποδεικνύοντες ἐπίδοσιν διὰ τῶν ποιημάτων τούτων θὰ βραβεύονται καὶ θὰ ἀπολαμβάνουσι τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ δημοσίου εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων καὶ τῶν μελετῶν των.

12ον. Οἱ ἀπουσιάζοντες θὰ ἐπιπλήττονται καθὼς καὶ οἱ ἀμελεῖς. Ἐν ὑποτροπῇ θὰ ἐπιθάληται ἄλλη ποιητὴ.

13ον. Εἰς τὸ πρῶτον τμήμα καὶ εἰς τὸ 2ον θὰ παραδίδονται μαθήματα καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Κυριακῆς, τῆς Πέμπτης καὶ τῶν ἑορτῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὰ σχολεῖα τῶν δύο τμημάτων θὰ ἀνοίγωσι τὴν πρῶταν τὴν 8ην πρὸ μεσημβρίας μέχρι τῆς 11ης. Τὸ ἀπόγευμα ἀπὸ τῆς 3ης μ.μ. μέχρι τῆς 5ης μ.μ.

14ον. Οἱ ὑπάλληλοι μαθηταὶ δικαιούνται νὰ ἐξετάζωνται πρῶτοι καὶ νὰ ἀναχωρῶσι ἅμα τελειώσουν. Δύναται δὲ νὰ ἀπουσιάζωσι τὸ ἀπόγευμα.

15ον. Οἱ μαθηταὶ οἱ ἔχοντες γνώσεις Ἑλληνικῆς θὰ προμηθευθοῦν τὰ ἑξῆς βιβλία:

Γραμματικὴν Κ) νου Λασκάρως.

Μύθους τοῦ Αἰσώπου.

Ἔνα Χρυσολωρᾶν.

16ον. Οἱ μὴ ἔχοντες γνώσιν τῆς Ἑλληνικῆς θὰ προμηθευθῶσι:

Τὴν παιδαγωγικὴν Ἀποθήκην τῶν παιδίων.

17ον. Ὅσοι θὰ φέρωσι τετράδιον γραφῆς.

18ον. Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἀνωτέρω βιβλία, θὰ λάβωσι ταῦτα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

19ον. Οἱ μαθηταὶ τοῦ 2ου τμήματος θὰ προμηθευθῶσι τὰ ἑξῆς βιβλία καὶ τετράδιον γραφῆς:

Γραμματικὴν Λασκάρως.

Ἐγκυκλοπαιδείαν.

Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ τὰ προμηθευθῶσι θὰ τὰ λάδωσιν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως δωρεάν.

20όν. Εἰς τοὺς ἑρεῖς τοῦ Β' τμήματος θὰ παραδίδονται μαθήματα εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν.

21ον. Εἰς τὸ γ' τμήμα θὰ παραδίδονται μαθήματα Τρίτην, Πέμπτην καὶ Σάββατον ἀπὸ τῆς 2 μ.μ. μέχρι τῆς 5 μ.μ.

22ον. Εἰς τὸ δ' τμήμα θὰ παραδίδονται μαθήματα Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἀπὸ τῆς 9ης π.μ. μέχρι τῆς 11 π.μ.

Θὰ προμηθευθῶσι τὰ ἐξῆς βιβλία:

Ἰταλικὴν λογικὴν τοῦ Ἀδβᾶ Γκενοδέλλη.

Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἀγοράσωσι θὰ λάδωσι τοῦτο παρὰ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

23ον. Πᾶς νέος θέλων νὰ ἐγγραφῆ εἰς τι τῶν τμημάτων θὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἐπιθεωρητήν.

24ον. Τὸ ἀνοιγμα τοῦ σχολείου θὰ γίνῃ τὴν 20ὴν Νοεμβρίου. Οἱ μαθηταὶ θὰ λάδωσιν ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ καὶ τὸ δελτίον τῆς ἐγγραφῆς των.

Τὴν ἐπομένην πάντες οἱ μαθηταὶ θὰ εὔρωσι τὴν θέσιν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὸ πρῶτον μάθημα θὰ γίνῃ παρουσία τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Τὸ παρὸν θέλει τυπωθῆ καὶ ἀναρτηθῆ εἰς τὰς αἰθούσας ἐκάστου τμήματος.

Ἀντίτυπον θὰ ἀποσταλῆ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαμερισμάτων καὶ θὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν.

3 Νοεμβρίου 1805

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

15

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 199, ἀρ. 291

A di 5 gennaio 1806

Il Senato

Considerando il zelante rapporto dell'emerito Inspettore della pubblica scuola del Tenedos conte Capodistria e la polizza delle spese dalla sua lealtà incontrate per l'attivazione della scuola stessa, altre anteriori ed altre posteriori al regolamento 23 ottobre, tutte ineccepibilmente documentate, e nelle quali si ravvisa il risparmio e l'utilità dell'oggetto, conciliato

in ogni rapporto dalla vigilanza, attività e virtuoso zelo dell'Inspettore stesso, che alle altre gravi sue ispezioni onora se stesso, la patria e la nazione col consacrarsi al felice andamento della pubblica educazione tanto interessante le paterne cure del Governo.

Considerando il filantropico sentimento che mosse l'Inspettore stesso a prestare accoglimento umano, ospitalità e sussistenza al greco ciprioto, che abbandonando il patrio suolo senza appoggi e protezioni, colla fiducia della generosità della Repubblica venne nel di lei seno a ricevere istruzione e mezzo di sussistenza.

Considerando la proposizione di sciegliere due Protoscoli, che prestar si debbano con assidua attività al sollievo degl'Institutori ed al miglior andamento degl'aluni con una mensuale gratificazione eguale a quella dell'usciera.

Considerando la proposizione fatta per l'assegno di un soprasoldo alli due Institutori Idromeno e Perevò ed al Professore di filosofia, udito il parere della sua Camera dell'Interno, decreta:

1° E manifestato il pubblico pienissimo aggradimento all'egregio Inspettore della pubblica scuola conte Capodistria per il suo consacramento in argomento che promove il ben essere della società ed interessa le più tenere ed affettuose cure del Senato.

2° Sono pienamente approvate le spese incontrate dal medesimo con tanto risparmio per l'attivazione della pubblica scuola e per il soccorso prestato al giovine ciprioto ascendenti a tallari 264 a tenor della polizza prodotta e de' relativi documenti, delli quali dovrà essere rimborsato dal fondo destinato per la pubblica istruzione.

3° Si risserva il Senato di deliberare opportunamente sopra le altre proposizioni de Protoscoli e per al soprasoldo da assegnarsi agl'Institutori ed al Professore di filosofia.

4° Il Segretario di Stato dell'Interno è incaricato di dar corso al presente.

Stamo Calichiopulo vice preside
Giovanni Cappadoca senatore
Pasquale Gramaticopulo senatore
Eustachio Pignatore senatore
Anziolo Calichiopulo senatore
Basilio Gavo senatore
Giovanni Querini senatore
Giorgio Stai senatore
Rocco Cezoni senatore

Giovanni Pillarino Attanasio senatore

Michele Tipaldo senatore

Gianni Vlastò senatore

Il Segretario di Stato conte SICURO

Τῆ 5 Ἰανουαρίου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἐκτιμῶσα τὴν πλήρη ζήλου ἔκθεσιν τοῦ ἀξιολύτου ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστριαῦ καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐξόδων εἰς τὰ ὅποια μετὰ τιμιότητος προέβη διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς αὐτῆς σχολῆς, ἄλλα προγενέστερα καὶ ἄλλα μεταγενέστερα τοῦ Κανονισμοῦ τῆς 22 Ὀκτωβρίου, ἅπαντα κατὰ τρόπον ἀδιάβλητον τεκμηριωμένα καὶ εἰς τὰ ὅποια διακρίνονται ἡ φειδῶ καὶ ἡ ὠφέλεια διὰ κάθε προτεινόμενον μέτρον, ὡς καὶ ἡ δραστηριότης καὶ ὁ ἀξιεπαίνοτος ζήλος τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄλλων ἐπιθεωρήσεων ἐτίμησε ἑαυτόν, τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν πρόσδοον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὅποια τυγχάνει τόσων φροντίδων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐκτιμῶσα τὰ φιλόανθρωπα αἰσθήματα, ἅτινα ὤθησαν τὸν αὐτὸν Ἐπιθεωρητὴν νὰ παράσχη εὐσπλαγχνον ὑποδοχήν, φιλοξενίαν καὶ βοήθειαν εἰς τὸν Ἑλληνα ἐκ Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειψε τὴν πάτριον γῆν ἄνευ υποστηρίξεως καὶ προστασίας καὶ μετὰ μόνης τῆς ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν γενναίω φροσύνην τῆς Δημοκρατίας ἤλθεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, διὰ νὰ λάβῃ ἐκπαίδευσιν καὶ νὰ εὔρῃ πόρους πρὸς συντήρησίν του.

Ἐκτιμῶσα τὴν πρότασιν περὶ ἐκλογῆς δύο Πρωτοσχόλων, οἱ ὅποιοι θὰ βοηθήσουν μετὰ ζήλου διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν διδασκάλων καὶ τὴν πρόσδοον τῶν μαθητῶν καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν τὰς μηνιαίας ἀπολαβάς τοῦ κλητῆρος.

Ἐκτιμῶσα τὴν πρότασιν περὶ χορηγήσεως χρηματικοῦ ἐπιδόματος εἰς τοὺς δύο διδασκάλους Ἰδρωμένον καὶ Περραιδὸν καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας, ἀκουσθείσης τῆς γνώμης τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν,

Ἀποφασίζει

Α'. Διαδηλοῦται ἡ πλήρης εὐαρέσκεια τοῦ δημοσίου εἰς τὸν ἔξοχον ἐπιθεωρητὴν τῆς δημοσίας σχολῆς κόμητα Καποδιστριαν, διὰ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον βοηθεῖ εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς κοινωνίας καὶ ἐπάγεται τὰς πλέον τρυφεράς καὶ φιλοστόργους φροντίδας τῆς Γερουσίας.

Β'. Ἐγκρίνονται πλήρως αἱ δαπάναι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη ὁ αὐτὸς μετὰ πνεύματος οἰκονομίας διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς δημοσίας σχολῆς καὶ διὰ

τὴν δοθήθειαν τοῦ γεαροῦ Κυπρίου, αἱ ὁποῖαι ἀνήλθον εἰς 264 τάλληρα, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξοφληθοῦν ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Γ'. Ἡ Γερουσία ἐπιφυλάσσειται νὰ ἀπαντήσῃ καταλλήλως ἐπὶ τῶν λοιπῶν προτάσεων διὰ τοὺς Πρωτοσχόλους καὶ διὰ τὸ ἐπίδομα εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας.

Δ'. Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπιφορτίζεται διὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς παρούσης.

Στάμος Χαλικιόπουλος, ἀντιπρόεδρος
 Ἰωάννης Καππάδοκας, γερουσιαστής
 Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστής
 Εὐστάθιος Πινιατόρος, γερουσιαστής
 Ἄγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστής
 Βασίλειος Γκαβός, γερουσιαστής
 Ἰωάννης Κουερίνης, γερουσιαστής
 Γεώργιος Στάης, γερουσιαστής
 Ρόκκος Τσιτσώνης, γερουσιαστής
 Ἰωάννης Πυλαρινός Ἀθανάσιος, γερουσιαστής
 Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστής
 Γιάννης Βλαστός, γερουσιαστής

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγούρος

16

Τὴν 23ην Μαρτίου 1806 ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Σχολῆς Τενέδου ὑποβάλλει εἰς τὴν Γερουσίαν μακρὰν ἔκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκφράζει τὸ παράπονον ὅτι εἰς τὴν Σχολὴν δὲν φοιτοῦν μαθηταὶ καὶ ὅτι μόνον εἰς τὸ μάθημα τῆς φιλοσοφίας παρατηρεῖται ἀκόμη προσέλευσις ἀριθμοῦ τινος μαθητῶν.

«Οἱ κανονισμοὶ ἀποδεικνύονται ἐκ πείρας ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις δὲν ἤθελεν ἄρη ἢλα τὰ ἐμπόδια ἕμμεσα καὶ ἄμεσα, τὰ ὁποῖα ἀπομακρύνουσι τὴν νεολαίαν. Ἐκ τῶν ἀμέσων ἐμποδίων εἶναι ἡ ἀργία καὶ ἡ διαφθορά, εἰς ἣν ἔχουσι συνηθίσει οἱ νέοι τῆς Κερκύρας, εἰς τὴν ἀταξίαν τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων νὰ ἐπιτελῶσι τὸ καθήκον των καὶ εἰς τὴν ἀνικανότητά των νὰ καθιστῶσιν εὐάρεστα τὰ μαθήματα. Ἐκ τῶν ἐμμέσων δὲ ἀναμφιδόλως εἶναι τὸ ἀκατάστατον καὶ καταστρεπτικὸν σύστημα πάσης πολιτικῆς, συστηματοποιήσεως τῶν γραμματειῶν τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἡ ἔλλειψις ἐνθαρρύνσεως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ὀλίγους

ἐκείνους οἵτινες δὲν πλήττονται ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν περισσοτέρων, ἢ ἀτιμωρησία καὶ τὸ χεῖριστον ἢ προστασία πρὸς τοὺς ἀμελεῖς καὶ ἀναξίους (εἶναι δὲ τοῦτο τὸ χεῖριστον, διότι εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς ἐντοπίους, ὅτι οἱ νέοι εἶναι συνειθισμένοι εἰς τὴν ἀργίαν, ἀφ' οὗ γνωρίζουσι, ὅποιαν ἐκπαίδευσιν ἔλαβον μέχρι τοῦδε). Νὰ ἐνθαρρύνωνται ὅμως εἰς τὴν ἀργίαν ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων νὰ καταστήσωσι τοὺτους ὠφελίμους πολίτας, τοῦτο εἶναι μία ἀλήθεια τὴν ὅποιαν ἐννοοῦν ὅσοι δὲν ἔχουν διεφθαρμένην τὴν ψυχὴν των. Τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὄφειλον νὰ εἶναι ἀνοικτὰ πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίαν, συμφώνως πρὸς τὰ διατεταγμένα, ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν μαθητῶν δὲν προσέρχονται καὶ οὕτω κατήντησαν ὡς ἄλλοι συνταξιούχοι, ἢ οικοδιδάσκαλοι ἐνίων μαθητῶν. Τὰ σχολεῖα παρέλυσαν καὶ ἀπώλεσαν τὴν κρατικὴν ἀξιοπρέπειαν ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε θὰ ἔχωσι μαθητάς. Τὰ ἄλλα δύο τμήματα φιλοσοφίας καὶ μαθηματικῶν δὲν παρουσιάζουσι τὴν αὐτὴν ἀταξίαν, ἀλλ' ἡ τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἔρημος, ἢ δὲ ἄλλη θὰ ἐρημωθῇ ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς πρώτης, διότι οἱ νέοι οἵτινες ὄφειλousi νὰ προσέρχωνται σχεδὸν πάντες δημόσιοι ὑπάλληλοι, θὰ εὕρωσι δικαιολογίαν, προβάλλοντες τὴν ὑπηρεσίαν των. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι νέοι εὐρίσκουσι πραγματικὸν ἐμπόδιον τοὺς προϊστάμενους των, διότι φοβοῦνται ὅτι ἐὰν συχνάζωσι εἰς τὸ σχολεῖον θὰ χάσωσι τὴν μικρὰν ὠφέλειαν, ἣτις τοῖς παραχωρεῖται. Ἄλλοι δὲ προβάλλουν ὡς πρόσχημα τὴν ὑπηρεσίαν των. Οἱ προϊστάμενοι λοιπὸν τῶν ὑπηρεσιῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωσι νέους εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μόνον τῆς ἀρεσκείας των, συντελοῦσι πολλάκις νὰ βλέπωμεν νὰ ἀντιδρῶσι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Οὕτω αἱ δημόσιοι γραμματεῖαι καταντῶσι σχολεῖα, ἔνθα ἢ δυστυχῆς νεολαία διδάσκαται μόνον πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐλάχιστα κέρδη. Ὁ ἀπερίσκεπτος οὗτος συρφετὸς τῆς νεολαίας κακῶς ἐξυπηρετεῖ τὸ κράτος, τὸ ὅποιον δὲν ἀγαπᾷ, διότι τὴν θέσιν του ὄφειλει εἰς τὸν προϊστάμενον καὶ οὐχὶ εἰς αὐτό. Τοῦναντίον ἡ Κυβέρνησις χάνει τὸ δικαίωμα νὰ θραβεύῃ διὰ θέσεως τοὺς ἀξίους νέους, ἱκανοὺς νὰ τὴν ἐξυπηρετήσωσι καὶ μὲ ὑγιᾶς τὸ ἦθος. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι προκύπτει μεγάλη ἀπογοήτευσις διὰ τοὺς καλοὺς νέους ἐκ τοῦ περιέργου τούτου συστήματος, οἵτινες διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιοι συμπαθείας, ἐὰν ἐγκαταλείπωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ σκοτὸς καὶ τὴν ποταπότητα. Μεγαλυτέρα δὲ προκύπτει ἀπογοήτευσις ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Κράτους καὶ τῶν λειτουργῶν του, οἵτινες ἐμποδίζουσι τοὺς νέους νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀξιωματικῶν ἐκείνων, οἵτινες περιφρονοῦσι τὰς διαταγὰς τοῦ δημοσίου, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὐδεὶς λειτουργὸς ἐφάνη ποτὲ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως παρακολουθήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὴν νεολαίαν, ἣτις ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκπαιδευθῇ. Ἐὰν ἡ κατάσταση ἐξακολουθήσῃ, προτιμώτερον εἶναι οἱ πόροι οἱ διατεθέντες διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν νὰ προορισθῶσιν δι' ἄλλον σκοπόν. Ἐὰν ὅμως θελήσωμεν, ὡς ἐπιθυμοῦμεν, νὰ ὑποστηρίξωμεν τὸ ἴδρυμα τοῦτο, τὸ ὅποιον θὰ στερεώσῃ καὶ τὰ

ἄλλα, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνη δεκτὸς ὁ κάτωθι κανονισμὸς, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν τὴν θέλησιν καὶ τὴν σταθερότητα νὰ τηρήσωμεν αὐτόν».

Συννεμία τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἡ Γερουσία ἐνήφισε τὸ ὑποβληθὲν ψήφισμα τὴν 15ην Ἰουνίου 1806.

ΘΕΣΠΙΣΜΑ

1. Πᾶς προϊστάμενος ὑπηρεσίας θὰ ὑποβάλλῃ ἐντὸς 8 ἡμερῶν τὰ ὀνόματα καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν ὑπαλλήλων του.

2. Πᾶς διοριζόμενος ὑπάλληλος ἐγκρίνεται ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

3. Πάντες οἱ ὑπάλληλοι οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ σχολεῖον.

4. Ὁ διορισμὸς τῶν ὑπαλλήλων τοῦ λοιποῦ θὰ ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Προσόντα θὰ εἶναι ἡλικία 21 ἐτῶν, πιστοποιητικὸν ὅτι ἠκολούθησαν τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

5. Οὐδεὶς λειτουργὸς θὰ λάβῃ ἀνωτέραν θέσιν, ἐὰν δὲν παρουσιάσῃ πιστοποιητικὸν ὅτι οἱ ὑπάλληλοί του ἠκολούθησαν τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

6. Πᾶς προϊστάμενος τοῦ ὁποῖου οἱ ὑπάλληλοι ἀρνοῦνται νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ μαθήματα καὶ δὲν ἔχουσι συμπλήρωση τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας των, ὀφείλει νὰ παύσῃ αὐτούς.

7. Ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων κληθέντες ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ ἀρνηθῶσι τοῦτο παύονται ἀπὸ πάσης ἱεροτελεστίας καὶ ἐὰν δὲ δὲν ἐχειροτονήθησαν, δὲν θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦτο.

8. Ἐπίσης καὶ οἱ ἀξιωματικοί.

9. Τὰ πιστοποιητικὰ σπουδῶν ἐκδίδονται ὑπὸ τῶν οἰκείων καθηγητῶν καὶ κυροῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

10. Ἡ τοπικὴ τιμητεία εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν τήρησιν τῶν ἀρθρῶν 1, 2, 3, 4, 5, καὶ 6. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης καὶ ὁ Λατίνος τοποτηρητὴς διὰ τὸ 7ον καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ Τάγματος διὰ τὸ 8ον.

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

17

Τὴν 23ην Ἀπριλίου 1806 ἡ Γερουσία διὰ θεσπίσμάτος τῆς ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας πρὸς τὴν οἰκογένειαν Ζωσιμᾶ διὰ τὰς δωρεάς τῆς ὑπὲρ τῆς νεολαίας τῶν νήσων. Τὸ θέσπισμα τοῦτο ἐξεδόθη κατόπιν ἐκθέσεως τοῦ Καποδίστρια. Εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν ἔγραφεν ὁ Καποδίστριας:

—Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια τῶν Ζωσιμᾶ, ἐγκατεστημένη ἐν Ρωσίᾳ, εὐηργέτησε πολλάκις τὴν νεολαίαν τῆς Πολιτείας ἀποστέλλουσα, πρὸς χρῆσιν

τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἑλληνικὰ βιβλία καί, τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, βιβλία τῶν συμπατριωτῶν Εὐγενίου Βουλγάρεως καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη.

»Τὸ 1803, ἀπέστειλεν 34 ἀντίτυπα μαθηματικῶν τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη, 19 τόμους Ἱερᾶς Ἱστορίας, 10 ἀντίτυπα τοῦ Κορυδαλέως περὶ Ἁγίου Πνεύματος, 7 ἀντίτυπα τῆς «Αἰνεΐαδος» τοῦ Βιργιλίου καὶ 7 τῶν «Γεωργικῶν» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως καὶ τινὰ τομίδια τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄.

»Πολλὰ εἶναι αἱ ἀποστολαὶ ἐπίσης τοῦ ἐν Λιδόρνῳ Μιχαῆλ Ζωσιμᾶ, Προξένου τῆς Πολιτείας, ἐκ σχολικῶν βιβλίων, 7 τόμοι τοῦ Ὀμήρου, 4 τοῦ Θουκυδίδου, ἐπίσης ἀπέστειλεν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον, Λευκάδα καὶ Κύθηρα, Ἰθάκην καὶ Παξούς.

»Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Πολιτείας ἐν Κ) πόλει Λευκόκοιλος ἀπέστειλε κιθώτιον πλήρες βιβλίων τοῦ αὐτοῦ δωρητοῦ ἐκ Ρωσσίας. Περιεῖχε ἔργα τοῦ Κορυδαλέως, τοῦ Νικηφόρου καὶ 48 ἀντίτυπα τῆς μεταφράσεως τοῦ Βιργιλίου τοῦ Εὐγενίου. Ὑπάρχει δὲ ἀκόμη εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ Πασχάλη κιθώτιον μὴ παραδοθὲν εἰσέτι. Ὅπως ἐκτιμηθῶσι τὰ αἰσθήματα τῆς φιλογενοῦς ταύτης οἰκογενείας θὰ ἀναφέρω ὅτι ἐδόθη τὸ ποσὸν 100.000 ρουβλίων, πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν τῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων.

18

Τὴν 26ην Μαΐου 1806 ὁ Καποδίστριας ὑποβάλλει νέαν ἔκθεσιν εἰς τὴν Γερουσίαν. Ἀντικείμενον καὶ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς εἶναι ἡ συνεχιζομένη ἀπροθυμία τῆς νεολαίας νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς θυσίας τοῦ Κράτους διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως. Ἐπαναλαμβάνει τὰς ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας εἶχε περιλάβει καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ἔκθεσιν, ἐναντίον τῶν προΐσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκθέτει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα χωρὶς τὴν λήμιν τῶν ὁποίων θὰ ἦτο περιττὴ ἢ συνέχισις τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς τῆς Κερκύρας, καθὼς καὶ τῶν σχολείων τῶν ἄλλων νήσων, τὰ ὁποία δὲν εἶχον λειτουργήσει ἀκόμη, ἂν καὶ εἶχον διωρισθῆ μερικοὶ διδάσκαλοι, ἐλλείψει μαθητῶν.

«Καὶ Ἴον οὐδέποτε οἱ μαθηταὶ μας θὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ σχολεῖα ἀθρομῆτως. Ἡ πείρα καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἀποδεικνύουσι μοιραίως τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ λογικὴ συνετέλεσεν νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαίδευσως, ὅσοι συνησθάνθησαν μόνον τὸ Κράτος μὲ τὴν ἀληθῆ του ἔννοιαν.

» Ἡ ἀξία τῆς γραμματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐκπαίδευσως νοεῖται μόνον ὑπὸ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες, διὰ τῆς ἀξίας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, εἶδον νὰ ὑψοῦται εἰς ὑψηλὴν καὶ φωτοδόλον σφαῖραν ὁ πολίτης, ὅστις λόγῳ γεννήσεως καὶ περιουσίας ἦτο προσωρισμένος διὰ δουρικὰ καὶ ἀκατονόμαστα ἔργα.

» Οἱ λαοὶ μας δὲν ἠδυνήθησαν, οὔτε πρὶν, οὔτε κατὰ ταύτην τὴν πρώ-

την περίοδον τοῦ ἐλευθέρου βίου των νὰ γνωρίσωσι καὶ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

» 2ον. Ἡ βία λοιπὸν καὶ τὰ θέλγητρα θὰ ὀδηγοῦσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ σχολεῖον καὶ θὰ ἀναγκάζωσι τοὺς γονεῖς νὰ τοὺς πείθωσι.

» 3ον. Προέτεινα, ὅπως ὅσοι νέοι εἶναι ὅπως δὴποτε εἰς δημοσίαν θέσιν πολιτικὴν, στρατιωτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν, ὑποχρεωθῶσι νὰ συχνάζωσιν ἐπιμελῶς στὰ σχολεῖα. Προέτεινα ὅπως ἡ ἀμέλεια διὰ πρώτην φορὰν τιμωρεῖται δι' ἐπιπλήξεως, ἢ ὑποτροπὴ διὰ τιμωρίας καὶ ἡ συστηματικὴ ἀνυπακοὴ δι' ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας. Τοὺς δὲ γονεῖς, ὅταν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐξ ἀμελείας των τὰ τέκνα των δὲν προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ τῶν αὐτῶν ποινῶν.

» 4ον. Προέτεινα τὴν θράβευσιν τῶν ἐπιμελῶν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν προθύμων γονέων, ἀλλ' οὐδὲν τῶν μέτρων τούτων ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ὑπόμνημά μου ἐλησημονήθη καὶ ἐν τσοσούτῃ ἡ σχολὴ Τενέδου εἶναι ἄνευ μαθητῶν.

» 5ον. Οἱ μαθηταὶ ὅτινες ἐπιδεικνύουσι τοιαύτην περιφρόνησιν διὰ τὸ σχολεῖον τυγχάνουσιν ἐνθαρρύνσεως. Εἰς ἐκ τῶν πρώτων ἀποστατῶν τῆς σχολῆς καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων μεγαλυτέραν ἀνάγκην ἐκπαιδεύσεως, ὁ κ. Γάσπαρης Τζαγκαρόλος, βοηθὸς μέχρι τοῦδε τῆς τοπικῆς τιμητείας, διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ Ἐμποροδικείου Κερκύρας.

» 6ον. Πολλοὶ γονεῖς καὶ πολλοὶ προϊστάμενοι ἐτόλμησαν νὰ διατάξωσι οἱ πρῶτοι τὰ τέκνα των, οἱ δεῦτεροι τοὺς ὑπαλλήλους των νὰ μὴ προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ νὰ παραμένωσι εἰς τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων. Οἱ γονεῖς οὗτοι καὶ οἱ προϊστάμενοι θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ γίνωσι γνωστοί, ἀλλὰ ποῖα ὠφέλεια θὰ προέκυπτεν ἐκ τούτου ἂν οὐ θὰ ἔμενον ἀτιμώρητοι;

» 7ον. Τέλος οὐδεὶς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, ἢ τῆς τοπικῆς, ἂν καὶ παρ' ἐμοῦ παρωρμήθησαν δι' ἐπίτηδες ἐπισήμου προσκλήσεως, ἠθέλησαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως ἐμψυχώσωσι τοὺς διδασκάλους, ὅπως ἐνθαρρύνωσι τοὺς νέους, ὅπως ἀποδείξωσι ὅτι τὸ σχολεῖον εἶναι ἀγαπητὴ καὶ εὐχάριστος μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως.

» Ἡ Γενικὴ τιμητεία μίαν μόνην φορὰν παρουσιάσθη, οὐδέποτε μέλος τῆς Κυβερνήσεως οὐδέποτε γονεὺς, ἐξαιρέσει ἐνὸς ἱερέως ἐκ Γαστραδῶν καὶ τοῦ ἱατροῦ Λαζάρου Δε Μόρδου.

» 8ον. Ἐξ ὧν τούτων προκύπτει, ὅτι οὔτε τὸ παράδειγμα, οὔτε ἡ χρῆσις βίας, οὔτε ἡ ὑπόσχεσις θραβείων εἶναι ἱκαναὶ νὰ συντελέσωσιν, ὅπως τὸ σχολεῖον προοδεύσῃ. Ὅλα δὲ ταῦτα κατ' ἐπανάληψιν προέτεινα εἰς τὴν δημοσίαν ἀρχήν.

» Ἐὰν τὰ ὑποδεικνύμενα μέτρα δὲν ἤθελον ἐκτελεσθῆ οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ σχολεῖον καὶ οἱ διδάσκαλοι ἀδίκως θὰ μισθοδοτοῦνται.

» Ἐλπίζω ὅτι τὸ τμήμα τῶν Ἐσωτερικῶν θὰ θελήσῃ ἐπειγόντως νὰ

ἐπιφέρει διόρθωσιν δι' ἀναλόγων μέτρων, ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τῶν νόμων καὶ τῶν διαπραττομένων κατὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

19

Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τοῦ Καποδίστρια ἡ Γερουσία ἐξέδωσε τὴν 15ην Ἰουνίου 1806 θέσισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὠρίζοντο τὰ ἑξῆς:

1ον. Πάντες οἱ ἐγγραφέντες μαθηταὶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἰδρυθὲν σχολεῖον ὑποχρεοῦνται νὰ ἀκολουθῶσιν ἀνελλιπῶς τὰ μαθήματα τῆς τάξεώς των.

2ον. Τοῦ λοιποῦ οὐδεὶς νέος δύναται νὰ ἐλπίζῃ νὰ διορισθῇ ὑπάλληλος εἰ μὴ ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Νὰ ἔχῃ συμπληρώσῃ τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Νὰ ἔχῃ πιστοποιητικὸν ὅτι ἐνεγράφη καὶ διήκουσε τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

Ἡ ἡλικία θὰ ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς βαπτιστηρίου πράξεως, ἢ φοίτησις διὰ πιστοποιητικοῦ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

3ον. Οἱ γονεῖς οἱ ἔχοντες τέκνα ἐπιδεκτικὰ ἐκπαιδεύσεως, τὴν ὁποίαν προσφέρουσι τὰ ἀνοχθέντα σχολεῖα, καὶ δὲν ἐνήργησαν νὰ ἐγγράψωσι ταῦτα δὲν δύναται νὰ καθέξωσι δημοσίαν θέσιν.

Οἱ πρυτάνεις καὶ αἱ τοπικαὶ τιμητεῖαι ἔχουσι καθήκον, εἴτε τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, εἴτε αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐρευνῶσι, ὅπως μάθωσι τοὺς γονεῖς τούτους καὶ καταγγείλωσιν εἰς τὴν Γερουσίαν.

4ον. Οἱ δικαστικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι λειτουργοί, οἵτινες ἤθελον διατηρήσει εἰς τὴν θέσιν των ὑπάλληλους παρὰ τὰ διαταχθέντα, ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας.

5ον. Οἱ νέοι οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς ὑπάλληλοι, ὑποχρεοῦνται ἀνελλιπῶς νὰ παρακολουθῶσι τὰ μαθήματα. Ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἀδικαιολογήτου διὰ πρώτην φοράν ἐπιπλήττονται, διὰ δευτέραν τιμωροῦνται διὰ κρατήσεως, καὶ διὰ τρίτην ἀπολύονται.

6ον. Ὅλοι οἱ νέοι οἱ προοριζόμενοι διὰ τὸν Κλῆρον ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων, ἐὰν δὲν ἐγγραφῶσι καὶ παρακολουθήσωσι τὰ μαθήματα, δὲν θὰ χειροτονοῦνται. Ὑπεύθυνοι θὰ εἶναι οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ τοποτηρηταὶ των.

7ον. Πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ μὴ ἐγγραφόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον καὶ

μή παρακολουθήσαντες τὰ μαθήματα δὲν προβιβάζονται. Θὰ ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς αὐτὰς ποινάς, ὡς οἱ ὑπάλληλοι, ἐν περιπτώσει ἀπουσίας.

8ον. Οἱ πρυτάνεις θὰ ὑποβάλλωσι εἰς τὴν Γερουσίαν κατάλογον τῶν ὑπαλλήλων των, οἱ δικαστικοὶ τῶν ἰδίων καὶ οἱ ἄλλοι προϊστάμενοι τῶν ὑπαλλήλων των. Ὁ ἐπιθεωρητὴς δὲ τῶν σχολείων ἔλων ἐν γένει τῶν μαθητῶν.

9ον. Ὁ ἐπιθεωρητὴς ὑποβάλλει εἰς τὴν Γερουσίαν κατὰ μῆνα ἔκθεσιν περὶ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν.

10ον. Οἱ ἄριστοι τῶν μαθητῶν θὰ βραβεύωνται.

20

Τὸ θέσπισμα τῆς 15ης Ἰουνίου εἶχε σχετικῶς εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπισημαίνει εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὴν Γερουσίαν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ἰουλίου 1806, ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ι. Καποδίστριας. Συγχρόνως ἐπισημαίνει καὶ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας συναντοῦν οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῆς ἔξοχῆς καὶ τῶν προαστείων νὰ ἀκολουθήσουν τὸ ἱερατικὸν στάδιον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προσέλευσίν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ προτείνει διάφορα μέτρα. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἡ Γερουσία ἐξέδωσε τὴν 23ην Ἰουλίου 1806 τὸ κατωτέρω θέσπισμα:

Ἄρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 202, Ἄριθ. 75

(Εἰς τὸ ἴδιον κιβώτιον ὑπάρχει ἀντίγραφον τοῦ ἐγγράφου μὲ ἐλαχίστας καὶ ἐπουσιώδεις διαφορὰς)

A di 23 luglio 1806

Il Senato

Letto il rapporto del zelante Inspettore della Scuola provvisoria del Tenedos 12 andante.

Visto l'articolo Xmo del decreto 15 giugno.

Letto il progetto di Regolamento per gli esami e premi degli alluni di detta Scuola proposto dal detto Inspettore.

Inteso il parere della Camera dell'Interno.

Decreta

1° Nella Scuola del Tenedo si chiude il corso dell'anno scolastico il 15 di agosto. Si riapre il giorno 15 di ottobre lorchè per pubblica deliberazione non venisse a quell'epoca permanentemente attivata a norma del Regolamento di Pubblica Istruzione.

2° A cominciare dal giorno 15 di settembre principieranno gli esami degli alunni con quelle formalità e discipline che saranno opportunamente stabilite.

3° Si esamineranno per sezioni.

4° Quelli che daranno delle pubbliche prove di aver approfittato nell'anno scolastico in maniera distinta e segnalata, saranno premiati.

5° Gli esami si regolano della maniera seguente:

Prima Sezione

1° Gli alunni della Prima sezione dovranno dar delle prove di aver acquistato nella lingua nazionale buon carattere di saper legger e scrivere corettamente.

Premi

Saranno distribuiti tre premi.

Il primo lo otterrà quel giovine che saprà meglio leggere e scrivere corettamente e di bel carattere nel greco volgare all'impronto.

Il secondo lo otterrà quel giovinetto che presenterà un quinternetto di ventiquattro fogli scritto di miglior carattere nitido e grande senza nessun errore di ortografia e che saprà meglio leggere in libro non suo.

Il terzo lo otterrà quel giovinetto che presenterà un quinternetto di egual volume scritto del miglior carattere coll'esemplare del Maestro e che saprà leggere corettamente nel suo libro.

Il primo premio sarà una medaglia d'oro del valore di due zecchini.

Il secondo un'altra d'argento del valore di tallari quattro.

Il terzo di argento del valore di uno.

Queste medaglie avranno un emblema ed una iscrizione relativa. Potranno essere portate al petto con nastri di differenti colori secondo il grado e carattere degli alunni che saranno premiati.

Sezione Seconda

2° Gli alunni della Seconda sezione e quelli della prima, che per essere iniziati nella grammatica vi appartengono, sono divisi in due classi.

Dovranno avere la capacità e valore dei premiati della prima sezione.

Quelli della prima classe dovranno saper fare all'improvviso la tecnologia ossia sostenere gli esami grammaticali e dovranno saper spiegare un testo degli usitati nella Scuola in quella parte, però che non hanno per anco studiato.

Quelli della seconda basterà che sappino fare la tecnologia.

Premi

Saranno destinati per gli alunni di questa sezione due premi. Otterrà il primo quello che meglio degli altri suoi colleghi leggerà all'improvviso

un testo; scriverà con ottimo e coretto carattere; farà la tecnologia esattamente; spiegherà un testo come si è detto di sopra senza commetter errori.

Otterrà il secondo quello che meglio ed ottimamente leggerà il suo testo; scriverà o porterà scritto di suo pugno in bel carattere un quinteretto; farà all'improvviso la tecnologia.

Il primo premio sarà una medaglia od una croce di onore del valore di quattro zecchini d'oro. Il secondo una medaglia o croce del valore di tre. I premiati la porteranno al petto.

Terza Sezione

3° Gli alunni della Terza sezione avranno il dovere di portare scritto di proprio pugno in decente forma con caratteri nitidi il testo ch'è stato dettato dal loro professore; saranno esaminati sul testo medesimo.

Premi

Saranno deliberati due premi. Il primo lo otterrà quello fra gli alunni di questa sezione il quale avrà presentato il più ben scritto e più decente testo di proprio pugno; il quale in secondo luogo meglio risponderà alle questioni che gli saranno fatte sul medesimo; il quale scioglierà all'impronto un problema che gli verrà dato su qualche articolo delle già trascorse sezioni.

Il secondo lo otterrà quegli il quale risponderà alle due prime condizioni che si esigono nel primo premio.

Il primo premio consiste nel dono di libri del valore di zechini quattro e se l'alluno è militare, anche in quello di una spada del valore di zechini sei. Se non è militare, potrà essere destinato al servizio militare in qualunque vacanza fosse per accadere delli ufiziali della propria isola in seguito alle promozioni volute dall'optazione ed otterrà parimenti il dono mentovato dei libri.

Il secondo premio consiste in libri od in medaglia del valore di tallari dieci.

Quarta Sezione

4° Gli alunni di questa sezione dovranno tutti presentare il quadro analitico delle lezioni di logica avute nell'anno scolastico, e dovranno saper rispondere a quelle dimande che veranno ad essi fatte relativamente al quadro analitico sudetto.

Premi

Saranno agli alunni di questa sezione accordati due premi. Otterrà il primo quello che presenterà il quadro analitico il meglio compilato relativamente al testo che giudicò le pubbliche lezioni; quello che risponderà meglio a tre questioni che gli veranno fatte sul medesimo quadro; quello

che oltre al quadro sudetto presenterà un estrato ragionato di una o più parti della logica insegnata.

Otterrà il secondo quello che risponderà meglio alle due prime prove ch'esigonsi quel premio primo.

Consiste il premio primo nel diritto che acquista l'alunno premiato se trovasi iscritto nella classe degli assistenti del Ministero Generale o particolare di essere compreso nella nomina in qualunque vacanza d'impiego utile della sua competenza pel quale esso si dichiara e nel dono di libri del valore di zecchini quattro.

Se non è della classe degli assistenti sudetti, di esservi iscritto nelle piazze lucrose a prima vacanza fruendo parimenti del dono dei libri, salve le proporzioni fissate da leggi anteriori per le isole.

Il secondo nel dono di un opera del valore di zecchini cinque.

6° Oltre ai premiati vi sono degli alunni che danno delle prove di poco inferiori a quelle che ottengono i premi. Il nome di questi dopo gli esami è pubblicato colla stampa in seguito a quello dei premiati.

7° Dei non premiati né meritevoli di onorata menzione, ma diligenti, si darà il nome a pubblica conoscenza nella classe di quelli dai quali spera la patria ed il governo.

8° I negligenti saranno parimenti fatti noti colla stampa onde alla fine dell' anno scolastico sieno egualmente noti i nomi.

9° I premi saranno conferiti in seguito agli esami ed al giudizio che sarà emanato colle forme che si stabiliranno. Avrà luogo una pubblica solennità in cui gli alunni premiati riceveranno queste marche della pubblica predilezione. In questa solennità sarà fatta menzione della benemerita famiglia Sossimà.

10° I protoscoli sono esclusi dal concorso stabilito da questo regolamento.

11° L'ispettore è incaricato di portare all'esame e sanzion del Senato sulle norme di questo regolamento il progetto di discipline che sono relative alla sua esecuzione.

12° Sarà il presente stampato in ambedue gli idiomi e pubblicato.

Atanasio Monte Santo senatore preside

Pasquale Gramaticopulo senatore

Dimitrio Vaffea senatore

Eustachio Pignatorre senatore

Giovanni Macri senatore

Anziolo Calichipulo senatore

Giorgio Stai senatore

Teodoro Sicuro senatore

Antonio Pacmor senatore
 Giovanni Pilarino Attanasio senatore
 Michele Tipaldo senatore
 Andrea Zerbini senatore
 Giovanni Martinengo senatore
 Basilio Gavò senatore

CONTE FLAMBURIARI
 Il segretario di stato

Τῆ 23 Ἰουλίου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἐαναγνωσθείσης τῆς ἀπὸ 12 παρελθόντος ἀναφορᾶς τοῦ ἐνθέρμου Ἐπιθεωρητοῦ τῆς προσωρινῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

Ληφθέντος ὑπ' ὄψιν τοῦ ἄρθρου 10 τῆς ἀποφάσεως τῆς 15 Ἰουνίου.

Ἐαναγνωσθέντος τοῦ σχεδίου Κανονισμοῦ διὰ τὰς ἐξετάσεις καὶ τὰ βραβεῖα τῶν μαθητῶν τῆς αὐτῆς Σχολῆς, τὸν ὁποῖον ἐπρότεινε ὁ προρρηθεὶς Ἐπιθεωρητής.

Μελετηθείσης τῆς γνώμης τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ἀποφασίζει

Α'. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου τελειώνει τὸ σχολικὸν ἔτος τὴν 15 Αὐγούστου. Ἄρχεται τὴν 15 Ὀκτωβρίου, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελε διὰ κυβερνητικῆς ἀποφάσεως παραμείνῃ ἐν συνεχῇ λειτουργίᾳ, συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμὸν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Β'. Ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου θὰ ἀρχίσουν αἱ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν, ὡς θέλουν ἐγκαίρως ὀρισθῆ.

Γ'. Θὰ ἐξετασθοῦν κατὰ τμήματα.

Δ'. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰς προρρηθείσας ἐξετάσεις ἤθελον ἀποδείξει ὅτι προώδευσαν καὶ διεκρίθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, θὰ βραβευθοῦν.

Ε'. Αἱ ἐξετάσεις ρυθμίζονται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Τμήμα Πρῶτον

Α'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Πρῶτου Τμήματος θὰ δώσουν τεκμήρια ὅτι δύναται νὰ γράφουν καλῶς, νὰ ἀναγιγνώσκουν καὶ νὰ ὀρθογραφοῦν τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν.

Βραβεῖα

Θὰ ἀπονειμηθοῦν τρία βραβεῖα:

Τὸ Πρῶτον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ γνωρίζῃ καλύτερον τῶν λοιπῶν

νὰ ἀναγιγνώσκη καὶ νὰ γράφῃ ὀρθῶς καὶ καλλιγραφικῶς ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν.

Τὸ δευτέρον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ παρουσιάσῃ τετράδιον εἰκοσι-τεσσάρων φύλλων καλλιγραφημένον, δι' εὐκρινῶν γραμμῶν, ἄνευ ὀρθογραφικῶν λαθῶν, καὶ καλύτερον θὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγιγνώσκη εἰς ξένον βιβλίον.

Τὸ τρίτον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ παρουσιάσῃ ἐν τετράδιον τοῦ ἰδίου μεγέθους γραμμένον κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ διδασκάλου καὶ θὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγιγνώσκη ὀρθῶς ἐκ τοῦ βιβλίου του.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον θὰ εἶναι χρυσοῦν μετάλλιον ἀξίας δύο ζεκινίων.

Τὸ δευτέρον ἄλλον (μετάλλιον) ἀργυροῦν ἀξίας τεσσάρων ταλλήρων.

Τὸ τρίτον ἀργυροῦν ἀξίας ἑνὸς (ταλλήρου).

Τὰ μετάλλια ταῦτα θὰ ἔχουν κατάλληλον ἔμβλημα καὶ ἐπιγραφὴν. Δύ-νανται νὰ φέρονται εἰς τὸ στήθος μετὰ ταινίας διαφορετικῶν χρωμάτων, ἀναλόγως πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν βραβευθέντων μαθητῶν.

Τμήμα Δεύτερον

Β'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Δευτέρου Τμήματος καὶ ὅσοι ἐκ τοῦ Πρώτου ἔχουν μυηθῆ εἰς τὴν Γραμματικὴν, διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις:

Ὅφειλουν νὰ ἔχουν τὰς ἱκανότητας καὶ τὴν ἀξίαν τῶν βραβευθέντων τοῦ Πρώτου Τμήματος.

Τῆς Πρώτης Τάξεως θὰ γνωρίζουν τεχνολογίαν ἄνευ προπαρασκευῆς, θὰ ὑποστοῦν δηλονότι τὴν ἐξέτασιν εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ θὰ γνωρίζουν νὰ ἐρμηνεύσουν κείμενον ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν Σχολήν, τὸ ὅποσον ὁμοίως δὲν θὰ ἔχουν προηγουμένως μελετήσει.

Τῆς Δευτέρας Τάξεως ὀφείλουν ἀπλῶς νὰ γνωρίζουν τεχνολογίαν.

Βραβεῖα

Ὅρίζονται διὰ τοὺς μαθητὰς αὐτῆς τῆς Τάξεως δύο βραβεῖα.

Θὰ λάβῃ τὸ πρῶτον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καλύτερον τῶν ἄλλων συναδέλφων του θὰ ἀναγνώσῃ ἄνευ προετοιμασίας κείμενον, θὰ γράψῃ μετὰ ἀρίστου καὶ ὀρθοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος, θὰ κάμῃ τὴν τεχνολογίαν ὀρθῶς καὶ θὰ ἐρμηνεύσῃ κείμενον ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω ἄνευ λάθους.

Θὰ λάβῃ τὸ δευτέρον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καλύτερον καὶ κατὰ τρόπον ἀριστον θὰ ἀναγνώσῃ τὸ κείμενον του, θὰ γράψῃ ἢ θὰ φέρῃ γραμμένον καλλιγραφικῶς διὰ τῆς χειρὸς του τετράδιον, θὰ ἐξετασθῆ εἰς τὴν τεχνολογίαν ἄνευ προετοιμασίας.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον θὰ εἶναι μετάλλιον ἢ σταυρὸς ἀξίας τεσσάρων χρυσοῦν ζεκινίων. Τὸ δευτέρον ἐν μετάλλιον ἢ σταυρὸς ἀξίας τριῶν (ζεκινίων).

Οἱ βραβευθέντες θὰ τὸ φέρουν εἰς τὸ στήθος.

Τμήμα Τρίτον

Γ'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Τρίτου Τμήματος ὀφείλουν νὰ φέρουν διὰ τῆς χειρὸς

των εἰς ὥραϊαν μορφήν καὶ εὐδιάκριτα γράμματα τὸ κείμενον τὸ ὅποιον θὰ ὑπαγορεύσῃ ὁ διδάσκαλος καὶ θὰ ἐξετασθῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου.

Βραβεῖα

Θὰ δοθῶν δύο βραβεῖα. Τὸ πρῶτον θὰ λάβῃ ὅποιος ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτῆς τῆς Τάξεως θὰ παρουσιάσῃ τὸ πλέον καλλιγραφημένον καὶ καλῆς ἐμφανίσεως γραπτόν, θὰ ἀπαντήσῃ καλύτερον εἰς τὰς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ τεθῶν ὁ ὁποῖος θὰ λύσῃ ἐπὶ τόπου πρόβλημα τῶν προηγουμένων Τάξεων.

Τὸ δεῦτερον θὰ λάβῃ ὅποιος θὰ ἐκπληρώσῃ τὰς δύο πρώτας προϋποθέσεις τοῦ πρώτου βραβεῖου.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον συνίσταται εἰς τὴν δωρεὰν βιβλίων ἀξίας τεσσάρων ζεκινίων καί, ἐὰν ὁ μαθητὴς εἶναι στρατιωτικός, μιᾶς σπάθης ἀξίας ἕξ ζεκινίων. Ἐὰν δὲν εἶναι στρατιωτικός, δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτην κενὴν θέσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τῆς νήσου ἀναλόγως πρὸς τὴν βαθμολογίαν του καὶ θὰ λάβῃ ὡσαύτως τὸ προμνησθὲν δῶρον τῶν βιβλίων.

Τὸ δεῦτερον βραβεῖον συνίσταται ἐκ βιβλίων ἢ μεταλλίου ἀξίας δέκα ταλλήρων.

Τμήμα Τέταρτον

Δ'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Τμήματος τούτου ὀφείλου νὰ παρουσιάσουν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῶν μαθημάτων τῆς Λογικῆς τὰ ὅποια παρηκολούθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ νὰ δύνανται νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰς ἐρωτήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς ὑποβληθῶν ἐπὶ τῶν προρρηθέντων μαθημάτων.

Βραβεῖα

Θὰ ἀπονειμηθῶν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Τάξεως ταύτης δύο βραβεῖα.

Τὸ πρῶτον θὰ λάβῃ ὅποιος παρουσιάσῃ τὴν καλύτεραν ἀναλυτικὴν κατάστασιν ἐπὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων, ὅποιος καλύτερον ἀπαντήσῃ εἰς τὰς τρεῖς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ ὑποβληθῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ὅποιος πλὴν τῆς ἀνωτέρω καταστάσεως θὰ παρουσιάσῃ διατριβὴν ἐπὶ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων μερῶν τῆς Λογικῆς.

Θὰ λάβῃ τὸ δεῦτερον ὅποιος ἀπαντήσῃ καλύτερον εἰς τὰς δύο πρώτας δοκιμασίας αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὸν πρῶτον.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον συνίσταται εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ βραβευθέντος μαθητοῦ νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν βοηθῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ἢ νὰ ὀνομασθῇ εἰς ὅποιαν θέσιν θελήσῃ ἀνάλογον πρὸς τὴν δῆλωσιν του, καὶ εἰς τὴν δωρεὰν βιβλίων ἀξίας τεσσάρων ζεκινίων.

Ἐὰν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν προρρηθέντων βοηθῶν, νὰ δύναται νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν τάξιν των, εἰς τὴν πρώτην κενωθησομένην θέσιν, καρπούμενος ὁμοίως τὴν δωρεὰν τῶν βιβλίων, τηρουμένων τῶν προϋποθέσεων τὰς ὁποίας ἔχει θέσει προγενέστερος νόμος τῶν νήσων.

Τὸ δεύτερον (βραβεῖον) συνίσταται εἰς τὴν δωρεάν ἐνὸς ἀντικειμένου ἀξίας πέντε ζεκινίων.

ΣΤ'. Πλὴν τῶν βραβευθέντων ὑπάρχουν μαθηταὶ οἵτινες δίδουν ἀποδείξεις ὀλίγον κατωτέρας ἐκείνων αἱ ὅποια κρίνονται ἀξιαὶ βραβεύσεως. Τὸ ὄνομα τούτων, μετὰ τὰς ἐξετάσεις, δημοσιεύεται εἰς τὸν τύπον ἀμέσως κατωτέρω τῶν βραβευθέντων.

Ζ'. Τῶν μὴ βραβευθέντων οὔτε ἀξίων εἰδικῆς μνείας, ἀλλὰ φιλοπόνων, θὰ δοθῇ τὸ ὄνομα εἰς δημοσίαν γνῶσιν, εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ τούτων ἐλπίζει ἡ πατρις καὶ ἡ κυβέρνησις.

Η'. Οἱ ἀμελεῖς θὰ γίνουν ὁμοίως γνωστοὶ διὰ τοῦ τύπου, ἵνα εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους γίνουν ὁμοίως γνωστὰ τὰ ὀνόματα.

Θ'. Τὰ βραβεῖα θὰ ἀπονεμηθοῦν κατόπιν τῶν ἐξετάσεων καὶ τῆς κρίσεως ἢ ὅποια θὰ ἐκδοθῇ κατὰ τοὺς τύπους οἱ ὅποιοι θὰ ὀρισθοῦν. Θὰ λάβῃ χώραν ἐπίσημος ἑορτὴ κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ βραβευθέντες θὰ λάβουν τὰ δείγματα τῆς δημοσίας ἐκτιμῆσεως. Κατ' αὐτὴν τὴν ἑορτὴν θὰ γίνῃ μνεῖα τῆς ἀξίας οἰκογενείας Ζωσιμᾶ.

Ι'. Οἱ πρωτόσχολοὶ ἀποκλείονται τοῦ καθορισθέντος διαγωνισμοῦ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ.

ΙΑ'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐπιφορτίζεται νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Γερουσίας τοὺς ἄρους τούτου τοῦ Κανονισμοῦ σχετικῶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴν του.

ΙΒ'. Τὸ παρὸν θὰ τυπωθῇ εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας καὶ θὰ δημοσιευθῇ.

Ἄθανάσιος Μοντεσάντος, γερουσιαστῆς, πρόεδρος

Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστῆς

Δημήτριος Βαφφέας, γερουσιαστῆς

Εὐστάθιος Πινιατόρος, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστῆς

Ἄγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστῆς

Γεώργιος Στάης, γερουσιαστῆς

Θεόδωρος Σιγοῦρος, γερουσιαστῆς

Ἀντώνιος Πάκμορ, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Πυλαρινὸς Ἄθανάσιος, γερουσιαστῆς

Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστῆς

Ἀνδρέας Ζερμπίνης, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μαρτινέγκος, γερουσιαστῆς

Βασίλειος Γκαδὸς, γερουσιαστῆς

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

ΚΟΜΗΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΗΣ

21

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γεφουσίας

Κιθώτιον 203, Ἄριθ. 155

Addi 31 Agosto 1806

Il Senato

Letto il rapporto dell'Inspettore della scuola del Tenedos conte Capodistria, con cui richiede che sia soddisfatto l'usciera della scuola Luigi Zanella, delle spese incontrare a lire 152 come per la polizza trasmessa. Inteso il parere della Camera dell'Interno

Decreta

Sarà pagata dal fondo dell'instruzione pubblica la polizza dell'ussier della scuola del Tenedos Luigi Zanella nella summa di lire cento cinquanta due, vistata dall'inspettor conte Capodistria.

Il Segretario di Stato darà corso al pubblico decreto.

Antonio Agorastò vice preside
 Pasquale Gramaticopulo senatore
 Dimitrio Vaffea senatore
 Giovanni Martinengo senatore
 Atanasio Monte Santo senatore
 Giovanni Macri senatore
 Giovanni Pillarino Attanasio senatore
 Giorgio Stai senatore
 Andrea Zerbini senator
 Michele Tupaldo senator
 Teodoro

Il Segretario di Stato conte FLAMBURIARI

Al Segretario di Stato dell'Interno

L'Inspettore della pubblica scuola del Tenedos

Corfù li 28 agosto 1806

Ricevuto 1806 29 agosto

Il Segretario di Stato conte Flamburiari

Signore,

Riscontro il ricevimento dei libri e ne spedisco l'inserito esemplare cattalogato il quale da un documento del fatto passaggio. Sono questi libri custoditi nella pubblica biblioteca. Sarà opportuno che un regolamento ne stabilisca gli usi. Senza di questo io nella qualità di inspettore non ne

saprei farne nessuno poichè a nessuno autorizzato e senza autorizzazione dopo aver rilasciato una ricevuta, la quale mi rende responsabile di questi libri, io li lascierò sempre in custodia. Sin'occupato particolarmente di oggetti scolastici potrò quando il Governo lo gradisca presentare rispettosamente le mie idee su questo soggetto, cioè intorno all'uso di questi libri ed alla maniera di garantirne sempre un legittimo ed utile.

Vi sono parecchi che per coltivare le lettere e la lingua nazionale e per essere particolari institutori si credono in diritto di possedere qualche esemplare dei libri trasmessi in dono dal signor Sossimà e fra questi vi è il reverendo papà Vlaco, il quale si è presentato anco con una memoria a Sua Eccellenza il signor Plenipotenziario conte Mocenigo. L'eccellente signor ebbe la compiacenza di rimettermela, io per rispondere alla petizione suddetta dimando istruzioni dall'eccellentissimo Senato.

Unisco la polizza delle spese incontrate per la scuola del Tenedos nel decorso di quasi un semestre ed autorizzato dal regolamento ricerco rispettosamente che sieno dati gli ordini relativi al pagamento di questa polizza di cui va creditore l'usciera della scuola Luigi Zanella.

Rendendo infinite grazie delle uffiziali notizie passatemi intorno alle deliberazione dell'eccellentissimo Senato sui rispettosissimi miei rapporti preveggo che non ho mancato di tosto indirizzarmi nell'estero per più pronto rinvenimento e venuta dei professori richiesti alla scuola pubblica di Corfù.

Ho l'onore di protestare all'illustrissimo signor Segretario di Stato dell'Interno la mia ossequiosa stima e considerazione.

L'Inspettore della pubblica scuola di Tenedos
CONTE CAPODISTRIA

Adi 8 agosto 1806

Nota della tangente dei libri spettanti all'isola di Corfù ricevuti
dall' Inspettore conte Giovanni Capodistria

Corso di matematiche in tre volumi compresa in esso numero una copia presa ad imprestito dal precettor Pelegrini	No 11
Corso d'inni ecclesiastici in un volume	No 4
Sulla processione dello Spirito Santo copie in due volumi	No 3
Eneidi e Georgiche di Virgilio copie in quattro volumi per ciascheduna vi è in esso numero compresa una copia avuta in prestito dal signor dottor Antonio Melichi	No 4

Elogi di Alessandro	No 1
Foglio di precetti morali	No 1
Gramatiche latine Poretti	No 11
Epistole di Cicerone	No 12
Poli Fisica in cinque volumi copia	No 1
Geografia Buffier	No 1
Corticelli lingua toscana	No 3
Tragedie Alfieri in cinque volumi copie	No 7
Gramatica Gondar	No 6
Poesie Monti in due volumi copie	No 7
Favole di Fedro	No 7
Novelle di Soave in due volumi copie	No 13
Cornelio Nipote	No 7
Sinonimi Francesi in tre volumi copie	No 2
Telemachi	No 5
Sinonimi Francesi in due volumi copia	No 1

L'ispettore della pubblica scuola di Corfù

CONTE CAPODISTRIA

Nota per le pubbliche scuole

Duo gotti d'acqua	Lire 5
Pene	L. 16
Inchiostro	L. 20
Polverina	L. 6
Scope Veneziane	L. 9
Calamaji e sponghe	L. 8
Scudelotti di legno	L. 4
Sechio di rame	L. 50
Per il manico e fattura	L. 4
Corda	L. 8
Zare e bocali	L. 10
	<hr/>
	140
Inchiostro e spolvero	12
	<hr/>
	152
	<hr/>
Luigi Zanela deve aver	Lire 152

28 agosto 1806

Riscontro buono a pagarsi
L'Inspetore conte CAPODISTRIA

No 115

Inspettore conte Capodistria,

Riscontra ricevimento della porzione dei libri trasmessigli, domanda di essere autorizzato a presentare le sue idee sull'uso di questi libri, chiede il pagamento di alcune spese.

Τῆ 31 Αὐγούστου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστρίου, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ ἱκανοποίησις τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς Λουδοβίκου Τζανέλλα διὰ τὰ πραγματοποιηθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἔξοδα ἐκ λιρῶν 152, ὡς ὁ ὑποβληθεὶς λογαριασμός, καὶ ἀκουσθείσης τῆς Ὑπερησίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν

Ἀποφασίζει

Θὰ πληρωθῆ ὁ λογαριασμός, ἐξ 152 λιρῶν, τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου Λουδοβίκου Τζανέλλα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδευσεως ὡς ἔχει θεωρηθῆ ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ κόμητος Καποδιστρίου.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κυβερνητικοῦ διατάγματος.

Ἀντώνιος Ἀγοραστὸς, ἀντιπρόεδρος
 Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστῆς
 Δημήτριος Βαφφέας, γερουσιαστῆς
 Ἰωάννης Μαρτινέγκος, γερουσιαστῆς
 Ἀθανάσιος Μοντεσάντος, γερουσιαστῆς
 Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστῆς
 Ἰωάννης Πυλαρινὸς Ἀθανάσιος, γερουσιαστῆς
 Γεώργιος Στάης, γερουσιαστῆς
 Ἀνδρέας Ζερμινίης, γερουσιαστῆς
 Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστῆς
 Θεόδωρος

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
 ΚΟΜΗΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΗΣ

Πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου

Κορφοὶ τῆ 28 Αὐγούστου 1806

Ἐλήφθη τῆ 29 Αὐγούστου 1806

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Κόμης Φλαμπουριάρης

Κύριε,

Βεβαιῶ τὴν λήψιν τῶν βιβλίων καὶ ἀποστέλλω τὸ συνημμένον ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου μετὰ τοῦ σχετικοῦ συνοδευτικοῦ ἐγγράφου. Πρόκειται διὰ βιβλία, τὰ ὅποια φυλάσσονται εἰς τὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην. Θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ καθορίσῃ τὴν χρῆσιν αὐτῶν κανονισμὸς τις, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἐγώ, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, δὲν δύναμαι νὰ τὰ χρησιμοποίησω. Διότι δὲν ἔχω ἐξουσιοδότησιν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνω τοιαύτην, θὰ τὰ θέσω ὑπὸ φύλαξιν, ἔχων προηγουμένως ἐκδώσει τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν διὰ τῆς ὁποίας καθίσταμαι προσωπικῶς ὑπεύθυνος. Ἐπειδὴ ἔχω ἀσχοληθῆ ἰδιαίτερος μὲ σχολικὰ ζητήματα, θὰ δυνηθῶ, ὅταν μοῦ ζητηθῆ ὑπὸ τῆς Γερουσίας, νὰ παρουσιάσω τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐπὶ τῆς χρησιμοποίησεως δηλονότι τῶν βιβλίων αὐτῶν, ἵνα αὕτη ἐξασφαλισθῆ πάντοτε εὐχρηστος καὶ εἰς μόνιμον πλαίσιον.

Υἰάρχουν τινὲς οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ καλλιεργοῦν τὰ γράμματα καὶ τὴν ἔθνηκην γλῶσσαν καὶ εἶναι ἰδιωτικοὶ διδάσκαλοι, πιστεύουν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκτήσουν ἀντίτυπὸν τι τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ κυρίου Ζωσιμᾶ βιβλίων. Καὶ μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται ὁ αἰδ. Βλάχος, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη μεθ' ἑνὸς μνημονίου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν πληρεξούσιον κόμητα Μοσενῆγον. Ὁ ἐξοχώτατος κύριος ἔσχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοῦ τὴν διαδιδάσῃ καὶ ἐγώ, διὰ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν προλεχθεῖσαν αἴτησιν, ζητῶ ὁδηγίας ἐκ μέρους τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας.

Ἐπισυνάπτω τὸν λογαριασμὸν τῶν πραγματοποιηθέντων ἐξόδων διὰ τὴν δημοσίαν σχολὴν τῆς Τενέδου κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς σχεδὸν ἑξαμήνου καὶ ὡς ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ παρακαλῶ εὐσεβάτως ὅπως δοθοῦν αἱ σχετικαὶ ὁδηγίαι διὰ τὴν πληρωμὴν αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι εἰς πίστῳσιν τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς Λουδοβίκου Τζανέλλα.

Ἐποβάλλων ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὰς ἐπισήμους πληροφορίας αἱ ὁποῖαι μοὶ παρεσχέθησαν περὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας ἐπὶ τῶν μετὰ πλήρους σεβασμοῦ ἐκθέσεών μου, προαγγέλλω ὅτι οὐδόλως παρλειψα νὰ ἀπευθυνθῶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τὴν πλέον ταχεῖαν ἐξεύρεσιν καὶ ἀφίξιν τῶν αἰτουμένων καθηγητῶν διὰ τὴν δημοσίαν σχολὴν τῆς Κερκύρας.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ διαδηλώσω πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γραμ-

ματέα τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν τὴν εὐλαβῆ μου ἐκτίμησιν καὶ ὑπόληψιν.

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῆ 8 Αὐγούστου 1806

Σημείωσις ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κερκύρας, ληφθέντων ὑπὸ τοῦ κόμητος Ἰωάννου Καποδιστρίου :

Μαθήματα Μαθηματικῶν εἰς τρεῖς τόμους συμπεριλαμβανομένου εἰς ταῦτα καὶ ἐνὸς ἀντίτυπου τὸ ὅποιον ἐδανεί- σθη ὁ διδάσκαλος Πελεγκρίνι.	ἀρ. 11
Μαθήματα ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων εἰς ἓνα τόμον	ἀρ. 4
Ἐπὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀντίτυπα εἰς δύο τόμους	ἀρ. 3
Αἰνεῖάς καὶ Γεωργικά τοῦ Βιργιλίου ἀντίτυπα εἰς τέσσαρας τόμους δι' ἕκαστον βιβλίον	ἀρ. 4
συμπεριλαμβάνεται εἰς ταῦτα καὶ ἓν ἀντίτυπον δανεισθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου δόκτορος Ἄντωνίου Μελίκη.	
Ἐγκώμια τοῦ Ἀλεξάνδρου	ἀρ. 1
Φυλλάδιον Ἠθικῶν Παραγγελμάτων	ἀρ. 1
Λατινικαὶ Γραμματικαὶ Πορέττι	ἀρ. 11
Ἐπιστολαὶ τοῦ Κικέρωνος	ἀρ. 12
Φυσικὴ τοῦ Πόλι εἰς πέντε τόμους ἀντίτυπον	ἀρ. 1
Γεωγραφία τοῦ Μπουφίε	ἀρ. 1
Τοσκανικὴ Γλῶσσα τοῦ Κορτιτσέλλι	ἀρ. 3
Τραγωδίαι τοῦ Ἀλφιέρι εἰς πέντε τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 7
Γραμματικὴ τοῦ Γκοντάρ	ἀρ. 6
Ποιήματα τοῦ Μόντι εἰς δύο τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 7
Μῦθοι τοῦ Φαίδρου	ἀρ. 7
Μυθιστορίαι τοῦ Σοάβου εἰς δύο τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 13
Κορνηλίου Νέπωτος	ἀρ. 7
Γαλλικὰ Συνώνυμα εἰς τρεῖς τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 2
Τηλεμάχου	ἀρ. 5
Γαλλικὰ Συνώνυμα εἰς δύο τόμους ἀντίτυπον	ἀρ. 1

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς Κερκύρας
Κόμης Καποδιστρίου

Σημείωσις διὰ τὰ δημόσια σχολεῖα

Δύο δοχεῖα ὕδατος	λίραι 5
Κονδυλοφόροι	λίραι 16
Μελάνη	λίραι 20

Ἄμμος	λίραι	6
Σάρωθρα βενετικά	λίραι	9
Μελανοδοχεῖα καὶ σπόγγοι	λίραι	8
Κύπελλα ξύλινα	λίραι	4
Δοχεῖον ἐκ χαλκοῦ	λίραι	50
Διὰ τὴν χειρολαβίδα καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς	λίραι	4
Σχοινίου	λίραι	8
Κύβοι καὶ θαυκάλια	λίραι	10
		<hr/>
		140
Μελάνι καὶ Ἄμμος		12
		<hr/>
		152

Ὁ Λουδοβίκος Τζανέλλα ὀφείλει νὰ λάβῃ
28 Αὐγούστου 1806

Βεβαίωσις διὰ τὴν πληρωμὴν
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄρ. 115.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Κόμης Καποδίστριας

Βεβαίωσις τὴν λήψιν τοῦ μέρους τῶν βιβλίων τὰ ὅποια τοῦ ἀπεστάλησαν ζητεῖ νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν γνώμην του διὰ τὴν χρῆσιν τῶν βιβλίων αὐτῶν ζητεῖ τὴν πληρωμὴν ὠρισμένων ἐξόδων.

22

Τὴν 23ην Ὀκτωβρίου 1806 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Καποδίστριας ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐξετάσεις εἶχαν γίνει τὴν ὀρισθεῖσαν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Ἰουλίου θεσπίσματος τῆς Γερουσίας ἡμέραν. Διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ὑποβάλλεται καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν ἐξετάσεων, αἱ ὅποια θὰ ἐλάμβανον χώραν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πρυτανείου. Ἐξετασταὶ ὀρίσθησαν ὁ Νικόλαος Πολίτης, ὁ καθηγητὴς Νικόλαος Μαυρομαμάτης καὶ ὁ δικηγόρος Ἄνδρέας Μουστοξύδης πτ. Ἄνδρέου, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπένεμον καὶ τὰ βραβεῖα, ἅτινα συνίσταντο εἰς μετὰλλια εἰδικῶς κοπέντα καὶ βιβλία τῆς δωρεᾶς Ζωσιμᾶ.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις ὁ Ἐπιθεωρητὴς ὑπέβαλε τὴν 30ην Δεκεμβρίου 1806 τὸ πρόγραμμα τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, τὸ ὅποιον ἐκυρώθη διὰ θεσπίσματος τῆς Γερουσίας τῆς 4ης Ἰανουαρίου 1807. Συγχρόνως ἐδημοσιεύθη πρόσκλησις πρὸς τοὺς μαθητάς, ὅπως ἐγγραφοῦν εἰς τὸ Σχολεῖον Τενέδου. Ἡ πρόσκλησις αὕτη, εἰς ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἑμβλημα Κερκύρας

Ὁ Ἐξοχώτατος Πρύτανις Κερκύρας

Προσάττει νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου ἢ εἰδησις, δι' ἧς ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου τῆς Τενέδου προσκαλεῖ τοὺς τροφίμους νὰ συγγραφῶσι διὰ τὸ νέον σχολαστικὸν ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου εἰς τὰς 28 Δεκεμβρίου 1806

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΟΜ. ΡΩΜΑΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΑΡΡΕΡΗΣ

Γραφεὺς

ΕΙΔΗΣΙΣ

Ἡ ἀναβολὴ τῆς ἀνενώξεως τῶν κοινῶν σχολείων εἶναι νέον τεκμήριον τῆς σπουδῆς, ἣτις ἐμψυχώνει τὴν διοίκησιν διὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτῶν πρόοδον. Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῇ ἢ διοίκησις προσέθηκεν καὶ νέον ἀναγκαῖον τμήμα καὶ εὐκολύνει εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ ἄλλα μέσα, δι' ὧν ἐπισπεύδει εἰς τὴν τελειότητα ἢ δημόσιος ἀγωγή. Τούντεῦθεν προσκαλοῦνται ἅπαντες, οἳ τε τροφίμοι καὶ λοιποὶ νέοι, ὅσοι διὰ τῆς τοιαύτης ἐπικλήσεως ἀσθμαίνουσι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς εὐνοϊκῆς διαθέσεως τῆς διοικήσεως, νὰ συνδράμωσι κατὰ τὴν Δευτέραν, ἣτις ἔσται εἰς τὰς 7 Ἰανουαρίου κατὰ τὰς ὥρας 11 εἰς τὴν δημόσιον Βιβλιοθήκην διὰ νὰ ἐγγράφουν ἕκαστος τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὰ τμήματα ἐκεῖνα πρὸς 2 διωρίσθησαν ἢ ἐκ προακτίσεως ἢ ἐξ ἰδίας θελήσεως.

Τὰ τμήματα εἰσὶ τέσσαρα.

Πρῶτον Τμήμα

Ἑλληνικὴ τοῦ γένους διάλεκτος, διαιρεῖται εἰς τάξεις δύο· εἰς τὴν πρώτην τάξιν διδάσκονται μόνον τὰ στοιχεῖα τῆς γλώττης, εἰς τὴν δευτέραν ἢ πρόοδος τῆς αὐτῆς γλώττης.

Διδάσκαλοι

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ — ΑΙΔΕΣ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΙΔΡΩΜΕΝΟΣ

Δεύτερον Τμήμα

Φιλολογία

Διδάσκαλος ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΕΥΔΗΣ

Τρίτον Τμήμα

Ἐπιστήμαι. Ἀριθμητικὴ ἀνάλυσις καὶ Γεωμετρία

Διδάσκαλος ΚΑΙΣΑΡ ΠΕΛΛΕΓΡΙΝΗΣ

Τέταρτον Τμήμα

Φιλοσοφία. Λογικὴ καὶ Μεταφυσικὴ.

Διδάσκαλος ΓΑΒΡΙΗΛ ΣΤΑΜΠΙΛΕ ΠΑΓΑΝΟΣ

Θέλουν διανεμηθῶσι εἰς τοὺς τροφίμους κατὰ ρηθείσαν ἡμέραν τὰ βιβλία ὅσα κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος θέλουσιν κριθῆ χρήσιμα διὰ τὰ κοινὰ μαθήματα.

Ὅσοι εἰς τὰς κοινὰς ἐξετάσεις ἀπέλαβαν τὰ βραβεῖα θέλουν καλλωπισθῶσι διὰ τῶν κερμάτων τιμῆς¹.

Ἀπὸ τοῦ δημοσίου Σχολείου 27 Δεκεμβρίου.

Ὁ Ἐπιστάτης

ΚΟΜ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

23

Τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1807 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Καποδιστριας ὑποβάλλει εἰς τὴν Γερουσίαν ἔκθεσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν προκύπτει ὅτι τὸ σχολικὸν ἔτος 1806 - 1807 εἶχε ἀρχίσει ὑπὸ καλυτέρους οἰονοῦς.

Εἰς τὴν πατρικὴν μέριμναν τῆς Γερουσίας ἀνταποκρίνεται ἤδη ἡ ὠφέλεια καὶ ὁ ζήλος τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς Τενέδου. Τὰ πέντε τμήματα ἐργάζονται τακτικῶς καὶ εἶναι βεβαίως συγκινητικὸν τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον παρουσιάζουσι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πλὴν τῶν 120 νέων, ἀπησχολουμένων συνεχῶς εἰς τὰ διάφορα τμήματα, ὅπως ἀποθησαυρίζωσι ἐκ τῶν διδαγμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ ἀξιόμοιοι καὶ καλοὶ καθηγηταὶ μὲ ὑπομονὴν διδάσκουσι.

Τὸ νέον τμήμα φιλολογίας εἶναι τὸ πολυαριθμότερον, 60 μαθηταὶ μὲ δι-

1. Τὸ ἰταλικὸν κείμενον γράφει: Saranno decorati dalle medaglie d'onore. Τὰ βραβεῖα συνίσταντο εἰς μετᾶλλια χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ. Τὰ τῆς Κερκύρας ἔφερον ἐπὶ τῆς μᾶς ὄψεως τὸν Πήγασον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Κέρκυρα. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ στέφανον ἐξ ἐλαίας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἡ Βουλὴ τῷ φιλομούσῳ νέῳ, διὰ χρηστὰς ἐλπίδας». Τὰ δὲ τῶν ἄλλων νήσων ἦσαν ὅμοια μὲ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐμβλήματος τῆς νήσου.

φαν κρέμονται ἐκ τῶν χειλέων τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἀξίου νεαροῦ καθηγητοῦ Μουστοξύδη.

Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν νέων τούτων θὰ συμπληρώσῃ τὰ μαθήματα τῆς Ἰταλικῆς γραμματικῆς καὶ ἐπομένως θὰ προβιθασθῇ εἰς τὸ μάθημα τῆς ρητορικῆς.

Τὸ σχολεῖον τῆς καλλιγραφίας παραδίδει μαθήματα κατὰ Πέμπτην καὶ Κυριακὴν. Δύναμαι νὰ θεβαιώσω τὴν Γερουσίαν ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ συρροὴ τῶν μαθητῶν εἶναι ἀφθονωτάτη, οἱ ἐγγραφέντες ὑπερβαίνουν τοὺς 50 καὶ καθ' ἡμέραν προσέρχονται νέοι.

Περὶ τοῦ καθηγητοῦ Πάχιμωρ ἔχω καθῆκον νὰ ὁμολογήσω τὰς καλύτερας συστάσεις, εἶναι ἀκούραστος καὶ οἱ ἐπιμελέστεροι, μὴ ἀφηγόμενοι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ σχολεῖου, μεταβαίνουν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἐλπίζω ὅτι οἱ νέοι οὗτοι θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιδείξωσι προόδους εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, μέχρι τοῦδε ἄγνωστον παρ' ἡμῖν ἦ, τουλάχιστον, πολὺ ἀκαλλιέργητον.

Ἡ εὐχάριστος αὕτη κατάστασις τοῦ παρόντος σχολικοῦ ἔτους ὑπόσχεται ἀποτελέσματα ἀρκετὰ ἐπωφελεῖ εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ τόπου καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις διὰ σοβαρῶν φροντίδων καὶ εὐεργετημάτων προσπαθεῖ νὰ ἀποσπάσῃ ταύτην ἐκ τῆς ἀμαθείας.

Σπεύδω νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Γερουσίας ταῦτα, παρακαλῶ δὲ τὸ τμήμα τῶν Ἑσωτερικῶν νὰ τιμῆσῃ τὸ σχολεῖον δι' ἐπισκέψεως διὰ νὰ θεβαιωθῇ οὕτω περὶ τῆς ἀρίστης σταδιοδρομίας του.

Οἱ μαθηταὶ θὰ ἔχωσι περὶ πολλοῦ τὴν τιμὴν ταύτην καὶ οἱ καθηγηταὶ θὰ ἐκτιμῆσουν ὡς πολύτιμον θραβεῖον τῆς ἐπιμελείας των.

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τὴν 15ην Μαρτίου 1807 ὁ Καποδίστριας ἐζήτησε τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Σχολείων καὶ ὑπέδειξε ὡς ἀντικαταστάτην του τὸν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην, ὁ ὁποῖος μόλις τότε εἶχε ἐκλεγῆ γερουσιαστής. Νέα ἀποστολὴ τὸν ἀνέμενε: Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀμύνης τῆς Λευκάδος ἔναντι τῶν κατακτητικῶν βλέψεων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Εἶχε προηγηθῆ ἡ ἐπιτυχὴς ἀποστολὴ τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ὁποία ἀνέδειξε τὰς ἡγετικάς του ἰκανότητάς. Καὶ εἰς τὴν Λευκάδα ἐπέτελεσε τεράστιον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως ἔθεσε τέραμα ἢ Συνοθήκη τοῦ Τιλοῦτ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Τσάρκος Ἀλέξανδρος Α' παρεχώρει εἰς τὸν Ναπολέοντα τὰς Ἰονίους Νήσους. Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι θὰ διεδέχοντο τοὺς Ρώσους εἰς τὰ Ἐπτάνησα, ὅπως οἱ τελευταῖοι εἶχον διαδεχθῆ τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους.

[Οἱ σημειώσεις, πού ἀκολουθοῦν, δὲν συνθέτουν ἐξαντλητικὸ ὑπομνηματισμό, πού δὲν ἀνήκει ἄλλωστε στὶς προθέσεις τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἄρχείου Καποδίστρια. Τὴν παράθεσή τους τὴν ὑπαγόρευσε ἡ ἀνάγκη τῆς συνδέσεως τῶν Καποδιστριακῶν κειμένων καὶ τῆς διασαφηνίσεως ὀρισμένων σημείων, πού δὲν γίνονται ἀπόλυτα κατανοητὰ χωρὶς τὴν ἀκριβῆ γνώση τῶν γεγονότων πού τὰ προκάλεσαν καὶ τῆς ἱστορίας τῶν προσώπων πού διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο σ' αὐτά. Αὐτὸ ἰσχύει κυρίως γιὰ τὸ Μέρος Β', ὅπου τὰ κείμενα ἀναφέρονται στὴν ἀποστολὴ τοῦ Καποδίστρια στὴν Κεφαλληνία.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας, πού καταχωρεῖται σὲ κάθε κεφάλαιο τῶν σημειώσεων, σημειώνουμε ὅτι εἶναι ἐνδεικτικὴ καὶ δὲν ἐξαντλεῖ οὔτε τὸ θέμα Καποδίστριας σ' ἕλες τίς διαστάσεις του, οὔτε τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τοῦ παρόντος τόμου. Πλήρης βιβλιογραφία θὰ δημοσιευθῆ μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἄρχείου].

ΜΕΡΟΣ Β'.

[Ὁ μεταφραστὴς τῆς «Αὐτοβιογραφίας» συμπλήρωσε τὴ μετάφραση μὲ τὸν ὑπομνηματισμό, πού θεώρησε ἀπαραίτητο. Κατὰ συνέπειαν δὲν κρίνονται ἀναγκαῖες ἄλλες σημειώσεις. Παραθέτουμε μόνον βιβλιογραφία, πού καλύπτει σχετικὰ καὶ ἀπὸ ἐλληνικῆς μόνον πλευρᾶς, τὴν προκυβερνητικὴ δράση τοῦ Καποδίστρια].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arlioti, Dem.: La vita di Giovanni conte Capodistria scritta nel 1833. Corfù 1859.

Βασδραβέλη, Ἰωάν.: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ. Θεσσαλονίκη 1968.

Βλαντιῆ, Σπ.: Ἡ δράσις τοῦ Ι. Καποδίστρια ἐν Λευκάδι (1807). Ἀθήναι 1911.

Βροκίνη, Α. Σ.: Σύντομος ἀφήγησις τοῦ βίου τοῦ κόμητος Ι. Καποδίστρια. Κέρκυρα 1886.

Γατοπούλου, Δ.: Ἰωάν. Καποδίστριας, ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1932.

Γατοπούλου, Δ.: Ὁ ρόλος τοῦ Καποδίστρια κατὰ τὴν πώλησιν τῆς

- Πάργας εἰς τὸν Ἀλγὴν Πασᾶν. Ἐφημ. Ἑστία, ἀριθ. 17120, 5 Ἰουνίου 1933.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1954.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ Καποδίστρια. Ἀθήναι 1957.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ὁ Καποδίστριας καὶ τὸ ἔργον του (Ἀνασκευὴ ἐσφαλμένων ἐκτιμήσεων). Ἐφημ. Καθημερινῆ, 22 Μαρτίου 1964.
- Δημαρᾶ, Κ. Θ.: Καποδίστριας — Μουστοξύδης — Κουτλουμουσιανός. Θησαυρίσματα Ι. (1962) σ. 14—64.
- Donta, Domma: John Capodistrias and the Greek Historians. A selective Bibliographical Review, Balkan Studies 7 (1966).
- Ἐνεπεκίδης, Π. ο. λ.: Ρήγας — Ὑψηλάντης — Καποδίστριας. Ἀθήναι 1965.
- Ἐνεπεκίδης, Π. ο. λ.: Ἰωάν. Καποδίστριας — 176 ἀνέκδοτα γράμματα πρὸς τὸν πατέρα του 1809—1820. Ἀθήναι 1972.
- Εὐαγγελίδου, Τ. ρ.: Ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1894.
- Θεοδωρίδης, Χ.: Τὸ πρόβλημα Καποδίστριας. Ἐπιθεώρηση Τέχνης 3 (1955) 213—217.
- Θεοτόκης, Σ. Μ.: Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τοῦ Καποδίστρια καὶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 7 (1932) 130—142.
- Ἰδρωμένου, Α. Μ.: Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1900.
- Καιροφύλα, Κ. ὄ. σ. τ. α.: Τὰ νεανικὰ χρόνια τοῦ Καποδίστρια. Ἀθήναι — Ἀλεξάνδρεια 1936.
- Καλεθρᾶ, Π. α. ν.: Πολιτικὸς βίος τοῦ αἰδιδήμου Ι. Καποδίστρια, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1873.
- Καμπούρογλου, Ι.: Ὁ Καποδίστριας, Ἀθήναι 1900.
- Κονόμου, Ν. τί. ν. ο. υ.: Ἀνέκδοτη Ἀλληλογραφία τοῦ Ἰωάν. Καποδίστρια. Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά (1958), σ. 213—235.
- Κονόμου, Ν. τί. ν. ο. υ.: Ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Ἰω. Καποδίστρια. Ἑπτανησιακὰ Φύλλα 4 (1960) σ. 33—48.
- Κοραῆ, Ἀ. δ.: Ἄπαντα τὰ πρωτότυπα ἔργα. Ἐκδ. Γ. Βαλέτας. Τομ. 4. Ἀθήναι 1964.
- Κορδάτου, Ι.: Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδος. Τομ. 5. Ἀθήναι 1957 — 1958
- Κουγέα, Σ. Β.: Ὁ Καποδίστριας. Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις 1 (1928) σ. 80 κ.έ.
- Κουγέα, Σ. Β.: Ὁ Καποδίστριας ὡς πανευρωπαϊκὴ φυσιογνωμία. Ἑλληνικὰ Γράμματα 2 (1927—1928) σ. 131—134.

- Κουγέα, Σ. Β.: Γκαίτε και Καποδίστριας. Ἰόνιος Ἀνθολογία (1932) τεύχη 59—61.
- Κρητικοῦ, Γ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας τέκτων κανονικός. Ἐρανοστής 3 (1965) τεύχ. 15/16 σ. 125—144.
- Λαζανᾶ, Β.: Ἀπόψεις τοῦ Γκαίτε γιὰ τὸν Καποδίστρια. Νέα Ἔστια τ. 1044, Ἀθήναι 1971.
- Λάσκαρι, Μ. Θ.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐπανάστασις. Ἰόνιος Ἀνθολογία 8 (1934) 65—71 σ. 127—132.
- Λάσκαρι, Μ. Θ.: Τὸ Ἀνατολικὸν Ζήτημα. Θεσσαλονίκη 1948.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὡς Ρώσος διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος (1932) σ. 97—118.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Διπλωματικὴ Ἱστορία Εὐρώπης. Ἀθήναι 1936.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Διπλωματικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (1821—1914). Ἀθήναι 1945.
- Lascares, S. Th.: Capodistrias avant la revolution grecque, sa carrière politique jusqu'en 1822, Lausanne 1918.
- Lascares, S. Th.: Le comte Capodistrias et la France au lendemain de Waterloo. L'Acropole 6 (1931) 129-136.
- Λεκατσᾶ, Π.: Ν. Γαλάτης καὶ Φιλικὴ Ἐταιρεία, Καβάλα 1931.
- Λουκάτου, Σ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ Ἐπτάνησος Πολιτεία. Ἀθήναι (1959).
- Λούντζη, Ε.: Τὰ Ἐπτάνησα ἐπὶ Γάλλων Δημοκρατικῶν. Μετ. Ἀδριανὴ Λούντζη Νικολάουρα. Κέρκυρα 1971.
- Μακρῆ, Θ.: Ὁ Ἰ. Καποδίστριας καὶ ἡ προκυβερνητικὴ πατριωτικὴ του δράσις. Κέρκυρα 1964.
- Μαστροδημήτρη, Π. Δ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία τῶν Ἑλλήνων, ἔφημ. Καθημερινή, 7 Ἰουνίου 1963.
- Μαυράκη, Ε.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ ἐποχὴ του. Ἀθήναι, 1927.
- Μαχαίρᾶ, Κ.: Πολιτικὴ καὶ Διπλωματικὴ Ἱστορία τῆς Λευκάδος (1797—1810). Ἀθήναι 1954, τ. 2.
- Μελετοπούλου, Ι.: Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία (Ἀρχεῖον Σέκερη). Ἀθήναι 1967.
- Μέρτζιου, Κ.: Ἀνέκδοτος Ἀλληλογραφία τοῦ Ἰω. Καποδίστρια, Παρνασσός 2 (1960) 445—475 καὶ 3 (1961) 103—126, 207—238.
- Μηλιαράκη, Α.: Ἡ Φιλόμουσος Ἐταιρεία ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ περιγικπέσσα τῆς Οὐαλλίας. Ἔστια 14 (1889) σ. 65—67.
- Νικολάουρα, Α.: Τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἀνδρέα Μουστοξύδη. Πρακτικὰ Γ' Πανιόνιου Συνεδρίου, τ. Α' σ. 246—252. Ἀθήναι 1967.
- Ξένου, Σ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Ποικίλη Στοὰ (1886) σ. 377—446.
- Oeconomos, Lys.: Essai sur la vie de comte Capodistrias, etc. puis

sa depart de Russie en Août 1822 jusqu' à son arrivée en Grèce en Janvier 1828. Toulouse — Paris 1926.

- Παπαχαρίση, Α.: Κοραΐς και Καποδίστριας ὡς ἔθνικοὶ παιδαγωγοί. Νέα Ἑστία 4 (1928) 736—742, 789—794.
- Papadopoulos - Vretos, A.: Mémoires biographiques - historiques, sur le Président de la Grèce comte J. Capodistrias. 2 v. Paris 1837.
- Πήλικα Ἰωάν.: Ἰωάννης Καποδίστριας. Ἑπτανησιακὸν Ἡμερολόγιον 1913. Ἀθήναι 1912.
- Πρεβελάκη, Ε.: Ἡ ἐγκύκλια ἐπιστολή τοῦ Ι. Καποδίστρια τῆς 6/18 Ἀπριλίου 1819. Πρακτικὰ Γ' Πανιονίου Συνεδρίου τ. Α'. Ἀθήναι 1967, σ. 298—328.
- Πρωτοψάλτη, Ε.: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, Ἀθήναι 1964.
- Πρωτοψάλτη, Ε.: Ἰγνατίος, Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας. Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τ. IV, Ἀθήναι 1959.
- Πρωτοψάλτη, Ε.: Ὑπομνήματα συναφῆ Ἰγνατίου Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας καὶ Ἰωάν. Καποδίστρια περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθηναῖα, τ. 60, Ἀθήναι 1956.
- Σακελλαρίου, Σ.: Φιλικὴ Ἑταιρεία, Ὁδησὸς 1908.
- Τόμπρο, Α.: Νύξεις περὶ τοῦ θίου Ἰωάν. Καποδιστρίου, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἀφιερούμεναι εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος του. Κέρκυρα 1886.
- Φιλήμονος, Ι.: Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ναύπλιον 1834.
- Φιλήμονος, Ι.: Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀθήναι 1859—61.
- Χαλικιοπούλου, Π.: Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ποικίλη Στοὰ 1885, σ. 434—469.
- Χιώτου, Π.: Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπὸ συστάσεως αὐτοῦ μέχρι Ἐνώσεως, τ. 2, Ζάκυνθος 1874—1877.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bellaire, J. P.: Précis des opérations générales de la division Française du Levant. Paris 1805.
- Θεοτόκη, Μάρκου: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ. Κέρκυρα 1889.
- Θεοτόκη, Σπυρ. Μ.: Δημοκρατούμενοι Γάλλοι (1797—1799). Κέρκυρα 1917.

- Λορέρδου, Ίωάν. Π.: Ἱστορία τῆς Νήσου Κεφαλληνίας. Κεφαλληνία 1888.
- Λούντζη, Ἐρ.: Ἐπτάνησος Πολιτεία (Μετ. Ἀδριανὸν Λούντζη - Νικοκάδουρα) Κέρκυρα.
- Λούντζη, Ἐρ.: Τὰ Ἐπτάνησα ἐπὶ Γάλλων Δημοκρατικῶν (Μετ. Ἀδ. Λούντζη - Νικοκάδουρα). Κέρκυρα 1971.
- Μαυρογιάννη, Γερ.: Ἱστορία τῶν Ἴονίων Νήσων (1797—1815). Τόμ. Α'. Ἀθήναι 1889.
- Ποδοκανάκη, Ἐμ.: Ὁ Βοναπάρτης καὶ αἱ Ἴόνιοι Νῆσοι. Μετ. Νοεμῆς Ζωηροῦ Πασσαῦ. Κέρκυρα 1937.
- Σάθα, Κ.: Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τόμος 5ος.
- Τσιτσέλη, Ἠλία: Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα. Τόμ. 1—2. Ἀθήναι 1904 καὶ 1960.
- Φωκᾶ Κοσμετάτου, Ν.: Τὸ Κάστρο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Κεφαλληνίας. Ἀθήναι 1966.
- Χιώτη, Π.: Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα. Τόμ. 3ος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ἀφιξη τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων στὰ νησιά τοῦ Ἴονίου οἱ λαϊκῆς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐπὶ αἰῶνες καταπίεζονταν ἀπὸ τοὺς Βενετούς καὶ τοὺς εὐγενεῖς γαιοκτήμονες, ἀποκτήσανε συνείδηση τῶν δικαιωμάτων τους καὶ προσπάθησαν νὰ τὰ κατοχυρώσουν εἴτε μὲ εἰρηνικῆς διαδικασίης εἴτε μὲ ἐπαναστατικῆς ἐκρήξις. Σ' ὅλα τὰ νησιά συστήθησαν ἀμέσως «προσωρινὰ δημαρχεῖα», στὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύονταν ὅλες οἱ τάξεις, οἱ ἐκκλησίαι τῶν δύο δογμάτων καὶ οἱ Ἰσραηλίτες, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβαν νὰ ἀσκήσουν τὴ διοίκησι, σ' ὅλους τοὺς τομείς μᾶς κρατικῆς δραστηριότητος. Φυσικὰ ἢ πραγματικὴ ἐξουσία ἔμεινε στὰ χεῖρα τῆς γαλλικῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως καὶ τῶν Ἰακωβίνων τῶν νησιῶν, ποὺ εἶχαν ἐνωτισθεῖ τὰ μηνύματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως στὴν Ἰταλία ἢ καὶ σ' αὐτὴ τὴ Γαλλία, σὰν νεαροὶ σπουδαστές.

Μιὰ κατάστασις ὅμως, ποὺ εἶχε διαμορφώσει καταπίεσι αἰῶνων, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἰσορροπηθῇ, κοινωνικὰ καὶ διοικητικὰ, σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Οἱ ἀγρότες ζητοῦσαν μὲ μᾶς ὅ,τι εἶχαν στερηθεῖ τετρακόσια χρόνια, ἐνῶ οἱ εὐγενεῖς δὲ φαίνονταν καθόλου πρόθυμοι νὰ προχωρήσουν πρὸ πέρα ἀπὸ θεωρητικῆς παραχωρήσεις. Ἔτσι οἱ ἀναταραχῆς, οἱ συγκρούσεις καὶ οἱ βιαιότητες κατάντησαν ἐνδημικῆς στὴν ἑταιρο ὅλων τῶν νησιῶν. Οἱ εὐγενεῖς μέσα σ' ἓνα τέτοιο κλίμα ἀνασφάλειας, στὸ ὁποῖο διακυβεύονταν, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς περιουσίης τους, καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἢ ζωὴ τους, δὲν ἀπέβλεπαν στοὺς Γάλλους Δημοκρατικοὺς γιὰ τὴν προστασίης τους. Ἀντίθετα, τοὺς θεωροῦσαν ἐχθρούς. Ὁ ὀρθόδοξος κληρὸς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀφιξη τῶν Γάλλων εἶχε ἐλπίζει ὅτι θὰ ἀποκαθίστατο κύριος στὸν οἶκο του καὶ θὰ σταματοῦσαν οἱ προπηλακισμοὶ καὶ τὸ προβάδισμα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, εἶδε ξαφνικὰ νὰ παραμερίζεται καὶ στὸν προέχοντα ρόλο του στὴ διαχείρισι τῶν κοινῶν νὰ ὑποκαθίστανται στοιχεῖα ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Ἐπρόκειτο γιὰ δύο δυνάμεις ἐξαιρετικὰ ἰσχυρές, ποὺ δὲν εἶχαν καμιά διάθεσι νὰ παρατηθεῖν τῶν προνομίων τους χάριν τοῦ «ἀμόρφωτου ὄχλου», ὅπως ὀνόμαζαν τὸν ἐργατικὸ πληθυ-

σμό καὶ τὰ ἀστικά στοιχεία τῶν πόλεων. Εὐγενεῖς καὶ κληρικοὶ ἦταν τὰ δύο στοιχεία πού, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἐναγκαλισμοὺς καὶ ἐνθουσιασμοὺς, ὑπονόμισαν τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους καὶ στράφηκαν τελικὰ ἐναντίον τους. Καὶ οἱ πρῶτοι πού ὑποδέχθηκαν σὰν ἀπελευθερωτὲς τοὺς Ρωσσοτούρκους, ὅταν αὐτοὶ κήρυσαν τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βοναπάρτη κ' ἄρχισαν μὲ τὸν στόλο τους νὰ καταλαμβάνουν διαδοχικὰ τὰ Ἴονια νησιά. Ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴ στροφή σημαντικῆς μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ κλήρου ἔπαιξε ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε', στὴν ὁποία κατηγόρησε τοὺς Γάλλους γιὰ τὴν ἀθεϊστικὴ πολιτικὴ τους καὶ καλοῦσε τοὺς πληθυσμοὺς τῶν νησιῶν νὰ συνταχθοῦν μὲ τοὺς ἐνωμένους Συμμάχους τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἡμισελήνου.

Τῆς 29 Ἰουνίου τοῦ 1797 ὁ Γάλλος στρατηγὸς Gentili καταλαμβάνει τὴν Κέρκυρα καὶ τὰ ἄλλα Ἴονια νησιά ἐν ὀνόματι τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Βενετίας, στὴν πραγματικότητά ὅμως σὰν ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ἐντολοδόχος τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Στρατιάς τῆς Ἰταλίας Βοναπάρτη. Ὁ Στρατηγὸς Anselmo Gentili ἀναλαμβάνει Γενικὸς Διοικητῆς τῶν νησιῶν καὶ διοικητῆς τῆς Κερκύρας. Διοικητῆς τῶν ἄλλων νησιῶν ὁ πολίτης Guy, πρῶην πρόξενος τῆς Γαλλίας στὴν Ζάκυνθο. Ὁργάνωσις «Δημαρχείων» σ' ὅλα τὰ νησιά. Μέλη τοῦ Δημαρχείου Κερκύρας 48. Κεφαλληνίας, 40 τοῦ Ἀργοστολίου καὶ 40 τοῦ Ληξουρίου. Ζακύνθου 40. Λευκάδος 24. Κυθήρων 15. Ἰθάκης 15.

Μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τοῦ Καμποφόρμο (17 Ὀκτωβρίου 1797) τὰ Ἴονια νησιά περιέρχονται στὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς Γαλλίας καὶ ἀποτελοῦν ἐπαρχίαι τῆς Δημοκρατίας. Τῆς 20 Δεκεμβρίου 1797 διαιροῦνται σὲ τρεῖς νομοὺς: Τὸν νομὸ Κερκύρας, πού περιλάμβανε τὰ νησιά Κέρκυρα, Παξοὶ καὶ Λευκάδα. Τὸν νομὸ Ἰθάκης μὲ τὰ νησιά Ἰθάκη καὶ Κεφαλληνία. Καὶ τὸν νομὸ Αἰγαίου μὲ τὰ νησιά Ζακύνθου καὶ Κυθήρων. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κάθε νομοῦ τοποθετεῖται Γάλλος Ἐπίτροπος, μὲ εὐρύτερες δικαιοδοσίες.

Τὸν Στρατηγὸ Gentili ἀντικαθιστᾷ τῆς 22 Δεκεμβρίου ὁ Στρατηγὸς Ghabot Συγχρόνως διορίζεται Γενικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Διευθυντηρίου στὰ νησιά ὁ πολίτης J. B. Comeygas. Ἀντικατάστασις τοῦ Comeygas ἀπὸ τὸν πολίτη Dubois, ὁ ὁποῖος φθάνει στὴν Κέρκυρα τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1798.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1798 οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Τούρκοι εἶχαν κηρύξει τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ὑποκινούμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Βοναπάρτη στὴν Αἴγυπτο ἔβλεπαν νὰ ἀπειλεῖται ἡ ἰσορροπία τῶν δυνάμεων στὴν Ἀνατολή. Ὁ ἐνωμένος ρωσσοτουρκικὸς στόλος τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1798 καταλαμβάνει τὰ Κύθηρα καὶ τῆς 26 Ὀκτωβρίου τὴν Ζάκυνθο. Τῆς 30 Ὀκτωβρίου ἦλθε ἡ σειρὰ τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Τῆς 3 Νοεμβρίου καταλαμβάνεται ἡ Λευκάδα. Τὴν ἴδια μέρα ἀρχίζει ἡ πολιορκία τῆς Κερκύρας ἀπὸ τοὺς Ρωσσοτούρκους, ἡ ὁποία τερατίστηκε τῆς 20 Φεβρουαρίου 1799. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γαλλικὴ φρουρὰ Κερκύρας, καὶ οἱ φρουρῆς τῶν ἄλλων νησιῶν πρόεταξαν ἄμυνα στοὺς Ρωσσοτούρκους ἀπελευθερωτῆς. Ἡ μικρὴ ἀριθμητικὴ τους δύναμις καί, πρὸ παντός, ἡ ἐγκατάλειψή τους ἀπὸ τὴ μεγάλη μάζα τοῦ γηγενοῦς πληθυσμοῦ, ἦταν φυσικὸ νὰ ὀδηγήσουν στὴν κάμψη τῆς ἀντιστάσεώς τους, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι πρόδωσαν τὴν ἀτομικὴ τους τιμὴ ἢ τὴν τιμὴ τῶν γαλλικῶν ὄπλων.

Ἡ ἐξουσία τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων στὴν Κεφαλληνία κράτησε ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1797 ὡς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1798.

Τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1798 οἱ Σπύρος Ἄννινος Καβαλιεράτος, Ἱππότης Ἀντώνιος Ἰγγλέσης καὶ ταγματάρχης Σπυρίδων Ριτσαρδόπουλος Στεκούλης, πρῶην ἀξιωματικοὶ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λαοῦ, τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, κατέλυσαν τῆς ἀρχῆς, διώξαν τὴ Γαλλικὴ φρουρὰ καὶ ὑψώσανε τὴ ρωσικὴ σημαία.

Πέντε μέρες αργότερα, τις 29 Ὀκτωβρίου, ἀποβιβάζονται στο Ἄργοςτόλι ἀμαχητὶ οἱ στρατοὶ τῶν Ρωσοτούρκων. Οἱ δύο ναύαρχοι, ὁ Οὐζακῶφ καὶ ὁ Καδὶρ - Βέης, διώρισαν ἀμέσως νέα διοίκηση στὴ νῆσο μὲ πρόεδρο τὸν κόμητα Κωνσταντῖνο Χωραφᾶ καὶ μέλη τὸν κόμητα Ἀναστάσιο Μεταξᾶ καὶ τοὺς Νικόλαο Καρούσο, Ἰωάννη Κρασαῖ, Μ. Βαλασαμάκη καὶ Εὐστάθιο Μεταξᾶ. Στὸν τελευταῖο, διαπραγῆ νομομαθῆ, ἀνετέθη τὸ δικαστικὸ μέρος τῆς διοικήσεως. Ἡ «κυβέρνηση» αὐτὴ ὀνομάστηκε «Ἀντιπροσωπεῖα καὶ Προεδρεῖα Κεφαλληνίας» (Deputazione e Presidenza di Cefalonia), ὁ δὲ Χωραφᾶς προσαγορεύονταν «Γολοτηρητῆς πληρεξούσιος καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς» (Vicario Plenipotenziario e Presidente della Commissione dell'isola).

Ἐν συνεχείᾳ τὸ θέμα τῆς διοικήσεως τῆς Κεφαλληνίας περνᾶει ἀπὸ διάφορες φάσεις. Ὁ Κ. Χωραφᾶς παραιτεῖται καὶ ἡ ἐξουσία περιέρχεται οὐσιαστικὰ στὰ χεῖρια τῆς φατρίας τῶν Ἄννινων, μὲ τοὺς ὁποίους στενὰ συνεργάζεται ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς. Γιὰ νὰ νομιμοποιήσει τὸ καθεστῶς του ὁ τελευταῖος αὐτὸς καὶ οἱ συνεργάτες του συγκαλοῦν τὸ Κονκλάβιο, τὸ Συμβούλιο δηλ. τῶν Εὐγενῶν, γιὰ νὰ προβῆ στὴν ἐκλογὴ τῆς νέας Προεδρεῖας. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐμπιστεύονταν τὸ «Μεῖζον», συγκαλέσανε τὸ «Μικρὸν» Συμβούλιο, τὸ ὁποῖον ἐξέλεξε μέλη τῆς νέας Προεδρεῖας τοὺς Εὐστάθιο Μεταξᾶ, Νικόλαο Ἄννινο, Ἰωάννη Χοῖδᾶ καὶ Χριστόδουλο Ἄννινο.

Ἡ Γερουσία, θέλοντας νὰ ἰσορροπήσῃ τὴ δύναμη ποὺ προσπορίζεται ἡ φατρία τῶν Ἄννινων μὲ τὴν ἄσκηση τῆς Προεδρεῖας καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴ δικὴ τῆς ἀδυναμία, μὲ θέσπισμα τῆς 28 Ἰουνίου 1800 διώρισε μέλη τοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱψηλῆς Ἀστυνομίας τοὺς Νικόλαο Φωκᾶ, Γεώργιο Παυλῆ καὶ Ἰωάννη Κρασαῖ. Ὁ διορισμὸς ἦταν σύμφωνος πρὸς τὸ 15ο ἄρθρο τοῦ προσωρινοῦ Συντάγματος, οἱ δὲ διορισθέντες ἀνῆκαν στὴ φατρία τῶν Μεταξᾶδων. Ἀντὶ ὅμως τῆς ἐπιζητούμενης ἰσορροπίας, οἱ ἀντιθέσεις ὀξύνθηκαν περαιτέρω, γιὰ νὰ ἀποσορευθοῦν σὲ ἀνοικτὴ σύγκρουση τὶς 12 Αὐγούστου 1800. Στόχος καὶ τῶν δύο παρατάξεων ἦταν ἡ ἄσκηση οὐσιαστικῆς διοικήσεως ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἄλλων δυνάμεων, ποὺ ἵπτηρχαν στὸ νησί. Ἀφορμὴ ἢ διαφορὰ γιὰ τὶς ἀρμοδιότητες τοῦ Μεῖζονος καὶ τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου, δηλ. ἂν τὸ πρῶτο ἢ τὸ δεύτερο ἦταν ἀρμόδιο νὰ ἐκλέξῃ τὴν τοπικὴ διοίκηση.

Ἡ συνεδρίαση τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου εἶχε ὀριστεῖ γιὰ τὶς 13 Αὐγούστου. Τὴν προηγούμενη ὅμως χωρικοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀμαλοὺς καὶ τὴ Λιθαθὼ μῆτανε ἔνοπλοι στὸ Ἄργοςτόλι, καταλύσανε τὴ ἔννομη τάξη καὶ ἐπιδοθήκανε σὲ ἐμπρησμόν, ἀρπαγὲς καὶ λεηλασίες, ὑπὸ τὴν ἀνοχὴ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως. «Ὀρμήσαντες εἰς τὰ δημόσια καταστήματα καὶ γραφεῖα, γράφει ὁ Γ. Μαυρογιάννης (Ἱστορ. Ἴον. Νήσων, τόμ. 1, σελ. 331) κατέστρεφον τὰ ἐπιπλα καὶ ἔσχιζον, ῥίπτοντες εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ ἐν αὐτοῖς τηρούμενα δημόσια καὶ ἰδιωτικά ἔγγραφα. Ἀκολούθως ἤνοιξαν τὰς φυλακὰς καὶ ἀπέλυσαν ἅπαντας τοὺς φυλακισμένους μεθ' ὧν ἐλεηλάτησαν τὰς πλουσίας οἰκίας τῶν δύο προέδρων, τοῦ Ι. Χοῖδᾶ καὶ Ε. Μεταξᾶ, τὰς ὁποίας τὴν ἐπιούσαν καὶ ἐνέπρησαν μετὰ τινῶν ἄλλων παρακειμένων αὐταῖς. Οἱ δύο οὗτοι πρόεδροι, οἱ μᾶλλον μισούμενοι παρὰ τοῦ λαοῦ, κρυβέντες κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ κινδύνου, ἤδυνήθησαν νὰ διαφύγῃσι τὴν νανίαν τοῦ ὄχλου καὶ νὰ σωθῶσι πλεῖσαντες εἰς Ζάκυνθον, ὅπου εἶδον φιλικὴν καὶ πρόθυμον ξενίαν».

Ἡ διάλυση τῆς Προεδρεῖας εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ συγκεντρωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἐξουσία στὰ χεῖρια τῆς Ἱψηλῆς Ἀστυνομίας, δηλ. στὴ φατρία τῶν Μεταξᾶδων. Ἰκανοποιώντας τὸ κοινὸ αἶσθημα, ἡ νέα διοίκηση συνεκάλεσε τὸ Μεῖζον Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε ὡς μέλη τῆς Προεδρεῖας τοὺς Στέφανο Φωκᾶ, Ἀνδρέα Πανᾶ, Σάβιο Ἄννινο, Π. Βαλασαμάκη καὶ Σ. Πετρίτη. Συγχρόνως ἐξέλεξε νέους γεροουσιαστὲς Κεφαλληνίας τοὺς Ἀνδρέα Μεταξᾶ καὶ Μαρίνο Ἰγγλέση, σὲ ἀντικατάσταση τῶν Δημητρίου Πηνιατόρου, Γερασίμου Καμπίτη καὶ Φραγκίσκου Τσουλάτη.

Ἡ ἐπικράτηση τῆς μῆς μερίδος δὲν ἐξουδετέρωσε τὴν ἀντίπαλῃ, ἡ ὁποία διέ-

θετε καὶ αὐτὴ πλατειὰ λαϊκὴ βάση. Ἔτσι ἡ ἀναρχία καὶ οἱ ἀθθαιρέσιες δὲν ἐσταμάτησαν οὔτε μιὰ στιγμή. Ἡ ἔννοια τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως εἶχε βαρύτερα τραυματιστῆ, καὶ ἡ διαίρεση εἶχε καλλιεργήσει θανάσιμα μίση καὶ δεύτατες ἀντιθέσεις. Σὲ ὅλα αὐτὰ ἤθελε νὰ προστεθῆ καὶ ἡ ἀνάφλεξη τῆς παληᾶς ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἄργουστολίου καὶ Ληξουρίου.

Οἱ Ληξουριῶτες δὲν εἶχαν εὐνοϊκὰ δεχθεῖ τὴν καθιέρωση τοῦ Ἄργουστολιοῦ σὰν πρωτεύουσας τῆς Κεφαλληνίας. Καὶ εἶχαν ἐπιτύχει, μετ' ἡφίσια τῆς Γερουσίας τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1799, νὰ ἰδρυθοῦν καὶ νὰ λειτουργήσουν στὴν πόλη τους τὸ Ἵγυιονομεῖο καὶ τὰ Δικαστήρια. Μολονότι ὅμως τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἐπακυρώθηκε καὶ μετὰ νέα ἀπόφαση τῆς Γερουσίας (6 Ἰουλίου 1800) μετὰ τὴν ὁποία διορίζονταν μάλιστα καὶ οἱ δικασταί, ἐν τούτοις τὸ Γενικὸ Συμβούλιο τῆς Κεφαλληνίας, πὸν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τοῦ Ἄργουστολίου καὶ οἱ Ληξουριῶτες θεωροῦσαν παράνομο, μετ' ἀπόφασή του τῆς 21 Ἰουλίου 1800 διεκήρυξε ὅτι «εἶναι βλαβερὸν στὸν τόπον τὸ Ἵγυιονομεῖο Ληξουρίου». Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ φυσικὸ ἦταν νὰ προσθέσῃ μιὰ ἀκόμη θραυλλίδα στὰ θεμέλια τῆς τάξεως. Ἐνοπλιο χωρικοὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ληξουρίου βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπιδοθοῦν σὲ λεηλασίες καὶ ἐμπρησμούς.

Αὐτὴ τὴν κατάσταση ἀντιμετώπιζε ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐπιτροπὴ ὅταν τὶς 29 Ἀπριλίου 1801 ἔφθανε στὴν Κεφαλληνία.

Σελ. 97. Στ. 14. ΠΙΕΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (Συνταγματάρχης).— Ἀπὸ παληὰ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῆς Κερκύρας, εἶχε ἀρχικὰ ὑπηρετήσῃ στὸ Στρατὸ τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ὅπου ὁ πατέρας του εἶχε φθάσει τὸ βαθμὸν τοῦ Συνταγματάρχου. Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τῆς Νεαπόλεως καὶ τὴν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας, ἡ οἰκογένεια Πιέρης γύρισε στὴν Κέρκυρα. Τότε ὁ Νικόλαος Πιέρης ζήτησε ἀπὸ τὴν προσωρινὴν Γερουσίαν νὰ τὸν προοιβάσῃ στὸ βαθμὸν τοῦ Ταγματάρχου καὶ αὐτὸς ἀνελάμβανε, χωρὶς μισθὸ ἢ ἄλλη ἀποζημίωση νὰ γυμνάσῃ τὸ τότε ὀργανωμένο στὴν Κέρκυρα σύνταγμα ἐπιλέκτων, ὑπὸ τὸν Συναχὴν Αὐγουστίνου Βαρούχα, καὶ στὸ ὁποῖο εἶχε δοθεῖ τὸ ὄνομα «Ὀμοσπονδιακαὶ νῆσοι». Ἡ Γερουσία δέχθηκε τὴν πρότασή του καὶ ὁ Πιέρης πρόσφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίες στὴν ὀργάνωση τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας καὶ στὴν ἀποκατάσταση τῆς τάξεως στὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Κεφαλληνία. Ἀργότερα πῆρε μέρος στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ὑπηρετήσῃ στὸν ἔθνικὸ στρατὸ. Ἀποστρατεῖθηκε μετὰ τὸ βαθμὸν τοῦ Συνταγματάρχου καὶ πέθανε στὴν Κέρκυρα σὲ βαθὺ γῆρας. Διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀνδρεία, τὴν παιδείαν καὶ τὸ ἦθος του.

Σελ. 97. Στ. 21. ΛΗΘΟΤΡΙ.— Ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὰ 1534 σὲ ἔγγραφο διαμαρτυρία πρὸς τὴν Ἐνετικὴν γερουσίαν, ὡς Laxuri. Στὴ γενόμενῃ τὸ 1538 ἀπογραφή οἱ κάτοικοι του ἀνέρχονταν σὲ 581. Ἀπὸ τότε ἀναπτύσσεται ραγδαίαν καὶ ἀναδεικνύεται ἡ πρωτεύουσα τῆς πεδινῆς Πάλης. Γι' αὐτὸ διεξεδίχθη τὴν τιμὴν νὰ γίνῃ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας, ὅταν ἀποφασίστηκε ἡ μεταφορὰ τῆς ἀπὸ τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ προτίμησις τοῦ Ἄργουστολίου τραυμάτισε τὴ φιλοτιμίαν τῶν Ληξουριωτῶν καὶ ἀπὸ τότε χρονολογεῖται ἡ ἀντιζηλία τῶν δύο πόλεων, πὸν βρῆκε τὴ δικαιοσύνη τῆς ἀκόμῃ καὶ στὴν ποίησι. Τὸ 1799 οἱ Ληξουριῶτες εἶχαν ἐπιτύχει μετὰ τὴ βοήθειαν τῶν Ρωσσοτουρκῶν νὰ γίνῃ ἡ πόλη τους ἔδρα ὕγειονομείου καὶ πρωτοδικείου. Τὸ σχετικὸ θέσπισμα τῆς Γερουσίας (30 Σεπτεμβρίου 1799) στηρίζει τὴν ἀπόφαση στὴν ἐξῆς ἐπιχειρηματολογία: «Ἡ πόλις τοῦ Ληξουρίου κατοικεῖται ὑπὸ 6.000 κατοίκων, ἐν αὐτῇ διαμένουσι πλείστα οἰκογένεια εὐγενῶν, κλεῖζεται ὑπὸ εὐφρων ἀνδρῶν, περιέχει τεχνίτας καὶ ἐπιτηδευματίας, τὸ ἐμπόριον αὐτῆς διατελεῖ ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει. Κεμένη ἐν τερπνῇ φυσικῇ θέσει διακρίνεται διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῶν οἰκῶν καὶ καλλονῆς τῶν αὐτῆς λεωφόρων. Αἱ ἡδέεις καὶ εὐφοροὶ ἔξοχα Ἄνωγῆς, Κατωγῆς καὶ Θηνέας σχηματίζουσι μετὰ τῆς πόλεως πληθυσμὸν 20.000

κατοίκων... Ὡς ἐκ τούτου ὑποχρεοῦνται οἱ κάτοικοι νὰ ἐπαυῶσι τὴν δικαιοσύνην ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἀργοστολίου ἥττον κατοκημένη τῆς αὐτῶν, ἀπεχούση ἕξ μίλια διὰ θαλάσσης, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρικυμιώδους, ἀφοῦ πρότερον διέλωσι πλεῖστα ἔτερα μίλια διὰ ξηρᾶς ἵνα φθάσωσι εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐν τῇ ἀφίξει αὐτῶν εἰς Ἀργοστόλιον εὐρίσκουν μὲν δικαστήρια, ἀλλ' οὐχὶ δὲ καὶ στέγην καὶ ἄστυον, ἀναγκαζόμενοι νὰ διαμένωσιν ἐν ὑπαίθρῳ καὶ διανυκτερεύωσιν ὑπὸ τὰς στοᾶς...». Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴ τῆς Γερουσίας τὴν ἀνέτρεψε ἡ τοπικὴ διοίκηση τῆς Κεφαλληνίας, πού ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου. Ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο ἄλλων ἐφθασε μέχρι τοῦ σημείου τὸ Ληξοῦρι νὰ κηρύξη τὴν αὐτονομία ἔναντι τῆς λοιπῆς Κεφαλληνίας. Πλοῖα ληξουριώτικα βομβαρδίζουν τὸ Ἀργοστόλι, ἐνῶ 4.000 ἔνοπλοι χωρικοὶ τοῦ κόμματος τῶν Μεταξάδων — Λοβέρδων μπαίνουν στὸ Ληξοῦρι, ἐκτελοῦν τὴ φρουρὰ καὶ ἐρημώνουν τὴν πόλιν. Ἡ Γερουσία ἀναθέτει στὸν Κωνσταντῖνο Χωραφᾶ πλήρεις ἐξουσίες, μὲ τὴν ἐντολή νὰ καταστείλῃ τὴν στάση. Ἐστρατεία ἀναλαμβάνεται ἔναντιον τοῦ Ληξουρίου, ἕξι πλοῖα κανονιοβολοῦν τὴν πόλιν καὶ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ἄννιον ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν. Ὁ Κάισαρ Μεταξᾶς καὶ δύο ἄλλοι συναρχηγοὶ τῆς στάσεως τουφεκίζονται. Τὰ σκληρὰ μέτρα θέσανε τέρμα στὶς ἔνοπλες συγκρούσεις καὶ ἐπέτρεψαν τὴν προοδευτικὴν οικονομικὴν ἄνθησιν τοῦ Ληξουρίου. Ἐν τούτοις ἡ ἀντιζηλία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη καὶ σήμερα.

Σελ. 98. Στ. 17. ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ.— Ἀπὸ τίς νεώτερες πόλεις. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν συνδέεται μὲ ἰδιαιτέρας σημασίας ἱστορικὰ γεγονότα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα. Μέχρι τῆς μεταφορᾶς σ' αὐτὸ τῆς πρωτεύουσας τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1757, δὲν ἦταν παρὰ ἕνας μικρὸς οικισμὸς 450 κατοίκων, πού ἡ ἐπίκαιρη θέσις του τὸν εἶχε ἀναδείξει σὲ ἐπίγειο τοῦ Κάστρου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πού ἐπὶ δυόμισιν αἰῶνες ὑπῆρξε ἡ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας.

Σελ. 98. Στ. 17. ΦΡΟΤΡΙΟ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.— Ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας. Ἦταν κτισμένο σὲ ὕψωμα 320 μ. ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσης, εἶχε ἔκτασιν 16.000 τετρ. μέτρων καὶ περίμετρο 600 μ. Ἡ θέσις του ἦταν ὀχυρώτατη καὶ δέσποζε τῆς Λιβαθοῦς, τοῦ Ἀργοστολίου, τοῦ Ληξουρίου καὶ μεγάλης ἐκτάσεως στὴν παραλία τοῦ στενοῦ τοῦ Ἀργοστολίου. Κτίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τὸ 1262. Τὸ 1500 καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ τὸ 1504 οἱ ὀχυρώσεις του ἐπισκευάζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἰσπανοῦ μηχανικοῦ Νικολάου Τσιμάρα καὶ μὲ τὴ βοήθειαν εἰδικῶν τεχνιτῶν, καὶ ἐστάλησαν ἐπίτηδες ἀπὸ τὴ Βενετία. Ἐπέστη κατὰ καιροὺς ζημίαι ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς, τὶς μεγαλύτερες ὅμως καταστροφῆς τὶς ὑπέστη ἀπὸ τὸν σεισμὸ τοῦ 1757, ὅταν οἱ δονήσεις κράτησαν 40 ὀλόκληρες μέρες. Τὸ φρούριον τότε ἐρημώθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους, οἱ ὅποιοι ἀναζήτησαν ἀσφαλέστερα καταφύγια σὲ ἄλλα μέρη τῆς νήσου. Κατόπιν αὐτοῦ ἀποφασίστηκε νὰ μεταφερθῇ ἡ πρωτεύουσα στὸ Ἀργοστόλι, τὸ ὅποιον ἦταν ἕνας μικρὸς οικισμὸς 450 κατοίκων καὶ ἐχρησίμευε σὰν ἐπίγειο τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Στὸ Ἀργοστόλι ὑπῆρχαν ἀποθήκες διαμετακομίσεως καὶ φυλακῆς, ἀπὸ τίς ὅποιες πῆρε καὶ τὸ ὄνομά του (ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ λέξις Ergastolo). Γιὰ διοικητῆριον χρησιμοποιήθηκε τὸ σπίτι τοῦ κόμητα Ν. Λοβέρδου, γὰρ δὲ τὴ στέγασις ἄλλων ὑπηρεσιῶν μέρος τῆς Μονῆς τῶν Λυτικῶν Santa Maria della Salute. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Κεφαλληνίας, ἡ πρωτεύουσα μέσα στὸ Κάστρο δὲν ἦταν πολυάνθρωπη γιατί οἱ κάτοικοι προτιμοῦσαν νὰ μένουν στὶς ἐξοχάς, κοντὰ στὰ κτήματά τους. Γι' αὐτὸ οἱ Ἐνετοὶ εἶχαν θέσει σὰν προϋπόθεσιν τῆς ἐγγραφῆς τῶν εὐγενῶν στὴ Χρυσὴ Βίβλον νὰ διαθέτουν μόνιμη κατοικίαν στὴν πρωτεύουσα.

Σελ. 98. Στ. 20. ΜΕΤΑΞΑΣ (ΑΤΣΣΑΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ (1752 - 1820).—

Γεννήθηκε στὸ Ἀργοστόλι. Τὸ 1786 ἐξελέγη σύνδικος τῆς Κοινότητος. Ἀπὸ τοῦ 1795 - 1796 διετέλεσε διοικητὴς τῆς Ἰθάκης, ἔπειτα προβλεπτής τοῦ Ὑγειονομείου. Ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας ἐχημάτισε μέλος τῆς Προεδρείας τῆς Κεφαλληνίας, ἀντιπρόσωπος τῆς νήσου στὴν οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ, ποὺ εἶχε ἔδρα τὴν Κέρκυρα, καὶ τὸ 1802 πρύτανης Κερκύρας. Ἦταν λόγιος, μὲ πλατεῖα φιλολογικὴ μόρφωση. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας τῶν Γάλλων. Τὸ 1818 ὑπῆρξε ὡς ἐφέτης στὸ Ἀργοστόλι καὶ ὡς πρόεδρος δικαστηρίου τὸ 1819. Εἶχε τὴν ἀποψη ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Κεφαλληνίας ἔπρεπε νὰ στηριχθῆ στὴ γεωργία, γι' αὐτὸ καὶ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς δραστηριώτερους ἐταίρους τῆς Ἀγροτικῆς Ἀκαδημίας τοῦ νησιοῦ.

Σελ. 99. Στ. 99.— Οἱ Ἄννιοι, παλῆά οἰκογένεια τῆς Κεφαλληνίας, ἔπαιξαν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὰ γεγονότα τοῦ 1799 - 1802, ποὺ συγκλόνισαν τὸ νησί, καὶ ἀργότερα στὰ πράγματα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ μελέτη τῶν διασωθέντων ἐγγράφων συνάγεται ὅτι οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἀπέκλιναν κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν φατριάν τῶν Ἄννίων, ἣν εὗρον πλειότερον πρόθυμον εἰς ὑποστήριξιν τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος· πολλοὶ μάλιστα φίλοι τοῦ Ἄννιου (Σ.Σ. Ἐπιτονοεῖται ὁ Νικόλαος, ἀρχηγὸς τότε τῆς οἰκογενείας καὶ μαχητικὸς τῆς στέλεχος) καὶ αὐτοὺς οὕτως μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Κωνσταντίνου Χωραφᾶ ἦσαν μέλη τῆς ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἐπιτροπῆς, καὶ συνεσκέπτοντο καὶ συνέπραττον μετὰ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων». (Γ. Μαυρογιάννη: Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων, τόμ. Α', σελ. 384).

Σελ. 112. Στ. 19. ΔΙΒΑΘΩ.— Ἀπὸ τίς εὐφορότερες καὶ ὠραϊότερες περιοχῆς τῆς Κεφαλληνίας. Σὲ παλαιότερη ἐποχὴ ἦταν ἡ πυκνότερα κατοικημένη περιφέρεια τοῦ νησιοῦ. Τὰ σημαντικώτερα χωριά τῆς εἶναι ἡ Λακίθρα καὶ τὰ Μεταξᾶτα. Στὴν περιοχὴ τῆς βρίσκεται καὶ τὸ φρούριο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πολλοὶ κάτοικοι τῆς ἦταν πλούσιοι, ἐνῶ στὴν περιοχὴ αὐτὴ στήριξε τὴ δύναμὴ τῆς ἡ οἰκογένεια τῶν Ἄννίων. Δυὸ δῆμοι καὶ 25 χωριά συνιστοῦσαν, μὲ τὴν παλῆά διοικητικὴ διαίρεση, τὴν ἐπαρχία Κραναίας.

Σελ. 113. Στ. 31. ΜΕΤΑΞΑΣ ΕΤΣΤΑΘΙΟΣ.— Πληροφορίες γιὰ τὸν Εὐστ. Μεταξᾶ δίνουν ὁ Γ. Μαυρογιάννης στὴν Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ὁ Ἡλίας Τσιτσέλης στὰ «Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα» (τόμ. Α', σελ. 426 - 427). Ἐπρόκειτο γιὰ δυναμικὴ μορφὴ τῆς κεφαλληνιακῆς ἱστορίας. Νομικὸς καὶ πολιτικός, χημάτισε διοικητὴς τῆς Ἰθάκης τὸ 1784. Ἐπὶ Ρωσοτούρκων διορίστηκε τὸ 1798 ἀπὸ τὸν Οὐζακῶφ μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀνατέθηκαν οἱ δικαστικὲς δικαιοδοσίαι. Ἐν συνεχείᾳ ἐξελέγη γραμματεὺς τῆς Προεδρείας, ἕνα εἶδος διοικητικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ τότε σύνταγμα, ἀναδειχθεὶς σ' ἕνα ἀπὸ τὰ δραστηριότερα καὶ ἱκανότερα μέλη τῆς. Κατὰ τίς διαμάχας Ἄννίων καὶ Μεταξᾶδων ὑπῆρξε πολιτικὸς φίλος τῶν πρώτων. Αὐτὸ τοῦ προκάλεσε καὶ διώξεις καὶ ζῆμιες κατὰ τὰ πολυτάραχα χρόνια τῶν ἀναστατώσεων στὴν Κεφαλληνία. Εἶχε μάλιστα ἐξοριστεῖ καὶ ὡς στασιαστής. Κατὰ τὴν στάση τοῦ 1801 ἔστησε τὸ στρατηγεῖο του στὰ Τρωγανιάτικα. Μετὰ τὴν τακτοποίηση τῶν πραγμάτων στὸ νησί, ἔπειτα ἀπὸ τὴ μεσολάβηση καὶ τίς εὐστοχῆς ἐνέργειαι τοῦ Καποδίστρια, διορίστηκε διοικητικὸς ἐπίτροπος στὰ Κύθηρα. Χάρει στὶς ἱκανότητές του καὶ στὰ μέτρα ποὺ πῆρε ἐπανεφέρε τὴν τάξην καὶ ἐπέτυχε συγχρόνως νὰ εἰσπράξῃ μεγάλο μέρος τῶν καθυστερουμένων φόρων, γεγονὸς ποὺ ἀνακούφισε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου ἀνηθηρά. Αὐτὸ ὅμως ὀδήγησε τοὺς Κυθηριοὺς στὴν ὑποβολὴ παραπόνων πρὸς τὴν Γερούσια γιὰ τὴν «τυραννικὴν» του διοίκησιν. Ὁ Μεταξᾶς ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας τῶν Γάλλων καὶ συγγραφεὺς διαφόρων ἔργων, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐξεδόθησαν, ὅπως σημειώνει ὁ Τσιτσέλης.

Σελ. 114. Στ. 14. «Κόμης Ἀνδρέας, γερουσιαστής...».— Ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα μέλη τῆς οἰκογενείας Μεταξᾶ. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ καταγόταν ἀπὸ τὸ Βυζάντιο. Μετὰ τὴν πώση τῆς Κοινὸπόλεως ὁ Μαρκ. Ἀντόνιος Μεταξᾶς, ὁ ὁποῖος συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς βασιλίδος, πέτυχε νὰ διαφύγῃ τὴν αἰχμαλωσίαν μ' ἓνα Γενοβέζικο πλοῖο. Κατέφυγε ἀρχικὰ στὴν Κρήτη κ' ἀφοῦ περιπλανήθηκε σὲ διάφορες κτήσεις τῆς Βενετίας ἐγκαταστάθηκε τελικὰ στὴν Κεφαλληνία. Ἀπ' αὐτὸν ξεκινοῦν οἱ Μεταξᾶδες τοῦ νησιοῦ, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους διακρέμνανε τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γιοὶ τοῦ Ἀντωνίου Μεταξᾶ ὑπῆρξαν οἱ Ἀνδρέας καὶ Καῖσαρ, ποὺ πρωτοστατήσανε στὶς στάσεις τοῦ 1800, 1801 καὶ 1802. Ἐγγονὸς τοῦ Ἀνδρέα, τοῦ πρωταγωνιστῆ τῶν στάσεων, ἦταν ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ἀγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, καὶ ἐξέχων πολιτικὸς τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ βίου του.

Σελ. 118. Στ. 6 κ.έ.— «Κατελήξαμε... εἰς συμφωνίαν σταθεροποιήσεως τῆς εἰρήνης...». Ἡ συμφωνία ποὺ ὑπεγράφη εἶχε ὡς ἐξῆς: «Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι καὶ ὁ φρούραρχος ἔκριναν ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν Ἐπιτροπῆς ἀποφασισούσης ἀπολύτως καὶ ὀριστικῶς τὰ περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς νήσου ληπτέα μέτρα. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐξελέχθησαν οἱ ἐγκριτώτεροι εὐπατρίδαι Στέφανος Φωκᾶς, Νικολίνος Φωκᾶς, Δημήτριος Πηνιατόρος καὶ Νικόλαος Ἀννίνος. Παρεδέξαντο δ' ὁμοφώνως· Α' Νὰ διατηρηθῆ εἰρήνη καὶ ἡσυχία μεταξὺ τῶν κατοίκων Κεφαλληνίας. Ὁ ἀντιπράκτων κηρυχθήσεται ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Β' Νὰ συνεργασθῶσιν ἅπαντες πρὸς σύστασιν τῆς Ἐξοχ. Ἐπτανήσου Πολιτείας. Ὁ ἀντιπράκτων ὑφ' οἰονδήποτε τρόπον κηρυχθήσεται ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Γ' Αἰτήσῃ τοῦ Νικολίνου Φωκᾶ, Δημητρίου Πηνιατόρου καὶ Νικολάου Ἀννίνου, ἡ Ἐπιτροπὴ παραχωρεῖ ἔτι δύο ἡμέρας τῷ Εὐσταθίῳ Μεταξᾶ Ἰν' ἀπέλθῃ τῆς νήσου, πρὸς παῦσιν τῶν ταραχῶν, ὑποσχόμενων τούτων νὰ συνοδεύσῃσι μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως αὐτοῦ. Δ' Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν γενικὸν ὄπλισμόν εἰς δν διατελοῦσι πάντες οἱ κάτοικοι, ἀπεφασίσθη ὅτι μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Φωκᾶ, Ἀννίνου καὶ Πηνιατόρου ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν νὰ μείνῃ ὡς ἔχει σήμερον, ἀπαγορεύεται ὅμως πᾶσα συνάθροισις καὶ ἡ εἴσοδος ὀλοφόρων ἐν τῇ πόλει. Ε' Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀνωτέρω εὐπατριδῶν καὶ ἀφοῦ δηλώσῃσι ὑπ' εὐθύνῃ αὐτῶν, ὅτι ἀπεχώρησε τῆς νήσου ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς, ἀποφασίζεται νῦν διὰ τότε· 1) Ἐν τῇ πόλει θέλει φρουρηθεῖ μόνον ἡ τακτικὴ δεκάς· 2) πάντες οἱ χωρικοὶ θέλουσι μεταβῆ εἰς τὰς αὐτῶν κατοικίας· 3) οἱ ὀπλισμένοι πολῖται θέλουσι καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ ἀπαγορεύεται αὐτοῖς δι' οἰανδήποτε αἰτίαν νὰ ὀλοφορήσῃσι· 4) ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις τῶν κυρίων δὲν δύνανται νὰ οἰκήσῃσι πλεονεες τῶν δύο ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῶν ὑπηρετῶν, ὄντων ἀόπλων· 5) ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τῆς νήσου θέλει ἐκτελεῖται ὡς ἐγένετο μέχρι τῆς 15ης τοῦ παρελθόντος μηνός, ἐξαιρουμένων ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Λυκιαδόπουλοι θέλουσιν ὑπηρετῆ ἐν Λεϊθαῶν· 6) πάντα τὰ δικαστήρια θέλουσι λειτουργῆσῃ ὡς πρότερον μέχρι τῆς συστάσεως τῆς Πολιτείας. Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀποφασισθέντα δημοσιευθήσονται πρὸς φωτισμόν καὶ ἡσυχίαν ἀπάντων τῶν κατοίκων, εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας καὶ γνωστοποιηθήσονται ἢ τε τοπικῇ κυβέρνησι καὶ ἢ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἐπιτροπῆς. Τὸ κείμενον τῆς συμφωνίας, μὲ τὶς ὑπογραφεὶς τῶν δύο Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Εἰρηνεύσεως, γνωστοποιήθηκε, μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα, στὸ λαὸ τῆς Κεφαλληνίας.

Σελ. 118.— ΠΙΕΡΗΣ ΜΑΡΚΟΣ (ἀξιωματικὸς - ταμίας).— Ἀδελφὸς τοῦ Νικολάου Πιέρη.

Σελ. 121. ΠΑΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ (Καπιτῆς).— Ἰσχυρὸς παράγων τῆς περιοχῆς Ληξουρίου, προσωπικὸς φίλος τοῦ Καποδίστρια. Ἐχρημάτισε μέλος «τῆς ἐπὶ τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας Ἐπιτροπῆς». Ἐπίσης ὑπῆρξε μέλος τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς,

ἡ ὁποία ἀπεκατέστησε τὸ κράτος τοῦ νόμου στὸ Ληξοῦρι, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν του στὴν κεντρικὴ διοίκηση τῆς Κεφαλονιάς.

Σελ. 122. Στ. 21-29.— Πραγματικὰ εἶχε γενικευθῆ «ἡ μανία τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ ἀνετίμου κέρδους». Ἀπὸ τὴν στιγμήν, πού εἶχε διαταραχθεῖ ἡ τάξις καὶ εἶχε ἐπικρατήσῃ ἡ ἀναρχία οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας εἶχαν αὐτοχειροτονηθεῖ στρατιωτικοί, βαθμοφόρους δὲ εἶχαν τοὺς προύχοντες καὶ τοὺς κομματάρχες. Ὅλοι φοροῦσαν στολὴ καὶ ἀπαιτοῦσαν μισθοὺς, τοὺς ὁποίους καὶ τελικὰ ἔπαιρναν, ἐκβιάζοντας τὴν τοπικὴ διοίκηση. Συγχρόνως ἐπιδίδονταν σὲ ἀρπαγὰς καὶ ἀναρχικὰς ἐκδηλώσεις. Γι' αὐτὸ ἔνα ἀπὸ τὰ πρῶτα θέματα πού ἀντιμετώπισαν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι, ἦταν νὰ στηριξοῦν τὴν τάξιν σὲ ὀργανωμένη στρατιωτικὴ δύναμιν, ἡ ὁποία νὰ πειθαρχῆ μόνον στὴν κυβέρνησιν. Καὶ δὲν παρέλειψαν νὰ ζητήσῃ ἀμέσως σχετικὴ ἐγκρισίς ἀπὸ τὴν Γερουσίαν, καθὼς καὶ ἐνισχύσεις συντεταγμένων στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Σελ. 130.— ΒΑΡΟΤΧΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ, Συνταγματάρχης, Κερκυραῖος καὶ αὐτὸς ὅπως ὁ Νικ. Πιέρης. Ἐπειδὴ ἦταν ἀρχαιότερος τοῦ προκατόχου του ἀνέλαβε τὴν στρατιωτικὴν διοίκηση τῆς Κεφαλληνίας, ὁ δὲ Πιέρης διωρίστηκε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς νήσου.

Σελ. 147. Στ. 23.— «Ἡ ἀποστολὴ τῆς δυνάμεώς μας καθωρίσθη διὰ τὰς 3.30». Στὴν ἀπόφασιν αὕτη δὲν ἔμεινε σύμφωνος ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος Σιγούρος. «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ταγματάρχου Φωκά, ὑπεστήριξε στὴ σύσκεψιν, ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προσέγγισιν τῶν χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι ξέρον καλὰ τὴ δύναμιν τῆς φρουρᾶς, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἐπομένως δὲν θὰ τολμοῦσαν ποτὲ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐφοδὸν κατὰ τοῦ Ἀργυστολίου». Τὸ ἐπιχειρημα ὅμως αὐτὸ δὲν ἔπεισε οὔτε τὸν Καποδίστρια οὔτε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγήτορας. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Σιγούρος ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν σύσκεψιν μὲ τὴν δήλωσιν ὅτι γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐστρατείας αὐτῆς δὲν ἀνελάμβανε καμμίαν εὐθύνην. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν ἔκθεσιν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς 12 Ἰουνίου τὴν ὑπογράφει μόνον ὁ Καποδίστριας.

Γράφει σχετικὰ ὁ Γερ. Μαυρογιάννης (Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων, Τόμ. Α', σελ. 390): «Τὴν κατὰ τῶν ἐν Φωκάτῃ στασιαστῶν ἐπίθεσιν ὁ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος Δεσύλλας ἀπεδοκίμασε σφοδρῶς, διότι ἐθεώρει αὐτὴν ὡς μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπαγορευθεῖσαν. Οὗτος ἔλεγεν ὅτι οἱ στασιασταὶ δὲν ἦσαν ἐπιφόβοι ὡς ἐκ τῆς ὀλιγότητος τοῦ ἀριθμοῦ των, ἄλλως δ' ἀπειχον καὶ πολὺ τῆς πόλεως, ὥστε ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο οὔτε πιθανὸς οὔτε ἀμέσως. Γράφων δὲ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας, παρεπαινεῖτο ὅτι πολλὰ ἀποφάσεις λαμβάνονται ἄνευ αὐτοῦ καὶ ὅτι τῷ ζητοῦσι μόνον τὴν ὑπογραφήν του ἦν ἐνίστη διδοί, ἀλλὰ μόνον ὁσάκις δὲν εὐθύνεται ἀμέσως αὐτὸς διὰ τὰ διατυσσόμενα. Τὴν διαγωγὴν ταύτην τοῦ Δεσύλλα οἱ περὶ τὸν Ἄννιον ἐξακρατήρισαν ὡς πηγάζουσαν ἐκ συμπαθείας πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας· διὸ ἀπέστειλαν ἔγγραφον πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐξαιτούμενοι τὴν παῦσιν τοῦ Δεσύλλα καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ Βαρούχα καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ὅλης τῶν πραγμάτων διευθύνσεως εἰς τὸν Καποδίστρια καὶ τὸν συνταγματάρχην Πιέρην, πρὸς οὓς ἀπένεμον ἀφθότους ἐπαίνους».

Σελ. 147. Στ. 26.— Στὶς ἐνυπόγραφες διαταγὰς πού ἔδωσε στὸν Συνταγματάρχην Πιέρην, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὸ γενικὸ πρόσταγμα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὁ Καποδίστριας ἔγραφε: «Ἐὰν οἱ στασιασταὶ ἀποχωρήσῃ ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ στρατοῦ ἢ μετὰ ἀψιμαχίαν τινά, ὑμεῖς θέλετε καταδιώξῃ αὐτοὺς μέχρι τῶν χωρίων των, ἅτινα θέλετε καταστρέψῃ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν λεηλασίαν. Ἐπὶ τούτου ἔχετε τὴν πλήρη ἡμετέραν ἐξουσιοδότησιν». Μὲ νεώτερον ὅμως διαταγὴν τοῦ

ὁ Καποδίστριας ἀπαγόρευσε τὴ ληλασία καὶ ἀπῆλθον προκήρυξη πρὸς τοὺς κατοίκους στὴν ὁποίαν ἐτονίζετο ὅτι «ἡ ἐκστρατεία ἀφορᾷ μόνον τοὺς στασιαστὰς καὶ ὅτι αὕτη θελεῖ σεβασθεῖ καὶ προστατεύσῃ τὴν ζωὴν καὶ περιουσίαν τῶν φιλησύχων». Οἱ στρατιῶτες ὅμως δὲν ἐπειθάρχησαν οὔτε στὸν Καποδίστρια οὔτε στοὺς στρατιωτικούς ἀρχηγούς τους. Κυρίως οἱ χωρικοί, πού πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν κυβερνητικῶν δυνάμεων. Στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Φωκιάτων πῆραν μέρος 231 ἄνδρες τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ δυὸ κανόνια.

Σελ. 149. Στ. 3 κ.έ.— Ὁ Καίσαρ Μεταξᾶς κατέφυγε τελικὰ στὴν Κέρκυρα ὅπου παρεδόθη ἐκούσια στὴ Γερουσία. Ἐπειτα ἀπὸ ἐξάμηνη παραμονή του ζήτησε τὴν ἀναστολή τῆς ἀποφάσεως τῆς τοπικῆς διοικήσεως τῆς Κεφαλληνίας μὲ τὴν ὁποίαν ἐξοριζόταν ἀπὸ τὴ νῆσο καὶ διατασσόταν ἡ ἐκτέλεσή του σὲ περίπτωση συλλήψεως. Ἡ Γερουσία δέχθηκε τὴν αἴτησή του «ἵνα δυνάται ἐλευθέρως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος καὶ οἰκογενείας αὐτοῦ, μὴ δυναμένης οὐδεμιᾶς ἀρχῆς νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν ἕνεκα τῆς ρηθείσης ἀποφάσεως, ἥτις προσωρινῶς ἀναπέλλεται διότι ὑπεσχέθη νὰ διατελῇ πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερουσίας καὶ νὰ σέβηται ἐν ἄκρῃ ὑπακοῇ τοὺς νόμους καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς αὐτοῦ πατρίδος».

Ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐζήτησε τὴν προστασία τῆς διοικήσεως γιὰ νὰ παραδοθῇ στὴ δικαιοσύνη. Ὁ λοχαγὸς Καποδίστριας μὲ ἕξι ἄνδρες πῆγαν στὸ χωριὸ του καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸν συνώδευσαν μέχρι τοῦ ρωσικοῦ πλοίου, πού βρισκόταν στὸ λιμένα τοῦ Ἀργουστολίου. Ἐκεῖ ἔμεινε 28 μέρες. Τὸν μετέφεραν σὲ ἄλλο πλοιο, τῆς κυβερνήσεως, γιὰ νὰ τὸν μεταγάγουν στὴν Κέρκυρα. Τὶς 22 ὅμως Ἀπριλίου δραπέτευσε ἀπὸ τὸ πλοιο κολυμβώντας καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες κατέφυγε στὴ Ζάκυνθο, ὅπου ἔμεινε ἐξόριστος ὡς τὶς 30 Μαρτίου 1805. Ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας θεώρησε ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ἀπόδραση τοῦ Μεταξᾶ τὸν λοχαγὸ Ἀντώνιο Βίκτορα Καποδίστρια, πρῶτο ξάδελφο τοῦ πατέρα του καὶ τὸν ὑποπλοίαρχο Κωνσταντῖνο Ξύντα, τοὺς ὁποίους ἔστειλε δεμένους στὴν Κέρκυρα.

Σελ. 155. Στ. 2 κ.έ.— Ἡ Γερουσία, ἀντιμετωπίζοντας καὶ στὴν ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως κοινωνικὰς ἀναστατώσεις καὶ ἐξεγέρσεις τῶν χωρικῶν, εἶχε ζητήσει ἀπὸ τοὺς Αὐτοκρ. Ἐπιτρόπους νὰ στείλουν στὴν Κέρκυρα τὸ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Βαρούχα στρατιωτικὸ τμήμα μαζί μὲ τὰ κανόνια του. Τὴν τάξην στὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Κεφαλληνία θὰ τὴν ἐξασφάλιζε τὸ ὑπὸ τὴν διοίκηση τοῦ Πιέρη Τάγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἔμειναν στὴν Κεφαλληνία μόνον δυὸ λόχοι. Ἡ τοπικὴ ὅμως κυβέρνηση ἀντέδρασε γιὰτὶ φρόδοταν πάντα στάση τῶν Ληξουριωτῶν. Γι' αὐτὸ συνῆλθε ἐκτάκτως, ἐξέλεξε τὸν Καποδίστρια ἐκπρόσωπὸ τῆς καὶ τὸν ἐξουσιοδότησε ὅπως «παραστήσῃ ἐνώπιον τοῦ Ἡγεμόνος τὴν θέσιν εἰς τὴν ὅποian εὐρίσκετο ἡ νῆσος καὶ τὰ ἐπαπειλούμενα αὐτὴν δεινὰ, προσέτι παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ παραδεχθῇ τὰ μέτρα ἐκεῖνα ἅτινα θέλει ὑπαγορεύσῃ πρὸς παγίωσιν τῆς εἰρήνης καὶ πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος». Ὁ Καποδίστριας δέχθηκε τὴν ἐντολή καὶ τὶς 23 Ἰουλίου πῆγε στὴν Κέρκυρα ὅπου ἐπέτυχε ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τὴν ἰκανοποίηση τῶν αἰτημάτων. Γνωρίζοντας ὅμως στὴν Κεφαλληνία διαπίστωσε ὅτι τὰ πνεύματα δὲν εἶχαν κατευνασθῆ καὶ ὅτι οἱ Ληξουριῶτες ἐξακολούθουσαν νὰ ἀπειλοῦν τὴν τάξην. Γι' αὐτὸ θεωρεῖ ἀδύνατον «ἐπὶ τοῦ παρόντος» τὴ διάλυση τῆς φρουρᾶς, σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὰς τῆς Γερουσίας. Ἡ ἀνάκληση τοῦ Βαρούχα καὶ τῆς δυνάμεώς του πραγματοποιήθηκε λίγο ἀργότερα.

ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ τοῦ 1801 οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπιτρόποι ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας θὰ ἐπανέλθῃ σ' αὐτὴν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1802, ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ρωσσίας Γ. Μοτσενίγου μὲ εὐρεία ἐξουσιοδότηση. Μεταξὺ ὅμως Σεπτεμβρίου 1801 καὶ Σεπτεμβρίου 1802 ξετυλίχθηκαν στὴν Κεφαλληνία δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀποκορυφώθηκαν μὲ τὴ στάση τοῦ

Ληξουριού τῆς 23 Μαρτίου 1802. Ὁ Ἐρ. Λούντζης (Ἐπάνθηος Πολιτεία — Κέρκυρα 1968 σελ. 63 - 64) περιγράφει ὡς ἐξῆς τὰ τῆς στάσεως: «Τῆς 23 Μαρτίου 1802 οἱ Ληξουριῶτες, μ' ὄλους τοὺς ἄνδρες τῆς φατρίας τους, ἔκαμαν ἔφοδο ἐναντίον τοῦ Ἀργοστολίου, ἀλλὰ νικηθήκαν ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τους. Οἱ κύριοι ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν ἦταν οἱ κόμητες ἀδελφοὶ Μεταξᾶ, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Κάϊσαρ. Ὁ Ἀνδρέας σώθηκε μὲ τὴ φυγὴ, ἀλλ' ὁ Κάϊσαρ, πὸν μεταμφιέστηκε σὲ γυναίκα, ἀναγνωρίστηκε καὶ πιάστηκε μαζὺ μ' ἄλλους τρεῖς συντρόφους του. Δικάστηκε, καταδικάστηκε καὶ ἐτελέστηκε. Ἡ ἦττα τῶν στασιαστῶν καὶ οἱ αὐστηρὲς ποινὲς συνετέλεσαν στὴν ὑποταγὴ τοῦ Ληξουριού. Οἱ ἐξακόσιοι ἄνδρες τοῦ κυβερνητικοῦ στρατοῦ, πὸν τὰ κατέλαβαν, ἐπάταξαν τὴν ἀνταρσία, ἡ ὁποία περισσότερο ἀπὸ ἓνα χρόνον συνετάραξε καὶ αἱματοκύλησε τὸν τόπον, ὅπου σκοτεινὰ κι' ἐπίμονα ἦταν τὰ μίσση, ἔντονες κι' ἀδιάλακτες οἱ διχόνοιοι καὶ ὠμὲς καὶ ἄγριοι οἱ ἐκδικήσεις».

Πλήρης περιγραφή τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ Ἀργοστολίου στὸ Μανρογιάννη (ὁ.ἀ.) σελ. 444 - 454.

ΤΟΤΣ λόγους τῆς βαθεῖας ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουριού μᾶς δίνουν ἀναλυτικὰ δύο κείμενα. Τὸ ἓνα εἶναι ψήφισμα τοῦ «Συμβουλίου» Ληξουριού τῆς 19ης Σεπτεμβρίου 1801, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη στὴ Γερουσία. Τὸ ἄλλο ἀναφορὰ τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως τῆς Κεφαλληνίας πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς 28 Φεβρουαρίου 1802. Τῆς παραθέτομε ὅπως τῆς ἔχει καταχωρήσει ὁ Μᾶρκος Θεοτόκης (ὁπ. ἀ.) σελ. 115 - 125.

Ἐγραφαν οἱ Ληξουριῶτες στὸ ψήφισμά τους: «Ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ἐπέζητο τὸ Ληξουριον παρὰ τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ἐπειδὴ ἡ Πολιτεία συνεστήθη ὁμοσπονδιακῆ, οὐδὲν τι κωλύει, ὅτι ἡ Κεφαλληνία ἀντὶ μᾶς Πολιτείας νὰ σχηματίζεται ἐκ δύο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὁμοιοῦσας καὶ τῆς εἰρήνης αἰτινες ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐπέλθωσιν ἐπειδὴ οἱ προϋχόντες τοῦ Ἀργοστολίου, σύμφωνοι μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐδρευόντων ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἀφῆρουν ἐκ Ληξουρίου ἐτησίως ἡμισυ ἐκατομύριον λίτρας σταφίδος, 15 χιλιάδας λίτρας βάμβακος, 1.500 βαρέλιας οἴνου μοσχάτου, 9.000 οἴνου μέλανος, 100.000 γρόσια, ἀπάντων τῶν καρπῶν τὰς ἀπαρχάς, ἄπασαν τὴν θήραν καὶ τοὺς ἀρίστους ἰχθύας. Ἐπειδὴ ἐπὶ δημοκρατουμένον Γάλλων οἱ τοῦ Ἀργοστολίου ἐσφετερίσθησαν πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἑξουσίαν, σχηματίσαντες οὗτοι μόνον τὸ κεντρικὸν Δημοαρχεῖον, ἀπέκλεισαν πάντα κάτοικον τοῦ Ληξουριού καὶ διόκησαν τὸ τμήμα τοῦτο τρομοκρατικῶς, καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἐκήρυξαν αὐτὸ στρατιωτικὸν διὰ θεσπίσματος τοῦ αὐτοῦ κεντρικοῦ Δημοαρχεῖου, τὸ θέσπισμα δὲ ἐκεῖνο ἐδημοσιεύθη ἐν Ληξουρίῳ παρ' ἐνὸς τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ Δημοαρχεῖου, τοῦ Ἰωάννου Χοραφᾶ Δομηνίκου, ἐπιβεβαιώσαντος προσέτι ὅτι τὸ κεντρικὸν Δημοαρχεῖον ἀπεφάσισε τὴν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστροφὴν τῆς πόλεως ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος φόνου καὶ τραυματισμοῦ τῶν δύο Γάλλων στρατιωτῶν. Ἀποτέλεσμα τοῦ θεσπίσματος τούτου ὑπῆρξε ὅτι ὁ Στρατηγὸς Σαμπὸ ἀπέστειλεν εἰς Ληξουριον τὸν ὑποστράτηγον Βαλόγκ ἵνα βομβίση τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐσώθη αὐτὴ ὡς ἐκ θαύματος διότι κατεπέστη ὁ ὑποστράτηγος ὅτι ὁ φόνος καὶ ὁ τραυματισμὸς δὲν προήρχοντο ἐκ γενικοῦ πρὸς τοὺς Γάλλους μίσους, ἀλλ' ἐκ κακεντρεχείας φαύλων τινῶν. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν κατὰκτησιν τῶν Ρώσων καὶ Τούρκων, μόνον οἱ τοῦ Ἀργοστολίου ἐσηματίσαν τὴν προσωρινὴν κυβερνητικὴν ἐπιτροπὴν προσλαβόντες ἓνα μόνον ἐκ Ληξουριού, ὃν περιεφρόνησαν, διέταξαν δὲ τὴν κατάργησιν τῶν ζητηθέντων δικαστηρίων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γάλλων, ἀλλὰ προστρέξαντες οἱ τοῦ Ληξουριού πρὸς τὸν Ναύαρχον Οὐσακῶφ καὶ πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐδικαιώθησαν διὰ τοῦ θεσπίσματος αὐτῆς τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1799 καὶ οἱ τοῦ Ἀργοστολίου, καταπατήσαντες τὴν ἑξουσίαν τῆς Γερουσίας, οὐδέποτε ἐξετέλεσαν αὐτὸ ἐπὶ ἐν ἔτος, δι' ὃ ἡ Γερουσία ἐξέδωσε τὸ ἕτερον θέσπισμα δι' οὗ διώρισε καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ οὕτω ἱκανοποιήθησαν οἱ τοῦ Ληξουριού. Ἐπειδὴ ἀφοῦ κατέλαβε τὴν ἑξουσίαν ἡ ὀλιγαρχία τοῦ Ἀργοστολίου προεκάλεσε

τὴν στάσιν τῆς 9 Αὐγούστου 1800 κατὰ τὴν ὁποίαν διηρπάγησαν αἱ οἰκίαι τοῦ Δρος Ἰωάννου Χοῦδᾶ καὶ Δρος Εὐσταθίου Μεταξᾶ, ἐνεπλήρθη ἡ ἑτέρα οἰκία τοῦ αὐτοῦ Μεταξᾶ ἐν Λέφω, καθὼς ἐπίσης διεπράχθησαν καὶ διάφοροι φόνοι. Πάντα ταῦτα ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Νικόλαον Ἄννινον, τότε Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, νῦν Πρύτανι τῆς νήσου, ὅστις γαμβρὸς ὢν τοῦ Κωνσταντίνου Χωραφᾶ καὶ συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Δημητρίου Πνιατόρου, ἐνισχύετο ἔτι μᾶλλον παρ' αὐτῶν πρὸς κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας. Ἐπειδὴ ἡ πολειομένη σύστασις τῶν δικαστηρίων ἐν Ληξουρίῳ ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως, πεντακοσίους ἐργάτας καθ' ἑκάστην, οἵτινες ἀφικόμενοι ἐν Ἀργοσολίῳ κακοποιοῦνται, μάλιστα συνέθη καὶ φόνος ἀξιότιμου πολίτου οὔτινος τὸ ὄνομα ἀποσιωπάται πρὸς σεβασμὸν αὐτοῦ, ἐφρονεῦθη ἐπίσης ὁ εὐπατριδὴς Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μαράτος καὶ ἐτραυματίσθησαν οἱ ἔτεροι εὐπατριδαὶ Ἀντώνιος Δελατόρας Ὁκταβίου, Δρ Ἀναστάσιος Κρασᾶς, Εὐαγγελινὸς Τυπάλδος Λασκαράτος καὶ ἐπικινδύνως ὁ Μάρκος Σκαρλάτος, οἵτινες οὐδεμίαν ἰκανοποίησιν ἔλαβον παρὰ τῶν κυβερνώντων εἰμὴ τὴν ἀπάντησιν, «καλὰ σᾶς στέκει διότι εἰσθε Ληξουριῶται», προσέτι πλείστοι ἀνήκοντες εἰς τὸν λαὸν ἐκακοποιήθησαν ἐν Ἀργοσολίῳ καὶ οὐδεὶς ἐπίσης ἐξ αὐτῶν ἰκανοποιήθη. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Αὐτ. Ἐπιτροπῶν οἱ προὔχοντες τοῦ Ἀργοσολίου, καταχρῶμενοι τὴν αὐτῶν ἐπιτροπὴν, κατέστρεψαν τὴν Προεδρείαν καὶ ἀντεκατεστάθησαν οὔτοι, σχηματίσαντες καὶ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ αὐτῶν καὶ ἐξ ἑτέρων κατοίκων Ἀργοσολίου, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶν διενέξεων, τῶν παραπόνων καὶ τῶν φόβων πάντων τῶν ἐντίμων πολιτῶν, ἥτις διέταξε τὴν εἰσβολὴν ἐν Ληξουρίῳ τὴν 8ην Ἰουνίου καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, τὴν 10ην, οἱ ὄπαδοὶ αὐτῆς εἰσέβαλον ἐν τῷ πλουσίῳ χωρίῳ Φωκάτων καὶ ἀφοῦ ἐβεβήλωσαν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερότερα δικαιώματα τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, διήρπασαν τὸ ἀθῶον ἐκεῖνο χωρίον συγκείμενον ἐξ 96 οἰκιῶν, ἃς μετὰ ταῦτα ἐνέπρησαν, καὶ ἡ ζημία ὑπελογίσθη εἰς ἑν ἑκατομμύριον γροῦμα. Κατεδίωξαν ἐν ταυτῶν τοὺς ἐντίμους καὶ μετριοφρονας προκατόχους αὐτῶν Στέφανον Φωκᾶν, Δρ Σάββαν Ἄννινον, Ἄνδρέαν Πανᾶν, Δρ Ἰωάννην Μηνιάτην καὶ Δρ Σταματέλον Πετρίτσην. Κατήργησαν ὡσαύτως διὰ τῆς βίας τὸ δικαστήριον τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ὅπερ ἐξηρεῖτο ἀπὸ μόνης τῆς Γερουσίας, συγκείμενον ἐξ ἐντίμων καὶ μετριοφρόνων ἀνδρῶν, τῶν Νικολάου Φωκᾶ Ἄνδρατου, Γεωργίου Τυπάλδου Παυλῆ καὶ Δρ Ἰωάννου Κρασᾶ καὶ ἀντικατέστησαν τὸ δικαστήριον τοῦτο διὰ τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διὰ τοῦ τρόμου κατεδίωκε πάντα τίμον πολίτην, ὑποχρεώσασα νὰ φύγῃσιν οἱ πρόην Πρόεδροι, τὰ μέλη τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας καὶ ἔτεροι πολῖται, κατέφηνον δὲ οἱ μὲν Τυπάλδος Παυλῆς καὶ Κρασᾶς εἰς Κέρκυραν, οἱ δὲ Συμεὼν Πυλαρινός, ἱεροκῆρυξ Χαράλαμπος Τυπάλδος Ποβερέτος, Παναγῆς Δελατόρας, Γεώργιος Κρασᾶς, Νικόλαος Κρασᾶς, Δρ Μιχαὴλ Τυπάλδος, ἱερεὺς Γεράσιμος Τυπάλδος Μπασιάς, Ἀναστάσιος Τυπάλδος Ἀλφονσάτος καὶ ἄλλοι πλείστοι ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς νήσου ἢ διεσπάρησαν ἀνὰ τὰς ἐξοχάς. Ἐπειδὴ συνέστησαν ἐν Ληξουρίῳ στρατιωτικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τιμόθεον Οὐγγαρον, ὅστις κατήργησε πάσας τὰς ἀρχὰς καὶ ἔλαβον χώραν παράνομοι συλλήψεις, κρατήσεις καὶ ραβδισμοί, ὅστε ὑπεχρέωσε τοὺς κατοίκους τῆς ἐξοχῆς νὰ προσβάλωσι τὸ Ληξούριον, ἀφοῦ ἐπίσης ἐξῆψεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποιῆς τῶν δύο ἀθῶων, δικασθέντων παρ' ἀναρμοδίου δικαστηρίου. Ἐπειδὴ συνελήφθη ὁ γραμματεὺς τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας Δημήτριος κόμης Ζαγκαρόλος καὶ ἀφῆρεσε βιαίως ἢ ὀλιγαρχικῆς κυβερνήσεως πάντα τὰ ἔγγραφα, ἄνευ καταλόγου, ἵνα καταστρέψῃ τὰς δικογραφίας τὰς ἀφορώσας εἰς τοὺς ὄπαδοὺς αὐτῆς. Ἐπειδὴ οἱ Ἄννινος καὶ Πνιατόρος προσέφερον δέκα βαλάντια (μπουκιά) εἰς τὸν πλοίαρχον τῆς ὀθωμανικῆς φρεγάτας Μεχμέτ Μαλτέζον, ἵνα βομβίσῃ τὸ Ληξούριον καὶ παρώτρυνον πάντοτε τὸν πλοίαρχον τοῦ ρωσικοῦ πλοίου Σάλτην καὶ τὸν τοῦ ἑτέρου ὀθωμανικοῦ Μπεκίρ, ὅστις ἀπεποιήθη, νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ ὁ Ἄννινος ἐνήργει ἵνα συναθροισθῶσι χωρικοὶ ἐκ πάντων τῶν τμημάτων τῆς νήσου, ἵνα εἰσβάλωσιν, ἐφαρμάξωσι καὶ

καταστρέψοι τὸ Ληξούριον, γνωστὴ δὲ εἰς πάντα τυγχάνει ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντησις τοῦ γέροντος πατᾶ Σπύρου Μαζαράκη προὔχοντος τοῦ χωρίου Ληληνάτων.

»Ἐνεκα, λοιπόν, τοιούτων βαιοπραγιῶν καὶ καταδιώξεων, προαχθέντων παρὰ τῶν προὔχοντων τοῦ Ἀργοστολίου, δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται πλέον ἐνότης, ἀδελφότης καὶ ἐπίκοινος κυβερνήσις, διότι καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἐχώρισε τὸ Ἀργοστόλιον τοῦ Ληξουρίου διὰ 30 μιλίων ἀποστάσεως διὰ ξηρᾶς καὶ 6 διὰ θαλάσσης, καὶ διότι αἱ καρδία ἀμοιβαίως ἐχώρισθησαν καὶ ἐξ ἀδιλλάκτου μίσους ἀμοιβαίως κατέχονται».

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐλήφθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τμημάτων Ληξουρίου, Θηνέας, Ἀνογῆς καὶ Κατωγῆς μὲ ψήφους 346 ὑπὲρ καὶ 7 κατά.

Ἡ ἀναφορὰ τῆς κυβερνήσεως Κεφαλληνίας σὲ ἀπάντησι τῆς ἀποφάσεως τῶν Ληξουριωτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Παραπονοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ Ληξουρίου ὅτι ἐκακοποιήθησαν ἢ καὶ ἐφρονεύθησαν, ἀλλὰ δὲν μνημονεύουσι τὰς αἰτίας τῶν ὄπως ἰδιωτικῶν τούτων διενέξεων. Πολλὰ τοιαῦτα ἤθελον ἀναφέρει οἱ τοῦ Ἀργοστολίου, συμβάντα ἐν Ληξουρίῳ, ἀλλὰ περιορίζονται νὰ ποιήσωσι μνείας πράξεων τινῶν ἐφ' ὧν ἔλαβε μέρος ἅπας ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ληξουρίου, ὡς εἰς τὸν ἐμπρησμόν τῆς ἐν Μεροιάς οἰκίας τοῦ ἐξ Ἀργοστολίου Σπυρίδωνος Χωραφᾶ, εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν ἐτέρον οἰκῶν καὶ εἰς τὴν ἀρπαγὴν τῶν ποιμνίων πάντων τῶν ἐν τῇ Παλικῇ κατεχόντων ἰδιοκτησίαν κατοίκων Ἀργοστολίου. Φοβικὴν ἐνεποίησεν ἡ πράξις κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀργοστολίου Νικολάου Σολωμοῦ, ὅστις συλληφθεὶς ἐντὸς τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ γυμνωθεὶς ἐσύρθη ἐν θριάμβῳ οὕτῳ εἰς Ληξούριον, ἵνα γίνῃ ἀντιζείμενον γέλωτος καὶ περιφρονήσεως.

»Ἐπυροπλήθησαν πλοῖα ἀνήγοντα εἰς κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου διὰ τὸ μόνον αἴτιον ὅτι ἐκεῖ εἰσέπλευσαν, ἔτερα ἐληλατήθησαν ἐν θαλάσῃ, ἠχμαλωτίσθησαν ἄνδρες καὶ ἐκακοποιήθησαν τὰ πληρώματα καὶ οἱ ἐπιβάται.

»Παραπονοῦνται ἐπίσης ὅτι κατεδιώχθησαν ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν κυβερνήσεων Ἐνετικῆς καὶ Γαλλικῆς καὶ παρὰ τῆς νῦν, αὐτὸ ὄφειλον νὰ τὸ ἀποδώσωσι εἰς τὴν ἀνησχίαν καὶ φιλοταραξίαν αὐτῶν.

»Περιγράφουσι τὴν πόλιν αὐτῶν ὡς κειμένην εἰς τερπνὴν θέσιν, εὐδαίμονα, πολυάνθρωπον καὶ ἰσχυρὰν καὶ ἐξ ἐναντίας τὸ Ἀργοστόλιον κείμενον εἰς θέσιν ἑσπερὰν, ἀμορφοῦν, πενιχρὰν καὶ ἄνευ πληθυσμοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἔχονται ἀληθείας, διότι τὸ Ἀργοστόλιον ἔθεμελιώθη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου, ἀπέχον ἐξ ἴσου ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτῆς καὶ τούτου ἔνεκα οἱ Ἐνετοὶ προσδιώρισαν αὐτὸ ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκτείνεται ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ ἐκτεταμένης παραλίας καὶ σχηματίζει ὠραῖον, εὐρὸν καὶ ἀσφαλὴ λιμένα, κοσμοῦμενον ἀεὶ ἐκ πλείστον πλοίων καὶ παρ' ἐνὸς λοιμοκαθαυτηρίου, ὕπερ κινεῖ τὴν ἀντιζηλίαν τῶν ἐτέρον νήσων. Περιέχει ἡ πόλις εὐμορφοῦν δημόσιον μέγαρον, εὐρεῖαν καὶ κανονικὴν πλατείαν, πλείστας ἰδιωτικὰς οἰκίας οἰκοδομηθείσας μετὰ μεγίστης φιλοκαλίας εἰς τὰς ὁποίας οἰκοῦσιν ὁ τε Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ πρόξενοι τῶν ξένων δυνάμεων.

»Περικυκλοῦσι τὴν πόλιν πλείστα πλησιάζοντα χωρία, ἐξοχικὰ δ' ἐπαύλεις κομοῦσι τοὺς παρακειμένους λόφους. Τὰ τμήματα Κρανέας καὶ Λιθαθοῦς διακρίνοντα διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν οἰκίας, διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτίλιαν.

»Ἡ πόλις τοῦ Ἀργοστολίου περιέχει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τοὺς ἰδιοκτήτας καὶ τοὺς δανειστάς, οὐχὶ μόνον τοῦ Ληξουρίου καὶ τῆς Παλικῆς, ἀλλὰ τῶν δέκα καὶ τεσσάρων τμημάτων τῆς νήσου ἅτινα περιέχουσι πλείονα τῶν 160 χωρίων.

»Ποία σύγκρισις, λοιπόν, μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου; Διότι κεῖται εἰς τερπνοτέραν θέσιν; Βεβαίως, ἀλλ' ἐπὶ μᾶς παραλίᾳ ἄνευ λιμένος, ἐπὶ μᾶς θαλάσσης μὴ ἐπιτροπούσης τὴν προσέγγισιν οὔτε εἰς λέμβους ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐχουσιν ἴσως οἱ τοῦ Ληξουρίου ἰδιοκτησίαν ἢ δάνεια ἐν Ἀργοστολίῳ ἢ ἐν τοῖς ἐτέροις τμήμασι τῆς νήσου; Ὅχι βεβαίως. Καὶ ἐν τοιαύτῃ ἀνισότητι τὸ Ληξούριον δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου.

»Καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ τοῦ Ληξουρίου αἰτοῦντες παρὰ τῆς Γερουσίας Δικαστήρια καὶ Ὑγειονομεῖον ἐν τῇ αὐτῶν ἀναφορᾷ, εἶπον ὅτι «ἡ σύστασις τῶν Ἀρχῶν ἐν τῇ αὐτῶν πόλει, οὐδαμῶς βλάπτει τὴν ἐνότητα ἐκείνην, ἣν οἱ κάτοικοι τοῦ Ληξουρίου ἐπιθυμοῦσι πολὺ περισσότερον τῶν εὐαριθμῶν ἐκείνων ραδιοῦργων, ὧν συμφέρει ἡ διάδοσις ὅτι ἡ αἰτοῦσα πόλις διάκειται ἐχθρικῶς κατὰ τῆς ἐνότητος». Αἱ ἀρχαὶ αὐτὰ καθιερώθησαν καὶ παρὰ τοῦ Μείζονος Συμβουλίου καὶ δεόντως ἐξελέχθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξεροράγη ἡ στάσις τῆς 4 Αὐγούστου 1801, ἣτις ἐπέφερε τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα τρομερὰ ἀποτελέσματα».

Σελ. 185. Στ. 36. ΓΙΑ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἡσυχία τοῦ λαοῦ τῆς Κεφαλληνίας ὁ Καποδίστριας ζητᾷ ἀπὸ τὸν Στάμο Χαλικιόπουλο, κυβερνήτη τῆς Ζακύνθου, νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Κεφαλλῆνες, πού εἶχαν διωχθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενην κυβέρνηση, νὰ ἐπανέλθουν στὸ νησί. Τὸ μέτρο αὐτὸ πού ἔρχονταν σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πολιτικὴν εἰρηνεύσεως καὶ συνδιαλλαγῆς ὅλων τῶν μερίδων, δὲν τὸ υἱοθέτησε ὁ νέος διοικητὴς τῆς Κεφαλληνίας Ἰάκωβος Μερζάτης, ὁ ὅποιος μὲ προκλήρουξή του ἐπέτρεψε τὴν ἐπάνοδο σὲ ὅλους. Στὴν ἐνέργεια αὐτῆ τοῦ Μερζάτη ὁ Καποδίστριας ἀντέδρασε. Τοὺς λόγους τῆς ἀντιδράσεώς του τοὺς ἐκθέτει λεπτομερῶς στὴν ὑπ' ἀριθ. 18 ἀναφορά του πρὸς τὸν Ἡγεμόνα.

Σελ. 210. Ο ΗΓΕΜΩΝ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μὲ διάταγμα τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1802 διώρισε ἀντιπροσώπους του στὰ διάφορα νησιά. Στὴν Κέρκυρα τὸν Ἰωάννη Σιγούρο, γιὸ τοῦ Νικολάου Γραδενίδου Σιγούρου κομ. Δεσύλλα, Ζακύνθιο, στὴν Κεφαλληνία τὸν Ἰάκωβο Μερζάτη, ἐπίσης Ζακύνθιο, στὴ Ζάκυνθο τὸν Στάμο Χαλικιόπουλο, Κερκυραῖο, στὴ Λευκάδα τὸν ἕως τότε πρῦταν Κεφαλληνίας Νικόλαο Ἄνινο, στὴν Ἰθάκην τὸ Ρόζκο Δετσώροση, Λευκάδιο, στοὺς Παξοὺς τὸν Μάρκο Καρατσία, Κερκυραῖο καὶ στὰ Κῦθηρα τὸν Εὐστάθιο Μεταξᾶ, Κεφαλλῆνα. Ἔτσι ὁ Καποδίστριας, ἀποχωρώντας ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία, θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νὰ ἐνημερώσῃ τὸ νέο διοικητὴ γιὰ τὴν κατάστασι, πού ἐπικρατοῦσε στὸ νησί.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βελιέλη, Α.: Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἀθήναι 1908.
- Γερομήχாலου, Γ.: Ἡ περὶ παιδείας καὶ Ἑκκλησίας φροντίς τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου. Εἰς παράρτημα ἀρ. 9 τοῦ ΙΣΤ' τόμου τῆς Ε.Ε.Θ.Σ.Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1971.
- Ἐξαρχοπούλου, Ν.: Λόγος περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ θρησκευτικῆς δράσεως τοῦ Καποδιστρίου. Ἀθήναι 1917.
- Θεοτόκη, Σ.: Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τοῦ 1463 μέχρι τοῦ 1964. Κερκυραϊκὰ Χρονικά. Τόμ. V. Κέρκυρα 1955.
- Κούκου, Ε.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία 1803—22. Ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Ἀθήναι 1958.
- Λάϊου, Γ.: Ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Εἰς Ἑπ. Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου. Τόμ. 12. Ἀθήναι 1965.

- Λάμπρου, Σ.: 'Ο Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, εἰς Μελέτη, Ἀθήναι 1938.
- Λουκάτου, Σ.: 'Ο Ἰ. Καποδίστριας καὶ ἡ Ἐπτάνησις Πολιτεία. Ἀθήναι 1959.
- Μπελιᾶ, Ε.: Ἀνέκδοτος πίναξ διοργανισμοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, Ἀθήναι 1967.
- Παπαγεωργίου, Β.: Ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου, εἰς Νέα Ἑστία τ. 11—12, 1932.
- Πρωτοψάλτη, Ἐ.: Νέα στοιχεῖα περὶ τῆς Ἐταιρείας τῶν Φιλομούσων, εἰς Ἀθηνα τ. ΞΑ', 1957.
- Σωτηριάδου, Γ.: Λόγος κατὰ τὸ μνημόσυνον Ἰ. Καποδιστρίου καὶ Ἰ. Δομπόλη, Ἀθήναι 1915.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ

ΑΒΡΑΚΛΙΩΤΗΣ (ὕποπλοίαρχος) 152, 153.

Ἀγγελόπουλος Γ. Π. 3.

Ἀγγλία 3, 20, 21, 25, 26, 28, 29, 33, 40, 48, 52, 54, 56, 58, 62, 64, 65, 66, 71, 73, 75, 77.

Ἀγία Μαύρα 3, 4, 60, 171, 172, 173, 193, 194, 198, 199, 203, 218, 219, 220.

Ἅγιος Θεόδωρος (χωρίον Κυθήρων) 243.

Ἄγουαστός Ἀντώνιος 286, 289.

Ἄδριατική 53, 80.

Ἀθῆναι 1, 4.

Αἰγαῖον 5, 52.

Αἰσωπος 268.

Ἄζαορνανία 52.

Ἄλάσκα 39.

Ἀλέξανδρος Α' (Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας) 1, 2, 4, 6, 8, 15, 19, 30, 132, 138, 145, 183, 185, 242, 275, 288, 291, 295.

Ἄλη Πασάς 4, 5, 42, 52, 53, 57, 62, 67, 69, 295.

Ἄλφιόρι 288, 291.

Ἄμερική 40, 49, 66, 79.

Ἄμερική Νότιος 47, 72.

Ἄναγνισταράς 41.

Ἄννης Νικόλαος 108, 120, 141, 148, 172, 173.

Ἄννης Σάβιος 88, 95, 99.

Ἄννόβερον 73, 75.

Ἄνσεττ Ἰωάννης 12.

Ἄνοή 155, 157, 160, 162, 164, 167.

Ἄπουλία 56.

Ἄργολία 16.

Ἀργουστόλιον 88, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 105, 109, 112, 116, 120, 124, 128, 129, 134, 136, 137, 138, 139, 142, 143, 144, 145, 146, 150, 151, 152, 154, 155, 169, 170, 175, 179, 193, 194, 204, 208, 209, 210, 214.

Ἀρμένης Δημήτριος (γερουσιαστής) 233.

Ἀύστρια 9, 10, 16, 17, 18, 20, 25, 26, 32, 33, 40, 47, 48, 50, 58, 59, 64, 65, 69, 73, 74, 75, 77, 80, 81.

Ἄχεν 46, 47, 48, 49, 50, 63, 66.

Βαλεσία 16.

Βαρούχας Αὐγουστίνος (Συνταγματάρχης) 125, 130, 134, 150, 151, 154, 155.

Βαρσοβία 35, 43, 44, 58, 59, 63, 64, 68.

Βατερλώ 27.

Βαναρία 26, 32, 48, 50.

Βαρφέας Δημήτριος (γερουσιαστής) 233, 236, 240, 281, 285, 286, 289.

Βελιανίτης Ἰωάννης (γερουσιαστής) 233, 237, 240.

Βενετία 13, 51, 53.

Βερεζίνα 9.

Βερμουδέθ Θεά 49.

Βέρονη 14, 16, 17, 20, 21.

Βερολίνον 30, 48, 76.

Βερρού, δούξ, 59.

Βερόνα 41, 76, 78, 79.

Βέσσενβεργ 26.

Βεσσαραβία 9, 32, 35, 43, 45, 46, 66, 79.

Βιέννη 7, 9, 20, 21, 22, 27, 28, 30, 48, 49, 50, 51, 61, 63, 67, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82.

Βίλνα 9.

Βιοργίλιος 275, 287, 291.

Βιραντής Σπυρίδων (ὁ νεώτερος) 90.

Βλαστός Ἰωάννης (γερουσιαστής) 271, 272.

Βλαχία 33, 45, 59, 69.

Βλάχος 287, 290.

Βοημία 10.

Βολκόνοζη Μιχαήλοβιτς Πέτρος 37.

Βολυνία 9, 68.

Βολωνία 4.

Βοναφάρτης 4, 5, 6, 7, 8, 14, 17, 25, 26, 33, 72.

Βόνιτσα 3.

Βόσπορος 34.

Βουθροτός 3.

Βουκουρέστιον 3, 38, 66.

Βούλγαρης Εὐγένιος 275.

Βραζιλίο 39, 40.

Βρετανία Μεγάλη 81.

Βρεττός Νικόλαος 160, 167.

Bathurst Ἐρρίκος 56, 57, 58, 60.

Buffier 288, 291.

ΒΑΔΗ 17, 32, 48, 50.

Βαθὺ 155, 157, 160, 162, 164, 167, 243.

Βαλαωρίτης Ἄριστ. 4.

ΓΑΪΟΣ (προτεύουσα Παξῶν) 243.

Γαλάτης 36, 37, 38, 39, 61.

Γαλλία 19, 20, 21, 25, 27, 28, 33, 39, 46, 48, 54, 57, 61, 63, 64, 65, 80, 225.

Γαστροάδες 276.

Γενεύη 83.

Γερμανία 33, 46, 47, 54, 57, 58, 59, 82.

Γεοργίου Πέτροβιτς 'Αλέξιος 32, 35.

Γκαβός Βασίλειος (γερουσιαστής) 258, 262, 270, 272, 281, 285.

Γκαρμπίνης 108, 119.

Γκενοδέλης 269.

Γολόβιν 'Ιβάνοβιτς Γεώργιος 69, 75.

Γοργόλης 'Ιωάννης 38.

Γρηγόριος Ε' (Πατριάρχης) 3, 68.

Chaumont 19, 47.

ΛΑΛΜΑΤΙΑ 8.

Λανία 58.

Λάνταγ 58.

Λεζώφης 172, 173, 199, 203.

Λεκάς 'Ηλίας 54, 55, 56.

Λελδινιάτης Νικόλαος 235, 236, 238, 239.

Λεσούλλας Σιγούρος Νικόλαος 110, 121, 129, 135, 137, 144, 150, 151.

Λημαράς Κ. Θ. 2.

Λημητροακόπουλος Π. 41.

Λοκακούλης Γεω. (γερουσιαστής) 233.

ΕΛΒΑ 26.

'Ελβετία 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 28, 30, 59, 79, 80.

'Ελλάς 5, 23, 29, 43, 62, 66, 67, 69, 70, 75, 80, 81.

'Εμς 79.

'Εξωγή 243.

'Επτάνησος 3, 4, 6, 51, 52, 53, 54, 56, 81, 90, 295.

'Επτάνησος Πολιτεία 4, 5, 80, 87, 88, 89, 183, 185, 223, 231, 274.

'Ερμιτάξ 7.

'Ερζεγοβίνη 8.

'Εταιρεία Φιλομούσων 23.

Εῤῥεινος 22, 33.

Εὐρώπη 9, 11, 31, 34, 63, 66, 67, 70, 79, 81.

ΖΑΚΤΝΘΟΣ 4, 60, 87, 104, 111, 114, 122, 126, 131, 169, 170, 187, 188, 190, 192, 198, 203, 208, 214, 275.

Ζαμπέλης 'Αντζολίνος 159, 165.

Ζένφτ Λουδοβίκος 16, 17, 18, 19.

Ζεομπίνης 'Ανδρέας 281, 285, 286, 289.

Ζήσιος Κ. 61.

Ζυρίχη 15, 17, 18, 20, 21.

Ζωσιμᾶ (οικογένεια) 274, 281.

Ζωσιμᾶς Μιχαήλ 275.

ΗΠΕΙΡΟΣ 3, 5, 52, 57, 61.

Hochberg 48.

Humbsk e Timoni (έμπορικός οίκος) 188, 190, 207, 213.

ΘΕΟΤΟΚΗΣ (λοχαγός) 94, 98, 107, 118, 140, 147.

Θεοτόκης 'Εμμανουήλ 295.

Θεοτόκης Μάρκος 89, 90.

Θεοτόκης Νικηφόρος 275.

Θεοτόκης Γεώργιος Σπυρίδων 172, 173, 178, 182, 188, 190, 227, 233, 236, 240.

Θεοτόκης Μ. Σπυρίδων 90, 225, 226. Θόρον 9, 10.

Θουαδίδης 275.

ΙΑΣΙΟΝ 66

'Ιγνάτιος 22.

'Ιδρομέμος 'Ανδρέας 240, 241, 242, 249, 250, 252, 255, 256, 259, 263, 264, 267, 270, 271, 294.

'Ιερόθεος ('Αρχιεπίσκοπος Κερκύρας) 240, 241.

'Ιζώφ Νίκαιτης 'Ιβάν 66.

'Ιθάκη 36, 87, 101, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 172, 173, 193, 199, 203, 218, 219, 220, 243, 275.

'Ιλλυρία 8.

'Ιόνιοι Νήσοι 3, 20, 23, 29, 41, 42, 43, 57, 58, 223, 224, 295.

'Ιόνιος Γερουσία 30, 88, 89, 225.

'Ιόνιος Πολιτεία 90.

'Ισπανία 39, 40, 49, 50, 59, 63, 65, 72, 80.

'Ιταλία 47, 50, 51, 82, 224, 245.

'Ιταλίνσκη 'Ανδ. 32.

'Ιωάννινα 275, 295.

Jenkinson Ροβέρτος, Λόρδος Λίδερ-πουλ 56.

ΚΑΛΙΘ 40.

Κάθζαο 37.

Καλιφόρνια 39.

Καλλιμάχης Σκαρλάτος 46, 59.

Καλοσούρος 158, 159, 160, 165, 166, 167.

Καμαρηνός 60, 61.

Κάνγγ 24.

Καντακουζηνός 67.

Καποδίστριας (λοχαγός) 141, 149.

Καποδίστριας Μαρίας 'Αντώνιος 3, 87, 94, 98.

Καποδίστριας Αύγουστίνος 50.

Καποδίστριας 'Ιωάννης 81, 83, 87, 89, 90, 91, 96, 101, 105, 111, 115, 123,

- 124, 127, 129, 132, 135, 137, 138,
142, 144, 145, 146, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 162, 169, 170, 171,
172, 173, 178, 182, 184, 186, 188,
190, 194, 195, 199, 204, 210, 219,
220, 223, 224, 225, 226, 227, 230,
231, 234, 236, 239, 241, 242, 243,
247, 248, 251, 253, 254, 255, 256,
258, 259, 262, 264, 266, 269, 270,
271, 274, 275, 277, 278, 286, 287,
288, 289, 291, 292, 293, 294, 295.
- Καλπάδοκας Ἰωάννης (γερουσιαστής)
257, 262, 270, 272.
- Καραγιώργης Πέτροβιτς 10, 60.
- Καρατζᾶς Ἰωάννης 45, 46, 59.
- Κάρολσβαδ 39, 46, 47, 58.
- Κάρολος Ε' 42.
- Κάρολος Φρειδερίκος 48.
- Καρζέρης Ἀναστάσιος 293.
- Καρτοναδες (χωριό Κυθήρων) 248.
- Κασλιερέη 24, 25, 29, 30, 47, 48, 49,
54, 56, 57, 58, 65, 73, 74, 223, 224,
230.
- Κάστρον (παλαιά πρωτεύουσα Κεφα-
ληνίας) 243.
- Κατοίτης Ἀναστάσιος 136, 143.
- Κατοσαντώνης 4.
- Καστελτσικαλλιά 55.
- Κέοχρα 82, 87, 101, 111, 123, 142,
150, 151, 152, 154, 155, 157, 162,
164, 169, 178, 182, 187, 188, 190,
193, 194, 198, 199, 203, 207, 213,
227, 240, 241, 243, 244, 251, 252,
253, 255, 256, 259, 260, 263, 265,
272, 275, 276, 286, 287, 290, 291,
294.
- Κεφαλληνία 87, 88, 93, 95, 97, 99,
102, 103, 105, 111, 113, 114, 116,
122, 127, 128, 129, 132, 133, 134,
135, 142, 150, 154, 155, 169, 170,
172, 173, 178, 182, 183, 185, 186,
187, 188, 189, 190, 192, 193, 194,
195, 197, 199, 201, 202, 204, 210,
217, 218, 219, 227, 243, 275, 295.
- Κίεβον 288, 291.
- Κισνόβιον 45, 63, 66, 69.
- Κοζολάτα (ὄρεινὴ τοποθεσία Κεφα-
ληνίας) 147.
- Κολομβία 49.
- Κόμης (Μεταξᾶς) Ἀνδρέας (γερουσια-
στής) 103, 114, 141.
- Κομούτος Ρ. (Πρόεδρος Γερουσίας)
262.
- Κολεγγάγι 58.
- Κορδαλεὺς 275.
- Κορτιτσέλι 288, 291.
- Κοτσεβού Αὔγ. 54.
- Κουερίνης Ἰωάννης (γερουσιαστής)
258, 262, 270, 272.
- Κούλμ 10.
- Κουτούζωφ 8.
- Κρασσᾶς Ἰωάννης (πάρεδρος) 233,
237, 240.
- Κρασσᾶς Νικόλαος (γερουσιαστής)
236, 240.
- Κροατία 8.
- Κυδωνία 80.
- Κύθηρα 87, 243, 275.
- Κύπρος 249, 252, 271.
- Κωνσταντινούπολις 3, 4, 9, 32, 33,
41, 66, 68, 69, 74, 75, 76, 87, 207,
213.
- Κωστᾶτος 108, 119.
- ΛΑΚΚΑ (Παξῶν) 243.
- Λανζερὸν Ἀλέξανδρος 66.
- Λάσκαρης Κων)νος 268.
- Λάσκαρης Μιχαήλ 1, 2.
- Λάσκαρης Σταμάτιος 13.
- Λάυβαχ 59, 65, 66, 67, 68, 71.
- Λειψία 11, 12, 16.
- Λεπτοέλτερον Λουδ. 14, 15, 16, 17, 18,
64, 65, 74.
- Λευκᾶς 4, 87, 243, 275, 295.
- Λευκόκοιλος 275.
- Ληξούριον 88, 93, 94, 97, 98, 109, 110,
120, 123, 124, 127, 132, 136, 137,
138, 143, 144, 145, 154, 171, 172,
173, 175, 179, 197, 201, 204, 207,
208, 209, 210, 213, 214, 215, 216,
243.
- Λιβάθω 102, 109, 110, 112, 120, 121,
123, 124, 127, 132, 138, 145, 147,
148, 208, 209, 214, 215.
- Λίβεν Χριστόφ. 25, 57, 76.
- Λιθουανία 9.
- Λισσαβών 39.
- Λοβέρδος 188, 190, 197, 202.
- Λομβαρδία 51.
- Λονδίνον 54, 56, 58, 75, 76.
- Λουδοβίκος ΙΗ' 31, 54.
- Λούντζης Ἐρμ. 4, 89, 90.
- Λυσαίος (Μεταξᾶς Μαρίνος) 94, 98.
- Λύτσειν 10.
- ΜΑΔΡΙΤΗ 40, 49.
- Μαῖν 12.
- Μαίτλανδ Θ. 51, 52, 53, 54, 57, 60,
81, 82.
- Μακρῆς Ἰωάννης (γερουσιαστής) 258,
262, 281, 285, 286, 289.
- Μάνη 61.
- Μαρτινέγκος Ἰωάννης 281, 285, 289.
- Ματθαῖος (λοχαγός) 141, 148, 175,
179, 206, 212.
- Μαυρογιάννης Γεράσιμος 80, 90.
- Μαυροκορδάτος Ἀλέξ. 45.
- Μαυρομμάτης Νικόλαος 293.
- Μαχαιρᾶς Κων)νος 90.
- Μέδιτσι Λουδοβίκος 55, 56.

- Μελίκης Ἀντώνιος 287, 291.
 Μελίτη 20.
 Μερζάτης Ἰωα. 177, 178, 181, 182, 188, 190, 192, 193, 194, 196, 198, 200, 203, 204, 210.
 Μεσόγειος 80.
 Μεσολόγιον 160, 167.
 Μεταξᾶς Ἀνδρέας 128, 134, 149.
 Μεταξᾶς Εὐστάθιος 103, 104, 105, 106, 107, 108, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 124, 126, 127, 128, 131, 132, 141, 187, 188, 208, 214.
 Μεταξᾶς Καίσαρ 141, 149.
 Μεταξᾶς Μαρίνος Ἀντολόατος 110, 121.
 Μεταξᾶς Μαρίνος Λυσαῖος 233.
 Μεταξᾶς Μέμης 237, 240.
 Μέττερνιχ 15, 16, 18, 24, 26, 29, 47, 49, 55, 65, 74, 75, 76, 77, 81, 82.
 Μολδαβία 30, 31, 33, 45, 59, 66, 69.
 Μόναχον 16, 50.
 Μοντεσάντος Ἀθανάσιος 281, 286, 289.
 Μόντης 288, 291.
 Μοντενίγος (λοχαγός) 94, 98.
 Μόδος Λάζαρος 276.
 Μόσχα 35, 39, 41, 42, 43, 44, 46.
 Μοισενίγος Γεώργιος 4, 225, 227, 229, 230, 231, 232, 245, 246, 250, 253, 287, 290.
 Μουστοξυδῆς Ἀνδρέας 293, 294, 295.
 Μουτζάν Φραγκ. (γερουσιαστής) 233.
 Μπούτσεν 10.
 Μπαρκλάϋ δὲ Τόλλυ Μιχ. 9, 10.
 Μπαρντέσης (ἱπολοχαγός) 207, 213.
 Μπερτιὲ Ἀλέξ. 6.
 Μπερτιὲ Καίσαρ 6.
 Μπότσαρης Κίτσος 4.
 Μπουτιάγαν 26.
 Μύλινεν 21.
 Μύλλερ 44, 53.
 Μυλωνᾶς 175, 179, 207, 213.
 Μυρά Ἰωακείμ 42, 43.
 Mirepoix de Levis E. 13.
 ΝΑΠΟΛΕΩΝ (αὐτοκράτωρ) 26, 33, 61, 295.
 Ναράντζης Σπυρίδων (γερουσιαστής) 233, 236, 240.
 Νεάπολις 4, 42, 43, 51, 53, 55, 56, 63, 64, 65, 80.
 Νεσσαερόδε Κάρολος 12, 21, 28, 30, 31, 32, 35, 68, 72, 75, 76, 77, 78, 79.
 Νιέμεν 8.
 Νικόλαος Α' (αὐτοκράτωρ Ρωσσίας) 1, 2.
 Ντετσώνης Ρόζκος (γερουσιαστής) 258, 262.
 Nugent 43.
 ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ ΜΙΑΟΣ 11, 60.
 Ὄδησός 36, 38, 41, 42, 45, 46, 66, 69.
 Ὅμηρος 275.
 Ὄξωη 155, 157, 160, 162, 164, 167.
 Ὅριος Ἀγγελος 156, 162.
 Οὔγγαρία 50.
 Ουέλλιχτων 27, 49, 50, 54, 56.
 Ούσακώφ 3, 225.
 ΠΑΓΑΝΟΣ Στάμπιλε Γαβριήλ 235, 236, 238, 239, 241, 247, 254, 255, 256, 259, 263, 264, 267, 294.
 Πάμμορ Ἀνδρέας (γερουσιαστής) 258, 262.
 Πάμμορ Ἀντώνιος (γερουσιαστής) 282, 285.
 Πάμμορ Σιγισμόνδος Ἀντώνιος (καθηγητὴς καλλιγραφίας) 235, 236, 238, 295.
 Πανᾶς Ἀνδρέας 110, 121, 256, 257.
 Πανταζόγλου 45.
 Παξοὶ 87, 100, 152, 153, 243, 275.
 Πασουλῆς Μάρκος (γερουσιαστής) 233, 237, 240.
 Παπαδόπουλος Γ. Π. 3.
 Παπαδόπουλος Ἐμμ. 41.
 Πάργα 3, 51, 52, 53, 57.
 Παρίσιοι 27, 28, 29, 30, 35, 70, 76, 78.
 Πασγάλης 275.
 Πεδεμόντιον 65.
 Πελεγρίνης Καίσαρ 255, 256, 259, 263, 264, 267, 287, 291, 294.
 Πελοπόννησος 5, 52, 61, 68.
 Περαμβός Χριστόφορος 241, 242, 250, 252, 259, 262, 267, 270, 271, 294.
 Πετρόμπεης 60, 61, 63.
 Πετρούπολις 1, 6, 7, 8, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 37, 39, 41, 46, 49, 59, 61, 68, 76, 79.
 Πήλιον 24.
 Πίνης 38.
 Πιέρης Νικόλαος (συναγματάρχης) 93, 97, 100, 105, 106, 115, 117, 125, 129, 130, 134, 140, 147, 151, 152.
 Πιέρρης Μάρκος 223.
 Πιέρρης Μάρκος (ἀξιωματικός) 108, 119.
 Πινιατόρος Δημήτριος 108, 120, 141, 148.
 Πινιατόρος Εὐστάθιος 270, 272, 281, 285.
 Πλουμίδης Γεώργιος 226.
 Πολίτης Νικόλαος 293.
 Πολτάβα 63.
 Πολωνία 25, 26, 43.
 Πορέττι 288, 291.
 Πορτογαλία 40.
 Πρέβεζα 3.
 Προεντερές Τυπάλδος Λιμπεράλης 137, 144.

Προῦθος 45, 70.
 Πρωσία 20, 24, 25, 26, 50, 58, 64,
 73, 76.
 Πυλαρινὸς Ἀθανάσιος Ἰωάννης (γερου-
 σιαστής) 258, 262, 271, 272, 281,
 285, 286, 289.

Poggi, Luigi 207, 213.
Prokesch Osten 68, 74.

ΡΑΓΟΥΖΑ 3.

Ραξουμόβσκη Κυρίλλοβιτς Ἀνδ. 26, 29.
 Ράινχαρντ Ι. 16.
 Ράιχενμπαχ 10.
 Ρεγάλδης Ἰωσήφ 4.
 Ρεοκάρο 53.
 Ρήγας 24.
 Ρήνος 13.
 Ρίο - δὲ - λα - πλάτα 39, 40.
 Ρισελιέ 61.
 Ριτσαρδόπουλοι (ἀδελφοί) 102, 112.
 Ριτσαρδόπουλος (ταγματάρχης) 103,
 108, 110, 114, 119, 121.
 Ροδοθέατος Πεταλάς Κων)νος 158,
 159, 165, 166.
 Ροιμάντσεφ Ν. 6, 7.
 Ρώμας Διονύσιος 293.
 Ρώμη 51, 65.
 Ρωσία 2, 4, 5, 6, 9, 10, 20, 22, 23,
 24, 25, 26, 30, 33, 34, 35, 38, 39, 40,
 43, 45, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 58,
 60, 61, 62, 64, 69, 70, 71, 73, 74,
 75, 79, 80, 81, 82, 83, 274, 275.

ΣΑΞΩΝΙΑ 16, 43.

Σδάρτσενβεργ Καρ. 16.
 Σερβία 8, 10, 33, 35, 60.
 Σερρακαριόλα 42, 43.
 Σιγούρος κόμης (Γραμματεὺς Ἐπικρα-
 τείας) 256, 257, 258, 262, 271, 272.
 Σιγούρος Γραδενίγος Νικόλαος 87, 88,
 96, 101, 110, 121, 129, 135.
 Σιγούρος Θεόδωρος 281, 285.
 Σικελία 42.
 Σικώτης Θεόδωρος 162, 169.
 Σκορδίλης Πολατσὸλ Στέφανος (γε-
 ρουσιαστής) 236, 240.
 Σκουφᾶς 41.
 Σλοβενία 8.
 Σοάβος 288, 291.
 Σορόκιν (συνταγματάρχης) 89, 169,
 170, 193, 194, 195.
 Σοῦλι 3, 53, 62.
 Σούνδιας Σπυρίδων 233, 237, 240,
 Σπᾶ 49.
 Σράουτ 18.
 Στάης Γεώργιος (γερουσιαστής) 258,
 262, 270, 272, 281, 285, 286, 289.
 Στάκελδεργ Γουσταῦος 7, 8, 30.
 Στεργέλλης Ἀριστείδης 89, 92.

Στούρτζας Ἀλέξανδρος 30, 32, 39, 54.
 Στρογάνωφ 22, 33, 34, 35, 39, 41, 42,
 46, 53, 60, 63, 66, 67, 68, 69, 75.
 Σνιμεονόβσκη 65.

ΤΑΣΙΤΣΕΦ Δ. 40, 50, 76, 77, 78.

Τένεδος (Σχολή) 225, 248, 250, 251,
 253, 256, 257, 259, 260, 261, 262,
 264, 265, 266, 269, 271, 272, 276,
 278, 286, 287, 289, 290, 291, 293,
 295.

Τεργέστη 1, 67, 68, 126, 131.
 Τζαγκαρόλος Γάσπαρης 276.
 Τζανέλλας Λουδοβίκος 286, 287, 288,
 289, 290, 292.
 Τζοβάτος Βίκτωρ 237, 240.
 Τιζικάνοζεμ (Ρῶσσοι διοικητῆς Κε-
 φαλληνίας) 156, 163, 197, 202.

Τιλσίτ 4, 5.
 Τολστόϊ Πέτρος 76.
 Τσοκάνη 51.
 Τουρίνον 4, 16.
 Τουρκία 32, 70, 72, 75, 79.
 Τροπιάου 59, 64, 65, 66, 68, 71.
 Τσεκάου Βίκτωρ 233.
 Τσιρτσέλλο Θ. 55.
 Τσιτσαγῶρ Π. 8, 9, 33.
 Τσιτσώνης Ρόκκος 270, 272.
 Τυπάλδος Μιχαήλ (γερουσιαστής) 258,
 262, 271, 272, 281, 285, 286, 289.

Tailleyrand 26.

Troyes 19, 20.

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος 61, 66,
 67, 69.

Vaud 16.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ 65.

Φερεντίνος (πλοίαρχος) 136, 143.
 Φισκάροδον 158, 165.
 Φλαμπουριάσης (κόμης) 281, 285, 286,
 289, 290.
 Φλορεν 30.
 Φλωρεντία 16.
 Φραγκίνης Ἀντώνιος 249, 251.
 Φραγκίσκος (αὐτοκράτωρ) 78, 82.
 Φραγκφούστη 12, 16, 18, 32, 48.
 Φρειδούργον 17.
 Φωκάς Ἀναστάσιος 139, 140, 147, 208,
 214.
 Φωκάτα (κομπολίς Κεφαλληνίας) 146,
 147.

ΧΑΓΗ 16.

Χαλικόπουλος Ἀγγελος (γερουσια-
 στής) 258, 262, 270, 272, 281, 285.

Χαλικιόπουλος Αύγουστ. (γερουσιαστής)
233, 236, 240.
Χαλικιόπουλος Μάρκος 236, 240.
Χαλικιόπουλος Στάμος 187, 188, 190,
192, 270, 272.
Χάρδενβεργ Κάφ. 24.
Χίος 80.

Χοϊδάς Ἰωάννης 126, 131, 187, 188.
Χρυσολωρᾶς 268.
Χρυσοσπάθης 41.
Χωραφᾶς Κων)νος 126, 132.
Χωραφᾶς Σπυρίδων 141, 148.

ΨΑΡΑ 80.

Ἐκδότης:

Ἐταιρία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν, ὁδὸς Ἀρσενίου — Κέρκυρα

Γενικὴ ἐπιμέλεια ἐκδόσεως:

Κώστας Δαφνῆς

Μεταγραφὴ — Μετάφρασις κειμένων:

Γεώργ. Πλουμίδης — Ἀριστείδης Στεργέλλης

Στοιχειοθεσία — Ἐκτύπωσις:

Τυπογραφεῖον «Προμηθεύς», Ρήγα Παλαμῆδη 5 — Ἀθήναι, Τηλ. 32.13.336

Τυπογραφικὴ Ἐπιμέλεια:

Ἰωάννης Ζόμπολας

Βιβλιοδεσία:

«Βιβλιοτεχνική», Δημήτρης καὶ Γιάννης Βαρδίζος Ο.Ε., Ἄνδρ. Μεταξᾶ 2, Ἀθή-
ναι, Τηλ. 631.146

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. ΔΑΦΝΗ : Τὸ Ἄρχειο Καποδίστρια καὶ οἱ στόχοι του — Γενικὸ εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. ζ' - ιβ'
Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ : Πρόλογος	» ιγ' - ιδ'
Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ ἐποχή του — Χρονολογικὸς πίνακας	» κγ' - λη'

Μ Ε Ρ Ο Σ Α' Αὐτοβιογραφία

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 1 - 2
Κείμενο	» 3 - 83

Μ Ε Ρ Ο Σ Β' Ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 87 - 89
Ἄριστ. Στεργέλλη: Μεταγραφή καὶ μετάφρασις τῶν ἰταλικῶν κειμένων	» 90 - 92
Κείμενα	» 93 - 220

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ' Ἐκπαιδευτικὴ δράσις

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 223 - 226
Κείμενα	» 227 - 295

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 297 - 314
-------------------------------------	----------------

ΕΤΡΕΤΗΡΙΟ	» 316 - 320
---------------------	-------------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	» 321
-----------------------	-------

